II 9077

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU

ACADEMIA ROMÂNĂ
SECȚIA DE FILOLOGIE ȘI LITERATURĂ

LIMBA ROMÂNĂ

XLVIII

APARE DE 6 ORI PE AN

DIN CUPRINS:

PROFESORULUI GRIGORE BRÂNCUȘ LA 70 DE ANI

● Profesorul GRIGORE BRÂNCUȘ la 70 de ani (MARIUS SALA) ● ANDREI AVRAM, Observații asupra consoanelor vibrante în română și în albaneză ● ANGELA BIDU-VRĂNCEANU, Mărcile stilistice (diastratice) ale lexicului specializat în DEX_2 ● GHEORGHE CHIVU, Neologisme latino-romanice în *Glosarul* primului dicționar academic românesc ● M. A. GABINSCHI, Contribuții la precizarea noțiunii de balcanism ● LILIANA IONESCU-RUXĂNDOIU, Românesc și romanic. Note critice de lectură ● GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, Formații substantivale recente și rolul „clasificatorilor" în actualizarea lor contextuală ●

1–2 / 1999

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

58910

12. IUI. 2005

COMITETUL DE REDACȚIE

MARIUS SALA – redactor-șef
Membru corespondent al Academiei Române
MIOARA AVRAM – redactor-șef adjunct
GH. BOLOCAN
GR. BRÂNCUȘ
GH. CHIVU
ION GHEȚIE
VALERIA GUȚU ROMALO
THEODOR HRISTEA
LAURA VASILIU
RODICA ZAFIU

Responsabili de număr: MIOARA AVRAM și GH. CHIVU

Revista „Limba română" apare de 6 ori pe an.

Pentru comenzi vă puteți adresa la:
EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, Sector 5, P.O. Box 5-42, București, România, Tel. 401-411 9008, Tel./Fax 401-410 3983; e-mail: edacad@ear.ro
RODIPET S.A., Piața Presei Libere nr. 1, Sector 1, P.O. Box 33-57, București, România, Tel. 401-618 5103; 401-222 4126, Fax 401-222 6407.
ORION PRESS IMPEX 2000, P.O. Box 77-19, București 3, România, Tel. 401-653 7985, Fax 401-324 0638.

Manuscrisele, cărțile și revistele pentru schimb, precum și orice corespondență se pot trimite comitetului de redacție al revistei „Limba română" pe adresa: Calea 13 Septembrie nr. 13, R – 76 100 București, Tel. 410 32 00, int. 2311.

La revue „Limba română" paraît 6 fois par an.

Toute commande de l'étranger pour les travaux parus aux Éditions de l'Académie Roumaine sera adressée à:
EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, Sector 5, P.O. Box 5-42, București, România, Tel. 401-411 9008, Tel./Fax 401-410 3983; e-mail: edacad@ear.ro
RODIPET S.A., Piața Presei Libere nr. 1, Sector 1, P.O. Box 33-57, București, România, Tel. 401-618 5103; 401-222 4126, Fax 401-222 6407.
ORION PRESS IMPEX 2000, P.O. Box 77-19, București 3, România, Tel. 401-653 7985, Fax 401-324 0638.

Redactor: Alexandra Ardelea
Tehnoredactor: Mariana Șerbănescu

© 2001, EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

Biblioteca „ASTRA"
— SIBIU —

LIMBA ROMÂNĂ

11 SEP 2014

Anul XLVIII 1999 Nr. 1–2
ianuarie–aprilie

2022

SUMAR

Omagiu profesorului GRIGORE BRÂNCUȘ
la a 70-a aniversare

Profesorul GRIGORE BRÂNCUȘ la 70 de ani (MARIUS SALA) 3
Lucrările profesorului GRIGORE BRÂNCUȘ (Bibliografie selectivă) 5
ANDREI AVRAM, Observații asupra consoanelor vibrante în română și în albaneză 9
MIOARA AVRAM, Variante regionale ale pronumelui demonstrativ de apropiere la feminin-neutru plural 15
ANGELA BIDU-VRĂNCEANU, Mărcile stilistice (diastratice) ale lexicului specializat în DEX_2 19
OANA CHELARU-MURĂRUȘ, Particularități sintactico-stilistice ale construirii obiectului direct în lirica lui Nichita Stănescu 25
GHEORGHE CHIVU, Neologisme latino-romanice în *Glosarul* primului dicționar academic românesc 35
TEODOR COTELNIC, Despre verbele cu sau fără sufixele gramaticale *-ez, -esc* 43
FLORICA DIMITRESCU, Materialele artificiale textile și limba română 47
ALEXANDRU DÎRUL, Legătura subordonatoare dintre cuvintele ce țin de aceeași clasă categorială 51
CONSTANTIN DOMINTE, Pronumele negativ *nimic* (Studiu micromonografic) 59
M. A. GABINSCHI, Contribuții la precizarea noțiunii de balcanism 69
ȘTEFAN GĂITĂNARU, Din istoria numeralului cardinal 77
ION GHEȚIE, Între DLRM și DEX 81
LILIANA IONESCU-RUXĂNDOIU, Românesc și romanic. Note critice de lectură 83
ALEXANDRU MAREȘ, Mitropolitul Dosoftei și cărțile populare 89
IULIA MĂRGĂRIT, Pronume personale cu funcție verbală. Noi atestări 93
ZAMFIRA MIHAIL, Lat. *arca*, „panroman sauf roumain" și unele concordanțe semantice sud-est europene 101
G. MIHĂILĂ, Un experiment (În legătură cu transcrierea *Tetraevanghelului* de la Sibiu, 1551–1553) 107
GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, Formații substantivale recente și rolul „clasificatorilor" în actualizarea lor contextuală 117
MANUELA SARAMANDU, Numeralul – parte de vorbire eterogenă 129

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 1–178, București, 1999

58910

OANA SITARU, Structuri recurente în poezia lui Nichita Stănescu 137
MARIA STANCIU-ISTRATE, Legenda sfântului Alexie. Prezentare generală 143
ANDRA ȘERBĂNESCU, Funcția întrebărilor în argumentație 151
N. A. URSU, Note etimologice: *cârneleagă* (și it. *carnevale*), *câșlegi* 163
EMANUEL VASILIU, [ə/e] analogic în flexiunea verbală 171
CĂTĂLINA VĂTĂȘESCU, Alb. *-ullë*, rom. *-ură* în cuvinte de origine latină 173

PROFESORUL GRIGORE BRÂNCUȘ LA 70 DE ANI

Prima mea întâlnire cu Grigore Brâncuș a avut loc în toamna lui 1951, la intrarea mea în facultate, pe când el era student în ultimul an și deja preparator la catedră. M-am apropiat de el cu respectul pe care-l dobândisem la liceul din Beiuș față de cei din ultimul an de studii. Era, așa cum a rămas până astăzi, ponderat, omul gesturilor discrete, cel care își face cunoscute ideile numai când este convins că are dreptate.

O întâmplare nefericită a făcut să nu ne mai vedem câțiva ani, cât a fost îndepărtat din viața universitară. Deși ne întâlneam mai rar, l-am urmărit îndeaproape, mai ales că Al. Rosetti, mentorul său, îmi atrăgea atenția asupra faptului că specializarea lui în albaneză (fusese trimis de Rosetti în Albania) a dat lingvisticii românești pe cel mai bun cunoscător al problemelor relațiilor româno-albaneze și al celor ale substratului limbii române. Nu încape îndoială că activitatea lui în acest domeniu îl înscrie pe Gr. Brâncuș în seria lingviștilor români care au abordat problemele substratului cu multă pasiune. Mi se pare util să precizez că el a atras atenția în repetate rânduri asupra unor aspecte metodologice importante în analiza substratului limbii române. El consideră, la fel ca Al. Rosetti, că, în stabilirea inventarului cuvintelor autohtone, trebuie să se apeleze la comparația românei cu albaneza și, fapt important, în această operație trebuie să se compare fazele vechi ale celor două limbi. A formulat de asemenea interesante remarci cu privire la raportul dintre cuvintele împrumutate din substrat și cele moștenite din latină. Convingerea cu care și-a apărat punctul de vedere a dovedit nu rareori o fermitate demnă de invidiat. Uneori, punctele sale de vedere au fost adoptate și în comisia de etimologii a dicționarului academic, al cărei membru este de la reluarea noii serii a ***Dicționarului limbii române.***

Ca profesor la Catedra de limba română, pe care de altfel a condus-o o bună bucată de vreme, s-a afirmat și în domeniul limbii române contemporane. În strânsă legătură cu această activitate universitară aș menționa manualul de limba română pentru străini, scris în colaborare. Spirit deschis la toate încercările de studiere a limbii române, s-a apropiat de diverse aspecte ale istoriei acesteia, nefiindu-i străine nici problemele dialectologiei românești.

Prudent, aproape circumspect, față de diversele metode moderne de cercetare a limbii, nu le respinge de facto. În schimb, dovedește un adevărat cult pentru cercetările înaintașilor noștri, dintre care îl admiră cel mai mult pe genialul B. P. Hasdeu (cei apropiați știu că îl „alintă" cu termenul „bătrânul" Hasdeu). A dat o excelentă ediție ***Etimologicum Magnum Romaniae*** *(cu o amplă prefață) și o ediție în două volume din scrierile filologice ale lui B. P. Hasdeu.*

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 3–4, București, 1999

Am fost adesea impresionat de aprecierile sale succinte, dar pline de conținut, cu privire la diversele lucrări. Am descoperit în ele modelul rosettian de „evaluare" fără echivoc, care nu ține seamă de persoană, ci de valoare și, nu în ultimul rând, de modul de exprimare al autorului unei lucrări. Aprecierile lui Gr. Brâncuș, chiar dacă sunt numai orale, nu pot decât să-l bucure pe cel căruia îi sunt adresate.

Are o foarte susținută activitate în Comitetul de redacție al revistei noastre. Lectura sutelor de pagini de manuscris din timpul anilor a arătat totdeauna că Gr. Brâncuș folosește o balanță deosebit de sensibilă, al cărei rezultat au fost aprecierile sale obiective. Mă asociez, împreună cu Comitetul de redacție, celor care îl omagiază în acest număr pe Grigore Brâncuș, dorindu-i multă sănătate.

MARIUS SALA

LUCRĂRILE PROFESORULUI GRIGORE BRÂNCUȘ

(Bibliografie selectivă)

1. *Vocabular regional. Gorj*, în CV, I, 1949, nr. 8, p. 35.
2. *Vocabular regional. Gorj*, în CV, II, 1950, nr. 2, p. 29–31.
3. *Vocabular regional. Gorj*, în CV, IV, 1952, nr. 1, p. 34–36.
4. *Un glosar juridic din 1815*, în LR, IV, 1955, nr. 6, p. 25–32.
5. *Cercetări asupra unui grai de tranziție*, în AUB, II, 1955, nr. 2–3, p. 197–255.
6. *Limba poeziilor lui Barbu Paris Mumuleanu*, în *Contribuții la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea*, vol. I, București, 1956, p. 7–22.
7. *Părerile lui Costache Negruzzi despre limbă*, în LR, V, 1956, nr. 4, p. 19–34.
8. *Sur la valeur du passé simple en roumain*, în *Mélanges linguistiques publiés à l'occasion du VIIIe Congrès international de linguistes à Oslo du 5 au 9 août 1957*, București, 1957, p. 159–173.
9. *Dicționarul limbii române moderne*, București, 1958 (redactare de etimologii).
10. *Gramatica limbii române* (în colaborare cu Ștefania Golopenția), ed. I–V, București, 1958–1963.
11. *Despre limba unei gazete românești editate peste hotare*, în *Omagiu lui Iorgu Iordan cu prilejul împlinirii a 70 de ani*, București, 1958, p. 113–118.
12. *Despre valoarea aoristului în albaneză*, în SCL, XI, 1960, nr. 1, p. 61–70.
13. *Despre dativul locativ*, în SCL, XI, 1960, nr. 3, p. 381–385.
14. *Paralele frazeologice româno-albaneze*, în SCL, XI, 1960, nr. 4, p. 913–916.
15. *Note etimologice*, în SCL, XII, 1961, nr. 1, p. 25–27.
16. *Glosar regional. Regiunea Oltenia (raionul Târgu-Jiu, comuna Peștișani)*, în LR, X, 1961, nr. 1, p. 22–23.
17. *Observații asupra etimonurilor albaneze din DLRM*, în SCL, XII, 1961, nr. 2, p. 193–203.
18. *Originea consoanei **h** din limba română*, în SCL, XII, 1961, nr. 4, p. 471–477.
19. *Graiul din Oltenia*, în LR, XI, 1962, nr. 3, p. 248–260.
20. *Genul neutru în albaneză*, în SCL, XIV, 1963, nr. 1, p. 75–85.
21. *Über die einheimischen lexikalischen Elemente in Rumänischen*, în RESEE, I, 1963, nr. 3–4, p. 309–317.
22. [Recenzie la]: Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic* (București, 1963), în SCL, XIV, 1963, nr. 3, p. 409–411.
23. *Dicționarul limbii române* (DLR), fasciculele M, N, O, P, R, S, Ș, T, Ț, U, V, Z, D (18 volume), București, 1964–1999 (revizie de etimologii).
24. *Titu Maiorescu și problemele limbii*, în LR, XIII, 1964, nr. 5, p. 483–493.
25. [Recenzie la]: *Fjalor i terminologjisë teknikoshkencore*, în RESEE, II, 1964, nr. 3–4, p. 637–639.
26. *Intercalarea pronumelui neaccentuat în formele de plural ale imperativului albanez*, în *Omagiu lui Alexandru Rosetti la 70 de ani*, București, 1965, p. 89–91.
27. *Probleme ale reconstrucției elementelor lexicale autohtone în româna comună*, în SCL, XVII, 1966, nr. 2, p. 205–218 (versiune în limba albaneză, în „Studime filologjke", I, Tirana, 1967).
28. ***Migjeni**, Fructul oprit*, traducere din limba albaneză și studiu introductiv, București, 1967.
29. *Nume date animalelor domestice*, în LR, XVI, 1967, nr. 2, p. 169–175.

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 5–8, București, 1999

30. *Elemente lexicale autohtone în dialectul aromân,* în SCL, XVIII, 1967, nr. 5, p. 491–505 (versiune în limba franceză, în RRL, XI, 1966, nr. 6, p. 549–565).
31. *O concordanță gramaticală româno-albaneză: modul supin,* în LL, 13, 1967, p. 99–105 (versiune în limba engleză, în „Buletin shkencor", Shkodra, 1967).
32. [Recenzie la]: *Noul atlas lingvistic român pe regiuni. Oltenia,* I, în LR, XVIII, 1969, nr. 1, p. 93–95.
33. [Recenzie la]: *Texte dialectale. Oltenia,* în LR, XVIII, 1969, nr. 2, p. 185–186.
34. *Teoria „limbii în circulație" aplicată în* ***Etymologicum Magnum Romaniae,*** în AUB, XIX, 1970, nr. 2, p. 11–17.
35. [Recenzie la]: *Glosar dialectal. Oltenia,* în LR, XIX, 1970, nr. 5, p. 477–478.
36. [Recenzie la]: *„Meshari" i Gjon Buzukut, botim kritik,* în RRL, XV, 1970, nr. 4, p. 414–417.
37. *Un aspect al repetiției în limbajul popular: temporala de reluare,* în LR, XX, 1971, nr. 1, p. 33–37.
38. *Note etimologice: șuetă,* în LR, XX, 1971, nr. 2, p. 184–185.
39. *Albano-romanica. I. Metoda comparației româno-albaneze,* în SCL, XXII, 1971, nr. 3, p. 411–416.
40. *Sinteze de limba română* (coordonare împreună cu Th. Hristea și redactare p. 63–75, 143–153), București, 1972 (ediția a II-a, București, 1981; ediția a III-a, București, 1984).
41. **B. P. Hasdeu,** *Etymologicum Magnum Romaniae,* îngrijire de text, studiu introductiv și indici, vol. I–III, București, 1972, 1974, 1976 (reeditare, vol. I–III, București, 1999).
42. *Albano-romanica. II. Cuvinte atohtone probabile,* în SCL, XXIII, 1972, nr. 3, p. 299–306.
43. *Graiul din Muntenia (descriere pe baza materialului din volumul Opincaru de Gr. M. Jipescu),* în LR, XXII, 1973, nr. 1, p. 37–41.
44. *Observații asupra structurii frazei în „Istoria ieroglifică",* în AUB, XXII, 1973, nr. 2, p. 83–88.
45. *Albano-romanica. III. Vocala ă în română și albaneză,* în SCL, XXIV, 1973, nr. 3, p. 291–296 (versiune modificată, în AUB, XXII, 1973, nr. 3, p. 157–162).
46. *Originea structurii numeralului românesc,* în SCL, XXIV, 1973, nr. 5, p. 507–510.
47. *Sur quelques traits grammaticaux du roumain attribués au substrat thraco-dace,* în „Kurier", VI, Bochum, 1974, p. 18–25.
48. *B. P. Hasdeu interpretat de...,* antologie de texte critice referitoare la opera lui B. P. Hasdeu, București, 1975.
49. *Vocabularul limbii române contemporane,* Universitatea din București, 1975, 12 p. (versiune în limba franceză, 17 p.).
50. *Observații asupra sufixului gramatical* ***-ez*** *al verbelor neologice,* în SCL, XXVI, 1975, nr. 3, p. 547–254.
51. *Un procedeu de compunere comun românei și albanezei,* în SCL, XXVI, 1975, nr. 4, p. 331–333.
52. *Eminescu în albaneză,* în LR, XXIV, 1975, nr. 5, p. 523–524.
53. *Îndrumări metodologice pentru analiza sintactică a frazei,* în LLR, I, 1975, nr. 4, p. 18–20.
54. *Limba română contemporană. Morfologia verbului,* Tipografia Universității din București, 1976, 127 p.
55. *Productivitatea conjugărilor în româna actuală,* în SCL, XXVII, 1976, nr. 5, p. 485–492 (versiune în limba franceză cu modificări: *La productivité des conjugaisons dans le roumain actuel,* Universitatea din București, 1976, 18 p.).
56. *Tendințe în morfologia românei actuale,* Universitatea din București, 1977, 12 p.
57. *Schimbări fonetice târzii în română și albaneză,* în SCL, XXVIII, 1977, nr. 3, p. 289–293.
58. *Că „narativ" în balada populară,* în LR, XXVI, 1977, nr. 5, p. 505–508.
59. Brâncuș Grigore, Ionescu Adriana, Saramandu Manuela, *Limba română contemporană. Manual pentru studenții străini* (coordonator: Grigore Brâncuș), vol. I–III, București, 1978, 1980–1981 (variantă într-un singur volum, București, 1982).

60. *Pluralul neutrelor în româna actuală,* în SCL, XXIX, 1978, nr. 3, p. 253–262.
61. *Balkan Studies,* în RRL, XXIII, 1978, nr. 1–4, p. 367–379. [Recenzie la]: *Fjalori drejtshkrimor i gjuhës shqipe* (Tirana, 1967, 761 p.), în SCL, XXIX, 1978, nr. 3, p. 364–366.
62. *Theodor Capidan și problemele substratului limbii române,* în LR, XXVIII, 1979, nr. 5, p. 481–485.
63. [Recenzie la]: Zamfira Mihail, *Terminologia portului popular românesc în perspectivă etno-lingvistică comparată sud-est europeană,* în LR, XXVIII, 1979, nr. 2, p. 209–210.
64. *Observații asupra lexicului autohton al limbii române,* Universitatea din București, 1980, 18 p.
65. *Hommage à Eqrem Çabej,* în RRL, XXV, 1980, nr. 2, p. 145–146.
66. *Poziția cuvintelor din substrat în ansamblul lexicului românesc,* în LR, XXIX, 1980, nr. 5, p. 457–461.
67. *Semantica termenilor românești din substrat,* în *Semantică și semiotică* (sub redacția acad. I. Coteanu), București, 1981, p. 211–215.
68. *Eqrem Çabej (1908–1980),* în RRL, XXVI, 1981, nr. 1, p. 99–100.
69. *Observații generale asupra lexicului autohton al limbii române,* în MSȘFLA, II, 1981, p. 57–61.
70. *Elemente traco-dace și continuitatea românească,* în „Tribuna României", X, 1981, nr. 207, p. 12.
71. *Mari filologi români: Bogdan Petriceiu Hasdeu,* în „Tribuna României", XI, 1982, nr. 232, p. 11.
72. [Recenzie la]: Gh. Doca, *Analyse psycholinguistique des erreurs faites lors de l'apprentissage d'une langue étrangère* (Paris, 1981, 250 p.), în SCL, XXXIII, 1982, nr. 3, p. 283–285.
73. *Vocabularul autohton al limbii române,* București, 1983, 196 p.
74. *Nume românești în „Cadastrul de la Shkodra din 1485",* în SCL, XXXIV, 1983, nr. 4, p. 330–335.
75. *Problemele substratului lingvistic românesc în concepția lui Al. Philippide,* în MSȘFLA, IV, 1982–1983, p. 101–104.
76. *Noua „Programă" de limba română pentru clasele V–VIII,* în LL, 1983, nr. 1, p. 90–92.
77. *Tălmăciri albaneze ale poeziilor lui Eminescu,* în „Buletinul Societății de Științe Filologice", 1983, p. 78–81 (variantă nouă în vol. *Mihai Eminescu „Luceafărul". Centenar,* București, 1984).
78. *O gramatică a articolului,* în „Tribuna României", XII, 1983, nr. 246, p. 11.
79. **B. P. Hasdeu,** *Istoria critică a românilor,* ediție îngrijită și studii introductive, București, 1984 (reeditare, București, 1999).
80. *Roum.* ***pace*** *„paix",* în RRL, XXIX, 1984, nr. 2, p. 191.
81. *Probleme de toponimie în opera lui Hasdeu „Istoria critică a românilor",* în SCL, XXXV, 1984, nr. 3, p. 250–256.
82. *Unitatea limbii române,* în MSȘFLA, V, 1983–1984, p. 81–84.
83. *Mari filologi români: Lazăr Șăineanu,* în „Tribuna României", XIII, 1984, nr. 267, p. 11.
84. *Pluralul femininelor neologice din limba română,* în SCL, XXXVI, 1985, nr. 3, p. 187–191.
85. *Îndrumări în analiza morfologică,* în LLR, 1985, nr. 4, p. 3–4.
86. *În legătură cu originea consoanei ș din română,* în SCL, XXXVI, 1985, nr. 5, p. 369–371.
87. *O sinteză originală* [note stilistice pe marginea romanului *Speranța* de Mihai Diaconescu], în „Argeș", XX, 1985, nr. 2, (162), p. 11 (reprodus în *Speranța* de Mihai Diaconescu, ediția a III-a, București, 1996, p. 494–495).
88. *Îndrumări metodologice pentru analiza sintactică a frazei,* în *Limba română în școală,* București, 1986, p. 25–27.
89. *Problemele dialectologiei în opera lui B. P. Hasdeu,* în LR, XXXVI, 1987, nr. 6, p. 477–483.
90. *Substratul lingvistic românesc în opera lui B. P. Hasdeu,* în „Symposia thracologica", V, 1987, p. 35–36 (variantă dezvoltată, în „Thraco-dacica", IX, 1988, nr. 1–2, p. 9–14.
91. **B. P. Hasdeu,** *Studii de lingvistică și filologie,* I–II, îngrijire de text, studiu introductiv, note și indici, București, 1988 (reeditare, București, 1999).

92. *Publicistica lingvistică și filologică a lui B. P. Hasdeu,* în „Contemporanul", 1988, nr. 31, p. 6.
93. *150 de ani de la nașterea lui B. P. Hasdeu,* în „Symposia thracologica", VI, 1988, p. 14–19.
94. *Răspândirea geografică a fondului autohton al limbii române,* în „Symposia thracologica", VI, 1988, p. 175.
95. *Individualitatea limbii române între limbile romanice,* în „Tribuna României", XVII, 1988, nr. 364, p. 11.
96. *Problemele de lingvistică teoretică în opera lui Timotei Cipariu,* în MSȘFLA, IX, 1987, p. 7–12.
97. *Tendințe ale latinei dunărene favorizate de acțiunea substratului traco-dac,* în „Symposia thracologica", VII, 1989, p. 452–453.
98. *Rotacismul lui -n- din limba română,* în „Thraco-dacica", X, 1989, nr. 1–2, p. 173–180.
99. *Limba română. Manual pentru studenții străini,* în colaborare cu Adriana Ionescu și Manuela Saramandu (coordonator: Grigore Brâncuș), ediția a II-a, Tipografia Universității din București, 1990 (ediția a III-a, București, 1991; ediția a IV-a, București, 1996).
100. *Un tip special de interogativă în balada populară,* în LR, XXXIX, 1990, nr. 2, p. 133–138.
101. *Sensul „legere" al verbului românesc a cânta,* în LR, XXXIX, 1990, nr. 5–6, p. 389–390.
102. *Survivances phonétiques du substrat thraco-dace en roumain,* în „Kurier", Bochum, 1991, p. 132–141.
103. *Istoria cuvintelor. Unitate de limbă și cultură românească,* București, 1992, 131 p. (o nouă ediție, amplificată, București, 1999).
104. *Dicționar euro-turistic, poliglot-retroversiv* (etimologii), București, 1992.
105. *Observații asupra structurii etimologice a vocabularului aromân din „Dicționarul" lui Daniil Moscopoleanul,* în SCL, XLIII, 1992, nr. 1, p. 39–43.
106. ***Bărbat,*** în LR, XLI, 1992, nr. 3, p. 129–131.
107. *O normă ortografică învechită,* în RLit, XXVI, 1993, nr. 9, p. 13.
108. *Noi vrem să ne unim cu țara,* în „Opinia națională", nr. 34–35, 13 dec. 1993, p. 14.
109. *Limba română. Modele de analiză gramaticală* (în colaborare cu Șt. Găitănaru), București, 1994, 112 p. (ed. a II-a, revăzută și adăugită, Pitești, 1996).
110. *Cercetări asupra fondului traco-dac al limbii române,* Institutul Român de Tracologie, „Bibliotheca Thracologica", VIII, București, 1995, 118 p.
111. *Vitalitatea limbii române,* în *Limba română și varietățile ei locale,* București, 1995, p. 55–61.
112. *Scrisori de la Al. Rosetti,* în *Al. Rosetti în evocări,* București, 1995, p. 36–49.
113. *Argumente lingvistice pentru continuitatea românească la nordul Dunării,* în „Academica", V, 1995, p. 6 (retipărit în LL, 1996).
114. *Unitatea limbii române în concepția lui Al. Rosetti,* în FD, XV, 1996, p. 15–18.
115. *Nume de familie din comuna Peștișani, Gorj,* în *Studii și cercetări de onomastică,* II, Craiova, 1996, p. 5–25.
116. *Rom.* ***ochi,*** *alb.* ***sy*** *în expresii comune,* în LR, XLVI, 1997, nr. 1–3, p. 43–46.
117. *Limba română în context sud-est european,* în „Buletin științific", I, Pitești, 1997, p. 5–14.
118. *Gramatica limbii române,* I. *Morfologia* (în colaborare cu Manuela Saramandu), București, [1998], 272 p.
119. *Albano-romanica: Mitologie și lingvistică,* în *Studii și cercetări de onomastică,* IV, Craiova, 1999, p. 7–14.
120. *Concordanțe lingvistice româno-albaneze,* Institutul Român de Tracologie, „Bibliotheca Thracologica", București, 1999, 300 p.

Andrei Avram

OBSERVAȚII ASUPRA CONSOANELOR VIBRANTE ÎN ROMÂNĂ ȘI ÎN ALBANEZĂ

1. Într-o comunicare prezentată, în 1968, la cel de al XII-lea Congres Internațional de Lingvistică și Filologie Romanică (vezi acum Avram 1970), am discutat câteva fapte de fonetică și fonologie privitoare la consoanele vibrante și legate de aspecte ale problemei cunoscute în lingvistica noastră sub denumirea „locul limbii române între limbile romanice". După cum era de așteptat, am avut în centrul atenției distincția între două tipuri de vibrante, dintre care unul corespunde lui [r] (simplu, slab), iar celălalt lui [r̄] (lung, forte) din latina târzie.

Fără a aborda și chestiuni care s-ar subsuma problemei locului limbii române între limbile balcanice, am menționat, în comunicarea citată, doar transformările suferite de grupurile formate dintr-o vibrantă și [n] sau [l] în unele graiuri ale dialectului aromân, sub influența limbii albaneze (vezi mai jos, § 3). Există însă fapte referitoare la situația actuală a vibrantelor în română și în albaneză – precum și la evoluția acestor consoane în cele două limbi – demne de a constitui obiectul unui examen comparativ. Pot fi considerate elementele esențiale ale unui astfel de examen observațiile conținute într-un studiu al lui Gr. Brâncuș (1977, p. 292), pe care le reproducem sau le rezumăm aici:

a) Opoziția /r/ : /r̄/, existentă în româna comună, se regăsește în albaneză, unde „există două feluri de *r*, care, din punctul de vedere al articulației, se disting prin numărul de vibrații: *arë* «ogor» – *arrë* «nucă», *ruaj* «păzesc» – *rruaj* «mă bărbieresc», *var* «atârnă» – *varr* «mormânt», *reze* «broască, încuietoare» – *rreze* «rază» etc.".

b) Ca și româna, numeroase graiuri albaneze au pierdut opoziția în discuție, ai cărei termeni s-au confundat într-un fonem realizat ca [r].

c) Multă vreme după dispariția opoziției /r/ : /r̄/, sunetul [r̄] a continuat să existe în română, ca variantă, alături de [r], a fonemului /r/: „Deși opoziția propriu-zisă încetează în epoca primelor noastre scrieri, pronunțarea lui *r̄* (forte) se auzea încă la începutul secolului nostru în graiurile din nordul țării".

d) Atât în română, cât și în albaneză, [r̄] s-a menținut mai mult timp în poziție inițială.

Ne propunem să prezentăm, în continuare, câteva detalii și să facem unele comentarii referitoare la consoanele vibrante din cele două limbi, într-o ordine corespunzătoare enumerării din rândurile precedente.

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 9–13, București, 1999

2. Din exemplele date de Gr. Brâncuș rezultă că în albaneză (respectiv, în unele dintre variantele albanezei actuale) /r̄/ se opune lui /r/ nu numai în interiorul cuvântului (în opoziție intervocalică), ci și la inițială și la finală de cuvânt. Constatăm deci că albaneza se deosebește de româna comună (și de dacoromâna veche; pentru fazele vechi ale celorlalte trei dialecte nu dispunem de date) prin faptul că opoziția /r/ : /r̄/ nu este utilizată exclusiv în poziție intervocalică. Sub aspectul care ne interesează aici, româna prezintă o situație identică cu cea întâlnită în limbile romanice occidentale: deosebirea de ordin fonetic dintre cele două vibrante are (sau avea) valoare distinctivă în poziție intervocalică (inclusiv între o vocală propriu-zisă și o pseudovocală), dar se neutralizează în celelalte poziții.

După cum se poate deduce din grafia unora dintre cele mai vechi texte românești, arhifonemul corespunzător opoziției /r/ : /r̄/ se realiza ca vibrantă forte la început de cuvânt și, foarte probabil, în poziție preconsonantică (deci în forme ca *arde*). În ipoteza că transformarea [ᵘ] > „zero" a precedat confundarea lui [r̄] cu [r], este posibil, în principiu, ca, în unele graiuri, opoziția să fi existat, la un moment dat, și la finală de cuvânt; de exemplu, formele [zbor] (< [zborᵘ] < lat. *exuolo*) și [zboṙ] (<[zboṙᵘ] < v. sl. *sŭborŭ*) au putut să constituie o pereche minimală ai cărei termeni erau diferențiați prin opoziția /r/ : /r̄/. Este mai probabil însă că [r̄] a devenit [r] o dată cu (sau chiar înainte de) transformarea [ᵘ] > „zero" (în *Codicele Voronețean* vibranta din cuvântul de origine slavă *zbor* „sobor, adunare" este notată cu o literă chirilică a cărei valoare de [r̄] este sigură, dar în același text apare, cu consecvență, după consoanele astăzi finale, litera translitterată *u*, care, după părerea noastră, corespundea unei vocale, cel puțin din punct de vedere fonologic, așa încât vibranta forte nu era finală; vezi Avram 1964, p. 93, respectiv, p. 39–42, 77–78 și 96).

Constatăm deci că dintre cele patru perechi minimale citate de Gr. Brâncuș ca exemple de utilizare în albaneză a opoziției /r/ : /r̄/ numai prima, *arë – arrë*, se află într-o situație care se regăsește în română; cf. *arată* (de la *ara*) – *arată* (de la *arătа*), respectiv, în dacoromâna veche, [ar̄ată] (la p. 93 a lucrării noastre precitate am menționat forma de imperativ *arată*, în care vibranta este notată, în *Codicele Voronețean*, cu litera corespunzătoare fonemului /r̄/).

3. În graiurile românești actuale care posedă o singură vibrantă (și care constituie majoritatea) acest sunet are o articulație anterioară; el este o vibrantă apicală (mai precis, o apicodentală sau apicoalveolară) slabă. În graiurile caracterizate prin existența a două vibrante deosebirea dintre acestea constă de regulă în forța articulației; ambele consoane au o localizare anterioară. Se știe însă că în unele graiuri ale dialectului aromân există o vibrantă posterioară, adică velară sau uvulară (după Pușcariu 1994, p. 71, această vibrantă posterioară s-ar articula în regiunea faringiană).

În graiurile aromâne la care ne referim apicala forte corespunde unei vibrante geminate sau inițiale din latină ori, ca în exemplele următoare, este rezul-

tatul transformării grupurilor [rn] și [rl]: [kară] „carne", [s̥uară] (<[s̥uarle] „soarele" (vezi Avram 1970, p. 302–303 și bibliografia citată acolo, precum și Saramandu 1972, p. 98–103, 111–112), transformare care a fost explicată prin influența limbii albaneze (Capidan 1922, p. 497–499). Aceloraşi sunete originare și grupurilor menționate dintr-o fază mai veche a românei le corespund, în unele graiuri ale acestui dialect, și diverse varietăți ale unui tip de vibrantă posterioară, particularitate datorită căreia graiurile în cauză constituie, din punctul de vedere al localizării vibrantelor, o excepție în raport cu ceea ce ar fi o concordanță deplină între română și albaneză (facem abstracție de așa-numitul „*r* graseiat" ca particularitate individuală). De remarcat mai ales că, în timp ce în română de la grupurile [rn] și [rl] s-a ajuns la o velară sau la o uvulară, în numeroasele graiuri albaneze în care s-a petrecut un fenomen analog grupurile [rn], [r̄n] și [rl] au devenit (în anumite condiții) [r] sau [r̄], deci vibrante apicale (vezi, de exemplu, Desnickaja 1968, p. 273–274, 303, 332, 349, 364).

4. În general, dispariția opoziției /r/ : /r̄/ s-a produs prin extinderea pronunțării cu [r] în contextele în care mai înainte apărea [r̄]. Identitatea statutului fonologic al celor două vibrante permite însă și pronunțarea cu [r̄] în toate contextele, deci apariția vibrantei forte și acolo unde ea nu se justifică etimologic. Așa se explică prezența lui [r̄] în forme ca *ureche, gură, cărunte* (Pușcariu 1994, p. 70), în română, sau ca [doktor̄], în unele graiuri albaneze (Çeliku 1971, p. 209).

În graiurile albaneze actuale sunt reprezentate stadii intermediare între cel caracterizat printr-o distincție foarte netă între realizările fonemelor /r/ și /r̄/ și cel la care s-a ajuns prin generalizarea lui [r] ca realizare a unicului fonem consonantic vibrant; de exemplu, în unele regiuni opoziția se păstrează, dar [r̄] este ceva mai slab decât vibranta notată la fel din graiurile mai conservatoare (Desnickaja 1968, p. 292). Este de presupus că asemenea stadii intermediare au existat și în evoluția fonetică a românei.

După generalizarea lui [r] ca realizare normală a fonemului /r/ trăsătura fonetică [+forte] ajunge în situația de a putea fi utilizată ca marcă a emfazei sau a afectivității, deci cu funcție stilistică, ca în [r̄epede], față de [repede], de exemplu. Un astfel de [r̄] se întâlnește și în albaneză, „în unele cuvinte din sfera emoțională" (Çabej 1977, p. 222).

5. Menținerea lui [r̄] mai multă vreme în poziție inițială decât în alte poziții nu poate fi considerată, în sine, semnificativă din punctul de vedere al asemănărilor între română și albaneză; situația „privilegiată" a sunetelor inițiale de cuvânt este un fapt de fonetică generală. Totuși, concordanța la care ne referim aici merita să fie semnalată (vezi mai sus, § **1**, punctul *d*), întrucât ea se leagă de fenomenul, comun celor două limbi, al pierderii distincției între două feluri de vibrante (în exprimarea neutră, necolorată afectiv).

6. Pe baza celor arătate în paragrafele precedente, putem spune că, în ce privește consoanele vibrante, principala asemănare între română și albaneză – respectiv, între unele variante diacronice sau diatopice (teritoriale) ale celor două limbi – se plasează la nivelul fonologic: existența opoziției /r/ : /r̄/. Având în vedere această opoziție și opoziția asemănătoare între două feluri de lichide laterale, existentă într-o anumită fază a evoluției de la latină la română, C. Poghirc (1973, p. 207) este înclinat să identifice prezența în această din urmă limbă a unei particularități datorate substratului daco-moesian: „Serait-ce l'effet du hasard si, du système roman d'opposition[s] entre consonnes fortes et consonnes faibles, survivent, avant tout, les oppositions que l'on retrouve dans les langues indo-européennes étroitement apparentées au daco-moesien?" (limbile la care se referă autorul sunt albaneza și armeana).

După părerea noastră, nu este cazul să atribuim o semnificație aparte concordanței menționate de C. Poghirc, dat fiind că, sub aspectul care ne interesează aici, situația din română se regăsește în vestul României: „beaucoup de dialectes du roman occidental ont conservé jusqu'à ce jour une distinction entre les aboutissements de *-n-* et *-nn-*, *-l-* et *-ll-*, *-r-* et *-rr-*; et il semble que ces distinctions aient dû être encore plus générales dans le passé" (Martinet 1955, p. 275). Nu este de prisos să adăugăm că distincțiile în discuție din limbile romanice occidentale au fost puse de unii cercetători în legătură cu substratul celtic (în lucrarea precitată, p. 296, A. Martinet admite că „il existe sans aucun doute de puissants arguments en faveur de l'interprétation du phénomène roman comme l'aboutissement, à plus ou moins longue échéance, d'une influence celtique").

Nu credem că pentru română problema distincțiilor bazate pe forța articulației în subsistemul consoanelor sonante, în general, și cea a distincției între [r] și [r̄] (respectiv, a opoziției /r/ : /r̄/), în special, se poate pune în acești termeni: avem de a face sau cu un fenomen romanic, sau cu unul „balcanic", explicabil printr-un substrat înrudit de aproape cu albaneza. Admițând caracterul romanic al fenomenului (pentru argumente vezi mai ales Sala 1976, p. 71–105), socotim, în același timp, că unele fapte privitoare la consoanele vibrante trebuie să figureze și în lista concordanțelor româno-albaneze. Cum notează Gr. Brâncuș (1977, p. 292), româna și albaneza au ajuns „să dezvolte, independent, o mulțime de tendințe identice".

BIBLIOGRAFIE

Avram 1964 = Andrei Avram, *Contribuții la interpretarea grafiei chirilice a primelor texte românești*. Extras din „Studii și cercetări lingvistice", XV (1964), fasc. 1–5, București, 1964.

– 1970 = *Parallèles romans dans l'évolution des consonnes vibrantes*, în *Actele celui de-al XII-lea Congres Internațional de Lingvistică și Filologie Romanică*, I, București, 1970, p. 299–303.

Brâncuş 1977 = Gr. Brâncuş, *Schimbări fonetice târzii în română şi albaneză*, în SCL, XXVIII, 1977, 3, p. 289–292.
Çabej 1977 = Eqrem Çabej, *Studime gjuhësore*. IV. *Nga historia e gjuhës shqipe*, Priştina, 1977.
Capidan 1922 = Th. Capidan, *Raporturile albano-române*, în DR, II, 1921–1922, p. 414–554.
Çeliku 1971 = Mehmet Çeliku, *E folmja kalimtare e Shpatit*, în *Dialektologjia shqiptare*, I [Redaktor përgjegjës Mahir Domi], Tirana, 1971, p. 194–265.
Desnickaja 1968 = А. В. Десницкая, *Албанский язык и его диалекты*, Leningrad, 1968.
Martinet 1955 = André Martinet, *Économie des changements phonétiques. Traité de phonologie diachronique*, Berna, [1955].
Poghirc 1973 = Cicerone Poghirc, *Sur les éléments de substrat du roumain*, în „Dacoromania. Jahrbuch für östliche Latinität", I, 1973, p. 197–209.
Puşcariu 1994 = Sextil Puşcariu, *Limba română*. Vol. II. *Rostirea*. Ediţie îngrijită de Magdalena Vulpe. Studiu introductiv de Andrei Avram, [Bucureşti], 1994.
Sala 1976 = Marius Sala, *Contributions à la phonétique historique du roumain*, Paris, 1976.
Saramandu 1972 = Nicolae Saramandu, *Cercetări asupra aromânei vorbite în Dobrogea. Fonetica. Observaţii asupra sistemului fonologic*, Bucureşti, 1972.

Institutul de Fonetică şi Dialectologie „Al. Rosetti"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

Mioara Avram

VARIANTE REGIONALE ALE PRONUMELUI DEMONSTRATIV DE APROPIERE LA FEMININ-NEUTRU PLURAL

1. Pronumele demonstrativ de apropiere şi cel de depărtare fac parte dintre relativ puţinele elemente morfologice care sunt luate în consideraţie ca particularităţi regionale în descrierea unor graiuri dacoromâne şi, implicit, în împărţirea dialectului dacoromân în două subdialecte sau grupuri de graiuri: de tip moldovenesc sau nordic şi de tip muntenesc sau sudic[1]; în ce priveşte demonstrativul de apropiere, graiurile de tip moldovenesc au varianta de bază *(a)ista,* iar cele de tip muntenesc varianta *ăsta*[2]. În cadrul fiecăruia dintre cele două subdialecte s-au semnalat diverse variante ale formei-tip (de masculin-neutru singular) şi ale unor forme flexionare[3]. Printre variantele formelor flexionare ale pronumelui şi adjectivului pronominal demonstrativ de apropiere din subdialectul muntean mai importantă este cea de feminin-neutru plural (de obicei – la pronume totdeauna şi tot aşa la adjectivul antepus[4] – de nominativ-acuzativ, dar la adjectivul postpus uneori şi de genitiv[5]) omofonă cu masculinul plural[6]: *ăştia / ăştea,* care este

[1] Vezi Iorgu Iordan, *Graiul putnean,* în „Ethnos. Revistă de grai, studiu şi creaţie românească" (Focşani), I, 1941, nr. 1, p. 90–112; vezi volumul *Scrieri alese,* Bucureşti, 1968, p. 237.

[2] Id., *ibid.,* vezi şi Matilda Caragiu Marioţeanu, *Compendiu de dialectologie română (nord- şi sud-dunăreană),* Bucureşti, 1975, p. 173. Pentru aceeaşi repartiţie în limba veche vezi Ion Gheţie şi Al. Mareş, *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea,* Bucureşti, 1974, p. 235–237, şi Ion Gheţie, *Baza dialectală o românei literare,* Bucureşti, 1975, p. 162. Pentru prezenţa acestor variante în gramatici vezi Mariana Costinescu, *Normele limbii literare în gramaticile româneşti,* Bucureşti, 1979, p. 177–179.

[3] Vezi DA, s.v. *aest, ast / ăst, ist.* Pentru variantele de la feminin nominativ-acuzativ singular (= lit. *aceasta*) vezi ALRM I/I, Sibiu / Leipzig, 1942, h. 336; diverse forme flexionare în ALR II SN VI, Bucureşti, 1969, h. 1675, 1678, 1684, 1688, 1696, 1697, 1698, 1700, 1702, 1704, 1705, 1707, 1709, 1712, 1728, 1729, 1732, 1734, 1743. O listă bogată de variante muntenesti dă Grigore Brâncuş, *Graiul din Muntenia (descriere pe baza materialului din volumul* ***Opincaru*** *de Gr. M. Jipescu,* în LR, XXII, 1973, nr. 1, p. 40.

[4] Poziţie mai puţin atestată; vezi ALR II SN VI, h. 1709, 1712, 1734 pentru feminin plural şi 1698, 1700, 1704 pentru masculin plural.

[5] Vezi la I. Coteanu, *Elemente de dialectologie a limbii române,* Bucureşti, 1961, p. 80, şi la Grigore Brâncuş, *Graiul din Oltenia,* în LR, XI, 1962, nr. 3, p. 253, grupul nominal *caselor ăştia.*

[6] Numai Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a „greşelilor",* ediţia a doua, Bucureşti, 1948, p. 118, nota 4, crede că cele două forme de plural ale pronumelui demonstrativ sunt variante omografe care se pronunţă diferit (neomofone), întrucât masculinul ar avea structură trisilabică, iar femininul una bisilabică. Transcrierea fonetică riguroasă din ALR lămureşte definitiv problema, demonstrând omofonia.

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 15–18, Bucureşti, 1999

apreciată de majoritatea cercetătorilor drept caracteristică graiului oltean[7], deşi este atestată şi în zone pur muntenești[8], iar ALR a înregistrat-o chiar în afara subdialectului muntean, în Banat şi Crişana[9].

2. Forma de feminin-neutru plural, nominativ-acuzativ, a demonstrativului de apropiere cunoaşte în subdialectul muntean şi variante care, după ştiinţa mea, nu au fost aduse în discuţie până acum[10]. Este vorba de variante care au în comun finala *-lea: astilea, ăştilea* şi *aştilea.*

Numai prima dintre aceste variante este consemnată de specialişti într-o lucrare de dialectologie. În *Glosar dialectal Muntenia* de Maria Marin şi Iulia Mărgărit[11] figurează articolul „ASTELEA pron. dem. f. pl. 697 V, VII, VIII a «acestea»: Mai demult nu era maşini *d-astilea.* VIII a". Punctul 697, în care a fost întâlnită, este localitatea Runcu din judeţul Dâmboviţa.

Celelalte variante menţionate le-am înregistrat recent în presă, anume în foiletonul intitulat *Corespondenţă din Infern* din săptămânalul „Academia Caţavencu", care imaginează dialoguri ale soţilor Nicolae şi Elena Ceauşescu, aflaţi în iad, construite de autor cu particularităţile de limbaj ale acestor personaje, originare din judeţele Olt, respectiv Dâmboviţa. Pentru varianta *ăştilea* dispun de două atestări: „Nici nu-i dă mirare cu căldurile *ăştilea* d-aci" (IX, 1999, nr. 14, (385), p. 16, col. 4) şi „Mă uitam zilele *ăştilea* la grupu' lu' Ciorbea" (IX, 1999, nr. 17 (388), p. 16, col. 4); după opinia mea, aceste două atestări sunt demne de încredere, forma citată având toate şansele de a reproduce o variantă regională autentică. Varianta *aştilea,* cu *aş* la iniţială, are o atestare unică: „Acu', dă când să porni tensiunile *aştilea* pân Iugozlavia, cel mai frică-mi ierea să dau peste tovarăşu' Tito" (IX, 1999, nr. 13 (384), p. 16, col. 4); ea nu este însă mai puţin sigură (deci nu trebuie socotită greşeală de tipar), întrucât este susţinută de

[7] Vezi: I. Coteanu, *loc. cit.*; Gr. Brâncuş, *Graiul din Oltenia, loc. cit.*; Al. Graur, *Tendinţele actuale ale limbii române,* Bucureşti, 1968, p. 152; Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, *Subdialectul muntean,* în Matilda Caragiu Marioţeanu, Ştefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Romulus Todoran, *Dialectologie română,* Bucureşti, 1977, p. 166; Ion Ionică, *Subdialectul muntean,* în *Tratat de dialectologie românească,* coordonator: Valeriu Rusu, Craiova, 1984, p. 177.

[8] Iorgu Iordan, *Graiul putnean, loc. cit.,* o menţionează, după I. Diaconu, ca existentă în judeţul Râmnicu-Sărat şi precizează că este „foarte răspândită în vorbirea muntenilor (chiar a celor culţi). Apare adeseori şi în limba scrisă"; în *Limba română actuală...,* p. 118, singura atestare din limba scrisă este de la prozatorul oltean Gib I. Mihăescu.

[9] Vezi în ALR II SN VI, hărţile citate în nota 4, atestări ale adjectivului postpus şi, mai rar, antepus mai ales în Oltenia (arie compactă), dar şi în puncte din Banat şi Crişana.

[10] Pentru că, din păcate, lucrările de dialectologie şi de geografie lingvistică nu au în vedere totdeauna întreaga paradigmă a cuvintelor înregistrate la forma-tip. Nici studiul gramatical monografic al Elenei Berea Găgeanu, *Pronumele şi adjectivul demonstrativ în limba română contemporană. Evoluţie şi sistem,* din LR, XXXII, 1983, nr. 2, p. 104–115, care se referă şi la forme populare sau/şi regionale, nu le menţionează; aici lipsesc, de altfel, şi variantele simple de feminin-neutru plural *ăştia/ăştea.*

[11] Bucureşti, 1999, p. 25; vezi anterior FD, XIII, 1994, p. 149.

varianta simplă *aștea*[12]. Dar chiar în eventualitatea că *ăștilea / aștilea* ar fi creații artistice șarjate, cu caracter pseudoregional, ele ar merita să fie remarcate pentru intuiția autorului, care – dacă nu le-a cunoscut din realitate – le-a creat în spiritul limbii, după cum arată varianta regională indubitabilă *astilea*.

3. Variantele semnalate sub **2** pentru forma de feminin-neutru plural (nominativ-acuzativ) a pronumelui demonstrativ de apropiere și a adjectivului corespunzător postpus ridică problema interpretării finalei *-lea*.

O asemenea finală se găsește – în limba literară contemporană mai puțin, mai mult în limba veche și în subdialectul muntean, care are o predilecție pentru ea[13] – la diverse părți de vorbire și statutul ei, mai exact statutul componentei *-le-*, este, măcar în unele situații, controversat. Dacă la numeralele ordinale de masculin-neutru singular (*al doilea, al șaselea* etc.) și la locuțiunile adverbiale cu bază nominală sau nominalizată (de exemplu: *de-adevăratelea, de-a binelea, de-a bușilea, pe săritelea*) se admite, în general, că *-le(-)* este la origine articolul hotărât (de singular sau de plural), la pronumele nehotărâte de singular *(altcevașilea, cevașilea, cinevașilea),* la numeralele ordinale de tipul *a douălea*[14] și mai ales la adverbe *(a(i)cilea, acumulea, aiurilea, altmintrelea, atâtălea, atuncilea, cumvașilea, încailea)* interpretările oscilează între atribuirea aceluiași statut originar (folosirea analogică a articolului hotărât) și a celui de „particulă"[15] deictică, aceasta, la rândul ei, cu explicație internă sau externă[16].

La variantele pronumelui și adjectivului demonstrativ de apropiere, de care mă ocup în acest loc (vezi **2**), *-le-* poate fi considerat mai curând articol la origine.

4. Adăugarea finalei *-lea* numai la formele de feminin-neutru plural (nominativ-acuzativ) din paradigma pronumelui și adjectivului demonstrativ de apropiere se explică, cred, prin dorința de dezambiguizare a formelor de gen devenite omofone (vezi **1**): după ce de la *oamenii ăștia – femeile astea* s-a ajuns, prin analogie, la *oamenii ăștia / ăștea – femeile ăștia / ăștea*[17], omofonia a putut deranja și s-a trecut, pentru diferențiere, la *oamenii ăștia / ăștea – femeilea ăștilea,* iar de aici, prin analogie, și la femeile *astilea,* deși baza acestei variante *(astea)*

[12] Semnalată de Gr. Brâncuș, *Graiul din Oltenia, loc. cit.*, nota 3, cu explicația „din contaminația lui *astea* cu *ăștia*".

[13] Vezi Ion Ionică, *lucr. cit.*, p. 177 și 182.

[14] Vezi Iulia Mărgărit, în LR, XLVIII, 1998, nr. 5–6, p.

[15] Pentru acest termen vezi Fulvia Ciobanu și Magdalena Popescu-Marin, *În legătură cu folosirea termenului de „particulă" în gramatica limbii române,* în LR, IX, 1960, nr. 5, p. 4–9.

[16] Vezi, în ultimul loc, Georgeta Ciompec, *Morfosintaxa adverbului românesc. Sincronie și diacronie,* București, 1985, p. 119 și 131–132. O discuție din punct de vedere sincronic se găsește la Dumitru Nica, *Teoria părților de vorbire. Cu aplicații la adverb,* Iași, 1988, p. 121–123.

[17] I. Coteanu, *loc. cit.*, presupunea că extinderea la feminin-neutru a formei de masculin a avut loc mai întâi la adjectivul postpus în cazul genitiv (deci *oamenilor / caselor ăștia* după *oamenilor / caselor ăstora*); explicația sa a fost acceptată de Gr. Brâncuș și de Liliana Ionescu-Ruxăndoiu.

nu era omofonă cu masculinul și deci nu ar fi fost necesară apariția unei mărci de diferențiere. Modelul probabil pentru adăugarea articolului *-le* l-au constituit pronumele nehotărâte de plural *(vre)unii* (cf. și varianta *uni(i)a*[18]) – *(vre)unele*[19], dar se poate invoca și analogia cu formele pronumelui și adjectivului demonstrativ de depărtare *ăi(a) – ale(a) / ăle(a),* în care însă *-le(-)* nu este articol; după articolul *-le* a fost firesc să se adauge deicticul *-a,* specific, între altele, pronumelor demonstrative și adjectivelor demonstrative (de obicei postpuse)[20].

Este mai puțin probabil să se fi plecat de la modelul pronumelor nehotărâte de singular (de exemplu: *cevașilea, cinevașilea*) sau al adverbelor *(acilea, atuncilea* etc.), întrucât în acest caz ar fi fost de așteptat ca influența lui să nu se limiteze la forma de feminin-neutru plural.

Se poate admite însă că buna reprezentare generală a finalei *-lea* în subdialectul muntean a constituit un factor favorizant al apariției variantelor discutate ale pronumelui și adjectivului demonstrativ de apropiere. Faptul că un fenomen similar nu s-a produs și la pluralul demonstrativului de depărtare se justifică prin situația diferită a acestuia în ce privește atât structura formelor de feminin-neutru (prezența unui *-le(a)* în *ale(a) / ăle(a)* se opunea adăugării unui segment omofon), cât și nonidentitatea formelor de gen la plural.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
București, Calea 13 Septembrie nr. 13

[18] Pentru această variantă vezi: Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Al. Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane,* București, 1967, p. 148 („în limba vorbită"); Al. Graur, *lucr. cit.,* p. 79.

[19] Asemănarea pronumelor nehotărâte *unul* și *altul* cu pronumele demonstrative în ce privește flexiunea a fost relevată de Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Al. Niculescu, *loc. cit.*

[20] Vezi Mioara Avram, *Forme flexionare cu sau fără a,* în LL, 1984, nr. 3, p. 336–339 (și în volumul *Probleme ale exprimării corecte,* București, 1987, p. 115–118).

Angela Bidu-Vrănceanu

MĂRCILE STILISTICE (DIASTRATICE) ALE LEXICULUI SPECIALIZAT ÎN DEX_2[1]

1. Observațiile de față se înscriu atât pe linia lucrărilor românești care se preocupă, direct sau indirect, de *interdependența dintre semantică și lexicografie*[2], cât și pe linia *relației dintre lexicul comun și cel specializat,* problemă foarte actuală pentru limbile moderne.

Mărcile stilistice (diastratice)[3] sunt informații date între paranteze înaintea definiției lexicografice și reprezintă judecăți de valoare explicite ale lexicografului în raport cu normele și condițiile socioculturale de utilizare a unor cuvinte și sensuri[4]. Mărcile diastratice se constituie ca informații preliminare, foarte importante pentru adecvarea comunicării lingvistice, utile de aceea oricărui vorbitor. În cazul mărcilor diastratice privind *lexicul specializat,* asemenea informații sunt cu atât mai mult necesare chiar vorbitorilor instruiți, siliți să cunoască și să utilizeze cuvinte mai puțin sau deloc cunoscute. În felul acesta, valoarea normativă a mărcilor diastratice în general și, în special, a celor privind lexicul specia-

[1] DEX_2 – *Dicționarul explicativ al limbii române,* ed. a II-a, coordonatori I. Coteanu și Lucreția Mareș, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996.

[2] Vezi Angela Bidu-Vrănceanu, *Structura vocabularului limbii române. Probleme teoretice și aplicații practice,* București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986, p. 251–309; idem, *Lectura dicționarelor,* București, Editura Metropol, 1993. Vezi și nota 5.

[3] Dintr-o vastă bibliografie pe această temă reținem: C. & J. Dubois, *Introduction à la lexicographie: le dictionnaire,* Paris, Larousse, 1971; J. Rey-Debove, *Étude linguistique et sémiotique des dictionnaires français contemporains,* The Hague, Paris, Mouton, 1971; Danielle et Pierre Corbin, *Le monde étrange des dictionnaires (1): les „marques d'usage" dans le Micro Robert,* în „Bulletin du Centre d'analyse du discours", 1980, nr. 4 (Presses Universitaires de Lille); Pierre Corbin, *Le monde étrange des dictionnaires (6): Le commerce des mots,* în „Lexique", 1985, nr. 3; idem, *Niveaux de langue: Pélerinage chez un archetype,* în „Bulletin du Centre d'analyse du discours", 1980, nr. 4; ibidem, *Pour une lecture généalogique des dictionnaires généraux monolingues français contemporains,* în „Lexicographers and Thier Work", edited by Gregory James, University of Exter, 1989, vol. 14 ș.a.

[4] Termenii *mărci stilistice sau diastratice* și *mărci de uzaj* sunt cvasisinonimi, reprezentând poziții relativ obiective sub raportul nivelurilor de limbă. Vezi și Pierre Corbin, *Les marques stylistiques / diastratiques dans le dictionnaire monolingue,* în *Wörterbücher / Dictionaries / Dictionnaires. Ein internationales Handbuch zur Leksikographie,* Berlin, New York, Walter de Gruyter, 1989, care utilizează termenii din titlu alături de *mărcile de uzaj* (termen promovat de A. Rey în introducerea de la Petit Robert, 1967, p. IX–XXI).

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 19–23, București, 1999

lizat este sporită față de importanța lor pentru restul cuvintelor din dicționar, majoritatea aparținând limbii comune și pentru care nu se dau asemenea informații. Acest principiu lexicografic implicit presupune ca, acolo unde apar, mărcile să fie indicate *în condiții de coerență și consecvență,* cu rigoare și noncontradicție, pentru a avea într-adevăr *un caracter operatoriu.* Într-o asemenea interpretare, mărcile diastratice sunt considerate *părți importante ale definiției lexicografice,* chiar dacă sunt elemente paralele cu aceasta; rigoarea și interpretarea mărcilor diastratice poate ameliora definiția, poate contribui la o mai bună cunoaștere a sensului cuvintelor, *suplinind absența contextelor ilustrative* în DEX_2[5].

2. Clasificarea mărcilor diastratice[6] prezintă interes nu numai pentru lexicografie și semantică, ci și pentru un vorbitor obișnuit, preocupat de eficiența comunicării în limba română.

S-au semnalat cinci variabile[7], în funcție de care se delimitează diferitele mărci diastratice[8]. Una dintre acestea privește indicarea *stilului funcțional al limbii*[9], căruia i se circumscrie cuvântul sau sensul. Se delimitează astfel, în primul rând, mărci ca (ș t i i n ț i f i c) sau (t e h n i c), caracteristice *lexicului specializat,* față de (c u r e n t), ultima valoare nefiind notată sau fiind implicită pentru majoritatea cuvintelor din lexicul comun dintr-un dicționar.

Marca (ș t i i n ț i f i c) cunoaște numeroase subdiviziuni, în funcție de domeniile concrete: (m e d i c i n ă), (f i z i o l o g i e), (a n a t o m i e), (c h i m i e), (i n f o r m a t i c ă) ș.a. Reprezentarea acestui tip de marcă diastratică în DEX_2 este aspectul care ne interesează în cele ce urmează.

Mărcile diastratice pot fi sistematizate (dincolo de cele cinci variabile) în câteva perechi opozitive: (l i t e r a r) / (n o n l i t e r a r), (l i t e r a r g e n e -

[5] Cum se știe, DEX este, în general, un dicționar fără contexte ilustrative, dar care dă informații sintagmatice (printre care se numără și *mărcile diastratice*) în diverse feluri. Vezi Angela Bidu-Vrănceanu, *Lectura dicționarelor,* p. 21–28, *Mărcile stilistice (diastratice) în DEX și importanța lor normativ-didactică,* în „Limbă și literatură", vol. I, 1997, p. 27–36.

[6] Vezi în această privință Danielle și Pierre Corbin (1980), p. 238–248, care arată că au preluat cele cinci variabile după care se pot caracteriza și clasifica mărcile de uzaj de la A. Rey (introducerea la Micro Robert, p. IX–XIV, 1971, 1980).

[7] Alături de variabila (s t i l f u n c ț i o n a l), de care ne ocupăm aici, mai există patru variabile distinctive pentru *mărcile diastratice:* (1) **timpul,** în funcție de care se fac distincții ca (m o d e r n) sau (î n v e c h i t), (2) **spațiul** cu valorile (r e g i o n a l), (d i a l e c t a l), (3) **societatea,** variabilă care duce la delimitarea unor mărci ca: (f a m i l i a r), (p o p u l a r), (a r g o t i c), (v u l g a r) și (l i v r e s c), (4) **frecvența** luată în considerare în aprecieri ca (r a r) sau (i n u z i t a t) sau (i e ș i t d i n u z). Vezi și Angela Bidu-Vrănceanu (1997).

[8] Se arată că practica delimitării și notării *mărcilor diastratice* trebuie analizată pentru fiecare dicționar în parte, deoarece poate prezenta variații de la un dicționar la altul, deși se respectă principiile generale, pentru care vezi P. Corbin (1989), p. 675–676.

[9] Tot în funcție de variabila (s t i l f u n c ț i o n a l (a l l i m b i i)) se mai poate delimita marca (f i g u r a t), care caracterizează diferite sensuri secundare, de care nu ne vom ocupa aici.

r a l) / (l i t e r a r s p e c i a l), (l i t e r a r u z u a l) / (l i t e r a r n o n u z u a l). Dacă prima distincție este nerelevantă pentru aspectul urmărit de noi aici, celelalte două sunt foarte utile. Orice marcă (ș t i i n ț i f i c) se cuplează cu cea de (l i t e r a r s p e c i a l), observație generală ușor de făcut. Mult mai dificil, dar mai interesant ar fi să se urmărească caracterizarea sub aspectul perechii (l i t e r a r u z u a l) / (l i t e r a r n o n u z u a l). În mod firesc, *lexicul specializat* nu poate fi caracterizat prin valoarea (l i t e r a r u z u a l), dar, în condițiile „laicizării" limbajelor științifice[10], delimitarea *termenilor speciali* mai frecvent folosiți *în limba comună* și marcarea lor ca atare în dicționar (alături de o definiție corespunzătoare) ar fi de mare interes pentru utilizarea limbii române și pentru caracterizarea dinamicii ei.

3. În cele ce urmează vom încerca să urmărim *reprezentarea mărcilor diastratice* în DEX_2[11] la nivelul a trei limbaje specializate: **medical, filozofic** și **arte plastice.** În toate aceste cazuri, aspectele urmărite privesc *coerența* și *consecvența marcării,* atât în cazul unui *lexic terminologic* care manifestă tendințe spre o circulație mai largă, de *migrare spre limba comună* (**3.1.**), cât și în cazul unor *termeni strict specializați,* cu șanse mici și inegale de a interesa lexicul comun (**3.2.**)[12]. În fine, există destul de mulți termeni aparținând *lexicului specializat* care se utilizează *în mai multe limbaje științifice,* termeni a căror diferențiere stilistică e foarte importantă (**3.3.**).

3.1. O parte a *lexicului specializat* din toate domeniile investigate are o circulație destul de largă în limba comună, ceea ce justifică includerea într-un dicționar general. Marca diastratică nu este însă indicată cu consecvență.

În general, au marca (m e d .) mai mulți[13] termeni din **medicină,** cum ar fi: *aderență, astenie, alergie, alienare, ausculta* ș.a. Există însă în DEX_2 și termeni medicali cu relativă circulație în limba comună care nu au marcă diastratică, precum *adenom, aerofagie, afazie, alergic, anexită, anghină, anorexie, arterită, artrită, artroză* ș.a. Pentru toți acești termeni, definiția lexicografică încearcă să suplinească absența mărcii diastratice atât prin tehnicitatea limbajului medical[14],

[10] Vezi F. Rastier, *Le terme, entre ontologie et linguistique,* în „Banque de mots", 7/1995.

[11] Prin investigarea atentă a literelor *A–C* și, prin sondaj, restul literelor.

[12] În general, o mare parte a *lexicului strict specializat,* mai ales atunci când termenii nu sunt definiți într-o manieră accesibilă, nu își justifică prezența într-un dicționar general. Vezi și F. Mazière, *Le dictionnaire et les termes,* în „Cahiers de lexicologie", vol. XXXIX, 1981, II, p. 189.

[13] Se remarcă marele număr de termeni medicali în DEX_2. Din altă perspectivă, marca (m e d .) reprezintă *domeniul,* iar pentru diverse *subdomenii* (ca fiziologie, anatomie ș.a.) există, chiar în DEX_2, alte mărci. Vezi în acest sens și Franz Guenther, *Constructions, classes et domaines: concepts de base pour un dictionnaire éléctronique de l'allemand,* în „Langages", 1998, nr. 131, p. 51.

[14] Includerea *lexicului specializat* în dicționarele generale ar trebui să aducă definiții alternative sau definiții mai accesibile (mai puțin codificate), condiție prea puțin respectată.

cât și, de multe ori, prin clasare sau gen proxim (b o a l ă, s i n d r o m ș.a.). Nu întotdeauna repartizarea într-un domeniu este ușor de făcut de către nespecialist din cauza absenței mărcii diastratice, ceea ce creează dificultăți în înțelegerea și cunoașterea sensului, ca, de exemplu, la *antienzimă*[15].

Prea puțini termeni **filozofici** au marca diastratică (fil.), cum e cazul la *formă, obiectiv*. Sunt însă mult mai numeroși termenii din **logică** și **filozofie** care nu au marcă diastratică. Indicația apartenenței la aceste domenii poate fi dedusă din definiția sensului, ca la *esență, experiență, fenomen, realitate, raționament, judecată*. Marcarea sensului specializat științific era cu atât mai importantă cu cât se indică și sensuri generalizate în limba comună, condițiile de diferențiere nefiind clare.

În ce privește **artele plastice,** se constată că DEX_2 nu are o marcă diastratică rezervată acestei specializări[16]; numai unele mărci care aparțin artelor plastice, precum **pictură** (p i c t .)[17], dar nu și **sculptură**[18], sunt prezente în acest dicționar. În aceste condiții, pentru majoritatea termenilor generali din artele plastice marcarea domeniului se face prin clasarea sensului în definiție[19]. Dacă pentru unii termeni asimilați de limba comună (ca *pictură, desen*)[20] absența[21] mărcii diastratice[22] este justificată parțial tocmai de acest fapt, pentru alții (ca *distanță* sau *ocru*[23]), care au sensuri specializate în mai multe domenii paralel cu limba comună, se impune indicarea mărcilor, inclusiv cea de (a r t e p l a s t i c e).

3.2. Inconsecvența notării mărcilor diastratice în DEX_2 se remarcă și la *lexicul strict specializat* în domeniile cercetate. Cunoașterea și utilizarea acestor

[15] Pentru *antienzimă* se indică mai multe genuri proxime: „anticorp, agent sau enzimă", greu de selectat (interpretat) de un vorbitor obișnuit (alături de diferența specifică „cu acțiune neutralizantă asupra unei enzime").

[16] Spre deosebire de DE, în care marca diastratică este reprezentată de (a r t e p l a s t .). Pentru delimitarea *arte plastice* sau *vizuale* (în care intră și cinematografia, pentru care există marcă specializată în DEX'96), vezi Angela Bidu-Vrănceanu și colaboratorii, în „Analele Universității București. Limba și literatura română", anul XLVI – 1997, p. 3–23.

[17] DEX_2 definește sensul cuvântului *pictură* astfel: „ramură a *artelor plastice* [*subl. n. – A.B.–V.*]".

[18] Și *sculptură* este definit ca „ramură a *artelor plastice* [subl. n. – A.B.–V.]".

[19] Vezi și notele 17, 18. De ex., la *racursiu* „procedeu în artele decorative și cinematografie (de folosire a perspectivei)".

[20] De exemplu, *pictură*, alături de primul sens definit ca „ramură a artelor plastice", are un alt sens concret (2) care se referă la un tablou, o pânză și un sens figurat (3) prin care se desemnează o descriere sugestivă a fizicului unei persoane într-o operă literară.

[21] În absența mărcii (a r t e p l a s t i c e) s-ar fi putut utiliza mărci pentru subdomenii. Remarcăm însă că există numai marca (p i c t.) pentru *pictură*, nu și una pentru *sculptură*, deși definiția cuvântului *plastic* din DEX_2 le are în vedere pe amândouă („care se referă la *sculptură* și *pictură* [subl. n. – *A.B.–V.*]); care se ocupă de aceste arte".

[22] Termenul *distanță* este utilizat în matematică, astronomie, fizică și arte plastice.

[23] Sensul 1 al cuvântului *ocru* definit de DEX „varietate de argilă..." aparține mineralogiei, iar sensurile 2 și 3 (vopsea și culoare) interesează artele plastice.

termeni în limba comună[24] punând mai multe probleme, indicarea mărcii diastratice ar fi facilitat interpretarea sensului și trebuie făcută consecvent.

Din această categorie, au marca (m e d .) mai ales unii termeni **medicali** ca *abdominalgie, anorectic, aplazie, astigmometru, ataxie* ș.a., destul de puțin cunoscuți și utilizați. Există însă destui termeni medicali de același tip (ca sferă de circulație în limba comună) pentru care această marcă lipsește, ca de exemplu: *acroparestezie, adipsie, aplazie, ascardioză, algiditate* ș.a.

În celelalte două domenii cercetate, se remarcă, și în acest caz, faptul că marca diastratică nu este indicată nici pentru termenii strict specializați mai mult sau mai puțini importanți, ca *inferență, silogism* **(logică)** sau *racursiu, sfumato, cinabru, vermillon*[25] **(arte plastice),** pentru toți repartiția stilistică fiind dedusă din definiția sensului specializat și, mai ales, din clasarea acestuia.

3.3. Unii termeni din lexicul specializat aparțin *mai multor domenii,* cu sensuri mai mult sau mai puțin diferențiate. În acest caz, marcarea domeniului era foarte importantă, operație făcută în DEX_2 la *formă* sau *obiectiv,* de exemplu. Pentru alte cuvinte, sensurile specializate sunt grupate împreună, dar fără nici o marcă diastratică explicită, ca la *ton* II. Această delimitare, fie și parțială[26] nu este făcută la *distanță*[27] sau la *inducție* (logică, fizică, biologie), pentru care nici unul dintre sensuri nu e marcat stilistic.

4. Relativa inconsecvență în notarea mărcilor diastratice ale lexicului specializat în DEX_2 și insuficienta corelare a lor cu importanța și circulația termenilor în limba comună (aspecte fundamentale pentru un dicționar general) sunt puse în evidență de analiza mai multor domenii științifice. În condițiile interesului larg pentru lexicografie în interdependență cu alte discipline științifice (așa cum arată cele spuse sub **1.** și **2.**), critica textuală a dicționarelor ocupă un loc important[28], iar analiza de față încearcă să contribuie la dezvoltarea metalexicografiei românești.

Facultatea de Litere
București, str. Edgar Quinet nr. 5–7

[24] Condiționată de înțelegerea și cunoașterea sensului; vezi și nota 12.

[25] Vezi de ex., la *racursiu* (vezi și nota 19).

[26] De ex., la *formă* este marcat (f i l.), sensul aparținând limbajului filozofic, dar nu și sensul din arte (literatură, arte plastice).

[27] Vezi nota 22.

[28] Vezi notele 3 și 4, iar bibliografia poate fi îmbogățită.

Oana Chelaru-Murăruș

PARTICULARITĂȚI SINTACTICO-STILISTICE ALE CONSTRUIRII OBIECTULUI DIRECT ÎN LIRICA LUI NICHITA STĂNESCU

Chiar la o privire foarte rapidă se poate observa că poezia lui Nichita Stănescu nu confirmă tendința mai generală a liricii moderne spre a s i n t a x i s m, despre care vorbea Hugo Friedrich[1]. Poetul nu merge pe drumul început de Ion Barbu, care conducea spre contragerea ermetizantă a structurilor, nici nu valorifică virtuțile a ceea ce el însuși numește *poezie sintactică,* care i se pare „a fi mai aproape de propria esență majoră a existenței"[2]. Desigur, lirica sa nu este total străină de unele tendințe de *condensare sintactică,* cum ar fi *depredicativizarea regentei,* în maniera practicată și de alți poeți moderni, ca Ungaretti, P. Valéry, Jiménez, E. Montale, Bacovia ș.a.[3], sau *nominalizarea completă a enunțurilor lirice* (suprimarea oricărei predicații), de tipul celei ilustrate de G. Benn.

Totuși, ceea ce reține atenția analistului sunt mai cu seamă deviațiile de la normele sintactice ale limbii române, tendința poetului de a face ca sintaxa poetică să funcționeze parțial după reguli de natură subiectivă. În fond, și în acest compartiment al limbii, efortul lui Nichita Stănescu de a edifica o poetică proprie, coerentă și sistematică, se materializează în două tendințe divergente și complementare: o t e n d i n ț ă c o n s t r u c t i v ă, d e i n v e n t a r e a u n o r r e g u l i p r o p r i i d e g e n e r a r e s i n t a c t i c ă a e n u n ț u r i l o r p o e t i c e (r e g u l i d e s u b c a t e g o r i z a r e s t r i c t ă formulate în termenii „categoriilor" sau ai „funcțiilor" sintactice și r e g u l i s e c ț i o n a l e, care formulează restricțiile combinatorii ale formativelor lexicale în termenii trăsăturilor semantice ale vecinătăților[4]) și o t e n d i n ț ă d e c o n s t r u c t i v ă c a r e m e r g e s p r e a s i n t a x i s m și d e z a r t i c u l a r e a e x p r e s i e i, m i j l o c d e r e a l i z a r e a d i s o l u ț i e i s e m a n t i c e, a s e m n e l o r v i d e („n e c u v i n t e").

[1] H. Friedrich, *Structura liricii moderne,* București, Editura Univers, 1969, p. 163–167.

[2] N. Stănescu, *Fiziologia poeziei.* Proză și versuri, 1957–1983. Ediție îngrijită de Alexandru Condeescu, cu acordul autorului, București, Editura Eminescu, p. 39.

[3] Cristian Moraru, *Ceremonia textului. Poeți români din secolul XX,* București, Editura Eminescu, 1985, p. 209 ș.u.

[4] Gabriela Pană Dindelegan, *Sintaxa limbii române. Sintaxa grupului verbal,* Tipografia Universității din București, p. 23–24.

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 25–33, București, 1999

Una dintre cele mai frapante deviații sintactice ale poeziei stănesciene, care se impune prin recurența ei insistentă, constă în schimbarea regimului sintactic al verbelor intranzitive. Tranzitivizarea sistematică a unor verbe care nu cunosc acest uz sintactic în limba comună a atras de timpuriu atenția comentatorilor lui Nichita Stănescu, lingviști și nelingviști[5], care s-au mulțumit să semnaleze fenomenul, fără a comenta mai pe larg rațiunile poetice ale acestei deviații, bogat reprezentate în opera poetului de la volumul *O viziune a sentimentelor* și până la postume.

Verbele tranzitivizate forțat prin încălcarea unei reguli de subcategorizare strictă (imposibilitatea intranzitivelor de a se combina cu un obiect direct) se grupează, potrivit analizei făcute de noi, în trei situații sintactico-semantice distincte.

a) Prima e reprezentată de cea în care acțiunea tranzitivă efectuată de agentul uman, plasat în poziția subiectului gramatical, se răsfrânge asupra unui pacient inanimat. Această schemă de dispunere sintactică a „rolurilor" de natură logico-semantică este caracteristică preponderent liricii juvenile a poetului, cu precădere primelor sale trei volume[6]. În această etapă de creație nichitastănesciană relația dintre descriptorul-personaj și universul-obiect este regizată de tiparul imaginativ al expansiunii cosmice a subiectului uman care transformă lumea potrivit „fanteziei" sale „dictatoriale". Suportul lingvistic al acestei orientări unidirecționale a agentului uman spre universul înconjurător este dat de prezența unui număr mare de verbe tranzitive, dintre care o parte provin din tranzitivizări forțate (fie prin încălcarea unei restricții pur sintactice de combinare cu obiectul direct, ca în cazul verbelor *a răsări, a tăcea,* fie a unei restricții de natură semantică, ca în cazul verbelor *a șuiera, a durea,* a căror tranzitivitate e sever limitată contextual):

„*Șuier* ***luna*** și ***o*** *răsar* și o prefac / într-o dragoste mare".
(*Emoție de toamnă,* OVAS, OC I 131)

„[...] tendoanele luminii, de-ncordare / sunând ca valul ridicat din mare, / ***pe care*** timpul, înotând, ***le tace*** și ***le doare***".
(*Cântec,* OVAS, OC I 125)

Acest tip de construcții descrește simțitor după volumul *Dreptul la timp,* pe măsură ce mișcările centrifuge ale „sinelui liric", de luare în stăpânire imaginară a lumii, se diminuează o dată cu elanurile vitaliste și serenitatea perioadei juvenile.

[5] Laurențiu Ulici, *Fața și reversul,* în „Contemporanul", nr. 18 (1695), 4 mai 1979, p. 10; Cristian Moraru, *op. cit.,* p. 200–228; Ecaterina Mihăilă, *Limbajul ca obiect al poeziei la Nichita Stănescu* (I), în SCL, XLIII, 1992, nr. 6, p. 554. Daniel Dimitriu, *Geneza poemului.* Iași, Editura Universității, 1997, p. 193–194.

[6] Pentru relația dintre „categorii" / „funcții" sintactice și „categorii cazuale" / „roluri" de natură logico-semantică, vezi Gabriela Pană Dindelegan, *Reflecții pe marginea „teoriei cazurilor" a lui Ch. J. Fillmore,* în SCL, XXIII, 1972, nr. 1.

În lirica târzie mai apar câteva asemenea construcții ale căror verbe-nucleu conduc într-o altă direcție semantică. Unul dintre acestea este verbul *a fi,* prin a cărui tranzitivizare subiectul liric își declară identificarea poetică cu toate formele posibile ale existenței – ilustrare a celebrei formule rimbaudiene „Je est un autre":

„[...] egal sunt cu tot ceea ce este, – / de la pește la pasăre, / de la iarbă la zarzăre, / de la capră la iepure, – / toate acestea ***le sunt,*** clipă de clipă".
(*Metamorfoze,* EM, OC II 142–143)

În postume apare frecvent tranzitivizat verbul *a tăcea,* trădând obsesia aproprierii unui teritoriu aflat deasupra limbajului, un teritoriu al „necuvântului", obsesie amintind de „poemul tăcut, numai în alb" al lui Mallarmé, de neîncrederea în cuvânt a lui Rilke, de „cuvântul taciturn" al lui Jiménez ori de aspirația lui Ungaretti de a găsi acel limbaj originar „care face să răsune în adâncul sufletului tăcerea"[7]:

„Și ginere mi l-am făcut / pe vulturul cel zburător / și l-am cântat și ***l-am tăcut*** / cu dulce dor".
(*La vulture,* O. ips., OC II 285)

„Te implor, hai ***să tăcem natura! / Pe*** toate ***lucrurile*** eu te rog ***să le tăcem***".
(*, O. ips., OC II 289)

„Aș zice de-aș zice o zicere / *aș tace de-aș tace* o ***tăcere,*** turn taciturn / eu sunt strigător".
(*Strivirea,* FUI, 103)

b) Cea de-a doua situație e reprezentată de p l a s a r e a î n p o z i ț i a o b i e c t u l u i d i r e c t a p r o n u m e l u i r e f l e x i v c o r e s p u n z ă t o r, î n g e n e r a l, p e r s o a n e i s u b i e c t i v e, poziție sintactică regizată de un verb care a suferit o tranzitivizare forțată.

În articolul citat de noi anterior, Ecaterina Mihăilă[8] discută câteva modificări structurale ale morfologiei verbului operate în poezia stănesciană. Una dintre acestea este *reflexivizarea forțată a unor verbe,* care atrage după sine în chip firesc redimensionarea semantică a acestora. Autoarea citează în acest sens verbele *a se muri* (cu sens eventiv, diferit de reflexivul impersonal „se moare" existent în limba comună), *a se respira, a se începe, *a se fi(!),* precum și două cazuri în care reflexivizarea se corelează cu personalizarea unor verbe unipersonale (cu sau fără sens impersonal) – *a se întomna, a se durea:*

„De mult viu *mă* mult *murisem*". (*Dezîmblânzirea,* EM, OC II 144)

[7] H. Friedrich, *Structura liricii moderne,* București, Editura Univers, 1969, p. 166–167.
[8] Ecaterina Mihăilă, *op. cit.*, p. 554–556.

„Îngerul încearcă să respire, *să se respire*".
(*Moartea păsărilor,* IDSC, OC II 13)

„Lucrăm la el întruna, lucrarea, – / dar el măcar nu *se începe*".
(N_2, NS, OC II 242)

„A iubi este. / Iubirea *se este*".
(*Patru afirmații în sprijinul realului,* IV, EM, 142)

„[...] *Întoamna-se-vor* teii / de sete și de rău".
(*Sete,* IDSC, OC II 43)

„Și dacă *mă dor pe mine* însumi cu râuri / [...] știu că și tu / *te dori pe tine* asemeni [...]".
(*Enghidu,* DLT, OC I 142)

Uneori, această reflexivizare este accentuată de tautologia poetică sau de marcarea redundantă a pronumelui conjunct:

„Și *ne durem* și *ne durem* în *durere* / rană pe rană / țipăt pe țipăt..."
(*Ce alb, ce negru de alb!,* MF, OC II 109)

„Mai pierde-te, mai pierde-te / mai *du-te-te,* mai *du-te-te*".
(*Colinda colindelor,* EM, 31)

În alte situații, am înregistrat reflexivizarea unor verbe intranzitive, ca *a rămâne* ori a unor verbe tranzitive, precum *a îndurera,* în genere unipersonal:

„Lerui, ler, pierdeți, pierdeți, / ca *să vă rămâneți*".
(*Colinda colindelor,* EM, 31)

„*Se îndurerează* piatra netrăită [...] / *se îndurerează* netăiatul lemn [...]".
(*Îndurerare,* MF, OC II 95–96)

În multe dintre exemplele citate reflexivizările forțate ale unor verbe sunt legate de acțiunile sau stările persoanei subiective (*mă murisem, mă dor pe mine însumi, ne durem în durere* etc.), prezentate redundant, în circularitatea lor absolută. *Durerea, moartea, iubirea, „respirarea", „starea pe loc"* (rămânerea) se consumă în ele însele, ca gesturi închise, aproape incomunicabile. Fenomenul reflexivizării este comparabil, în acest sens, cu marcarea redundantă a deixisului persoanei subiective de care ne-am ocupat într-un articol al nostru mai vechi[9].

Alături de verbele deja menționate, mai putem adăuga două ilustrări tipice pentru registrul poetic al lui Nichita Stănescu:

„Întâi vă zic, apoi *mă tac*". (*Per pedes apostolorum,* AM, 74)

[9] Oana Chelaru-Murărus, *Deixisul persoanei – expresie a subiectivității lirice în poezia lui Nichita Stănescu,* în SCL, XLV, 1994, nr. 3–4, p. 187–205.

„Mă voi confunda cu cântecul sublim / în cel care leneș *mă devin*".
(*Beethoven*, AM, 444)

Structurile verbale citate (pe care noi le interpretăm ca pe niște active pronominale sui-generis) nu constituie decât mărcile strict gramaticale ale unei mișcări mai ample de centrare a viziunii poeziei moderne asupra „subiectului liric"[10].

c) O situație distinctă în care sunt atrase verbele tranzitivizate forțat este cea în care persoana umană distribuită în poziția obiectului direct apare din punct de vedere logico-semantic ca pacient al unei acțiuni performante de un agent nonuman (umbra, moartea, vultural, natura lucrurilor, iubita, apa, îngerul, Dumnezeu etc.), inclusiv de o substructură fizică sau spirituală a persoanei subiective (ochiul, sentimentul).

Din punct de vedere sintactic această situație, ca și cea discutată la punctul a), prezintă analogii cu așa-numitele *construcții cauzative „perifrastice"*, în cazul cărora transformarea unei construcții de bază intranzitive și nonagentive („pălăria cade", „copilul tremură" etc.) într-o construcție tranzitivă agentivă („vântul ^FACE^ pălăria cade", „teama ^FACE^ copilul tremură") nu se face cu încorporarea în structura semantică a verbului intranzitiv a morfemului cauzativ FACE, acesta menținându-se ca atare în construcția transformată (deoarece verbele tranzitive corespunzătoare lipsesc din limbă – „*Vântul cade pălăria", „*Teama tremură copilul" sunt enunțuri nereperate în limba română)[11]. Nichita Stănescu pare a reface în enunțările sale poetice această „lacună" a cauzativelor perifrastice, înglobând în conținutul semantic al verbului intranzitiv și morfemul transformării cauzative:

de ex: Ochiul ^FACE^ eu mor = > *„mă moare* ochiul". (*Însuși*, AM, 57)

Relevanța poetică a acestei transformări sintactice constă în mutația de viziune specific modernă pe care o propune asupra „subiectului liric": acesta își pierde pregnanța trăirilor și omnipotența imaginativă, proprii perioadei romantice, el nu mai „trăiește", ci se lasă „trăit", nu mai ia în stăpânire universul-obiect, ci devine „prizonier" al acestuia, inclusiv al propriei sale corporalități perisabile. Exemplele, numeroase în toate etapele operei lui Nichita Stănescu, dar mai ales în volumele târzii, *Epica Magna*, *Operele imperfecte*, *Antimetafizica*, sunt revelatoare în această privință:

„[...] fiecare umbră [...] *sufletul* mai puțin mi-*l* rămâne".
(*Enghidu*, VI, DLT, OC I 144)

[10] Alex. Mușina, *Paradigma poeziei moderne*, Editura Leka Brîncuș, Colecția „Magister", 1996, p. 75.

[11] Pentru aceste delimitări teoretice vezi Gabriela Pană Dindelegan, *op. cit.*, p. 118–121.

„[ea] își despieptăna lin părul blond / *amorțindu-mă* cu moarte".
(*Răzgândirea,* O. impf., 126)

„[...] coama lungă ***mă*** *ședea* peste nisipuri".
(*Deșert,* O. impf., OC II 117)

„[...] natură a lucrurilor! / *Există-mă* și ne *există-mă!* / Cântă-mă și *tace-mă!*".
(*Pasărea Phoenix a Serbiei,* ALB, 50–51)

„[...] mai sunt pentru că el [ochiul de rugăciune] ***mă este***".
(*Starea pe loc,* EM, OC II 147)

„Unde ***ne*** *zbori* [îngerul], în care înțelesuri [...]?"
(*Schimbarea,* EM, OC II 160)

„Vulturul umbros [...] Mă încălzea, *murindu-mă* frumos".
(*Veche întâmplare,* O. impf., OC II 217–218)

„Ne tocim de moartea lui / care nu-***l*** *moare,* împărate!"
(N_2, NS, OC II 240–241)

„Ah, veniți-vă / și *muriți-mă* [...]". (*Doină,* MF, 103)

O altă particularitate a construirii obiectului direct în poezia lui Nichita Stănescu, care a trecut neobservată de comentatorii poetului, constă în *extinderea morfemului* ***pe*** *de la acuzativul nominalului obiect direct personal* (caracterizat prin trăsăturile semantice [+uman] [+individualizat]) *la nominalul obiect direct „nonpersonal", „nonindividualizat" și chiar „nondefinit"* [12].

În mod curent, Nichita Stănescu *tratează,* în poezia sa, *obiectele inanimate ca pe niște prezențe personalizate și individualizate,* fapt care se reflectă în modul de construcție a poziției obiect direct (morfemul *pe* este deseori dublat și de pronumele clitice). Construcția apare încă din volumul *Dreptul la timp,* dar uzul ei se va intensifica în opera de maturitate a poetului:

„Joc de treceri, mai iuți, mai încete, / pentru ochiul meu o dată cu mine creându-***i*** *pe arbori* [...]"
(*Enghidu,* III, DLT, OC I 143)

„De ce ***l***-ai făcut *pe pom* / ca să mă umilească [...]?"
(*De ce?,* EM, OC II 151)

„[...] dă-mi, mamă, din singurătate numai / *pe cifra șapte* [...]"
(*Ararea,* O. impf., OC II 228)

[12] Pentru construcția obiectului direct în română, cf. *ibidem,* p. 87–88.

„[...] își pune el [daimonul] cuvântul în creierul meu, / albindu-l cum cerul *le*-a albit *pe stele* [...]".

(N_{28}, NS, OC II 259)

„De ce m-ai pus să-*l* văd *pe arbor,* doamne?"

(*Astfel,* ALB, 54)

„Venele, cu toate / *pe sânge-l* abate / când inima bate".

(*Pleacă toamna,* ALB, 266)

„Și mă târăsc și umblu și-*l* găsesc / *pe capul* cel decapitat / și o sărut pe gură / pe Maria de Stuart...".

(*Dezlegarea de cuvânt,* FUI, 107)

Dacă în cazul substantivelor inanimate construcția amintită funcționează ca o formă discretă de personificare, în absența propriu-zisă a figurii canonice, *în cazul celor animate, dar nonumane, aceeași construcție are rol de individualiz are:*

„Haideți, vă zic, fără milă să-*l* vânăm *pe cerbul* stretin [...]"

(*Săgetarea cerbului stretin și harponarea peștelui Vidros,* EM, OC II 189–190)

„[...] și-o să vezi cu ochii [...] / *pe caprele* negre de stâncă înecându-se".

(*Daimonul meu către mine,* EM, OC II 190)

„Pentru că *pe iepure l*-au furat de alergare [...]".

(*Noapte bună,* O. impf., 35–36)

O construcție mai surprinzătoare este cea prin care Nichita Stănescu *personalizează și individualizează pronume nedefinite și negative* plasate în poziția obiectului direct (cu ajutorul morfemului *pe* și chiar al dublării prin clitice), deși există o incompatibilitate semantică în limba română între „nedefinire" și construcția cu *pe,* între „nedefinire" și dublare[13]:

„Am atins *pe altcineva, pe altceva, pe altunde*". (E_3, 11 E, OC I 183)

„*Pe nimic* nu-*l* poți dogi / *Pe nimic* nu-*l* poți rupe / *Pe nimic* nu-*l* poți împărți / În piscuri și în râpe". (FUI, 436)

Fenomenul menționat trebuie pus în relație și cu conversiunea pronumelor nehotărâte și negative în substantive[14], ambele fiind modalități de reprezentare a „alterității goale", invocată deseori în lirica nichitastănesciană și în cea modernă în genere.

[13] Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări,* București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973, p. 165 și urm.

[14] Dumitru Bejan, *Conversiunea părților de vorbire în opera lui Nichita Stănescu,* în LL, 1987, nr. 3, p. 311–320.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BEJAN, Dumitru, *Conversiunea părților de vorbire în opera lui Nichita Stănescu,* în LL, nr. 3, 1987, p. 311–320.

CHELARU-MURĂRUȘ, Oana, *Deixisul persoanei – expresie a subiectivității lirice în poezia lui Nichita Stănescu,* în SCL, XLV, nr. 3–4, 1994, p. 187–205.

DIMITRIU Daniel, *Geneza poemului,* Iași, Editura Universității, 1997.

FRIEDRICH, Hugo, *Structura liricii moderne,* București, Editura Univers, 1969.

GUȚU ROMALO, Valeria, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări,* București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973.

MIHĂILĂ, Ecaterina, *Limbajul ca obiect al poeziei la Nichita Stănescu,* în SCL, XLIII, nr. 6, 1992, (I), p. 545–557; în SCL, XLIV, nr. 2, 1993, (II), p. 89–100.

MORARU, Cristian, *Ceremonia textului. Poeți români din secolul XX,* București, Editura Eminescu, 1985, p. 200–228.

MUȘINA, Alex., *Paradigma poeziei moderne,* Editura Leka Brîncuș, Colecția „Magister", 1996.

PANĂ DINDELEGAN, Gabriela, *Reflecții pe marginea „teoriei cazurilor" a lui Ch. J. Fillmore,* în SCL, XXIII, nr. 1, 1972.

PANĂ DINDELEGAN, Gabriela, *Sintaxa limbii române. Sintaxa grupului verbal,* Tipografia Univesității din București, 1976.

ULICI, Laurențiu, *Fața și reversul,* în „Contemporanul", nr. 18 (1695), 4 mai 1979, p. 10.

LISTA VOLUMELOR LUI NICHITA STĂNESCU (POEZIE, ESEISTICĂ)*

Alfa (1957–1967), București, Editura Tineretului, 1967 (α).

Amintiri din prezent, București, Editura Sport-Turism, 1985 (AdP).

Argotice (Cântece la drumul mare). Versuri. Ediție alcătuită, îngrijită și prefațată de Doina Ciurea, București, Editura Românul, 1992 (A).

Belgradul în cinci prieteni. Cu o prefață de Mircea Tomuș, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1972 (B_5).

Cartea de recitire, București, Editura Cartea Românească, [f.a.] (CdR).

Dreptul la timp, București, Editura Tineretului, 1965 (DLT).

Douăsprezece poezii inedite, în „România literară", XVII, nr. 50, 30 dec. 1984, p. 6.

Epica Magna [cu ilustrații de Sorin Dumitrescu], Iași, Editura Junimea, 1978 (EM).

Fiziologia poeziei. Proză și versuri, 1957–1983. Ediție îngrijită de Alexandru Condeescu cu acordul autorului, București, Editura Eminescu, 1990 (FP).

În dulcele stil clasic, București, Editura Eminescu, 1970 (IDSC).

Laus Ptolemaei, București, Editura Tineretului, 1968 (LP).

Măreția frigului, Romanul unui sentiment, Iași, Editura Junimea, 1972 (MF).

Necuvintele, 12 ilustrații de Mihai Sânzianu, București, Editura Tineretului, 1969 (NE).

Noduri și semne [cu ilustrații de Sorin Dumitrescu], București, Editura Cartea Românească, 1982 (NS).

Operele imperfecte. Desene: 6 ipoteze de bolți antropomorfe și 6 studii asupra cubului de Sorin Dumitrescu, București, Editura Albatros, 1979 (O. impf.).

Ordinea cuvintelor. Versuri (1957–1983), vol. 1–2. Cuvânt înainte de Nichita Stănescu. Prefață, cronologie și ediție îngrijită de Alexandru Condeescu cu acordul autorului, București, Editura Cartea Românească, 1985 (OC).

Oul și sfera, București, Editura pentru Literatură, 1967 (OS).

* Cu indicarea abrevierilor folosite în textul nostru.

O viziune a sentimentelor, București, Editura pentru Literatură, 1964 (OVAS).
Poezii. Antologie, postfață și bibliografie de Cristian Moraru, București, Editura Minerva, 1988.
Respirări, București, Editura Sport-Turism, 1982 (R).
Roșu vertical, București, Editura Militară, 1967 (RV).
Sensul iubirii. Prefață de Silvian Iosifescu, București, E.S.P.L.A., 1960 (SI).
Starea poeziei, cu o prefață de Aurel Martin și un portret de Radu Boureanu, București, Editura Minerva, 1975.
Tânjiri către firesc. Cuvânt înainte de Aurel Covaci. Notă asupra ediției de Ioanid Romanescu, Iași, Editura Princeps, 1993.
Un pământ numit România, București, Editura Militară, 1969 (UPNR).
11 elegii, București, Editura Tineretului, 1966 (11 E).
[Versuri] în *Album memorial Nichita Stănescu,* București, Editat de „Viața Românească" [îngrijit de Gheorghe Tomozei], 1984 (ALB).
[Versuri] în *Nichita Stănescu. Frumos ca umbra unei idei* (volum omagial), București, Editura Albatros [îngrijit de Constantin Crișan], 1985 (FUI).
Carte de citire, carte de iubire, Timișoara, Editura Facla, 1980 [în colaborare cu Gheorghe Tomozei].
Dedicații. Poeme inedite, București, Editura Libertas, [f.a.] [în colaborare cu Gheorghe Tomozei].

Facultatea de Litere
București, str. Edgar Quinet nr. 5–7

Gheorghe Chivu

NEOLOGISME LATINO-ROMANICE ÎN *GLOSARUL* PRIMULUI DICȚIONAR ACADEMIC ROMÂNESC

1. Încheierea tipăririi celor trei volume ale *Dicționarului limbei române*[1], semnate de August Treboniu Laurian și Ioan C. Massim, în 1877[2], la doar un deceniu de la începerea extragerii materialului necesar pentru redactare[3], a constituit un adevărat eveniment științific și cultural. Fusese elaborat, într-un timp scurt și de către un colectiv restrâns de autori[4], primul dicționar unilingv general, explicativ, istoric și etimologic al limbii române[5]. Modelat, potrivit afirmațiilor autorilor[6], după cele mai noi lucrări lexicografice ale timpului, el era menit „a cultiva, a curăți, a regula, a înavuți și a perfecționa"[7] lexicului nostru literar modern.

Societatea Academică Română își vedea astfel împlinite, după ce tipărise și *Gramatica* lui Timotei Cipariu[8], principalele obiective statutare. Avea acum la dispoziție două lucrări fundamentale, menite să ilustreze și să promoveze concepția latinistă privitoare la forma și la normele limbii noastre de cultură.

Deși fusese conceput doar „ca un proiect", pe care forul academic urma „să-l dezbată și să-l cearnă, să aleagă ce va afla bun, să elimine ce va afla rău, să-l amende și să-l complete", pentru ca, în final, „să scoată, în numele Academiei înseși, întâia edițiune de dicționar român"[9], lucrarea nu a mai fost refă-

[1] Primul volum a apărut în anii 1871–1873, al doilea în anii 1874–1876, iar *Glosarul* în anul 1877.

[2] Anul 1871, înscris pe foaia de titlu a *Glosarului*, indică momentul imprimării primei fascicule a ultimei părți a lucrării. Vezi și M. Seche, *Schiță de istorie a lexicografiei române*, I, București, 1966, p. 140.

[3] Apelul adresat, în 1869–1870, de Societatea Academică Română oamenilor de cultură pentru a cerceta textele vechi și moderne cu scopul de a extrage și publica materiale necesare realizării unui dicționar general al limbii române a dat puține roade palpabile. A se vedea, pentru aceasta, Mircea Seche, *op. cit.*, I, p. 132–134.

[4] Alături de A. T. Laurian și I. C. Massim, înscriși pe foaia de titlu, au colaborat, ca ajutoare târzii, G. Bariț, I. Hodoș și G. Sion.

[5] Vezi, pentru meritele și caracteristicile lucrării, M. Seche, *op. cit.*, I, p. 140–180.

[6] Vezi *Prefațiunea* din volumul I, p. X.

[7] Citatul este preluat din M. Seche, *op. cit.*, I, p. 133.

[8] Cele două părți ale *Gramatecii limbei române* au apărut, ca și ultimele fascicule ale *Dicționarului limbei române*, în anul 1877.

[9] *Prefațiune*, p. XXV.

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 35–41, București, 1999

cută[10]. După discuții pătimașe[11] și după contestări violente, provocate în primul rând de separarea „a ceea ce era (sau trebuia să fie) literar de ceea ce urma să fie scos în afara limbii de cultură[12], a triumfat ideea că *Dicționarul limbei române,* elaborat de latiniști „extremiști" și imprimat într-o epocă de decădere a latinismului, ilustra o concepție lingvistică depășită și trebuia, în consecință, abandonat[13]. „Construit de sus în jos, de la o teorie filologică spre realitatea lingvistică"[14], impresionantul edificiu lexicografic ilustra „direcția puristă, normatoare și constructoare, pe cale artificială, a limbii, ecou întârziat al filozofiei limbajului din secolul al XVIII-lea"[15].

Atitudinea critică a savanților antilatiniști la adresa etimologismului ortografic, dar mai ales la aceea a purismului concretizat în separarea *Glosarului* de dicționarul propriu-zis a avut drept consecință canalizarea discuțiilor aproape exclusiv către defectele lucrării. Și, ca în multe dispute teoretice, opiniile formulate în prefața volumului întâi, din 1871, uneori în termeni categorici, au pus în umbră materialul ilustrativ extrem de bogat, definițiile judicioase, ca și elaboratele și nu o dată interesantele și corectele considerații etimologice[16].

Formulările sintetice referitoare la primul nostru dicționar academic au luat astfel treptat locul cărții în sine, mai ales după ce, prin impunerea principiului fonologic în scrisul românesc, grafia sa etimologizantă a devenit un obstacol greu de depășit pentru cei ce ar fi dorit, eventual, să-i parcurgă paginile. *Dicționarul limbei române* alcătuit de A. T. Laurian și I. C. Massim s-a transformat astfel, chiar pentru unii specialiști, dintr-o lucrare ce trebuia să fie obligatoriu punct de referință într-una ce ilustra felul în care nu trebuia concepută o scriere lexicografică[17].

2. Într-o evaluare critică făcută acum câteva decenii[18], lui Mircea Seche, cunoscător (din interior) al muncii de elaborare a dicționarelor academice mo-

[10] Pleda pentru această refacere, în urma căreia separarea *Glosarului* de dicționarul propriu-zis urma să fie anulată, chiar Al. Odobescu, unul dintre criticii cei mai vehemenți ai lucrării. A se vedea „Analele Societății Academice Române", tom. VII, 1874, p. 41.

[11] Vezi sinteza acestora la M. Seche, *op. cit.*, I, p. 139–140.

[12] I. Gheție, *Istoria limbii române literare. Privire sintetică,* București, 1978, p. 153–154.

[13] Vezi citatele și opiniile sintetizate în M. Seche, *op. cit.*, I, p. 133–134.

[14] Șt. Munteanu, V. D. Țâra, *Istoria limbii române literare. Privire generală,* București, 1983, p. 201.

[15] Flora Șuteu, *Lingvistica românească în perioada 1826–1870,* în *Istoria științelor în România. Lingvistica,* București, 1975, p. 53.

[16] Pentru meritele indiscutabile ale acestui prim dicționar academic românesc, vezi M. Seche, *op. cit.*, I, p. 140–180.

[17] Vezi, de exemplu, Lazăr Șăineanu, *Istoria filologiei române,* București, 1892, p. 196, și *Dicționarul limbii române literare contemporane,* I, București, 1955, p. IV.

[18] M. Seche, *op. cit.*, I, p. 131–180.

derne, nu i-a fost însă greu să constate că autorii unor lucrări lexicografice românești, elaborate de la sfârșitul secolului al XIX-lea până astăzi, au utilizat frecvent materialul cuprins în volumele apărute, sub semnătura lui A. T. Laurian și I. C. Massim, între 1871 și 1877. Au făcut-o Lazăr Șăineanu[19], H. Tiktin[20], I. A. Candrea[21] și chiar autorii *Dicționarului Academiei*[22]. S-a observat, de asemenea, la o lectură atentă și lipsită de prejudecăți, că A. T. Laurian și I. C. Massim au înregistrat, în ciuda datei de apariție a lucrării lor și a concepției pe care o ilustra aceasta[23], numeroase neologisme ce nu și-au găsit, spre exemplu, locul în volumele apărute, o jumătate de secol mai târziu, ca parte a *Dicționarului* condus de Sextil Pușcariu[24]. În sfârșit, ca o corecție la părerea că cei doi autori latiniști au inventat cel mai adesea termeni și variante, Mircea Seche a probat[25] existența, în *Dicționarul limbei române*, a circa 50 000 de termeni românești reali[26].

Astfel, după cum constata și Gheorghe Ivănescu, „nu faptul că latiniștii introduceau în limba literară română neologisme de origine latină era greșeala lor, ci faptul că au introdus mai multe decât erau necesare și că le dădeau adesea o formă fonetică nepotrivită"[27].

Reevaluarea materialului cuprins în primul dicționar academic românesc este deci în mod evident necesară. Dincolo de argumentele furnizate în acest sens de Mircea Seche (argumente expuse în rândurile anterioare), pentru o nouă lectură a amplei (și din păcate puțin cunoscutei) lucrări lexicografice tipărite cu mai mult de un secol în urmă și pentru nuanțarea opiniilor formulate în mod obișnuit asupra ei pledează și constatarea existenței unor neologisme latino-romanice chiar în *Glosarul* apărut, în formă finală, în anul 1877.

Această constatare, aflată în evidentă contradicție cu opinia curentă despre anexa *Dicționarului limbei române*, în care se crede că au fost incluse, în spirit purist, pentru eliminare din limba română, doar termeni de alte origini decât cea

[19] În *Dicționarul universal al limbii române*, Craiova, 1896; vezi M. Seche, *op. cit.*, I, p. 142.

[20] În *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, I–III, București, 1985–1924; vezi M. Seche, *loc. cit.*

[21] În *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească"*, București, [1930], elaborat în colaborare cu Gh. Adamescu; vezi M. Seche, *loc. cit.*

[22] Vezi M. Seche, *loc. cit.*

[23] Autorii *Dicționarului limbei române* criticau sever modul de utilizare și maniera de adaptare a neologismelor pătrunse în limba română după anul 1830. Vezi, pentru aceasta, *Prefațiunea*, p. XVIII, unde se afirma: „[...] acestea, dacă li s-ar face onoare de a se considera în dicționariu, ar face din acesta o adevărată caricatură".

[24] Vezi M. Seche, *op. cit.*, I, p. 152–154.

[25] *Ibidem*, p. 48.

[26] Pentru a înțelege mai bine valoarea reală a acestei cifre pentru epoca în care a fost alcătuit *Dicționarul limbei române*, menționăm că *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX), cea mai cuprinzătoare lucrare lexicografică a românei literare actuale, cuprinde doar 56 568 de termeni.

[27] G. Ivănescu, *Studii de istoria limbii române literare*, Iași, 1989, p. 74.

latină sau cea latino-romanică, a fost făcută pentru prima dată de Paula Diaconescu[28]. Ecourile în literatura de specialitate au întârziat însă să apară[29].

3. La o lectură atentă, cititorul contemporan, obișnuit cu ideea, sugerată, de altfel, chiar de titlul volumului, că în *Glosarul* primului dicționar academic românesc va descoperi exclusiv slavonisme, turcisme și alte cuvinte similare, ce trebuiau eliminate din uzul literar, întrucât erau străine sau aveau „origine îndoioasă", descoperă surprins, sub grafia etimologizantă[30], termeni latino-romanici uzuali astăzi, precum *abandonare, adio, afișare, aghiotant, agrafă, alfabet, amor, anchetă, arcadă, asasin, atu, avangardă, avarie, balcon, balustradă, bancă, barieră, bigot, bilet, bizar, briliant, brunet, bufet, cadet, canalie, clică, cochet, complot, control, corset, costum, creion, debut, escadră, escortă, feerie, filtrare, franc, furnitură, galantom, galop, gera, ghilotină, girafă, grava, gripă, harfă, imparisilabic, instrumentist, lacheu, loialitate, lornetă, madonă, maltratare, mansardă, marionetă, masacru, mesager, meschinărie, monosilabic, mucilaginos, muschetă, muselină, noblețe, normativ, orgolios, pamflet, pancartă, parapet, parter, pasager, penel, pichet, piesă, pledoarie, pontonier, portret, primadonă, rabat, rachetă, rafinărie, refren, relief, rentă, revelion, ruladă, rutină, scală, schiță, scontare, stampă, șalupă, șef, șosea, toaletă, tricot* sau *vagon.*

Cum se explică prezența unor atât de numeroase împrumuturi neologice[31] într-un volum ce trebuia să cuprindă, potrivit autorilor, „vorbe mai mult sau mai puțin ieșite din uzul limbei"[32]?

Comentariile prezentate la finalul majorității articolelor consacrate cuvintelor-titlu[33] ne spun că, în câteva situații, termeni precum *balotațiune, dagherotipie, piastru* sau *procator* se află în *Glosar* pentru că au ieșit din uz[34] sau au căzut în desuetudine, uneori chiar în limba de origine[35].

[28] *Elemente de istorie a limbii române literare moderne,* Partea I. *Probleme de normare a limbii române literare moderne (1830–1880),* București, 1974, p. 74.

[29] Șt. Munteanu, V. D. Țâra, *op. cit.*, p. 200, menționează totuși câteva neologisme identificate în cadrul *Glosarului,* iar Ion Gheție semnalează (în *Istoria limbii române literare. Privire sintetică,* p. 153) prezența, la fel de surprinzătoare, în lucrare a unor cuvinte moștenite din latină.

[30] Scrierea cuvintelor-titlu cuprinse în *Glosar* se abate frecvent de la normele etimologizante utilizate în corpul propriu-zis al *Dicționarului,* pentru a facilita notarea unor rostiri sau chiar pentru a indica anumite grafii considerate recomandabile.

[31] În studiul de față au fost selectate doar cele mai semnificative cuvinte și forme din această categorie cuprinse în *Glosar.* O listă completă a neologismelor latino-romanice citate sau discutate în cele aproximativ 600 de articole ce le sunt consacrate ar include, evident, multe alte numeroase exemple.

[32] *Dicționarul limbei române,* I, *Prefațiune,* p. V.

[33] Variantele, derivatele sau compusele sunt grupate, potrivit principiului „cuiburilor lexicale", sub un termen considerat de bază.

[34] Despre *piastru* se afirmă că a fost „aplicat ... și la noi cândva în loc de moneda *leu*".

[35] Despre *balotațiune* aflăm că este „cuvânt născut ieri, mort astăzi", iar despre *dagherotipie,* că este „astăzi căzut în desuetudine, chiar în limba francese și suplinit prin altul de forma *fotografie*".

Alte câteva împrumuturi neologice de tipul *interlinear, manometru, predestinare, refundare* sau *revistă* (și familiile lor) au fost omise, din greșeală, în momentul alcătuirii listei formelor recomandate și urmau, în consecință, să fie incluse în corpul *Dicționarului* în momentul publicării formei definitive a acestuia.

Frecvent ne aflăm în fața unor variante grafice sau/și fonetice nerecomandabile ale unor cuvinte cuprinse în primele două volume ale *Dicționarului: baladă, chitară, complect, filtru, hasard, holeră, igienă, igrasie, ipotecă, limfă, loterie, mașină, mosaic, pedestal, presintare, psihologie, punderat, retipărire, ritm, rosetă, santinelă, schelet, stradă* și altele.

Nu de puține ori, unui anume neologism, încă insuficient cunoscut și, mai ales, nesusținut de alți termeni aparținând aceleiași familii, îi este preferat un cuvânt vechi sau un alt împrumut deja încetățenit în limbă. În această situație se află, spre exemplu[36]: *blond* (pentru *bălan*), *complot* (pentru *conjurație* sau *conspirație*), *creanță* (pentru *(a)creditivă* sau *mandat*), *deghisare* (pentru *travestire*), *depeșă* (pentru *telegramă*), *eșafod* (pentru *catafalc*), *etichetă* (pentru *pitac* sau *ceremonie*), *gardă* (pentru *veghe, custode* sau *custodie*), *garderobă* (pentru *vestiar*), *ghirlandă* (pentru *coroană* sau *cunună*), *impegat* (pentru *funcționar*), *manevră* (pentru *manoperă*), *savant* (pentru *erudit, doct* sau *învățat*) și altele.

De regulă însă neologismele latino-romanice au fost incluse în *Glosarul Dicționarului limbei române* în urma unor detaliate investigații etimologice.

Cercetând „originea cea mai îndepărtată" a unor cuvinte, în încercarea de a le explica forma și evoluția semantică[37], A. T. Laurian și I. C. Massim au constatat astfel că numeroase împrumuturi venite din franceză sau din italiană trebuie respinse, întrucât nu sunt „curat romanice"[38].

Uneori ele nu sunt recomandate deoarece „nu se pot lega cu deplină certitudine de o anumită rădăcină romanică"[39]. Au fost incluse în *Glosar*, pentru că le-a fost identificat un etimon prim (sigur sau probabil) german sau englez, o serie de neologisme, acceptate ulterior în uzul literar, precum: *banalitate, bandă, bară, baricadă, bastard, bloc, brav, broșă, buget, bulevard, club, echipament, frac, gentleman, meeting, milord, pachebot, punci, rang* sau *toast.*

Alteori au fost respinse unele derivate (obținute pe teren românesc sau în cadrul unor limbi romanice) de la o bază romanică, deoarece utilizează un afix de altă origine: *bagagiu, limbagiu, miragiu, patronagiu, pilotagiu; materialnic; lănciaș, salonaș; sumedenie; necomplect, necomparabil, nedecifrabil, nedeclinabil, nedeterminare, nedomesticire.*

Atenți la „geniul limbei" și la norma pe care încercau să o impună, A. T. Laurian și I. C. Massim au inclus în *Glosar* și unele derivate (românești

[36] În paranteză menționăm cuvintele recomandate ca substitut de către autorii *Dicționarului.*

[37] *Dicționarul limbei române*, I. *Prefațiune*, p. XI.

[38] *Ibidem*, p. VI.

[39] *Ibidem*, p. IX.

sau romanice) care nu respectă fonetismul cuvântului de bază, tipul de derivare, respectiv forma sau sensul consacrat al afixului, recomandând totodată ceea ce ei considerau a fi „forma cea mai convenită limbei"[40] noastre literare. În loc de *buchet,* propun de aceea *boscet* sau *buscet,* în loc de *ruletă, roletă,* în loc de *tablou, tabel* sau *tabelă;* în loc de *bancnotă, banconotă,* în loc de *bancrută, bancaruptă;* în loc de *bizarerie, bizarie,* în loc de *bufonerie, bufonie,* în loc de *capabil, capace,* în loc de *cantonier, cantonariu,* în loc de *castanietă, căstănuță* sau *căstănioară;* în loc de *prefață, prefațiune* (primul termen părându-li-se a fi, datorită corelării sensului prefixului cu cel al bazei, „aproape un nonsens").

În numeroase alte cazuri, se consideră că forma termenului nou este „fedoasă", „spurie" sau chiar „scâlciată"[41], încadrarea în sistemul fonetic românesc impunând, în opinia autorilor *Dicționarului limbei române,* o altă manieră de adaptare fonetică. Astfel, în loc de *batalion,* „limba noastră cere *batalioniu* sau *bataiol";* în loc de *intratabil* este considerat corect *intractabile; livrea* „poate că s-ar acomoda ... întrucâtva limbei noastre, dacă s-ar traduce în forma *librelă";* în loc de *paradă* ar trebui acceptat *parată;* iar *trotoar,* care „are o fisionomie prea străină", ar putea primi forma *trotariu,* care „n-ar fi așa de antipatică".

Nu corespund, în sfârșit, sistemului de norme imaginat de școala latinistă, pentru că au o altă încadrare morfologică decât cea așteptată (au adică altă desinență, alt gen sau ilustrează o altă conjugare): *baston, canton, musicant, pantalon, pavilion, portal* sau *local, recent, rural* (care „s-ar putea corege" prin forme cu desinența *-e*); *logie* („ar fi de preferit *logiu*"), *pomponă* („mai bine ar fi masc. *pompon*"); *esprimare* (în loc de *espremere*), *insinuire* (în loc de *insinuare*), *repercutire* (în loc de *repercutere*), *resumare* (în loc de *resumere*).

4. *Glosarul* primului dicționar academic al limbii române, apărut în anul 1877, cuprinde deci, alături de cuvinte de origine slavonă sau turcă, „mai mult sau mai puține ieșite din uzul limbei"[42], numeroase împrumuturi latino-romanice. Acestea sunt variante (fonetice, morfologice, lexicale sau doar grafice) ale unor cuvinte incluse în dicționarul propriu-zis, sinonime ale unor elemente sau struc-

[40] Citatele reproduse în comentariile de mai jos sunt clișee caracterizatoare pentru diverse clase de termeni sau de forme, prezente constant, în diverse articole, în comentariile etimologice.

[41] A. T. Laurian și I. C. Massim condamnau în special împrumuturile efectuate de diverși autori români după anul 1830, în cadrul diverselor curente de modernizare a vocabularului nostru literar. Iată comentariul cu care se încheie articolul consacrat, în *Glosar,* cuvântului *avangardă:* „Până mai ieri domnea, în această parte, *ostafcele, obahtele, parucicii, praporgicii, polcovnicii, pricazurile, otnoșeniile, șmotrurile, lozincele, piserii, iuncării, fetfebelii, uceniele, vistavoii* etc. Astăzi au invas în locu-le *avangardele, furgoanele, cordoanele, serjenții, jandarmii, avanposturile, pudra, balele, senturoanele, ramparturile, ranforturile* și cu tot neamul lor. Mâine? Mâine Dumnezeu știe ce potop va mai veni de astă parte peste biata limbă românească. Datoria cheamă pe toți ofițerii români, cari caută să știe mai bine ca vericine că înecul limbei ar trage după sine pe al naționalității, a pune cu o zi mai curând stavilă acestui deluviu" (p. 33–34).

[42] Vezi nota 32.

turi lexicale vechi (care erau larg răspândite și bine adaptate la sistemul fonetic, morfologic și derivațional românesc), dar mai ales neologisme al căror etimon prim nu este (sau nu le-a părut a fi lui A. T. Laurian și I. C. Massim) romanic, derivate din baze sau cu afixe ce nu-și găsesc explicația în latină, respectiv variante (fonetice sau morfologice) deviante față de normele preconizate de școala latinistă pentru româna literară modernă.

Acest număr foarte mare de termeni neologici nu intră deci în contradicție cu principiile stabilite de A. T. Laurian și I. C. Massim pentru selectarea materialului ce a fost inclus în *Glosar* (discutate pe larg în *Prefațiunea Dicționarului limbei române*[43]), ci cu interpretarea actuală, eronată prin omisiune sau simplificare, a acestor principii.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
București, Calea 13 Septembrie nr. 13

[43] *Prefațiune*, p. V, IX, X.

Teodor Cotelnic

DESPRE VERBELE CU SAU FĂRĂ SUFIXELE GRAMATICALE *-EZ, -ESC*

După cum se știe, verbele cu infinitivul în *-a* și în *-i* reprezintă cele mai productive tipuri de conjugare românești[1]. Conform tradiției, ele se divizează în două grupe mari: slabe și tari[2]. Cele slabe formează anumite persoane (1–3 sg. și 3 pl. prez. ind. și conj., 2 sg. imperativ) ale prezentului și imperativului cu sufixele *-ez (-ează), -esc (-ăsc),* care, indiferent de număr și persoană, poartă accentul constant pe sufix. Formele cu *-ez (-ează)* apar la verbele cu infinitivul în *-a (controlez, să controleze, controlează),* iar cele cu *-esc (-ăsc)* sunt caracteristice verbelor cu infinitivul în *-i (nimeresc, să nimerească, nimerește)* sau în *-î (hotărăsc, să hotărască, hotărăște)*. Verbele tari, dimpotrivă, se întrebuințează fără aceste sufixe *(adună, să adune; fuge, să fugă, fugi)* și au permanent accentul pe radical la singular și la persoana a III-a plural.

Nu totdeauna însă este lesne să facem distincție între formele tari și cele slabe. Unele verbe au flexiune mixtă la prezent[3], adică pot avea atât forme tari, cât și forme slabe, fiecare variantă posedând sensuri diferite. *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (DOOM) înregistrează următoarele perechi:

– cu sau fără *-ez: acordă* „dă, face acordul gramatical" și *acordează* (un instrument, sistem); *aleagă* „insistă" și *alegheză* (jur.); *concură* „tinde spre ..." și *concurează* „participă la concurs; face concurență"; *contractă* „se strânge, se micșorează" și *contractează* „încheie un contract, își asumă, se molipsește"; *leagă* „unește" și *leghează* „lasă un testament"; *manifestă* „exprimă, arată, face cunoscut" și *manifestează* „participă la o manifestație"; *miră* „uimește" și *mirează* „se oglindește"; *ordonă* „poruncește, dă ordin" și *ordonează* „rânduiește, pune în

[1] Vezi statistica întocmită pe baza diverselor dicționare românești de către: Alf Lombard, *Le verbe roumain,* II, Lund, 1955, p. 1117; Maria Iliescu, *La productivité de la IV-e conjugaison latine dans les langues romanes,* în *Recueil d'études romanes,* București, 1959, p. 97; Gr. Brâncuș, *Productivitatea conjugărilor în româna actuală,* în SCL, XXVII, 1976, nr. 5, p. 485–492.

[2] Cf. Alf Lombard, *Morfologia verbului românesc,* în SCL, VIII, 1957, nr. 1, p. 7–16; Grigore Brâncuș, *Limba română contemporană. Morfologia verbului,* București, 1976, p. 17.

[3] Deoarece situația la verbele în discuție este aceeași la prezent indicativ și conjunctiv, precum și la imperativul pozitiv, le vom menționa în continuare numai la indicativul prezent, persoana a III-a.

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 43–46, București, 1999

ordine"; *pică* „cade" și *pichează* „coboară în picaj"; *reflectă* „răsfrânge, oglindește" și *reflectează* „se gândește, meditează"; *repoartă* „își îndreaptă gândurile" și *repurtează* „obține un succes"; *toarnă* (un lichid) și *turnează* (un film);

– cu sau fără *-esc: absolvă* „scutește de pedeapsă" și *absolvește* (un an școlar); *ciuruie* „curge cu zgomot" și *ciuruiește* „găurește; trece prin ciur"; *îndoaie* „strânge în două, încovoaie" și *îndoiește* „dublează, are îndoială"; *înfurcă* „are de furcă, se ceartă" și *înfurcește* „se bifurcă"; *mântuie* „termină" și *mântuiește* „salvează, vindecă"[4].

În plus, la unele cupluri diferențierile semantice sunt numai parțiale, „dacă pentru un sens se admite variația"[5]. Dicționarul ortografic citat consemnează exemplele: *a cura* „a trata un bolnav" – *curează,* dar „a curăți știuleții" – *curează / cură; a degaja* „a elibera" – *degajează,* dar „a răspândi, a emana" – *degajează / degajă; a raporta* „a da un raport; a pune în legătură" – *raportează,* dar „a aduce un venit" – *raportează / raportă; a răscoli* „a scotoci, a enerva; a desface stâna" – *răscolește,* dar „a agita" – *răscoală / răscolește.*

Pentru a evita erorile la verbele cu pricina e necesar să le cunoaștem sensurile, chiar să le memorizăm, mai ales că numărul lor este mic.

Trebuie notat și faptul că, în multe cazuri, verbele înrudite derivate cu ajutorul prefixelor nu se conjugă la fel ca și cuvintele-nucleu din care au provenit. Cu alte cuvinte, verbele din aceeași familie se comportă diferit. Astfel, verbele *a aclama, a declama, a exclama, a proclama, a reclama,* formate de la cuvântul-cuib *a clama (clamez, clamează),* nu au la prezent sufixe *(aclamă, declamă, exclamă, proclamă, reclamă).* Dimpotrivă, derivatul *a deposeda,* spre deosebire de primitivul *a poseda (posedă),* se comportă la indicativ prezent cu sufix *(deposedează).*

Alte verbe circulă în româna actuală cu ambele variante (cu flexiune dublă, adică fie cu sufixele *-ez, -esc,* fie fără aceste sufixe), fiind legiferate de diferite dicționare ortografice drept normă literară. Iată lista alfabetică a formelor verbale de acest fel, excerptate din DOOM: *anticipează / anticipă, autoignorează / autoignoră; boncăiește / boncăie, cloncăiește / cloncăie, cloncănește / cloncăne, dăinuiește / dăinuie, decernează / decernă, desfată / desfătează, dezagregă / dezagregheză, dibuie / dibuiește, evaporă / evaporează, forfăiește / forfăie, ignorează / ignoră, înfiripează / înfiripă, îngemănează / îngeamănă, înseamnă / însemnează, lăfăiește / lăfăie, lălăiește / lălăie, leorbăiește / leorbăie, leorcăiește / leorcăie, leorpăiește / leorpăie, măcăne / măcănește, mocăie / mocăiește, molfăie / molfăiește, năzare / năzărește, onănăiește / onănăie, perturbă / pertur-*

[4] Mioara Avram, *Gramatica pentru toți,* ediția a II-a revăzută și adăugită, București, 1997, p. 201.

[5] Cazurile când aceeași formă verbală (tare sau slabă) redă diverse sensuri sunt rare. Comp.: *a murgi*$_1$ „a amurgi" și *a murgi*$_2$ „a căpăta o culoare închisă" au forma unică *murgește; a zori*$_1$ „a da zor" și *a zori*$_2$ „a se ivi zorile" = *zorește.*

beazâ, proferează / proferă, prosternă / prosternează, sfârcâie / sfârcâieşte, şchiopătează / şchioapătă, şontâcăie / şontâcăieşte, şovăie / şovăieşte, ţârâie / ţârâieşte, ţuţuie / ţuţuiază, zdroncănă / zdroncăneşte, zuruieşte / zuruie.

După cum se vede, lista include atât verbe cu infinitivul în *-a*, cât şi în *-i*. Majoritatea celor în *-i* constituie verbe în *-ăi, -âi, -ui*, multe dintre ele de origine onomatopeică.

Deoarece mai multe verbe se utilizează cu flexiune dublă, vorbitorii de limbă română din Republica Moldova ezită deseori între cele două posibilităţi, acceptând la întâmplare o formă sau alta. Drept consecinţă se comit în limbajul colocvial şi în limba literară unele erori şi confuzii în ceea ce priveşte formele verbale tari sau slabe. Astfel, frecvent se vorbeşte şi se scrie: ***Eu aderez la ceva; Gospodinele conservează legume; Apele inundează semănăturile; Elevul copie de pe tablă; Câinii turbă în sat; Oamenii cheltuie multe parale; Turnul se năruieşte de pe acum; Femeile hăcuie varză; Broaştele orăcăesc în baltă*** etc., în loc de variantele corecte reglementate de normele literare în vigoare: ***Eu ader...; Gospodinele conservă...; Apele inundă...; Elevul copiază...; Câinii turbează...; Oamenii cheltuiesc...; Turnul se năruie...; Femeile hăcuiesc...; Broaştele orăcăie...***

Preferinţa pentru variantele incorecte e cauzată şi de faptul că acestea erau legiferate drept normă în dicţionarele ortografice şi materialele didactice de specialitate, editate în Moldova din stânga Prutului în perioada totalitarismului (când bântuia aşa-zisa teorie despre cele două limbi est-romanice: româna şi moldoveneasca), pentru a face „deosebire" de limba română. Bunăoară, *Dicţionarul ortografic al limbii moldoveneşti*, Chişinău, 1965, şi *Dicţionarul ortografic al limbii moldoveneşti (cu elemente de ortoepie)*, Chişinău, 1978, recomandau variantele regionale, specifice graiului basarabean. De regulă, la verbele neologice cu infinitivul în *-a*, care reprezintă de altfel cel mai productiv tip de conjugare în limba română contemporană[6], erau recomandate variantele cu prezentul în *-ez*, iar la cele de conjugarea în *-i*, în special la verbele de origine onomatopeică, cele cu *-esc* la prezent. Cf. exemplele: *amuzează, imputează, inhibează, remarchează, orăcăieşte, clănţăneşte, grohăieşte* etc.

Pare că nici DOOM-ul nu este ideal în privinţa prezentării formelor verbale tari şi slabe. Pentru ca materialul lexical să fie cât mai riguros unificat, ar trebui, probabil, ca redactarea dicţionarelor ortografice să se efectueze nu ca de obicei, după principiul alfabetului (de la cuvânt la cuvânt), ci după clase de cuvinte (morfologice, semantice, derivative etc.).

În articolul de faţă ne-am propus să atragem atenţia asupra folosirii verbelor cu sau fără sufixele gramaticale *-ez, -esc* în spaţiul basarabean, despre care

[6] Gr. Brâncuş, *Observaţii asupra sufixului gramatical -ez al verbelor neologice*, în SCL, XXVI, 1975, nr. 3, p. 247–254.

s-a vorbit și s-a scris mai puțin sau chiar deloc. Cu părere de rău, se greșește cam des la variantele discutate. Pentru a evita asemenea greșeli, în caz de incertitudine, trebuie să consultăm DOOM-ul, în care se legiferează o formă verbală sau alta ori se indică diferențele semantice dintre ele.

Institutul de Lingvistică
Chișinău

Florica Dimitrescu

MATERIALELE ARTIFICIALE TEXTILE ȘI LIMBA ROMÂNĂ

Se știe că, din cele mai vechi timpuri, oamenii, din necesități legate de variațiile de temperatură, de tot felul de intemperii etc., au fost nevoiți să-și apere corpul, acoperindu-l, mai întâi, cu blănurile animalelor vânate și, apoi, cu unele țesături lucrate „în casă", la început alcătuite din fibre naturale de proveniență a n i m a l ă (lână, păr de animale, mătase) sau de origine v e g e t a l ă (cânepă, in, bumbac, iută, paie etc.). Activitățile casnice, artizanale, au continuat până în epoca noastră; de multe ori, în casele bunicilor, ale rudelor de la țară sau în mânăstiri, mai ales cei aparținând „vârstei a treia" au întâlnit războaie de țesut, folosite cu precădere în lungile luni de iarnă. Desființate în 1959, în momentul când comuniștii le-au alungat din mânăstiri pe măicuțe, atelierele mânăstirești au fost reînființate după Revoluția din decembrie 1989 și astăzi, de exemplu, la Mânăstirea Rătești – Buzău, ca și acum 60–65 de ani, de când o cunosc, călugărițele țes covoare, macaturi etc., învățându-le pe fetele din satele apropiate tot ce știu ele – și știu mult! – în domeniul țesăturilor[1]. La fel, și alte lăcașuri similare.

Totul a mers așa, cu țesături de sorginte animală și vegetală, aproximativ până acum un secol, când în industria textilă s-a produs o adevărată r e v o l u ț i e[2], introducându-se o serie de fibre de origine c h i m i c ă. Chimia este o disciplină căreia țesăturile în genere și vestimentația în special îi datorează enorm. Cele mai multe țesături de factură nouă au la bază materii prime precum petrolul și gazul metan, care au dat naștere industriei materialelor s i n t e t i c e[3], apărute prin procesele de polimerizare și policondensare. Alături de aceasta, dar mult mai veche, este industria materialelor numite a r t i f i c i a l e, de care ne ocupăm în acest articol dedicat colegului și vechiului nostru prieten, Grigore Brâncuș.

Istoria textilelor artificiale este strâns legată de numele contelui Hilaire de Chardonnet, care a depus, concomitent în Franța și în Germania, în 1890[4], cu ocazia Expoziției Universale, întâiul brevet de fabricare a mătăsii artificiale. De fapt, istoria industriei textilelor este și mai veche, pentru că primele fibre pe bază

[1] Vezi „România liberă", 26 iulie 1999, p. 28.

[2] M. Toussaint Sanat, *Vêtement*, p. 260.

[3] Vezi Florica Dimitrescu, *Materialele sintetice textile și limba română*, în SCL, L, 1999, (sub tipar).

[4] M. Toussaint Sanat, *Vêtement*, p. 260.

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 47–49, București, 1999

de c e l u l o z ă au fost create în 1884. Activitatea lui Chardonnet rămâne extrem de importantă în măsura în care el a instalat, în Besançon, în 1891, prima uzină din lume pentru producerea fibrelor artificiale. Dacă pentru industria fibrelor textile s i n t e t i c e America ocupă locul întâi (prin societatea – înfloritoare și astăzi! – de produse chimice Du Pont de Nemours, fondată lângă Wilmington, în 1802, de chimistul francez Irénée Du Pont de Nemours, iar inventarerea n a i l o n u l u i este opera chimistului american Wallace Hume Carothers în 1937), pentru industria fibrelor a r t i f i c i a l e, Franța este în frunte. Într-adevăr, aici s-au produs și industrializat primele țesături a r t i f i c i a l e[5], aproximativ cu 50 de ani înaintea celor s i n t e t i c e.

Având în vedere că industria textilă pe bază de fibre naturale își are originea în 1771[6], se poate observa că între industrializarea țesăturilor n a t u r a l e și a celor a r t i f i c i a l e s-au scurs numai 120 de ani, cam tot atâția câți s-au scurs între apariția țesăturilor a r t i f i c i a l e și ziua de astăzi, când unele dintre ele sunt încă pe piață.

Care sunt principalele fibre textile a r t i f i c i a l e cunoscute în țara noastră și care este originea denumirilor lor?

Din c e l u l o z ă, prin diverse procedee și combinații chimice, s-a ajuns la realizarea a trei tipuri de textile a r t i f i c i a l e, ce corespund celor trei categorii principale de materiale n a t u r a l e: mătasea, bumbacul și lâna.

Cel mai vechi material a r t i f i c i a l a fost m ă t a s e a a r t i f i c i a l ă, având la bază nitroceluloza – „rivala" mătăsii n a t u r a l e, care datează din 1899[7]. Un alt material care are tot rolul mătăsii este v â s c o z a „fibră textilă artificială obținută din celuloza sodică". Termenul *vâscoză* provine din fr. *visqueux* + *[cellul]ose* (Boutin-Arnaud–Tasnadijan, *Le vêtement*, p. 4); termenul este consemnat în PR, DHLFr, iar dintre dicționarele românești, în DEX și în DN_3. De notat că primele uzine de fabricare a *vâscozei* datează din 1903 și că *vâscoza* începe să concureze mătasea n a t u r a l ă din 1910. În limba română, prin etimologie populară – făcându-se apropierea cu substantivul *vâsc* –, se pronunță, în limbajul incult, *vâscoză*, așa cum apare uneori, dar nu mai puțin eronat, și în limba scrisă, de exemplu, în revista „Unica" 8/1998, p. 65, 76.

Înlocuitorul artificial al bumbacului este c e l o f i b r a, material textil folosit mai ales pentru lenjeria de pat. Este un termen care evocă, în mintea celor care au trăit al doilea război mondial, celebrele „cartele" din timpul și de după război, pe care se „dădeau" X metri de c e l o f i b r ă... DEX-ul și DN_3, care înregistrează cuvântul, consemnează originea lui: din fr. *cellofibre*, numai că ...

[5] În Franța exista un Sindicat al textilelor artificiale, iar în 1948 acestea aveau o producție foarte mare, care le plasa pe al doilea loc, după bumbac și înaintea lânii (vezi articolul *Le développement des textiles artificiels*, în „Le Monde" din 11 VI 1949, reprodus în „Le Monde" din 11 VI 1999, p. 19).

[6] Vezi DHLFr, s.v. *cotonnade*.

[7] Vezi DHLFr. s.v. *soie*.

în dicționarele limbii franceze (de exemplu în PR, PL, DHLFr. etc.), acesta nu apare. Ne putem gândi că este posibil ca termenul *celofibră* să fie „construit" în românește din *celo (<celuloză) + fibră.*

În fine, înlocuitorul artificial al lânii poartă numele „transparent" de c e l o l â n ă, formație românească din *celo(fibră) + lână* (nume comercial). Termenul este înregistrat în DEX și în DN_3.

După cum se poate observa, termenii care desemnează țesături a r t i f i c i a l e sunt puțin numeroși, infinit mai puțini în raport cu cei ce se referă la țesături din fibre de natură a n i m a l ă și v e g e t a l ă sau la cele de origine s i n t e t i c ă[8].

Iar dintre vocabulele de mai sus, cu excepția cuvântului generic: m ă t a s e a r t i f i c i a l ă, răspândit este numai termenul care semnifică tot un tip de mătase, și anume v â s c o z ă. Celelalte două cuvinte, care desemnează țesăturile artificiale ce înlocuiesc bumbacul și lâna, nu mai sunt în circulație în limba de toate zilele.

Concluzia este că țesăturile artificiale, deși mai vechi decât cele sintetice, nu s-au impus precum acestea din urmă, al căror trecut și prezent lasă să li se întrevadă și un viitor – probabil – prosper, ceea ce nu este cazul cu țesăturile artificiale, care au cunoscut o anumită răspândire circumscrisă la perioada de dinaintea și de după cel de-al doilea război mondial. „Obiectele" – în cazul nostru, „țesăturile din fibre a r t i f i c i a l e" – nemaifiind frecvente „pe piață", termenii care le denumesc sunt destinați uitării... Iar dicționarele noastre ar trebui să reflecte mai corect atât etimologia unor cuvinte ca acestea (vezi *celofibră*), cât și împrejurarea că unele nu mai circulă în limba de astăzi *(celofibră, celolână).*

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

Boutin-Arnaud–Tasnadijan, *Le vêtement*	M. N. Boutin-Arnaud – Sandine Tasnadijan, *Le vêtement*, Paris, 1997.
DHLFr.	*Dictionnaire historique de la langue française*, sous la direction de Alain Rey, Paris, 1992.
DN_3	Fl. Marcu, C. Maneca, *Dicționar de neologisme*, ed. a III-a, București, 1978.
PL	*Petit Larousse*, Paris, 1992.
PR	Paul Robert, *Le petit Robert*, Paris, 1984.
M. Toussaint Sanat, *Vêtement*	Magnelonne Toussaint Sanat, *Histoire, technique et morale du vêtement*, Paris, 1990.

28 bis, Rue Pouchet,
75017 Paris

[8] În lucrarea citată de Florica Dimitrescu *(Materialele sintetice ...)* sunt discutați 53 de termeni, în raport cu cei 4 din textul de față.

Alexandru Dîrul

LEGĂTURA SUBORDONATOARE DINTRE CUVINTELE CE ȚIN DE ACEEAȘI CLASĂ CATEGORIALĂ

După cum se știe, o informație mai bogată decât cea care se conține în cuvintele izolate se poate obține prin îmbinarea lor. În particular, prin îmbinarea unui substantiv cu un adjectiv se obține o actualizare a obiectului numit de substantiv prin atribuirea acestuia a unei trăsături ce-l deosebește de alte obiecte de același fel. Astfel, cu scopul de a individualiza un băiat printre semenii săi din diferite prespective (înălțime, dezvoltare fizică, agerime, culoarea părului, a feței, a ochilor etc.), vorbitorul face o comparație a acestuia cu ceilalți băieți, stabilind caracteristicile respective. Acestea pot fi redate atât la nivel nominativ (*băiat josuț, băiat smolit, băiat leneș, băiat deștept* etc.), cât și la nivel comunicativ (*Băiatul era josuț. Băiatul este smolit. Băiatul era leneș. Băiatul părea deștept* etc.). Ceea ce merită atenție este faptul că trăsăturile date nu există izolat de obiect (în cazul nostru, de persoană), cu alte cuvinte caracteristicile respective sunt legate de denotat nu în mod direct, cum se prezintă lucrurile la substantive, ci în mod mediat, în situația examinată – prin mijlocirea substantivului *băiat.* Vorbitorul, prin mijloace de limbă, „desprinde" caracteristica respectivă de obiect și o prezintă drept determinativ al substantivului. Aceasta face ca între adjectiv și substantiv să se stabilească o legătură de dependență: utilizarea adjectivului presupune prezența unui substantiv pe care-l determină. Există dependență, de asemenea, între elementele îmbinării nominale, în care drept caracteristică a obiectului apare starea acestuia, evoluția, procesul ce se desfășoară în interiorul lui etc. (de ex.: *băiatul cugetă; metalul ruginește; aluatul dospește; prunele p u trezesc; armata înaintează* etc.). Și aici, prin comparația obiectului dat cu alte obiecte din aceeași clasă, starea, procesul, evoluția sunt „desprinse" de obiect și prezentate drept atribute dinamice ale acestuia.

La rândul său, atributele statice și dinamice pot fi completate prin extensori și situanți care se prezintă drept o varietate de atribute ale atributelor, între ele stabilindu-se, de asemenea, o legătură de dependență (de ex.: *a merge repede, a țipa grozav, foarte înalt, prea departe, distrus complet, pășește greu, beat turtă, doarme tun, absolut imobil* etc.).

Toate acestea se înscriu în modelul „determinat–determinant" – principiu de bază pe care se sprijină îmbinarea cuvintelor în limbă. Dependența aceasta semantică a determinantului de determinat face ca între ele să se stabilească o

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 51–57, București, 1999

legătură numită în gramatică legătură prin subordonare, destul de variată sub aspectul gradului de sudură şi a mărcilor de consemnare.

Un loc însemnat în unirea cuvintelor prin subordonare revine semnificatului categorial al acestora (1, p. 125–133). De bună seamă, numai datorită faptului că în îmbinările de tipul *măr roşu, fată mare, (a) merge greu, bate vântul, copilul doarme, (a) înghiţi sarmale* etc. cuvintele unite prin simpla înşirare ţin de clase categoriale diferite (substantiv + adjectiv, substantiv + verb, verb + adverb, verb + substantiv) se obţine exprimarea raporturilor de subordonare. Or, dacă am încerca să îmbinăm cuvinte ce ţin de aceeaşi clasă categorială (la aceeaşi formă paradigmatică), n-am obţine o astfel de legătură (cf.: *măr pară; roşu negru; fată băiat; mare înalt; greu uşor...*). Prin înşirarea cuvintelor ce ţin de aceeaşi clasă categorială sunt redate relaţii de coordonare în propoziţie (cf.: *Au venit fete, băieţi. În cutie erau creioane roşii, albastre, verzi, galbene*). Doar atunci când se unesc două elemente-unităţi ce ţin de clase diferite se poate obţine un raport şi, prin urmare, o funcţie. În sensul acesta, cu unele divergenţe neesenţiale, este interpretată legătura de subordonare de către A. Martinet (2, p. 148–149), M. Mahmoudian (3, p. 102–103) ş.a.

Neincluderea în gramatici a semnificatelor categoriale printre mijloacele de redare a legăturii de subordonare s-ar putea datora faptului că asupra lor s-au suprapus alţi indici mai proeminenţi, mai bine sesizaţi. În consecinţă, anume aceştia din urmă sunt luaţi drept singurele mărci ale legăturii. În speţă, în îmbinările nominale formate din substantiv şi adjectiv se consideră că acordul în gen şi număr ar fi aici singurul mijloc de legătură. Or, o analiză mai atentă vine să demonstreze că acordul este o urmare a îmbinării adjectivului cu substantivul ca unităţi ce ţin de clase categoriale diferite. Că acordul nu constituie un factor determinant în legătura dintre un adjectiv şi un substantiv o confirmă şi situaţia din unele limbi, ca engleza sau chineza, de exemplu, în care un asemenea acord lipseşte. Că anume semnificatul categorial este decisiv în îmbinarea adjectivului cu substantivul este confirmat şi de situaţiile când cele două unităţi sunt invariabile (cf.: *taxi kaki, sombrero maro*).

Legătura subordonatoare realizată prin mijlocirea semnificatului gramatical al unităţilor lexicale îmbinate este atribuită adesea ordinii cuvintelor. Or, materialul, inclusiv cel al limbii române, demonstrează că în componenţa unor construcţii simple cuvântul care ţine de grupul atributivelor îşi păstrează semnificaţia de determinativ în orice poziţie (cf.: *băiat cuminte – cuminte băiat, cântăreaţă vestită – vestită cântăreaţă, copilul doarme – doarme copilul, prunele putrezesc – putrezesc prunele* etc.). Dat fiind caracterul liniar al vorbirii, nu poate fi ignorat, fără îndoială, nici rolul ordinii cuvintelor. Dar aceasta priveşte structurile complexe care întrunesc mai multe determinante şi mai multe determinate.

Mai puţin voalată de alte mijloace de legătură se prezintă îmbinarea subordonatoare materializată prin semnificatul categorial în situaţiile în care cuvântul-

nucleu este determinat de cuvinte neflexibile. În română, dintre acestea din urmă fac parte unele adverbe, unele substantive cu valoare de adverb, adjective neflexibile (invariabile). În gramatică, o astfel de legătură subordonatoare este tratată drept juxtapunere (de ex.: *[a] călători vara, asemenea munți, [a] cânta bine, [a] fugi glonț, ud leoarcă, pantaloni kaki, o femeie bine* etc.).

Semnificației categoriale i se datorește, de asemenea, legătura de dependență dintre substantiv și verb, și nu acordului, adică nu confirmării formei verbului determinant cu substantivul determinat. Ca și în îmbinările nominale cu adjectiv în calitate de element determinant, acordul verbului cu substantivul pare a fi „aluvionar", indicând doar că cele două cuvinte trebuie privite împreună. Despre rolul redundant al acordului adjectivului și verbului cu substantivele pe care le determină mărturisește și faptul că lipsa de acord dintre adjectivele invariabile și substantiv (cf.: *haină gri – pantaloni gri, stil rococo – stiluri rococo, crimă atroce – dureri atroce*) și neacordul verbului la unele moduri personale cu pronumele sau cu substantivul (cf.: *tu să fi dormind – voi să fi dormind, el să fi dormind; voi să fi dormit – tu să fi dormit – eu să fi dormit* etc.) nu alterează exprimarea raporturilor de dependență dintre acestea.

Îmbinările constând din cuvintele cu semnificat categorial diferit, din punctul de vedere al tipului de legătură, se opun unirii cuvintelor cu același semnificat categorial. După cum s-a menționat mai sus, prin înșirarea cuvintelor ce țin de aceeași clasă categorială (cu aceeași formă paradigmatică) se obține legătura prin coordonare. De ex.: *Mese, scaune, dulapuri alcătuiau mobilierul camerei. Cubulețe roșii, albastre, galbene, verzi erau împrăștiate ici, colo, dincolo pe podea. A venit, a ales, a cumpărat.*

Astfel am putea afirma că: 1) prin coordonare se leagă, printr-o simplă înlănțuire, cuvinte ce țin de aceeași clasă categorială și 2) prin subordonare se unesc, printr-o simplă înlănțuire, două cuvinte ce țin de clase categoriale diferite. De fapt, ceea ce determină caracterul legăturii dintre cuvinte este funcția lor, determinată, în cele din urmă, de semnificatul categorial respectiv. Cf. *dealuri, pietre – dealuri pietroase; câmpii, semănături – câmpii semănate.* În succesiunile: *dealuri, pietre; câmpii, semănături,* cuvintele nu se deosebesc din punct de vedere funcțional și sunt legate între ele prin coordonare, pe când în: *dealuri pietroase; câmpii semănate* – cuvintele au funcții diferite: primele au rol de determinat, iar celelalte – de determinant, legându-se între ele prin subordonare.

Or, o analiză chiar la suprafață vine să demonstreze că funcții diferite într-o succesiune pot îndeplini nu numai cuvintele ce țin de diferite clase categoriale, ci și unități lexicale ce țin de aceași clasă categorială, cu condiția ca ele să aibă forme paradigmatice diferite (acestea pot avea drept indice fie un element aglutinat, fie unul izolat). Prin modificarea formei unuia dintre cele două cuvinte cu același semnificat categorial îmbinate se obține o nouă funcție, fapt ce implică, la rândul său, o legătură subordonatoare între acestea. Cf. *zid piatră – zid de piatră –*

piatră de zid; câine stăpân – câinele stăpânului – stăpânul câinelui; (a) merge, (a) șchiopăta – (a) merge șchiopătând; (a) sosi, (a) obosi – (a) sosi obosit etc. În sintagmele de tipul *zid de piatră, casă de lemn* avem îmbinate substantive, cuvinte ce țin de aceeași clasă categorială, însă primele *(zid, casă)* se prezintă ca nuclee ale îmbinărilor, ca determinate, pe când celelalte, însoțite de prepoziție, – ca determinante. Prepoziția este aici indicele prin care este marcată funcția de determinant a substantivului, asemănătoare cu aceea de adjectiv. În îmbinări de tipul *conacul boierului, trăsura țiganului, blana împăratului* etc. drept indice al funcției de determinativ, și deci a legăturii prin subordonare, apare flexiunea cazuală, substantivul la genitiv îndeplinind un rol asemănător cu cel al adjectivului (cf. *conac boieresc, trăsură țigănească, blană împărătească*).

Funcția realizată prin mijlocirea formei oblice a cuvântului, în partea cea exteriorizată prin forma cazuală a numelui sau prin nume însoțit de prepoziție, este tratată drept funcție secundară de J. Kurytowicz, (4, p. 58), drept transpoziție – de Ch. Bally, drept translație – de L. Tesnière (5, p. 398), în cadrul derivației sintactice.

Funcția secundară reprezentată prin forma oblică a cuvântului este opusă funcției primare determinate de semnificatul categorial al cuvântului. Astfel, în îmbinări de tipul *curte împărătească, conac boieresc, șatră țigănească,* funcția de atribut a adjectivelor *(boieresc, împărătească, țigănească)* este considerată funcție primară, întrucât este determinată de semnificatul categorial al acestora, pe când în îmbinări de tipul *curtea împăratului, curte de împărat; conac de boier, conacul unui boier; șatră de țigan, șatra unui țigan,* funcțiile de atribut ale formelor substantivale (cu flexiune sau cu prepoziție) sunt tratate ca secundare.

Majoritatea componenților dependenți în cadrul sintagmelor nominale o constituie în română substantivele însoțite de prepoziții. Anume, prin mijlocirea acestora se obține exprimarea celor mai diverse raporturi și deci funcții (cf. *iepuri de casă, cântec despre patrie, fată cu cercei, politicieni fără scrupule, oameni de la munte, călătorie cu trenul, vânătoare în munți, ieșire din încercuire* etc.). Componenții aceștia dependenți ai îmbinărilor nominale, ca de altfel și cei exprimați prin formele cazurilor oblice ale substantivelor, își au începutul, după toate probabilitățile, de la extensorii și situanții respectivi de pe lângă verbe. Fenomenul s-ar putea datora faptului că structurile nominale s-au format pe baza celor verbale (6, p. 75). Cf. *agudul este lângă prag – agudul de lângă prag; a călători cu trenul – călătoria cu trenul; gardul este făcut din nuiele – gard din nuiele; a dărui copiilor – dar copiilor* etc. Am putea afirma astfel că îmbinările cuvintelor cu același semnificat categorial, dar cu forme diferite, ar putea avea la bază modele ale îmbinărilor de cuvinte cu semnificate categoriale diferite.

Un loc deosebit în fixarea relațiilor de subordonare dintre cuvinte ocupă îmbinările verbale, adică îmbinările cu verb în calitate de element-nucleu. De fapt, legătura subordonatoare își are baza în expansiunile și situanții care sunt

meniți să întregească sensul verbului predicativ sau auxiliar. Fiind o unitate lexicală polisemantică, verbul are nevoie de compliniri prin a căror mijlocire își actualizează un sens sau altul. Complinirea fiind un element menit să concretizeze și să actualizeze semantica verbului, se prezintă drept o unitate subordonată verbului, „solicitată" de înțelesul acestuia. Printre complinirile verbului se deosebesc unele care sunt obligatorii, prezența lor pe lângă verb fiind indispensabilă, și altele care sunt folosite doar pentru a concretiza o situație. De aici, și diferitele trepte de intensitate a subordonării. Primele sunt considerate expansiuni și sunt corelate cu actanții obligatorii, celelalte – localizatoare, fiind corelate cu actanții facultativi sau cu situanții. Necesitatea identificării tipurilor de compliniri ale verbului a determinat implicarea în acest proces a diferitelor mijloace de diferențiere în cadrele subordonării acestora verbului. În speță, s-a recurs la forma de acuzativ a substantivului (caz organic, central) pentru marcarea obiectului acțiunii-actant obligatoriu al verbului (de ex.: *a prinde pește, a înghiți sarmale, a ruga preoteasa*), la forma de dativ a substantivului (caz medial) pentru a indica adresatul, beneficiarul-actant facultativ al verbului (de ex.: *a împărți [bunuri] săracilor, a povesti [o poveste] copiilor, a se adresa [cu un apel] elevilor*), la forma de acuzativ însoțită de prepoziții (caz adverbial, periferic) pentru a indica o circumstanță-situant a verbului (de ex.: *a se plimba prin pădure, a se întoarce peste un an, a chiui de bucurie*) etc.

Cât despre posibilitatea unirii prin subordonare a două unități lexicale ce țin de clasa categorială a verbului, aceasta are specificul său. Se subordonează prin simpla juxtapunere un verb la un mod nepersonal unui alt verb la un mod personal (de ex.: *se așază obosit, știe a citi, pleacă la arat, merge șchiopătând*). În ce privește formele verbelor la modurile personale, aici prin schimbarea lor nu se obține legătura subordonatoare, cum se întâmplă la substantive. De ex.: *Vin eu, te vei duce tu, vor rămâne ei.* Aici, deși verbele se află la diferite forme, legătura dintre ele poartă caracter de coordonare. Legătura de subordonare dintre două forme finite (forme ale modurilor personale) ale verbului se obține cu ajutorul conjuncțiilor subordonatoare (de ex.: *Va afla dacă va veni; Știe că a întârziat; Plânge fiindcă a obosit; A plecat ca să are* etc.).

Despre conjuncțiile subordonatoare, care se deosebesc radical de cele coordonatoare, se poate presupune că au putut lua naștere pe baza utilizării cuvintelor relative (*care, cine, ce, când, unde, cum* etc.) ca mijloace de subordonare a două forme finite ale verbului. Și cea mai răspândită conjuncție subordonatoare în mai multe limbi europene are la origine pronumele relativ-interogativ echivalent cu românescul *ce* (cf. engl. *that*, fr., sp., port. *que*, it. *che*, rus. *что* etc.) (Deși în română conjuncția *că* și pronumele *ce* au forme diferite, la origine ele au aceeași sursă – pronumele relativ-interogativ latinesc *qui, quae, quod.*)

Comparând cuvântul relativ *ce* și conjuncția *că* în următoarele două structuri: *Știu ce va urma* și *Știu că va urma [o epurare]*, se poate stabili că în prima

structură, în calitate de cuvânt relativ, *ce* cumulează două funcții: a) funcția de actant-obiect al verbului regent (*știu ce* „știu ceva") și b) funcția de actant-subiect al verbului subordonat (*ce va urma* „ceva va urma"). În cea de a doua structură conjuncția *că* servește drept indice al faptului că cel de al doilea verb îndeplinește rolul de expansiune a primului, între ele stabilindu-se raporturi explicative, lucru confirmat și de posibilitatea de a lega cele două forme verbale prin intonație redată grafic prin două puncte (cf.: *Știu: va urma [o epurare]*).

Rolul conjuncției subordonatoare se face simțit mai bine când două forme personale ale verbului se leagă printr-o locuțiune conjuncțională. În construcții de tipul *Vă comunic faptul că plecăm,* care echivalează cu structura *Vă comunic că plecăm,* locuțiunea conjuncțională îndeplinește o funcție în multe privințe asemănătoare cu aceea a cuvântului relativ: prosubstantivul *faptul* se prezintă ca expansiune a verbului regent *(comunic),* care e concretizat de sensul verbului subordonat *(plecăm).* Spre deosebire de cuvântul relativ, care poate fi extensiune sau situant, pe de o parte, al verbului regent, iar pe de alta, – al celui subordonat, locuțiunea conjuncțională și, respectiv, conjuncția se prezintă ca extensiune sau situant doar a verbului regent. Cât despre verbul dependent, acesta se prezintă drept o reluare, o concretizare a extensiunii notate prin locuțiune conjuncțională, respectiv conjuncție (7, p. 79).

Tipul de relații subordonatoare dintre două forme verbale finite este indicat adesea de cuvântul semnificativ din componența locuțiunii conjuncționale, însoțit deseori de prepoziție. De ex.: *A întârziat [din cauză] că a fost reținut. A plecat [sub pretextul] că obosise. Se va retrage [cu condiția] să i se plătească. S-a angajat [cu scopul] să câștige* etc. În structuri de adâncime raporturile date ar putea fi prezentate cam în următorul fel: „A întârziat dintr-o cauză și cauza este – a fost reținut", „Pleacă cu un scop și scopul este: să câștige" etc.

Cele de mai sus ar putea fi rezumate la următoarele.

În fond, raporturi de subordonare se stabilesc între două cuvinte ce țin de clase categoriale diferite.

Între două cuvinte ce țin de aceeași clasă categorială se stabilesc: 1) legături de coordonare, când cuvintele respective se află la aceeași formă paradigmatică și îndeplinesc aceeași funcție și 2) legături de subordonare, când unitățile lexicale îmbinate au forme paradigmatice diferite și îndeplinesc funcții diferite. Ultimul tip de legătură privește în fond substantivele și verbele. Dintre două substantive îmbinate unul dintre ele se află la o formă cauzală oblică cu sau fără prepoziție. Cât despre legătura de subordonare dintre două forme verbale, aici deosebim două situații: 1) verbul regent se află la unul dintre modurile personale, iar cel subordonat, la unul dintre modurile nepersonale; 2) ambele verbe se află la moduri personale, legându-se între ele prin conjuncții și cuvinte relative. Opinia potrivit căreia conjuncțiile și cuvintele relative ar lega între ele nu verbe, ci propoziții se datorește faptului că verbele predicative constituie nucleele propo-

zițiilor care, fiind completate cu expansiuni și situanți, devin propoziții sau îndeplinesc singure acest rol.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Dîrul, A. *Semnificația general-categorială a cuvintelor autosemantice – element important de îmbinare a acestora,* în „Revista de lingvistică și știință literară", 1998, nr. 3.
2. Martinet, A. *Elemente de lingvistică generală,* București, 1970.
3. Мамудян, М. *Лингвистика,* Moscova, 1985.
4. Кирилович, Е. *Очерки по лингвистике,* Moscova, 1962.
5. Теньеч, Л. *Основы структурного синтаксиса,* Moscova, 1988.
6. Юрченко, В. С. *Предложение, его основной тип и парадигма,* în *Теоретические проблемы синтаксиса современных индоевропейских языков,* Leningrad, 1975.
7. Coșeriu, E. *Prelegeri și conferințe,* Iași, 1994.

Institutul de Lingvistică
Chișinău

Constantin Dominte

PRONUMELE NEGATIV *NIMIC*

(Studiu micromonografic)*

1. Etimonul. Pronumele *nimic* este moștenit din construcția latină populară *nec mīca*[1] sau *nēmīca*[2] „nici o fărâmă; nimic", având ca bază substantivul lat. *mīca* „fărâmă; grăunte", păstrat în italiană *(mica)*, sarda logudoreză *(nika)*, franceză *(mie)*, provensală și spaniolă *(miga)*[3], iar în dacoromână numai regional, cu înțeles specializat cronologic, în expresia *pe mică pe ceas* „foarte des", „neîntrerupt", „din clipă în clipă", „în orice moment"[4]. În ceea ce privește compusul negativ latin popular, el a fost moștenit, în afară de dacoromână, și în vechea venețiană (*nemiga* – Pușcariu; Candrea–Densusianu; Meyer-Lübke), în friulană (*nemig(h)e* – Pușcariu; împrumutat aici din vechea venețiană, după Meyer-Lübke), în engadină (*nimia* – Pușcariu; Candrea–Densusianu; Meyer-Lübke) și în franceză (*ne-mie* – Pușcariu), fiind comparabil cu vechiul spaniol *nemigaja* și vechiul portughez *nemigalha* (Candrea–Densusianu; Meyer-Lübke) sau *nimigalha* (Meyer-Lübke), moștenite din expresia latină populară *nec *mīcalia* (Candrea–Densusianu).

O b s e r v a ț i e. Echivalentul latin clasic al acestui pronume era numele invariabil *nihil*, cu varianta contrasă *nil*, însemnând „nimic", chiar „nulitate", „(un) zero", și, convertit în adverb, „întru nimic", „deloc". Precedat sau urmat de negația verbală, căpăta sens afirmativ: *non nihil* și *haud nihil* „ceva", „câtva", „oarecare..."; *nihil non* „totul", „fără excepție". Urmat de nume în cazul genitiv avea valoarea unui adjectiv negativ; *nihil periculi* (Cicero) „nici un (fel de) pericol". Compusul *nihildum* însemna „nimic încă". Avea aceeași bază etimologică cu substantivul de genul neutru *nihilum* „nimic", a cărui formă de caz genitiv, *nihili*, se întrebuința cu sensul personal „(om) de nimic; derbedeu" sau cu sensul adverbial „câtuși de puțin, deloc", pe când cea de caz ablativ, *nihilo*, cu sensul adverbial „întru nimic" (precedată de prepoziția *de: de nihilo* „de nimic; fără motiv"), apărea și în structura compusului *nihilōminus* „cel puțin; nu mai puțin de...".

* Fragment, revăzut și completat, din *Negația în limba română* (teză de doctorat, 1983 – ms. dactilografiat). Abrevierile folosite în text și în note se referă la lucrări prea bine cunoscute pentru a mai fi necesară explicarea lor.

[1] Cf. Candrea–Densusianu, 1907, 1094 (p. 184, col. II); Scriban, 1939 (p. 872, II).

[2] Cf. Cihac, 1870 (p. 163); Șăineanu, DU (p. 428, I); Pușcariu, 1908, 1181 (p. 102); Meyer-Lübke, 1911, 5885 (p. 436, I); Tiktin, 1906 (p. 1057, I); Scriban, 1939 *(ibidem)*.

[3] Cf. Candrea–Densusianu, 1093 (p. 183, II); Meyer-Lübke, 5559.

[4] Cf. DLRM, s.v. MICĂ[2] (p. 497, I).

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 59–67, București, 1999

2. Alolexemele. Acest pronume negativ prezintă mai puține variante (alolexeme fonetice), în comparație cu pronumele *nimeni*. Alolexemele lui se pot grupa în felul următor:

1) a. variante cu vocala *-e-* în prima silabă; reg. *nemíc* (Cihac; DLR), *nemíca* (DLR), *nemícă* (Cihac; Candrea–Densusianu: arh.; DLR: reg.);
   b. Variante cu vocala *-i-* în prima silabă; *nimíc* (Cihac; Candrea–Densusianu; DLR), *nimíca* (Candrea–Densusianu; DLR: înv.–reg.), *nimícă* (Cihac; DLR);
2) a. Variante „scurte" cu nazală dentală inițială: *nic, nica, nică* (DLR, după ALR I, II);
   b. Variante „scurte" cu nazala bilabială inițială: *mic, mica, mică (ibidem);*
3) a. Variante terminate în vocală: *-a (nemíca, nimíca, míca, níca)* sau *-ă (nemícă, nimícă, mícă, nícă);*
   b. Variante terminate în consoană: *nemíc, nimíc, mic, nic.*

Cea mai veche dintre variante pare a fi *nemícă*, reflex direct al etimonului latin popular, prezența regională a unei astfel de forme și în stadiul actual al limbii române putându-se explica printr-o disimilare regresivă din forme târzii, cu *-i-* în prima silabă: *e...í... / i...í....* Variantele cu *-i-* în prima silabă (seria de sub 1) b. de mai sus), la rândul lor, vor fi apărut prin închiderea vocalei *-e-* protonice la *-i-* (cf. reg. *pipélea / pepélea*), poate și prin asimilarea regresivă la vocala *-i-*, originară, din a doua silabă: *i...í... / e...í...*, pronumele comentat căpătând astfel un început fonetic asemănător cu al altor cuvinte – adjective, pronume și adverbe – din fondul lexical moștenit *(niște, nici; cine...)*, cu care contrasta numai din punct de vedere accentual, dar ale căror etimonuri și forme mai vechi conțineau o vocală *-e-* în prima silabă.

În privința terminațiilor, variantele cele mai vechi sunt acelea terminate în vocala *-ă*, reflex al vocalei latine posttonice *-a*. Variantele în vocala *-a*, ulterioare, se explică nu atât fonetic, cât morfologic, prin achiziționarea particulei deictice *-a* (omonimă cu articolul definit, de gen feminin, singular), proprie multor pronume și adverbe pronominale (cf. pop. *nimenea*, arh. *carea*, pop. *acuma, aicea, acolea, nicăierea* etc.). Asimilată particulei deictice *-a*, nu era greu ca vocala finală *-a* să dispară la un moment dat, prin analogia perechii *nimic – nimica* cu perechile *nimene – nimenea, acum – acuma* etc., cu observația că raportul cronologic dintre membrii perechii *nimic – nimica* va fi fost, firește, invers față de raportul cronologic dintre membrii celorlalte perechi, după care aceea prezentată aici s-a modelat. Astfel vor fi apărut, cel mai târziu, variantele terminate în consoană ale pronumelui *nimic*, dintre acestea fiind selectată varianta literară[5].

Variantele „scurte", regionale, se explică prin haplologie, în urma eliminării integrale a primei silabe, eventual după ce *-m-* interior se va fi palatalizat:

[5] Pentru diferite variante ale pronumelui *nimic*, a se vedea Densusianu, HLR (în *Opere*, vol. II, București, Editura Minerva, 1975), p. 187, 235, mai ales 488 și, în privința adverbului corespunzător, p. 804; DLR, tomul VII, partea 1: Litera *N*, 1971, p. 392, I, p. 417, II–420, 1, s.v. **nimic**, și tomul VI, fasc. 6, 1966, pentru variantele cu *m-*.

nimică > *'mică*, respectiv: *nimică* > **nimnică* > **nińică* > *ńică*, din care, prin slăbirea palatalizării, *nică* (explicație sugerată, în cursul primei redactări, 1983, a acestui studiu, de către dl. profesor Grigore Brâncuș). Ar fi, de bună seamă, greu de admis explicarea etimologică a pronumelui negativ regional rom. *mică, nică,* mai mult sau mai puțin nemijlocit pentru etapa românei vechi, din lat. *mīca,* moștenit ca atare, după cum am amintit în paragraful consacrat etimonului, numai într-o expresie regională, în opinia autorilor DLRM (față de care autorii DEX introduc o anumită rezervă, din moment ce consideră o astfel de explicație ca p o s i b i l ă).

3. Semantismul. Conținutul semantic al pronumelui negativ *nimic* se caracterizează prin semul [-persoană], substituind, în opoziție cu pronumele *nimeni,* substantive nonanimate (concrete sau abstracte), după modelul pronumelui relativ-interogativ *ce* și al pronumelor nehotărâte *ceva, orice.* Analiza semantică a pronumelui negativ aici în atenție a fost efectuată de Maria Manoliu-Manea[6].

4. Morfosintaxa. Pronumele *nimic,* asemenea pronumelui *nimeni,* are exclusiv formă de numărul singular, negând o mulțime sau o totalitate, deci o pluralitate de obiecte, prin negarea oricăruia dintre elementele ei componente: „nici unul dintre mai multe lucruri / obiecte de același fel". În funcțiunea sintactică de subiect contractează, ca și pronumele *nimeni,* relații sintagmatice numai cu forme verbale de persoana a III-a singular, la moduri personale, însoțite de negația verbală propriu-zisă *(nu),* aceasta din urmă căpătând aspectul unui morfem dependent sau legat (prefix negativ) în situația combinării pronumelui cu forme verbale de mod nepersonal (mai puțin cu infinitivul):

Nu a căzut ***nimic*** (în tempo lent) / *N-a căzut* ***nimic*** (în tempo rapid),
Nu se vede ***nimic,***
Neîntâmplându-se ***nimic*** *neplăcut, aștepta liniștit.*

În privința posibilității ca negația verbală propriu-zisă *(nu)* să fie absentă din contexte în care apare pronumele *nimic,* a se vedea exemplificări *infra,* sub **6.**

O b s e r v a ț i e. Coexistența negației verbale propriu-zise (*nu* + V la mod personal sau la infinitiv; *ne-* + V la modul gerunziu) cu negația lexematică, de felul pronumelui *nimic,* nu constituie în limba română o „dublă negație", în sensul pe care sintagma îl are în logică, ci numai o întărire, „pleonastică", redundantă a formei verbale negative, fiind mai potrivit – din punct de vedere lingvistic – să se vorbească, în astfel de cazuri, de c u m u l d e n e g a ț i i „proliferabil" *ad libitum.* Cumulul de negații este o particularitate a limbii române, care o apropie nu numai de limbi balcanice (slave, dar și albaneza), ci și de franceză și – pentru enunțuri în care verbul precedă negația lexematică – de italiană, spaniolă și portugheză, cf. ***N-a spus nimic nimănui niciodată și nicăieri.*** Din acest punct de vedere, limba română se deosebește de latina clasică, în care

[6] *Sistematica substitutelor din româna contemporană standard,* București, Editura Academiei, 1968, p. 124–136, în special 124–125, 127, 133–135.

cumulul celor două specii de negație – verbală *(non)* și lexematică *(nihil)* – se convertea în „dublă negație", cu înțeles logic afirmativ. Pe lângă cele notate în O b s e r v a ț i a cu care se încheia paragraful **1**, a se vedea și lat. ***nihil non ad rationem dirigebat*** (Cicero) „conducea totul după un calcul". Din același punct de vedere, limba română contrastează și cu limbile engleză și germană.

Din perspectiva paradigmatică, pronumele negativ *nimic* dispune numai de forme cazuale de nominativ și de acuzativ, aflate în raport de omonimie:

Forme literare:	Forme populare:
N: *nimic*	*nimica*
A: (Prep. +) *nimic*	(Prep. +) *nimica*

În forma de caz nominativ, acest pronume îndeplinește funcțiuni sintactice de:

– subiect: ***Nimic** nu-i place mai mult decât adevărul;*
– apoziție: *Nici mobila, nici tablourile, nici cărțile – **nimic** nu fusese clintit din loc;*
– nume predicativ: *Ion e inginer acum, iar Gheorghe **tot nimic** (nu e).*

În forma de caz acuzativ, îndeplinește funcțiuni sintactice de:

– atribut: ***Sucul de nimic** (altceva) nu e mai bun decât acela de ananas.*

O b s e r v a ț i e. În sintagmele, populare și regionale, *om de nimic, lucru de nimic,* componentele subliniate cu caractere aldine sunt, firește, atribute, dar nu mai pot fi interpretate morfologic ca pronume negative precedate de prepoziție, dacă nu se ia în considerare „geneza" lor, ci drept locuțiuni adjectivale, cu înțelesul „neînsemnat", „neimportant". Chiar substantivele determinate de ele ar putea fi considerate ca aparținând locuțiunilor – cu o structură mai amplă, în această eventualitate – dacă se ține seama de echivalențele semantice și funcționale: *om de nimic* „ticălos", „necinstit", respectiv *lucru de nimic* „fleac", „bagatelă".

– complement indirect: ***Nu folosește la nimic** să te tot plângi;*
– complement direct: ***Nu văzuse nimic** (interesant) acolo;*
– circumstanțial de scop: ***Pentru nimic** (în / pe lume) n-ar fi povestit ce pățise;*
– circumstanțial de mod comparativ: *Îl înghițise dintr-o dată **ca pe nimic;***
– circumstanțial instrumental: *Îl înfrunta **fără nimic** în mână;*
– circumstanțial de relație: ***Nu este bun de / la nimic.***

5. Dinamica lexicală. Derivatele, primare sau secundare, de la pronumele *nimic* sunt mai numeroase decât acelea având ca bază pronumele *nimeni.* Mai cunoscut este pop. *nimicuț(a),* formă cu sufix diminutival, interpretabilă semantic prin „chiar nimic, absolut nimic", așadar cu valoarea unui grad superlativ, exprimabilă lexical și implicând o conotație afectivă. În limba literară se întâlnește verbul de conjugarea a IV-a în *-i,* slabă, ***a nimici (-esc)*** „a anihila, a distruge complet", de la care pornesc alte derivate, secundare în raport cu pronumele-bază, și anume: adjectivul ***nimicit, -ă*** „anihilat, -ă; complet distrus, -ă" (provenit, prin conversiune, din participiul verbului), ***nimicitor, -(i)toare*** „distrugător, -ătoare în cel mai înalt grad" (susceptibil de a se converti în substantiv) și substantivul ***nimicire*** „distrugere desăvârșită (totală)" (provenit din „infinitivul

lung" al verbului). S-a înregistrat și derivatul verbal învechit *a nimicnici* „a nimici", în formă reflexivă, *a se nimicnici* „a decădea, a se discredita", considerat în DEX ca derivat progresiv primar (din pronumele *nimic,* cu sufixul complex *-nici [ñi'tʃi/),* dar, în DLRM, ca derivat secundar din pronume, și anume prin „extragere" sau derivare regresivă din substantivul *nimicnicie* „1. deșărtăciune, zădărnicie; 2. lipsă de valoare" (explicat, și el, în mod variat: din pronumele *nimic* cu sufixul complex *-nic-ie,* în DLRM, sau din verbul *nimicnici* cu sufixul de abstract *-ie,* în DEX), cu un sinonim, învechit, *nimicie* (explicat la fel în cele două dicționare citate: din *nimic,* cu sufixul *-ie,* cu singura deosebire că DLRM atrage atenția în mod explicit, prin indice cifric, că baza de derivare, în cazul din urmă, ar fi fost substantivul – la care mă voi referi puțin mai târziu – și nu pronumele *nimic,* în timp ce în DEX caracterul morfologic al bazei, tratată într-un singur articol lexicografic, rămâne ambiguu). Personal, cred că se poate da dreptate DLRM, cel puțin în privința formării verbului reflexiv, *a se nimicnici,* prin derivare regresivă din substantivul *nimicnicie,* dacă se ține seama cu deosebire de sensul secund al acestuia. Substantivul *nimicie* a fost înregistrat și cu sensul arhaic „pauvreté, gêne" (Iorga, *Studii,* X, 290, apud Candrea–Densusianu). Privit din perspectiva structurii morfematice, implicit din perspectiva formației lui, interesant se dovedește a fi substantivul *nimicnicie,* amintit (pe care Candrea–Densusianu îl glosează prin „nulité, vanité, futilité"), din moment ce nu se atestă un eventual intermediar **nimicnic.* Este posibil ca substantivul *nimicnicie,* derivat cu sufixul complex *nic-ie* după DLRM, să se fi format după modelul substantivului *nemernicie,* de asemenea arhaic, pentru care dicționarele etimologice propun o bază de origine slavă: rom. *nemernic* „ticălos, infam, mârșav; (om) de nimic, fără valoare; nevrednic, neputincios" și, popular, „(om) vrednic de milă, sărman", sau, învechit, „(om) străin, pribeag, pripășit", abia cu acest sens din urmă, de fapt, din sl. *namerĭnŭ* „care vine" (cf., între altele, DEX, s.v. *nemernic,* p. 594, col. II). Admițând baza de origine slavă propusă de dicționare pentru *nemernic,* nu s-ar mai putea postula modelul lui *nemernicie* pentru *nimicnicie,* căci cel dintâi nu ar mai putea fi interpretat, în acest caz, ca fiind derivat cu sufixul complex *-nic-ie:* într-o astfel de eventualitate, a treia nazală din semnificantul lui ar aparține bazei, și nu vreunui sufix. Totuși, ținându-se seama de variante arhaice ale pronumelui *nimeni,* cu a treia nazală rotacizată (*nímerea* și *nímerilea* – comentate în altă parte[7]), nu este cu totul exclusă posibilitatea de a explica formarea vocabulei *nemernic* în limba română veche – din astfel de variante rotacizate – cu sufixul *-nic,* și, prin urmare, interpretarea structurii derivatului *nemernicie* prin analiza morfematică *nemer-nic-ie,* ceea ce ar reveni la ipoteza formulată aici, mai sus, cu privire la modelul *nimic-nic-ie* (postulat implicit în DLRM). De altfel, sensurile populare ale adjectivului și substantivului

[7] A se vedea *Pronumele negativ nimeni (Studiu micromonografic)* din volumul memorial dedicat centenarului nașterii lui Alexandru Graur (sub tipar la Editura Academiei Române).

nemernic sunt apropiate de acela al substantivului *nimeni* (format prin conversiunea pronumelui corespunzător).

Nu s-au înregistrat cuvinte compuse cu pronumele *nimic*.

În schimb, pronumele se convertește în substantiv, de genul neutru: *(un) nimic,* pl. *(niște) nimicuri* „bagatelă, fleac, lucru neînsemnat"; regional, pronumele se convertește și în adjectiv, cf. bucov. ***nemică vorbă*** „fără (a scoate / a zice) un cuvânt", „nici una, nici două". Funcționalitatea în anumite dialoguri arată că pronumele *nimic* se poate converti și în adverb de mod cantitativ negativ:

*– **Cât** te-a costat veséla?*
*– **Nimic.** Am primit-o în dar.*

Valoarea adverbială, obținută prin conversiune, a cuvântului *nimic* apare încă din cele mai vechi texte românești, exprimând sensul „deloc":

„nemică să vă sfiiți" (Cod. Teodorescu, 193), *„nemică* să ne măhnim" (Coresi, *Cazania,* Brașov, 1580–1581, p. 35), *„nemică* să nu se teamă" (în *Analele Academiei Române, Mem. Secț. Lit., Ist.,* XXVIII, 109) – apud Densusianu, *HLR, cit.,* p. 604.

6. Frazeologie și paremiologie. Pronumele *nimic* figurează într-un număr de locuțiuni și expresii, ca: locuțiunea adjectivală *de nimic* (pe lângă substantivele *om* și *lucru*) „neînsemnat, -ă; fără valoare", locuțiunea adverbială *pe nimic* „gratis, (pe) degeaba" sau *cu nimic* „deloc", pop. *alt(a) nimic* sau *nimic(ă) alt(a)* „nimic altceva; altceva nu", lit. *pentru nimic* (după fr. *de rien*) – ca replică la formule de mulțumire sau de recunoștință; expresiile *nu e(ste) / face nimic* (cu al doilea verb după franceză) „nu are importanță; nu e ceva grav", *a nu avea nimic* (vulg. *a nu avea nici pe dracu'*) „a fi sănătos, -oasă; a fi (scăpat) întreg, -ă / teafăr, -ă și nevătămat, -ă" (dar pop. *n-are nimic = nu e / face nimic*), *a nu fi făcut nimic cuiva* (mai ales în vorbirea copiilor) „a fi nevinovat, -ă față de cineva", lit. *totul și nimic, totul sau nimic, nimeni și nimic.* Substantivul corespunzător se întâlnește (cu o variantă înrudită etimologic) în expresia regională *pe (o) nimică / mică pe ceas = într-o nimică* „într-o clipă, repede" și în expresia populară *(o) nimica toată.*

Același pronume apare în câteva proverbe românești, ca: „Atunci poți zice că nici un vrăjmaș nu mai ai, când nimic nu mai ai", „Decât ar fi omul calic / Mai bine să n-aibă nimic" (calic „beteag"; *să n-aibă nimic* „să fie întreg"), „De la un datornic rău nu vei lua nimic decât la poarta raiului", „Joc de frică pe nimică, joc de foame, drăguț Doamne!", „Mai bine ceva decât nimic", „Melcul până nu se umple bine, nimic din el nu scoate afară", „Mic, dar voinic, nu mare și de nimic", „Nimica nu-i fără osteneală", „Nu zădărî câinele care nu-ți face nimic" (*a zădărî* „a întărâta"), „Nu e nimic mai scump ca sănătatea" (variantă: „Nu e nimic ca sănătatea și banii"; cf. *supra:* „Decât ar fi omul calic..." etc.), „Omul e dator când nu e dator nimic", „Pentru o vorbă de nimică joacă baba de se strică"

(variantă: „Pentru un lucru de nimică râde dracul de se strică"), „Până acuma nu a lucrat nimic și acuma șade", „S-a mâniat văcarul pe sat și oamenii nu știu nimic", „Somnul dulce nimic n-aduce" (variantă afirmativă: „Somnul dulce viață ne-aduce"), „Zace de lingoare și nimica nu-l doare".

Uneori, pronumele apare în construcții din care lipsește negația verbală propriu-zisă: „Cine e mare e și tare, cine e mic, tot nimic", (variantă: „Cu un rac, tot sărac; cu un lucru mic, tot nimic"), „La altul [i.e.: La unul] și melul, și purcelul, și peștele călugărului și la altul nimic", „Mare cu mare grăiește și mic cu mic mai nimic", „Nimic mai schimbăcios ca vremea și muierile", alteori – în construcții cu verb de formă afirmativă: „Gol ai venit, gol te duci, cu tine d-aci nimic duci", „Păharele cine le cinstește, cu nimic se găsește" [i.e.: nu se alege], „Piatra ce se rostogolește nimic dobândește", „Și azi, și mâne, în urmă nimică rămâne". Un proverb în care pronumele pare convertit în substantiv: „Hai la noi să mâncăm nimica", altul în care este convertit în adverb: „Cine bate fierul rece nimic nu folosește" [i.e.: nu se alege cu nimic; nu-i folosește deloc], în sfârșit – unul conținând cumul de negații: „Când nimeni nimic nu va vorbi de tine mai bine să te-neci".

7. Câteva considerații din perspectivă poetică. Din perspectiva versului tradițional, variantele pronumelui comentat, întâlnite mai frecvent în texte literare moderne: *nimic* (disilabică oxitonă, cu structură de iamb) și *nimică* (trisilabică paroxitonă, cu structură de amfibrah, ca și *nimica*), servesc destul de bine cele mai variate tipare metrico-prozodice și dispun de numeoase rime. Mihai Eminescu, pentru a ne opri la exemplul cel mai concludent, a dat o mare atenție rimelor în *-íc* (cu pronumele *nimic*) și în *-íca (nimica), -ícă (nimică),* după cum rezultă din cinci-șase locuri diferite ale dicționarului său de rime, dispersat în variate manuscrise (Ms. 2265, p. 101 și 2271, f. 75 r, conținând rime la *nimic;* ms. 2271, p. 24 – rime la *nimica;* ms. 2262, f. 38 r, ca și ms. 2271, p. 24, citată – rime la *nimică;* în sfârșit, ms. 2265, p. 164 – rime la forma substantivală de număr plural *nimicuri*)[8]. Dar poetul nu s-a mulțumit numai cu astfel de inventare, ci a și exploatat în opera poetică proprie un număr de asocieri rimice, dintre cele inventariate de el. Limitându-ne la antumele eminesciene, iată mai întâi ocurențele semnificantului *nimic,* cu variate valori gramaticale, în interiorul unor versuri:

– *nimíc* (– ⏑), în versuri cu ritm (predominant) t r o h a i c:

„Lumea azi nimic nu vede, ochiu-i nimic nu cuprinde" (*La moartea principelui Știrbei* – cu repetiție la distanță, implicând un spondeu),

„Numesc sânt, frumos și bine ce nimic nu însemnează" *(Epigonii),*

„Căci nimic nu se întâmplă în întinderea pustie" *(Scrisoarea I),*

[8] A se vedea: M. Eminescu, *Dicționar de rime,* ediție îngrijită de Marin Bucur și Victoria Ana Tăușan, București, Editura Albatros, 1976, p. 73, col. I–II, și 74, 148, col. I–II, și 149, col. I 491, col. II, 517, col. II. 679, col. I (și notele alăturate ale editorilor).

„Când nimic nu ai a spune" şi „Când nimic nu e de spus" *(Criticilor mei);*

în versuri cu ritm (predominant) i a m b i c:

„Nimic n-are dincolo, căci *morţi* sunt cei muriţi" *(Împărat şi proletar* – subl. poetului),

„Nimic... Locul hienei îl luă cel vorbăreţ" *(ibidem),*

„Pe când nu era moarte, nimic nemuritor" *(Rugăciunea unui dac),*

„Nu e nimic, şi totuşi e [...]" *(Luceafărul),*

„Nimic din ce-au apus" *(Din noaptea...),*

„În ochii mei acum nimic nu are preţ" *(Nu mă-nţelegi);*

– *nimíca* (– ⏑ –), în versuri (predominant) t r o h a i c e:

„Noi în noi n-avem nimica, totu-i calp, totu-i străin" *(Epigonii),*

„Noi? Privirea scrutătoare ce nimica nu visează" *(ibidem),*

„Când nu s-ascundea nimica, deţi tot era ascuns" *(Scrisoarea I);*

în versuri (predominant) i a m b i c e:

„Cu ale voastre umbre nimica crezătoare" *(Împărat şi proletar),*

„Cum nu mai e nimica în cer şi pe pământ" *(Nu mă-nţelegi);*

– *nimícuri* (– ⏑ –), în versuri i a m b i c e:

„Nimicurile-aceste" *(Adio),*

„Pe basme şi nimicuri, cuvinte cumpănind" *(Nu mă-nţelegi).*

Se înregistrează şi coexistenţa a câte două variante ale lexemului, în r e p e t i ţ i e şi a n a f o r ă (în ritm i a m b i c):

„Nimic, nimica eu", „Nimica, doar icoana-ţi, care mă învenină, / Nimic, doar suvenirea surâsului tău lin, / Nimic decât o rază din faţa ta senină [...]" *(Amorul unei marmure).*

Încheiem cu prezentarea ocurenţelor în r i m e:

– *nimíc,* rimă m a s c u l i n ă, în versuri t r o h a i c e:

„Voi credeaţi în scrisul vostru, noi nu credem în nimic"

(rimă: adj. *inimic. Epigonii* – subl. poetului),

„[...] Ce-o beşică e de spumă într-un secol de nimic"

(rimă: subst. *pitic. Scrisoarea II*),

în vers a m f i b r a h i c:

„Decât un vis sarbăd, mai bine nimic"

(rimă: verb. *deszic. Mortua est!* – subl. poetului),

în vers i a m b i c:

„Şi guraliv, şi de nimic"

(rimă: adj. *mic. Luceafărul*);

– *nimíca,* rimă f e m i n i n ă, în vers t r o h a i c:

„Eu am râs, n-am zis nimica"

(rimă: subst. *mititica. Floare albastră*);

– *nimícă,* rimă f e m i n i n ă, în vers a m f i b r a h i c:

„Îmi vine a crede că *toate-s nimică*"

(rimă: verb. *pică. Mortua est!* – subl. poetului);

în versuri t r o h a i c e:

„Ca să nu-ndrăgeşti nimică"

(rimă: verb. *să zică. Glosă*),

„Toată ziua la fereastră, suspinând, nu spui nimica"

(rimă: verb. *se ridică. Călin (file din poveste)*);

în vers i a m b i c:
„Dar nu-l mai vrei pe Arald, căci nu mai vrei nimică"
(rimă: adj. *antícă, Strigoii*);
– *nimícuri,* rimă f e m i n i n ă, în versuri i a m b i c e:
„Redeşteptând în faţă-mi trecutele nimicuri"
(rimă: subst. pl. *picuri. Departe sunt de tine*),
„Pierzându-ţi timpul tău cu dulci nimicuri"
(rime: subst. pl. *picuri, plicuri;* verb. *să picuri,* „să picoteşti", „să moţăi". *Sonete, I*);
„Cordeluţe şi nimicuri"
(rimă „oarbă"; în versul „pereche": *nici una. Pajul Cupidon*).

Nu numai astfel de poziţii-cheie în versuri, ci şi repetatele sublinieri de versuri sau de fragmente de versuri conţinând lexemul *nimic* din meditaţiile filosofice reuşesc să ne spună suficient dacă nu despre pesimism, atunci cel puţin despre scepticismul autorului în raport cu conţinutul temelor tratate poetic[9].

Poziţia lexico-statistică a pronumelui *nimic,* cu variante, în întreaga operă eminesciană, este reflectată succint în cunoscutul dicţionar al Luizei Seche[10].

Facultatea de Litere
Bucureşti, str. Edgar Quinet nr. 5–7

[9] Observaţii şi comentarii asupra acestui lexem în antumele eminesciene a exprimat Dumitru Irimia, *Limbajul poetic eminescian,* Iaşi, Editura Junimea, 1979, p. 27–28, 55, 128–129, 130–131. La rimele acestui pronume în poezia populară s-au referit L. Gáldi, *Introducere în istoria versului românesc,* Bucureşti, Editura Minerva, 1971, p. 55 (unde se menţionează rimele: *colnic, borangic*) şi Nicolae Constantinescu, *Rima în poezia populară românească,* Bucureşti, Editura Minerva, 1974, p. 134 (în lirica populară: *nimic / mic,* şi în poezia obiceiurilor de peste an: *mică / nemică*).

[10] *Lexicul artistic eminescian în lumină statistică,* Bucureşti, Editura Academiei, 1974, p. 88 *(Tabel 1),* nr. ord. 107, rang 84; p. 487 *(Tabel 2),* nr. crt. 2967 şi p. 511 *(Tabel 6),* nr. crt. 88.

M. A. Gabinschi

CONTRIBUȚII LA PRECIZAREA NOȚIUNII DE BALCANISM

Deși noțiunea de balcanism se aplică de aproximativ o sută de ani practic relativ satisfăcător (căci altfel nu s-ar fi putut obține succesele serioase ale lingvisticii balcanice), se simte tot mai mult lipsa unei definiții stricte și general acceptate a acestei noțiuni, definiție ce ar contribui la succese și mai mari în domeniul respectiv. De aceea, în ultimele decenii, când nu o dată s-a semnalat că lingvistica balcanică trece printr-o criză, s-a atras atenția asupra lipsei unei definiții precise a fenomenului de balcanism[1]. Tot așa este și cu noțiunea de uniune glotică („lingvistică"), introdusă în anii '20 de către N. S. Trubetzkoy, care însă nu i-a dat o definiție strictă. S-au propus și mai multe clasificări ale balcanismelor în baza diferitelor indicii, clasificări și ele de regulă practic acceptabile, dar care pornesc totuși de la însăși noțiunea de balcanism ca fiind deja definită[2].

Divergențele de păreri în acest domeniu sunt esențiale: uneori se neagă însăși existența fenomenului în cauză, alteori, dimpotrivă, în el sunt clasate fapte ce n-au nimic specific balcanic, ceea ce contribuie la discreditarea ideii de balcanism. Astfel, există de acum o lungă tradiție de clasare ca balcanisme a numeralelor 11–19 de structură inițial supresivă, a comparativului analitic, a reluării obiectivale pronominale etc. Ca o manifestare extremă a acestui punct de vedere putem cita concepția lui U. Hinrichs, care, adăugând la faptele citate și unele răspândite pe larg în limbile lumii (cum e, de exemplu, reduplicarea adverbială de tipul *repede-repede*) și identificând în mod explicit balcanismul fenomenelor cu analitismul lor (ceea ce contrazice mai multe fapte ale limbilor examinate de autor, chiar dacă facem abstracție de greșelile lui faptice), ajunge la concluzia că așa-zisele balcanisme sunt ceea ce apare, deși la diferite nivele de comunicare, în oricare limbă vorbită în genere (deși autorul operează prin excelență cu limbile slave)[3]. Am ales un exemplu de absolutizare ca să arătăm că, dacă ar exista o

[1] Vezi, de exemplu, Т. В. Цибьян, *Имя существительное в балканских языках*, Moscova, 1965, p. 10; А. В. Десницкая, *О современной теории языков балканистичесих исследований*, în *Проблемы синтаксиса языков балканского ареала*, 1979; U. Hinrichs, *Ziele und Wege der Balkanlingvistik*, în „Sprache in der Slavia und auf dem Balkan", Wiesbaden, 1993, p. 101–102.

[2] Vezi, de exemplu, clasificarea amănunțită din: I. Duridanov, *Zur Bestimmung des Begriffes „Balkanismus" auf den verschiedenen Sprachebenen*, în „Ziele und Wege der Balkanlingvistik", Berlin, 1983.

[3] Vezi *op. cit.*, cât și U. Hinrichs, *Das Slavische und die sogenanmten Balkanismen*, în „Zeitschrift für Balkanologie", XXVI, 1990, Heft 1, p. 43–62.

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 69–76, București, 1999

definiție strictă a fenomenului în cauză, astfel de devieri de la părerile pe bună dreptate dominante n-ar avea loc. Lipsa unei baze contribuie și la alte divergențe între păreri diametral opuse în balcanologie. Astfel, pe când I. I. Russu nega existența „uniunii" (ghilimelele îi aparțin) de limbi „confecționată de Weigand și Sandfeld"[4], V. Georgiev vedea în ea „mișcarea limbilor spre integrare, oprită la jumătatea drumului"[5], ceea ce concordă cu teza d-nei T. V. Țivian, potrivit căreia „modelul ideal spre care tinde uniunea glotică balcanică se găsește nu în trecut, ci în viitor"[6] etc.

În ultimii ani a devenit curentă și părerea despre „tipul" de limbi balcanice[7], părere ce duce la înceţoşarea noțiunii de uniune glotică, care tocmai pentru aceea și există, ca să putem deosebi această grupare de limbi de o familie a lor, cât și de tipul în sensul general acceptat, cum sunt, de exemplu, tipurile sintetic, analitic, aglutinat, incorporant și amorf sau nominativ și ergativ sau dextrogir și levogir sau SVO, SOV, VSO ș.a., noțiuni ce nu se leagă de vreo localizare, spre deosebire de cea de uniune. Trăsăturile balcanice nu se implică una pe alta și pătrund în limbi de tipuri cu totul diferite (de la graiurile sud-italiene până la găgăuză), cu condiția să fie imitabile prin mijloacele lor, independent de tip (ca și de origine). Deci, tipul de limbi balcanice este fantomă (până și strâns înruditele bulgara și sârbo-croata țin de tipuri diferite). În schimb, cercetarea tipologică a balcanismelor concrete s-ar putea dovedi fructuoasă, ceea ce relevă o dată în plus nevoia clarității în problema balcanismelor.

Am citat doar câteva contradicții, dintre cele esențiale, proprii în prezent cercetării limbilor balcanice, ca să arătăm că în acest domeniu e nevoie de o claritate mai mare în problemele de principiu. Unul dintre punctele în care se cere această claritate este definiția balcanismului, pe care o propunem mai jos.

Se înțelege că, în spațiul ce ni s-a rezervat, nu putem să polemizăm cu toți autorii care s-au pronunțat, într-un fel sau altul, pe această temă, și nu pretindem a da soluția în ultimă instanță. Pur și simplu propunem o formulare pentru discuție, ținând cont implicit de multe păreri din acest domeniu. Ca unele dintre întrebările cele mai diagnostice pentru soluționarea problemei ni se prezintă cele ale lui K. Steinke[8] (ceea ce nu înseamnă, se înțelege, aderarea la toate punctele lui de vedere, exprimate și în alte lucrări). În afară de aceasta, subliniem că un balcanism (și, în genere, un arealism), ca și o uniune glotică (balcanică sau alta) sunt

[4] I. I. Russu, *Limba traco-dacilor*[2], București, 1967, p. 194.

[5] В. Георгиев, *К вопросу о балканском языковом союзе*, în „Новое в лингвистике", VI, Moscova, 1972, p. 401.

[6] Vezi *op. cit.*

[7] Ideea preconizată în special după inițiativa lui G. Reichenkron; vezi despre aceasta M. Gabinski, *Realitatea balcanismelor și probabilitatea autohtoniei celui mai specific dintre ele*, în „Revistă de lingvistică și știință literară", 1996, nr. 5, p. 110.

[8] Vezi K. Steinke, *Gibt es überhaupt Balkanisment*, în „Linguistique balkanique", XIX, 1976, nr. 1, p. 21–35.

fenomene g r a d a b i l e, deci care pot fi mai specifice și mai puțin specifice pentru o zonă, mai mult și mai puțin pronunțate, mai multe și mai puține. Altfel spus, o trăsătură poate să fie mai mult sau mai puțin balcanică (ca și o limbă, și aceea la diferite epoci și în diferite varietăți locale ale ei). Deci, cine ar cere în această sferă indicarea de limite absolut nete ar formula o cerință irealizabilă, deoarece caracterul gradabil al situației nu e defectul unei definiții, ci ține de însăși realitatea obiectivă. Cu alte cuvinte, uniunea glotică e un fenomen cu structură de câmp, cu nucleul și periferia ei. Totuși, o anumită precizie în comparație cu ceea ce s-a făcut în această problemă până acum poate și trebuie să fie introdusă.

Ca și în alte probleme și având în vedere că fenomene analoage ale balcanismelor și ale uniunii glotice balcanice există și în alte părți ale lumii, procedăm de pe poziții lingvistice generale, deci privim balcanismul ca un caz particular al arealismului. Așadar, ținând cont de multe păreri din domeniu, propunem următoarea definiție (după ea urmând exemplificările și motivările necesare):

U n a r e a l i s m e s t e o t r ă s ă t u r ă c o m u n ă, d a r n e b a z a t ă p e î n r u d i r e, a d o u ă s a u a m a i m u l t e i d i o m u r i d e p e o a r i e (n u n u m a i d e c â t n e î n t r e r u p t ă), t r ă s ă t u r ă c e n u e x i s t ă î n a f a r a a c e s t e i a 1) î n n i c i o l i m b ă d i n l u m e (primul grad de specificitate) sau 2) î n l i m b i l e m a i î n r u d i t e c u c e l e î n c a u z ă d e c â t s u n t e l e î n r u d i t e î n t r e e l e a) d e l o c (al doilea grad de specificitate) sau b) c a f e n o m e n c o n t i n u u (al treilea grad de specificitate).

Formularea sună destul de complicat, ceea ce reflectă necesitatea obiectivă de a cuprinde unele fapte și de a exclude altele. Exemplificările necesare sunt următoarele. Aria în cauză e comună, putând să fie întreruptă, o dată ce trăsăturile specifice comune ale idiomurilor separate excedă numeric o coincidență întâmplătoare. Așa este comunitatea româno-albaneză, deși cele două limbi nu se învecinează de vreo mie și jumătate de ani. O trăsătură negăsită nicăieri în afara ariei date e înlocuirea balcanică a infinitivului prin propoziții devenite mai târziu în unele limbi forme de conjunctiv. Trăsături inexistente în limbile mai înrudite cu cele în cauză decât ele însele sunt fenomenele balcanice absente în limbile romanice și slave (familii reprezentate și în Balcani) în afara Balcanilor: cf. articolul postpus din dacoromână (absent în celelalte limbi romanice) și din bulgară, macedoneană și graiurile sârbești torlace (absent în celelalte limbi slave; particula asemănătoare din graiurile nord-ruse n-a ajuns la statutul de articol). În sfârșit, existent fără continuitate cu Balcanii în limbile romanice este tipul puțin productiv de sintagme comparative, reprezentat prin rom. *beat turtă* sau *frumoasă foc* cu paralele în albaneză și în sefarda balcanică, dar și în cea marocană (hakitía), de ex., *dulse myel* „dulce [ca] mierea", fără analogii în alte limbi romanice și în latină.

La rândul său, o uniune glotică este acea totalitate de idiomuri care posedă în comun arealisme. Pe acestea le-am putea denumi, după alt model terminologic (cf. „universalii", „frecventalii" ş.a.), şi a r e a l i i (sau, privite sub alt raport, u n i o n e m e), văzând într-o uniune glotică un mănunchi de arealii (unioneme).

Mai relevăm o dată că factorul specificităţii e absolut necesar pentru a identifica o uniune glotică: dacă s-ar constata pur şi simplu comunitatea idiomurilor, ar rezulta în ultima analiză că şi existenţa fonemelor şi a morfemelor ş.a.m.d. e indiciul uniunii glotice (părere pe care n-o ia nimeni în serios, dar care decurge logic din mai multe formulări neglijente).

Din definiţie decurge deci că un minimum de unionalitate există în cazul prezenţei a cel puţin unei trăsături de care e vorba cel puţin în două idiomuri. Practic, ca un factor în viaţa limbii, acest grad de unionalitate e neglijabil, dar teoretic trebuie luat în seamă ca pragul de jos al ei. Ca exemplul unui minimum de unionalitate putem aduce sp., port. *redoma* „un fel de clondir", cu paralelă doar în araba maghrebină (de etimologie necunoscută). Un caz analogic e mold. dial. *jlob* „bădăran" şi rus. *жлоб,* cu acelaşi sens, din graiul Odessei, unde a dat derivate şi frazeologisme. Un alt grad de unionalitate (ca şi faptul că o limbă, în cazul dat spaniola, poate aparţine, prin trăsături diferite, la uniuni glotice diferite) îl demonstrează comunitatea dintre spaniolă, bască şi dialectul gascon: e vorba de evitarea lui *f* antevocalic, unele cuvinte, dar şi unele tipuri de construcţii[9]. Din păcate, nu ştim ce criterii cantitative există (şi dacă există în genere) ca să constatăm că ne găsim în faţa unei uniuni glotice sau nu (cifrele propuse în acest scop până acum sunt subiective). Calitativ însă, se înţelege că primează trăsăturile gramaticale, urmând cele fonetice şi, în sfârşit, cele lexicale.

Definiţia implică, mai departe, că nu e relevant dacă limbile în chestiune sunt înrudite sau nu (de notat că nu o dată s-a evocat aici condiţia neînrudirii, ceea ce e greşit, deoarece toate cele patru familii de limbi balcanice vechi – greaca, albaneza, limbile romanice şi slave – sunt indo-europene). E vorba că trăsăturile în discuţie nu sunt condiţionate de înrudire, uneori nici de cea foarte strânsă: cf. fenomenele specifice comune ale celor trei subdialecte sud-italiene (sud-apulez, sud-calabrez şi nord-sicilian) datorate substratului lor comun grecesc (şi lipsind în celelalte varietăţi ale aceloraşi dialecte). Unele dintre aceleaşi trăsături au pătruns însă în găgăuză, în turca din Balcani şi în maghiara din Ardeal. Deci, condiţia pătrunderii arealismului într-un idiom nu e înrudirea sau neînrudirea cu altul, ci, independent de aceasta, i m i t a b i l i t a t e a anumitor trăsături ale unui idiom prin mijloacele altuia sau t r a n s m i s i b i l i t a t e a acestor trăsături dintr-un idiom în altul. Pe cât am putut observa, ca trăsături ale idiomului

[9] Vezi Th. Montgomery, *Basque models for some syntactic traits of the Poema del mio Cid,* în „Bulletin of Hispanic studies", LIV, 1977, p. 95–99. М. В. Зеликов, *Эллиптические модели в языках (Ареальные черты, происхождение и функционирование),* în „Вопросы языкознания", 1994, nr. 1, p. 100–113.

receptor (nu incorectitudini în el) se impun fenomenele care pătrund în el inconștient, pe neobservate: cf., de ex., pătrunderea construcțiilor în *da* în locul infinitivului din sârbă în croată[10], deși conștient croații depun eforturi ca limba lor să se deosebească cât mai mult de cea a sârbilor. Începerea aceleiași evoluții am avut ocazia s-o descriem pe materialul sefardei, ai cărei vorbitori bilingvi imitau inconștient macedoneana, bulgara, greaca ș.a. Aceste fapte n-au fost observate nici de cercetătorii M. L. Wagner, M. Luria, C. Crews, în textele cărora abundă. Ce să spunem atunci de vorbitorii de rând? Așadar, răspândirea balcanismelor (ca de altfel și a altor trăsături imitabile) prin limbi nu cere numaidecât prepararea lor specială pentru cei rău știutori (mai cu seamă că de regulă e vorba de limbi materne ale vorbitorilor bilingvi, trilingvi etc.), cum se afirmă în mai multe lucrări (de ex., la U. Hinrichs, vezi mai sus).

Din definiție (punctul 2) mai decurge următoarea precizare: limbile mai înrudite cu cele în cauză, decât sunt ele înrudite între ele, nu țin de arealisme. Astfel, comparativul analitic ori reluarea pronominală (chiar dacă facem abstracție de răspândirea acestor fenomene în diferite limbi, reluarea fiind prima etapă a evoluției spre conjugarea obiectivă existentă în multe limbi din lume) sunt proprii limbilor romanice în genere, fără ca româna să exceleze prin aceasta între ele. Cât privește un fenomen mai rar, cum e uzul personal al verbelor *a amurgi, a însera, a înnopta,* o dată ce E. Coșeriu a demonstrat originea lor latină și existența în romanica apuseană[11], nu e vorba de balcanisme, ci pur și simplu de o influență romanică în Balcani. Aceasta are și alte multe manifestări, în primul rând lexicul latin moștenit de dacoromână, dar și împrumutat de albaneză (peste 600 de etimoane)[12] și în număr mai mic de neogreacă și de slava de sud. Însă foarte puține dintre aceste elemente sunt balcanisme: e vorba de etimoanele latine păstrate numai în dacoromână și albaneză (eventual și în alte limbi vecine), cum e, de ex., rom. *sat* (rom. vechi *fsat*) – alb. *fshat* (din *fossatum*) sau arom. *narcă* – alb. *njerkë* (din *noverca*) „mamă vitregă"[13]. Alte latinisme și romanisme albaneze, grecești și slave se încadrează în stratul acelorași elemente din limbile celtice, germanice, berbere, bască ș.a. (obiect al multor lucrări, recent al celor de H. Haarmann), însă nu în balcanisme. Același criteriu trebuie aplicat la slavisme: cf. numeralele 11–19, de aceeași structură în toate limbile slave, dar și în albaneză, maghiară și letonă: e o particularitate a unei arii cu mult mai largi decât Balcanii. Cf. și nonacordul timpurilor ce unește româna cu slava. Multiplele slavisme

[10] Vezi H. Birnbaum, *Tiefen- und Oberflächenstrukturen balkanlinguistischen Erscheinungen,* în „Ziele und Wege der Balkanlinguistik", Berlin, 1983, S. 51.

[11] Vezi E. Coseriu, *E. ¿Arabismos o romanismos?,* în „Nueva revista de filologia hispanica", XV, 1961, nr. 1–2, („Homenaje a Alfonso Reyes"), p. 4–15.

[12] Vezi despre ele fundamentala operă: Cătălina Vătășescu, *Vocabularul de origine latină din limba albaneză în comparație cu româna,* București, 1997.

[13] Despre asemenea etimoane vezi tot acolo, p. 511–512.

lexicale românești, uneori cu paralele în albaneză și, mai rar, în greacă, de asemenea nu țin de lexicul specific balcanic – ele se încadrează în marele strat de slavisme prezent și în maghiară, în limbile baltice, finice etc. Ca balcanisme de origine slavă putem cita rarele cazuri cum e bulg. dial. *гражд* (din slavonul *граждь*) cu reflexe în rom. *grajd* și în alb. *grazhd.* Același criteriu se aplică și la turcismele balcanice. O mare parte dintre ele sunt la origine arabisme, care circulă pe un spațiu colosal (de ex., *hal, halal, haram* există cu același sens și în indoneziană, iar *halal* și *haram,* și în hausă). Nu sunt balcanisme nici formele de relatare indirectă în *-л-* din bulgară și macedoneană, apărute prin reinterpretarea perfectului postparticipial sub influența formelor omoseme turcești, tot postparticipiale, în *-miș* și alomorfe: asemenea forme sunt proprii limbilor turcice în genere (și altor limbi), iar dezvoltarea lor în bulgară și macedoneană e un proces comun, bazat pe înrudirea foarte strânsă dintre aceste două limbi. Turcismele au participat însă la crearea unor elemente derivative care într-adevăr constituie un specific balcanic: sufixul grecesc -ισ-, care a pătruns în diferite limbi balcanice, s-a alipit de morfemul perfectului turcesc *ti-/di-* (și alte alomorfe), dând verbe ca rom. *a bitirdisi* (acum învechite în românește, dar neutre în alte limbi din Balcani). Prin natura lor, ca balcanisme lexicale trebuie calificate grecismele absente în afara Balcanilor, cât și elementele de presupusă proveniență din substraturile locale. Celelalte elemente de circulație panbalcanică sau interbalcanică, dar care există și pe arii cu mult mai largi decât Balcanii, sunt arealisme pentru aceste arii (uneori numai lexicale, nu glotice în genere[14]), pe când pentru Balcani ele sunt t r a n s a r e a l i s m e)[15].

Din definiție decurge mai departe că dintre balcanisme se exclud nu numai fenomene răspândite și în afara Balcanilor, ci și unele originale, proprii acestei arii, o dată ce se datorează înrudirii: așa este articolul demonstrativ tripartit din macedoneană (de ex., *човеков, човекон, човекот* „omul acesta ia, acesta, acela") și din unele graiuri bulgare, inexistent în alte idiomuri din Balcani (paralela lui s-a găsit doar în armeană, care, chiar dacă se va confirma odată ipoteza înrudirii strânse traco-frigo-armene, nu face parte din aria balcanică). Tot așa se exclud dintre balcanisme fenomenele și mai originale, existente doar într-un singur idiom din Balcani: așa este fenomenul rar de gerundizare a numelui de acțiune în

[14] De exemplu, aria lexicală (am putea spune și „uniunea lexicală") balcanică e mai largă decât cea glotică în genere, cuprinzând și unele graiuri carpatice ale câtorva limbi, graiurile ucrainene nistrene și ajungând până la bielorusă, cf. reflexele lui *brânză, traistă, ciut (șut),* vezi E. Vrabie, *Termeni de origine românească în limba bielorusă,* în *Omagiu lui Alexandru Rosetti,* București, 1965, p. 993–995.

[15] Totodată balcanismele se împart în p a n b a l c a n i s m e (prezente în toate cele patru familii de limbi balcanice vechi) și i n t e r - sau s u b b a l c a n i s m e (prezente doar într-o parte a lor uneori ca dialectisme). E vorba de fenomenele descrise amănunțit în K. Sandfeld, *Linguistique balcanique. Problèmes et résultats.* Paris, 1930, p. 100–162.

unele graiuri vest-macedonene, de ex., *Видуванье го, му пријде* „Văzându-l, s-a apropiat de el"[16]. Cf. și substantivarea conjunctivului grecesc, ca în το να ρον τον δεις „să-l vezi".

La rândul său, așa cum nu tot ce există într-o limbă balcanică e balcanism, nu tot ce se transmite dintr-o limbă balcanică în alta (uneori tot balcanică) e balcanism. Astfel, într-o descriere a balcanismelor din macedoneană figurează și unele influențe albaneze și aromâne asupra acestei limbi, cum e perfectul format prin „a avea" (ca în *am făcut*) sau „a fi" (ca în *e plecat*), reluarea pronominală și extinderea unor exponenți ai ei în locul altora (ca în *му реков на женатa* sau *на луч'его* „i-am spus femeii" sau „oamenilor"), distincția de genuri la pluralul adjectivelor etc.[17], deci fenomene răspândite în limbile romanice (și germanice) sau originale.

Același criteriu trebuie respectat și în dificila problemă a substratului. Desigur că cele mai multe șanse de a fi identificate ca provenind din substraturile locale sunt trăsăturile specifice locale, deci, în cazul nostru, balcanismele. Dar și trăsăturile nespecifice ale limbilor balcanice (cum sunt numeralele 11–19, reluarea pronominală, comparativul analitic, ca și analitismul în genere etc.), tocmai din cauza răspândirii lor largi în limbi, au putut și ele să fie generate de influența substratului local. Deci, nici tot ce ar proveni din substratul balcanic nu ar fi balcanism (acest raționament e aprioric, dar strictețea criteriului trebuie respectată și în această sferă).

Mai jos precizăm unele împrejurări despre care se emit des formulări greșite. Astfel, deseori se vorbește de „omonimia genitivului și dativului" în limbile balcanice. Dar aceasta e drept doar pentru aromână, în care există de fapt un singur caz genitiv-dativ[18]. În bulgară și macedoneană nu există deloc acest(e) caz(uri). În albaneză omonimia lor există în sferele arhaice și în vorbirea subnormativă, iar în limba standard genitivul s-a deomonimizat de dativul sufixal prin forma sa confixală (așa-zisele „articole" genitivale și adjectivale *i, e, të, së* fiind în realitate semiconfixe stângi). În greacă, într-adevăr, vechiul dativ a fost înlocuit prin genitiv, dar și prin acuzativ precedat de σ- (sigma), care i se preferă. În română însă avem arhicazul (de tipul *omului, casei*), în care coincid dativul și un alomorf pozițional genitivului, celălalt alomorf al lui fiind confixal, ca în *al omului, al casei* (că așa-zisele „articole" *al, a, ai, ale* sunt și ele semiconfixe stângi, indiferente pentru categoria determinării, am scris de multe ori). Așadar,

[16] Vezi M. A. M. A. Габинский, *Герундизация имени действия в македонском языке*, Moscova, 1974.

[17] Vezi B. Koneski, B. Vidoeski, O. Jašar-Nasteva, *Distribution des balkanismes en macédonien*, în *Actes du Premier Congrès international des études balkaniques et sudest-européennes*, VI. *Linguistique*, Sofia, 1968, p. 517–524.

[18] Vezi, de exemplu A. B. Desnițkaja, *op. cit.*, p. 9; H. Birnbaum, *Balkanslavisch und Südslavisch*, în „Zeitschrift für Balkanologie", III, 1965, p. 21.

balcanism este omonimia, existentă în anumite limite, a mijloacelor de exprimare a genitivității și a dativității, nu omonimia cazurilor respective.

Altă greșeală răspândită este identificarea structurilor rom. *omul cel bun* și alb. *njeriu i mirë*[19]. În realitate, rom. *cel* e aici facultativ, omis cu mult mai des decât pus, posibil numai în cazul sensului hotărât. Iar alb. *i* face parte din însăși forma adjectivului (*mirë* e adverbul „bine"), obligatoriu și la forma nehotărâtă (*njeriu i mirë* „omul bun") și la cea nehotărâtă (*një njeri i mirë* „un om bun"), deci e tot un semiconfix stâng, nu articol (ca și *al, a* din rom. *al doilea, a doua*).

Deseori se vorbește de influențele reciproce[20] ca un factor al formării uniunilor glotice, în special a celor balcanice. Într-adevăr, fiecare dintre aceste limbi a exercitat o influență asupra alteia (a altora), deși influențele sunt foarte inegale ca intensitate. Și pe când turca, influențând puternic limbile balcanice, dar nesuferind o influență câtuși de însemnată din partea lor (e vorba de turca literară, nu de graiurile balcanice), a dat doar un strat de transbalcanisme, substraturile balcanice se prea poate că au lăsat urme în toate limbile acum vii ale regiunii, neputând însă nicidecum să fie influențate de ele.

Acestea sunt, după cum ni se pare, precizările cele mai necesare în ziua de azi pentru noțiunea de balcanism.

Institutul de Lingvistică
Chișinău

[19] Vezi, de exemplu, B. Gheorghiev, *op. cit.*, p. 477; V. Skalička, *Typologischer Vergleich der Balkansprachen*, în „Les études balkaniques tchécoslovaques", V, Praha, 1974, p. 6–7; H. Schaller, *Genetische und typologische Übereinstimmungen der Balkansprachen mit anderen europäischen Sprachen*, în „Linguistique balkanique", 29, 1986, 4, p. 63.

[20] Vezi despre acest punct de vedere (a lui S. Anagnostopoulos, A. Belić ș.a.), în: V. Georgiev, *Le problème de l'union linguistique balkanique*, în *Actes du Premier Congrès International des études balkaniques et sud-est européennes*, VI. *Linguistique*, Sofia, 1968, p. 8.

Ștefan Găitănaru

DIN ISTORIA NUMERALULUI CARDINAL

1. Anumite studii au pus sub semnul influenței slave ambele procedee implicate în constituirea morfologică a numeralelor cardinale românești din seriile superunităților și zecilor (Iordan, 1954, p. 370). S-a subliniat însă că ele se găsesc și în albaneză. „Tot străromână trebuie să fie numărătoarea *unsprezece, doisprezece...* (ar. *unăsprădațe...*) și *treizeci, patruzeci...* (ar. *trei ḑăți...*) care a înlocuit pe *undecim* și *triginta* latin (numai *viginti* s-a păstrat încă de la aromâni *yungiț*) și e modelată după modelul slav de a număra, după care s-au luat și albanezii" (Pușcariu, 1940; cf. ed. 1976, p. 282).

Problema structurii acestei serii de numerale în albaneză și a implicării substratului în inovația românească a fost rezolvată într-un studiu fundamental (Brâncuș, 1973). Totuși, ulterior, s-a continuat invocarea modelului slav, alături de cel albanez: „Sistemul de numărare de la 11 la 19 și de la 20 la 90 utilizează elemente de origine latină și se face prin adițiune ca și în slavă și albaneză" (Dimitrescu ș.a., 1978, p. 243; cf. și Rosetti, 1986, p. 279).

Studiul de față își propune să surprindă determinismul mutațiilor produse în seriile amintite ale numeralului, în evoluția de la latină la română.

2. Trăsăturile care au constituit predispoziția evolutivă a latinei au fost în principal trei: complexitatea structurală a seriei superunităților, iminența omonimiei între seriile succesive *zeci–sute* și contradicția fundamentală între o limbă de tip *centum* (latina) și alta de tip *satem* (substratul).

2.1. Seria superunităților era, chiar în latina clasică, exprimată printr-o bogată serie sinonimică, având la bază patru procedee de compunere. Modelul prin înmulțire, adică prin adunarea de părți egale *(duodecim, tredecim...)* era cel mai extins, dar totodată impropriu semantic, întrucât superunitățile presupun adunarea, adiția de unități. Se cunoaște, de asemenea, modelul prin adunare realizat joncțional, fără restricție topică *(octo et decem, decem et octo);* prin juxtapunere *(decem novem);* prin scădere, pentru ultimele două elemente *(duodeviginti, undeviginti).*

Se pare totuși că nu coeficientul mare al variației libere a dus la imposibilitatea fixării lor în diacronie.

2.2. Structura numeralelor latinești din seriile următoare este una specială: atât numeralele din clasa zecilor *(viginti, triginta... octoginta, nonaginta),* cât și cele ce desemnau sutele *(ducenti, trecenti, quingenti, septingenti, octingenti,*

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 77–80, București, 1999

nongenti...) erau compuse ale lui *centum* (Bréal, Bailly, 1891, p. 438; pentru modificări fonetice cf. și Ernout, Meillet, 1994, p. 113).

Aceasta înseamnă în primul rând că pentru prima serie limba latină nu respectă regula generală din indo-europeană de a realiza numele acestor numere din derivate ale cuvântului *zece* (Simenschy, Ivănescu, 1981, p. 311).

În al doilea rând, în diacronie, forme ca *octoginta–octingenti, nonaginta-nongenti* erau, din cauza asemănării mari dintre ele, expuse omonimiei, cu atât mai mult cu cât se foloseau ca adjective declinabile, iar discriminarea fonetică era atenuată de desinențe similare.

2.3. În al treilea rând, substratul dac era, ca și albaneza, un idiom de tip *satem* (cf. Wald, Sluşanschi, 1987, p. 328), așa încât n-a acceptat compusele cu *centum.*

Numeralul românesc *sută,* care l-a înlocuit pe *centum,* nu poate fi explicat din v. sl. *sŭto* (diferă și prin vocalism, și prin accent); de fapt, forma normală în v. sl. ar fi trebuit să fie *sęto* (Wald, Sluşanschi, *ibidem*). Din *sŭto,* în limba română numeralul ar fi trebuit să fie **sto* sau **stă* (Coteanu, 1981, p. 81). În cazul în care nu se poate proba că este un împrumut dintr-un dialect iranic din perioada predominării scitice în nordul Mării Negre (Wald, Sluşanschi, *ibidem*), poate fi invocată ipoteza substratului (cf. Fischer, 1985, p. 106; Mihăilă, 1971, p. 352; 1973, p. 16–17).

3. Din descrierea numeralului latinesc se observă care au fost predispozițiile evolutive ale sistemului.

La nivel teoretic se cer analizate motivațiile extreme. Prima determinare implică incompatibilitatea unei limbi de tip *centum* cu un substrat de tip *satem.* Ultima motivație, influența limbii slave vechi (după secolul al IX-lea; cf. și Bolocan, 1969), presupune în esență același lucru, aceasta fiind tot o limbă de tip *satem.* Între cele două extreme, există o singură atestare: toponimul *Tredetitilius* din lucrarea *De aedificiis* a lui Procopius. Acesta a fost însă interpretat fie cu sensul de „treizeci de tei", fie de „treisprezece tei" (cf. Coteanu, 1990, p. 23).

Cert este că cele trei inovații s-au desfășurat în sistem, într-o strânsă dependență, o modificare într-o serie generând mutații obligatorii în zonele cu care aceasta se află în relație directă.

Seria superunităților nu putea constitui prima urgență, întrucât configurația structurilor latinești oferea o bază de selecție pentru un anume model, eventual cel cu adiție de unități, de presupus mai apropiat de substrat. Aceasta se poate admite cu atât mai mult cu cât unul dintre modelele superunităților latinești, cum se va vedea, funcționează în limba română actuală.

Evident că se impunea, în primul rând, inovația care anula opoziția *centum–satem.* Aceasta s-a întâmplat în seria sutelor, înlocuind pe *centum* cu *sută.* O inovație cu caracter de sistem are, în mod necesar, elemente de continuitate și discontinuitate (față de latină). Astfel, inovația lexicală a presupus conservarea structurii. Compusele de tipul *două sute, trei sute* se conformează unei

structuri existente în latina vulgară, din moment ce este generalizată în limbile romanice: *deux cents, trois cents; dos cientos, tres cientos...*

Dispărând *centum,* au dispărut în mod necesar nu numai compusele acestuia din seria sutelor, ci și cele din seria zecilor (compuse tot cu *centum*), în locul cărora au fost preluate de la superunități, fiind alcătuite tot prin înmulțire, formele *duodecim, tredecim...*

Insistența pe influența slavă și pe coincidența cu albaneza nu are în această zonă a inovației nici un suport. Analizând structura formelor din mai multe limbi, chiar din slavă și din albaneză, de exemplu *tetë dhjetë* (alb.), *dŭva deseti* (v. sl.), *trente* (fr.), *trenta* (it.), *treinta* (sp.) etc., se observă că acestea sunt „derivate ale cuvântului *zece* [...] Aceste derivate de gen neutru au sufixul *-t*" (Simenschy, Ivănescu, 1981, p. 311). Limba latină însăși *(viginti, triginta...),* deși folosea derivate de la *centum,* avea totuși sufixul *-t.*

Limba română prezintă în acest punct situația particulară de a inova și față de latină, și față de substrat, și, bineînțeles, față de slavă. Aceasta întrucât prezintă compuse cu *zece,* fără sufixul *-t.* Ele au fost oferite de modelul cel mai extins al superunităților: *duodecim = douăzeci, tredecim = treizeci, quattuordecim = patruzeci...* Elementele de continuitate sunt două (lexemele și structura), iar elementul de discontinuitate este reprezentat de transferul semantic: în această serie *duodecim* (lat. = *doisprezece*) își schimbă sensul (rom. *douăzeci*).

Riscul oricărei teorii de a implica în aceste forme pur latinești un pretins model slav sau albanez este considerabil.

Pentru seria superunităților, structura după care s-a realizat calcul are o extindere mai mare: în slava veche, în greaca veche, alături de sistemul savant, în armeană și în limbile baltice. Este vorba de un procedeu simplu, specific comunităților pastorale (Coteanu, 1981, p. 135).

Acest calc după substrat (pentru descrierea paralelismului cu slava veche, cf. Seidel, 1958, p. 138) cunoaște o extindere mai mare în aromână unde a angajat și pe *viginti: unsprăyngiți...* Dar, s-a arătat, aromâna nu-l cunoaște pe *spre* ca element independent, ceea ce dovedește că structura respectivă se realizase înainte de influența limbii slave vechi, care îl utiliza și liber (Brâncuș, 1973, p. 507).

Elementul de continuitate în această inovație este reprezentat de lexeme, iar elementul de discontinuitate de structură.

Trebuie surprinsă în continuare, pentru constituirea superunităților, cauza conform căreia s-a recurs la un element de discontinuitate (calcul sintactic după substrat) în loc să se conserve un model dintre cele rămase după specializarea în seria zecilor a formelor *duodecim, tredecim...* În cazul în care latina dunăreană ar fi avut toate cele patru modele active sau măcar unele dintre ele, în serie sinonimică, desprinderea din sinonimie a formelor *duodecim, tredecim...* și reînvestirea semantică erau imposibile, dată fiind coexistența modelelor. Soluția a fost anularea seriei sinonimice și implicarea calculului după substrat, conform unui model simplu, concret.

4. Concluzii. Descriind configuraţia inovaţiilor în cele trei serii de numerale (superunităţi, zeci, sute), s-a scos în evidenţă caracterul lor semantic. Jocul elementelor de continuitate (lexeme; structură şi lexeme; structură) şi discontinuitate (structura, sensul, lexemul) pune în prim-plan schimbarea semantică *(duodecim = douăzeci)* şi apariţia lexemului *sută*.

Convergenţa iniţială *limba latină – substrat* nu este în contradicţie obligatorie cu discuţiile despre relaţia cu albaneza şi slava veche, întrucât acest fenomen complex, o dată apărut, s-a desfăşurat în determinismul concret al lingvisticii balcanice.

BIBLIOGRAFIE

Bolocan, 1969 — Gh. Bolocan, *Observaţii asupra originii numeralelor româneşti*, în LR, XVIII, nr. 2, p. 133–137.

Brâncuş, 1973 — Gr. Brâncuş, *Originea structurii numeralelor româneşti*, în SCL, XXIV, nr. 5, p. 507–510.

Bréal, Bailly, 1891 — M. Bréal et A. Bailly, *Dictionnaire étymologique latin*, Paris, Hachette.

Coteanu, 1981 — I. Coteanu, *Structura şi evoluţia limbii române (de la origini până la 1860)*, Bucureşti, Editura Academiei.

Coteanu, 1990 — I. Coteanu, *Atestări de cuvinte româneşti în secolul al VI-lea?*, în LR, XXXIX, nr. 1, p. 21–24.

Dimitrescu ş.a., 1978 — Florica Dimitrescu (coordonator), Viorica Pamfil, Elena Barboricâ, Maria Cvasnâi, Mirela Teodorescu, Cristina Călăraşu, M. Marta, Elena Toma, Liliana Ruxăndoiu, *Istoria limbii române*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.

Ernout, Meillet, 1994 — A. Ernout, A. Meillet, *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, Paris, Klincksieck.

Fischer, 1985 — I. Fischer, *Latina dunăreană*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Iordan, 1954 — Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, Bucureşti.

Mihăilă, 1971 — G. Mihăilă, *Criteriile determinării împrumuturilor slave în limba română*, în SCL, XXII, nr. 4, 351–367.

Mihăilă, 1973 — G. Mihăilă, *Studii de lexicologie şi istorie a lingvisticii româneşti*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.

Puşcariu, 1976 — S. Puşcariu, *Limba română*, Bucureşti, Editura Minerva.

Rosetti, 1986 — Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Seidel, 1958 — E. Seidel, *Elemente sintactice slave în limba română*, Bucureşti, Editura Academiei.

Simenschy, Ivănescu, 1981 — Th. Simenschy, G. Ivănescu, *Gramatica comparată a limbilor indoeuropene*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.

Wald, Sluşanschi, 1987 — Lucia Wald, D. Sluşanschi, *Introducere în studiul limbii şi culturii indo-europene*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Universitatea din Piteşti
str. Gh. Doja nr. 41

Ion Gheție

ÎNTRE DLRM ȘI DEX

Alături de *Dicționarul limbii române* (DLR), Serie nouă, continuatorul vechiului dicționar al Academiei, condus de Sextil Pușcariu, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan" a elaborat și a publicat o serie de alte lucrări lexicografice. Așa cum a arătat Marius Sala în cuvântarea rostită cu prilejul sărbătoririi unei jumătăți de secol de existență a Institutului, cea mai cunoscută dintre ele este *Dicționarul explicativ al limbii române*, „al cărui titlu a devenit sub sigla DEX un apelativ. Din prima ediție s-au publicat în tiraje consecutive 495 000 de exemplare, iar din ediția a II-a până în prezent 65 000, deci în total 560 000 exemplare. După un calcul sumar, rezultă că la 42 de locuitori ai României există un DEX. Astfel, prin DEX, Institutul de Lingvistică a intrat în marea majoritate a caselor din România"[1].

Ceea ce nu s-a spus până în prezent, inclusiv în introducerile la cele două ediții, este sursa folosită de autori pentru realizarea acestei atât de răspândite lucrări.

În cuvântul rostit cu același prilej festiv, Grigore Brâncuș a atras atenția asupra *Dicționarului limbii române moderne* (DLRM), apărut în 1958. DLRM, precizează sărbătoritul nostru de astăzi, „se află la baza *Dicționarului explicativ al limbii române* (DEX), din 1975, lucru pe care «au uitat» să-l recunoască responsabilii acestuia. Nici la ediția a II-a, din 1996, nu se amintește în vreun fel că DEX se întemeiază, de fapt, pe truda celor care au făcut dicționarul din 1958"[2].

Ca unul dintre autorii (revizorii) DLRM, am atras atenția asupra acestui fapt în Consiliul Științific din 1974, solicitând să se facă mențiunea de rigoare. Spre surprinderea mea, cererea a fost respinsă *de plano*, cu diferite argumente, cu deosebire de I. Coteanu, directorul Institutului. Dacă-mi mai aduc aminte (lucrurile s-au petrecut cu un sfert de veac înainte) s-a argumentat că autorii DEX sunt alții decât cei ai DLRM (ca și cum faptul acesta ar fi împiedicat menționarea sursei pe care s-a întemeiat DEX). Mai reticent în această privință, Iorgu Iordan s-a raliat în cele din urmă opiniei majorității. Evident că, în asemenea circumstanțe, opinia mea singulară nu a fost luată în considerație.

[1] Academia Română, *Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan" din București. 50 de ani de existență (1949–1999)*, București, 1999, p. 39.

[2] Citatul ne-a fost comunicat de autor; cf. D. Macrea, *Lingvistică și cultură*, București, 1978, p. 69.

Părerea mea, pe care o afirm deschis, e că la mijloc a stat adversitatea unora dintre conducătorii Institutului față de D. Macrea, fostul director până în 1958, sub conducerea căruia s-a elaborat DLRM. Numele acestuia ar fi trebuit să figureze în introducerea la DEX, dacă s-ar fi indicat sursa principală (de fapt, singura sursă) a noului dicționar. *Mea culpa,* dacă mă înșel cumva.

Pentru a dovedi marea apropiere, mergând frecvent până la identitate, vom da câteva exemple de la litera *C.* Reproducem în continuare textul din DLRM, notând diferențele existente în DEX (ed. a II-a).

„CASTĂ, *caste* s.f. Fiecare dintre grupurile sociale închise și strict delimitate prin originea comună, prin profesiunea și prin privilegiile membrilor ei, în care este împărțită societatea în India și în alte țări orientale; *p. ext.* grup social închis care își păzește interesele (egoiste). ◊ *Spirit de castă* = spirit îngust, închis, exclusivist. – Fr. **caste**".

Text practic identic în DEX. Diferențe în DEX: lipsește din definiția termenului special *spirit de castă* cuvântul *închis; p. ext.* înlocuit prin *p. gener.* La etimologie, „fr." precedat de „Din".

„CATACLISM, *cataclisme* s.n. Schimbare bruscă în caracterul și condițiile naturii și ale vieții pe pământ, sub influența unor procese atmosferice, tectonice sau vulcanice nimicitoare. *Fig.* Răsturnare bruscă, distrugătoare, în viața socială. – Fr. **cataclysme** (lat. lit. **cataclysmus**)".

Text identic în DEX. La etimologie, „lat." nu este urmat de „lit." Etimologia începe cu „Din".

„CATACOMBĂ, *catacombe* s.f. Galerie subterană care servea primilor creștini drept refugiu, drept loc de cult și de înmormântare; *p. ext.* orice subterană în formă de coridor lung și îngust. – Fr. **catacombe** (lat. lit. **catacomba**)".

Text până la un punct identic în DEX. S-a adăugat „naturală sau artificială", iar etimologia este: „Din fr. **catacombe,** it. **catacumba**."

„CAUTERIZA, *cauterizez,* vb. I. Tranz. A arde cu cauterul sau cu o substanță caustică o rană, un țesut bolnav etc., pentru a dezinfecta sau a vindeca. [Pr.: *ca-u*] – Fr. **cautériser** (lat. lit. **cauterisare**)".

Text identic în DEX. Etimologia începe cu „Din".

Lista poate fi continuată *ad libitum.* Făcând o comparație sumară a articolelor de la litera *C,* am observat că la cuvintele *cârnat, câteodată, câtuși, ceaslov, ceatlău, cercetaș, ceremonios, cerni, chitic, cifru* etc., situația este asemănătoare. Cu siguranță, asemenea exemple, identice sau aproape identice, se întâlnesc în întregul dicționar, cu sutele, dacă nu cu miile. Oricine se poate convinge cu ușurință de acest lucru.

Rostul acestor rânduri este de a aduce unele dovezi care să întărească afirmațiile lui Grigore Brâncuș. Menționarea DLRM într-o viitoare ediție a DEX, deși tardivă, ar constitui un act de reparație morală. *Mieux vaut tard que jamais.*

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
București, Calea 13 Septembrie nr. 13

Liliana Ionescu-Ruxăndoiu

ROMÂNESC ȘI ROMANIC. NOTE CRITICE DE LECTURĂ

1. Lectura unor lucrări de sinteză relativ recente asupra limbilor romanice, realizate sau editate de autori reputați (ne vom referi îndeosebi la Harris / Vincent (eds.), 1988; Posner, 1996), ne-a determinat să constatăm că, după atâția ani de cercetări în acest domeniu, limba română este încă insuficient cunoscută și, mai ales, înțeleasă în esența ei de către specialiștii străini. Chiar dacă lingvistica românească are o tradiție destul de bine consolidată, multe studii fundamentale ale specialiștilor români nu sunt utilizate în străinătate. În Posner, 1996, de exemplu, sunt citate – cu greșeli supărătoare în titluri – numai lucrări în română de Maria Manoliu Manea și două volume colective al căror editor menționat este Marius Sala.

Necunoașterea românei nu poate constitui o explicație, fiindcă există un număr suficient de lucrări de bază (istorii ale limbii, dicționare etimologice, studii aprofundate pe diverse teme) publicate în limbi de largă circulație. Cu toate acestea, lor li se preferă ca surse de informație lucrări minore ale unor autori străini, bazate adesea pe date culese și selectate aleatoriu (cf., de exemplu, Mallinson, 1986, citat și de Posner, 1996). Citarea greșită a unor forme sau construcții românești și mențiunile inexacte nu par să trezească suspiciuni asupra validității anumitor interpretări propuse (vezi, de exemplu, în Posner, 1996: omiterea sau notarea la întâmplare a diacriticelor pentru literele care notează sunetele *ă, î, ș, ț,* la p. 15, 25, 43, 48, 56, 66, 85, 88, 100, 312, 321 etc.; forme ca: *protește, protesc* pentru *prostește, prostesc* – p. 83, *carticcică* – p. 84, *puținate* pentru *puținătate* – p. 85, *cinc* pentru *cinci* – p. 88, *menajă* pentru *menaj* – p. 183, *odinhi* – p. 253 etc.; construcția *am văzut-o să vină* – p. 264; *bătrân,* considerat sinonim aproximativ al lui *vechi,* mai puțin obișnuit decât acesta – p. 15; *sec* – considerat mai puțin popular decât *uscat* – p. 92 etc.). Dimpotrivă, pare a se aprecia simplul fapt al luării în considerație a exemplelor din română.

Rezultatul celor semnalate este o imagine fragmentară și aproximativă a românei pe care ne-o oferă lucrări de tipul celor menționate. Româna apare mai degrabă ca o piesă pentru un muzeu al curiozităților (cf., de exemplu, și faptul că descrierea românei semnată de G. Mallinson apare într-o serie – realizată pe baza unui chestionar unic – incluzând limbi ca: hixkaryana, abhaza, kobon, mangarayi, imbabura, nkore-kiga, barbungo etc.) decât ca o limbă care se apropie și se îndepărtează de latină într-o măsură comparabilă cu celelalte limbi romanice (vezi și formula folosită de R. Posner: româna ca „odd-man-out" – p. 92).

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 83–87, București, 1999

Specialiștii străini par descumpăniți mai ales în fața ineditului influențelor care s-au exercitat asupra românei și tind să explice majoritatea diferențelor dintre română și restul lumii romanice prin aceste influențe, pierzând din vedere posibilitatea unor explicații prin evoluții interne, de multe ori similare, în esență, cu cele din alte limbi romanice. De obicei, se exagerează locul elementului slav în structura românei, numai pentru că este vorba despre o influență necunoscută în alte părți ale domeniului romanic. Influența arabă asupra limbilor iberice pare a fi considerată mai puțin „exotică" decât influența slavă din română. Pe de o parte, nu se diferențiază influența veche slavă de cea a limbilor slave moderne (în lista împrumuturilor slave curent folosite sunt incluse și cuvinte ca *bumbac* sau *zimț* – Posner, 1996, 254, pentru care dicționarele se raportează la bg. și scr.), considerându-se vechi mai toate trăsăturile și formele care au o aparență slavă. Pe de altă parte, se includ în lista slavonismelor forme care au cu totul altă origine (vezi, de exemplu, la Posner, 1996: *murdar* – p. 235, *gata* – p. 254, *a hotărî* – p. 254).

Privind limbile romanice dintr-o perspectivă tipologică (ale cărei criterii, nefiind prezentate explicit, dau impresia unei alegeri arbitrare), R. Posner introduce o distincție între „clubul" romanic, care include numai cinci limbi: franceza, spaniola, portugheza, italiana și româna, caracterizate prin faptul că sunt, în același timp, limbi naționale și literare, și „familia" romanică, din care fac parte toate limbile și varietățile prezentând un fond latin, vorbite atât în vechea, cât și în noua Romanie (America, Africa), inclusiv creolele romanice. Autoarea adaugă însă că: (1) ținând seama de structura vocabularului românei, considerat în bloc, admiterea acestei limbi în grupul exclusiv reprezentat de clubul romanic este de dată recentă (Posner, 1996, 95) – probabil, din secolul al XVIII-lea, când a început procesul de relatinizare a lexicului românesc – și (2) ținând seama de ansamblul cuvintelor latine, fie moștenite, fie împrumutate, româna este limba cea mai puțin romanică, italiana fiind cea mai romanică (Posner, 1996, 94). Amintim, în treacăt, că, în 1938, S. Pușcariu afirma că, dacă ținem seama de datele ALR, procentul elementelor latine din română „crește mult peste 90%" (Pușcariu, 1974, 491).

De altfel, R. Posner afirmă explicit că româna nu poate fi considerată o limbă conservatoare, în ciuda poziției sale izolate în spațiul romanic. Argumentele sunt foarte generale: sistemul cazurilor și neutrul reprezintă inovații mai degrabă decât relicve ale echivalentelor lor latine; vocabularul are baza latină cea mai redusă dintre toate limbile romanice, iar inovațiile fonologice și sintactice sunt numeroase (Posner, 1996, 327).

Limitându-ne la domeniul lexical, rămâne de discutat totuși dacă proporția formelor comune – tratate nediferențiat – poate fi considerată „cea mai convingătoare marcă a asemănării" limbilor romanice, așa cum susține R. Posner (Posner, 1996, 71). În aceste condiții, engleza ar putea fi grupată, fără prea multe dificultăți, împreună cu limbile romanice, sugestie făcută și de autoarea citată, care invocă însă criteriul suplimentar al corespondențelor lexico-fonetice și al morfemelor gramaticale (Posner, 1996, 95).

Dacă se schimbă perspectiva de abordare a idiomurilor romanice, aprecierile specialiştilor se modifică. Într-o lucrare apărută, de asemenea, în 1996, poziţia românei nu mai este considerată marginală. Dimpotrivă. Autorul, R. de Dardel, afirmă că, pentru reconstituirea evoluţiei protoromanicei, trebuie să se ţină seama de toate varietăţile care au la bază latina, cele mai pertinente pentru cronologie fiind sarda şi româna; el adaugă că numeroase studii „pretins comparative" ignoră aceste idiomuri (de Dardel, 1996, 9).

După părerea noastră, misiunea lingvistului nu este aceea de a da numere de ordine limbilor în raport cu criteriul latinităţii, ci de a încerca să realizeze o tipologie acceptabilă a acestora, bazată pe date corecte şi interpretate fără opinii preconcepute.

2. Ne vom opri, în cele ce urmează, asupra unui aspect particular, care a suscitat numeroase discuţii: vocalismul românesc, caracterizat prin prezenţa unei serii centrale complete. Existenţa lui *ă* a surprins mai puţin, chiar dacă ea a fost atribuită de unii cercetători substratului traco-dac (Brâncuş, 1973, 291–296), întrucât s-au putut face apropieri cu situaţia din alte idiomuri romanice, care cunosc un timbru similar. Existenţa lui *î* însă, destul de neobişnuită în lumea romanică (deşi în anumite graiuri portugheze există un sunet *î*, fără valoare fonologică), a fost interpretată de mulţi drept marcă a unei puternice influenţe slave.

În capitolul consacrat românei din ampla sinteză asupra limbilor romanice apărută sub îngrijirea lui M. Harris şi N. Vincent, G. Mallinson afirmă că *î* apare drept un împrumut din slavă, pătruns prin intermediul unor cuvinte ca *râs* (sl. *rysĭ*). După modelul unui număr limitat de cuvinte slave ca *jupân, stână, stăpân* (a căror etimologie slavă a fost, după cum se ştie, îndelung discutată şi contestată), *î* s-a dezvoltat în poziţie nazală, extinzându-se şi la cuvinte latine, în acest context (Harris / Vincent (eds.), 1988, 393).

O serie de afirmaţii din diverse lucrări străine referitoare la originea lui *î* reflectă continuarea tendinţei mai vechi – la care ne-am referit mai sus – de a aplica Orientului romanic sistemul de condiţionări ale evoluţiilor active în Occident. În felul acesta, importanţa anumitor fenomene este inexact evaluată, iar cronologiile apar uneori distorsionate. Numărul „excepţiilor" este surprinzător de mare, pentru că nimeni nu pune în discuţie valabilitatea etaloanelor descriptive. În enciclopedia principalelor limbi ale lumii, în articolul consacrat românei, al cărui autor este acelaşi G. Mallinson, se afirmă că *î* provine din *a* latin în silabă închisă *(campum > câmp),* dar nu deschisă *(annum > an)* (Comrie (ed.), 1987, 310).

Or, structura silabei, care a influenţat evoluţia vocalismului latin în anumite limbi occidentale, nu este relevantă pentru română (cf. *lana > lână,* dar *aeramen > aramă*). În volumul editat de Harris şi Vincent, G. Mallinson citează exemplul *annum > an* pentru a demonstra că închiderea lui *a* urmat de nazală nu se produce totdeauna. Alături de acest exemplu, este menţionat ca excepţie şi *animam > inimă,* omiţându-se posibilitatea considerării lui *i* drept sunet secundar (Harris / Vincent (eds.), 1988, 393).

Factori contextuali semnificativi pentru evoluția de la latină la română a unor vocale sunt însă ignorați. Întrucât nu se are în vedere influența vocalei din silaba următoare, tipică pentru dacoromână, se găsesc excepții de la trecerea lui *e* în poziție nazală la *î*: alături de *venam* > *vână*, *sinum* > *sân*, *ventum* > *vânt*, este menționată „excepția" *mentem* > *minte* (Harris / Vincent (eds.), 1988, 393).

Soluțiile date de R. Posner sunt mai sofisticate, dar nu și mai realiste. Menționând explicarea lui *î* prin slavă sau prin substrat, autoarea consideră ca insuficiente probele în favoarea acestor puncte de vedere, propunând, în schimb, o ipoteză bazată pe jocul cantităților: *ă* și *î* ar continua pe *a* și *i* scurți, în timp ce *a* și *i* actuali ar reprezenta continuarea unor vocale lungi. Acestea pot rezulta din contragere, ca în cazul formelor *casa* (față de *casă*), ultima vocală încorporând articolul definit, *cântam* < *canta(b)amus*, față de *cântăm* < *cantamus*, sau din pronunțarea mai lungă în silabă accentuată, proces inhibat de o nazală următoare sau de o labială, sibilantă sau *r* lung precedente. O sonantă palatală a avut uneori un efect metafonic, producând schimbarea lui *a* în *ă*, exemplele citate pentru a ilustra caracterul sporadic al fenomenului fiind *mare* – *mări*, față de *mare* – *mari*. În opinia autoarei, ar exista o alternanță între *i* și *î*, constatată în plan temporal (*și* este considerat forma veche a lui *și*), spațial (*zîc* față de *zic*) și morfologic (*vând* – *vinde*), care nu este incompatibilă cu ideea că *i* era o versiune mai lungă a lui *î* (Posner, 1996, 243–244).

Ipoteza prezentată ni se pare speculativă, acordând cantității o importanță care nu se justifică nici diacronic, nici sincronic. Confuzia lui *o* lung și scurt, respectiv a lui *u* lung și scurt în timbre vocalice unice, specifică pentru evoluția vocalismului latin în trecerea la română, dificultatea românilor care învață limbi posedând distincții cantitative de a sesiza și reproduce această trăsătură, precum și caracterul aleatoriu al lungirii sau scurtării vocalelor în româna literară și populară ne permit să ne îndoim de validitatea ipotezei prezentate.

Specialiștii străini nu fac nici o referire la o interpretare devenită curentă în lingvistica românească, îndeosebi în ultimele decenii, conform căreia *ă* și *î* nu pot fi puse pe același plan sub aspect cronologic. Situația din dialectele sud-dunărene și din textele dacoromâne vechi justifică tratarea lui *î* ca sunet secundar, rezultat din închiderea unui *ă* primar în anumite contexte (pentru o sinteză recentă a argumentelor și bibliografia problemei, vezi Avram, 1996, 19–26).

Ceea ce nu se realizează în lucrările străine este considerarea ansamblului modificărilor produse în cursul evoluției de la latină la română. De obicei, sunt avute în vedere fenomene izolate, descrise în funcție de un număr restrâns de exemple care prezintă similarități formale în limba actuală, dar au o istorie diferită. O perspectivă mai puțin atomistă ar permite recunoașterea unor tendințe evolutive majore: în cazul vocalismului, în afara tendinței de diftongare, o tendință de închidere și una de centralizare, identificabile și în cazul altor limbi romanice, dar manifestate în română în condiții contextuale și cu rezultate specifice.

BIBLIOGRAFIE

Avram, Andrei, *Despre originea vocalei [î] în limba română*, în „Fonetică şi dialectologie", XV, 1996, 19–26.

Brâncuş, Grigore, *Albano-romanica*, III, *Vocala ă în română şi albaneză*, în SCL, XXIV, 1973, 3, 291–296.

Comrie, Bernard (ed.), *The World's Major Languages*, Oxford University Press, 1987.

de Dardel, Robert, *À la recherche du protoroman*, Tübingen, Max Niemeyer, 1996.

Harris, Martin / Vincent, Nigel (eds.), *The Romance Languages*, Londra, Croom Helm, 1988.

Mallinson, Graham, *Rumanian*, Londra, Croom Helm, 1986.

Posner, Rebecca, *The Romance Languages*, Cambridge University Press, 1996.

Puşcariu, Sextil, *Cercetări şi studii*, Bucureşti, Editura Minerva, 1974.

Facultatea de Litere
Bucureşti, str. Edgar Quinet nr. 5–7

Alexandru Mareș

MITROPOLITUL DOSOFTEI ȘI CĂRȚILE POPULARE

Cu un deceniu în urmă, Doru Mihăescu a publicat, după o copie din 1732 (BAR, ms. rom. 3456), o bună parte a comentariilor cu care Dosoftei și-a întrețesut traducerea *Cronografului* lui Cigalas[1]. Dintre comentariile nereproduse, două ne-au reținut atenția în mod deosebit, întrucât evidențiază cunoașterea de către mitropolitul moldovean a unor scrieri înregistrate astăzi sub denumirea generică de cărți populare.

În partea de început a *Cronografului* se povestește, la un moment dat, despre Sit și urmașii acestuia. Expunerea urmează probabil textul apocrif al *Genezei mici*[2], lui Sit făcându-i-se dezvăluiri despre potop, venirea Mântuitorului și despre „preslușanie [= nesupunere; *n.n. – A.M.*] ce vor face fiii lui", „carii – precizează Dosoftei încadrând explicația între paranteze – și le dzic egrigori[3] și fiii lui Dumnedzău" (ms. rom. 3456, f. 3^{r}/18–19). Acești egrigori[4], în număr de 200, locuiau împreună cu Sit „mai naltul pământ a Edemului..., aproapi de rai" (*ibid.*, r. 3^{v}/6–7). După moartea lui Adam, egrigorii, pogorându-se din Edem, s-au căsătorit cu fiicele oamenilor, adică cu cele din neamul lui Cain. Din legătura lor s-au născut „uruieși<i> cei mari, carii să făcură răi" (*ibid.*, f. 4^{v}/2); fiind pedepsiți de Dumnezeu. După ce „pogărâții" „și-mvățară femeile farmice și descântece" (*ibid.*, f. 4^{v}/6–7), un anume Azail „alease-le[5] (?) boieria lor, că boierii acelor pugorâți 200 era" (*ibid.*, f. 4^{v}/7–8). Pe marginea acestui ultim pasaj, Dosoftei a făcut următorul comentariu încadrat între paranteze: „Aice iasti oarece[6] în ceia pogorâți, de nu-s cumva blajenii, că în multe povești să răspund [= se pomenesc; *n.n. – A.M.*] acești blajeni" (*ibid.*, r. 4^{v}/8–10).

Blajinii, după cum se știe, reprezintă o populație mitologică, caracterizată prin evlavie și bunătate, pe care o oglindesc unele tradiții populare din nordul

[1] *La sinossi storica di Matheos Tzigalas di Cipro nella versione rumena del metropolita Dosoftei*, în „România Orientali", III, 1990, p. 49–79.

[2] *Dicționar enciclopedic de personaje biblice* de Martin Bocian, în colaborare cu Ursula Kraut și Iris Lenz, București, 1996, p. 387.

[3] Glosat deasupra *trezveți*.

[4] Din gr. εγρήγορος „vigilant, éveillé"; aici însă pentru οἱ εγρήγοροι din *Biblie* „les *Egrégores*, nom d'une race d'hommes avant le deluge" (C. Alexandre, *Dictionnaire grec-français*, Paris, 1876, p. 423).

[5] Scris: ⲁⲗⲥⲧⲉⲗⲉ.

[6] Scris: ⲫⲣⲉϥⲉ.

Moldovei, Bucovina și Basarabia. Ei sunt amintiți și în scrieri ale sfinților părinți, cum, ar fi, de pildă, predica lui Ioan Hrisostom despre judecata viitoare. Printre altele, aici citim că „mulți poetici și filosofi ei elinilor" au vorbit atât despre iad „unde să muncescu oamenii cei răi și vicleani", cât și despre „niște locuri bune și *ostroave a blajinilor* [*subl. n. – A.M.*] și grădini cu flori înflorite și cu multe miroseale. Și ceate de sfinți să află acolo..."[7]. Desigur că, în rândul poveștilor despre blajini, Dosoftei nu putea încadra o astfel de predică religioasă; ea, de altfel, nu conține vreun element narativ care să permită identificarea „pogorâților" din traducerea *Cronografului* cu blajinii. „Multele povești" la care se referea mitropolitul moldovean vizau negreșit unele cărți populare și, dintre acestea, în primul rând *Alexandria*[8]. Numai în romanul lui Alexandru cel Mare blajinii sau, cum li se mai spune, nagomudrii (= înțelepții goi) sunt pomeniți ca urmașii lui Sit; ei trăiesc într-un ostrov înalt numit Edem sau ostrovul Macaronului (= insula fericiților)[9]. Dosoftei putea ști, de asemenea, că blajinii mai sunt numiți și rohmani de către ucraineni și de o parte a populației românești din Maramureș, nord-estul Transilvaniei și Bucovina și va fi avut, poate, cunoștință de povestirea apocrifă intitulată *Citenie a lu s<ve>ti Zosim,* în care se înfățișează viața acestor „fericiți". E drept că în scrierea precitată ei nu mai descind din Sit, ci din regele Ierusalimului Rohman, fiul lui Asaf[10]. În sfârșit, prin poveștile despre blajini, cărturarul moldovean s-a putut raporta, în afara textelor scrise, și la unele legende care circulau pe cale orală.

Al doilea comentariu se referă la legenda despre Iosif și Asineta, bine cunoscută lui Dosoftei. Reamintim că în dedicația către Duca-Vodă din prefața *Vieții sfinților* (1682), mitropolitul se adresează lui Dumnezeu cu rugămintea „să blagoslovească... și pre Măria sa Ioan Ștefan Voevoda cu cinstita sa doamnă Ecaterina, iubita și-ntâi născuta fiica Mări<i>i tale, carii ți i-au dăruit milostivul Dumnedzău acmu tineri în nuntă de bucurie... cum au blagoslovit pre Iosif și Asineta"[11]. În *Cronograf,* în locul unde se povestește cum împăratul Egiptului i-a dat lui Iosif „pi fata lui Putifar sau Pentefri, popa cetății soarelui[12], pre[13] Aseneta", Dosoftei vine cu următoarea lămurire, încadrată între paranteze: „Fată

[7] *Mărgăritarele părintelui nostru Ioan, arhiepiscopul Țarigradului,* București, 1688 (BAR, CRV I 91, f. 33^{v}).

[8] Despre circulația acestui roman popular în a doua jumătate a secolului al XVII-lea în Moldova, vezi Miron Costin, *Opere.* Ediție critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice și glosar de P. P. Panaitescu, București, 1958, p. 89.

[9] N. Cartojan, ***Alexandria** în literatura românească. Noi contribuții,* București, 1922, p. 15–16, 86–89.

[10] Vezi Gabriel Ștrempel, *Contribuții la cunoașterea legendei blajinilor,* în RITL, tom. 24, 1975, nr. 2, p. 268. Textul acestei povestiri a fost studiat și publicat recent de Maria Stanciu-Istrate în *Cele mai vechi cărți populare în literatura română,* vol. III, București, 1999, p. 9–65.

[11] BRV I, p. 244.

[12] Scris: сорелꙋ̈.

[13] Scris: прѣ.

sfântă. Citit-am lucru minunat de dânsa, cum îngerul[14] lui Dumnedzău o au învățat a creadi în Dumnedzău, unde șideia în turn și bucate idolești de jărtve nu mânca, și îngerul[14] o hrănie. A lui Vasilie-Voievod era carte grecește scoasă den pre arăpască" (*ibid.*, f. 27r/7–11).

Amănuntele referitoare la convertirea și hrănirea fetei lui Pentefri de către îngerul Domnului sunt preluate din cunoscuta legendă apocrifă despre Iosif și Asineta[15]. Cartea deținută de Vasilie-Voievod (= Vasile Lupu) trebuie să fi fost o copie manuscrisă, căci nu se cunosc ediții grecești ale scrierii. Raporturile bune dintre domnitor și Dosoftei, pe atunci (a. 1654) călugăr sau poate chiar egumen al mănăstirii Pobrata[16], explică accesul ultimului la exemplarul pomenit. Un interes aparte prezintă informația privind sursa „arăpască" a versiunii grecești. Acest izvod în limba arabă a fost probabil cel al versiunii siriace traduse de Moise de Aggel la jumătatea secolului al VI-lea, care păstrează și cea mai veche versiune cunoscută a legendei[17]. S-a exprimat posibilitatea ca versiunea siriacă să fi fost transpusă din greceşte[18] ori din informația cuprinsă în cartea lui Vasile Lupu se desprinde o concluzie diametral opusă. Rămâne pe seama cercetărilor viitoare să clarifice acest aspect extrem de important pentru stabilirea originii legendei și a traseului ei inițial de difuzare.

În deceniile din urmă, cărturarului moldovean i-au fost atribuite traducerile a două cărți populare: *Viața sfântului Vasile cel Nou*[19] și *Legenda lui Afroditian Persul*[20]. Dovada directă a cunoașterii de către Dosoftei a unor asemenea producții literare o furnizează cele două comentarii inserate în traducerea *Cronografului* lui Cigalas.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
București, Calea 13 Septembrie nr. 13

[14] Scris: ⱡⱆⱑⱋⱏⱄ.

[15] N. Cartojan, *Cărțile populare în literatura românească*. II. *Epoca influenței grecești*, București, 1938, p. 58.

[16] Vasile Lupu s-a îngrijit îndeaproape de Mănăstirea Pobrata, ridicând un nou zid de împrejmuire și făcându-i, probabil, și unele daruri. Sub Ștefan-Vodă, fiul lui Vasile Lupu, Dosoftei a ajuns episcop de Huși (1658), iar, un an mai târziu, Vasile Lupu intervenea pe lângă Sava, mitropolitul Moldovei, pentru numirea lui Dosoftei în scaunul rămas vacant al Episcopiei de Roman (N. Iorga, *Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor*. Vol. I, București, 1928, p. 392–393).

[17] N. Cartojan, *Cărțile populare în literatura românească*, II, p. 59.

[18] *Ibidem*.

[19] N. A. Ursu, *Alte traduceri necunoscute din tinerețea lui Dosoftei*, în LR, XXVII, 1978, nr. 5, p. 495–507; pentru o altă traducere a scrierii, datorată, de asemenea, lui Dosoftei, vezi articolul nostru *Traduceri necunoscute ale lui Dosoftei din perioada celui de-al doilea exil polon* (III), în LR, XXXVII, 1988, nr. 1, p. 55–63.

[20] Dragoș Moldovanu, *Miscellanea philologica*, în LR, XXXIII, 1984, nr. 5, p. 417–420.

Iulia Mărgărit

PRONUME PERSONALE CU FUNCȚIE VERBALĂ. NOI ATESTĂRI

1. Într-o notă din 1939 (BL, VIII, 176–177), Al. Graur semnalează existența unor sintagme, proprii limbii vorbite, de tipul *mi foame, ți sete, i frig, ne bine, le rușine,* provenind din grupuri alcătuite din formele scurte ale verbului *a fi* la ind. prez. 3 sg. *(e* sau *i),* formele neaccentuate ale pronumelui personal în dativ (sg. și pl.) și altă parte de vorbire (substantiv, adjectiv, adverb): *mi-i foame, ți-i sete, i-i frig, ne e bine, le e rușine.* Vocala reprezentând verbul fiind identică cu vocala finală a pronumelui, în interiorul grupului, se creează secvențele *ii, ee.* În vorbirea neîngrijită, diferența în pronunție între *i/ii* este nulă, între *e/ee,* aproape imperceptibilă. Prin urmare, rostind *mi foame, ți sete* etc., persoanele insuficient instruite au impresia că în grupul respectiv nu există verbe.

1.1. Proba acestei „impresii" se susține cu dificultate în cazul pronumelor terminate în *-i* sau *-e.* În scrierile lui B. Șt. Delavrancea sau I. C. Vissarion au fost identificate grafiile *P-aci l'e drumul* sau *Nu l'e rușine obrazului* (Graur, *op. cit.,* 177), ceea ce dovedește că autorii în cauză au reprezentat grafic ambele cuvinte în contact (pronumele și verbul).

1.2. În favoarea conversiunii construcțiilor verbale în construcții nominale, Al. Graur invocă alte secvențe: *Nu vă rușine?, Nu vă frig?,* frecvente în vorbirea familiară bucureșteană a epocii (1939). Minicontextele respective sunt considerate decisive în demonstrație:

a. absența verbului este incontestabilă;

b. însăși explicația acestei absențe ar putea fi analogia cu celelalte persoane, fapt ce confirmă, indirect, valoarea verbală a variantelor *mi foame, ți sete* etc.

1.2.1. Cât privește pronumele din expresiile menționate *(vă),* perceput, probabil, de către anumiți locutori (v. *supra* **1.**) ca un „fost" grup (pronume + verb), acesta a influențat forma corespunzătoare de singular. În Oltenia a fost înregistrată varianta *ță* pentru *țe* < *ți-e (sete),* notată de Vârcol în *Graiul din Vâlcea* (52, 85, 87) *ț'ă* (apud Graur, *ibidem*), creație analogică după *vă,* deoarece consoana dură *ț* ar fi modificat timbrul vocalei contrase în *î (țî).*

1.3. Așadar, suprimarea verbului prin absorbție fonetică (= contragere) constituie un accident propagat la o întreagă paradigmă. Procesul, diagnosticat

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 93–99, București, 1999

de Al. Graur drept „pronume personale cu funcție verbală", părea, la data semnalării, din punctul de vedere al autorului, cel puțin sub control, dacă nu stopat: „Si la grammaire oficielle n'est pas intervenue, nous aurions pu avoir là l'amorce d'une phrase nominale généralisée, telle qu'on la trouve en russe, par exemple" (Graur, *ibidem*).

2. Câteva decenii mai târziu, Mioara Avram (1986, 122), comentând folosirea pronumelui personal, între greșelile comise în vorbire sau în scris, incriminează contragerea formei de dativ *vă*, mai rar *le* + verbul *e* în contexte ca *Nu vă* (sau *le*) *rușine?* în loc de *Nu vă* (sau *le*) *e rușine?*

3. Față de aceste atestări, graiurile dacoromâne sudice oferă date noi privind fenomenul semnalat. În articolul de față ne propunem să urmărim stadiul actual de manifestare, amploarea și aria lui de răspândire pe baza volumelor TDM I, II, III, TDD, cât și a altor înregistrări de texte[1].

3.1. În culegerile dialectale menționate sunt atestate forme contrase, reprezentând aproape integral paradigma pronumelui personal: *mi, me, te, ți, ne, nă, vă, le*[2]. Majoritatea contextelor reprezintă expresii alcătuite din pronume + substantiv[3]. *„Mamă, mă duc pân-afară" zic „Ba* ***mi frică*** *c-o fi vun lup acolo-șa"* (Satu Lung, com. Siliștea, jud. Brăila); *Da cum îi aresta pe ăștia* [participanții la războiul antisovietic, în Basarabia] ***mi frică*** *să vă spun* (com. Giurgiulești, rn. Vulcănești, Rep. Moldova), *El* [soțul] *sta cam culcat așa pă pat, zic, „nu* ***mi necaz*** *că m-ai dat afară că cel puțin sunt gătită. Mă duc gătită unde o fi"* (com. Băneasa, jud. Constanța).

3.1.1. Uneori însă, pronumele (cu varianta contrasă) poate apărea singur, cu valoare exponențială, suplinind grupul ca echivalent semantic al expresiilor *mi(-i) frică, mi(-i) teamă:* ***Mi*** *că se duce nepotul pe undeva* (Grindu, jud. Ialomița).

3.1.2. Alteori, el figurează în contexte nedefinite ca expresii: *Dacă strigă la geam „Ioana!" c-așa* ***mi lumele*** [= numele] *zice „domnu să te auză!"* [pentru a îndepărta duhurile rele] (Grindu, jud. Ialomița).

3.1.3. În inventarul formelor pronominale contrase, pentru persoana I, graiurile sudice prezintă o altă variantă: *me* < *mi* + *e: Mama: – „Ai* [= hai], *fa, să te*

[1] Ne referim la volume în curs de pregătire, în cadrul Institutului de Fonetică și Dialectologie „Al. Rosetti" de către Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe și Vasile Pavel cuprinzând culegeri efectuate în perioada 1992–1999 în Ucraina, Republica Moldova și Bulgaria.

[2] Menționăm că în sursele consultate, în mod consecvent, autorii au utilizat grafia cu cratimă. Am adoptat varianta de față, socotind-o necesară pentru a susține demonstrația și pentru a evita formele contradictorii în raport cu titlul propus.

[3] Evident, este vorba despre o aparență, expresia integrală formată din pronume + verb + + substantiv reducându-se, prin fuziunea primelor două elemente, proces fonetic în care dispare vocala / semivocala care reprezintă verbul: *mi* < *mi-i, ne* < *ne e* etc.

duci la școală!" – *„Nu mă duc, nu mă duc, că* ***me frică"*** (com. Chirnogi, jud. Ilfov); *Dacă știam că veniți, făceam plăcintă, da nu ne-a spus nime nica* [= nimica] *să vă ospătez cu ceva,* ***me rușine*** (com. Utconosovca, reg. Odesa, Ucraina); ***Me drag*** *acușa să am unde cânta românește* (com. Zlatia, reg. Montana, Bulgaria); [Care muzică îți place mai mult?] *La inimă* ***me aia*** *românească, când aud „să trăiască, să-nflorească"* (com. Slivovik, reg. Montana, Bulgaria); *M-am pus și săp la grădină. Nu* ***me mare,*** *da eu tot cu lopata săp* (Aceeași).

3.1.4. La producerea variantei contrase *me* < *mi* + *e* a contribuit și analogia cu forma de plural a aceleiași persoane *(ne),* atestate în minicontexte aproape identice:

a. expresie: *„– De ce, mă nașule, atâta lume să nu-i dăm roată, bre* [lupului]. ***Ne frică*** *de el" zic „Vazică nu-i dăm noi roată atâția oameni și eu singur m-am luptat c-o nuia cu el, lua-l-ar dracu să-l ieie"* (com. Andreiașu de Jos, jud. Vrancea);

b. în valoare absolută: *Să duseră alde socră-meu l-alde nașu să le dea de veste în ce zi* ***ne nunta*** (Dracea, com. Crângu, jud. Teleorman); *Tomna atuncea a venit ș-a dat de ei gâlcevindu-se-n sosea* [viitoarea soacră și viitorul ginere] *și unul mai îndrăzneț* [din sat] *a-nfipt mâinile-n a bătrână: „– Da ce, trăi-v-ar Dumnezeu, ați venit atâta cale și nu vreți să mai mergeți" zice „un kilometru? Păi nu* ***ne*** *ăsta satu, fir-ar mama lor al răilor de rudari, satu nostru să-ncepe din ei încolo"* (Tigveni, com. Rătești, jud. Argeș); *Doar o casă ne despărțește, Țiripănescu* ***ne*** *vecin* (Cochirleni, com. Rahova, jud. Constanța); *Maidan* [= curte] *znacit* [= înseamnă] *... e cum tunarăți* [= intrarăți] *voi acia une* ***ne*** *oarăle* [= orătăniile] (com. Rabrovo, Vidin, Bulgaria); *În coastă la Mercoveți* ***ne*** *locu* (Aceeași); *Postuiano* [= permanent] *este lume acolo pingă el* [= mort], *aprinde lumina* [= lumânarea], *îl tămuie, ăsta* ***ne*** *adetu* [= obiceiu] (Slivovik, reg. Montana, Bulgaria).

3.1.5. *Ne* cunoaște, la rândul lui, o variantă *nă,* dezvoltată sub presiunea formei corespunzătoare pentru persoana a II-a plural *(vă):* [De ce nu se duceau tinerii căsătoriți la socri o săptămână?] *Apă[i] le-a fost rușine c-a fost tineri. Auzișî? Da acușa* ***nă rușine?*** (Slivovik, reg. Montana, Bulgaria).

3.2. *Țe* ca formă contrasă *(ți̯-e* > *ți̯e* > *țe)* se explică și prin atracția pronumelor de persoana I (sg. și pl.), respectiv *me* și *ne,* discutate anterior (vezi *supra* **3.1., 3.1.3.**) și de persoana a III-a pl. *le.* Se întâlnește în cadrul acelorași expresii, uneori într-o etapă intermediară *ți̯e,* încheiată prin depalatalizare sub presiunea factorului analogic din cadrul paradigmei: *„E, vezi de treabă, mă, că" zice „nu le fură nimenea* [oile]" *zice* ***„ți̯e frică ți̯e"*** (com. Gura Teghii, Buzău); *Vedeai că* ***țe rău,*** *trimiteam „du-te, mă omule, că uită-te mia are să-mi fie rău și eu o să nasc* (Mihăiceni, com. Ciorăști, jud. Vrancea); *„Mă culc, femeie, da mă simt rău, nu pot să mai înghiț" „E, nu poți? Asta-i,* ***țe rău,*** *nu s-a rupt flegma-n piept"*

(com. Chirnogeni, jud. Constanța): *Atuncea fra-su a dat cu paru-ăla ... și dacă n-o trăgeam eu înapoi* [pe soție] *o spărgea, îi spărgea pieptu și atunci frate-meu, nenea* [...] *zice „**Nu ți rușine**, băi?" zice „vrei să faci crim-aicea?"* (com. Ciobanu, jud. Constanța); *zice* [soțul] *„să nu intri-n casă că se face lucrul dracului!" Eu ce să fac acuma? Mare ți minunea, mare ți minunea, știi vorb-aia ...* (com. Băneasa, jud. Constanța); *De pomană dai ce ți meracu* [= voia] (Zlatia, reg. Montana, Bulgaria).

3.2.1. Varianta *ță*, creată analogic după *vă*, explicată de Al. Graur (vezi *supra* **1.2.1.**) este ocurentă în limitele acelorași secvențe prezentate: *Ce-am făcut ieri făcui și azi, că măturatu și demâncarea nu te lasă niciodată, alea le faci în tot timpu, zice „le fârșii, le făcui" ... ele sunt tot nefăcute, că **ță foame**, iar faci gunoi* (Dumitrești, com. Verguleasa, jud. Olt); *Pă urmă mai mănâncă ăștilanți care mai **ță foame*** (com. Plopii Slăvitești, jud. Teleorman); *Că să fac niște gândaci **ță** și ... **ță frică** de ei* (com. Izvoarele, jud. Olt); *zice că „Ai, tu! Ce **ță frică** cu mine? Lasă că domolim noi baba"* (com. Urechești, jud. Vrancea); *„Mamă, **ță rău?**" „Măi" zice „tu nu vezi că eu mor?"* (Negreni, com. Scornicești, jud. Olt); *Pe dedesubt* [în cortul improvizat pentru nuntă] *pui cergi, peste cergi pui niște covoare d-astea, macate d-astea frumoase că ... **ță rușine** să cază cocenii ăia* [de pe pereții cortului] *să cază-n strâchini, în farfurii* (Plopii Slăvitești, jud. Teleorman).

Ță poate apărea dublat de forma pronominală accentuată: *„Nu-ți spun eu că **țiie ță mai rău**" zic „Dacă te duci la muncă!"* (Comănița, com. Teslui, jud. Olt).

3.2.2. La plural, persoana a II-a cunoaște forma semnalată de Al. Graur *vă*, prezentă atât în expresii: *„Ce e, mă? începui eu să înjur „Ce e mă?" intrai acolo, ce, mă, **vă** ... **frică** d-ăștia?* (Com. Plosca, jud. Teleorman), cât și în valoare absolută: *Noi ne duceam cu vadra tomnai ... dă făceam doi kilometri pă nămăt. Da acu? Acu ni[ci] nu să scoală, pupa-v-aș sufletu, doarme fie-sa-n pat și mă-sa e la apă. Apăi când să mărită aoleu, aoleu ... „Ce vă fete, Ce vă? Ce gălbează aveți?" Numa oile avea gălbează. Nu-i nimic de tineret. Eu le zic și mă drăcuie, da ce, păi zic „dacă nu-i nimic de voi"* (Aluniș, com. Spineni, jud. Olt).

3.3. În cazul persoanei a III-a situația se prezintă oarecum diferit, cel puțin pentru singular. Identitatea sau apropierea celor două forme (verbală și pronominală *e, i* și, respectiv, *i, i-, -i, -i-*) face nepertinentă contragerea și creează confuzii în comunicare. În asemenea cazuri, forma accentuată a pronumelui dezambiguizează enunțul: *„I-e*[4] [= i̯e < *îi e*] *și **ei** rușine* [fiicei proaspăt căsătorite] *acum" zic „până-nvață să-ți zică pă nume"* (Dracea, com. Crângu, jud. Teleorman).

3.3.1. La plural sunt ocurente forme rezultate prin absorbția verbului în forma pronominală *le e > le: Trebuie întâi s-o lipească* [casa] *da **le frică** de timp*

[4] Grafia aparține dialectologului transcriptor; acesta a interpretat forma înregistrată pe bandă, conform normelor gramaticale, respingând cealaltă posibilitate de redare: i̯e [= e „este"].

dă ploaie (com. Balaci, jud. Teleorman); *Face sărmăluțele* [pentru nuntă] *așază tot la copăi* [și cârnații] *că nu-i pun la cazan deocamdată ca să-i țină de sâmbătă până duminica noaptea, când se dă masa,* ***le frică*** *de corleală* [= coclează] (com. Stăncuța, jud. Brăila); *Tomna să fârșește nunta până când joacă lumea și* ***le drag*** *să joace* (com. Zlatia, reg. Montana, Bulgaria); *Nu era bine să pui piatră la jumate anu* [la mormânt] *că* ***le zor*** [= frică] *să lă moară și altu din casă* (com. Ciuceani, reg. Montana, Bulgaria).

4. Fenomenul semnalat de Al. Graur constă în crearea unor forme noi prin contragere; uneori se întâmplă ca elementele în contact să fuzioneze într-o formă care coincide cu un pronume *(mi, ne, vă, le),* dar de care se deosebesc (ca, de altfel, și restul seriei *me, te, tă, nă*), întrucât funcționează ca pronume + verb. În contextele prezentate, pronumele contrase cumulează simultan două valori: una pronominală și o alta verbală (*Nu* ***vă*** *rușine:* **vă** = vă este).

4.1. Valoarea verbală dobândită nu afectează funcționalitatea pronumelui, formele contrase putând avea funcții concomitente de atribut, dar și de predicat *„Hai, mă, păi nu vii acasă", zic „Une* ***tă*** *sacoșa?"* [Unde e sacoșa ta] (com. Boișoara, jud. Vâlcea); *S-a brodit, domnule, ziua, luni după Paște, toma când s-a dus rudarii, i-a văzut acasă de s-a luat la bătaie, s-a fost bătând, a fost dând cu străchinile, cu oalele cu var. Și ce-a zis soacră-sa „Ai, Mitică?" zice „ăsta* ***tă*** *satu?"* [= e satul tău], *zice „ești rudar"* (Tigveni, com. Rătești, jud. Argeș).

4.1.1. Alteori, formele contrase cumulează funcția de complement indirect + predicat: *M-am dus acolo-n deal, la spital și când l-a văzut doctorul zice „Ce* ***tă*** [îți este] *nea Dumitre dumitale, că dumneata erai om robust?"* (Comănița, com. Teslui, jud. Olt). Valoarea de complement este subliniată prin reluarea pronumelui (de politețe): *tă ... dumitale* [= îți este dumitale]; *Când se lasă sec de săptămâna brânzei* [...] *băieții se suia-n deal, la marginea satului, și-ncepea să strige din deal: „Aolică mare! Aolică mare!" Alții răspundea: „* ***Ce tă*** [= ce îți este?]?" *„A venit vremea la cutare să mărite pe fie-sa"* (com. Movileni, jud. Olt).

4.1.2. În planul propoziției, aceste părți secundare (atribut, complement) beneficiază de un predicat aparent inexistent. Surprinzător este faptul că, asimilând corpul fonetic al verbului, formele pronominale contrase conservă integral funcția acestuia. Nefiind afectat în statutul lor morfologic sau sintactic, Al. Graur le-a considerat „pronume personale cu funcție verbală".

4.1.3. Valoarea verbală a formațiilor contrase, considerată incontestabilă încă de la semnalarea lor, în prezent se poate aprecia după fazele de evoluție a fenomenului prin următoarele:

4.1.3.1. Angrenarea pronumelor accentuate în proces, fapt explicabil prin însăși conștiința valorii verbale a pronumelor neaccentuate sinonime cu formele pronominale contrase: *„Nene Gheorghe", zice, „îți dau matale, da" zice, „de",*

zice, „am o datorie undeva", zice ***îmi cam rușine*** [= mi ~~] *i-o sută de mii de lei un kil* [de mălai] (com. Obilești, jud. Vrancea).

4.1.3.2. Alăturarea, în același context, a formelor nominală și verbală a aceleiași expresii, ca tipuri de construcții cu valoare identică: *„Ai [= hai], mă! N-are să zică nimica părinții. Ție ți* ***ță rușine,*** *mie* ***mi-e rușine*** *cu ei în casă, ia ai s-o-ntindem în seara asta amândoi!"* (Mozăceni-Vale, com. Bârla, jud. Argeș).

4.1.3.3. Perceperea prioritară, dacă nu exclusivă, a valorii verbale, în cazul pronumelor contrase, și exprimarea funcției acestora printr-un adjectiv posesiv: *Primăvara, vara, asta* ***ne meseria noastră*** [= este meseria noastră], *brânza s-o lucrăm, dacă bărbată-meu-i mocan* (Deduleşti, com. Mircea Vodă, jud. Constanța).

5. Faptele identificate și comentate de Al. Graur, completate cu informații recente, reflectă o anumită evoluție pe care nu o putem ignora. Auzite mai întâi la București, la o categorie socială descinzând sau fiind apropiată de comunitățile rurale, formațiile contrase cunosc o frecvență sporită, antrenând chiar forme pronominale accentuate.

6. Cât privește repartiția teritorială a procesului focalizat în capitală, acum peste 50 de ani, putem aprecia, conform atestărilor oferite de textele dialectale recente, că sunt reprezentate următoarele zone: Oltenia (jud. Vâlcea), Muntenia (jud. Teleorman, Argeș, Ilfov, Ialomița, Buzău, Vrancea), Dobrogea (Constanța), partea sudică a Basarabiei, actualmente Ucraina, malul drept al Prutului, în partea sa centrală, regiunile Vidin și Montana din Bulgaria.

Aria fenomenului circumscris unor teritorii dintre fruntariile țării și dincolo de acestea reflectă aceleași tendințe în cadrul unor varietăți regionale dacoromâne.

7. În privința difuzării în timp (diacronie), se pare că nu este vorba despre un fenomen de cea mai recentă dată. Atestarea unor forme de acest fel în opera lui C. Facca, *Comodia vremii* (1833), ne îndreptățește să credem că, la începutul secolului trecut, acestea intraseră deja în circuitul limbii vorbite. În acest sens este revelator dialogul personajelor (bucureștene) care atestă că locuitorii capitalei stăpâneau construcția: *Patima mea* ***te*** *ştiută, ştii, cu ce foc te iubesc* [...] *Te iubesc şi nu* ***te*** *milă, vecinic nu văz vreun răspuns (Primii noştri dramaturgi,* 1956, p. 100).

8. În legătură cu grafia formelor contrase, este greu de ales o soluție satisfăcătoare pentru toate situațiile. Totuși, atunci când este cazul, pentru reflectarea realității lingvistice (cf. textele dialectale), propunem scrierea lor într-o singură unitate lexicală. Scrierea cu cratimă *(mi-i, m-e, ț-e, ț-ă, n-e, n-ă, v-ă, l-e)* nu se justifică, întrucât elementele consonantice separate nu corespund unor pronume personale reale în dativ, după cum nici cele vocalice, uneori, verbului pe care îl reprezintă *(ț-ă, n-ă).*

9. Formele pronominale cu funcție verbală definesc un proces specific limbii vorbite, în speță graiurilor. Statutul lor cu neputință de omologat (contrariu normelor academice) trebuie admis totuși ca obiect de studiu, în măsura în care admitem tendințele de evoluție a limbii (Graur 1968, 13) și a varietăților ei regionale. Ele reprezintă o modalitate de exprimare specifică limbii vorbite, implicit graiurilor, reprezentând linia directoare a acestora către eficiență, rapiditate, economie în comunicare. Simplificarea construcțiilor prin suprimarea elementului verbal (vezi formulele de salut, de urare etc.) sporește gradul lor de percutanță, evident mai ales în mesaje scurte de felul interogațiilor retorice: cf. *Nu vă rușine?* față de *Nu vă e rușine?*

ABREVIERI

Avram 1986 Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, București.

Graur 1939 Alexandru Graur, *Le pronom personnel en fonction verbale*, în BL, VIII, p. 176–177.

Graur 1968 Alexandru Graur, *Tendințele actuale ale limbii române*, București.

TDD *Texte dialectale și Glosar – Dobrogea*, de Paul Lăzărescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană și Nicolae Saramandu, București, 1987.

TDM *Texte dialectale – Muntenia*, sub conducerea lui Boris Cazacu, vol. I, de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, București, 1973; vol. II, de Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, București, 1975; vol. III, de Costin Bratu, Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Marilena Tiugan, Magdalena Vulpe, București, 1987.

Vârcol 1910 Vasile Vârcol, *Graiul din Vâlcea*, București.

Institutul de Fonetică și Dialectologie „Al. Rosetti"
București, Calea 13 Septembrie nr. 13

Zamfira Mihail

LAT. *ARCA*, „PANROMAN SAUF ROUMAIN" ȘI UNELE CONCORDANȚE SEMANTICE SUD-EST EUROPENE

Lingvistica comparată a limbilor sud-est europene a demonstrat că, pe lângă cuvintele comune limbilor din această zonă, ele conțin și o serie de concordanțe semantice comune. Însă semantica medievală este încă departe de a fi dezvăluit secretele sale[1].

Moștenirea elementelor latine în limbile romanice orientale (inclusiv dalmata), dar și „împrumutarea" lor în limbile care s-au așezat ulterior în Peninsula Balcanică, a stabilit o diferență de statut, ultimele încadrându-se în procesul de aculturație ce caracterizează schimburile lingvistice pe cale orală. În acest proces desfășurat în etape – populația locală romanizată difuzând, la rândul ei, limba latină pe care o folosea –, inventarul lexical era cel mai vulnerabil. Iar în trecerea de la latină la statutul de „limbă romanică" factorii extralingvistici au acționat cu deosebire asupra laturii semantice a cuvintelor.

Detaliind condițiile în care se dezvoltă interferența lingvistică, Eugenio Coseriu identifică fenomenul de „permeabilitate lingvistică", considerat drept o disponibilitate a fiecărei limbi pentru transferul de structuri dintr-o altă limbă. Această „permeabilitate" afectează în special punctele slabe, adică acele structuri care manifestă „goluri"[2] în posibilitățile expresive globale; altfel spus, transferul lingvistic este favorizat de „incompletitudinea" paradigmelor existente ca atare[3]. Între disocierile propuse de Coseriu este de remarcat, cu deosebire în cazul de față, cea referitoare la existența unei „penetrabilități condiționate istoric"[4], care afectează o limbă într-un anumit moment al istoriei sale. Analiza termenilor referitori la „locuința mortului" și la configurarea câmpului onomasiologic respectiv

[1] L. Spitzer, *Pucelle*, în „Romania", LXXII, 1951, p. 100–107.

[2] Jan-Jaroslav Šabršula, *Les „lacunes" dans la langue et dans les paroles*, în *Logos Semantikos. Studia linguistica in honorem Eugenio Coseriu*, vol. III, Madrid, Editorial Gredos, Berlin – New York, Walter de Gruyter, p. 137–195.

[3] E. Coseriu, *Sprachliche Interferenz bei Hochgebildeter*, în *Festschrift für Werner Betz*, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1985, p. 78–100. Cf. și Eugen Munteanu, *Studii de lexicologie biblică*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza", 1995, p. 78.

[4] E. Coseriu, *Latin vulgaire – latin tardif*, în *Actes du Ier Colloque international sur le latin vulgaire et tardif (Pécs, 2–5 septembre 1985)*, ed. par József Herman, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1987, p. 53–64.

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 101–106, București, 1999

în limba română și unele limbi sud-dunărene continuă cercetările noastre referitoare la terminologia locuinței[5].

Pentru a urmări cronologia sensurilor din limba română ale unor termeni referitori la ritul funerar, am întreprins un excurs în istoria formelor de înmormântare de pe teritoriul țării noastre, pe baza atestărilor arheologice.

Se știe că, începând de la punerea în mormânt a lui Iisus Hristos, ritualul funerar creștin continua tradiția *Vechiului Testament*, de înfășurare a celui decedat în pânză și depunerea în mormânt săpat în pământ sau în stâncă. În tradiția păgână, pentru căpeteniile militare sau civile și oamenii bogați se folosea un sarcofag „sicriu făcut din piatră sau bronz; monument în formă de sicriu" ce rămâne la suprafața pământului. Or, în comunitățile creștine de pe teritoriul de astăzi al României, înmormântarea s-a făcut totdeauna în pământ, la o adâncime de cca 1,80 m[6]. În cele mai vechi necropole creștine de la noi, cum este cea de la Niculițel (din secolul al IV-lea), nu s-a găsit nimic împrejurul scheletelor. Coborârea până la adâncime a trupului înfășurat în pânză se făcea prin folosirea unui suport de scânduri (năsălie), pe care era depus defunctul. În secolul al VIII-lea sunt atestate arheologic rămășițele de „scândură carbonizată sub și împrejurul scheletului"[7]. Înhumarea pe care am putea-o numi „fără sicriu" a fost practicată și în secolele următoare, dovadă cimitirul creștin din secolele XI–XII de la Vornicenii Mari, jud. Suceava[8], ca și la Brănești-Orhei. Cf. și atestarea unui „schelet întins pe o împletitură vegetală"[9]. În secolele VIII–XI modalitatea de dispunere în necropole a celor decedați constituie un exemplu de „proiecțiuni pe sol a formelor sociale": populația autohtonă practica înmormântarea pe familia-pereche (mica familie) încă din secolele III–IV (cimitirele de la Alexandria și Poiana Dulcești; în secolul al IX-lea, la Alba-Iulia, majoritatea celor 450 de morminte reflectă ritualul creștin (lipsesc vase, arme, piese de harnașament ce se aflau în morminte de ritual păgân)[10]. Renunțarea la depunerea de „mobilier fune-

[5] Zamfira Mihail, *Convergences sémantiques de la terminologie sud-est européenne du logement*, în RRL, XVI, 1979, nr. 1, p. 93–101.

[6] Considerăm că această tradiție creștină timpurie, cu continuitate neîntreruptă, a determinat transformarea semantică a termenului lat. *monumentum* > rom. *mormânt*. Considerăm că acest exemplu nu este elocvent pentru a argumenta „ruralizarea" limbii latine, pentru că și în orașe creștinii de la Dunărea de Jos au fost înmormântați numai în pământ (în groapă) și, în spiritul smereniei creștine, s-a interpretat că „monumentul" lor reprezintă întoarcerea „în pământul din care omul a fost făcut" (formulare în rugăciunea de dezlegare din cadrul slujbei înmormântării).

[7] Eugenia Zaharia, *Populația românească în Transilvania în sec. VII–VIII (cimitirul nr. 2 de la Bratei)*, București, Editura Academiei, 1978, p. 93, fig. 37.

[8] Paul Mihail și Zamfira Mihail, *Necropola de la Vornicenii Mari, jud. Suceava. O nouă ipoteză*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie «A. D. Xenopol»", Iași, XXIII, 1986, 1, p. 405–407.

[9] V. Spinei, *Realități etnice și politice în Moldova meridională în sec. X–XIII*, Iași, Editura Junimea, 1985, p. 108 și 111.

[10] Șt. Olteanu, *Societatea românească la cumpănă de milenii (sec. VIII–XI)*, București, Editura Enciclopedică, 1983, p. 161 și 174.

rar" – arme, bijuterii – se întâlnește și în Occident începând din secolul al VII-lea[11].

În ceea ce privește „sicriul", faptul că a existat interdicția de a-l confecționa cu ajutorul cuielor (și astăzi, în mediul tradițional, el se realizează prin îmbinarea scândurilor laterale) este posibil să fi determinat asamblarea lor direct în groapă, mai ales a celor laterale, pentru că scândura de dedesubt constituia „năsălia"[12].

Pentru aceste forme de înmormântare s-au moștenit termenii *lemn (lemnul mortului)* „cercueil, bière", sens neînregistrat în dicționarele limbii române, atestat într-o zonă largă în nordul și sud-vestul Olteniei, cf. răspunsurile din ALRM I/II, h. 416, punctele 768, 776, 780, 782, 795, 839, 840, 842, 857, și 18, *scândură,* popular, DLR s.v. și *scaun* „năsălie", folosit într-o arie compactă din Transilvania, prin Maramureș, prin Banat și prin nordul Olteniei, cf. ALR II/I, h. 171. Numai în limba română „le cercueil" a fost considerat drept o „locuință" pentru cel decedat și astfel sunt folosite sintagmele *casa de brad, casa mortului* cu acest sens; cf. și împrumutul de mai târziu *sălaș,* cu aceleași două sensuri „locuință", dar și „cercueil, bière" (în nordul Transilvaniei și prin Maramureș), cf. ALRM I/II, h. 416.

În limbile sud-dunărene însă sensul de bază al termenilor pentru „cercueil" a fost cel de „coffre, boîte", care a extrapolat apoi și denumirea pentru obiectul în care sunt așezați cei decedați. Termenul latin *arca* avea aceste două sensuri și el a fost împrumutat, probabil înainte de creștinarea acestor popoare, presupunem noi, numai cu primul sens „coffre, boîte" în limbile albaneză, *arkë;* bulgară, *raka, rakla* și sârbă, *raka*[13].

H. Mihăescu a lărgit discuția despre termenul lat. *arca,* referindu-se și la termenul grec *arkai* din terminologia militară. El a demonstrat că argintul și actele cambiale (și alte valori) erau ținute în siguranță în cutii închise numite *arcae*[14], iar sensul de „cercueil, bière" a fost folosit cu preponderență în inscripții. Este evident că apariția sensului „cercueil" în inscripții este o evoluție absolut normală, considerăm noi, pentru că aceste inscripții funerare erau săpate pe pietrele care constituiau „capacele" sarcofagelor, deci ale acelor „cercueils" care semănau perfect cu o cutie imensă, din piatră. Termenul *arkai* se perpetuează în neogreaca vernaculară din Creta cu același sens. Și diminutivul *arcula, arcla,*

[11] Jacques Verger, *Naissance et premier essor de l'Occident chrétien V^e–XIIIe s.,* Paris, 1975, p. 79.

[12] Este posibil să nu se fi pus un „pod" de scânduri deasupra, pentru că numele de *pod* îl poartă și astăzi „batista care se pune pe fața mortului", cf. ALRM I/II, h. 417, mai multe localități din Moldova.

[13] Cf. Meyer 1891, p. 15; Jokl 1923, p. 126; Çabej 1976, cu toată bibliografia, ap. Cătălina Vătășescu, *Vocabularul de origine latină din limba albaneză în comparație cu româna,* (Bibliotheca Thracologica, XIX), București, 1997, s.v.

[14] H. Mihăescu, *La Romanité dans le Sud-Est de l'Europe,* București, Editura Academiei, 1993, p. 336.

însemnând „boîte, coffre, coffre-fort, placard (pour dépositer les archives), chaumière, sarchophage", cu atestări din secolele III–XII (poetul Theodor Prodromos utilizează și forma *arclitsa,* diminutiv cu sufixul *-itsa* de origine slavă), face dovada ariei largi și a persistenței termenului latin în aria limbilor balcanice.

În perspectiva câmpului onomasiologic din care face parte, astăzi se poate afirma că lat. *arca* este „panroman sauf roumain", dar numai cu primul sens de „boîte, coffre", pentru că sensul al doilea, „cercueil", n-a fost moștenit în celelalte limbi romanice. Explicația absenței acestui termen latin în română poate fi plauzibilă dacă invocăm factorii etnolingvistici: creștinismul predicat de apostolul Andrei în părțile Sciției a adus alte tradiții funerare și, mai ales, o altă mentalitate despre viața de apoi și nemurirea sufletului. De aici, și noua concepție despre locașul mortului, conceput ca „locuință", spre deosebire de situația creată până în secolul al IX-lea, la creștinarea sârbilor și a bulgarilor, când în aceste limbi s-a avut în vedere mai ales forma obiectului funerar, asemănător unei cutii. Considerăm că un rol important în vehicularea și impunerea termenului l-a avut și greaca bizantină, deoarece termenul *raka* se întâlnește și în limba rusă cu sensul „sicriu (miniatural), în care se păstrează moaștele sfinților"[15]. În limbile sud-slave cele mai vechi atestări de până în secolul al XI-lea dau întâietate termenului *kovčeg* (cu ambele sensuri „boîte" și „cercueil"), în timp ce atestările cuvântului *raklja* sunt mult mai târzii. Așa cum a demonstrat St. Genčev, *raklja* are sensul de bază și cel mai răspândit „ladă pentru haine", „dulap în perete"[16]. Și *Tratatul de etnografie al Bulgariei*[17] consideră că termenul are doar „rar" sensul „cercueil", pentru această noțiune termenul de bază fiind *kovčeg.*

La rândul său, cuvântul *kovčeg* are o etimologie încă în discuție, Dicționarul etimologic al limbii bulgare, după ce trece în revistă toate ipotezele anterioare, consideră că este un împrumut timpuriu din turcă în limbile slave („ranna tjurkska zaemka v slavjanskite ezici, s *a* > *o*"), cu sensul „boîte, coffre". De altfel, O. N. Trubaciov nu-l înregistrează printre termenii din fondul protoslav[18], după cum nici G. Mihăilă nu-l trece printre „împrumuturile vechi sud-slave în limba română"[19]. Și pentru acest cuvânt considerațiile etnologilor sper că vor aduce lumină asupra „jocului" sensurilor. Astfel, Ch. Vakarelski[20] consideră că termenul *kovčeg,* cel mai vechi în limba bulgară, a conservat până astăzi sensul

[15] Dal', *Tolkovyj slovarj živago velikorusskogo jazyka,* St.-Petersburg, 1882, vol. IV, p. 56 – *I pogreboša Iosifa v race vo Egipte,* V.T.

[16] St. Genčev, *Etnografsko edinstvo i regionalnye različija v običaite pri pogrebenia u bălgarite,* în *Etnogenesis i kulturno nasledstvo na bălgarskija narod,* Sofia, Editura Nauka, 1971, p. 113–114.

[17] *Etnografija na Bălgaria (Duchovna kultura),* t. III, Sofia, Editura Nauka, 1985, p. 197.

[18] O. N. Trubaciov, *Etimologičeskij slovar' slavjanskich jazykov,* Moscova, fasc. 12, 1985.

[19] G. Mihăilă, *Împrumuturi vechi sud-slave în limba română,* București, Editura Academiei, 1960.

[20] Ch. Vakarelski, *Etnografia na Bălgaria,* Sofia, Editura Nauka, 1974, p. 575.

său principal „boîte, caisse; écrin, placard", şi, pe o arie restrânsă din zona Velingrad, înseamnă „jgheab de lemn în jurul fântânii, din care beau animalele". Ch. Vakarelski descrie că defunctul era înmormântat în *kovčeg, sandăk, rakla,* o cutie ale cărei scânduri nu puteau să fie bătute în cuie. „Persoanele în vârstă îşi amintesc că până la sfârşitul secolului al XIX-lea în sudul şi în estul Bulgariei defunctul era condus (transportat) la groapă într-o cuvertură de lână care se cobora în mormânt între plăci sau planşe de piatră"[21]. Şi ceilalţi termeni din limba bulgară, *sandăk, lada,* înseamnă, în primul rând, „boîte, coffre" şi ulterior dezvoltă şi sensul „cercueil".

Când, după secolul al XI-lea, au fost împrumutaţi în limba română din slavonă termenii *kovčeg* (care, contaminat cu termenul mai vechi *coş* „corbeille, panier", a sfârşit prin a deveni cuvântul *coşciug*), *rakla, sunduk,* ei au creat şi în română o dependenţă semantică între „boîte" şi „cercueil", legătură întărită şi de termenii *ladă* (< germ.) şi *sicriu. Sicriu* a fost utilizat în 1570, într-un document slav din Transilvania, cu sensul „boîte": „sicriu ... să(s) mno(g) skulište"[22]. Repartiţia teritorială a acestor termeni, vechimea atestărilor, precum şi aprecierile din DA, s.v., asupra cuvântului *coşciug* ne determină să considerăm că toţi au pătruns în limba română cu sensul de „boîte, coffre" şi doar cu sens secundar de „cercueil".

Prin urmare, reorganizarea, în limba română, prin împrumut, a câmpului onomasiologic „casa mortului" s-a datorat termenilor cu sensul de bază „boîte", din limbile sud-slave, la care s-au adăugat cuvintele *ladă* şi *tron (trun)* şi, respectiv, *sicriu,* tot cu aceleaşi două sensuri.

O situaţie analogă se întâlneşte în dialectul aromân, în care termenul de bază pentru acest câmp onomasiologic este *scamnu,* moştenit din latină, care a dezvoltat sensul „năsălie", la care se adaugă cele mai vechi împrumuturi *xilucrevat* (< gr. *ksilokrevvaton,* însemnând numai „cercueil"), după care urmează şi aici o reorganizare a opoziţiilor din cadrul câmpului onomasiologic prin termenii *cufčiug* şi *sinduke,* care înseamnă „boîte" şi „cercueil".

Prin urmare, opoziţiile din cadrul câmpului onomasiologic al noţiunii „cercueil" din limbile sud-slave au fost totdeauna „boîte" / „cercueil". În acelaşi timp, în limba română persistă opoziţia „locuinţă" (pentru vii) / „locuinţă" (pentru morţi), ceea ce demonstrează că nu a existat convergenţă între câmpurile onomasiologice din limbile sud-est europene. A ţine seama numai de cuvintele comune din spaţiul sud-est european *kovčeg, rakla, sunduk* fără a aprofunda implicaţiile etnolingvistice mai largi ale termenilor moşteniţi în română *(casa mortului, lemn, scândură, scaun)* ar însemna să considerăm o „aparenţă" de convergenţă sau o convergenţă „parţială" drept element definitoriu. Spre deosebire

[21] *Ibidem,* p. 317.

[22] *Dicţionarul elementelor româneşti din documentele slavo-române,* Bucureşti, Editura Academiei, 1981, p. 213.

de câmpul onomasiologic al locuinței (pentru vii), care prezintă trăsături convergente, analiza termenilor pentru „cercueil" ne arată că acest câmp onomasiologic a fost diferit structurat în limba română în comparație cu limbile sud-slave. Limba română a împrumutat termeni pentru că cei moșteniți erau folosiți metaforic[23].

Institutul de Studii Sud-Est Europene
București, Calea 13 Septembrie nr. 13

[23] Marius Sala, *Limbi în contact*, București, Editura Enciclopedică, 1997, p. 247.

G. Mihăilă

UN EXPERIMENT (ÎN LEGĂTURĂ CU TRANSCRIEREA *TETRAEVANGHELULUI* DE LA SIBIU, 1551–1553)

În curând se vor împlini trei decenii de la publicarea prețioasei ediții facsimilate a celei mai vechi cărți cu text românesc, păstrată până astăzi și datorată lui Filip Moldoveanul (Филипъ Молдовѣнинъ, *Philippus Pictor, Philippus Moler [Maler]*), ca și *Catehismul* românesc din 1544 (pierdut) și *Tetraevanghelul* slavon din 1546: *Evangheliarul slavo-român de la Sibiu, 1551–1553.* Studiu introductiv filologic de acad. Emil Petrovici. Studiu introductiv istoric de L. Demény, București, Editura Academiei, 1971, 420 p.

După cum se știe, cercetarea lui Emil Petrovici (1899–1968), intitulată *Observații asupra grafiei și limbii textului românesc al* ***Evangheliarului slavo-român de la Sibiu*** (p. 9–21), a rămas neterminată, iar de tipărirea ei s-a îngrijit profesorul Bela Kelemen (1913–1986).

În *Prefață* (p. 7), pe lângă această precizare, L. Demény îi informează pe cititori că, în ediție, s-a renunțat la transcrierea cu litere latine, întrucât, „publicând în condiții optime fotocopia întregului text, orice specialist se poate folosi direct de original, adoptând transcrierea pe care o socotește corespunzătoare". În sprijinul istoricilor limbii române a fost alcătuit un *Indice* complet (p. 357–418) de către „un colectiv de specialiști de la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară din Cluj, supravegheat de academicianul Emil Petrovici și, după moartea sa, de prof. univ. dr. Bela Kelemen"[1]. Numele celor 12 colaboratori,

[1] Vezi și nota acestuia, plasată la începutul celui de-al treilea paragraf, intitulat *Traducătorul și graiul românesc în care s-a făcut traducerea* (p. 19); având în vedere valoarea ei documentară, ne îngăduim s-o reproducem aici:

„Acad. E. Petrovici a revizuit până aici studiul său lingvistic la ediția *Evangheliarului slavo-român.*

În continuare vom publica studiul în prima redactare a regretatului E. Petrovici, fără intervenții și modificări, cu excepția introducerii unor subtitluri, a îndreptării scăpărilor evidente și completării unor date în aparatul bibliografic. În acele locuri unde textul studiului nu este continuat punem *[...]*, iar materialul rămas în fișele intercalate în manuscris, și despre care știm din discuțiile purtate că voia să-și spună părerea, îl dăm în notă, în josul paginii. Chiar și în cazul când acest material este atât de clar încât pe baza lui s-ar fi putut redacta pasajul respectiv, am renunțat la această operație, având convingerea fermă că în felul acesta autenticitatea studiului lingvistic este asigurată (B. Kelemen)".

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 107–116, București, 1999

care au aplicat sistemul de transcriere utilizat de E. Petrovici[2], sunt menționate în notă, la p. 357: Ioana Anghel, Maria Bojan, Elena Comșulea, Doina Grecu, Ion Mării, Doina Negomireanu, Rodica Orza, Titiana Suciu, Felicia Șerban, Sabina Teiuș, Emilia Todoran.

Fiind, deci, primul text românesc tipărit care a ajuns până la noi, mărturia lui privind atestarea unui mare număr de cuvinte încă de la mijlocul secolului al XVI-lea se dovedește a fi de o deosebită însemnătate. Astfel, alături de numeroasele cuvinte moștenite din latină, de împrumuturile din slavonă, maghiară și din alte limbi, precum și de derivatele formate pe teren românesc, *Indicele* relevă 12 din cele 90 de cuvinte de origine traco-dacă sigure, studiate într-o monografie specială de profesorul Grigore Brâncuș, căruia îi dedicăm paginile de față[3]: *brâu* (pl. art. *brânele*), *a se bucura* (și *bucurie*), *fărâmă, a fluiera* (derivat de la *fluier*), *gard, gata* (și *a găti*), *groapă* (și *a îngropa*), *grumadz, mare* (adj.), *mărar, mândz, viedzuină* (derivat de la *viedzure*). De asemenea, din cele 44 de cuvinte probabil autohtone, discutate în aceeași monografie, 4 se regăsesc în această prețioasă tipăritură, ceea ce constituie, împreună cu alte informații din texte vechi, o serioasă bază pentru extinderea investigațiilor: *măturat* (adj., derivat de la *mătură*), *mire, stăpân, taistră (traistă)*[4].

O sinteză a întregii problematici pe care o ridică textul românesc, tipărit de Filip Moldoveanul pe coloana dreaptă a fiecărei pagini – alături de cel slavon, imprimat pe coloana stângă, după propria ediție din 1546 (ce reproduce pe cea din *Tetraevanghelul* lui Macarie, din 1512) – au realizat în anii din urmă Ion Gheție și Al. Mareș, în *Originile scrisului în limba română*[5]. „După toate proba-

[2] Acest sistem – depășit, în parte, astăzi – este „cel recomandat de fosta Asociație pentru editarea textelor române vechi (vezi J. Byck, *Texte românești vechi*, București, 1930, p. 4)", cu precizarea: „Rămân netransliterate ѧ, ѣ, ѳ, ѫ, ѳ și, uneori, ъ (când, după toate probabilitățile, nu corespunde unei realități fonice sau când pare a fi redat un sunet destul de îndepărtat ca timbru de acela al lui /ă/, de ex. un /i/: ѕъ = /și/". Amplul studiu istoric și bibliologic al lui L. Demény, intitulat *Evangheliarul slavo-român de la Sibiu – prima tipăritură în limba română cunoscută până azi*, ocupă paginile 22–117; informații noi și o bogată bibliografie, în cartea publicată împreună cu Lidia A. Demény, *Carte, tipar și societate la români în secolul al XVI-lea*. Introducere de prof. Dan Simonescu, București, Editura Kriterion, 1986.

[3] *Vocabularul autohton al limbii române*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983; vezi și cartea sa ulterioară, *Cercetări asupra fondului traco-dac al limbii române* (Institutul Român de Tracologie – Bibliotheca Thracologica, VIII), București, 1995.

[4] Vezi: Adriana Ionescu, *Lexicul românesc de proveniență autohtonă în textele din sec. al XVI-lea – al XVIII-lea*, București, 1985 (Universitatea din București, Facultatea de Limba și Literatura Română), precum și studiile noastre, în care am beneficiat pe larg de rezultatele cercetărilor colegului Grigore Brâncuș: *Les plus anciennes attestations des mots roumains autochtones(Xe siècle – 1520)*, „Thraco-Dacica", t. XVII, 1996, nr. 1–2, p. 23–71; *Les plus anciennes attestations de certains mots probablement autochtones en roumain (du XIIe siècle à 1520)*, ibidem, t. XVIII, 1997, nr. 1–2, p. 47–74; *Mots roumains d'origine autochtone, attestés au cours du premier siècle de l'écriture roumaine, I. Introduction*, ibidem, t. XIX, 1998, nr. 1–2, p. 15–33.

[5] București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985; p. 336–342 (cu indicații bibliografice, p. 354–356).

bilitățile – precizase Ion Gheție, în 1979 –, traducerea primitivă a evangheliei s-a făcut în Banat – Hunedoara, iar revizia și tipărirea la Sibiu, de un moldovean (meșterul Filip Moldoveanul, care era, pe cât se pare, un sas originar dintr-unul din târgurile Moldovei de Sus)"[6]. În procesul de revizie, textul românesc a fost confruntat – cum au argumentat Emil Petrovici și Al. Mareș – cu versiunea germană a lui Martin Luther[7]. Aceste text însă fusese, probabil, scris cu litere latine și ortografie maghiară – concluzie desprinsă de I. Gheție în urma comparației între grafia chirilică a *Tetraevanghelului* sibian și cea latino-maghiară a *Fragmentului Todorescu* (Cluj, 1571–1575): „*a* pentru redarea lui *ă* (*apucata,* formă nearticulată), *î (analt), ea (mortaciuna); e* pentru redarea lui *ă (redica); i* pentru notarea lui *î (forime)* și a lui *i* plenison (*bolnavi,* formă articulată) etc." De asemenea, unele grafii ar putea reproduce „o rostire regională, după cum altele ar putea să reflecte incapacitatea unui străin de a rosti sau reda în scris sunetele românești" specifice[8].

În sfârșit, pornind de la faptul că s-au păstrat numai 117 file (caietele 2–15 a câte 8 file și primele 5 file din caietul 16), în exemplarul de la Biblioteca Publică „M. E. Saltâkov-Șcedrin" din St.-Petersburg (Secția „Carte rară", cota I. 3.9; microfilm la B.A.R.: Mc. 556), respectiv cea mai mare parte a *Evangheliei după Matei* (cap. III, sfârșitul versetului ultim, 17 – cap. XXVII, v. 54)[9], și ținând seama de cantitatea de hârtie cumpărată de Filip Moldoveanul, probabil, în 1551 și de ritmul tipăririi unor cărți similare, Al. Mareș a ajuns la concluzia că, împreună cu „scara" și epilogul, cartea a putut avea cca 61 de caiete a câte 8 file, deci cca 448 ff., fiind tipărită în cca 150–200 de exemplare[10].

După reproducerile parțiale, publicate, pe rând, de Iv. Karataev, P. A. Sârcu, Ioan Bogdan, I. Bianu – Nerva Hodoș, S. Pușcariu și L. Demény[11], precum și

[6] ***Evangheliarul de la Sibiu*** *și textele românești scrise cu litere latine și ortografie maghiară,* LR, XXVIII, 1979, nr. 2, p. 165–172.

[7] E. Petrovici a recurs la ediția *Biblia* (...), nach der teutschen Übersetzung D. Martin Luthers, Erfurt, 1736 (paragraful *Din ce limbă a fost făcută traducerea românească?,* p. 10–14).

[8] *Originile scrisului...,* p. 338.

[9] Lipsesc, deci, capitolele I (25 de versete), II (23 de versete), versetele 1–26 și începutul v. 27 din cap. III, versetele finale (55–66) ale cap. XXVII și ultimul capitol, XXVIII (20 de versete). Cele două prețioase file descoperite de Eva Mârza, în satul Oiejdea (comuna Galda de Jos, jud. Alba), reprezintă ff. 36–37 (respectiv, cap. XII, v. 7–25), așadar, ele nu oferă text nou *(Un fragment din* ***Evangheliarul slavo-român*** *de la Sibiu (1551–1553),* LR, XXVII, 1978, nr. 2, p. 173–175: se reproduce fotocopia ff. 36v–37r).

[10] *Câteva observații asupra* ***Tetraevanghelului*** *slavo-român de la Sibiu,* LR, XXXIX, 1990, nr. 3, p. 235–239. Aplicând regula de trei simplă cu raportare la traducerea românească modernă (*Biblia sau Sfânta Scriptură,* București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1993: textul celor patru evanghelii, p. 1097–1235, deci 138 p., din care *Evanghelia după Matei,* III, 17–XXVII, 55, ocupă aproape integral paginile 1099–1136, deci cca 38 p.), noi am obținut cifra de 425 de file, la care prin adăugarea „scării" și a epilogului rezultă cu aproximație numărul de file presupus de Al. Mareș.

[11] Iv. Karataev, *Описание книг, напечатанных кириловскими буквами,* t. I, St.-Petersburg, 1883, nr. 98, p. 203–206: se reproduc, pe două coloane, textul slavon și cel românesc din caietul 8,

după ediția integrală în facsimile, menționată la începutul acestui articol, în anii din urmă au fost puse la dispoziția specialiștilor și a tineretului studios două ample fragmente, în transcriere interpretativă, în *Crestomația limbii române vechi*, volumul I *(1521–1639)*, alcătuit de Emanuela Buză, Magdalena Georgescu, Alexandru Mareș (coordonator) și Florentina Zgraon, București, Editura Academiei Române, 1994, p. 53–56: cap. XIII, v. 1–23 (ff. 41r–44r) și cap. XXII, v. 1–46 (integral, ff. 83v–88v, cu o bogată bibliografie). Principiile transcrierii sunt amplu expuse în *Notă asupra ediției* (p. 41–50), fiind aplicate și la acest text, îngrijit de Alexandru Mareș.

Fiind, în esență, de acord cu editorii acestui volum și împărtășind încă de mult principiile transcrierii interpretative[12], suntem ceva mai reticenți decât dânșii în câteva cazuri, pe care le vom comenta în rândurile ce urmează.

ff. 6v–7r, respectiv ff. 54v–55r = cap. XV, v. 20–27; P. A. Sârcu, *Psaltirea publicată la 1577 de diaconul Coresi*, reprodusă cu un studiu și cu glosar comparativ de B. Petriceicu Hasdeu, tomul I. *Textul*, București, 1881 *[recenzie]*, „Журнал Министерства Народного Просвещения", t. 227, 1883, iunie, p. 391–397: se reproduce pe două coloane textul filelor 5–6 din caietul 8, respectiv ff. 53r–54v = cap. XV, v. 5–22 (lipsește la B.A.R.; citat după Alexandrina Matcovschi, *Polihronie Sârcu (Schiță bio-bibliografică)*, Chișinău, 1967, p. 33, nr. 9; în studiul lui L. Demény, în ediție, p. 24–25, se indică greșit t. *228*); Ioan Bogdan, *O evanghelie slavonă cu traducere română din secolul [al] XVI-lea*, „Convorbiri literare", XXI, 1891, nr. 1, aprilie, p. 33–40; retipărit în: *Scrieri alese*, cu o prefață de Emil Petrovici, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de G. Mihăilă, București, Editura Academiei, 1968, p. 512–516 (note, p. 685–686): se reproduc cu litere chirilice, pe două coloane, versetele 9–14 din cap. XII (f. 36r–v, deci prima din cele două file descoperite în satul Oiejdea, vezi nota 9) și numai textul românesc al versetelor 21–28 din cap. XV (ff. 54v–55v); I. Bianu și Nerva Hodoș, *Bibliografia românească veche*, I, București, 1903, p. 80–81 (textul după Karataev; vezi și I. Bianu și Dan Simonescu, BRV, IV, 1944, p. 172–173); Sextil Pușcariu, *Istoria literaturii române. Cursuri populare*, Vol. I. *Epoca veche*, Sibiu, Editura «Asociațiunii», 1920, p. 73: „Pagină din *Evangheliarul* slavo-român din Petersburg (După o fotografie în posesia d-lui *I. Bogdan*)" – de fapt, 2 pagini: ff. 23v–24r, resp. cap. IX, v. 13–18 (vezi și p. 191: „La Comisia Istorică *[a României]* se găsește fotografiat întreg fragmentul (ilustrație la pag. *[73]*)" – cu o greșeală de tipar: „33", repetată în ed. 2 și 3); *Istoria literaturii române. Epoca veche*, ed. 2, revăzută și întregită, Sibiu, Tiparul și Editura Krafft & Drotleff S.A., 1930, p. 79; ed. 3, 1936, p. 79 (Vezi și p. 223 a ed. 2 și 3: „La Comisia istorică *[a României]* se găsea fotografiat întreg fragmentul (ilustrație la p. *[79]*). După aceste fotografii pregătise *C. Găluşcă* o ediție"); L. Demény, *O tipăritură slavo-română precoresiană*, „Studii – Revistă de istorie", XVIII, 1965, nr. 5, p. 1001–1038, cu reproducerea primelor 6 file în facsimile și în transcrierea aplicată de E. Petrovici și de colaboratorii săi în *Indicele* ediției, deci cap. III, v. 17 – cap. V, v. 26 (exemple din aceste pagini au fost incluse în studiul nostru, *Textele bilingve slavo-române și unele aspecte ale studiului calculul lingvistic*, din cartea *Contribuții la istoria culturii și literaturii române vechi*, București, Editura Minerva, 1972, p. 231–249).

[12] Vezi *Dicționar al limbii române vechi (sfârșitul sec. X – începutul sec. XVI)*, București, Editura Enciclopedică Română, 1974 (cu bibliografie); anterior: *Literatura română veche (1402–1647)*. Introducere, ediție îngrijită și note de G. Mihăilă și Dan Zamfirescu, vol. I–II, București, Editura Tineretului, 1969. În fond, bazele transcrierii interpretative au fost puse de Ioan Bogdan, în lecțiile sale de paleografie slavo-română la Universitatea din București, începând din 1892

1) Subliniind faptul că mențin „toate grafiile cărora le corespund sau le-au putut corespunde cândva rostiri ale limbii române", editorii adaugă: „Așa se explică de ce grafiile cu ѣ și ѧ, pentru a reda sunetul corespunzător lui *e* din cuvinte de tipul *lege*, au fost redate prin *ea* chiar atunci când am avut convingerea că scriitorul respectiv cunoștea rostirea fără diftong" (p. 44; vezi și p. 45, inclusiv pentru cele discutate mai jos, la punctul 2). În ceea ce ne privește, ne-am însușit modul de transcriere utilizat de P. P. Panaitescu și de alți istorici și filologi, care au recurs la *é* în cazurile în care, destul de timpuriu, *ea* s-a redus la *e*, într-o mare parte a teritoriului românesc, în silabele urmate de silabe cu vocale anterioare *(leage > lege)*[13]. O astfel de transcriere are avantajul de a nu arhaiza prea accentuat acest aspect al vocalismului românesc, păstrând totodată, în transcrierea cu litere latine, distincția între literele chirilice є – ѣ / ѧ.

2) Pe de altă parte, nu credem că normalizarea ortografică trebuie să ducă prea departe, până la transcrieri de tipul:

a) ꙗ la inițială de silabă = *ia*, în exemple ca: ꙗдь, чєꙗ, нєвѳꙗ = *iad, ceia* (sau *ceea*), *nevoia* (în astfel de cazuri, ar fi recomandabil: *[i]ad, ce[i]a/ce[e]a, nevo[i]a*).

b) Grafii de tipul ꙗ дѳꙗ, ꙗ нѳꙗ = *a doua, a noua* (cu notarea elementului semivocalic); aici ar fi recomandabile transcrierile simple *a doa, a noa.*

c) є la inițială de cuvânt și de silabă: *ie*, de ex. єртѧть = *iertat*, нєвѳє = *nevoie;* în aceste cazuri, ar fi recomandabile transcrierile *ertat, nevoe*, cu atât mai

(vezi: *De la cine și când au împrumutat românii alfabetul chirilic?*, în *Lui Titu Maiorescu, Omagiu*, București, Socec, 1900, p. 585–594; *Alfabetul chirilic și noile teorii ale d-lui Ilie Bărbulescu*, „Convorbiri literare", XXXVI, nr. 3, martie 1902, p. 284–286; *Documente românești reproduse după originale sau după fotografii* de I. Bianu, tom. I, fasc. 1 (1576–1629), București, 160 p. in – 8° *[recenzie]*, ibidem, XLI, nr. 4, aprilie 1907, p. 381–386, retipărită în *Scrieri alese*, p. 607–610; note, p. 694–695). Acestea au fost detaliate de elevul său, Ilie Bărbulescu, în teza de doctorat, susținută și tipărită la Zagreb, în 1899, iar apoi extinsă într-o carte cam stufoasă, dar utilă, „dacă reținem sâmburele rațional din afirmațiile" autorului: *Fonetica alfabetului cirilic în textele române din veacul XVI și XVII...*, București, 1904 (vezi aprecierea lucrărilor sale în cartea noastră, *Studii de lexicologie și istorie a lingvisticii românești*, București, EDP, 1973, p. 188–194).

[13] Vezi: *Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532–1780)* de Gheorghe Chivu ș.a., coordonator: Ion Gheție, București, Editura Academiei Române, 1997, p. 98–99 (pentru perioada 1532–1640), p. 303–304 (pentru perioada 1640–1780); Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediție îngrijită, studiu introductiv, indice și glosar de P. P. Panaitescu, București, ESPLA, 1955, p. 52: „Așadar, am transcris ѣ când cu *ea*, când cu *é*, luând drept criteriu de deosebire pronunția de azi, păstrând însă accentul în al doilea caz, pentru a evita o arbitrară deformare a limbii (socotim că a existat un *e* nediftongat, dar deschis)"; vezi și ed. 2, revăzută, ESPLA, 1958, p. 58. Pentru ediția întâi am consultat exemplarul din biblioteca Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan" din București, cota: II 6563 (D), cu o semnificativă dedicație pe pagina de gardă:

„Domnului profesor I. Iordan, cu mulțumiri pentru indicațiile și sfaturile date în primul referat asupra acestei ediții.

P. P. Panaitescu
21 Decembrie 1955".

mult cu cât chiar în slavonă nu se făcea totdeauna distincția între є și ѥ, iar în scrisul românesc chirilic nici atât. De altfel, chiar editorii au fost nevoiți să adauge: „Excepție fac, pe de o parte, grafiile єѹ, єль, єи, єстє, єрамь, єрацъ etc., iar, pe de altă parte, grafiile Єгипєть, єгѹмєнь (...) etc. (notând, în general, nume proprii de origine grecească, preluate prin filieră slavonă). Pentru ambele categorii de exemple, є a fost echivalat prin *e*, conform ortografiei actuale".

d) о și ѡ = *oa*, în exemple cu diftongul [o̯a] din limba literară actuală, ca: морте, омени, портъ = *moarte, oameni, poartă;* în astfel de cazuri, credem că ar fi mai potrivit să se recurgă la notarea lui *a* între paranteze drepte: *mo[a]rte, o[a]meni, po[a]rtă* etc. Adăugăm aici că literele supraimprimate le coborâm în rând, între paranteze rotunde.

Evident, transcrierile discutate mai sus sunt justificate din punct de vedere fonetic. Ele însă și-ar găsi suficientă îndreptățire pentru textele vechi, din secolul al XVI-lea, dacă ar fi însoțite totdeauna de fotocopia integrală a textelor sau de reproducerea lor tipografică în alfabet chirilic.

3) O situație specială o prezintă grafiile de tipul бань (pl.), къчь, оамєнь, ѡщь, în care ь „a fost echivalat prin *i*, transcriindu-se *bani, căci, oameni, oști*" (p. 46). Pentru a marca totuși distincția, în aceste cazuri speciale, între и (ex. бани) și ь, credem că, în mod excepțional, s-ar putea recurge la *ĭ* (*i* scurt), chiar dacă el nu mai figurează în ortografia actuală, dar a fost folosit adesea până la reforma ortografică din 1904, iar de unii lingviști și după aceea[14].

4) În sfârșit, autorii *Crestomației* scriu (p. 47): „Reduplicarea consoanelor în cuvinte influențate de grafia cuvintelor corespunzătoare din originalele străine urmate de traducerile românești nu a fost menținută; grafiile de tipul Аннєи, Єввa, Филиппь, Іѡаннь, манна, Матѳєи, Сав(в)а, сѹмма, reproducând în general nume proprii, au fost transcrise *Anei, Eva, Filip, Ioan, mana, Matei, Sava, suma* (emendarea lor s-a făcut în mod tacit)". Specificul grafiilor vechi de acest tip s-ar fi cuvenit, credem, să fie păstrat, deci: *Annei, Evva, Filipp, Ioann, manna, Matthei, Sav(v)a, summa* (litera în paranteză era suprascrisă în textul original).

Ținând seama de aceste considerații, ne îngăduim, în paginile ce urmează, să reproducem trei fragmente din *Tetraevanghelul slavo-român,* tipărit de Filip Moldoveanul, la Sibiu, între anii 1551 și 1553 (poate chiar 1552), menționând capitolele și versetele, în vederea unei mai ușoare comparări cu textele similare, manuscrise sau tipărite, inclusiv din versiunile moderne:

I. Începutul textului păstrat (f. 1r–1v, primele 5 rânduri = Matei, cap. III, sfârșitul versetului 7 – IV, 1–4), versiunea slavonă și cea românească, cu litere chirilice, pe două coloane, urmate de transcrierea cu litere latine (cuvintele abre-

[14] Vezi, de exemplu: Al. Philippide, *Originea românilor,* vol. I–II, Iași, 1923–1927 (1925–1928); August Scriban, *Dicționaru limbiĭ românești,* Iași, 1939.

viate se completează între paranteze drepte). Întrucât, adesea, dependența de textul slavon este deosebit de accentuată (inclusiv în comiterea unor greșeli de traducere), ne întrebăm dacă nu cumva o viitoare ediție tipărită n-ar trebui să reproducă în paralel, pe două coloane, ambele versiuni, iar în josul paginii transcrierea cu litere latine[15].

II. Începutul primului fragment reprodus în *Crestomație* (p. 53–54, ff. 41r, rândul 5 de jos – 42r, rândul 12 = cap. XIII, v. 1–9), textul românesc cu litere chirilice în paralel cu transcrierea noastră, pe care cititorii o pot compara cu cea a lui Al. Mareș, pentru a constata cele câteva deosebiri.

III. Sfârșitul textului românesc păstrat (ff. 117r, rândul 4 de jos – 117v = cap. XXVII, v. 51 – începutul versetului 55) în transcriere cu litere latine.

Toate acestea le supunem atenției și discutării de către colegii istorici ai limbii române. Între aceștia, un loc de frunte îl ocupă profesorul Grigore Brâncuș, demn continuator al lui B. P. Hasdeu – ale cărui opere lingvistice și filologice le-a reeditat în cea mai mare parte[16] – și al lui Al. Rosetti[17], cel care i-a îndrumat pașii către știință și l-a călăuzit spre studierea fondului autohton, văzând în el, de timpuriu, unul dintre viitorii conducători ai Catedrei de limba română la Universitatea din București[18].

[15] Vezi, de exemplu, ediția *Psaltirii Voronețene* – textul slavon și cel românesc, în paralel (ce e drept, fără transcrierea cu litere latine: *Slavisch-rumänisches Psalterbruchstück*, hgg. von Constantin Gălușcă, Halle a. S., Verlag von Max Niemeyer, 1913. Acest harnic lingvist (1890–1922), fost elev al lui Al. Philippide, a fost unul dintre redactorii Tomului I, Partea I, *A–B*, din *Dicționarul limbii române*, condus de Sextil Pușcariu (Academia Română, București, 1907–1913; vezi p. II și aprecierea inserată de acesta într-o pagină anexată în 1927, la începutul fasciculei 2 din Partea a II-a, *C*, tipărită în 1927: „În floarea vârstei s-a stins Constantin Gălușcă, colaborator la Dicționar în anii dintâi"). Tot el pregătise, după cum a consemnat același S. Pușcariu (vezi mai sus, nota 11), o ediție a *Tetraevanghelului* de care ne ocupăm (Vezi, de asemenea, Jana Balacciu – Rodica Chiriacescu, *Dicționar de lingviști și filologi români*, București, Editura Albatros, 1978, p. 127: „Se păstrează în manuscris o ediție critică a *Evangheliarului de la Petrograd*", cu trimitere la: Lucian Predescu, *Enciclopedia „Cugetarea". Material românesc. Oameni și înfăptuiri*, București, Cugetarea – Georgescu Delafras, 1940, p. 339).

[16] *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor*, 1–3, ediție îngrijită și studiu introductiv de Grigore Brâncuș, București, Editura Minerva, 1972–1976; t. 1, reluat de Editura Teora, colecția Universitas, 1998, cu reproducerea integrală a *Prefeței; Studii de lingvistică și filologie*, 1–2, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Grigore Brâncuș, București, Editura Minerva, 1988; *Istoria critică a românilor*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Grigore Brâncuș, studiu introductiv și note de Manole Neagoe, București, Editura Minerva, 1984.

[17] Al. Rosetti și-a declarat în mod clar descendența științifică din opera lui Hasdeu: „La București, încă din anii studiilor liceale [1906–1914], începusem să-mi formez o bibliotecă de specialitate, în care figurau documentele de limbă necesare, precum și studiile consacrate limbii române. Lucrările de bază erau cărțile lui B. P. Hasdeu, Ovid Densusianu, I.-A. Candrea, Al. Philippide și Sextil Pușcariu" (*Istoria limbii române*, I. *De la origini până la începutul secolului al XVIII-lea*, ediție definitivă, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986, p. 9).

[18] Grigore Brâncuș a devenit student al lui Alexandru Rosetti „în octombrie 1949, când își

EVANGHELIA DUPĂ MATEI

I

1r III. 17. [...] „Съ єсть сн҃ь възлюбленыи, о немже блговолихъ”.

Конець празднику. Сѫбота, по просвѣщенїи.

Ꙁач҃ ѕ҃[1] IV. 1. Въ врѣмѧ ѡно възведень бы(с) Іс(с) дх҃ѡ(м) въ пустынѧ искусити сѧ ѡ(т) дїавола;

2. и, пощ сѧ днїи четыри десѧте и нощїи четыри десѧте, послѣди възалка.

3. И, пристѫпль къ нему искуситель, рече: „Аще сн҃ь еси бж҃їи, ръци да каменїе се хлѣби бѫдѫть”.

4. Онь же, ѡ(т)вещавь, рече:
1v „Писано є(с):| «Не о хлѣбѣ единѡ(м) живь бѫдеть чл҃къ, нѫ ѡ въсѣкѡ(м) гл҃ѣ, исходѧщи(м) из оусть бж҃ы(х)»”.

III. 17. [...] „Ачеста ꙗсте фїюль мїу чела юбитуль, ѧнь кариле форте бинєвои”.

Обърши-се празникь. Съмбата, дупо празникь.

IV. 1. ѧньтр-ачеа време дусь ера Їс҃ ку дх҃ь ѧ пустїѧ, кумь се фїе искусить де дракуль;

2. шъ пости ·м҃· де ѕиле ши ·м҃· де нопць, апои фломъѕи.

3. Шъ вине кътре ель испититорь, ѕисе: „Се ещь фиюль лу Думнеѕеу, ѕи чещорь пїетрь се фїе пит[е]”[2].

4. ꙗрь ель ра(с)пунсе [шъ][2] ѕисе: „Скрись ꙗ[сте][2]:| «Ну нуман ѧнь пита вїе ѡ(м), ѧньса ѧнь тоте кувинте че есь день ро(с)туль луи Дмн҃еѕеу»”.

1r III. 17. [...] „Acesta iaste fiiul miu cela iubitul, în carile fo[a]rte binevoi”.

deschidea cursul de istorie a limbii române la anul al II-lea al Facultății de Filologie din București. După o oră de seminar – își amintește profesorul de azi –, în care am prezentat un referat asupra urmelor traco-dace din română, m-a invitat în cancelaria catedrei și mi-a recomandat să citesc «cu creionul în mână» *Dicționarul etimologic al limbii române – Elemente latine* al lui Candrea și Densusianu. În septembrie 1950, când treceam în anul al III-lea, m-a numit preparator la catedra de limba română...” (*Scrisori de la Al. Rosetti,* în volumul *Al. Rosetti în evocări,* ediție de Andriana Fianu, București, Editura Minerva, 1995, p. 46; vezi, în continuare, p. 37–50, evocarea anilor următori și un amplu florilegiu de scrisori primite de la Alexandru Rosetti, mai ales din vremea când Grigore Brâncuș, recomandat de profesorul său, se afla la specializare în Albania).

[1] „Zaceala (pericopa) a 7-a” (slavon. ꙁачѧло, gr. περικοπή). Cele patru evanghelii și epistolele apostolilor erau împărțite în pericope, pentru lectura zilnică în biserică (Evanghelia după Matei avea 116, cea după Marcu – 71, cea după Luca – 114, cea după Ioan – 67, în total 368; vezi Gr. Diacenko, *Полный церковнославянский словарь,* Moscova, 1900, p. 197; reprodus fotomecanic de Oficiul editorial al Patriarhiei din Moscova, 1993).

[2] Colțul de jos al filei rupt.

Obârși-se praznic. Sâmbăta, dupo praznic[3].

IV. 1. Într-acea vreme dus era I[su]s cu d[u]h în pustiia, cum se fie iscusit de dracul;

2. șî posti 40 de dzile șî 40 de nopțĭ, apoi flomândzi.

3. Șî vine către el ispititor, dzise: „Se eștĭ fiiul lu Dumnedzeu, dzi ceștor pietri se fie pit[e]"[2].

1v 4. Iară el ra(s)punse [șî][2] dzise: „Scris ia[ste][2]|: «Nu numai în pita vie o(m), însă în to[a]te cuvinte ce es den ro(s)tul lui D[u]mnedzeu»".

II

41r XIII. 1. Ѧнтр-ачѧѧ ѕи еши Іс(с) день каса шъ шеѕꙋ лънгъ маре.

2. Шъ адꙋнъ-сѧ кътре ель
41v народь мꙋлт,| кꙋмь ель ѧн корабїѧ ѧнтръ шъ шеѕꙋ, шъ тоть народь пре лънгъ маре статꙋръ.

3. Шъ греиѧ кътре еи кꙋ причиле мꙋлть.

Обр҃ши-се ѵои. Винере ·е҃· дн҃ека.

Ꙁач҃ н҃[4] Ꙁїсе Дѡмнꙋль ача(с)та пилда: „Ꙗка еши семънаторь се самъне.

4. Семънъндь ель, оѵнеле къѕꙋръ пре лънгъ кале, шъ винеръ пасъриле шъ ле кꙋлесеръ.

5. Ѧлта къѕꙋ спре пїѧтра, оѵнде нꙋ ера помънть мꙋлть; шъ къндь[5] расъри, къче къ нꙋ авѣ помънть дестꙋль.

42r 6. Дека соре ръсъри, вещеѕи,| къ нꙋ авѣ радичина, шъ се оѵскъ.

XIII. 1. Într-acéea dzi, eși Is[u]s den casa șî ședzu lângă mare.

2. Șî adună-sé către el narod mult, | cum el în corabiia întră șî ședzu, șî tot narod pre lângă mare statură.

3. Șî greiia către ei cu pricile mult.

Ob[â]rși-se gioi. Vinere, 5 d[umi]neca[7].

Zise Domnul aceasta pilda: „Iaca eși semănător se samăne.

4. Semănând el, unele cădzură pre lângă cale, și vineră pasările și le culeseră.

5. Alta[8] cădzu spre piiatra, unde nu era pomânt mult; șî când[5] rasări, căce că nu avea pomânt destul.

6. Daca so[a]re răsări, veștedzi, | că nu avea radicina[9], șî se uscă.

[3] Traducerea corectă: „Bobotează".

[4] „Pericopa a 50-a".

[5] „Posibilă greșeală de tipar: къндь în loc de кꙋръндь; cf. slavon. абїе «curând» (*Crest.*, p. 54, nota 3).

[6] Sub influența scrierii slavone mediobulgare (întrucât sunetul *y [î]* se transformase în *i*), uneori litera ы era scrisă, prin confuzie, în loc de и.

[7] Traducerea corectă: „din a cincea săptămână" (cuvântul недѣлꙗ „duminică" a căpătat, cu timpul, și sensul de „săptămână").

[8] Traducerea corectă: „altele" (se înțelege „semințe"; дрꙋгаѧ n. pl., formă identică cu f. sg.).

[9] Posibilă influență a formei latine *radicina*, din care provine rom. *rădăcină* (aceeași formă mai apare la f. 43v).

7. Алта ꙗръ каѕꙋ ѧнтре спинь; шъ крескꙋръ спины[6] шъ надꙋширъ-ль.

8. Алта каѕꙋ ѧнь помънть бꙋнь шъ деде плодь: ачеста о сꙋтъ, ачеста шасезечь, ачеста ꙗръ ·л҃·

9. Чине аре оуреки де аꙋѕире се аꙋѕъ".

7. Alta[8] iară cadzu între spinĭ; şî crescură spini[i][6] şî naduşiră-l.

8. Alta[8] cădzu în pomânt bun şî dede plod: acesta o sută, acesta şasezecĭ, acesta iară 30.

9. Cine are urechi de audzire se audză".

III

117r XVII. 51. Iaca dverile beserecei sparseră-sé în doo, den margine de sus
117v pană[10] gios, şî pomânt cutremură-sé, şî pie[t]rile[11] despicară-sé;

52. şî mormânture deşchiseră-sé[12], şî multe trupure svinţilor sculară-sé,

53. den mormânture dupo învisa lui, întrară în svânta cetate şî iavitu-s-au[13] a mulţĭ.

54. Ce era pre o sută[14] şî ceace era cu el ce strajuea pre Is[u]s vădzură cutremur şî ce fu, înfricasară-sé fo[a]rte, grein(d): „Adevăr Fiiul lui D[um]nedzeu fu acest[a][15]!"

Ob[â]rşi-se a 7 rabdare[16]. Treci vinire mare în Io[an], cap. 61, Iudei, şî iară înto[a]rce de cetéşte.

55. [...][11] multe [...][17].

Editura Academiei Române
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

[10] „Până"; tipărit панъ.
[11] Partea de jos ruptă.
[12] Tipărit сѧ, sub influenţa slavon. сѧ.
[13] Formă influenţată de originalul slavon: ꙗвише сѧ = ꙗвитꙋ-с-аꙋ.
[14] „Sutaş, centurion" (slavon. сътьникъ).
[15] Margine deteriorată.
[16] „Patimile" (În textul slavon: .з҃.мꙋ стр(с)тномꙋ „a şaptea [pericopă] a Patimilor").
[17] Câteva litere greu de descifrat din cauza rupturii filei.

Gabriela Pană Dindelegan

FORMAȚII SUBSTANTIVALE RECENTE ȘI ROLUL „CLASIFICATORILOR" ÎN ACTUALIZAREA LOR CONTEXTUALĂ

1. În cele ce urmează, ne propunem să urmărim particularitățile flexionare ale unor formații substantivale foarte noi, fie împrumuturi neadaptate încă la sistemul morfologic românesc, fie formații obținute în interiorul limbii române, creații mai mult sau mai puțin accidentale, unele compuse prin abreviere, altele obținute prin conversiune (prin schimbarea clasei lexico-gramaticale) sau prin devieri metonimice de la utilizarea unor substantive proprii. Detaliind aceste subclase, vom distinge:

a. Xenisme, numite și (cuvinte) **aloglote**[1], adică acele substantive străine simțite ca atare de vorbitori, deci simțite ca aparținând unui sistem lexico-gramatical străin de limba română, sentiment care se manifestă, atunci când cuvântul este folosit în scris, prin i n d i v i d u a l i z a r e a lui grafică. Marcarea grafică specială se obține prin caractere cursive, prin ghilimele sau, mai rar, prin scrierea tuturor literelor sau numai a inițialei de cuvânt cu majusculă, ca în exemplele:

„va deveni operațional un *help-line* pentru persoanele în vârstă" (RLib),

„La pacienții în vârstă se recomandă cea mai mică doză eficientă care va fi corelată cu severitatea infecției și *«clearance»-ul* la creatinină" (prospect de medicament),

„F. F. ia la rând toate *«racket»-urile,* toate soiurile de târguri..." (DCR, 194),

„trăsăturile *CAP-ului* de grup" (DSL),

„se pot ridica formularele pentru cererile de finanțare din *Granturile* Academiei" (RLib);

b. Terminologie tehnică aparținând unor limbaje de specialitate închise și, în același timp, internaționalizate, cum ar fi limbajul de origine englezească al informaticii și al computerelor sau limbajul de aceeași origine al gramaticilor formale chomskyene și postchomskyene etc. Cuvintele tehnice cele mai recente

[1] Pentru concept și pentru tratamentul cuvintelor *aloglote,* vezi Mioara Avram, *Genul substantivelor străine întrebuințate ca atare în limba română,* în volumul *Studia linguistica in honorem Eugenio Coseriu,* „Analele Științifice ale Universității «Al. I. Cuza» din Iași", Lingvistică, tom XXXVII/XXXVIII, 1991–1992, p. 171–176.

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 117–127, București, 1999

fie nu sunt traduse și au caracteristicile unor formații străine neadaptate, comportându-se ca formații aloglote (vezi (a)), fie sunt traduse, iar termenul calchiat este simțit ca special în raport cu termenul curent corespunzător. De exemplu, pentru terminologia modernă a lingvisticii, cele două situații corespund distincției: *item, raising, feedback,* limbă *head first* vs. limbă *head last,* pe de o parte, și *cap, insulă, legare, ștergere, urmă,* pe de alta[2], pentru ambele categorii existând sentimentul utilizatorului că termenii aparțin altui cod decât cel comun. Plasarea conștientă în alt cod decât cel curent se manifestă la nivel grafic prin marcarea specială: cursive, majuscule, ghilimele, a termenului sau a sintagmei întregi și, suplimentar, prin legarea mărcilor flexionare, atunci când acestea apar, cu ajutorul cratimei. Vezi exemple ca: „prin intermediul «feedback»-ului", „trăsăturile CAP-ului de grup", culese din lucrări moderne de lingvistică;

c. Compuse create prin abreviere, procedeu modern de compunere, productiv în anumite domenii de utilizare a românei actuale[3]: domeniile politic, administrativ și economico-financiar, tehnic, științific, fiecare utilizând o listă deschisă și greu de controlat de asemenea formații, unele rămase cunoscute numai de publicația care le creează sau de un cerc restrâns de vorbitori în care formația circulă. Vezi, de exemplu, abrevierile curente ale titlurilor de dicționare, atlase, reviste și publicații lingvistice: ALR, BL, PLG, RRL, SCL, SMFC, DA, DLR, DEX, DN, DLRLC, DOOM sau mai recentele DIARO, DCR, DSL etc.

În aceeași serie de formații prin abreviere se înscriu **siglele** din limbajele de specialitate, frecvente în domeniile cu formalizare maximă (vezi, de exemplu, numărul mare de sigle din gramaticile moderne). Cele mai multe sunt împrumuturi, care îmbracă fie forma calcului total de siglă (vezi siglele din gramatica generativă românească GV, GN, GPrep, GAj, calcuri ale simbolurilor englezești VP, NP, PP, AP) sau a calcului parțial (ca în D-Structură, S-Structură, X-Bară), fie forma necalchiată, abrevierile străine fiind preluate ca atare (ex., GB, siglă pentru engl. *Government and Binding; equi,* pentru engl. *Equivalent NP Deletion,* vizând fenomenul suprimării subiectului din subordonată echivalent cu

[2] Pentru analiza terminologiei lingvistice românești actuale, vezi Gabriela Pană Dindelegan, *Terminologia lingvistică actuală, între tradiție și inovație,* în „Limbă și literatură", Societatea de Științe Filologice, vol. II, 1997, p. 5–13.

[3] Creșterea ponderii procedeului compunerii în sistemul lexical al românei actuale, pusă în discuție, pentru prima dată, de Florica Dimitrescu (în *Cuvinte și sensuri noi în presa actuală,* în LR, 1962, nr. 2 și nr. 4), a fost confirmată de toate cercetările ulterioare asupra lexicului actual, chiar dacă s-au propus nuanțări de formulare. Iar, dintre procedeele de compunere, compunerea prin abreviere este unul dintre cele mai productive, caracterizând, ca și în alte limbi moderne, n u întreaga limbă actaulă, ci numai aspectul ei cult, iar, în cadrul acestuia, numai anumite limbaje: limbajul presei, cel politic, cel financiar și economico-administrativ, limbajele științifice etc. (vezi Theodor Hristea, *Compuse prin abreviere,* în *Probleme de etimologie,* Editura Științifică, 1968, p. 169–171, dar și multe alte referințe ulterioare, căci lexicul românesc actual și, în mod special, cel postrevoluționar abundă în asemenea formații, oferind material nelimitat cercetătorului).

cel din regentă; HPSG, pentru engl. *Head-driven Phrase Structure Grammar,* un tip recent de gramatică formală etc.)[4];

d. Formații obținute prin conversiune, reprezentând substantivări mai mult sau mai puțin accidentale, obținute, în mare parte, prin utilizarea autonimică[5] a unor forme sau fragmente de text, la care se recurge pentru a le desemna pe ele însele, și nu pentru a trimite la semnificația lor convențională. Vezi exemple ca:

„*Spre-ul* ar fi fost mai potrivit în context decât *la-ul*",

„Lipsesc din text toate *ș-urile* și *ț-urile*".

Sau vezi exemple scriitoricești ca:

„nu apucasem *așa ceva,* iar în Franța *așa ceva-ul* se întâmplă la alții" (PG, III, 73),

„și eu făcusem *orice* ca să-mi public cărțile, *orice-ul* fiind internarea mamei în azil" (id., II, 29).

„mă iubeau *nespus* – mi-au spus și mie *nespus-ul* în față", id., III, 270,

în care se reia un fragment nonsubstantival din text, se așază într-o poziție sintactică substantivală, fragmentul repetat având rolul unui substitut special și inedit.

Orice substantivizare, nu numai cea de natură autonimică, poate recurge la același procedeu de conversiune (vezi, de exemplu, substantivizarea prefixului *extra-* în: „mi-e frică, o frică sălbatică, de tot ceea ce, aici, se numește *extra-uri*", DCR, 203, unde substantivul *extra* are sensul de „serviciu suplimentar care nu este inclus în preț");

e. Nume proprii utilizate drept comune, fie că trecerea la clasa comunelor (antonomaza) este totală, fie că este parțială, accidentală, metaforică sau metonimică. Vezi situații ca:

„prin grija clubului de fotbal din Oradea, mai toate echipele noastre de fotbal vor purta *«Alain Delon»-uri*" (DCR, 23), unde *Alain Delon* semnifică „un tip de haină de piele îmblănită",

„*Saint-Just-ul* de Slobozia" (titlu de articol din RLib),

„*Picasso-urile* Dorei Maar" (RLib).

2. Există o similitudine de comportament între clasele (a)–(e)[6], provenind din sentimentul comun al vorbitorului că se află în fața unor formații substantivale de tip special, fie că aparțin unui sistem străin de limba română, fie că aparțin unui cod diferit de cel curent, fie că reprezintă conversiuni accidentale, cu o

[4] Vezi articolul indicat la nota 2, destinat studiului terminologiei lingvistice actuale, p. 8.

[5] Pentru folosirea a u t o n i m i c ă, adică utilizarea semnului pentru a se autodesemna, derivând din funcția metalingvistică a limbajului, vezi Martin Riegel, Jean-Christophe Pellat, René Rioul, *Grammaire méthodique du français,* PUF, Linguistique nouvelle, 1994, p. 556–557; vezi și J. Rey-Debove, *Le métalangage,* Le Robert, 1978.

[6] Vezi și Mioara Avram, *art. cit.,* p. 175.

singură apariție. Similitudinile de comportament privesc nu numai aspectul lor grafic (vezi observațiile anterioare asupra procedeelor similare de marcare grafică), ci, după cum vom vedea, se reflectă și în flexiune. Formațiile substantivale analizate sunt lipsite, prin ele însele, de flexiune, neavând ca dat inerent un anumit tipar flexionar. Actualizarea lor într-un context impune, din partea vorbitorului, pentru fiecare caz în parte și pentru fiecare nouă utilizare, o atitudine *conștientă* de marcare a calității substantivale și de adaptare a formei la constrângerile sintactice ale contextului. Deși multe dintre aceste creații sunt accidentale, efemere, tratamentul lor oferă informații prețioase asupra tendințelor flexionare ale stării actuale de limbă, căci, în absența particularităților flexionare inerente (adică a tiparului flexionar caracteristic unui substantiv statornicit în limbă), în operația de actualizare intervin constrângerile și tendințele cele mai puternice ale momentului. Sub acest aspect, tratamentul flexionar al formațiilor în discuție relevă două tendințe contradictorii:

2.1. O tendință este cea de utilizare invariabilă[7], cu o formă unică de N-Ac și fără articulare. În construcții ca: „Achiziția conferă *ABN AMRO* o poziție puternică în regiune" (RLib, Obs. Financiar), „așezarea *GN* în poziția de subiect" (DSL), substantivele obținute prin abreviere nu marchează formal pozițiile de dativ, respectiv de genitiv pe care le ocupă. Contextul prepozițional salvează adesea lipsa de flexiune a substantivelor în discuție. În exemple ca: „Asta e tot *despre drag-and-drop*", Word, 86, „Pentru a șterge *cu Delete*", id., 9, „Efectuați clic *pe Replace*", id., 95, prepozițiile *despre, cu, pe,* cu regim de acuzativ și cu proprietatea caracteristică limbii române de a se construi cu un substantiv nearticulat, permit introducerea formei preluate ca atare din engleză, fără o adaptare specifică a acesteia.

Tendința de utilizare invariabilă poate avea ca efect creșterea ponderii mijloacelor a n a l i t i c e în actualizare, mijloace care, în absența flectivelor, asigură încadrarea contextuală a acestor substantive speciale și la alte cazuri decât la nominativ. Mijloacele analitice folosite sunt: – pentru G-D, procliticul *lui,* utilizat în afara restricțiilor lexicale proprii substantivelor mai vechi ale limbii române (apartenența la subgenul personal); – pentru Ac, forma prepozițională *pe,* utilizată dincolo de restricțiile lexicale și semantice curente (apartenența la subgenul personal și individualizarea hotărâtă a obiectului direct); – pentru G, articolul genitival (în condiții sintactice care reclamă apariția acestuia) și prepoziția *a.* Vezi exemple ca:

„Structura *lui GN și a lui GAj*" (DSL),

[7] În *Gramatica pentru toți,* ediția a II-a, p. 492, printre caracteristicile și tendințele românei actuale, Mioara Avram semnalează și pe aceea de slăbire a flexiunii cazuale, susținând-o prin exemple ca: *s-au adresat CDR, conducerea Credit Bank.* Relațiile de dativ, respectiv de genitiv nu sunt marcate în nici un fel, fiind deductibile numai din trăsăturile inerente ale regentului sau din relația semantică.

„Tot așa cum Ctrl + Page Down este opusul *lui Ctrl + Page Up*" (Word, 35),
„Nu mai ninge, dar pe râu e numai fum, vorba *lui Noivrempământ*" (PG, III, 181),
„directorul pentru România *al ABN AMRO*" (RLib),
„Constrângerile exercitate de guvernor asupra *a GN*" (DSL),
„Prep guvernează *pe GN*" (DSL).

Dintre tipurile de substantive discutate (vezi **a–e**), invariabilitatea și procedeele analitice sunt preferate de clasa compuselor prin abreviere și de substantivele reprezentând simboluri din limbajele formalizate; sunt, de asemenea, utilizate în cazul unor substantivizări accidentale, cu valoare stilistică, de tipul metonimiei sau al sinecdocei, constituind alunecări și interferențe între diverse subclase de substantive proprii sau între proprii și comune (vezi exemplul din Goma). S-a semnalat și s-a comentat[8] deja faptul că, prin utilizarea mijloacelor analitice, frecventă în româna actuală, „româna tinde să regăsească tipul romanic, cu exprimare predominant analitică", fiind vorba de o „regăsire" ca tip structural, și nu ca inventar de procedee analitice, căci natura procedeelor utilizate (frecvența mărcilor analitice de articol: *lui* și *al*)[9] este diferită de cea din limbile romanice, unde predominantă este folosirea prepozițiilor.

Nu o dată, procedeele analitice apar în variație liberă cu cele sintetice, uneori în cuprinsul aceluiași articol. Vezi construcțiile variante: „marele interes *al CPEX*", cu marca analitică *al*, alături de „membrii *fostului CPEX*", „membrii *CPEX-ului*", în care articolul legat (atașat adjectivului precedent sau substantivului însuși) funcționează ca marcă sintetică (vezi și *infra*, § **2.2.**). Sau o utilizare invariabilă, fără nici o marcare a relației de caz, apare în variație liberă cu o construcție sintetică; vezi exemplele: „poziția *Hezbollah*", „participarea *Hezbollah*", alături de „fieful *Hezbollah-ului*", toate prezente în același articol din RLib, 19 febr. 99.

2.2. Urmărind presa ultimei perioade, se impune atenției și o altă tendință: cea de acomodare a formațiilor în discuție la constrângerile sintactice ale contextului și la variația flexionară de număr, acomodare realizată prin intermediul „clasificatorilor flexionari". Numim c l a s i f i c a t o r i acele mărci flexionare de încadrare n e u n i v o c ă într-o clasă lexico-gramaticală, îndeplinind, în plan morfologic, un rol identic cu cel jucat în plan sintactic de contextul diagnostic[10]. Clasificatorii flexionari sunt, altfel spus, „mărci flexionare diagnosti-

[8] Pentru formularea și susținerea acestei idei, să se vadă Valeria Guțu Romalo, *Substantivul românesc între analitic și sintetic*, în SCL, 1994, nr. 1–2.

[9] Este interesant de observat cum aceeași marcă, dar așezată diferit în raport cu substantivul (vezi *lui*, enclitic și aglutinat, vs. *lui* proclitic), a permis limbii române apropierea de un tipar flexionar sintetic sau, dimpotrivă, de unul analitic.

[10] Pentru conceptul de *clasificator*, vezi și *clasificator* din *Dicționar de științe ale limbii*, Editura Științifică, p. 204. În articolul de față, am luat în considerație numai categoria „clasificatorilor flexionari", adică a flectivelor specifice unei anumite părți de vorbire, nu și pe aceea a

ce"[11]. Din inventarul concret de flective ale unei părți de vorbire, se încarcă cu această funcție, adăugându-și acest rol suplimentar, flectivele prezente în flexiunea unei s i n g u r e clase lexico-gramaticale, a căror selecție asigură încadrarea oricărei baze, recunoscute sau nerecunoscute de vorbitori, într-o unică clasă lexico-gramaticală. Care sunt, în cazul substantivului, flectivele care dobândesc această funcție?

a. Funcționează cu rol de „clasificator substantival" desinența *-uri,* singura desinență din flexiunea nominală (substantiv, adjectiv, pronume) care apare n u m a i la substantiv, permițând încadrarea neechivocă a bazelor în această clasă. Prin urmare, atunci când un vorbitor urmărește să încadreze o anumită bază, oricare ar fi aceasta, în clasa substantivului și să folosească noua formație la plural, selectează obligatoriu *-uri,* marcând, în același timp, partea de vorbire și pluralul și antrenând, implicit, încadrarea într-un anumit gen. Încadrarea în subclasa neutrelor este o determinare secundară, derivând din calitatea de „clasificator" pe care o are *-uri.* Vezi exemple recente ca:

„altfel decât pe la *proteveuri*" (RLib),
„*UNIT-uri* stomatologice Germania" (rubrică de anunțuri RLib),
„*Second hand-uri* Germania" (id.),
„Se oferă calculatoare, imprimante, *notebook-uri*" (id.),
„Au apărut noi *Caritas-uri*" (id.),
„Literele au *serif-uri* (codițe) la capete" (Word, 47),
„ce-a făcut Barbăneagră cu bisericile, cu piramidele și cu «versaiurile»" (PG, II, 64).

Relevante sunt substantivizările cu totul accidentale de grupuri. Un exemplu scriitoricesc ca: „Mi s-a părut, am mai zis, un număr slab. Alcătuit din gemete ultime, din *«Ce să mai...»-uri* lehămetite" (PG, III, 101) pune în evidență funcția clară de clasificator cu care este folosit *-uri:* flectivul este simțit de autor ca având capacitatea de a încadra orice bază – în cazul de față, o bază inedită, formată dintr-un segment de propoziție – în clasa substantivului. Interesante sunt și exemplele în care flectivul *-uri* se atașează formei englezești de plural: „30–50 la sută din populația urbană a țărilor sărace trăiește la ora actuală în *«slums»-uri*"

„clasificatorilor derivativi", adică a afixelor derivative proprii unei singure părți de vorbire. Pentru clasa verbului, de exemplu, cele două categorii privesc distincția dintre *-ează,* un clasificator flexionar (vezi: „femeia care-l *«body-guard»-ează* pe Năstase", RLib), și *-iza,* un clasificator derivativ (vezi: *a cederiza, a pedeseriza, a stariza (pe cineva)),* ambele având un rol identic: de încadrare în clasa verbului a unei baze împrumutate sau românești.

[11] Să se vadă, în (A) și (B), identitatea funcțională a două tipuri de mărci: (A) „patru atleți rămași în cursa pentru *«jackpot»-ul* de un milion de dolari" (RLib) și (B) „Mai vizează o parte din *acest «jackpot»,* la ora actuală, M.J., W.K. și B.B." (id.). În (A), intervine un clasificator flexionar (articolul hotărât); în (B), un context diagnostic (vecinătatea adjectivului demonstrativ), ambele mărci funcționând cu același rol de încadrare a bazei englezești *jackpot* în clasa substantivului românesc.

(DCR, 213), „*love-stories-urile* orientale" (id., 141), „Numărul *gadgets-urilor* de specialitate"[12], esențială dovedindu-se funcția de încadrare a bazei în clasa substantivului (deci funcția clasificatoare), și nu cea de marcă de plural (vezi natura pleonastică a mărcilor). În același sens pot fi interpretate și alte observații făcute în literatura lingvistică asupra extinderii lui *-uri* și dincolo de constrângerile și de determinările constatate anterior, și anume: extinderea la substantive neologice desemnând persoane (vezi *VIP-uri, porno-staruri, sex-simboluri, top-modeluri*)[13], precum și utilizarea la împrumuturile recente din engleză fără nici o condiționare fonetică sau de altă natură, adică depășind clasa neutrelor neologice monosilabice, a celor cu finală vocalică sau a compuselor prin abreviere[14]. Extinderi de acest tip probează, în fond, că alte determinări în utilizarea lui *-uri* își pierd din importanță în raport cu rolul lui de marcare a clasei substantivului.

Într-un excelent studiu consacrat pluralului neutrelor neologice, profesorul Grigore Brâncuș[15] constata, pe baze statistice, având drept corpus inventarul de 6473 de neutre neologice din DEX, creșterea semnificativă a productivității lui *-uri,* în raport cu *-e,* și propunea o explicație a fenomenului, intrând în mecanismul intim al atașării acestei desinențe. Astfel, observa că selecția lui *-uri* are avantajul de a menține baza substantivului neologic cât mai aproape de etimon, atât ca accentuare, cât și ca formă fonetică, avantaj extrem de important în cazul neologismelor mult depărtate fonetic și morfologic de tiparul românesc. Ca efect al acestui avantaj, observa că *-uri* este preferat „în primă fază a perioadei de adaptare" și că neutrele neologice cu finale neromânești se încadrează „automat" în tiparul de plural cu *-uri.*

Urmărind stadiul actual al raportului dintre *-e* și *-uri,* așa cum apare el pe baza materialului din DCR, ediția a II-a[16], am constatat că direcția de evoluție

[12] Pentru dubla marcare a numărului la plural, mai exact spus, pentru atașarea mărcii românești la marca englezească, vezi Mioara Avram, *Anglicismele în limba română actuală,* Editura Academiei Române, 1997, cu exemple ca: *jeanși, comicsuri.*

[13] Theodor Hristea a observat fenomenul pentru *star.* Între timp, s-a răspândit și la *VIP-uri, porno-staruri, sex-simboluri, top-modeluri* (apud Rodica Zafiu, *Neutrul și „tendințele limbii",* în RLit, 17, 1998, p. 11) și chiar la *miss-uri* (apud Mioara Avram, *Anglicismele în limba română actuală,* p. 17).

[14] Pentru preferințe fonetice și de structură silabică ale bazei manifestate în cazul atașării lui *-uri,* să se vadă studiul lui Grigore Brâncuș, *Pluralul neutrelor în româna actuală,* în SCL, 1978, nr. 3, p. 255–257; vezi și Mioara Avram, *Gramatica pentru toți,* ed. a II-a, p. 60–61. Pentru utilizarea lui *-uri* și dincolo de aceste determinări fonetice, vezi Rodica Zafiu, *art. cit.*

[15] Este vorba de articolul indicat în nota 14.

[16] DCR-ul, prin indicațiile gramaticale pe care le include, și, mai ales, prin citate, a permis urmărirea raportului statistic *-uri / -e* pentru cele mai recente formații substantivale, împrumuturi, dar și creații interne. Cum principiul de alcătuire a DCR-ului a fost înregistrarea formațiilor celor mai noi, atât de noi încât nu apar înregistrate în alte dicționare, există garanția că datele statistice reflectă „cel mai recent" stadiu de limbă, permițând, astfel, comparația cu statistici anterioare și, implicit, cu o etapă anterioară de limbă.

stabilită de Grigore Brâncuș în favoarea lui *-uri* a rămas neschimbată. Observațiile statistice rezultate, de astă dată, din inventarierea t u t u r o r neutrelor recente, inclusiv a formațiilor interne noi, probează că poziția lui *-uri* a fost în continuă creștere și că fenomenul privește t o a t e formațiile neutre recente (raportul stabilit pe baza DCR este de 92 de atestări în *-uri*, față de 52 în *-e*). Explicația propusă de profesorul Brâncuș, constând în avantajul lui *-uri* de a păstra i n t a c t ă baza, este valabilă și pentru formațiile interne, mai ales în cazul substantivărilor și al antonomazelor accidentale, deci al recurgerii la baze cu totul neașteptate. În ce privește ideea articolului de față, explicația lui Grigore Brâncuș vine în sprijinul acesteia: oricare bază **neologică**, de orice origine (în DCR apar și alte baze decât cele curente ca tip de împrumut; vezi *haicú-uri* (bază japoneză), *ponchouri* (bază spaniolă) etc.), și oricare bază **românească**, aparținând oricărei părți de vorbire, inclusiv fragmente de enunț (vezi, din exemplele anterioare, formațiile: *extra-uri, «ce să mai...»-uri*), poate fi încadrată, prin selecția lui *-uri*, în clasa substantivului, baza rămânând fonetic intactă. Rolul suplimentar cu care se încarcă *-uri*, cel de „clasificator substantival", îi întărește poziția în ansamblul sistemului actual[17].

b. Cu același rol de „clasificator substantival" funcționează și a r t i c o l u l h o t ă r â t[18]. Caracteristicile de distribuție și, mai ales, cele de funcție semantică, legate în mod necesar de clasa substantivului, explică încărcarea suplimentară a articolului cu acest rol, recurgându-se frecvent la articularea hotărâtă atât în cazurile de conversiune (în trecerea spre clasa substantivului) și de antonomază (trecerea unui nume propriu în clasa comunelor), cât și în situațiile de preluare ca atare și de actualizare contextuală a celor mai recente baze neologice substantivale. Vezi, pentru prima situație, exemple ca:

„Marteau nu știa și nici nu-l interesa «de-ce-ul» meu" (PG, II, 20),

„a trebuit să apară și Pacepa. Pacepa însuși! *Însuși-ul* care venise la Paris în acest scop" (id., II, 18),

„orice comparație cu «CineMAiubit-ul» de la noi" (RLit),

„Am regăsit «starea» *Brahms-ului* de odinioară" (RLit)

[17] La consolidarea poziției lui *-uri* a contribuit și altă valoare pe care acesta, în timp, a dobândit-o, și anume: cea de marcă a „numelor de materie", indicând nu clasa propriu-zisă a masivelor, ci „sorturile de materie". Această valoare are ca efect atragerea „numelor de materie" din clasa substantivelor non-numărabile în aceea a substantivelor numărabile. La inventarul cunoscut de forme: *blănuri, brânzeturi, mătăsuri, mezeluri* (vezi și Grigore Brâncuș, *art. cit.*, p. 253: *arămuri, delicatesuri, scumpeturi*), se pot adăuga noi exemple, frecvente în rubricile actuale de publicitate (*„bronzuri, porțelanuri, goblenuri"*, „executăm lucrări *vinaromuri, gleturi*, zugrăveli simple, *vopseluri*", *„electroplușuri* Canada și SUA", *„fineturi, tergaluri"* etc.).

[18] Rolul articolului ca „marcă de substantivizare" este menționat frecvent în gramatica românească. Vezi, de exemplu, *Articolul și categoria determinării în limba română*, în Valeria Guțu Romalo, *Elemente de lingvistică structurală*, Editura Științifică, 1967, p. 233.

și vezi împrumuturi recente ca:

„Pentru a afla cum se folosește *Help-ul*" (Word, 31),

„Un film important în *puzzle-ul* cinematografic" (DCR, 193),

„se vor angrena Statele Unite în *imbroglio-ul* balcanic" (RLit),

„decăderile *show-business-ului*" (DCR, 211),

„Clienții *«time-sharing»-ului*" (DCR, 236).

La plural, articolul hotărât se adaugă celuilalt clasificator *-uri*, creându-se ansamblul de clasificatori *-urile*. Vezi, dintre exemple anterioare, *loves-stories-urile, haikú-urile, gadgets-urilor, know-down-urilor.*

O dată atașați cei doi clasificatori (*-uri* și *-ul*[19]), se creează premisa participării noii formații la o flexiune de tip s i n t e t i c (vezi exemplele anterioare de G–D). Sentimentul utilizatorului că se află în fața unor formații sintetice de tip special se manifestă g r a f i c prin atașarea flectivului cu ajutorul cratimei. Frecvența cu care se recurge în presa ultimei perioade la acest mijloc grafic este șocant de mare.

Semn grafic al unei flexiuni de tip sintetic, căci, prin intermediul acestui semn, flectivele sunt atașate direct bazei, cratima depășește ca importanță (în acest caz) domeniul strict al grafiei, indicând că pentru formațiile discutate aici (tipurile (a)–(e)) se recurge mult mai des la un tipar sintetic decât la o utilizare total invariabilă sau la una de tip analitic. Unei tendințe de utilizare invariabilă și analitică (vezi *supra*, § **2.1.**) i se opune, în ultima vreme, mai ales în limbajul presei, dar și în limbajele politic, financiar și economico-administrativ, în limbajul tehnic, în cel al informaticii etc., o tendință puternică de revenire la flexiunea sintetică. Este o formă cultă de contracarare a unei tendințe puternic populare de realizare analitică a cazurilor: *lu' mama, lu' șefa, lu' fetița, lu' ăsta, „tot lu' nunu-i da"* (TDM, I, 298), *„le mulg pe a lu' toți"* (TDB, 164), *„în urma la o transfuzie de sânge", „vin în locu' la șefa"* [20].

c. Și alt flectiv, în afara celor discutate la (a) și (b), îndeplinește rolul unui „clasificator substantival". Este vorba de desinența pentru vocativ feminin *-o*, care, ca și *-uri*, este s p e c i f i c ă flexiunii substantivale în raport cu cea adjectivală, distingând, în interiorul substantivului, subclasa femininelor animate. În consecință, primește o funcție suplimentară: cea de convertire a bazelor adjectivale în formații substantivale, ca în exemplele: *Frumoaso!, Iubito!*, dar *Iubită mamă!, Frumoasă fată!* Cum însă *-o* nu privește inventarul substantivelor

[19] Numeroase neologisme recente apar fie ca neutre, fie ca masculine, selectând pe *-ul* ca singură formă pentru articolul hotărât la singular, vezi și Mioara Avram, *Genul substantivelor străine întrebuințate ca atare în limba română*, p. 174.

[20] În exemplele date, apar mărci analitice de tip diferit: articolul proclitic *lu(i)*, în primele, și prepoziția *la*, în ultimele două. Ultimul exemplu *(în locul la șefa)* ilustrează că un substantiv aparținând subgenului personal poate recurge la ambele tipuri de mărci.

aici în discuție (tipurile (a)–(e)), este amintit numai pentru calitatea lui de „specificator substantival", fără a face obiectul unei analize speciale[21].

3. Deși reprezintă o clasă periferică a lexicului românesc, căci multe dintre exemplele discutate la (a)–(e) sunt conversiuni accidentale și formații neologice efemere, prin caracteristica lor de a fi f o a r t e r e c e n t e, nesupuse încă unui tipar inerent de flexiune, au avantajul de a reflecta mai fidel decât alte substantive tendințele actuale, ele încadrându-se în tiparele morfosintactice simțite ca fiind cele mai caracteristice pentru momentul actual de limbă.

În articol, se propune conceptul de „clasificator flexionar", care privește mărcile flexionare al căror rol este de încadrare n e u n i v o c ă într-o clasă lexico-gramaticală. Faptele analizate, obținute pe baza celui mai recent corpus de limbă, permit formularea câtorva concluzii, unele confirmând direcții de evoluție stabilite anterior (vezi situația lui *-uri*), altele nuanțându-le sau aducând precizări noi:

• În limbajul presei actuale și în limbajele de specialitate cu mare răspândire, alături de utilizarea invariabilă și de tiparul analitic de actualizare, se extinde o flexiune s i n t e t i c ă, realizată cu ajutorul flectivelor care au rolul de „clasificatori substantivali". Semnul grafic al acestei extinderi îl constituie frecvența de apariție a cratimei, folosite pentru legarea flectivului de baza invariabilă, o bază simțită de utilizator ca fiind de tip special sau ca aparținând altui cod decât cel comun.

• Calitatea de „clasificatori substantivali" cu care se încarcă suplimentar flectivele aici în discuție: *-uri, -o* și *articolul enclitic* le asigură î n t ă r i r e a poziției în ansamblul sistemului. Pentru primele două, statutul lor, vizibil întărit[22], explică și contracararea unor tendințe mai vechi din limbă: este vorba de restrângerea utilizării în favoarea altei desinențe (în cazul lui *-uri*) și de marginalizarea peiorativă până la scoaterea din uz (în cazul lui *-o*).

• Creșterea ponderii lui *-uri* înseamnă, implicit, întărirea poziției neutrului. Atât *-uri,* cât și clasa neutrelor, pe lângă un inventar mult lărgit, deschis tuturor formațiilor recente, manifestă tendința de extindere și dincolo de determinările și de constrângerile anterioare de utilizare.

[21] Ca și în cazul lui *-uri,* rolul special cu care se încarcă, în anumite apariții, flectivul *-o* a făcut ca o desinență, în vizibil regres, manifestând o tendință clară de limitare stilistică și de specializare peiorativă, să-și întărească poziția în sistem, fiind, astfel, ferită de dispariție. Că acest *-o,* în ipostaza de marcă de «substantivizare a adjectivelor», este obligatoriu, neavând nici un fel de conotație peiorativă, ne-o dovedește folosirea lui în registrul cult al limbii, inclusiv în cazul trecerii la substantiv a adjectivelor neologice (vezi exemple din Eminescu: „Acest cuvânt, *Divino,* mai zi-l o dată, zi-l"; „Pe veci *pierduto,* vecinic *adorato*!").

[22] Și chiar dacă poziția celor două flective nu este identică, întrucât *-o* privește o clasă mult mai restrânsă de substantive: cea a animatelor feminine de proveniență adjectivală, rolul suplimentar cu care se încarcă amândouă are efecte similare, asigurând, și în cazul lui *-o,* întărirea poziției lui în sistem.

SIGLE PENTRU IZVOARE:

DCR = Florica Dimitrescu, *Dicţionar de cuvinte recente*, ediţia a II-a, Editura Logos, 1997.
DSL = Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicţionar general de ştiinţe. Ştiinţe ale limbii*, Editura Ştiinţifică, 1997.
PG, I, II, III = Paul Goma, *Jurnal pe sărite; Jurnal de călătorie-mare; Jurnal de noapte-lungă*, Editura Nemira, 1997.
RLib = „România liberă".
RLit = „România literară".
TDB = *Texte dialectale şi glosar Bistriţa-Năsăud*, publicate de Maria Marin şi Marilena Tiugan, 1987.
TDM, I = *Texte dialectale. Muntenia*, I, sub conducerea lui Boris Cazacu, de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, 1973.
Word = Christian Crumlish, *Word pentru Windows 95*, traducere Andreea Lutic, Editura All, 1996.

Facultatea de Litere
Bucureşti, str. Edgar Quinet nr. 5–7

Manuela Saramandu

NUMERALUL – PARTE DE VORBIRE ETEROGENĂ

Numeralul reprezintă una dintre cele mai discutate părți de vorbire. A fost pusă sub semnul întrebării individualitatea sa, fiind contestat în totalitate sau redus la anumite categorii.

De cele mai multe ori, numeralul a fost repartizat la diferite părți de vorbire cu care se aseamănă (adjectiv, substantiv, pronume, adverb)[1].

Alteori a fost reținut un aspect considerat definitoriu, pa baza căruia numeralul a fost încadrat la o anumită clasă morfologică. Astfel, Iorgu Iordan[2] îl consideră un adjectiv cantitativ. Maria Manoliu-Manea și Dumitru Irimia îl includ în clasa substitutelor, similar pronumelui[3].

Unii autori restrâng numeralul la componentele de bază – cardinalul și ordinalul –, încadrând celelalte clase la alte părți de vorbire (substantiv, adjectiv, adverb)[4].

În general, discutarea trăsăturilor caracteristice ale acestei clase morfologice a avut în vedere numeralul cardinal și cel ordinal. În cele ce urmează vom urmări caracterul eterogen al tuturor categoriilor de numeral, care rezultă din toate aspectele definitorii: structura, flexiunea, comportamentul sintactic[5].

STRUCTURA NUMERALULUI

Există o mare varietate de forme, atât de la o clasă la alta, cât și în cadrul aceleiași clase.

[1] Al. Rosetti, J. Byck, *Gramatica limbii române*, ed. a II-a, București, 1945, p. 64; Luiza Seche, *În jurul categoriei numeralului*, LR, IX, 1960, 3, p. 63–70; B. B. Berceanu, *Sistemul gramatical al limbii române*, București, 1971, p. 155.

[2] Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, București, 1956, p. 357.

[3] Maria Manoliu-Manea, *Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, București, 1968; Dumitru Irimia, *Structura gramaticală a limbii române*, Iași, 1987, p. 188.

[4] Elena Carabulea, *Despre categoria numeralului*, SCL, XI, 1960, 3, p. 417–421; Viorica Florea, *Numeralul. Analiză distributivă*, LR, XIV, 1965, 3, p. 335–343; Sanda Golopenția-Eretescu, *Delimitarea clasei numeralului*, SCL, XVI, 1965, 3, p. 383–390.

[5] Considerăm, ca majoritatea cercetătorilor, că „numeralele nehotărâte" trebuie să fie scoase din inventarul clasei, detașându-se atât prin sensul lor de „cantitate neprecizată", cât și printr-un comportament morfologic specific.

Numeralele simple sunt:
– primare: cardinale (de la *unu* la *zece*, și *sută, mie, milion, miliard, bilion, trilion*); ordinale *(primul, întâiul);* colective *(amândoi, ambii);*
– formate prin derivare: ordinale propriu-zise (conținând morfemul discontinuu *al...le-a, a...a,* la care afixul omonim cu articolul hotărât se comportă similar unui afix derivativ); colective de tipul *amântrei, amânpatru* (folosite în limba vorbită, unde *amân-* funcționează ca un fel de prefix); fracționare (derivate cu sufixul *-ime*); multiplicative (reprezintă niște derivate parasintetice formate cu prefixul *în-* și sufixul *-it*).

Numeralele compuse cuprind:
– numeralele cardinale formate prin adițiune (legate prin prepoziția *spre:* 11–19);
– numeralele cardinale legate prin conjuncția *și* (21–29, 31–39...);
– numeralele care redau numele zecilor (rezultate din combinarea numeralului *zece,* tratat ca substantiv, cu celelalte numerale simple): 20, 30...90[6].

Structuri locuționale se întâlnesc la:
- numeralul colectiv: *toți (toate) + numeralul cardinal* (ex: *toți trei, toți cinci*);
- numeralul fracționar, care conține mai multe tipare locuționale, specializate stilistic. Se detașează trei structuri folosite în limbajul matematicii:

a. numeralul fracționar substantiv precedat de un numeral cardinal *(trei pătrimi, cinci doimi);*
b. două numerale cardinale legate prin prepozițiile *pe* sau *supra (trei pe patru, trei supra patru);*
c. numeralul cardinal (cu formă feminină, când are flexiune de gen) și forma feminină a numeralului ordinal *(două a patra).*

În limbajul administrativ, locuțiunea este alcătuită din: numeral *cardinal + la + sută / mie (zece la sută, trei la mie).* În vorbirea familiară se folosesc două construcții[7]: una este de tip adverbial *(pe din două)* și alta analizabilă, alcătuită pe baza substantivului *parte (a doua parte);*
- numeralul distributiv, realizat în două variante, cu sau fără dublarea numeralului: *câte doi, doi câte doi.* O structură hibridă derivă din introducerea numeralului fracționar în locuțiunea cu sens distributiv: *câte două pătrimi*[8]*;*
- numeralul adverbial: iterativ *(o dată, de două ori)* sau ordinal *(prima dată, prima oară, întâia dată, întâia oară, a doua oară...).*

[6] Cele trei tipare ale numeralului cardinal au fost considerate de gramaticile tradiționale ca având la bază modelul slav. Grigore Brâncuș demonstrează, prin comparație cu albaneza, că cel puțin primele două structuri reprezintă calcuri după modele existente în substrat (*Originea numeralului românesc,* SCL, XXIV, 1973, 5, p. 507–510). Și Gh. Bolocan constată că există o mare deosebire de structură între numeralul din română și cel din bulgară, numeralul românesc fiind organizat mult mai simplu (*Observații asupra originii numeralelor românești,* LR, XVIII, 1969, 2, p. 133–136).

[7] Mioara Avram, *Gramatica pentru toți,* București, 1986, p. 105.

[8] *Ibidem,* p. 106.

O structură mixtă rezultă din interferarea numeralului adverbial cu cel distributiv: *de câte două ori*[9].

Structurile perifrastice sunt foarte diferite ca organizare, grupând:

- construcții numerale ale numeralului cardinal, redate printr-o cifră (247, 1593, 10.376 etc);
- „numeralul aproximativ", reprezentat de un numeral cardinal precedat de modalizatori de aproximație *(vreo, cam, circa, aproximativ, aproape, în jur de, și ceva, și mai bine, și mai mult, mai bine de, la, sub, spre, peste, până la);*
- construcții perifrastice eterogene *(cinci minute și patru secunde, unu și jumătate, trei fără un sfert, un metru și 15 centimetri, două kilograme și 100 de grame, 10 franci și 20 de centime)*.

FLEXIUNEA

Flexiunea este redusă, conținând multe puncte de invariabilitate, și este, de asemenea, foarte neomogenă.

Numeralul are categoriile de gen și de caz, dar este indiferent față de categoria numărului și a determinării.

GENUL

Numeralele cardinale *unu, doi* și compusele lor au flexiune de gen – au un *gen mobil,* spre deosebire de celelalte numerale, care au un *gen comun,* comportându-se ca adjective invariabile[10]. Face excepție *unsprezece,* care e invariabil ca gen. Compusele cu *zece, sută, mie, milion* au o flexiune internă de gen, neinfluențată de genul substantivului la care se referă[11].

Numeralele cardinale care redau numere abstracte au *genul fix* (masculin), similar substantivelor *(unu și cu doi fac trei).* Numeralul fracționar simplu *(doime, treime),* comportându-se ca un substantiv, are, de asemenea, genul feminin ca un gen fix.

Numeralele distributive au același comportament cu numeralele cardinale incluse în structura lor.

Numeralele ordinale și unele numerale colective au flexiune de gen: *amândoi (amândouă), ambii (ambele), tustrei (tustrele), câteșitrei (câteșitrele)* și locuțiunea *toți (toate) + numeral cardinal.* Numeralele colective populare formate cu *tus-* și *câteși-* sunt însă invariabile, iar forma de genitiv-dativ *amânduror(a)* este, de asemenea, invariabilă ca gen.

[9] *Ibidem,* p. 107.

[10] Cf. Marina Rădulescu, *Categoria gramaticală a genului la numeralul cardinal,* LR, XLIII, 1994, 1–2, p. 9.

[11] Cf. Valeria Guțu Romalo, *Flexiunea numeralului,* LR, XXIX, 1980, 2, p. 149–152.

Numeralul multiplicativ are structura și comportamentul adjectivelor participiale, cu flexiune după gen, număr și caz (acestea reprezintă categorii solidare în cadrul flexiunii nominale).

Genul este exprimat desinențial, solidar cu numărul și cazul la numeralul ordinal *întâiul,* antepus substantivului. La varianta populară *dintâi* această flexiune se exprimă analitic, cu ajutorul articolului *cel.*

EXPRIMAREA CAZULUI

Singurele numerale cu flexiune cazuală sunt numeralul cardinal *unu,* datorită formei sale apropiate de pronumele nehotărât *unul,* și numeralele colective *amândoi* și *ambii* (la genitiv-dativ: *amânduror(a), ambilor).*

Numeralul fracționar (substantiv) și numeralul multiplicativ (adjectiv) au virtual flexiune de caz, dar contextele în care se folsesc impun restricții semantice în selectarea genitivului și a dativului.

Celelalte numerale cardinale și numeralele ordinale realizează flexiunea cazuală analitic, cu ajutorul articolului *cel,* când sensul este determinat. Când sensul este nedeterminat, se folosesc construcții prepoziționale, echivalente semantic cu genitivul (prepoziția *a*) sau cu dativul (prepoziția *la*)[12]. Unii cercetători consideră că fostele prepoziții s-au gramaticalizat devenind morfeme cazuale de tip analitic[13]. Ele sunt similare articolului hotărât *lui,* devenit prin procliză morfem cazual, sau morfemului *pe* al acuzativului obiect direct. O dovadă convingătoare în acest sens o constituie faptul că ele permit antepunerea unor prepoziții (ex.: *în fața a trei martori, datorită la doi dintre aceștia)* [14].

ALTE CATEGORII GRAMATICALE

Numeralul nu are categoria gramaticală a numărului. El impune pe cale lexicală, prin sensul său, un număr cuvântului cu care se asociază (substantiv, verb): *Cinci colegi au venit, unu a lipsit; Amândoi au fost premiați* [15].

[12] Vezi Valeria Guțu Romalo, cap. *Morfologia,* în vol. *Limba română contemporană. Fonetica, Fonologia, Morfologia* (coordonator Ion Coteanu), București, 1985, p. 101; Mioara Avram, *op. cit.,* p. 103.

[13] Deși le consideră construcții prepoziționale, Mioara Avram (*op. cit.,* p. 214) arată că ele prezintă o oarecare gramaticalizare, fiind echivalente cu anumite forme cazuale.

[14] G. G. Neamțu, *Despre flexiunea cazuală a numeralului,* LR, XXIX, 1980, 3, p. 251. Un argument suplimentar îl constituie încadrarea complementului precedat de *la* în sfera obiectului indirect sintetic, distinct de obiectul prepozițional.

[15] Vezi Valeria Guțu Romalo, cap. *Morfologia,* p. 101. Sanda Golopenția-Eretescu, *op. cit.,* p. 390 și în *Locul numeralului în structura grupului nominal,* SCL, XVI, 1965, 5, p. 617, consideră că numeralul are un număr fix: *unu* este defectiv de plural, iar celelalte numerale sunt defective de singular; morfemul de număr nu e explicit, ci e convertit. Ștefan Găitănaru (*Delimitarea nume-*

Alte categorii gramaticale specifice flexiunii nominale, cum sunt *categoria determinării* sau *categoria comparației,* nu sunt posibile la numeral, din cauza sensului său.

O categorie specifică numeralului este cea *a ordinii,* limitată la numeralul ordinal și exprimată prin morfemul discontinuu *al...le-a* (pentru masculin) și *a...a* (pentru feminin)[16].

Anumite numerale se comportă morfologic ca alte părți de vorbire.

Au *flexiune de substantiv* numeralele cardinale simple *zece, sută, mie, milion, miliard, bilion, trilion* și numeralul negativ *zero,* variind după gen, număr, caz, determinare. Unii cercetători au contestat apartenența lor la clasele numeralului[17]. Cei mai mulți cercetători consideră însă că ele se integrează în clasa numeralului, bazându-se pe următoarele argumente: conținutul lexical (exprimă o cantitate numerică precizată), integrarea lor în structuri numerale, folosirea construcțiilor prepoziționale cu valoare cazuală, impunerea pluralului în context (ex.: *O sută (de turiști) s-au cazat la hotelul acesta*).

Numeralul fracționar simplu este, din punct de vedere morfologic, un substantiv. Când e folosit în structură locuțională, el își pierde flexiunea sintetică, utilizând procedeele analitice, specifice clasei sale. *Jumătate* și *sfert* sunt apreciate uneori ca numerale fracționare, alteori ca substantive cu sens fracționar.

Au *flexiune de adjectiv* numeralele ordinale *primul* și *întâiul* și numeralele multiplicative.

Sunt *invariabile* numeralele adverbiale și numeralul multiplicativ folosit adverbial, numeralul ordinal *întâi* (cu varianta populară *dintâi*) postpus substantivului (se comportă ca un adjectiv invariabil). De asemenea, numeralul negativ *zero,* când însoțește un substantiv, funcționează ca un adjectiv invariabil.

COMPORTAMENTUL SINTACTIC

Caracterizarea sintactică a unei părți de vorbire are în vedere atât funcțiile sintactice, cât și distribuția.

ralului ca parte de vorbire, LR, XXXVI, 1987, 5, p. 367) apreciază că numărul este realizat prin supletivism și e organizat pe clase (unități, zeci, sute) în câte nouă opoziții de bază, procedeu cu un grad redus de gramaticalizare.

[16] Morfemul este alcătuit din fostul articol *al (a)* combinat cu fostul articol hotărât *(-le, -a)* și cu particula deictică *-a* la masculin.

[17] Cf. Sanda Golopenția-Eretescu, *Locul numeralului în structura grupului nominal,* SCL, XVI, 1965, 5, p. 613–618. Marina Rădulescu, *op. cit.,* p. 13, menționează câteva trăsături care, în afara flexiunii de substantiv, disting aceste unități de clasa numeralului: pe de o parte, imposibilitatea antepunerii articolului demonstrativ și a adverbului de aproximație, pe de altă parte, admiterea adjectivului cantitativ antepus (**cele sute, *cam sute,* dar *câteva/atâtea/multe sute*).

Numeralul nu are *funcții sintactice* specifice. Acestea sau sunt limitate (fracționarul ocupă poziția sintactică a substantivului, adverbialul – a adverbului), sau se caracterizează printr-o polivalență funcțională: cardinalul, ordinalul[18] și colectivul apar în contextul substantivului sau al adjectivului, multiplicativul în contextul adjectivului sau al adverbului, distributivul în context adjectival (care se interferează cu cel adverbial), rareori în context substantival[19].

Numeralele care apar în contextul substantivului trebuie discutate mai nuanțat. Valoarea de bază a fost cea adjectivală, de la care, prin comprimarea exprimării, a rezultat valoarea de substitut al substantivului, adică o valoare similară celei pronominale (ex.: *Mihai are trei frați. **Doi** sunt profesori*). Pe de altă parte, numeralul cardinal este substantivat când redă numele numerelor abstracte (cifrele în matematică sau notele școlare: *Trei plus patru fac șapte; A luat opt la fizică*).

Diversele categorii de numerale se deosebesc în ce privește *distribuția* lor: topica față de elementul regent și construcțiile pe care le impun.

Majoritatea numeralelor aparțin grupului nominal, funcționând fie ca centru, fie ca adjunct față de un substantiv. Numeralul adverbial și uneori numeralul multiplicativ apar în grupul verbal și de aceea Georgeta Ciompec le integrează în clasa adverbului[20]. Numeralul neologic *bis* este utilizat atât în grupul nominal, comportându-se ca un numeral ordinal (ex.: *numărul 9 bis*), cât și în grupul verbal, similar numeralului adverbial (ex.: *– Bis! Strigau spectatorii*).

Topica numeralului aflat în poziția de adjunct este, de cele mai multe ori, fixă. Numeralul cardinal și numeralul colectiv se află întotdeauna în antepoziție față de substantivul regent, numeralul ordinal și colectivul *amândoi* se folosesc mai ales în antepoziție, iar numeralul multiplicativ se plasează întotdeauna în postpoziție.

Numeralul adverbial iterativ este antepus față de regentul reprezentat de un adjectiv sau de un adverb și este mai ales postpus față de verb.

Unele numerale impun anumite *construcții prepoziționale*. Astfel, numeralul cardinal de la 20 în sus se construiește cu prepoziția *de*, iar numeralul fracționar se leagă de determinant prin prepozițiile *de* sau *din (o zecime **de** secundă; o doime **din** teren)*. Numeralul ordinal folosit cu valoare adjectivală poate fi precedat de *cel*, care este întotdeauna însoțit de particula *de* având origine prepozițională: *cel de-al treilea candidat*.

[18] Forma populară *dintâi* se folosește numai în context adjectival.

[19] Cf. Grigore Brâncuș, Manuela Saramandu, *Gramatica limbii române. Morfologia*, București, [1998], p. 60 și 64. Când regentul este un substantiv, numeralul distributiv funcționează ca adjectiv (ex.: *S-au distribuit **câte două** exemplare*); când regentul este un verb, numeralul distributiv se raportează, în același timp, și la un nume, valoarea adjectivală interferându-se cu cea adverbială (ex.: *Vizitatorii s-au grupat **câte zece** persoane*). Numeralul distributiv preia rolul sintactic al unui substantiv exprimat anterior: *A cumpărat multe cărți, dar citește **câte una***.

[20] Georgeta Ciompec, *Morfosintaxa adverbului românesc*, București, 1985, p. 33.

În calitate de adjunct față de un substantiv, unele numerale impun *articularea* substantivului, altele impun *nonarticularea*. Numeralul cardinal, numeralul ordinal antepus și colectivul *ambii* determină nonarticularea substantivului regent. Numeralul ordinal postpus și celelalte numerale colective impun articularea substantivului (colectivul *amândoi* impune articularea, indiferent de topica sa).

În structura numeralului colectiv *amândoi* particula deictică *-a* de la genitiv și dativ este dirijată atât de comportamentul sintactic, cât și de topică. Astfel, ea este utilizată pentru poziția sintactică de centru și pentru cea de adjunct plasat în postpoziție: *(surorilor) amândurora,* dar *amânduror surorilor.*

POZIȚIA NUMERALULUI ÎN CADRUL PĂRȚILOR DE VORBIRE

Având în vedere aspectele menționate (structura, flexiunea, comportamentul sintactic), se poate constata caracterul deosebit de eterogen al numeralului. Singurul aspect unitar îl reprezintă sensul său, faptul că redă o cantitate numerică definită. Contextul său diagnostic este cel semantic: [*câți*] [*câte*], ceea ce îl distinge de celelalte părți de vorbire. Acest context se poate nuanța după clasele de numeral[21], delimitându-le, în același timp, de categoria „numeralelor nehotărâte". Variantele contextuale decurg din contextul numeralului cardinal și alcătuiesc *unitatea contextuală* a acestei clase morfologice.

În ciuda asemănărilor cu alte părți de vorbire, numeralul se distinge prin anumite *caracteristici proprii:* indiferența față de categoria numărului, a determinării și comparației. Flexiunea sa se realizează numai în cadrul categoriilor de gen și caz, dar flexiunea de gen este redusă, iar categoria cazului se exprimă prin procedee analitice.

Numeralul are o categorie specifică, a ordinii, limitată la numeralul ordinal.

O trăsătură esențială a numeralului o constituie organizarea strictă în serii[22], având o capacitate infinită de combinare a unităților minimale, care se comportă similar seriilor de simboluri[23].

Numeralul a fost apropiat de alte părți de vorbire cu care se aseamănă mai ales din punct de vedere contextual. Totodată, el se opune fiecăreia dintre ele, ceea ce îi conferă propria individualitate.

Având în vedere poziția sa sintactică[24], numeralul poate funcționa atât ca centru, cât și ca adjunct, spre deosebire de substantiv, care este exclusiv centru,

[21] Cf. Ștefan Găitănaru, *op. cit.*, p. 366–377 [*câte (câte) anume?*] – pentru numeralul cardinal, [*al câtelea (a câta)?*] – pentru numeralul ordinal, [*câte câți (câte câte)?*] – pentru numeralul distributiv ș.a.m.d.

[22] Mioara Avram, *op. cit.*, p. 98.

[23] Sanda Golopenția-Eretescu, *op. cit.*, p. 388.

[24] Vezi Sanda Golopenția-Eretescu, *Locul numeralului în structura grupului nominal*, SCL, XVI, 1965, 5, p. 613–618.

şi de adjectiv, care este exclusiv adjunct. În poziţia de centru, numeralul se apropie de pronume prin rolul său de substitut al substantivului. Se deosebeşte de pronume prin faptul că unele pronume sunt întotdeauna independente, în timp ce numeralele, independente în unele contexte, devin dependente în alte contexte.

Numeralul se deosebeşte şi din punct de vedere morfologic de substantiv, adjectiv sau pronume. Trăsătura distinctivă faţă de substantiv o constituie absenţa categoriei determinării, iar faţă de adjectiv – lipsa categoriei comparaţiei.

Combinarea dintre trăsăturile comune cu unele părţi de vorbire şi cele specifice clasei numeralului dau individualitatea acestei părţi de vorbire. Se impune precizarea că aceste trăsături nu se întâlnesc la toate categoriile de numeral.

Majoritatea cercetătorilor consideră că, în ciuda caracterului eterogen şi a flexiunii sale reduse, numeralul constituie totuşi o clasă independentă, distinctă de celelalte părţi de vorbire[25].

Facultatea de Litere
Bucureşti, str. Edgar Quinet nr. 5–7

[25] Mioara Avram, Grigore Brâncuş (*Numeralul*, în vol. *Sinteze de limba română*, ed. a III-a, coordonator Theodor Hristea, Bucureşti, 1984, p. 225–227), Elena Carabulea, Viorica Florea, Ştefan Găitănaru, Sanda Golopenţia-Eretescu, Al. Graur (*Gramatica azi*, Bucureşti, 1973, p. 74–85), Valeria Guţu Romalo, Marina Rădulescu.

Oana Sitaru

STRUCTURI RECURENTE ÎN POEZIA LUI NICHITA STĂNESCU

Limba poeziei lui Nichita Stănescu[1], „limba poezească [...] ar putea fi considerată o limbă cu un singur vorbitor (și el dispărut de câțiva ani), pe care o înțelege însă orice cunoscător al limbii române [...]. Nu este altceva decât o ipostază sărbătorească a limbii române"[2].

Particularitățile limbii lui Nichita Stănescu se conturează în urma unui proces care constă în „dinamitarea structurilor celor mai rezistente ale limbii"[3]; actul creator stănescian este o „prestidigitație lingvistică"[4], el presupune o „gimnastică [a] limbii"[5], este un act complex care se situează într-un spațiu definit de cele două tendințe extreme: „de la jocul cu absolutul la hârjoana cu cuvintele"[6]; „la poet, actul liric se declanșează în mod lucid, ca un efect al speculației, iar nu în urma acelui „șoc" emotiv atât de enigmatic pentru marile răbufniri lirice"[7].

Nichita Stănescu adoptă un sistem specific de reguli, explicabile printr-un nonconformism evident, sursă a unor fenomene lingvistice particulare, pe de o parte prin refuzarea tiparelor, a structurilor obișnuite, pe de altă parte prin copierea unor tipare specifice unor contexte ale limbii române și aplicarea lor în condiții improprii, neacceptate de limba română literară.

În cele ce urmează ne propunem să realizăm o incursiune printre structurile recurente ale poeziei stănesciene, observând reacția poetului la tiparele specifice limbii literare.

[1] Exemplele au fost extrase din volumul *Poezii*, București, Editura Minerva, 1988. Vezi și Paula Diaconescu, *Comunicarea prin necuvinte*, în SCL, XXVI, 1975, nr. 5, 485–487; Marian Popa, *Competență și performanță*, București, Editura Cartea Românească, 1982 (cap. *Nichita Stănescu după Epica Magna);* p. 259–268, Cristian Moraru, *Ceremonia textului*, București, Editura Eminescu, 1985; Ecaterina Mihăilă, *Limbajul ca obiect al poeziei la Nichita Stănescu*, I, în SCL, XLIII, 1992, nr. 6, p. 545–557; II, XLIV, 1993, nr. 1, p. 3–13; Daniel Dimitriu, *Nichita Stănescu. Geneza poemului*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza", 1997.

[2] Alexandru Ștefănescu, *Limba poezească*, în „Vatra", XVI, 1988, nr. 12, p. 8.

[3] Daniel Dimitriu, *op. cit.*, p. 74.

[4] Alexandru Ștefănescu, *loc cit.*

[5] Ion Lotreanu, *Caligrafii critice*, București, Editura Eminescu, 1977 (cap. *Aspecte ale poeziei lui Nichita Stănescu*, p. 205).

[6] Marian Popa, *op. cit.*, p. 259.

[7] Marin Mincu, *Poezie și generație*, București, Editura Eminescu, 1975, p. 26 (cap. *Reformularea lirismului*, p. 20–29).

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 137–141, București, 1999

Inventarul lexical stănescian se îmbogățește cu termeni noi, rezultați în urma procesului de derivare, după reguli proprii; el aplică prefixul negativ *ne*[8] în condiții neobișnuite, neacceptate în limba română literară: adjectivelor (***netreaz*** – 131, ***neud*** – 198), participiilor adjectivale (***nezburat*** – 76, ***necălătorită*** – 243), substantivelor (***necuvinte*** – 185, ***neiubire*** – 86, ***neîntregul*** – 183, ***neauzul*** – 80, ***negustul*** – 80, ***nemirosul*** – 80, ***nevăzul*** – 80, ***nepipăitul*** – 80). „Necuvântul" este deci „antilege, libertate; joc de lumini amețitoare"[9], „adevărate nebuloase, [...] rolul acestuia fiind nu de a propune un conținut semantic contrar celui cunoscut, ci de a vida cuvântul de conținut"[10].

Exprimarea negației cu ajutorul prefixului *des- / dez-*, fenomen obișnuit în limba română, se regăsește în poezia stănesciană în cazul unor substantive, adjective și verbe, de la termeni derivați și ei (uneori) după reguli proprii: „ceață–cețoșare" – *descețoșare* (326); „toamnă–tomnat" – *destomnați* (321), *a se întomna* (219); *dezîmblânzire* (265); *dezînsingurezi* (318); *iarbă – a se ierbi* (315); ***nesfârșit – a se nesfârși*** (268).

Prin compunere se obțin termeni neobișnuiți: *ale nuștiucuiului* (197), *ale nuștiucinelui* (197)[11], forme de caz oblic neobișnuite, savant construite, prin multiple mărci de genitiv-dativ *(cui–cuiului–ale [nuștiu]cuiului);* mărcile de genitiv sunt folosite în mod neobișnuit, tratând pronumele de politețe ca pe un substantiv (prin aplicarea de mărci duble): *ale dumneavoastror (plete)* (213).

Conversiunea[12] este un procedeu frecvent folosit, chiar în cazul adverbelor, verbelor, substantivelor, pronumelor sau numeralelor: *doiul* (168), *multul* (213), *sinele* (194), *estele*[13].

Acordul între un adjectiv și substantivul corespunzător se extinde și la nivelul altor părți de vorbire, prin schimbarea categoriei gramaticale, rezultând construcții surprinzătoare. Astfel, poetul realizează acordul cu substantivul al unor forme adverbiale („umbra stelei *susă*" – 317), substantivale („pasărea devine *arcă*" – 298) sau construcții invariabile („o *cât de câtă* greutate" – 265).

Poetul obține construcții insolite prin folosirea unor cuvinte din aceeași clasă lexicală, dar cu funcție diferită, neînregistrată de limba literară. Astfel, prepoziția devine substantiv, după regula obișnuită: ***„lângă lânga"*** sau verbul este folosit cu valoare substantivală sau circumstanțială: ***mă mut din sunt"***[14].

[8] Vezi și Ecaterina Mihăilă, *op. cit.*, I, p. 552; Daniel Dimitriu, *op. cit.*, p. 175.

[9] Hristu Cândroveanu, *Poeți și poezie*, București, Editura Cartea Românească, 1980 (cap. *Nichita Stănescu sau **Măreția frigului***, p. 150–156).

[10] Ștefan Augustin Doinaș, *Lectura poeziei*, București, Editura Cartea Românească, 1980 (cap. *Poezia și poetica lui Nichita Stănescu*, p. 200, 202).

[11] Vezi și Ecaterina Mihăilă, *op. cit.*, p. 553.

[12] Vezi și D. Bejan, *Conversiunea părților de vorbire în opera lui Nichita Stănescu*, în „Limbă și literatură", 1987, nr. 3, p. 311–320.

[13] Cf. Daniel Dimitriu, *op. cit.*, p. 186.

[14] Cf. Paula Diaconescu, *op. cit.*, p. 487.

Poetul asociază forme verbale gerunziale sau participiale cu substantive, acordându-le după regulile gramaticii române, dar după reguli semantice proprii, justificate prin „plăcerea combinării vocabulelor"[15]: „bărbat țeapăn și zâmbit" (312), „păsări zburânde, zburate" (204), „fel de mestecând" (255), „strigăt de nefiind" (255).

Dacă în poezia lui Nichita Stănescu adverbele pot fi acordate cu substantivele, și substantivele (nume de obiecte) pot primi grade de comparație: „Mai frumos, nu! [...] *mai sabie,* da. *Mai scut*"[16], sau pot primi determinări circumstanțiale: „Mai lasă-mă un minut, mai lasă-mă o secundă, / *un fir de nisip / o brizǎ, o undǎ*" (31). Chiar și verbele cunosc forme de superlativ absolut[17]: „s-au foarte lipit" (210), „foarte ninge" (310).

Poetul realizează un grad de comparație nou, rezultat din contaminarea mărcilor de superlativ absolut și ale celui relativ: „pe cel mai foarte des" (232).

Cuvintele se înlănțuie în construcții de tip poliptoton și parigmenon, după reguli combinatorii care respectă tiparul sintactic, ignorând valențele semantice: „împietrita pricină a pietrelor" (244); „te-a-mbrățișat cu-mbrățișarea" (189); „pământule de pământ" (199); „la-nceputul lumilor lumii" (187); „zeul zeilor zeilor" (258); „întâmplările neîntâmplate" (49); „părinții părinților" (94); „își zbate sinele în sine" (194); „însetat de setea sa" (198); „cum voi fi în stare să fiu?" (206); „vrei tu să vreau să fii fiind" (215); „dintr-o înserare-n seară" (218); „a fi nemaifiind" (253); „mult prea puțin prea-multul" (213); „viii și morții viilor" (221); „de ce ați vrut să vreți" (236); „unde sunteți voi cei care sunteți / iară voi cei care nu mai sunteți / unde sunteți?" (231); „tot ce știm e că nu este / și ce nu știm pare-a fi" (271); „întunecând întunericul" (280).

Poetul asociază cuvintele după un tipar sintactic respectat parțial; el inversează ordinea firească, construind imperative particulare, rezultate din contaminarea cu conjunctivul „înapt să fie-i pielea albă" (217), sau între forma negativă (realizată conform regulilor limbii române cu infinitivul) și cea pozitivă: „pe mine nu mă mai redă-mă" (328).

Respecând doar până la un punct tiparul sintactic corect, el introduce un determinat care alterează sensul firesc: „culoare fi-vom și albastră" (284); „toată era ca de iepuri un nor" (308), „eu sunt cel care nu se poate fără de el" (180).

Aceeași tendință – de nonconformism – poate fi invocată și pentru a explica nerespectarea regulii de formare a pluralului substantivelor, prin inversarea desinențelor corespunzătoare: *-e* în cazul substantivelor care primesc în limba literară *-i* sau *-uri: acoperișe* (13), *crenge* (14), *frunzișe* (17), fără existența unor rațiuni de natură prozodică, precum și prin folosirea pluralului în cazul unor cuvinte de tip „singularia tantum": *auri, grâuri*[18].

[15] Cf. Ion Pop, *Spațiul și măștile poeziei*, București, Editura Albatros, 1980, p. 186.
[16] Cf. Cristian Moraru, *op. cit.*, p. 219; Paula Diaconescu, *op. cit.*, p. 487.
[17] Vezi și Daniel Dimitriu, *op. cit.*, p. 192.
[18] Cf. Ecaterina Mihăilă, *op. cit.*, p. 553.

Din categoria verbului se poate semnala tendința de a conjuga verbe impersonale[19] după modelul celor personale: ele primesc subiect, forme de imperativ sau substantive în vocativ („mă-nnoptasem" – 265, „o răsar" – 37, „plouă, Doamne" – 223) și de a încadra la diateza reflexivă verbe care nu o permit[20] („pe mine însumi mă dor" – 41, „și tu te dori pe tine" – 42, „se doare pe sine" – 842, „încearcă să se respire" – 205, „murindu-se" – 204, „mă mult-murisem" – 265).

Imperativul verbului stănescian este deseori format prin analogie cu construcții existente în limbă: *„nu mă mai redă-mă"* (328), „Mai pierde-te, / mai *du-te-te*"; de asemenea, imperativul este exprimat prin conjunctiv: „Haideți [...] *să haidem*"[21], *„să fie-i* pielea albă" (217).

În cazul verbelor cu forme supletive este observabil refuzul poetului de a alege forma potrivită pentru obținerea unei categorii verbale noi, având efecte suprinzătoare, imprevizibile, prin atașarea mărcii de gerunziu la rădăcina rezultată din forma de imperfect: *a fi – era – erând*[22].

În poezia stănesciană, verbe precum: *a muri, a se naște* admit grade de intensitate, de repetabilitate, determinări cantitative, poetul ignorând natura specială a acestor verbe: „eu mor cu fiecare lucru pe care îl ating" (43); „nu vom muri definitiv / niciodată" (15); „de mult viu, mă mult-murisem" (265); „Doamne, eu nu pot să mai mor" (267); „obișnuit doar să moară" (81).

Poetul ignoră trăsături semantice ale unor adverbe sau substantive, plasându-le în construcții pleonastice sau tautologice, propunându-și „violarea regulilor de sistem", rezultând „infracțiuni", „anomalii"[23]: „mai definitiv" (133); „s-ar nesfârși la nesfârșit" (286); „de sinele său" (202).

Nichita Stănescu construiește versuri după un tipar sintactic în care cultivă jocul de cuvinte bazat pe omonimie: „n-ai să *vii* și n-ai să *morți*" (215), precum și tehnica acumulării de determinanți cu final asemănător: „soarele *pitic, aurit și mozaic*" (219), care culminează cu un termen folosit numai din rațiuni prozodice *(mozaic)*, legătura (semantică) dintre acesta și regentul său fiind aproape inexistentă.

Structura populară „Foaie verde de ..." este însușită de poet într-o manieră personală: determinantul (concret) prezent în mod obișnuit („de trifoi", „de lipan", „mălin" etc.) este substituit, în poezia stănesciană, cu un determinant incompatibil cu această structură: „Foaie verde de *albastru*" (114).

Structura: „ 1 × 1 fac 1", „5 fără 4 fac 1" este copiată și realizată cu elemente incompatibile atât cu domeniul din care provine tiparul (matematica), cât

[19] Vezi și Paula Diaconescu, *op. cit.*, p. 486; Cristian Moraru, *op. cit.*, p. 220; Daniel Dimitriu, *op. cit.*, p. 194.

[20] Vezi Ecaterina Mihăilă, *op. cit.*, p. 556; Daniel Dimitriu, *op. cit.*, p. 193.

[21] Cf. Marian Popa, *op. cit.*, p. 268.

[22] Vezi și Crișu Dascălu, *Aspecte ale poeziei lui Nichita Stănescu*, în „Limbă și literatură", 1981, nr. 2, p. 257–259; Cristian Moraru, *op. cit.*, p. 221.

[23] Paula Diaconescu, *op. cit.*, p. 485–487.

și din punct de vedere semantic: *„Noi știm că 1 × 1 fac 1 / Dar un inorog ori o pară / Nu știm cât face. / Știm că 5 fără 4 fac 1, dar un nor fără o corabie / nu știm cât face. / Știm, noi știm că 8 / împărțit la 8 fac 1, / dar un munte împărțit la o capră / nu știm cât face. / Știm că 1 + 1 fac 2 / dar eu și cu tine, / nu știm, vai, nu știm cât facem. / Ah, dar o plapumă / înmulțită cu un iepure / face o roșcovană, desigur, / o varză împărțită la un steag / fac un porc, / un cal fără un tramvai / face un înger, / o conopidă plus un ou, / face un astragal. / Numai tu și cu mine / înmulțiți și împărțiți, / adunați și scăzuți, / rămânem aceiași"* (247).

*

Prin aceste procedee, poetul pare că urmărește deturnarea cuvintelor de la destinul lor firesc și imprimarea unui destin hotărât de el însuși, după rațiuni proprii, diferite de cele obișnuite, prin procedeul pe care îl dezvăluie în *Ars poetica:* „Îmi învățam cuvintele să iubească [...] / Până la urmă, cuvintele / Au trebuit să semene cu mine / și cu lumea" (44).

Concluzia o formulează el însuși: „Te-ai luptat cu însuși cuvântul / și l-ai învins!" (165).

Liceul Energetic, București,
Aleea Podul Giurgiului nr. 5

Maria Stanciu-Istrate

LEGENDA SFÂNTULUI ALEXIE. PREZENTARE GENERALĂ

1. Ne propunem, în cele ce urmează, să analizăm una dintre cele mai populare legende care au circulat în literaturile europene creştine, şi anume cea legată de viaţa sfântului Alexie. Scopul nostru este în primul rând acela de a stabili izvoarele legendei, urmând ca în partea a doua să vedem ce ecou a avut ea în literatura şi în folclorul românesc. Vom începe prin a prezenta un rezumat al legendei, absolut necesar pentru demonstraţia care va urma. Precizăm că intenţionăm să surprindem în această formă prescurtată trăsăturile generale ale scrierilor care cuprind legenda hagiografică, ignorând acele diferenţe care apar de la o versiune la alta.

Legenda spune că trăia la Roma un om bun, bogat şi slăvit de împăraţii de atunci, şi anume Efimian. Era foarte credincios şi milostiv cu cei sărmani, urmând întru totul învăţăturile lui Dumnezeu. Nu avea copii şi împreună cu soţia lui, la fel de credincioasă ca şi el, se ruga Celui de Sus să le dăruiască un urmaş. În cele din urmă, rugăciunile lor au fost ascultate, astfel încât femeia a născut un băiat, căruia i-au dat numele de Alexie. Copilul era foarte blajin şi supus, ascultând nu numai de părinţi, ci şi de cei din urmă argaţi care îl învăţau de bine. Totodată era şi milostiv, ajutându-i pe cei nevoiaşi.

Venindu-i vremea de însurat, părinţii îi aleseră ca mireasă o fată de neam nobil. Alexie nu se împotriveşte, numai că, în noaptea nunţii, îi înapoiază inelul soţiei sale şi-i spune să-l păstreze până când va vrea Dumnezeu, care va fi între ei doi de atunci înainte. După aceea intră în camera sa, îşi luă o parte din avere şi plecă de acasă, hotărât să-şi dedice viaţa lui Dumnezeu. Ajuns în port, se îmbarcă pe o corabie ce mergea în Laodiceea, oraş din Siria, şi de aici ajunse la Edesa. După ce îşi împărţi toată averea săracilor, se îmbrăcă în haine de cerşetor şi rămase să locuiască pe lângă biserica Maicii Domnului. Tot ce primea drept milostenie împărţea, la rândul său, celorlalţi. Mânca foarte puţin şi se ruga neîncetat la Dumnezeu să-l ierte pentru păcatele sale.

În vremea aceasta, tatăl său, văzând că fiul lui a plecat de-acasă, trimise în toate părţile feciori să-l caute. Aceştia îl întâlnesc, însă, spre bucuria lui Alexie, care-i mulţumeşte pentru aceasta lui Dumnezeu, nu-l recunosc. Au trecut aşa 17 ani, după care, într-una din zile, cel care se îngrijea de biserica Sfintei Născătoare visează un înger care îi spune să bage în biserică pe omul lui Dumnezeu pentru că este destoinic să intre în împărăţia cerului. După indicaţiile primite, slujitorul înţelege că este vorba despre Alexie şi-l duce în biserică. Astfel, virtutea şi credinţa lui Alexie devin celebre şi toţi cetăţenii din Edesa vin să-l venereze. Numai că Alexie nu-şi doreşte glorie terestră şi părăseşte oraşul, îmbarcându-se pe o corabie care mergea în Tarsis. Din cauza unei furtuni, vasul nu ajunge la destinaţia dorită, ci la Roma. Alexie vede în acest fapt un semn trimis de Dumnezeu, căruia-i mulţumeşte şi hotărăşte să nu mai plece în altă parte, ci să se întoarcă la casa părinţilor săi. Ajuns în faţa tatălui său, care nu îl recunoaşte, îl roagă să-l miluiască şi să-i permită să trăiască pe lângă casa lui. Drept hrană, spune el, îi vor ajunge firimiturile ce vor cădea de pe mese. Înduioşat la vederea acestui pribeag şi cu gândul la fiul său plecat printre străini, Efimian nu numai că îl primeşte, dar promite aceluia care se va îngriji de străin că va fi răsplătit.

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 143–150, Bucureşti, 1999

Mai trec 17 ani, timp în care Alexie suportă cu stoicism batjocura acelora care i-ar fi putut fi sclavi. Vede durerea mamei și a soției sale, care în tot acest timp continuă să se gândească la el, însă nu se demască. Simțindu-și sfârșitul aproape, cere sclavului care-l slujea hârtie și condei și-și povestește într-o scrisoare toată viața. Moare într-o zi de vineri, neștiut de nimeni. Numai că, în duminica următoare, la liturghie, un glas din cer le spuse celor care erau de față că trebuie să-l caute pe „omul lui Dumnezeu" în casa lui Efimian, căci s-a stins din viață și trebuie să fie îngropat. Auzind acestea, împărații, care erau prezenți la slujbă, se întoarseră spre Efimian, certându-l că a ținut în casa sa, fără să spună nimănui, un om atât de iubit de Dumnezeu. Însă Efimian jură că nu știe nimic despre toate acestea. Atunci împărații, însoțiți de toată mulțimea venită la biserică, se hotărăsc să meargă la casa lui, să-l caute acolo pe „omul lui Dumnezeu". După ce sunt primiți cum se cuvine, de Efimian se apropie slujitorul care-i servise lui Alexie. El spuse stăpânului său că cel pe care-l căutau împărații ar putea fi cel pe care el îl slujise până atunci. Și povestește cum străinul nu mânca decât foarte puțin și numai după ce se împărtășea duminica, se ruga necontenit și primea cu bucurie chiar și neplăcerile pe care i le pricinuiau slugile. Auzind toate acestea, Efimian merse să-l caute pe străin, însă acesta nu răspunse la chemarea sa. Intrând în chilia în care se adăpostea sfântul, îl găsi zăcând cu fața în sus. Tot chipul îi strălucea, iar în mână ținea o scrisoare. Efimian se apropie și vru să ia scrisoarea, însă constată suprins că nu poate să o smulgă din mâna mortului. Se întoarse către împărați și le spuse că l-au găsit pe cel pe care îl căutau. Împărații ordonară atunci să fie adusă o năsălie pe care să fie puse moaștele sfântului. Cu smerenie îl rugară apoi să le dea hârtia ca să afle cine este. Primind-o, o dădură unui cărturar să o citească. Aflând Efimian că străinul pe care-l adăpostise atâția ani fusese fiul său, începu a-și smulge părul din cap și a-și rupe hainele de pe el de durere. Mama se apropie îndurerată și-și strigă și ea deznădejdea, urmată de nora sa. Toți cei de față plâng și ei.

Împărații porunciră ca trupul sfântului să fie purtat prin mijlocul orașului. Atunci începură să se petreacă minuni. Toți neputincioșii care se atingeau de sfinția sa erau tămăduiți: muții începeau să vorbească, orbii să vadă, iar surzii să audă. Dacă văzură că se fac atâtea minuni, împărații înșiși luară năsălia să o ducă pentru a se sfinți, atingându-l pe sfânt. Și era atâta mulțime, încât nu se putea înainta. În zadar porunciră împărații să se arunce cu aur și argint ca să se întoarcă lumea și să se facă loc: nu dorea nimeni decât să-l atingă pe sfânt. În cele din urmă reușiră să intre în biserică, unde așezară trupul sfântului într-un sicriu de aur, împodobit cu pietre scumpe și mărgăritare. Vreme de șapte zile se ținură praznice în cinstea sfântului. Din racla sa începu să curgă mir frumos mirositor și toți cei care veneau acolo erau tămăduiți.

2. Aceasta este legenda sfântului Alexie. În privința epocii în care a trăit, V. P. Adrianova indică, bazându-se pe sursele oferite de legendele bisericești, sfârșitul secolului al IV-lea – începutul secolului al V-lea[1]. Potrivit *Dicționarului enciclopedic ilustrat*[2], moartea sfântului ar fi survenit pe la 417, în vreme ce Ivan Evseev[3] consemnează pentru același eveniment anul 427. Biserica ortodoxă îi celebrează numele în ziua de 17 martie, iar cea catolică patru luni mai târziu, pe 17 iulie. V. P. Adrianova[4] a remarcat că, potrivit datelor furnizate de *Acta*

[1] V. P. Adrianova, *Житие Алексея человека Божия*, în *Древняя русская литература и народная словестность*, Petrograd, 1917, p. 69.

[2] I.-A. Candrea, Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat*, București, [1926–1931], p. 1488, s.v. *Alexie*.

[3] Ivan Evseev, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara, 1997, p. 19, s.v. *Alexiile*.

[4] *Op. cit.*, p. 69.

Sanctorum, nu s-au găsit nici un fel de dovezi susținute de documente, care să confirme ceea ce legenda povestește. Acest lucru nu a împiedicat însă difuzarea ei. Cu privire la aceasta, Arthur Amiaud[5] remarcă faptul că nu există poate un alt sfânt a cărui istorie să fie atât de populară în toate țările cum este aceea a lui Alexie. Din limba siriacă, spune el, în care a fost redactat originalul, legenda a fost tradusă în greacă și apoi în latină, pătrunzând în toate literaturile europene creștine. Astfel, toate legendele europene despre viața lui Alexie provin fie dintr-o redacție grecească, fie dintr-o redacție latină. Din ramura grecească au derivat traducerile slave, cu excepția celor din aria occidentală, cum ar fi cele poloneze ori cehe, pe când redacția latină a servit drept suport grupelor germanice și romane[6]. Până a ajunge însă la o asemenea difuzare, legenda despre Alexie sau „omul lui Dumnezeu", cum a mai fost numit, era familiară îndeosebi literaturilor orientale.

3. Înainte de a vedea cum a pătruns *Viața lui Alexie* în Occident, ne vom întoarce la redacția originală, altfel spus la legenda siriacă. Gaston Paris[7], mai întâi, iar apoi Arthur Amiaud[8] au observat că legenda siriacă se compune din două părți: una originală și alta tradusă din greacă. Prima, spune G. Paris[9], este aproximativ istorică și relatează, bazându-se pe mărturii contemporane, viața unui om care, deși era bogat și de origine nobilă, a preferat să se amestece cu săracii și să trăiască asemenea lor. Pentru aceasta și-a părăsit familia la Constantinopol[10] și a venit la o biserică din Edesa. Legenda se încheie cu moartea sfântului, care survine în acest oraș din Siria. Ceea ce remarcă G. Paris[11] a fi deosebit de important în această parte a istoriei sfântului este faptul că miracolele lipsesc din conținutul ei. Era însă inevitabil, după cum constată Amiaud[12], ca, grație largii sale difuzări, povestea lui Alexie să sufere modificări succesive și să treacă treptat de la istorie la legendă.

Biografia originală a sfântului și-a schimbat esențial conținutul în momentul în care a pătruns la Constantinopol. G. Paris[13] observă că traducătorul grec, înlăturând episodul morții sfântului la Edesa, a presupus că Alexie a revenit la Constantinopol, la casa părinților săi, unde a trăit, fără să fie recunoscut, până la moarte. Abia după aceea, printr-un miracol, părinții află că el era fiul lor. Același autor a introdus în legendă episodul căsătoriei lui Alexie, precum și fuga sa din

[5] Arthur Amiaud, *La légende syriaque de Saint Alexis, l'homme de Dieu,* Paris, 1889, p. XXVIII.
[6] *Ibidem,* p. XXX.
[7] Gaston Paris, *La vie de Saint Alexis,* în „Romania", t. VIII, 1879, p. 164.
[8] *Op. cit.,* p. V–VI.
[9] *Op. cit.,* p. 164.
[10] În rezumatul nostru acestui oraș îi corespunde Roma.
[11] *Op. cit.,* p. 164.
[12] *Op. cit.,* p. XXVII.
[13] *Op. cit.,* p. 164.

oraș în noaptea nunții. Toate modificările operate de traducătorul grec au dat o înfățișare atrăgătoare micului roman, asigurându-i un succes considerabil. Din greacă, spune Paris[14], această a doua parte a legendei a fost tradusă în siriacă și anexată la prima.

La aceleași concluzii ajunge și Amiaud[15], câțiva ani mai târziu. El observă că evenimentele din ceea ce am numit mai sus a doua parte a legendei lipsesc din prima parte, aceasta din urmă fiind, de altfel, cuprinsă în trei dintre cele mai vechi manuscrise, executate în secolul al VI-lea, foarte aproape în timp de data la care se presupune că sfântul ar fi trăit. Acest fapt l-a condus pe Amiaud la concluzia că prima dintre cele două scrieri „este fără îndoială istoria veritabilă, originală și prin ea însăși completă a unui sfânt căruia i s-a dat numele de Alexie"[16]. În ceea ce privește partea a doua a legendei, Amiaud afirmă că este de origine străină și că nu a fost adăugată decât ulterior, provenind, probabil, dintr-o confuzie între doi sfinți diferiți: Alexie și Ioan Calybitul, confuzie ce a determinat fuziunea celor două vieți[17]. Mai mult decât atât, Amiaud constată că anumiți autori[18] au văzut în Alexie și Ioan Calybitul un singur sfânt. Acest lucru a fost provocat de faptul că între legenda sfântului Ioan Calybitul și legenda bizantină[19] a lui Alexie există asemănări foarte mari. Fără a intra în detaliile pe care Amiaud le prezintă cu privire la viața lui Ioan Calybitul, iată ce spune *Dicționarul enciclopedic ilustrat*[20] despre acest sfânt: „Ioan Colibașul (†450), prăznuit de Biserica ortodoxă la 15 ianuarie. Era fiul unui bogătaș din Constantinopol; a părăsit casa părintească și, după multă vreme, a revenit, dar n-a fost recunoscut și a trăit într-o colibă a proprietarilor. Numai când a fost să moară s-a știut cine e. Părinții au ridicat pe locul acela o biserică frumoasă. Corpul lui se află la Besançon (Franța)". Privită în linii mari și ignorând detaliile care, de altfel, lipsesc de aici, istoria lui Ioan Calybitul seamănă cu cea a lui Alexie. Mai mult, cei doi sfinți se pare că aparțin aceleiași epoci: secolul al V-lea. Împotriva ipotezei că cele două nume ar desemna aceeași persoană Amiaud invocă un argument imbatabil, și anume acela că legenda bizantină cu care viața lui Ioan Calybitul se aseamănă nu este decât o compoziție de mâna a doua, cea originală încheindu-se cu moartea lui Alexie la Edesa. Cercetătorul francez avansează ipoteza că pentru o parte legenda sfântului Alexie nu este altceva decât istoria sfântului Ioan Calybitul. Altfel spus, legenda bizantină a „omului lui Dumnezeu" s-ar putea împărți în două elemente: viața

[14] *Ibidem.*

[15] *Op. cit.*, p. V.

[16] *Ibidem.*

[17] *Ibidem*, p. XXIX.

[18] Adrien Baillet, *Vies des Saints,* Paris, 1701, t. II, au 17 juillet; - Le Nain de Tillemont, *Mémoires pour servir à l'histoire des six premiers siècles de l'Eglise,* Paris, 1705, t. X, p. 666 și 834, apud Arthur Amiaud, *op. cit.*, p. LXIX.

[19] Prin *legendă bizantină* desemnăm traducerea care cuprinde ambele părți ale legendei.

[20] I.-A. Candrea, Gh. Adamescu, *op. cit.*, p. 1696, s.v. *Ioan Colibașul.*

edesiană și sfârșitul legendei sfântului Ioan. Cum a ajuns acest al doilea element să facă parte din primul, nu este greu de imaginat. Amiaud presupune, asemenea lui G. Paris[21], că istoria originală a lui Alexie a fost adusă la Constantinopol de către un călugăr grec sau sirian și răspândită prin copii manuscrise sau pe cale orală. Este posibil ca un cititor sau cineva care a auzit-o, sau poate chiar cel care a adus-o și care cunoștea legenda lui Ioan Calybitul, să fi fost frapat de asemănările pe care le prezentau viețile celor doi sfinți. Considerând că legenda lui Ioan era cu mult mai frumoasă și mai impresionantă decât legenda lui Alexie, ar fi putut fi tentat să o modifice pe aceasta din urmă, suprimând episodul morții la Edesa și făcându-l pe Alexie să se întoarcă, asemenea sfântului Ioan, la casa părinților săi[22].

Argumentele invocate de Amiaud în expunerea sa nu pot fi ignorate. Faptul că există manuscrise care nu cuprind și partea în care viețile celor doi sfinți corespund până la detaliu este suficient pentru a afirma că avem de-a face cu două istorii diferite care, la un moment dat și în condiții necunoscute, au ajuns să se intersecteze.

4. Așa cum spuneam mai sus, cultul sfântului Alexie s-a răspândit în întreg Orientul, în vreme ce în Occident a rămas necunoscut până în secolul al X-lea. G. Paris[23] constată că arhiepiscopul Damascului, Sergiu, refugiat la Roma în această epocă, a fost surprins negăsind aici nici o informație cu privire la Alexie, pe care îl considera roman. Aceasta pentru că se lăsase înșelat, spune Paris, de folosirea cuvântului Ρωμή pentru Constantinopol în legenda grecească. Arhiepiscopul a răspândit deci la Roma minunata istorie a lui Alexie, care s-a adaptat atât de mult la acest oraș încât, mărturisește Paris, până târziu, în timpurile noastre, se arăta la Roma casa în care s-a născut Alexie. În concluzie, legenda latină a fost tradusă după legenda grecească, redactorul ei înlocuind Roma cu Constantinopol.

Legenda a pătruns repede în întreg Occidentul, unde a cunoscut numeroase prelucrări, mai ales în versuri. Astfel, în literatura franceză, *Vie de Saint Alexis*, poem datând de pe la 1040[24], reprezintă unul dintre cele mai vechi monumente de limbă franceză, fiind anterior celui denumit *Chanson de Roland*[25]. Tot o versiune în versuri, cea mai veche aparținând secolului al XV-lea, cunoaște și literatura poloneză[26]. După cum afirmă Amiaud[27], este foarte probabil ca legenda să

[21] Vezi mai sus, la p. 145–146.

[22] Arthur Amiaud, *op. cit.*, p. LXXI.

[23] *Op. cit.*, p. 164.

[24] Vezi *Grand Larousse encyclopédique en dix volumes*, tome dixième, Paris, 1964, s.v. *vie*, p. 796.

[25] *Dictionaire Enciclopedique Quillet*, Paris, 1968, tome premier, s.v. *Alexis*, p. 153.

[26] Vezi despre aceasta Stefan Wierczyński i Władysław Kuraszkiewicz, *Polskie wierszowane legendy średniowieczne*, Wrocław-Warszawa-Kraków, 1962.

[27] *Op. cit.*, p. XXVIII.

fi fost tradusă și în armeană. Același autor afirmă că o redacție foarte remaniată a fost tradusă de către savantul francez Brosset în limba georgiană și că există mai multe versiuni etiopiene și arabe[28].

5. Nici literatura română nu face excepție, versiuni ale legendei sfântului Alexie înregistrându-se începând cu secolul al XVII-lea. Nicolae Cartojan[29], în monografia sa dedicată cărților populare, afirmă că legenda a ajuns la noi prin intermediul redacțiilor slave. Același autor consideră că cea mai veche formă s-ar păstra în *Codicele de la Cohalm*. O ediție a textelor cuprinse în codice a realizat Eufrosina Simionescu[30]. Anterior ediției amintite, autoarea, într-un articol[31] dedicat unora dintre problemele pe care le ridică manuscrisul, în secțiunea consacrată datării, afirmă că el reprezintă o copie a altuia mai vechi, a cărui dată nu depășește 1592. În ceea ce privește transcrierea, ea s-ar fi efectuat, după părerea Eufrosinei Simionescu, în prima jumătate a veacului al XVII-lea[32]. Nu de aceeași părere a fost N. Drăganu[33]. Studiind atent filigranele hârtiei pe care a fost scris *Codicele de la Cohalm* și observând că unul dintre acestea corespunde anului 1759, el a ajuns la concluzia că manuscrisul nu poate fi datat mai devreme de secolul al XVIII-lea.

O altă versiune românească scrisă a legendei se află în cuprinsul unui miscelaneu ce se găsește la Biblioteca Academiei Române, unde a fost inventariat la cota 5318. În cuprinsul uneia dintre însemnările manuscrisului apare consemnat anul 1676[34]. Ținând cont de informațiile oferite de N. Drăganu, potrivit cărora data *Codicelui de la Cohalm* este mai aproape de noi decât s-a crezut inițial, și având în vedere că nu există versiuni anterioare celei aflate în manuscrisul 5318, putem afirma că cea mai veche versiune românească scrisă a legendei sfântului Alexie aparține anului 1676. În prezent ne ocupăm de editarea acestui text, căruia îi vom consacra și un studiu filologic și lingvistic. Cartojan, în lucrarea amintită, nu face nici o referire la acest manuscris, ceea ce ne îndreptățește să credem că i-a rămas necunoscut. De altfel, se pare că circulația acestui miscelaneu a fost redusă, fapt constatat de noi cu prilejul studierii unui alt text aparținând

[28] *Ibidem.*

[29] Nicolae Cartojan, *Cărțile populare în literatura românească*, vol. I, *Epoca influenței sud-slave*, București, 1929, p. 166.

[30] Eufrosina Simionescu, *Codicele de la Cohalm*, Iași, 1924.

[31] Eufrosina Simionescu, *Monumente literare vechi. Codicele de la Cohalm*, în „Arhiva", Iași, nr. 1, 1921, p. 15–36.

[32] *Ibidem*, p. 19–20.

[33] Nicolae Drăganu, *Critica științifică în filologia noastră actuală*, în „Anuarul Institutului de Istorie Națională", Cluj, nr. 1 (1921–1922), p. 364–378.

[34] Vezi G. Strempel, *Catalogul manuscriselor românești*, vol. IV, București, 1992, p. 267, unde autorul este de acord cu datarea cuprinsă în însemnare; cf. G. Strempel, *Contribuțiuni la cunoașterea legendei blajinilor*, în „Revista de istorie și teorie literară", tom. 24 (1975), p. 263–273, unde datarea amintită fusese contestată.

aceluiași volum. Despre versiunea legendei aflată în cuprinsul manuscrisului 5318 între filele 5r–16r se poate spune că diferă atât de cea aflată în interiorul *Codicelui de la Cohalm*, cât și de altele mai apropiate în timp față de ea. Mai multe amănunte privitoare la această versiune vom încerca să oferim în monografia pe care intenționăm să o consacrăm legendei.

În privința altor versiuni românești scrise ale legendei, N. Cartojan constată că printre ele se numără o formă remaniată, tradusă de Dosoftei și inclusă în *Viețile Sfinților*, care se regăsește în toate mineele apărute până în zilele noastre, începând cu cel tipărit de episcopul Mitrofan la Buzău, în 1698. O altă versiune deosebită este inclusă în *Viețile Sfinților*, lucrare publicată la Mănăstirea Neamțului prin îngrijirea mitropolitului Veniamin[35].

6. De un ecou deosebit s-a bucurat *Viața sfântului Alexie* în literatura noastră orală. O prezentare a legendei, culeasă de la românii din Bucovina, și a patru variante pe care ea le cunoaște se întâlnește la Simion Florea Marian[36]. Potrivit acesteia, Alexie este fiu de împărat și are aceleași calități ca și corespondentul său din variantele scrise. Pleacă și el de acasă, însă nu la Edesa, ci la o mănăstire, unde se călugărește și, după mai multe dovezi de cucernicie și evlavie, ajunge în situația de a fi ales egumen. Temându-se că nu va putea răspunde acestei înalte chemări, părăsește mănăstirea, îmbrăcat în haine de cerșetor, și se întoarce la tatăl său. Din acest punct legenda corespunde în linii generale cu versiunile scrise. Pe lângă legendă, Marian consemnează și existența unei colinde care, spune el, se cântă ori se citește în ziua *Alexiilor* afară, la soare[37].

Cu privire la credințele legate de ziua *Alexiilor*, care coincide cu cea în care Biserica ortodoxă îl celebrează pe Alexie, Adrian Fochi[38] notează: „ies din pământ toate jivinele, ce au stat amorțite în pământ tot timpul iernii". Potrivit celor consemnate de Evseev[39], între sfântul bisericesc și personajul mitic, Alexie, există puține puncte de tangență. Aceasta, întrucât povestirile populare îl prezintă pe Alexă cel Cald, personajul mitic, ca fiind stăpân al insectelor și al altor viețuitoare mici ce trăiesc în pământ și în aer. Despre el se crede „că «închide» pământul la 14 septembrie (Ziua Crucii, Înălțarea Sfintei Cruci) și îl «deschide» la 17 martie (30 martie după stil vechi), când se așteaptă sosirea berzelor, iar din pământ încep să iasă șerpii, râmele și alte viețuitoare"[40].

7. Din expunerea de față a rezultat că originalul legendei privitoare la viața sfântului Alexie provine din Siria. În urma transpunerii în limba greacă, grație

[35] N. Cartojan, *op. cit.*, p. 170.

[36] S. Fl. Marian, *Sărbătorile la români*, vol. II, *Păresimile*, București, 1899, p. 180–192.

[37] *Ibidem*, p. 192–193.

[38] A. Fochi, *Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea: Răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densușianu*, București, 1976, p. 9, s.v. *Alexiile*.

[39] *Op. cit.*, p. 19.

[40] *Ibidem*.

imaginației traducătorului sau confuziei pe care aceasta a putut să o facă între istoria lui Alexie și cea a sfântului Ioan Calybitul, legenda a căpătat o altă înfățișare. Sub noua formă, prin intermediul traducerilor din greacă, iar mai târziu din latină, legenda a ajuns în toate literaturile creștine din Europa. În literatura română ea a pătruns prin intermediul slavilor, care o traduseseră, la rândul lor, din greacă. Cea mai veche versiune românească datează din anul 1676, fiind anterioară celei cuprinse în *Codicele de la Cohalm*, despre care s-a crezut în mod eronat că ar proveni din secolul al XVI-lea. Sub o formă mai mult sau mai puțin asemănătoare, legenda s-a păstrat și în literatura populară, cunoscând la românii din Bucovina patru variante.

Fără nici o legătură cu legenda, folclorul românesc păstrează unele credințe potrivit cărora Alexie este stăpân și apărător al tuturor viețuitoarelor mici care apar din pământ o dată cu venirea primăverii.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
București, Calea 13 Septembrie nr. 13

Andra Şerbănescu

FUNCŢIA ÎNTREBĂRILOR ÎN ARGUMENTAŢIE

Articolul îşi propune să urmărească modul de funcţionare a întrebărilor în procesul argumentaţiei, relevând principiile generale de interacţiune dintre proprietăţile intrinseci ale întrebărilor şi rolul argumentativ dobândit în relaţie cu alte acte de vorbire, precum şi parametrii de variaţie specifici limbii române[1]. Cadrul teoretic al investigaţiei este cel oferit de gramatica dialogului[2].

A. Întrebare, interogaţie, interogativitate, argumentaţie

Întrebarea este un act de vorbire (cf. Şerbănescu: 1997b) a cărui trăsătură distinctivă o reprezintă poziţia asimetrică pe care participanţii la jocul dialogic o ocupă în raport cu mesajul: subordonarea socială / informaţională, reală / aparentă, totală / parţială a vorbitorului faţă de interlocutorul său (cf. Givon: 1984, 267). Întrebarea este un semnal al non-soluţiei, codificat de vorbitor în diverse enunţuri, cu diverse proprietăţi formale, unele comune tuturor limbilor, altele specifice unei singure limbi, de pildă, românei. Unele întrebări sunt cereri propriu-zise de informaţie (întrebări de rangul I), în timp ce altele intră în amalgam pragmatic cu diverse acte de vorbire (întrebări de rangul al II-lea – în amalgam pragmatic cu acte de vorbire asertive, comisive, expresive, declarative) (cf. Şerbănescu: 1997a). În continuare voi avea în vedere atât întrebările de rangul I, cât şi pe cele de rangul al II-lea.

Între formele posibile pe care le pot lua actele de vorbire întrebare se numără şi enunţurile cu sintaxă interogativă (existente într-un mare număr de limbi, în

[1] Acest articol are ca punct de pornire comunicarea pe care am prezentat-o la Conferinţa Asociaţiei Internaţionale pentru Analiza Dialogului, Lugano, 1997.

[2] Termenul de gramatica dialogului va fi folosit în accepţia dată de Asociaţia Internaţională pentru Analiza Dialogului (IADA). Concepţia a fost expusă, printre alţii, de Edda Weigand: 1991: "The dialogic action game, including purposes and means, has to be taken as the minimal autonomous unit within which the interplay of the components can be investigated" (p. 104). "Such a grammar [communicative grammar, *n.m.* – *A.S.*] describes speech acts as correlations between specific communicative purposes related to certain states of affairs and specific communicative means of an individual language which consists of linguistic, visual, and cognitive means".

În spiritul aceluiaşi cadru teoretic, mi-am bazat investigaţia pe dialoguri convenţionale şi coerente de limbă standard, construite pe baza competenţei mele dialogice.

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 151–161, Bucureşti, 1999

ciuda diversităţii de actualizare), interogaţiile. Acestea sunt reprezentatul prototipic al zonei interogativităţii.

Interogativitatea este o invariantă cognitivă universală, o zonă coerentă a gramaticii constând într-un inventar finit, constrâns de reguli structurale, corelat cu un set finit şi coerent de funcţii (cf. Givon: 1984, 267). Corelaţia specifică modelează specificul actualizării zonei cognitive a interogativităţii într-o limbă particulară.

Argumentaţia este strategia prin care vorbitorul unei limbi naturale ajunge să formuleze concluzii (Ducrot: 1984, 143), logica naturală care dirijează gândirea în constituirea discursului (Kerbrat-Orecchioni: 1986, 166), ansamblul tehnicilor discursive prin care emiţătorul îşi propune să atragă adeziunea (Stati: 1990, p. 70). Există două tipuri de funcţii argumentative (Anscombre, Ducrot: 1981, 136): funcţii argumentative inerente, rezultate din sintaxa şi semantica unui enunţ ce se constituie în act de vorbire, şi funcţii argumentative dobândite, contextuale, rezultate din locul ocupat de un enunţ în discurs, din sintaxa actelor de vorbire, din scopul cu care au fost formulate ca parte a unei strategii argumentative la care, în mod deliberat, recurge vorbitorul.

1) Funcţia argumentativă inerentă întrebării este de „semnal al ignoranţei / incertitudinii emiţătorului" şi decurge din trăsăturile interne specifice întrebării: a) asertarea prealabilă a lui P (= a conţinutului propoziţional), b) exprimarea unei lacune cognitive / incertitudini, c) formularea unei cereri adresate interlocutorului pentru a-l determina pe acesta să facă o judecată.

2) În cazul funcţiilor argumentative dobândite, contextuale, cererea de informaţie (de diverse tipuri) este subordonată altor intenţii discursive, ce se înscriu în mecanismul complex al negocierii informaţiei, a rolurilor interpersonale, a structurii textuale. Lectura „argumentativă" a unei întrebări este un proces dinamic, interactiv, înscriindu-se în structura activităţilor verbale prin care participanţii îşi propun să facă pertinente şi compatibile intervenţiile individuale în contextul dat.

3) Pe lângă aceste două tipuri, întrebarea mai prezintă şi o funcţie argumentativă zero, actualizată în cazul întrebărilor din textele de ficţiune (în baladele populare, de pildă), unde rolul lor este de a demara diverse secvenţe textuale (cf. Brâncuşi: 1990).

B. Funcţiile argumentative contractate de întrebare

Mă voi concentra în continuare asupra funcţiilor argumentative contextuale (cf. inventarul rolurilor argumentative propus de Stati: 1990, 79–86, Stati: 1992, Stati: 1994a, Stati: 1994b) contractate de întrebările cu formă interogativă. Acestea sunt:

a) Solicitarea unor explicații (= solicitarea unor detalii suplimentare sau „autocitarea", repetarea unei informații date anterior):

– *Nu sunt eu de vină!*

– *Ce vrei să spui cu asta?*

b) Solicitarea unor dovezi (emițătorul își exprimă dorința de a i se aduce dovezi suplimentare pentru a fi convins de adevărul unor stări de fapt asertate de interlocutor):

– *La noapte va ploua!*

– *Așa scrie în ziar?*

c) Conjectură, ipoteză (ipoteză privind interpretarea tezei unui interlocutor, o inferență prezentată ca ipoteză):

– *Dacă nu-mi dă cât îi cer, nu mă mai duc la serviciu...*

– *Vrei să spui că îți dai demisia?*

d) Asentiment, confirmare, adeziune (acceptarea unei teze, a unei concluzii, presupunând o reacție cooperantă și congruentă):

– *Ți-ai dori o excursie la Paris?*

– *Vrei, calule, ovăz?*

e) Justificare, probă (vorbitorul explică motivul pentru care a produs enunțul precedent):

– *Te-ai supărat degeaba!*

– *Nu tu m-ai rugat să-l anunț?*

f) Teză (evidențierea prin contrast a conținutului unor enunțuri):

– *Sunt sigur că nu va veni...*

– *A și dat telefon că nu poate veni...*

– *Ai văzut ce bine o cunosc?*

g) Recunoașterea unui act de vorbire anterior (reacție pozitivă la o teză):

– *Dacă nu apare nimic neprevăzut, în trei zile totul e gata...*

– *Nu e minunat?*

h) Contestare, dezacord, resentiment (contestarea unei aserțiuni, exprimarea dezacordului față de...):

– *N-am să mai vorbesc cu el...*

– *Crezi că asta-i o soluție?*

i) Critică, acuzație, reproș (se reproșează producerea unui act de vorbire sau conținutul propozițional inexact al acestuia):

– *I-am spus că nu e bun de nimic...*

– *Nu te-ai gândit că-l jignești?*

j) Obiecție (invalidarea unei aserțiuni):

– *Am fost luni la serviciu...*

– *Atunci eu de ce nu te-am văzut?*

k) Concesie (acord provizoriu, mai slab sau mai puternic, parte a unei strategii ofensive):

– *Este un om sincer...*

– Asta crezi tu despre el? Poftim, citeşte asta ca să te convingi singură...

l) Rectificare (reacţie conflictuală, menită să anuleze enunţul anterior):

– Ai zis că nu-l poţi suferi...

– Cum poţi spune c-am zis eu aşa ceva?

m) Antiteză (mişcare argumentativă complexă prin care vorbitorul îşi contrazice interlocutorul de a fi susţinut o opinie / o teză contrară):

– Ai văzut că a reuşit!

– Eu n-am spus niciodată că nu va reuşi...

– Cum n-ai spus?

În procesul argumentaţiei, întrebarea reflectă punctul de vedere al vorbitorului confruntat cu al interlocutorului, sensul pe care vorbitorul doreşte să îl transmită orientat spre sensul intenţionat / aşteptat de interlocutor: o încercare a vorbitorului de „a intra" în universul de discurs al interlocutorului pentru a-l modela. Sensul enunţului este determinat de atitudinea faţă de interlocutor. Funcţia întrebării în argumentaţie este determinată de intersecţia dintre locul pe care întrebarea îl ocupă în contextul mental al vorbitorului şi locul pe care îl ocupă în contextul mental al interlocutorului.

Atunci când sunt actualizate prin întrebări cu formă interogativă, funcţiile argumentative (a)–(m) au următoarele particularităţi:

a) Solicitarea unei explicaţii: întrebarea controlează cantitatea de informaţie dată de interlocutor.

b) Solicitarea unor dovezi: întrebarea controlează cantitatea de informaţie implicată de cadrul de interacţiune, dar neprezentată explicit de interlocutor.

c) Conjectură, ipoteză: întrebarea controlează calitatea informaţiei, valoarea de adevăr a judecăţii formulate prin conţinutul propoziţional.

d) Asentiment, confirmare, adeziune: întrebarea prezintă contribuţia conversaţională a vorbitorului la schimbul verbal ca fiind inclusă în contribuţia interlocutorului.

e) Justificare, probă: întrebarea reorganizează secvenţele care au compus contribuţia conversaţională a vorbitorului la schimbul verbal.

f) Teză: întrebarea introduce indirect o evaluare a contribuţiei conversaţionale a interlocutorului.

g) Recunoaşterea unui act de vorbire anterior: întrebarea focalizează atenţia asupra caracterului relevant al informaţiei în economia schimbului verbal.

h) Contestare, dezacord, resentiment: întrebarea semnalează o ruptură în cadrul elementelor pe care vorbitorii le presupun a fi comune în universul de discurs.

i) Critică, acuzaţie, reproş: întrebarea semnalează faptul că interlocutorii ocupă o poziţie asimetrică faţă de conţinutul propoziţional exprimat în întrebare, ca urmare a unor diferenţe de evaluare a universului comun de discurs.

j) Obiecţie: întrebarea semnalează faptul că interlocutorii ocupă o poziţie opusă faţă de conţinutul propoziţional exprimat în întrebare, ca urmare a unor diferenţe existente între universurile de discurs ale celor doi interlocutori.

k) Concesie: întrebarea propune o reevaluare a punctului de vedere exprimat de interlocutor, ca urmare a unei modificări (minore / majore) survenite în universul comun de discurs.

l) Rectificarea: întrebarea propune o reevaluare a punctului de vedere, în condițiile păstrării nealterate a universului comun de discurs.

m) Antiteză: întrebarea prezintă o reevaluare pe care o face vorbitorul și pe care o propune / impune interlocutorului.

În condițiile în care întrebarea poate contracta orice funcție argumentativă, putem spune că, în mecanismul argumentației, întrebarea este interschimbabilă cu alte acte de vorbire. Există situații în care șansele de a selecta o întrebare în timpul argumentației sunt mai mari (solicitarea unor explicații, solicitarea unor dovezi, conjectură etc.), altele în care șansele sunt mai mici (teză, recunoașterea unui act de vorbire anterior). Deși selecția întrebării în procesul argumentării este facultativă, o dată făcută această selecție, ea semnalizează atitudinea emițătorului față de procesul argumentației: disponibilitatea de a supune dezbaterii propriile argumente (spre deosebire de selecția, în aceeași poziție, a unui act de vorbire asertiv, prin care emițătorul își impune argumentul ca pe un fapt, fără a lăsa interlocutorului posibilitatea negocierii). Întrebarea pune în relație componenta activă a argumentației (proces dezvoltat de emițător cu intenția de a convinge) cu cea pasivă (proces de receptare a argumentației interlocutorului, de „a se lăsa convins").

Mecanismul prin care interlocutorul decodează funcția retorică a unei secvențe se bazează pe integrarea a două tipuri de informație: pe de o parte, informația contextuală transmisă prin intermediul enunțului (coerența contextuală a enunțului refăcută aplicând regulile ce stau la baza tuturor raționamentelor umane, cunoștințele enciclopedice personale și experiența de comunicare); pe de altă parte, informația dată de diverși indici formali (conectori pragmatici, unități lexicale, structuri sintactice, elemente suprasegmentale, paraverbale și nonverbale).

C. Specificul realizării funcțiilor argumentative ale întrebării în limba română

În funcționarea mecanismului argumentării există elemente comune care se regăsesc în toate limbile (principii universale ale argumentării) și elemente specifice privind modul în care vorbitorii unei limbi date recurg la întrebare (cf. Gumperz: 1982, „taking different strategies") pentru a obține anumite efecte (parametri specifici unei limbi date). Strategiile proprii pe care o limbă și le creează pentru a exprima diverse funcții argumentative se bazează pe: a) mecanismul specific prin care o întrebare se înscrie în relații implicite cu enunțul pentru a transmite funcții argumentative și pe b) manifestarea acestor relații la nivelul structurii de suprafață a textului, fie prin elemente lexico-gramaticale, fie prin conectori specializați. Ceea ce conferă individualitate unei limbi este sistemul

strategiilor posibile în ansamblul lor și nu fiecare caz în parte, care, individual, se poate regăsi și în alte limbi.

Pa baza observării faptelor de limbă și a unor comparații implicite cu engleza și franceza (vezi Șerbănescu: 1997a) am inventariat următoarele particularități de actualizare a funcțiilor argumentative în română[3]:

1. În cadrul raportului întrebări totale / întrebări parțiale, termenul al doilea este privilegiat: acolo unde franceza, de pildă, recurge, mai degrabă, la întrebări totale prin care se verifică presupozițiile, româna recurge, mai degrabă, la întrebări parțiale, care specifică în mod direct variabila ce se dorește fixată în răspuns (fr. *Tu as des nouvelles de nos camarades? / Ce vești mai ai despre amicii noștri?* – funcție argumentativă inerentă).

2. Relația dintre actele de vorbire succesive este evidențiată prin operații asupra performativului implicit / explicit:

(I) formularea unei întrebări centrate asupra performativului din actul de vorbire produs de interlocutor (*De ce ai spus că...?, Cum adică...?, Ce vrei să spui cu...?* – funcție argumentativă: solicitarea unei explicații);

(II) formularea unei întrebări care vizează conținutul actului de vorbire produs de interlocutor, însoțite facultativ de cuvinte desemantizate (– *Ce spui tu acolo, soro?* – funcție argumentativă: obiecție);

(III) actualizarea în formă interogativă a performativului (– *Candidatul nostru! Ce spun eu? Alesul nostru!*, I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută* – funcție argumentativă: rectificare).

3. Relația dintre actele de vorbire succesive este evidențiată prin intermediul unor strategii retrospective sau anticipative vizând progresia tematică a dialogului:

(I) repetarea cuvintelor din enunțul interlocutorului printr-o întrebare-ecou semnalizată intonațional, cuprinzând facultativ unități lexicale cu rol dezambiguizator și emfatic (– *A venit Ion.* – *A venit Ion?* – funcție argumentativă: solicitarea unei explicații; – *Ce-a fost rău în asta?* – *Ce-a fost rău? Asta e chiar culmea!* – funcție argumentativă: obiecție; – *Dă-mi mie vaca.* – *Ce spui tu, să-ți dau ție vaca, ai?* – funcție argumentativă: contestare, dezacord);

(II) formularea unei întrebări-ecou introduse prin conjuncția *dacă* (– *Ai fost acolo?* – *Dacă am fost acolo? Da.* – funcție argumentativă: recunoașterea actului de vorbire anterior);

(III) dublarea de către vorbitor a răspunsului dat de interlocutor printr-o întrebare tautologică (– *Vrei tort?* – *Da!* – *Vrei, calule, ovăz?* – funcție argumentativă: recunoașterea actului de vorbire anterior);

[3] În funcție de context, aceeași întrebare poate îndeplini diferite funcții argumentative. Pentru discuția de față am avut în vedere întrebările considerate ca dezambiguizate, deci actualizând o singură funcție în contextul exemplului dat.

(IV) formularea unei întrebări de confirmare (întrebare disjunctivă) (– *Ai spus că vine, așa e / nu e așa ?* – funcție argumentativă: cererea unei confirmări)[4];

(V) formularea de către vorbitor a unei ipoteze privind răspunsul așteptat de la interlocutor (– *De ce n-ai venit, n-ai avut timp?* – funcție argumentativă: solicitarea unor date suplimentare).

4. Relația dintre actele de vorbire succesive este evidențiată prin intermediul unor strategii vizând interacțiunea dintre participanții la dialog:

(I) formularea unor întrebări cu coerență indirectă în cadrul perechii de adiacență întrebare–răspuns (– *Cu asta am încheiat orice discuție. – Oare o să mă poți ierta vreodată?* – funcție argumentativă: conjectură);

(II) evidențierea / accentuarea contribuției conversaționale a vorbitorului prin enunțuri (parțial) convenționalizate (– *Ce ți-am spus eu?, Dacă-ți spun eu?, Trebuie să-i arăt de ce sunt în stare, păi ce?* – funcție argumentativă: teză, concluzie);

(III) reliefarea convergenței dintre contribuția discursivă a celor doi participanți la schimbul verbal (– *Cred că ar fi bine să vorbim mai întâi cu el... – Ce tot zic eu aici de un sfert de oră?* – funcție argumentativă: asentiment, confirmare, adeziune).

5. Relația dintre actele de vorbire succesive este evidențiată prin relațiile semantice stabilite în cadrul perechii de adiacență întrebare–răspuns:

(I) prezentarea unei stări de fapt ca un cumul în raport cu o aserțiune anterioară (standardizare lexicală: – *I-am dat nota 2. Unde pui că nici caietul nu-l avea la el?* – funcție argumentativă: justificare);

(II) prezentarea enunțului anterior ca ireal (– *O să se căsătorească cu Florin. –De unde ai scos-o?, Ce-ți veni?* – funcție argumentativă: obiecție);

(III) formularea unui comentariu cu formă interogativă la enunțul interlocutorului (– *O să mă ajute George. –Cum l-ai găsit tocmai pe nebunul ăla...?* – funcție argumentativă: obiecție);

(IV) folosirea unor cuvinte interogative (desemantizate) pentru a contesta un constituent din enunțul formulat de interlocutor, în cadrul unor structuri redundante (– *A plecat la munte... – Unde? uite-o aici. – Vine mâine. – Când? a și sosit.* – funcție argumentativă: contestare, dezacord);

(V) formularea unor întrebări legate de o stare de fapte evidentă (– *Doar nu pui cratița asta fierbinte pe masă?* (cratița fiind deja pe masă); – *De ce o lauzi că scrie frumos?* (este evident pentru toată lumea că scrie urât) – funcție argumentativă: critică, acuzație, reproș);

[4] Am discutat în Șerbănescu: 1997a raportul complex care se stabilește în limba română între aspectul pozitiv/negativ al propoziției-bază și aspectul pozitiv/negativ al întrebării de confirmare (întrebării disjunctive).

(VI) formularea redundantă a unei întrebări care vizează o stare de fapte evidentă în universul comun de discurs (– *Am spart cana...* – *Ai văzut ce ai făcut?*; – *Nu știu să fac asta...* – *Dar să mănânci și să dormi știi?* – funcție argumentativă: critică, acuzație, reproș);

(VII) formularea unor întrebări aluzive (– *Ce se aude cu mâncarea aia?* – *N-am ce face, nu e gata, nu pot să suflu în ea să o fierb eu...* – funcție argumentativă: critică, acuzație, reproș);

(VIII) sublinierea opoziției dintre două afirmații ale interlocutorului, la momente diferite, prin subordonarea unei propoziții-contraargument unei regente negative (– *N-am fost la curs.* – *N-ai spus tu că nu lipsești niciodată de la nici un curs?* – funcție argumentativă: antiteză);

(IX) transferarea enunțului într-un cadru enunțiativ în care apare ca fals (– *Mă interesează acest curs...* – *Acum un an te interesa...?* – funcție argumentativă: antiteză);

(X) constituirea unei antiteze contextuale (– *N-am „Moromeții"...* – *Dar cartea aia de pe ultimul raft ce e?* (cartea de pe ultimul raft este chiar *Moromeții*) – funcție argumentativă: antiteză).

6. Relația dintre actele de vorbire succesive este evidențiată prin modalizarea întrebării:

(I) prezența în întrebare a unor adverbe specializate *(oare, cumva)* sau recursul la un mod verbal specializat (prezumtivul) (– *Oare o fi aflat?*; – *Să fi aflat?* – funcție argumentativă: conjectură);

(II) introducerea în întrebare a unui modalizator explicit sau suplinit prin intonație (– *Cum (poți) să mănânci tu, și lui să nu-i dai?* – funcție argumentativă: critică, acuzație, reproș).

7. Relația dintre actele de vorbire succesive este evidențiată prin diferite mecanisme retorice:

(I) formularea unei întrebări retorice în cadrul căreia cuvântul interogativ dobândește statut de cuantificator universal (– *L-am invitat și pe el, să nu stea singur acasă.* – *Cine n-ar fi făcut asta?* – rol argumentativ: asentiment, confirmare, adeziune);

(II) formularea unei întrebări retorice (standardizate) pentru a prezenta ca imposibilă o alternativă negativă (– *Mă ajuți și pe mine?* – *Cum să nu?, Cum de nu?, Cum nu?, De ce nu?, Mai încape vorbă?* – funcție argumentativă: asentiment, confirmare, adeziune);

(III) formularea unei întrebări retorice al cărei conținut este convergent cu conținutul propozițional / atitudinea exprimat(ă) de interlocutor (– *Oare e bine că m-am purtat așa cu ea? Parcă ea nu s-a purtat cu tine la fel?*; – *Cred că n-am s-o invit...* – *De ce ai invitat-o?* – funcție argumentativă: asentiment, confirmare, adeziune);

(IV) formularea unei întrebări tautologice în locul răspunsului (– *Mănânci tort?* – *Vrei, calule, ovăz?* – funcție argumentativă: asentiment, confirmare, adeziune);

(V) prezentarea unei stări de fapt într-o interogativă retorică, ca opțiune alternativă în raport cu declarativa corespunzătoare (– *A lăsat-o după 10 ani de căsnicie, cu trei copii după ea...* – *Nu știi tu cum sunt bărbații...?* – funcție argumentativă: justificare);

(VI) formularea unor întrebări retorice cărora vorbitorul le conferă sens opus celui cu care, același conținut propozițional, a fost folosit de interlocutor în enunțul imediat precedent (– *A fost ușor?* – *Ușor? Numai eu știu prin câte am trecut până am ajuns aici...* – funcție argumentativă: concesia).

8. Relația dintre actele de vorbire succesive este evidențiată prin standardizarea unor structuri sintactice:

(I) structuri sintactice bazate pe subordonare:

– interogative indirecte, subordonate unui verb de deducție (*Cred / bănuiesc / îmi imaginez că nu a venit...* = *„A venit?"* – funcție argumentativă: conjectura);

– interogative bazate pe subordonare condițională (– *Totul a fost în ordine?* – *Mai eram eu aici dacă ar fi fost altfel?* – funcție argumentativă: concesia);

– formularea unei fraze interogative, în care o propoziție atributivă califică un element din regentă (– *Tu vorbești, care ești așa distrat?* – funcție argumentativă: obiecție);

(II) structuri sintactice bazate pe coordonare:

– propoziții coordonate disjunctiv (– *Hai să urcăm pe munte... Sau de ce am venit aici?* – funcție argumentativă: justificare; *A sunat cineva sau mi s-a părut mie?* – funcție argumentativă: rectificare);

– structuri sintactice simetrice bazate pe coordonare adversativă (– *Văd eu că e o carte, dar ce carte e?* – funcție argumentativă: concesia);

(III) structuri sintactice bazate pe reluare:

– reluarea simetrică a propoziției interlocutorului pentru a da o justificare vagă, imprecizată (– *Ce face?* – *Dar ce nu face?* – funcție argumentativă: justificare);

– reluarea secvenței anterioare, urmată de o interogativă negativă (– *Ai spus că a câștigat Cătălin.* – *Cătălin, nu Dan a câștigat?* – funcție argumentativă: rectificare);

– reluarea secvenței anterioare într–o frază introdusă prin *de ce să* sau *cum să* (– *Plec...* – *Da· de ce să pleci? Cum o să pleci?* – funcție argumentativă: obiecție);

– reluarea, într-un enunț eliptic, a unei porțiuni din secvența anterioară, însoțită de *ce, care, cum* (– *E târziu.* – *Ce târziu?, Cum târziu?, Care târziu?* – funcție argumentativă: obiecție);

– reluarea în ecou a cuvântului interogativ din secvența precedentă, respingând întrebarea formulată de interlocutor (– *Cum te-ai descurcat?* – *Ei, cum?* – funcție argumentativă: obiecție);

– repetarea cuvântului interogativ al interlocutorului în semn de obiecție față de insistențele acestuia (– *Și ce e de făcut, ce-a zis, ce te-a întrebat?* – *Ce, ce, ce? Mai lasă-mă-n pace cu atâtea întrebări.* – funcție argumentativă: obiecție);

(IV) formularea unor întrebări în care o poziție sintactică este tematizată și accentuată pentru evidențierea unei opoziții (– *Eu trebuie să duc asta?, Pe Ion vrei tu să-l întreb?* – funcție argumentativă: critică, acuzație, reproș).

9. Devierea unor valori temporale spre valori pragmatice:

(I) formularea unor întrebări în care timpul imperfect al verbului are valoare de prezent, evocând o acțiune începută în trecut, continuată până în momentul vorbirii (– *Aici erați? V-am căutat peste tot!* – funcție argumentativă: teză, concluzie);

(II) folosirea în propoziție-antiteză a imperfectului/perfectului simplu al verbului *spune/a zice* (sau/și a adverbului *parcă*) (– *Mă duc să văd și eu filmul ăsta. – Parcă nu te interesa?; Ziseși că nu te interesează? Ziceai că nu te interesează...* – funcție argumentativă: antiteză).

10. Standardizarea unor structuri lexicale:

(I) formularea unor enunțuri afective eliptice, conținând o locuțiune interjecțională (*– Ce dracu, domnule?! Ce naiba?* – funcție argumentativă: obiecție);

(II) folosirea interjecțională a pronumelui relativ *ce* (– *Ce, crezi că-s prost?* – funcție argumentativă: obiecție);

(III) folosirea propozițională a adverbului de incertitudine *oare?* (– funcție argumentativă: obiecție);

(IV) solicitarea unei explicații într-un enunț însoțit de locuțiunea *mă rog!* (– *Și de ce nu-ți convine, mă rog?* – funcție argumentativă: obiecție);

(V) repetarea cuvântului interogativ însoțit de prefixul negativ *ne-* (– *Ce-ai făcut? – Ce, ne-ce, am reușit!* – funcție argumentativă: obiecție);

(VI) introducerea în întrebare a semiadverbului *mai* sau/și a semiadverbului *și* (– *Ce mai vrei?, Ce mai e și asta?* – funcție argumentativă: critică, acuzație, reproș).

11. Rolul redus al conectorilor pragmatici în semnalizarea funcțiilor argumentative, româna fiind mult mai orientată decât alte limbi (de pildă, engleza, franceza) spre recuperarea relațiilor implicite din enunț (vezi Șerbănescu: 1997a).

12. Frecvent, particulele pragmatice apar independent în enunț, dobândind sensuri contextuale variate (*Măi?* = Ce faci acolo? / Așa să fie? / Ce vrei să spui? etc).

În concluzie, în procesul argumentației, întrebările pot îndeplini toate funcțiile argumentative, deviate spre valori specifice determinate de trăsăturile inerente ale acestui act de vorbire. Specificul realizării funcțiilor argumentative ale întrebărilor în limba română reflectă câteva trăsături de sistem: tendința accentuată de formulare a întrebărilor în „modul pragmatic", orientarea puternică spre relații contextuale implicite între enunțuri, marea capacitate de recuperare a elipsei, redundanța (Șerbănescu: 1997a).

REFERINȚE

Anscombre, J. C., Ducrot, O.: 1981 – *Interrogation et argumentation,* în *Langue Française,* p. 23–43.

Baciu, Ileana: 1992 – *Interrogative Constructions in English and Romanian,* teză de doctorat, Universitatea din București.

Brâncuș, Grigore: 1990 – *Un tip special de interogativă în balada populară,* în LR, XLI, nr. 2, p. 133–139.

Chisholm, William et al.: 1984 – *Interrogativity: a Colloquium on the Grammar Typology, and Pragmatics of Questions in Seven Diverse Languages,* Amsterdam/Philadelphia, John Benjamin Publishing Company.

Cristea Teodora, Cuniță, Alexandra: 1983 – *Etudes contrastives. Enonciation et contrastivité,* București, TUB.

Cristea Teodora, Cuniță, Alexandra: 1986 – *Modalités d'énonciation et contrastivité,* București, TUB.

Ducrot, Oswald: 1984, *Le dire et le dit,* Paris, Minuit.

Givon, Talmy: 1984, *The Speech Act Continuum,* în Chisholm, William et al.: 1984, p. 245–289.

Gumperz: 1982, *Discourse Strategies,* Cambridge University Press, Cambridge.

Kerbrat-Orecchioni, Catherine: 1986 – *L'Implicite,* Paris, Armand Collin, p. 166.

Stati, Sorin: 1990 – *Le transphrastique,* Paris, PUF, p. 70 și urm.

Stati, Sorin: 1992 – *Proceedings of the 4th Conference, Dialoganalyse IV,* Basel, Max Niemeyer Verlag, Tubingen.

Stati, Sorin: 1994a – *Formal Devices of Connecting Argumentation Moves,* în Peter Canisius, Clemens Peter Werbermann, Gehard Tschauder, *Text und Grammatik, Festschrift für Roland Harweg zum 60,* Max Niemeyer Verlag, Brokmeyer.

Stati, Sorin: 1994b – *Passive Moves in Argumentation,* în *The Syntax of Sentence and Text,* Amsterdam, Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, p. 259–291.

Șerbănescu, Andra: 1997a, *Actul întrebării în limba română,* teză de doctorat, ms., București.

Șerbănescu, Andra: 1997b, *Questions vs. Directives,* RRL, p. 81–83.

Weigand, Edda: 1991 – *The dialogic principle revisted. Speech Acts and Mental States,* în Stati, S., Weigand, E., Hundsnurscher, F., *Dialoganalyse III, Bologna 1990,* Max Niemeyer Verlag, Tubingen, 1991, p. 75.

Facultatea de Litere
București, str. Edgar Quinet nr. 5–7

N. A. Ursu

NOTE ETIMOLOGICE: *CÂRNELEAGĂ* (ŞI IT. *CARNEVALE*), *CÂŞLEGI*

1. Cuvântul *cârneleagă* s.f. (pl. *cârnelegi*) aparţine fondului primar latin al terminologiei creştine a limbii române. Astăzi aproape a dispărut din uz. El denumeşte, în Biserica Ortodoxă, „săptămâna antepenultimă din «dulcele Crăciunului», adică a treia săptămână înaintea Postului Paştelui, în timpul căreia credincioşii au dezlegare să mănânce carne (fireşte, şi produse lactate sau ouă) miercuri şi vineri". La început *cârneleagă* era, probabil, calificativul fiecăreia dintre cele două zile de post cu dezlegare pentru alimentaţia „de dulce" (ambele fiind deci numite *cârnelegi*), fapt care ar explica folosirea cuvântului adeseori la plural: *cârnelegile* sau săptămâna *cârnelegilor*. Pentru că o zi de post (miercuri şi vineri) dintr-o săptămână obişnuită „de dulce", în care credincioşii ortodocşi au dezlegare să mănânce carne, produse lactate şi ouă, este numită în mod obişnuit zi *de (cu) harţi,* săptămâna *cârnelegilor* sau *cârneleaga* se mai numeşte şi săptămâna *harţilor,* a *hârţii* sau *hârţească.* Această săptămână a mai fost numită şi *a fariseului,* deoarece urmează după Duminica Vameşului şi a Fariseului, cu care începe, în Biserica Ortodoxă, perioada de zece săptămâni a slujbelor specifice Triodului, dintre care primele trei săptămâni sunt de pregătire treptată a credincioşilor pentru Postul cel Mare al Paştelui. După *cârneleagă* sau săptămâna *harţilor,* urmează o săptămână obişnuită „de dulce", cu post miercuri şi vineri, care se sfârşeşte cu duminica *lăsatului (secului) de carne,* precedată de sâmbăta *Moşilor de iarnă,* deci cu primul pas important spre Postul cel Mare, apoi săptămâna *albă* sau *a brânzei,* cu dezlegare pentru consumul de produse lactate şi ouă miercuri şi vineri, denumită şi *câşlegi* sau săptămâna *câşlegilor* (vezi **2.**), care se sfârşeşte cu duminica *lăsatului (secului) de brânză,* când începe în mod efectiv Postul Paştelui. În timpul acestui post, credincioşii ortodocşi nu au dezlegare să mănânce produse lactate şi ouă, cum au credincioşii catolici. Singura dezlegare alimentară „de dulce" pe care o au credincioşii ortodocşi în Postul Paştelui este cea pentru consumul de peşte, numai în ziua de Bunavestire (la 25 martie) şi în Duminica Floriilor. Neavând deci restricţie pentru alimentaţia cu produse lactate şi ouă în post, credincioşii catolici încep Postul Paştelui în ziua de *miercuri,* după duminica numită *quinquagesima.*

În articolul *Observări de terminologie bisericească,* apărut în „Mitropolia Olteniei", XXI, 1969, nr. 9–10, p. 673–680, D. Buzatu face următorul comenta-

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 163–169, Bucureşti, 1999

riu[1] pe marginea unei informații aflate în Triod privitoare la dezlegarea pentru consumul de carne în zilele de miercuri și vineri ale Săptămânii Vameșului și a Fariseului: „Perioadele calendaristice «de harți» sunt dezlegări ale unor zile de post, la origine pornind dintr-o opoziție în problema postului între greci și armeni. Triodul arată: «Cade-se a ști că întru această săptămână (a Vameșului și a Fariseului) postesc armenii postul lor cel urât, ce-i zic al lui Arțivurie. Pentru care noi călugării, în fiecare zi, și miercuri, și vineri, mâncăm brânză și ouă. Iar mirenii mănâncă carne, stricând porunca eresului acelora». În limba armeană veche, postul lor îl numeau «aragiavore», iar în armeana nouă se cheamă «arțivurț»; grecii i-au zis «arțivurion», la români ajungând «harți» ori «hârț»" (p. 676). Așadar, Biserica Ortodoxă a instituit dezlegarea pentru consumul de carne în zilele de post ale primei săptămâni a Triodului pentru a preîntâmpina eventuala răspândire în sânul ei a unei „erezii". Totodată, ea a acordat astfel credincioșilor o săptămână întreagă „de dulce" la începutul Triodului, pentru a păși apoi treptat spre post.

Cu timpul, termenul *cârneleagă* a început să denumească fie întregul „dulce al Crăciunului", adică perioada dintre Crăciun și *lăsatul (secului) de carne,* fie mai ales ziua respectivă, fapt care motivează una dintre explicațiile etimologice ale acestui cuvânt.

Ca și alți cercetători mai vechi, autorii *Dicționarului limbii române* al Academiei (DLR) definesc cuvântul *cârneleagă* „Mardi gras. Carnaval" și îl consideră „compus din *carnem* + *liga* (imperativul lui *ligare,* deci, propriu: «leagă carnea». Cuvântului *a lega* i se atribuie aici – de exemplu, în LB, Jahresber. XIX–XX, 14 – înțelesul de «a opri, a interzice», în opoziție cu *a dezlega* «a da voie». După alții, compoziția e *carnem* + *ligat* «adecă epoca în care lumea s e l e a g ă să nu mănânce carne» CDDE nr. 270. După LM, în *-leagă, -legi* ar trebui văzut cuvântul *lege,* deci «zile legiuite pentru carne». O explicare convingătoare din toate punctele de vedere nu s-a dat încă acestui cuvânt). Cf. c â ș l e g i , c a r n a v a l".

În *Diccionario etimológico rumano,* fasc. 1, Tenerife, 1958, p. 144, s.v. *carne,* Al. Ciorănescu adoptă aceeași etimologie: „Comp.: *cârneleagă,* s.f. (martes de carnestolendas; carnaval), mr. *cărleagă,* cuyo segundo elemento es *liga,* de *ligăre* (Pușcariu, 376; cf. Candrea–Dens., 270; REW 5024; DAR), con el sentido de «prohibición», proprio del rum. *a lega* (cf. *carnaval,* de *carnem levare,* esp. *carnestolendas,* vicent. *carlassare*)".

Autorii *Dicționarului explicativ al limbii române* (DEX), București, 1975, definesc corect cuvântul: „Săptămâna antepenultimă din dulcele Crăciunului, în timpul căreia credincioșii pot mânca de dulce miercurea și vinerea", dar își însușesc etimologia propusă în CDDE: lat. *carnem ligat,* care este în contradicție cu definiția lui.

[1] Cu trimiteri la lucrarea de referință a lui Eusebiu Popovici, *Istoria bisericească universală,* cartea I, vol. II, Cernica, 1926, p. 236.

În mod evident, „o explicare convingătoare din toate punctele de vedere nu s-a dat încă acestui cuvânt", cum opinează autorii DLR, căci atât etimologia *carnem + liga,* cât şi etimologia *carnem + ligat* nu explică sensul iniţial al cuvântului *cârneleagă,* de d e z l e g a r e pentru consumul de carne în zilele de miercuri şi vineri ale săptămânii respective, care nu putea fi denumit printr-un compus cu vb. *ligare.* Este posibil deci ca termenul latinesc cu care a fost denumită iniţial această dezlegare pentru consumul de carne să fi avut în compoziţia lui, alături de o formă cazuală a lui *caro,* un alt verb, care a fost apoi înlocuit cu *ligare.*

După cum bine se ştie astăzi, creştinarea populaţiei în curs de romanizare de pe teritoriul de formare a limbii române s-a făcut prin misionari, în limba latină. Faptul acesta, petrecut până spre sfârşitul secolului al IV-lea, când creştinismul era aproape generalizat în Moesia şi Dacia, este dovedit în primul rând de fondul primar latin al terminologiei creştine a limbii române, căruia îi aparţin cuvinte ca *biserică, a (se) boteza, Crăciun, creştin, cruce, a (se) cumineca, duminică, Dumnezeu, Paşte, păgân, păresimi, preot, rugăciune* şi altele[2]. Cultul creştin al populaţiei romanizate de pe teritoriul respectiv, organizat în rit bizantin sau ortodox, s-a oficiat în limba latină (care în graiurile populare devenea treptat limba română), până după creştinarea slavilor de sud (în secolul al IX-lea), când latina a fost înlocuită în slujbele religioase ale românilor cu limba slavonă. Presupunem deci că termenul folosit iniţial pentru denumirea dezlegării de post în zilele de miercuri şi vineri ale Săptămânii Vameşului şi a Fariseului, de către populaţia creştină vorbitoare de limbă latină de pe teritoriul pe care s-a format limba română, a fost acelaşi s.n. *carnelevare* (compus din *carne,* ablativul lui *caro,* şi vb. *levare*), creat de Biserica creştină din Italia, care a devenit în it. *carnevale,* fie prin anumite transformări fonetice, fie prin etimologie populară (*levare* fiind înlocuit, în glumă, cu *vale* „adio", imperativul vb. lat. *valere*), cum cred numeroşi lingvişti italieni. În limba română el a devenit *cârneleagă,* prin etimologie populară, determinată de raportarea cuvântului, prin confuzie, la duminica *lăsatului (secului) de carne,* de la sfârşitul săptămânii următoare, a doua din perioada Triodului, *levare* fiind aici înlocuit cu *ligare.* Căci principalele sensuri ale vb. *levare* (de la *levis*) sunt: „a uşura (de o sarcină, de o suferinţă), a face mai puţin apăsător; a atenua, a diminua; a slăbi; a ridica[3]. Compusul *carnelevare*

[2] Vezi Al. Rosetti, *Istoria limbii române. I. De la origini până la începutul secolului al XVII-lea,* ediţie definitivă, Bucureşti, 1986, p. 79–80, Ion Ionescu, *Termeni de cultură creştină daco-romană,* în LR, XL, 1991, nr. 1–2, p. 57–63, şi H. Mihăescu, *La romanité dans le sud-est de l'Europe,* Bucureşti, 1993, p. 157–333, unde este citată o bogată bibliografie mai nouă privitoare la această problemă.

[3] Vezi, de exemplu, sensurile lui *levare* indicate în cunoscutul dicţionar latin-francez al lui L. Quicherat şi A. Daveluy: "1. soulever, lever, élever; appuyer, soutenir; 2. enlever, retirer, ôter (au prop. et au fig.); 3. décharger, soulager (au prop. et au fig.); délivrer; guérir, ranimer; récréer, charmer; 4. alléger, diminuer, amoindrir, affaiblir; écarter" sau în dicţionarul ilustrat latin-francez al lui Félix Gaffiot, Paris, 1934: "1. alléger, soulager, diminuer; 2. alléger qqn de qqch; 3. soulager, ranimer, réconforter; 4. affaiblir, détruire; 5. soulever, élever en l'air".

înseamnă deci „ușurarea, d e z l e g a r e a credincioșilor de sarcina postului, prin r i d i c a r e a i n t e r d i c ț i e i c o n s u m u l u i d e c a r n e". Sensurile „a lăsa, a scoate, a îndepărta; a opri, a părăsi, a suprima", atribuite de unii lingviști verbului *levare*, în comentariile privitoare la etimologia cuvintelor it. *carnelevare* și *carnevale*[4], sunt de fapt ale verbelor *laxare* și *privare*, din alte compuse cu *caro*, create în aceeași epocă de instituire a postului în bisericile creștine de limbă latină, cum sunt, de exemplu, *carne(m)laxare*[5], *carni(s)privium* sau *carnesecare*, care denumeau, în sens propriu, ultima zi a „dulcelui Crăciunului", adică ziua *lăsatului secului* pentru postul Paștelui (iar, prin extindere, și alte câteva zile care o precedă). Cum a arătat Carlo Merlo, terminologia latină și romanică pentru denumirea acestei (acestor) zile este foarte bogată[6]. Cuvântul *carnelevare* și sinonimele lui *carnelevarium, carnelevamen* și *carnislevamen* au fost însă doar prin confuzie asimilate terminologiei pentru denumirea „lăsatului (secului) de carne", ca și rom. *cârneleagă*. Sensul lor inițial, etimologic, este cel cu care sunt ele folosite în sursele citate de dicționarele latinei medievale[7] și pe care l-a avut și îl are it. *carnevale* până astăzi. De exemplu, autorul articolului *carnevale* din *Enciclopedia italiana* definește cuvântul astfel: „Periodo di tempo festivo, tra il Natale e la Quaresima. Dovrebbe dunque incominciare col giorno di S. Stefano, che fu, sino a non molti anni fa, la data dell'inaugurazione delle stagioni d'opera nei grandi teatri; in pratica lo si fa principiare col 17 gennaio, giorno di S. Antonio abate, o da quello che segue alla Purificazione (2 febbraio). Non di rado si limita la festa agli ultimi tre giorni, o addirittura al «martedì grasso»", dar îi explică etimologia, după dicționarele limbii italiene: „da *carnem levare* «toglier la carne», riferito in origine al primo giorno di Quaresima"[8], deci cu aceeași nepotrivire între definiția cuvântului și etimologie, pe care am constatat-o și în cazul lui *cârneleagă*. Căci, probabil, perioada de sărbătoare numită *carnelevare (carnevale)* nu s-a deplasat, în decursul vremii, de la începutul Postului Paștelui spre Crăciun, ci invers.

Cuvântul *carnelevare* aparține terminologiei latine a Bisericii creștine din Italia, de unde s-a răspândit și la alte biserici creștine de limbă latină. Deși este atestat de diferite izvoare abia în primele secole ale mileniului nostru, el a putut

[4] Vezi, de exemplu, C. Battisti și G. Alessio, *Dizionario etimologico italiano*, vol. I, Firenze, 1950, p. 774 (în porțiunea redactată de G. Alessio), și Joan Corominas, *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana*, vol. I, Berna, 1954, p. 672, s.v. *carnaval*.

[5] Din care provin it. *carnasciale, carnesciale* (cu formele dialectale *carlasciare, carlassare*) și rom. *lăsare (lăsat) de carne*. Vezi și C. Battisti și G. Alessio, *op. cit.*, p. 773.

[6] Vezi *Die romanischen Benennungen des Faschings*, în „Wörter und Sachen", III, 1911–1912, p. 88–109.

[7] Vezi Du Cange, *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, vol. II, Paris, 1842, p. 189–191, Antonius Bartal, *Glossarium mediae et infimae latinitatis Regni Hungariae*, Leipzig, 1901, p. 107, și Otto Prinz și Johannes Schneider, *Mittellateinisches Wörterbuch bis zum ausgehenden 13. Jahrhundert*, II Band. Lieferung 2, Berlin, 1969, col. 293–296.

[8] Vol. IX, Roma, 1931, p. 98.

fi creat mult mai înainte, probabil în primele secole ale creștinismului. Evident, cu privire la timpul și la împrejurările în care a fost creat acest cuvânt nu se pot emite decât ipoteze, cum sunt și cele expuse de noi mai jos. Nu putem ști însă dacă aceste ipoteze au fost emise sau nu și de alți cercetători, pentru că literatura privitoare la începuturile creștinismului și ale terminologiei creștine este deosebit de bogată și, practic, imposibil de consultat în întregime.

După cum se știe, Biserica creștină a stabilit, încă de la începuturile ei, ca miercurea și vinerea să fie zile de post, cum au rămas până astăzi în ritul bizantin, ortodox. După secolul al III-lea, bisericile apusene au hotărât însă ca zi de post să fie numai sâmbăta. Probabil că în aceeași perioadă Biserica a prevăzut, în mod firesc, și condițiile în care credincioșii puteau să primească o d e z l e g a r e de la regula postului, cerută de necesitățile vieții lor individuale sau colective. O atare ușurare a sarcinii postului, prin ridicarea interdicției pentru consumul de carne, a putut fi denumită cu termenul compus *carnelevare.*

Sintetizând informațiile privitoare la carnaval aflate în bogata bibliografie consultată, autorul articolului citat din *Enciclopedia italiana* conchide: „Più volte è stata rilevata la somiglianza che il carnevale italiano e quello degli altri paesi latini presentano coi Saturnali antichi. Secondo le moderne indagini la continuità storica è indiscutabile e il personaggio burlesco (Carnevale), che si mette pubblicamente a morte, dopo un breve periodo di dissipatezze e di piaceri, non è che il discendente dell'antico re di Saturnali". Faptul este firesc, iar istoria Bisericii creștine universale oferă multe exemple similare de preluare de către creștinism, în manifestările lui populare, a unor credințe sau obiceiuri specifice vechilor religii ale populațiilor respective. Fiind o sărbătoare cu dată fixă, care se desfășura în zilele solstițiului de iarnă, între 17 și 23 decembrie, Saturnaliile deranjau, desigur, noua și marea sărbătoare creștină a Nașterii Domnului (Crăciunul), care avea, de asemenea, dată fixă, la 25 decembrie. Este posibil deci ca, în aceste împrejurări, Biserica creștină din Italia să-și fi propus să „cucerească" vechea și îndrăgita sărbătoare romană, mutând-o după sărbătoarea Nașterii Domnului și supunând-o în continuare calendarului și controlului ei, fără să-i poată anihila însă caracterul de sărbătoare populară, cu petreceri uneori deșănțate, specifice Saturnaliilor, la care poporul, chiar creștin fiind, nu a renunțat. În această acțiune de „cucerire" a vechii sărbători, Biserica a fost nevoită să accepte durata de aproape o săptămână a desfășurării ei, trebuind astfel să ridice și interdicția consumului de carne pentru ziua (zilele) de post aflată(e) în perioada sărbătorii. Dezlegarea de post respectivă a putut fi numită *carnelevare,* termen care a denumit apoi, prin extindere, întreaga perioadă a carnavalului.

După ce sărbătoarea păgână a Saturnaliilor a fost asimilată de colectivitățile creștine din Italia și a început să fie denumită *carnelevare,* ea s-a desfășurat, în diferite timpuri și locuri, imediat după unele mari sărbători creștine: între Sf. Ștefan și Anul Nou, după Epifanie (Bobotează), după Sf. Antonie (17 ianuarie), după

Întâmpinarea Domnului (2 februarie). Deplasându-se astfel spre primăvară, când se putea desfășura mai în voie, carnavalul a ajuns să fie sărbătorit în ziua lăsatului secului pentru Postul Paștelui și în zilele care o precedă. El s-a suprapus deci sărbătorii pe care creștinii o denumeau deja cu termenii proprii *carne(m)laxare, carni(s)privium* sau *carnesecare,* fapt care a făcut să i se atribuie lui *carnelevare* sensurile acestora. Căci este greu de admis că o sărbătoare care continua Saturnaliile, cu petreceri specifice, și care se desfășura, încă din mileniul trecut, la diferite date între Nașterea Domnului și Postul Paștelui, a putut fi denumită atunci de Biserica creștină din Italia cu un termen care ar fi însemnat „lăsatul (secului) de carne".

Din datele prezentate mai sus rezultă că, pe lângă legătura evidentă și deja stabilită între rom. *lăsare (lăsat) de carne* și it. *carnasciale, carnesciale* (în dialecte și *carlasciare, carlassare*), care presupune existența și în limba română, în faza ei încă latină, a termenului creștin *carne(m)laxare* „lăsatul (secului) de carne", este posibilă și legătura paralelă între rom. *cârneleagă* și it. *carnevale,* care presupune existența la acea dată și în limba română a termenului creștin *carnelevare* „ridicarea interdicției pentru consumul de carne într-o zi de post". În această eventualitate, paralelă este și înlocuirea vb. *levare* din compusul *carnelevare,* prin etimologie populară, cu *ligare* (în *cârneleagă*) și cu *vale* (în *carnevale*), atunci când termenul *carnelevare* a ajuns să se suprapună termenilor care denumeau în sens propriu „lăsatul (secului) de carne".

2. Cuvântul *cășlegi* s.f. pl. aparține, de asemenea, fondului primar latin al terminologiei creștine a limbii române. El a denumit inițial „săptămâna ultimă din «dulcele Crăciunului», adică a treia săptămână din perioada Triodului (vezi mai sus), în care credincioșii ortodocși, care sunt deja în post de carne, au dezlegare să mănânce miercuri și vineri produse lactate și ouă". Această săptămână, numită și săptămâna *albă* sau *a brânzei,* se încheie cu duminica *lăsatului (secului) de brânză,* după care începe Postul Paștelui. Probabil că la început, ca și în cazul pl. *cârnelegi,* cuvântul *câșlegi* a fost calificativul celor două zile de post cu dezlegare pentru consumul de produse lactate și ouă din săptămâna respectivă. Denumirea *câșlegi* s-a extins apoi asupra întregii perioade a „dulcelui Crăciunului", precum și asupra celorlalte perioade „de dulce" dintre posturile întregului an.

Preluând etimologia dată acestui cuvânt de unii cercetători mai vechi, autorii DLR îl definesc „Jours gras, carnaval. Timp în care se mănâncă (de) dulce" și îl consideră „pluralul unui compus străvechi *caș* + *leagă* (ca: *gură-cască* etc.), după modelul lui *cârneleagă,* cuvântul «carne» fiind înlocuit prin «caș», căci în biserica răsăriteană lăpturile sunt oprite în post (cf. săptămâna albă, săptămâna brânzii). Înțelesul verbului «a lega» în aceste compoziții este cel opus verbului «dezlegare», adecă cel de «a opri, a interzice (carnea, cașul)». Numirile romanice pentru carnaval se dau după zilele lui din urmă sau după primele zile de post, pe care biserica le amintea, ca un fel de memento, credincioșilor, în veselia lor de carnaval.

Astfel trebuie înţelese numiri ca *sdirri, derres-dies* «zilele din urmă», *l'ultimo giorno, carnes tolendas* şi cuvintele care se reduc la *incipere, introitu, carne laxare, carne levare* (> carnevale), *carne ligare* etc. Cf. LB, TDRG şi C. Merlo, *Die romanischen Benennungen des Faschings,* în *Wörter und Sachen,* III, 1911, p. 88 şi u.".

În dicţionarul său etimologic citat mai sus, p. 145, s.v. *caş,* Al. Ciorănescu îi indică aceeaşi etimologie: „Comp.: *câşlegi,* s.f. pl. (carnaval), mr. *căşleadze, câşleagă,* de *caş* con el v. *a lega* o más probablemente de un *caseum ligare* (Puşcariu 376; DAR; Candrea–Dens., 288)".

Autorii DEX definesc cuvântul: „Interval de timp între două posturi ortodoxe, în care creştinii pot mânca de dulce" (!) şi îşi însuşesc etimologia propusă în CDDE: lat. **caseum ligat,* care este în discordanţă cu definiţia lui.

După cum vedem, şi în definiţia cuvântului *câşlegi* din dicţionarele citate este ignorat sensul lui iniţial de r i d i c a r e a i n t e r d i c ţ i e i , d e d e z l e g a r e dată credincioşilor, în Biserica Ortodoxă, pentru consumul de produse lactate şi ouă în zilele de miercuri şi vineri ale săptămânii care precedă Postul Paştelui. Având în vedere acest sens al lui *câşlegi,* care este esenţial pentru stabilirea etimologiei cuvântului, presupunem că în latina în care se practica la început cultul creştin de rit bizantin al populaţiei în curs de romanizare de pe teritoriul de formare a limbii române a fost creat, după modelul lui *carnelevare,* termenul **caseolevare* (< *caseo,* ablativul lui *caseus (caseum)* şi vb. *levare*), care a putut deveni în română, prin etimologie populară, determinată de faptul că săptămâna respectivă se termină cu duminica *lăsatului (secului) de brânză, câşleagă* (formă păstrată în dialectul aromân), pl. *câşlegi,* ca şi *cârneleagă,* pl. *cârnelegi* (< lat. *carnelevare*). Căci sensul iniţial de d e z l e g a r e a postului în zilele de miercuri şi vineri ale celor două săptămâni *cu (de) harţi* nu putea fi denumit de Biserică prin compuse ale lui *caro* şi, respectiv, *caseus (caseum)* cu vb. *ligare.*

Institutul de Filologie Română „Alexandru I. Philippide"
Iaşi, Bulevardul Copou nr. 11

Emanuel Vasiliu

[ə/e] ANALOGIC ÎN FLEXIUNEA VERBALĂ

1. [e] devine [ə] atunci când este precedat de o labială (lat. *melum* > rom. *măr*). Schimbarea nu se produce atunci când în silaba următoare apare (în română) un sunet palatal: [i, j̨, e] (lat. *vĭdeo* > rom. *văz*, lat. *videt* > rom. *vede*). De fapt, sunetul palatal face ca modificarea [e] > [ə] să nu se producă; nu este vorba deci de o s c h i m b a r e a lui [ə] în [e], așa cum ar putea părea, ci de menținerea lui [e] după labială și înainte de un sunet palatal. Oricum, schimbările fonetice menționate determină apariția alternanței lui [ə] cu [e] în flexiune: [vəd] – [vezj̨], [súfər] – [súferj̨], [súpər] – [súperj̨]. În această alternanță, sunetele palatale [e, j̨] a j u n g s ă f i e s i m ț i t e c a e l e m e n t i n d u c t o r, în sensul că determină înlocuirea lui [ə] cu [e].

2. În perechi de tipul [ápər] – [áperj̨], [kúmpər] – [kúmperj̨], sunetul [ə] provine dintr-un [a] neaccentuat (lat. *apparo, comparo* CDDE, 63, 439). Înlocuirea lui [ə] cu [e] *(aperi, cumperi)* este indusă în aceste cazuri, trebuie să admitem, de [j̨].

3. La o privire superficială, cazurile discutate sub **2.** par a reproduce „modelul" alternanțelor discutate sub **1.** În realitate însă, trebuie să admitem că aceste cazuri se datorează unor mecanisme mai profunde, și anume faptului că sunetul [j̨] i n d u c e transformarea lui [ə] în [e].

Institutul de Fonetică și Dialectologie „Al. Rosetti"
București, Calea 13 Septembrie nr. 13

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 171, București, 1999

Cătălina Vătășescu

ALB. *-ULLË*, ROM. *-URĂ* ÎN CUVINTE DE ORIGINE LATINĂ

În importantul capitol pe care îl consacră, în *Vocabularul autohton al limbii române,* analizei morfologice și fonetice a elementelor din substrat, Grigore Brâncuș evidențiază caracteristicile care apropie (sau identifică) aceste elemente în evoluția lor de cele moștenite din latină, urmărind felul în care cuvintele tracodace se integrează în fondul lexical latin. Între aceste caracteristici, o atenție specială merită, după părerea sa, modul identic în care sunt accentuate în română cuvintele autohtone și cele de origine latină conținând segmentul final *-ur(e), -ur(ă).* Grigore Brâncuș constată că finala nu este accentuată și că această normă accentuală caracterizează numai substantivele aparținând fondului indigen al limbii române, cum îl numește. El identifică aceeași normă în albaneză, unde segmentul *-ull(ë),* care poate fi decupat în cuvintele autohtone corespunzătoare celor românești – probabil un sufix – este de asemenea neaccentuat[1].

În cele ce urmează ne oprim asupra cuvintelor de origine latină terminate în *-ulus, -ula,* păstrate în albaneză[2]; rezultatul evoluției segmentului lat. *-ulus, -ula* este identic ca formă cu secvența *-ullë* din elementele autohtone ale albanezei, asupra căreia atrage atenția Gr. Brâncuș. În albaneză, ca și în română, această finală este identică în elementele din latină și în cele autohtone. Nu punem în discuție calitatea de sufix a secvențelor rom. *-ură, -ure,* alb. *-ullë,* nici funcțiile și productivitatea lor[3]. Identitatea de accentuare evidențiată de Gr. Brâncuș în cazul elementelor autohtone conservate în română și albaneză există și pentru elementele terminate cu segmentul *-ulus,* păstrate de română și albaneză din latină.

[1] Brâncuș 1983, p. 155 și urm., unde se găsesc următoarele exemple: cuvintele autohtone *abure, balaur, brusture, mugure, strugure, sâmbure, viezure, fluture* și cuvintele de origine latină *barbur, mascur, graur, singur, fumur;* exemplele albaneze: *brushtull, shtrudhull, modhullë.* O serie de observații interesante se află în cartea lui Gr. Brâncuș în cazul fiecărui termen autohton menționat, la care se adaugă articolele privitoare la *mazăre, măgură, mătură, negură, scorbură, pururе.*

[2] Pentru bibliografia privitoare la originea latină a termenilor din albaneză trimitem la lucrarea noastră, Vătășescu 1997, în care se află înregistrată bibliografia privind etimologia fiecărui cuvânt.

[3] Două studii speciale asupra sufixului *-ure* în cuvintele păstrate din substrat are Adriana Ionescu (Ionescu 1980 a, 1980 b), care dă și bibliografia problemei. Ea aduce în discuție și corespondentele albaneze; vezi și Ionescu 1976.

LR, XLVIII, nr. 1–2, p. 173–178, București, 1999

Sincoparea, specifică latinei, a vocalei neaccentuate *-u-*[4] nu s-a petrecut în toate cazurile[5], *-u-* conservându-se în destul de numeroase cuvinte. Când termenii s-au păstrat atât în română, cât și în albaneză, este interesant de constatat, de cele mai multe ori, fie că amândouă limbile au forma cu sincopă, fie că în amândouă idiomurile există forma fără sincopă. Exemple de forme cu sincopare: *ast(u)la* > *ascla* > rom. *așchie,* alb. *ashkë, ashqe*[6]*; avunculus, *unc(u)lus* > rom. *unchi,* alb. *ungj*[7]*; tempula* (pentru *tempora,* pl. lui *tempus*) > alb. *tëmbla,* rom. *tâmplă.*

Ne interesează în mod special exemplele de cuvinte cu *-u-* neaccentuat în segmentul lat. *-ulus,* păstrat atât în română, cât și în albaneză: *galgulus* > alb. *gargull,* rom. *grangur; grumulus* > alb. *grumbull,* rom. *grumur; masculus* > alb. *mashkull,* rom. *mascur; pinnula* > alb. *pendull* (?), rom. *pănură; *pittula* (< *pitta*) > alb. *petull,* rom. *pătură* „foaie de aluat"; **turbulus* (în loc de *turbidus*) > alb. *turbull,* rom. *tulbure.* Se mai pot adăuga: *populus* > alb. *popull,* rom. *popor* (?) (având forma condiționată morfologic)[8]; *pergula* > alb. *pjergullë,* ar. *pergură.* Pentru alb. *barbull* „bucățică plată de metal, în formă de triunghi, pusă la capătul biciului pentru a răzui pământul rămas pe tăișul plugului" (FS 1980); dial. „sapă mică" (Xhuvani, în SF, 1, 1986, p. 161) credem că nu ar trebui exclusă o apropiere de rom. *barbur* „partea de jos a tăișului secerii; capul de la obada roții", care a fost explicat de Hasdeu EMR din lat. *barbula;* etimologia cuvântului românesc a fost acceptată de DA[9].

Pe lângă termenii latini conținând sufixul *-ulus, -ula* păstrați atât în albaneză, cât și în română fără sincopa lui *-u-,* fiecare limbă continuă separat un număr destul de mare de alte cuvinte terminate în secvența *-ulus, -ula,* în care sincopa nu se produce. Dăm mai jos lista cu acești termeni pe care îi conservă albaneza și care nu există în română: *circulus* > *qarkull* (?)[10], *famulus* > *famull; matricula* > *ndrikullë; miraculum* > *mrekull; offula* > *ofull* (în sintagma *në ofull* > *nofull*); *rotula* > *rrotullë* „rotiță"[11]; **rusculum* (< ruscus) > *rrushkull; sacculus* > *shakull; saeculum* > *shekull; spatula* > *shpatull; tegula* > *tjegull; torculum* > v. alb. *torkullë; *vistulum* (?) > *veshtull (*visculum* (?) > *veshkull); *vittula* > *vetull* (?).

[4] După părerea lui Al. Rosetti (1986, p. 99), sincoparea se produce de regulă după sau înaintea consoanelor *m, n, r, l, y, w.*

[5] Vezi Rosetti 1986, p. 100, 570.

[6] Çabej 1976, p. 100.

[7] Rosetti 1986, p. 112.

[8] Coteanu, Sala 1987, p. 91, Brâncuș 1991, p. 101–103.

[9] Vezi pentru română și Brâncuș 1983, p. 155.

[10] Etimologia e propusă de Orel 1998, p. 354 (s.v. *qark*) și poate fi acceptată. Dacă termenul latin s-a conservat în albaneză, este de observat că în aromână îi corespunde un cuvânt continuând forma cu sincopă din latină, *țercl'u;* ar fi unul dintre puținele cazuri în care albaneza și româna continuă variante diferite, una fără sincopă, cealaltă cu sincopă.

[11] Etimologia aparține lui Meyer 1888 și a fost preluată de Pedersen 1895 și M. L. Wagner, în ZRPhil, XXXIX, 1919, p. 102, dar a fost ignorată mai apoi de ceilalți autori care s-au ocupat de lexicul de origine latină al albanezei. Cuvântul albanez apare în numeroase contexte și corespunde semantic perfect etimonului latinesc (v. FS 1980).

Rezultatul alb. *-ullë* este așteptat în evoluția fonetică a lat. *-ula (-ulus)*[12], corespunzând evoluției normale din română: *-ură*. În albaneză, deși mai puțin frecvent, apare și varianta *-ëll(ë): famëll (famull)* (*Gj. Alb. fil.* I (1971) p. 182); *gargëll (gargull)* (Mann 1948, p. 122); *mashkëll, moshkëll (mashkull)* („Gjuha shqipe", Prishtina, 1984, 3, p. 58), *pegëll (pjergull)* (Gj. Alb. fil. X (1980) p. 269); *penëll (pendull)* (Jokl 1923, p. 302); *rrotëll (rrotull)* (M. L. Wagner, Z R Phil, XXXIX, 1919, p. 102); *rrushkëll (rrushkull)* (Xhuvani, în SF 1978, 1, p. 96); *shpatëll (shpatull); tjegëll (tjegullë)* (Jokl 1923, p. 50). Deși încă N. Jokl[13] arată că în albaneză, în cuvintele latinești, este posibilă evoluția *u* > *ë* după accent, luând ca exemplu chiar soarta finalei *-ulus, -ula*[14], M. Camaj[15], Al. Xhuvani și E. Çabej[16] – referindu-se la secvența *-ullë / -ëllë* nu numai în cuvintele latinești, ci și în cele autohtone[17] – consideră că este vorba despre un sufix *-l*, lărgit cu vocalele *-u* sau *-ë*. Trebuie reținut totuși că termenii preluați din latină conțin cu siguranță secvența finală *-ulus, -ula* și, cel puțin în acest caz, nu se poate vorbi de un sufix *-l*, productiv în albaneză și lărgit cu vocalele *-u* sau *-ë* ca elemente de legătură.

Observațiile de mai sus despre conservarea în albaneză din latină a unei destul de bogate serii de cuvinte conținând secvența finală *-ulus, -ula* oferă argumente în sprijinul unei etimologii latine pentru cuvântul albanez *vorbullë*, corespunzând rom. *volbură*. E. Çabej cunoștea pentru cuvântul albanez numai sensurile „furtună, vârtej; vârtej de apă; fig. tulburare, învălmășală". El considera că în română între cele două sensuri ale cuvântului *volbură* nu există legătură și că ar fi vorba de două omonime: *volbură* „rochița-rândunicii" *(Convolvulus arvensis)* și *volbură* „vârtej, furtună". După el, în română, numai denumirea botanică este moștenită din latină, având paralele în limbile romanice, care cunosc denumiri botanice din aceeași familie a lui *volvere*. În schimb, al doilea cuvânt, având un sens special, necunoscut urmașilor romanici ai lui *volvere* (și derivatele sale), ar fi împrumut din albaneză, unde *vorbullë* s-ar explica prin derivare de la *vorbë* „oală, căldare" (referitor atât la vas, cât și la forma de relief)[18].

Credem, însă, că alb. *vorbullë* se poate explica, împreună cu rom. *volbură*, din lat. **volvula* < *volvere* „a răsuci, a învârti"[19]. Publicarea destul de recentă a

[12] Pedersen 1895, p. 535–536.

[13] Jokl 1923, p. 18.

[14] Despre condițiile transformării *u* > alb. *ë* vezi și Brâncuș 1973, p. 292.

[15] Camaj 1966, p. 115.

[16] Xhuvani – Çabej, nr. 157; vezi și Hamp, în SF 1972, 1, p. 83, SA 1971, 2, p. 155.

[17] Exemple de cuvinte autohtone prezentând ambele variante ale terminației: *-ullë / -ëllë: avëll (avull), brushtëll (brushtull), korbëll (korbull), modhëll (modhull).*

[18] Çabej, în RRL, X, 1965, 1–3, p. 110, SF 1968, 1, p. 129–131, SF 1979, 3, p. 42. Derivarea în albaneză cu sufixul *-ullë* a lui *vorbullë* este acceptată de Adriana Ionescu 1980 b, p. 501; ea include rom. *volbură* pe lista cuvintelor de origine autohtonă sau cu etimologie discutabilă, formate cu sufixul *-ure* < d.m. **-ulēs* și având corespondent albanez.

[19] Forma atestată în inscripții este *volvola*, nume de plantă (CGL, vol. V, p. 398). Ar fi deci de observat că atât româna, cât și albaneza continuă aceeași variantă neatestată cu terminația *-ula*.

unor glosare dialectale atestă şi pentru albaneză sensul botanic: *vorbullë* denumeşte o plantă dăunătoare, o buruiană, care se răsuceşte în jurul plantei cultivate[20]. Există, de asemenea, o variantă cu terminaţia *-ëllë, vorbëll* „măzăriche" *(Vicia sativa),* înregistrată în Kosovo, în aceeaşi perioadă cu forma în *-ullë,* care circulă în zona Shkodra[21]. Măzărichea este, de asemenea, o plantă care are un vrej agăţător[22]. Aşadar, alb. *vorbullë* poate continua lat. **volvula,* încadrându-se în seria – pe care am prezentat-o – de cuvinte care conservă forme latineşti fără sincopa lui *-u-* în terminaţia *-ulus, -ula;* cuvântul albanez are şi varianta în *-ëll(ë),* ca şi destui alţi termeni de provenienţă latină pe care i-am prezentat mai sus[23]. Între *vorbullë* şi *vorbë* credem că nu există nici o legătură[24]. Nu este exclus însă ca raportul să fie invers celui presupus de Çabej, iar *vorbullë* să nu fi derivat de la *vorbë,* ci *vorbë* să fie un derivat regresiv de la *vorbullë,* ca în cazul perechilor *shpat < shpatullë, mashkë < mashkull, tork < torkullë*[25].

Este interesant, aşadar, să constatăm că în zona sud-est europeană lat. **volvula* a supravieţuit, cunoscând o evoluţie semantică specială. Urmaşii săi în albaneză şi română au aceeaşi configuraţie semantică[26]. Româna însă, spre deosebire de albaneză, are o familie deosebit de bogată de termeni provenind din lat. *volvere* şi derivatele sale[27]. De exemplu, pentru sensul „vârtej (de apă)", pentru care E. Çabej presupune o influenţă albaneză, *volbură* are sinonimul *vâltoare < voltoria < volutus* (participiul lui *volvere*).

ABREVIERI

Brâncuş 1973 = Gr. Brâncuş, *Vocala ă în română şi albaneză,* în SCL, XXIV, 3, p. 292 şi urm.
Brâncuş 1983 = Gr. Brâncuş, *Vocabularul autohton al limbii române,* Bucureşti.

[20] S. Pepa, în Bul. Shk., XX, 1983, 1, p. 74; XXIII, 1986, 1, p. 50; autorul subliniază faptul că sensul botanic nu a mai fost înregistrat înainte, dar nu precizează planta, dând numai explicaţia vagă din care reiese că e vorba de o plantă care se răsuceşte.

[21] *Fjalor fjalësh e shprehjesh popullore,* Prishtina, 1982.

[22] Pentru descrierea plantei vezi I. Simionescu, *Flora României,* ed. a IV-a [1973], p. 296.

[23] Pentru evoluţia fonetică *-lv > -rb-* vezi Çabej, în „Bolletino dell'Atlante linguistico mediterraneo", 1971–1973, p. 374.

[24] Vezi şi Demiraj 1997, s.v. *vorbë.*

[25] Exemplele sunt luate din Xhuvani–Çabej.

[26] În legătură cu sensul botanic al cuvântului albanez, atragem atenţia asupra unui fapt interesant. Planta *Convolvulus arvensis* poartă în albaneză două nume derivate de la verbe având sensul „a răsuci, a înfăşura": *dredhje, dredhja e arës* (Demiri, 1983, p. 366), *drethëzë* (într-un vocabular botanic al lui Ndre Mjeda, în SF 1984, 3, p. 163) < *dredh* „a răsuci, a învârti" (vezi şi *dredhëzë < dredh,* Meyer, 1891) şi *pështjellës,* Sejdiu 1989, p. 213 (care, de altfel, înregistrează corespondentul românesc, *volbură*) < *pështjell* „a înfăşura".

[27] Putem nota şi numărul mare de variante fonetice având la iniţială variaţia *b / h / v: holba (volba), învoalbe, dezvoalbe, suvoalbe, bulbuc, bulbuca, bulboană, vâlvoare, vâltoare, bolboacă (holboacă)* etc. (Vezi Puşcariu 1905, 904; CDDE, 781–793; TDRG; Puşcariu, în DR IV (1924–1926/2), p. 705, Giuglea 1943, p. 55). În dialectele de la sudul Dunării există altă serie de termeni din aceeaşi familie, necunoscuţi în dacoromână, legaţi de tors şi ţesut.

Brâncuş 1991 = Gr. Brâncuş, *Istoria cuvintelor. Unitate de limbă şi cultură românească*, Bucureşti.

Bul. Shk. = „Buletin shkencor i Institutit Pedagogjik dyvjeçar të Shkodrës", Shkodra, 1964 şi urm.

Çabej 1976 = E. Çabej, *Studime etimologjike në fushë të shqipes* II, *A–B*, Tirana.

Camaj 1966 = M. Camaj, *Albanische Wortbildung. Die Bildungsweise der älteren Nomina*, Wiesbaden.

CDDE = I. A. Candrea, Ov. Densusianu, *Dicţionarul etimologic al limbii române. Elementele latine (a – putea)*, Bucureşti, 1907–1914.

Coteanu, Sala 1987 = I. Coteanu, M. Sala, *Etimologia şi limba română. Principii – probleme*, Bucureşti.

DA = *Dicţionarul limbii române*, Academia Română, Bucureşti, 1913–1949.

Demiraj 1997 = Bardhyl Demiraj, *Albanische Etymologien*, Amsterdam – Atlanta.

Demiri 1983 = Mustafa Demiri, *Flora ekskursioniste e Shqipërisë*, Tirana.

FS 1980 = *Fjalor i gjuhës së sotme shqipe*, Tirana.

Giuglea 1943 = G. Giuglea, *Coïncidences et concordances entre le roumain et les autres langues romanes*, în „Langue et littérature", Bulletin de la Section littéraire de l'Académie Roumaine, II, 1–2.

Gj. Alb. fil. = „Gjurmime albanologjike", Seria filologjike, Prishtina, 1971 şi urm.

Ionescu 1976 = Adriana Ionescu, *Două cuvinte româneşti de substrat 1.* ***pururе(a)***; *2.* ***strugure***, în *Studia indoeuropaea ad dacoromanos pertinentia* I. *Studii de tracologie* sub redacţia lui Cicerone Poghirc, Bucureşti, p. 97–104.

Ionescu 1980 a = Adriana Ionescu, *Some remarks on the Romanian substratum suffix* ***-ure***, în *Actes du IIe Congrès International de Thracologie*, III. *Linguistique, Ethnologie, Anthropologie*, Bucureşti, p. 67–71.

Ionescu 1980 b = Adriana Ionescu, *Sufixul românesc* ***-ură***, în LR, XXIX, 5, p. 501–502.

Jokl 1923 = N. Jokl, *Linguistisch-kulturhistorische Untersuchungen aus dem Bereiche des Albanischen*, Berlin, Leipzig.

Mann 1948 = S. E. Mann, *An Historical Albanian-English Dictionary*, Londra – New York – Toronto.

Meyer 1888 = G. Meyer, *Die lateinischen Elemente im Albanesischen*, în *Gröbers Grundriss der romanischen Philologie* I, Strasbourg, p. 804 şi urm.

Meyer 1891 = G. Meyer, *Etymologisches Wörterbuch der albanischen Sprache*, Strasbourg.

Orel 1998 = Vl. Orel, *Albanian Etymological Dictionary*, Leiden – Boston – Köln.

Pedersen 1895 = H. Pedersen, *Die albanesischen l-Laute*, în „Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung auf dem Gebiete der indogermanischen Sprachen", XXXIII, p. 535–551.

Puşcariu 1905 = S. Puşcariu, *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache I. Lateinisches Element*, Heidelberg.

Rosetti 1986 = Al. Rosetti, *Istoria limbii române. De la origini până la începutul secolului al XVII-lea*, Bucureşti, ediţie definitivă.

SA = „Studia albanica", Tirana, 1964 şi urm.

Sejdiu 1989 = Sh. Sejdiu, *Çështje të onomasiologjisë fitonimike romane dhe balkanike*, Prishtina.

SF = „Studime filologjike", Tirana, 1964 şi urm.

TDRG = H. Tiktin, *Dicţionar român-german*, vol. I–III, Bucureşti, 1903–1925.

Vătăşescu 1997 = Cătălina Vătăşescu, *Vocabularul de origine latină din limba albaneză în comparaţie cu româna*, Bucureşti.

Xhuvani–Çabej = Al. Xhuvani, E. Çabej, *Prapashtesat e gjuhës shqipe*, Tirana, 1962, reeditat în Al. Xhuvani, *Vepra* I, Tirana, 1980.

Institutul de Studii Sud-Est Europene
București, Calea 13 Septembrie nr. 13

Biblioteca „ASTRA"
– SIBIU –

LIMBA ROMÂNĂ

Calea 13 Septembrie nr. 13
RO–76 100 Bucureşti 5
ROMÂNIA

Founded in 1952
6 issues every year

Editor in Chief: Marius Sala

Assistant Editor: Mioara Avram

Associate Editors:

Gh. Bolocan, Gr. Brâncuş, Gh. Chivu, Ion Gheţie, Valeria Guţu Romalo, Theodor Hristea, Laura Vasiliu, Rodica Zafiu

LIMBA ROMÂNĂ is devoted to the study of the Romanian language: grammar, vocabulary, the literary language and stylistics, the history of Romanian linguistics, dialectology, language refinement, orthography, etymology, onomastics and philology, articles in general linguistics, commentaries, opinions on usage, notes and reviews. The journal also publishes review articles, bibliographical notes, chronicles. The journal also publishes annually an exhaustive bibliography of works in linguistics printed in Romania.

Editorial address: Redacţia revistei LIMBA ROMÂNĂ, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Calea 13 Septembrie nr. 13, RO–76 100, Bucureşti 5, ROMÂNIA.

Books for review and publications for exchange should be sent to the address above.

Subscriptions for periodical publications should be sent to the Publishing House or to:

❖ ***RODIPET S.A.,*** Piaţa Presei Libere nr. 1, Sector 1, P.O. Box 33–57, Tel. 401–222 4126, Fax 401–222 6407, Bucureşti, România;

❖ ***ORION PRESS IMPEX 2000,*** P.O. Box 77–19, Tel. 401–653 7985, Fax 401–324 0638, Bucureşti 3, România.

Tipărit SEMNE

Revista „Limba română" se adresează unui cerc larg de cititori interesați de problemele lingvisticii.

Revista abordează studiul limbii române: gramatică, vocabular, limbă literară și stilistică, istoria lingvisticii românești, dialectologie, cultivarea limbii, ortografie, etimologie, onomastică și filologie.

Revista publică, de asemenea, bibliografia anuală exhaustivă a lucrărilor de lingvistică apărute în țara noastră, articole de lingvistică generală, note, comentarii, consultații și recenzii.

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Autorii sunt rugați să înainteze articolele, notele și recenziile culese la calculator la două rânduri împreună cu dischetele aferente. Tabelele vor fi culese pe pagini separate, iar diagramele vor fi executate în tuș, pe hârtie de calc. Tabelele și ilustrațiile vor fi numerotate cu cifre arabe, figurile din planșe vor fi numerotate în continuarea celor din text. Se va evita repetarea acelorași date în text, în tabele și grafice. Explicația figurilor va fi culeasă pe o pagină separată. Toate notele de subsol se numerotează de la 1 în continuare. Titlurile revistelor citate în bibliografie vor fi prescurtate conform uzanțelor internaționale.

Responsabilitatea asupra conținutului articolelor revine în exclusivitate autorilor.

Răspunsul comitetului de redacție cu privire la manuscrisele primite va fi comunicat autorilor în termen de 2 (două) luni.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Tel: 410 32 00 / int. 2116, 2119
R–76 117 București, Calea 13 Septembrie nr. 13
e-mail: edacad@ear.ro
Internet: www.ear.ro

LUCRĂRI APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

EMANUEL VASILIU, **Elemente de filosofie a limbajului,** 1995, 132 p.

*** **Limba română și varietățile ei locale.** Lucrările sesiunii științifice organizate de Secția de Filologie și Literatură, 31 octombrie 1994, 1995, 136 p.

INSTITUTUL DE FONETICĂ ȘI DIALECTOLOGIE „AL. ROSETTI" – BUCUREȘTI, **Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia și Dobrogea,** de TEOFIL TEAHA, MIHAI CONȚIU, ION IONICĂ, PAUL LĂZĂRESCU, BOGDAN MARINESCU, VALERIU RUSU, NICOLAE SARAMANDU, MAGDALENA VULPE, vol. I, 1996, XVIII p. + 302 p. hărți; vol. II, 1996, XV p. + 372 p. hărți.

*** **Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532–1780),** coordonator ION GHEȚIE, 1997, 496 p.

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ „SEXTIL PUȘCARIU" – CLUJ-NAPOCA, **Atlasul lingvistic român pe regiuni. Transilvania,** vol. II, de GRIGORE RUSU, VIOREL BIDIAN, DUMITRU LOȘONȚI, 1997, XXII p. + 310 p. hărți.

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ „SEXTIL PUȘCARIU" – CLUJ-NAPOCA, **Atlasul lingvistic român pe regiuni. Maramureș,** vol. IV, de PETRU NEIESCU, GRIGORE RUSU, IONEL STAN, 1997, XCVI p. + 400 p. hărți.

PETRU NEIESCU, **Mic atlas al dialectului aromân din Albania și din fosta Republică Iugoslavă Macedonia,** 1997, 360 p. + XXXI planșe.

Sub redacția IORGU IORDAN, ALEXANDRU GRAUR, ION COTEANU, **Dicționarul limbii române (DLR),** serie nouă, tomul XIII, partea 1, litera **V (V-veni),** 1997, 326 p.

FLORIN MARCU, **Noul dicționar de neologisme,** 1998, 1556 p.

Cărțile și revistele publicate de Editura Academiei Române pot fi procurate de la următoarele librării din București:

Librăria Academiei, Calea Victoriei nr. 12 A, tel. 313 85 88;
Librăria Luceafărul, B-dul Unirii nr. 10, bl. 7B, tel. 315 56 74;
Librăria Minerva, Calea Victoriei nr. 126, tel. 650 39 43;
Librăria Eminescu, B-dul Regina Elisabeta nr. 5, tel. 315 87 61;
Librăria Sadoveanu, B-dul Magheru nr. 68, tel. 211 29 65;
Librăria Universul, Calea Moșilor nr. 62-68, tel. 315 70 70 / 119;
Centrul de Carte al Editurii Academiei, Calea Victoriei nr. 178.

ISSN 0025–3523

LR, XLVHI, nr. 1–2, p. 1–178, București, 1999

SIBIU

II 9078

Biblioteca ASTRA
– SIBIU –

ACADEMIA ROMÂNĂ
SECȚIA DE FILOLOGIE ȘI LITERATURĂ

11 SEP 2014

LIMBA ROMÂNĂ

XLVIII

6 NUMERE ANUAL

DIN CUPRINS:

● MIOARA AVRAM, Comentarii lingvistice despre *politică* și probleme conexe ● ANDREEA ENACHE, Banca de inovații lingvistice ● ADRIAN REZEANU, Structuri sintactice în toponimia urbană ● FLORINA-VALERIA RACOVIȚĂ, Moldovenisme în ediția ieșeană, din 1842, a *Poeziilor* lui Grigore Alexandrescu ● BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ DE LINGVISTICĂ (BRL, 41, 1998) de ION DĂNĂILĂ, MIHAELA POPESCU GAVRILAȘ și FLORIN STERIAN ●

3 – 4 / 1999

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

59381

12 IUI 2005

COMITETUL DE REDACȚIE

MARIUS SALA – redactor-şef
Membru corespondent al Academiei Române
MIOARA AVRAM – redactor-şef adjunct
GH. BOLOCAN
GR. BRÂNCUŞ
GH. CHIVU
ION GHEȚIE
VALERIA GUȚU ROMALO
THEODOR HRISTEA
LAURA VASILIU – secretar responsabil de redacție
RODICA ZAFIU

Revista „Limba română" apare de 6 ori pe an.

Pentru comenzi vă puteți adresa la:
EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, Sector 5, P.O. Box 5–42, București, România, Tel. (401) 411 9008, Tel./Fax (401) 410 3983; (401) 410 3448; e-mail: edacad@ear.ro
RODIPET S.A., Piața Presei Libere nr. 1, Sector 1, P.O. Box 33–57, București, România, Tel. (401) 618 5103; (401) 222 4126; Fax (401) 222 64 07.
ORION PRESS IMPEX 2000, P.O. Box 77–19, București 3, România, Tel. (401) 653 7985, Fax (401) 324 0638.

Manuscrisele, cărțile şi revistele pentru schimb, precum şi orice corespondență se pot trimite comitetului de redacție al revistei „Limba română" pe adresa: Calea 13 Septembrie nr. 13, R – 76100 București, Tel. 410 3200, 410 3846, int. 2311.

La revue „Limba română" parait 6 fois par an.

Toute commande de l'étranger pour les travaux parus aux Éditions de l'Académie Roumaine sera adressée à:
EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, Sector 5, P.O. Box 5–42, București, România, Tel. (401) 411 9008, Tel./Fax (401) 410 3983, (401) 410 3448; e-mail: edacad@ear.ro
RODIPET S.A., Piața Presei Libere nr. 1, Sector 1, P.O. Box 33–57, București, România, Tel. (401) 618 5103; (401) 222 4126; Fax (401) 222 6407.
ORION PRESS IMPEX 2000, P.O. Box 77–19, București 3, România, Tel. (401) 653 7985, Fax (401) 324 0638.

Redactor: Alexandra Ardelea
Tehnoredactor: Mariana Şerbănescu

© 2001 EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

LIMBA ROMÂNĂ

Anul XLVIII 1999 Nr. 3–4
mai – august

SUMAR

VIAŢA CUVINTELOR

MIOARA AVRAM, Comentarii lingvistice despre *politică* şi probleme conexe 181
ANDREEA ENACHE, Banca de inovaţii lingvistice 192

ONOMASTICĂ

ADRIAN REZEANU, Structuri sintactice în toponimia urbană 197

LIMBĂ LITERARĂ

FLORINA-VALERIA RACOVIŢĂ, Moldovenisme în ediţia ieşeană, din 1842, a *Poeziilor* lui Grigore Alexandrescu 205

RECENZII ŞI NOTE BIBLIOGRAFICE

MARIA MARIN, IULIA MĂRGĂRIT, *Glosar dialectal. Muntenia*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1999 (Magdalena Vulpe) 213
DOMNIŢA TOMESCU, *Gramatica numelor proprii în limba română*, Bucureşti, Editura ALL, 1999 (Maria Dobre) 217
∴ *Crestomaţie de lingvistică generală*. Ediţie îngrijită de ION COTEANU, Bucureşti, Editura Fundaţiei „România de Mâine", 1998 (Floarea Vîrban) 219
GHEORGHE MOLDOVEANU, *Limba română în Bucovina* (*Statutul socio-cultural şi politic*), Iaşi, Editura A 92, 1998 (Liliana Agache) 221
ANDRA VASILESCU, *Limba română – manual pentru clasa a 7-a*, Bucureşti, Editura ALL, 1999 (Andreea Enache) 224

BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ DE LINGVISTICĂ (BRL, **41**, 1998) de ION DĂNĂILĂ, MIHAELA POPESCU GAVRILAŞ şi FLORIN STERIAN 227

LR, XLVIII, nr. 3–4, p. 179–390, Bucureşti, 1999

59381

LIMBA ROMÂNĂ

Anul XLVIII 1999 Nr. 3-4
mai – august

SUMAR

MIOARA AVRAM, Comentarii lingvistice despre poduri și probleme sonore 183

ANDREEA BANCHE, Banca de interpretări 192

ADRIAN REZDAN, Structura sintactică a toponimului românesc 197

FLORINA-VALERIA RADOVIȚĂ, Moldovenismele în ediția inițială, din 1842, a „Pocalului” lui Grigore Alexandrescu 205

MARIA MARIN, IULIA MARGARIT, Glosar dialectal. Material. Bucureșți - Ialomița 213

DOMNIȚA TOMESCU, Grupurile muzicale pro- și contra românești. Succesul. Editura Fundației „Romania de Mâine”. 1998 (Floarea Vîlcan) 217

GHEORGHE MOLDOVEANU, Limba română în Basarabia (Statutul actual-cadrul juridic), Iași, Editura A.S.E. 1998 (Liliana Agache) 219

ANDREA VASILESCU, Limba română – manual pentru clasa a 7-a, București, Editura ALL, 1999 (Andreea Tănase) 224

BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ DE LINGVISTICĂ (IAȘI, 41, 1998) de ION DĂNILĂ, MIHAIA A. POPESCU, OANA A.S. și FLORIN STERIAN 227

„LR”, XLVIII, nr. 3-4, p. 179-190, București, 1999.

Mioara Avram

COMENTARII LINGVISTICE DESPRE *POLITICĂ* ŞI PROBLEME CONEXE*

1. Cuvântul internaţional *politic*, care a ajuns să facă parte din vocabularul fundamental al limbii române actuale[1], şi rudele lui au în limba noastră o istorie interesantă din mai multe puncte de vedere: etimologic, morfologic, derivativ, semantic şi stilistic, al relaţiilor dintre cuvintele înrudite şi al relaţiilor cu altele doar asemănătoare.

2. *Politic, -ă* adj. şi s. este un neologism cu etimologie multiplă, explicat ca împrumut din lat. *politicus, -a, -um*, ngr. πολιτική şi πολιτικός, fr. *politique*, germ. *Politik, Politikus* şi *politisch* (vezi DLR), la care trebuie adăugate it. *politico, politica* (vezi DÎLR). La baza cuvintelor greceşti originare stă substantivul v. gr. πολιτεία, care, la rândul lui, este un derivat de la πολις „oraş".

În română *polis* s. n. este un împrumut savant terminologic folosit cu referire la realităţi din Grecia antică (în DLR figurează fără citat; furnizez acum unul: „Fireşte, de multă vreme, politicul nu mai este asociat cu puritanele viziuni aristoteliene, în care inteligenţa sclipitoare şi morala «construiau» viaţa polisului" CURENTUL III, 1999, nr. 17 (378), p. 18/5). El se regăseşte în compuse împrumutate, cu aceeaşi formă *-polis: megalopolis* sau cu formele adaptate *-polie: mitropolie* s. f. şi, mai ales, *-pol̆ă: acropol̆ă, metropol̆ă, necropol̆ă* s. f., care au paralel derivate ca *mitropolit* s. m. (şi *arhimitropolit*), *mitropolitan* adj., *Acropolit(ul)* s. m., *metropolitan* adj. şi s. n.[2], şi la el poate fi raportat verbul învechit *poliza* „a guverna" < fr. *policer*.

* Comunicare prezentată la sesiunea ştiinţifică a Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan", la 11 martie 1999.

[1] Vezi Al. Graur, *Încercare asupra fondului principal lexical al limbii române*, Bucureşti, 1954, p. 52; Mihaela Bîrlădeanu, în M. Sala (coord.), *Vocabularul reprezentativ al limbilor romanice*, Bucureşti, 1988, p. 35. Pentru frecvenţa cuvântului în limba actuală este semnificativă prezenţa lui în trei titluri din cinci pe o singură pagină de ziar: „Trei trepte ale raţionalităţii politice", „Politica reală şi puterea ocultă", „Vocaţia ocultismului politic" (CURENTUL III, 1999, nr. 17 (378), p. 18).

[2] Prezenţa în toponime ca *Adrianopol(e), Constantinopol(e), Nicopol(e)* (şi derivatele unora dintre ele: *constantinopolitan*) – pentru care vezi Al. Graur, *Nume de locuri*, Bucureşti, 1972, p. 60 – interesează mai puţin discuţia de faţă (profit totuşi de ocazie pentru a semnala formaţia *hilariopolitan* „locuitor din *Hilariopolis* [denumire dată Bucureştiului «oraşul bucuriilor» de germanul Derblich, în sec. al XIX-lea]" CURENTUL III, 1999, nr. 145 (506), p. 18/8). A nu se confunda acest *-pol* „oraş" cu omonimul „fiu, băiat" din antroponime ca *Danielopol, Papadopol* (vezi Al. Graur, *Nume de persoane*, Bucureşti, 1965, p. 85) sau cu omonimul „drept de a vinde" din substantivul comun *monopol*.

LR, XLVIII, nr. 3–4, p. 181–196, Bucureşti, 1999

Politie s. f. < ngr. πολιτεία este, de cel puțin un secol, ieșit din uz, după ce în secolul al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea avusese o largă circulație, cu două sensuri: „cetate, oraș; stat" și „politică (activitate, practică sau conducere ~)", alături de care cunoscuse și sensurile, mai slab reprezentate, „comportament, conduită", „ceremonial, alai, protocol" și „canon (bisericesc)". Microfamilia lui *politie* cuprinde mai multe cuvinte, tot învechite, legate de unele dintre sensurile sale: pe de o parte, verbele împrumutate *politevsi* (cu variantele *politefsi, politifsi*) „a înșela", „a fi în vigoare", „a civiliza", *politisi* „a civiliza" și derivatele lor *politevsit*, respectiv *politisire*, iar, pe de alta, derivatele românești de la *politie*: *politia* vb. „a se comporta", *politioară* s. f. „oraș mic ", *politnic* s. m. „orășean" și *politit* adj. „priceput în arta de a guverna"; singurele cuvinte neînvechite, greu analizabile astăzi, sunt împrumuturile *cosmopolit* adj. și s. m. (< fr. *cosmopolite*, rus. *космополит*), *cosmopolitism* s. n. (< fr. *cosmopolitisme*, rus. *космополитизм*).

Adjectivul *politic, -ă* – devenit greu analizabil în limba română actuală – are alături substantive de toate cele trei genuri: s. f. abstract *politică*, în istoria căruia, pe lângă cele două sensuri curente astăzi, „știință, practică, formă de guvernare..." și „comportare, tactică", au existat și cel puțin două[3] sensuri ieșite din uz – abstractul „ceremonial, protocol" și concretul „știre politică" – , s. n. abstract *politic* și s. m. concret *politic* cu sensul învechit „om politic" și sensul recent „deținut politic" (în care are și forma corespunzătoare de feminin, neînregistrată în dicționare). Tratarea adjectivului și a substantivelor, cu genuri diferite și flexiune diferită, într-un articol unic *politic, -ă* nu este o soluție fericită[4]; ea generează confuzii de ordin etimologic (vezi în DLR amestecul de etimoane diferite pentru adjectiv și substantiv, iar în DEX etimoane exclusiv pentru adjectiv) și morfologic (vezi: formele de plural *politici, -ce*, în DLR și DEX, valabile numai pentru adjectiv; mențiunea „Gen.-dat. și: *politicei*" în DLR, care privește o variantă flexionară existentă numai la substantiv).

De *politic, -ă* sunt legate atât unele cuvinte sigur împrumutate, cât și unele formații sigur românești, iar între aceste două categorii există una intermediară, a cuvintelor (analizabile) care ar putea fi încadrate în oricare dintre celelalte două[5].

Împrumuturi certe sunt: substantivele feminine *politică* (folosit mai ales la pl., *politicale*) „problemă sau știre politică", „stratagemă" < ngr. πολιτικά[6], *politichie* „purtare diplomatică, abilitate, tact" < ngr. πολιτική și *politicitate*,

[3] Mă refer deocamdată numai la sensurile înregistrate în DLR. Pentru alte două sensuri vechi vezi mai departe **4**.

[4] Pentru defectele generale ale acestui procedeu lexicografic vezi Mioara Avram, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, în LR XXVI, 1977, nr. 2, p. 110–111.

[5] Vezi, în ultimul loc, Sanda Reinheimer-Rîpeanu, *Derivat sau împrumut?*, în SCL XL, 1989, nr. 4, p. 373–379.

[6] În DLR etimonul e tipărit neclar, ceea ce a făcut ca în DEX să fie preluat sub forma πολιτικί. Corect la TDRG, CADE, SDLR, CDER.

neînregistrat în dicţionare (vezi însă CONTRAPUNCT II, 1991, nr. 20 (72), p. 1/3), din it. *politicitá*, s. m. *politician* < fr. *politicien*, substantivele neutre *politism*, neînregistrat în dicţionare (vezi însă „«Politismul»: o nouă aservire" şi „ceea ce Euchen numise cu repulsie «politism»" CURENTUL III, 1999, nr. 285 (646), p. 12/1 < germ. *Politismus, apolitism* < fr. *apolitisme*, rus. *аполитизм*, şi adjectivele *antipolitic* (şi s. f., neînregistrat în dicţionare, *antipolitică*: „Anti-politica sexevenimentului" CURENTUL III, 1999, nr. 12 (373), p. 18/1–3) < fr. *antipolitique, apolitic* (şi s. m.) < fr. *apolitique* (poate şi după rus. *аполитичный*), adj. *politicard* „politicianist", neînregistrat în dicţionare (vezi însă „diferite tipuri de gargară politicardă" ADEVĂRUL 1993, nr. 1112, p. 1/1), din fr. *politicard*, verbele *politica*[7] „a discuta politică" < fr. *politiquer, politiza* < fr. *politiser*, germ. *politisieren* (cu derivatul *politizare*) şi *depolitiza* < fr. *dépolitiser* (cu derivatele *depolitizare, depolitizat*), s. m. *politolog* < fr. *politologue*, adj. *politologic* (şi adv.: „Suntem obişnuiţi în ziua de azi să vedem lucrurile «politologic», adică abstract" CURENTUL III, 1999, nr. 156 (517), p. 18/8) < fr. *politologique*, s. f. *politologie* < fr. *politologie*, s. m. *politruc* < rus. *политрук*, probabil şi adv. *politicamente*[8], s. m. *politicastru*[9], [...] *biopolitică* s. f. < fr. *biopolitique*, *fantapolitic* adj. şi s. f., neînregistrate în dicţionare (vezi însă [„Va răsări o ipoteză trăsnită: fantapolitică – ce va deveni realitate"] I. Culianu, *Păcatul împotriva spiritului*, 1999, p. 119) < it. fanta-politico/a, *geopolitic* adj. (şi: s. n. „se plasează deopotrivă în sfera geopoliticului" CURENTUL III, 1999, nr. 41 (402), p. 18/6; adv. „Geopolitic, România aparţine sud-estului european" CURENTUL III, 1999, nr. 143 (504), p. 18/1) şi *geopolitică* s. f. < fr. *géopolitique*, *macropolitică* s. f. < fr. *macropolitique*, *sociopolitic*. La cuvinte ca *antipolitic*, *apolitic*, *politicitate*, *biopolitică*, *geopolitic*, *macropolitică*, *sociopolitic* şi chiar *politica* vb., *politicastru*, *depolitiza*, nu este însă total exclusă ipoteza formării lor în română.

Formaţii româneşti sunt derivatele cu afixe nonneologice: s. m. *politican*[10] „politician", neînregistrat în dicţionare (vezi însă „Să nu ne punem rău cu «mesele», ăsta e sloganul de muncă şi viaţă al politicanilor noştri" ADEVĂRUL III, 1992, nr. 613, p. 1/2; „politicani corupţi şi cretini", „Ce vor să facă din ea

[7] Tratat în DLR în acelaşi articol cu *politici*, cu menţiunea etimologică „Pentru *politica*, cf. fr. *politiquer*". Iorgu Iordan, *Note de lexicologie românească*, în SCL XII, 1971, nr. 4, p. 405, nu crede că ar fi „necesară, ba nici măcar recomandabilă, invocarea fr. *politiquer*", explicându-l drept derivat regresiv (creaţie proprie a lui T. Arghezi) de la *politicale* pl.

[8] DLR îl prezintă drept formaţie românească, deşi I. Dănăilă, care îl semnalase în SMFC II, p. 197, cu o unică atestare, la S. Bărnuţiu, nu-l considera astfel. Vezi în SDLR, ignorat de DLR, „it. *-amente*, fr. *-tiquement*".

[9] Iorgu Iordan, *Sufixe româneşti de origine recentă (neologisme)*, în BPh VI, 1939, p. 9, consideră posibilă formarea lui în română, deşi cunoaşte existenţa it. *policastro*. În DLR şi în DEX este dat, fără rezerve, ca derivat românesc „după *poetastru*"; Th. Hristea, în SCL XI, 1960, nr. 2, p. 241, invocă şi modelul, mai apropiat formal, *criticastru*.

[10] Deşi nu se poate ignora existenţa rus. *политикан* cu acelaşi sens.

politicanii, în frunte cu prezidentul [...]?", „Politicanii nu recunosc alte determinări pentru acțiunile umane decât funcțiile, vilele, limuzinele, hectarele, conturile în bancă" ADEVĂRUL 1998, nr. 2645, p. 19/4; toate atestările de care dispun provin din texte ale lui Cristian Tudor Popescu), s. f. *politicărie*[11] „politicianism". adv. *politicește* (indiferent dacă este explicat din *politic* + *-ește*, ca în DLR și DEX, sau din *politicesc*, ca în SDLR), vb. *politici* „a guverna, a face politică", „a se obișnui, a folosi", „a stabili", „a civiliza" (cu derivatele *politicire*, *politicit*)[12], adj. (și s. m., neînregistrat ca atare în dicționare: „Singura speranță pentru majoritatea «străzii», acum, sunt «ne-politicii», «tehnicienii»" CURENTUL III, 1999, nr. 58 (419), p. 18/8) *nepolitic*[13] și s. m. *nepolitician*, neînregistrat în dicționare (vezi însă „Ceea ce la un nepolitician e năduf [...] în gura președintelui e ofensă" ROM. LIB. 1999, nr. 2720, p. 1/3). Cu etimologie mai puțin certă sunt cuvintele analizabile cu formanți neologici cărora – poate numai întâmplător – nu li s-a identificat un corespondent străin: derivatele sufixale s. n. *politicianism*, s. m. și adj. *politicianist*, vb. *politicianiza* (cu derivatul *politicianizat)*, adjectivele prefixate *extrapolitic*, *infrapolitic*, *metapolitic*, *prepolitic* și *subpolitic*, neînregistrate în dicționare (patru dintre ele sunt atestate recent, într-o enumerare, în același enunț: „Violență de jos căreia îi corespunde violența de sus, măturând totul în cale, asediind societatea: ambele pre-, sub-, extra-, infra-politice" „22" II, 1991, nr. 39 (89), p. 2/1; *extrapolitic* a fost folosit și de I. L. Caragiale: „toate inteligențele și talentele de seamă nu-i sunt de ajuns pentru aparatul său politic, darămite să-i mai rămână și pentru activitatea extrapolitică, pentru cultivarea literelor și artelor". *Opere*, ediție critică de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu, Liviu Călin, IV *Publicistică*, București, 1965, p. 74; pe *metapolitic* l-am întâlnit recent în CURENTUL III, 1999, nr. 40 (401), p. 18/1–5: „Un șoc electoral cu tâlcuri politice și metapolitice"), compusele, neînregistrate în dicționare, adj. *copropolitic* („și-a început periplul copropolitic de după '90 cu o revistă" ACAD. CAȚ. VIII, 1998, nr. 48 (367), p. 16/1, *gastropolitic* („Gastropolitica cu Draga Olteanu Matei", emisiune TV la Antena 1, vezi ROM. LIB. 1999, nr. 2902, p. 17/4), adj. *zoopolitic*[14] („Imagine din atlasul zoo-politic al stângii românești" ACAD. CAȚ. VIII, 1998, nr. 48 (366), p. 8/1) și s. f. *pseudopolitică* („A trecut vremea pseudopoliticii" și „Așa a început pseudopolitica externă românească" CURENTUL III, 1999, nr. 143 (504), p. 18/1–2); formația adjectivală *politicistic*, neînregistrată în dicționare (vezi însă „au asigurat debutul politicistic al dlui Iliescu în «Washington Post»" CURENTUL III, 1999, nr. 138 (499), p. 3/1), poate fi rezultatul contaminării între *politic* și *publicistic*. Unele cuvinte pot fi încadrate în categoria formațiilor românești pe baza unor argumente

[11] Acesta ar putea avea ca model fr. *politicaillerie*.

[12] Vezi însă Al. Rosetti, B. Cazacu, Liviu Onu, *Istoria limbii române literare*, vol. I, București, 1971 (= ILRL), care îl consideră împrumut din rusă la I. Neculce, fără a-i preciza etimonul.

[13] În DEX este explicat ca format în română „după fr. *non-politique*".

[14] *Zoopolitic* amintește, evident, de caracterizarea aristotelică a omului drept *zoon politikon*.

extralingvistice: pentru *parapolitic, -ă* adj. şi *parapolitică* s. f., neînregistrate în dicţionare (folosite cu ghilimele într-un articol intitulat *Parapolitica* fără semne speciale: „Cu alte cuvinte am început să învăţăm «parapolitica» puterii, să intuim manevrele din spatele declaraţiilor oficiale, strategiile «din umbră» ale guvernanţilor", „Românul [...] se bazează pe flerul său «parapolitic»", „cu proaspăta sa intuiţie «parapolitică»" ROM. LIB. 1995, nr. 1718, p. 2/4–6), îşi asumă paternitatea Alexandru Horia („Parapolitica (un cuvânt pe care, iată, l-am inventat acum) sper să aibă o carieră strălucită" *loc. cit.*); *ortopolitică* s. f. a fost folosit, cu sensul impropriu „ortografie politizată", de un publicist român, în cursul bătăliei ortografice de acum câţiva ani[15].

Formaţii secundare, neînregistrate în dicţionare, care par să fie tot româneşti sunt: s. m. *politrucian* („Politrucienii noştri n-au nimic din bunul simţ al ţăranului" Mircea Dinescu, în ACAD. CAŢ. VIII, 1998, nr. 52 (371), p. 1), s. f. *hiperpolitizare* („Această denaturare a fost posibilă nu prin puterea exemplelor [...], ci prin hiperpolitizarea noţiunii şi a rosturilor sale de către foştii guvernanţi" CURENTUL III, 1999, nr. 27 (378), p. 18/2) şi s. m. *gigapolitician* („foştii colegi din PSM [...] se îndoiesc că ar mai fi cineva care să-şi amintească sublimul imn compus de gigapolitician cu prilejul celui de-al doilea congres al partidului" ACAD. CAŢ. V, 1995, nr. 2 (166), p. 3/1).

Cu etimologie nesigură din cauza interpretării controversate a segmentului final *-icesc*[16] este adjectivul învechit *politicesc*, pe care DLR îl consideră derivat din *politic* + *-esc* în toate sensurile sale („protocolar", „politic", „juridic", „civil", „laic, profan"), în timp ce DEX îl separă în două omonime, pe cel cu sensul „politic" explicându-l ca derivat românesc din *politic* + *-esc*, cu trimitere la rus. *политический*, iar pe cel cu sensurile „juridic, civil" şi „laic" ca derivat românesc din *politic* + *-icesc* (sic); DÎRL, care nu consemnează sensul „politic", îl explică din *politică* + *-esc*. Remarc faptul că acest adjectiv a avut şi sensul „civilizat", neînregistrat în dictionare, deşi a fost semnalat de Florea Fugariu, în Gheorghe Şincai, *Opere*, I, *Hronica românilor*, tom. I, Bucureşti, 1967, p. CLXX.

O situaţie specială are cuvântul *politicos* < ngr. πολιτικός, înregistrat în DLR doar ca adjectiv oxiton, cu sensul actual „bine crescut, manierat, cuviincios, civilizat, curtenitor, care denotă politeţe", dar şi cu sensul învechit „înzestrat cu însuşiri de bun conducător politic", deci sinonim parţial cu dubletul său etimologic *politic*. Cuvântul este atestat însă şi ca s. m. proparoxiton, *políticos* „politician, om politic" la D. Golescu[17], ceea ce poate justifica întrebarea dacă avem a face cu un cuvânt polisemantic sau cu două omonime, dintre care cel cu sensul învechit ar putea fi considerat variantă a lui *politic* (adj. şi s. m.). Oricum, *politicos* este

[15] Am criticat această formaţie greşită în *Procesul ortografiei*, în LR XLI, 1992, nr. 4, p. 190, şi în *Compuse de tip tematic în presa actuală*, în StUBB Philologia XLII, 1997, nr. 4, p. 34.

[16] Vezi, în ultimul loc. Ioan Oprea, *Originea sufixelor adjectivale compuse din perioada premodernă a limbii române literare*, LR XXXVII, 1988, nr. 3, p. 259–271.

[17] Vezi ILRL, p. 556 şi 558.

analizabil în română mai curând prin *politică* + *-os* decât prin *politie* + *-icos* (analiză care corespunde structurii originare)[18].

Natura internațională a cuvântului *politic* permite înglobarea în texte românești – cu sau fără marcarea grafică prin ghilimele sau/și caractere cursive – a unor compuse sau frazeologisme străine care conțin corespondente ale acestui cuvânt. Este cazul compusului german *Realpolitik* „politică reală" și, mai ales, al anglicismelor frazeologice *political correctness* „corectitudine politică" („Primul film al lui Dan Pița [...] a trebuit să lupte cu rigorile «political correctness-ului» epocii comuniste" ROM. LIB. 1999, nr. 2923, p. 2/5) și *politically correct* „corect politic(este)" („«s-au delimitat» , au produs textul «politically correct», care să le țină obrazul curat în fața «organelor» de peste Ocean și tinicheaua departe de coadă" ADEV. LIT. VII, 1998, nr. 447, p. 1/3); în treacăt fie spus, anglicismele respective sunt folosite adesea greșit în ce privește grafia („Cărțile pentru copii se întrec în «political corectness»" [sic] DILEMA VI, 1998, nr. 306, p. 15/1) sau/și gramatica („Acești indivizi au un instinct de a fi political corectness" [sic] CURENTUL III, 1999, nr. 57, (418), p. 18/2).

Cuvântul învechit *politie* are în română un dublet etimologic reprezentat de *poliție*[19], cuvânt împrumutat direct din rus. *полиция*, lat. *politia*, fr. *police*, germ. *Polizei* (DLR), poate și din it. *polizia*, toate acestea provenind din v. gr. πολιτεία. *Poliție*[20] are și el o microfamilie cuprinzând împrumuturile analizabile[21] *polițai* < germ. *Polizei* [*-agent -beamte*, sau *-mann*], *polițist* < germ. *Polizist*, *polițmaistru* (și *polițmaister*, *polițmeister*) < rus. *полицмейстер* și formațiile românești *polițar* s. m., *polițienesc* adj., *polițieneşte* adv., *polițism* s. n. și *polițistă* s. f., neînregistrat încă în dicționare. Relația etimologică dintre *poliție* și *politie* nu este relevată în DLR, care menționează alteori statutul de dublet, dar este explicit indicată de CDER, s. v. *politie*; involuntar, ea este evidențiată de inscripția fără semn diacritic la *Ţ* de pe mașinile actuale ale poliției române.

3. În întreaga macrofamilie a cuvântului *politie* (incluzând familiile restrânse ale lui *politic* și *poliție*) este de remarcat absența unor verigi intermediare: adjectivul cu înfățișare participială *politit* nu are alături un verb **politi*; pentru *polițienesc* adj. și *polițieneşte* adv. lipsește **polițian*[22] s. m.

[18] Vezi Lia Brad-Chisacof, *Asupra unor împrumuturi lexicale neogreceşti din română*, în SCL XXXVII, 1986, nr. 6, p. 465.

[19] Considerat și el ca făcând parte din vocabularul fundamental al limbii române: vezi Mihaela Bîrlădeanu, *loc. cit.*

[20] Surprinde absența acestui cuvânt și a derivatelor sale la Florin Marcu, *Noul dicționar de neologisme*, Bucureşti, 1997.

[21] Cf. și împrumuturile neanalizabile *polisman* (scris și *policeman*) s. m. < engl. *policeman*, înregistrat de DLR cu o datare de la sfârșitul secolului al XIX-lea și cu una dialectală (?) din secolul nostru, *polar* s. n. < fr. *polar* și *policier* s. n. „film sau roman polițist" < fr. *policier*, înregistrate în DCR.

[22] Presupus de CDER, nr. 6618: „*polițienesc*, adj. (policiaco), por medio de un adj. **polițian*, como *politician*, *gardian*".

Uneori veriga – măcar virtuală – există, dar între derivat şi baza sa reală sau posibilă apar deosebiri în ce priveşte viabilitatea sau/şi conotaţia: adjectivul *politicesc* este ieşit din uz (vezi menţiunea „învechit" în DLR şi DEX) sau folosit, cel mult, cu nuanţă peiorativă, datorată tocmai caracterului său desuet (vezi la SDLR menţiunea preţioasă, nepreluată de dicţionarele academice, *„Azi iron[ic]"* pentru sensul „politic", ilustrat cu *discurs politicesc*), pe când adverbul *politiceşte*, derivat din sau raportat la *politicesc* (vezi **2**), este încă viu, în ciuda concurenţei pe care i-o face adverbul omonim cu adjectivul *politic*, şi, pe plan semantico-stilistic, este lipsit de conotaţie specială; substantivul prefixat *apolitism* este evident mai mult folosit (şi mai vechi?) decât neprefixatul *politism*, iar semantic este raportabil la *apolitic*.

Cu vocala de legătură *-o-*, adjectivul *politic* se foloseşte, ca prim membru, într-o serie deschisă de compuse cu alte adjective, ca *politico-economic*, *politico-ideologic*. În compunere cu sufixoide, ca prim membru (prefixoid) se foloseşte dubletul *polito-*; pe lângă termenii consacraţi *politolog*, *politologic*, *politologie*, împrumutaţi (vezi **2**), semnalez mai rarul *politograf* s. m. („extensie lesne de recunoscut la Hegel şi prezentă la mai toţi politografii ulteriori" CURENTUL III, 1999, nr. 41 (402), p. 18/5), posibil împrumut şi el, creaţia personală recentă, probabil fără circulaţie, *politolect* „limbaj politic" (nu era doar simplu i d i o l e c t, cum crezuserăm, ci un *politolect* care apăruse în limba română curentă, ajutat sau nu de vectorul jurnalistic a două săptămânale, de organizaţiile de partid din teritoriu" CONV. LIT. CXXXII, s. n., 1998, nr. 11 (35), p. 21/2; ambele cuvinte evidenţiate aici distinct sunt date în textul citat cu caractere aldine cursive).

Sub forma abreviată *p* sau *P* (= [p] sau [pe]) adjectivul *politic* şi substantivul *politică* intră în compuse acronimice: *A.S.S.P., CPEx/cepeex, nep.*

4. Din punct de vedere semantic s-a observat mai demult că un sens învechit al lui *politică*, anume „politeţe", şi sensul principal curent al lui *politicos* adj. nu au corespondente exacte în sensul etimoanelor (neo)greceşti (deşi TDRG preciza tocmai că sensurile „Höflichkeit" şi „Zeremoniell, Etikette" provin din ngr. πολιτικόν). L. Gáldi[23] a explicat aceste inovaţii semantice prin influenţa adverbului πολιτικως, care avea sensul „cu bunăvoinţă" şi care fusese invocat şi de TDRG ca etimon secundar al lui *politicos* adj. Mi se pare că rezervele exprimate de Lia Brad-Chisacof[24] cu privire la această explicaţie sunt justificate şi că este mai plauzibilă cea propusă de aceeaşi autoare, care consideră firească evoluţia spre sensul „politeţe" a substantivului *politică*, pornind de la sensul, existent la etimonul grecesc, „mod de a acţiona" (vezi în DLR „mod (abil) de comportare; tactică, diplomaţie în comportare; gentileţe, politeţe (interesată)"[25]) şi de la „semantismul

[23] *Les mots d'origine néo-grecque à l'époque des Phanariotes*, Budapesta, 1939, p. 234.

[24] *Loc. cit.*

[25] Citatele din DLR pentru acest sens nu sunt prea convingătoare; vezi însă *politică* „politeţe" la D. Golescu (ILRL, p. 556 şi 559).

general al cuvintelor derivate de la πολις = cetate, oraş", care implică noţiunile de civilizaţie şi civilitate, urbanitate. Aş adăuga precizarea că şi *politie* a avut în română sensul, neînregistrat în DLR, „atitudine cuviincioasă", atestat la I. Neculce, la care se găseşte şi *politică* „atitudine"[26]; explicarea ambelor prin limba rusă, propusă de ILRL, nu pare necesară. Menţionez că *politie* s. f. şi *politic* adj. au avut şi sensurile, neînregistrate în DLR, „civilizaţie", respectiv „civilizat", ambele atestate la D. Eustatievici Braşoveanul[27] în contexte în care cele două cuvinte se opun lui *grozăvire* „sălbăticie" („văzând pre grozăvirea a nu să stăpâni de politie"), respectiv lui *varvar* „barbar" („Ce este al várvarului să nu dea politicului"); cf. şi sensul lui *politicesc* semnalat sub **2**. Pentru adjectivul *politicos* Lia Brad-Chisacof[28] este de părere că „într-o ultimă fază" a acţionat şi influenţa „fr. *poli, -e*, cu al cărui sens actualmente *politicos* se identifică". Cred că autoarea citată a intuit o explicaţie posibilă, în principiu, dar, în acelaşi spirit, aş prefera explicaţia prin influenţa mai apropiată a verbului românesc *poli* „a cizela, a şlefui, a îngriji, a civiliza" şi a derivatelor acestuia *polire, polit, polietură*[29], frecvente în epoca împrumutării lui *politicos*, ca şi influenţa probabilă a substantivului *politeţe*, împrumutat din franceză cam în aceeaşi perioadă şi care este, de altminteri, înrudit la origine cu familia verbului românesc menţionat[30]; ar fi vorba deci de influenţa unor paronime asupra sensului. În orice caz, vorbitorul român actual nespecialist îl analizează pe *politicos* mai degrabă prin *politeţe* decât prin *politică*.

Un cuvânt la care s-a produs, recent, o evoluţie semantică oarecum inversă este s. f. *politichie*. Înregistrat în dicţionare ca „grecism învechit" (DLR) cu sensul „purtare diplomatică, diplomaţie" (DLR) sau, într-o altă formulare, „abilitate, isteţime, dibăcie" (DEX), *politichie* este folosit în presa actuală ca sinonim peiorativ al lui *politică* aproximativ echivalent cu *politicianism*, *politicărie* sau *politică(le)*. Iată câteva citate concludente: „În România de astăzi lipseşte p o l i t i c a, lupta p o l i t i c ă autentică. Avem de-a face doar cu o penibilă *politichie* balcanică" (ROM. LIB. 1994, nr. 1336, p. 1/1); „Politichia de tranziţie" (rubrică de scurte ştiri politice în JURN. NAŢ. II, nr. 480, p. 6/1); „Când paranormalul susţine politichia" (titlu în ROM. LIB. 1995, nr. 1460, p. 16/5); „politichia şi viaţa personală rămân incompatibile" (ROM. LIB. 1995, nr. 1472, p. 15/3); „Ce fac elevii sârguincioşi ai politichiei tricolore?" (ACAD. CAŢ. V, 1995, nr. 4 (168), p. 1/1); „După 1989 această politichie a fost continuată cu dibăcie" (ALDINE I, 1996, nr. 5, p. 1); „Din scutec, politichia îi lua măsura pentru

[26] Vezi ILRL, p. 288.

[27] *Gramatica rumânească 1757. Prima gramatică a limbii române*, ediţie de N. A. Ursu, Bucureşti, 1969, p. 151 (*Glosar*) şi 106, respectiv 100 (text).

[28] *Loc. cit.*

[29] Tratate în DLR – greşit, după părerea mea – ca variante ale lui *polei*, respectiv *poleire, poleit, poleitură*, de origine slavă. Cuvintele în cauză sunt unităţi lexicale diferite de acestea din urmă şi ele provin, în realitate, din lat., it. *polire*, fr. *polir*.

[30] CDER îl include chiar în cuibul lexical al lui *politie*, ceea ce e cam exagerat.

o croială înaltă" (ROM. LIB. 1998, nr. 2657, p. 3/1); „a pus pe jar politichia dâmbovițeană" (ACAD. CAȚ. VIII, 1998, nr. 48 (367), p. 3/3); „Mai ales când granița prostiei, când îi vorba de politichie, e trecută cu nonşalanță de hoarde întregi de deştepți cu acte în regulă" (ACAD. CAȚ. VIII, 1998, nr. 49 (368), p. 1/1); „Politichie românească văzută de Horațiu [Mălăele, în caricaturi]" (CURENTUL III, 1999, nr. 50 (411), p. 24/4). Interpretarea grecismului desuet *politichie* drept dublet cu conotație negativă (peiorativă) al termenului internațional *politică* se înscrie în fenomenul de degradare semantico-stilistică a cuvintelor de origine neogreacă (şi, în general, a balcanismelor) în limba română modernă[31]; vezi, de altfel, şi conotația stilistică a substantivului *politica(le)*[32]. Degradarea lui *politichie* are o paralelă directă în interpretarea, tot recentă, a altui grecism învechit cu acelaşi segment final, anume *muzichie*, cu sensul propriu „muzică (bisericească)", drept dublet peiorativ al lui *muzică*: într-un articol în care se vorbeşte de „programul m u z i c a l care a însoțit fericitul eveniment", în speță de „pachetul de m u z i c i revoluționare", se remarcă un „c â n t e c e l care a decis soarta republicană a scumpei noastre nații" şi despre acesta se spune: „Difuzarea nevinovatei *muzichii* dovedeşte [...] caracterul spontan, popular şi revoluționar al aplicației din decembrie" (ACAD. CAȚ. V, 1995, nr. 1 (165), p. 7/3).

O istorie semantică interesantă a avut şi cuvântul *politruc*, împrumutat din rusă acum 60 de ani. Înregistrat inițial de Iorgu Iordan[33], în 1943/1948, cu sensul, de fapt, etimologic, „conducător politic (= *političeskiĭ rukovoditelĭ*)", este descris de acelaşi savant, în 1949[34], ca având două sensuri terminologice („1, prima denumire specială a activului militar-politic din armata de orice fel a Uniunii Sovietice; 2, (la început, în armata roşie şi în flotă) conducător al muncii politice în subdiviziunile unităților militare"), dintre care numai al doilea a intrat în DEX şi DLR, cu definiția „instructor, îndrumător politic în armata sovietică". De remarcat că în lucrarea din 1949 Iorgu Iordan adaugă într-o notă de subsol informația dată de Al. Graur, „La noi a fost utilizat exclusiv de către duşmanii comunismului". Aceasta arată că, pe lângă sensul denotativ terminologic, *politruc* a avut în română, de la început, o conotație peiorativă, la fel ca alte împrumuturi ruseşti din sfera politicului: *bolşevic, colhoz, culturnic*. Existența conotației peiorative conferite de anticomuniști i-a determinat pe comuniştii înşişi, pentru care termenii respectivi aveau un sens cel puțin neutru, dacă nu şi o aură de idealizare, să-i evite în

[31] Vezi Kostas Kazazis, *The stylistic status of Modern Greek lexical elements in Romanian*, în „Zeitschrift für Balkanologie" XII, 1976.

[32] Nemenționată în DLR. Vezi însă la SDLR s. v. *politicale* mențiunea „*Fam*[*iliar*] *sau iron*[*ic*]" şi Iorgu Iordan, în SCL XXII, 1971, nr. 4, p. 405, pentru care „învechitul *politicale*" (pl.) are „nuanță ironică astăzi (chiar şi mai demult)".

[33] *Limba română actuală. O gramatică a „greşelilor"*, Iaşi, 1943; ediția a II-a, Bucureşti, 1948, p. 476.

[34] *Influențe ruseşti asupra limbii române* („Analele Academiei Republicii Populare Române", seria C, tomul I, Memoriul 4), Bucureşti, 1949, p. 47.

propaganda lor şi în terminologia oficială aplicată în România, limitându-le folosirea (nepeiorativă) pentru referirile la realităţile sovietice, în special în traduceri din rusă. După cum colhozurile din România au fost numite *gospodării (agricole) colective*, apoi *cooperative agricole de producţie*, politrucii din armata română au fost numiţi *ofiţeri E.C.P.*[35] sau *ofiţeri politici*; probabil aşa se explică şi absenţa lui *politruc* din DLRC şi DM, mai politizate decât DEX şi DLR. În schimb, *politruc* cu conotaţie peiorativă a făcut carieră, lentă, dar sigură: până în 1989 s-a folosit astfel clandestin în ţară, în limbajul oral din cercuri de apropiaţi, şi deschis în diaspora, inclusiv în emisiunile radiofonice şi în presa din lumea liberă, extinzându-şi sensul la „orice activist politic comunist", nu numai la cei din cadrul armatei. După 1989 folosirea cu acest sens a devenit publică şi în România, dar treptat s-a produs altă extensiune semantică: renunţându-se la trăsătura semantică [+ comunist], *politruc* este folosit în presa actuală ca termen insultător pentru orice fel de „activist politic" (vezi NŞDU subsensul „*(depr[eciativ]*) activist politic (în armată, în cultură etc.)") şi chiar „politician", ceea ce echivalează oarecum cu întoarcerea la sensul etimologic (vezi un citat ca „Maimuţărind în scop propagandistic eroismul românilor care la 1918 au mers la Alba Iulia, p o l i t i c i e n i i noştri îşi dovedesc o dată în plus odioşenia [...] Că între aceşti *politruci* ai iubirii faţă de ţară şi ţăranii care au riscat atunci să meargă la Alba Iulia nu e nici o legătură, e cu atât mai strigător la cer" ROM. LIT. XXXI, 1998, nr. 50, p. 2/1).

În semantismul cuvintelor din familia lui *politic* se pot distinge trei situaţii în ce priveşte conotaţiile. Pe lângă cuvinte sau sensuri (pur) denotative, neutre din punct de vedere stilistic, există altele cu conotaţii pozitive sau negative (peiorative).

În categoria sensurilor cu conotaţii pozitive intră cele legate de noţiunile de politeţe, protocol sau/şi civilizaţie, de care am vorbit în parte; cf. şi (parţial) *politici*.

Conotaţii negative (peiorative) au nu numai *politica(le)* şi *politichie*, discutate deja sub acest aspect, ci şi (integral) *politican, politicard, politicastru, politicărie, politicianism* (două citate concludente: „a reuşit să mă facă şi mai pesimist în privinţa şansei de a vedea politicianismul înlocuit prin politică" ROM. LIB. 1997, nr. 2174, p. 1/2; „Înainte de a curăţa oraşele şi de a legifera o agricultură sănătoasă, verzii propun purificarea politicii de aluviunile politicianismului" DILEMA VII, 1999, nr. 334, p. 5/3), *politicianist* („nu sunt un bucătar profesionist al politicii politicianiste" ZIUA III, 1996, nr. 519, p. 7/1), *parapolitic, infrapolitic, subpolitic, copropolitic, gigapolitician, zoopolitic, politrucian,* eventual şi *politica* vb.[36], parţial şi *politician, politicianiza* şi *politicianizat, politiza, politizare* şi *hiperpolitizare, politolect, politruc*. Este interesant de remarcat că productivitatea

[35] Educaţie, cultură şi propagandă; vezi „Magazin istoric" XXXII, 1998, nr. 6 (375), p. 54.

[36] De asemenea, fără menţionarea conotaţiei în DLR, unde unicul citat este cel din T. Arghezi, preluat, trunchiat şi fără indicarea autorului, de la Iorgu Iordan, SCL, *loc. cit.*, care remarcase „nuanţa ironică a întregului citat" şi „sensul ironic" al verbului.

lexemului internaţional *politic* în română s-a manifestat cu deosebire în direcţia creării de formaţii specializate pentru această conotaţie peiorativă: vezi *politican, politicărie, politicianism, politicianist, politicianiza, politicistic, hiperpolitizare, infrapolitic, parapolitic, subpolitic, copropolitic, gigapolitician, politolect, pseudopolitică, zoopolitic, politrucian.* La aceste derivate şi compuse se adaugă inovaţiile semantice produse în aceeaşi direcţie la împrumuturile *politica* vb., *politica(le)* s., *politichie, politician, politiza* şi *politruc*, precum şi însăşi împrumutarea unor cuvinte ca *politicard, politicastru, fantapolitic(ă).* Despre creaţia lui Mircea Dinescu *politrucian* – născută din contaminarea cuvintelor *politruc* şi *politician* – se poate afirma că are conotaţie peiorativă marcată de două ori (prin cuvântul de bază şi prin afixul care trimite la *politician*). Pletora de termeni peiorativi legaţi de noţiunea de „politic" spune ceva despre calitatea politicii practicate în ţara noastră şi mai ales despre felul cum este percepută ea.

O conotaţie ambiguă este dată de inovaţia care constă în scrierea cu litera *k*, în loc de *c*, a cuvântului *politică* („CARTIERU [sic] POLITIKA STRĂZII", denumire reprodusă de pe afişul concertului dat de formaţia «MARPHĂ / noua generaţie RAP» în DILEMA VI, 1998, nr. 308, p. 15/2). În ediţia a doua a lucrării *Ortografie pentru toţi*[37] am semnalat folosirea literei *k*, în loc de *c*, „cu valoare stilistică pentru a sugera statutul străin al unor cuvinte şi al noţiunilor desemnate: german (*diktat*), respectiv rusesc (*kulturnik, nomenklatură*)"; la cele spuse acolo despre cuvinte care sunt realmente de origine germană sau rusă trebuie adăugat că există situaţii în care sunt prezentate astfel cuvinte de alte origini, cum este cuvântul vechi şi popular *tătucă*, scris cu *k* de unii ziarişti când se referă la I. V. Stalin, din dorinţa de a sugera atmosfera rusească a conceptului. În această lumină grafia *politika* poate fi interpretată ca având intenţia de a conferi cuvântului o nuanţă peiorativă, dar, dacă luăm în considerare şi scrierea cu *k* datorată snobismului în nume proprii româneşti, de tipul *Kivu* pentru *Chivu* sau *Ursaki* pentru *Ursachi*, ea poate fi interpretată şi ca având intenţia de parodiere a blazonului de noblеţe conferit de un element de import (un argument pentru ultima interpretare este grafia cu *ph* pentru *f* în numele formaţiei muzicale în cauză: *Marphă*).

5. Închei cu observaţia că studierea familiei cuvântului *politică* împreună cu rudele sale mai îndepărtate[38] din cadrul macrofamiliei etimologice a grecescului *polis* este de natură să releve amănuntul aparent anecdotic al legăturii originare a noţiunii de p o l i t i c ă , pe de o parte, cu cea de p o l i ţ i e (secretă sau nu), şi, pe de altă parte – aproape incredibil pentru noi, românii de azi –, cu cea de „urbanitate, civilitate, bună cuviinţă", respectiv p o l i t i c o s[39]. Încălcarea în viaţă a ultimei relaţii este, pe bună dreptate, sancţionată de conotaţiile şi formaţiile peiorative.

[37] Chişinău, Editura Litera, 1997, p. 107.

[38] De felul celor discutate de Al. Graur în *Cuvinte înrudite*, Bucureşti, 1980.

[39] Vezi şi Dan Sluşanschi, *Cândva – „politique" însemna bună-cuviinţă*, în „România pitorească", 1991, nr. 4, p. 8.

Articolul de față – care poate fi considerat o variantă de aplicare, în același timp, a metodei „cuvinte și lucruri" și a „etimologiei colective sau de grup"[40] – a urmărit să ilustreze importanța și utilitatea a două preocupări actuale ale sectorului de gramatică al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan": 1) cuprinderea familiilor sau cuiburilor lexicale în secțiunile consacrate formării cuvintelor din articolele *Dicționarului etimologic al limbii române* și 2) înregistrarea inovațiilor semantice și a formațiilor necunoscute de dicționarele existente, prin care se demonstrează dinamica sincroniei și ponderea crescândă a unor cuvinte de bază, precum și, implicit, decalajul dintre realitate și inventarul cuvintelor și sensurilor/valorilor înregistrate lexicografic[41]. Descrierea comentată a faptelor de limbă nu a vrut să fie, nicidecum, în subtext, o pledoarie pentru apolitism, ci una pentru un alt fel de implicare politică, ale cărei conotații să fie pozitive, cum sunt cele ale frazeologismului *treburile* (sau *viața*) *cetății*, adevărată imagine etimologică.

ABREVIERI

ACAD. CAȚ.	= „Academia Cațavencu"	JURN. NAȚ.	= „Jurnalul național"
ADEV. LIT.	= „Adevărul literar și artistic"	ROM. LIB.	= „România liberă"
CONV. LIT.	= „Convorbiri literare"	ROM. LIT.	= „România literară"

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
București, Calea 13 Septembrie nr. 13

Andreea Enache

BANCA DE INOVAȚII LINGVISTICE

Din anul 1997, la sectorul de gramatică al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan" a fost inițiat proiectul *Banca de inovații lingvistice*, care urmărește

[40] Vezi Al. Graur, *Étymologie collective*, în *Linguistique contemporaine. Hommage à Eric Buyssens*, Bruxelles, 1970, p. 83–86.

[41] În articolul de față am semnalat ca fiind în această situație 25 de cuvinte, 10 sensuri și 5 valori morfologice, dintre care toate cele 25 de cuvinte și cele 5 valori, precum și 4 sensuri din uzul actual. La acestea se pot adăuga oricând formații noi, mai ales ca efect al sinonimiei sau antonimiei; de exemplu: **superpolitiza* sau **ultrapolitizat* (cf. *hiperpolitizare*) sau **minipolitician* (cf. *gigapolitician*), **nonpolitic* (cf. *nepolitic*).

înregistrarea termenilor, variantelor formale, sensurilor şi construcţiilor din limba actuală care nu figurează în nici unul dintre dicţionarele generale (DEX, DLR) sau specializate (*Noul dicţionar de neologisme* de Florin Marcu, 1997, *Dicţionarul de cuvinte recente* de Florica Dimitrescu, ediţia a II-a, 1997), respectiv în gramaticile recente. De asemenea se înregistrează citate pentru cuvintele din dicţionarele lipsite de contexte.

În bancă sunt înregistrate atât împrumuturi din alte limbi, cât şi formaţii noi din elemente existente anterior în limbă, cu sau fără model străin, şi sensuri adăugate cuvintelor deja existente în limbă, fie prin evoluţie internă, fie prin calc semantic.

Materialul lexical şi gramatical este excerptat în primul rând din presa scrisă, dar nu numai, fiind consemnate şi inovaţii din emisiunile de radio sau de televiziune.

Pentru fiecare termen se dau următoarele indicaţii: categoria lexico-gramaticală, sensul, contextul în care apare (citat), precum şi sursa. Se propune de asemenea etimologia şi se pot face observaţii privitoare în special la varietatea limbii căreia îi aparţine cuvântul (tehnic, familiar, argotic etc.), trimiteri bibliografice. Cu ajutorul programului utilizat, cuvintele pot fi grupate pe clase lexico-gramaticale, pe etimologii sau pot fi aranjate în ordine alfabetică.

Banca de inovaţii lingvistice este un proiect permanent „deschis", care reflectă dinamica limbii, oferind astfel material viitoarelor lucrări lexicografice, lexicologice şi gramaticale.

Prezentăm în continuare câteva exemple:

1. Elemente care nu figurează în dicţionare:

advertorial s. n. Reclamă într-un ziar sau într-o revistă, care prezintă produsul sponsorului sub forma unui editorial: titlu, „Privirea", 1999, 5 (170), p. 32, < engl. *advertorial.*

amorlâc s. n. Amor, iubire, dragoste (peior.): *dl... a intrat în amorlâc cu o tânără olteancă, pe care a tot mituit-o cu căsătoria,* Ac. Cat., 1999, 42, p. 14, < *amor* + suf. *-lâc.*

antenist s. m. Angajat al postului de televiziune Antena 1: *... îl va transforma în istorie pe antenist*, TVmania, 1999, 48, p. 3, < *Antena 1* + suf. *-ist.*

bizaroid s. m. Om ciudat, extravagant (peior.): *îl felicităm pe bizaroid ...* Ac. Cat., 1999, 36, p. 2, < *bizar* + suf. *-oid.*

borcaniadă s. f. Acţiunea de a pune conserve pentru iarnă (ironic): *e vremea borcaniadei* (titlu), „Timpul liber", 1999, 1, p. 38, < *borcan* + suf. *-iadă* (prin analogie cu *cruciadă, Ţiganiada*).

bursar s. m. Persoană care beneficiază sau a beneficiat de o bursă: *cum etnia nu agrea pe nici unul dintre romii bursari...*, Ac. Cat., 1999, 44, p. 6, < *bursă* + suf. *-ar*, cf. *ursar.*

calculatorist s. m. Persoană specializată în utilizarea calculatorului: *calculatoriştii de la Internet Café s-au obişnuit cu prezenţa vrăjitoarei,* ProTv – Un alt fel de jurnal, 14.11.1999, ora 13.05, < *calculator* + suf. *-ist.*

cibercultură s. f. Formă de exprimare (răspândire a culturii) prin intermediul Internet-ului: *cibercultura lichidează postmodernismul*, „Vineri", 1999, 21, p. 16, < engl. *cyberculture.*

cyber-corespondent s. m. Persoană care corespondează prin intermediul Internet-ului: *cyber-corespondentul tratează adesea cu lejeritate norme scriptice precum paragraful...*, „Vineri", 1999, 22, p. 16, < engl. *cyber-correspondent.*

disneylâc s. n. Obiect ornamental creat sau asemănător celor create de compania Disney: *porumbeii cioc în cioc şi alte adorabile disneylâcuri,* „Dilema", 1998, 308, p. 14 < *Disney* + suf. *-lâc.*

falimentită s. f. Falimentare (ironic): *pentru şomerita din deal şi pentru falimentita din vale, reprezentanţii puterii par să-şi bată singuri în talpă cuiele opoziţiei*, Ac. Caţ., 1999, 37, p. 1, < *faliment* + suf. *-ită.*

fepesean s. m. Angajat al F.P.S. (Fondul Proprietăţii de Stat): *un alt membru al comisiei, fepeseanul Radu Sîrbu, ameninţă discret cu demisia...*, Ac. Caţ., 1999, 41, p. 2, < *F. P. S.* + suf. *-ean.*

galerist s. m. Persoană angajată la o galerie de artă: *în sarcina unui galerist intră şi această misiune delicată de a păzi lucrările*, Rom. lib., 1999, 2916, p. 22, < *galerie* + suf. *-ist.*

gândem s. n. Unitate minimală de gând, idee; *în continuare voi mai produce câteva gândeme, vorba lui Luca Piţu, apropo de subiectul respectiv*, „Vineri", 1999, 22, p. 4, < *gând* + suf. *-em*, prin analogie cu *fonem, morfem* etc. din care s-a extras, prin falsă segmentare, un „sufix" *-em.*

habarnist s. m. Persoană indiferentă, care nu ştie, nu cunoaşte: *habarniştii totalmente opaci la aluziile mai fine ale conlocuitorilor...*, Rom. lit., 1999, 40, p. 2, < *habar n-am* + suf. *-ist* (înregistrată în bancă şi varianta *habarnamist*).

internetist adj. Realizat prin intermediul Internet-ului: *vezi funcţia... şi „chat-ul" internetist*, „Vineri", 1999, 22, p. 16, < *Internet* + suf. *-ist.*

kitschopter s. n. Persoană kitsch: *cele două kitschoptere invită în studio câte o pensionară însetată de bârfă...*, Ac. Caţ., 1999, 37, p. 7, < *kitsch* + *-pter* (gr. *pteron* aripă).

mafiota vb. A acţiona în stil mafiot: *unde-i ordine şi disciplină nu se mai poate fura şi mafiota*, „Satul", 1999, 83, p. 4, < *mafiot* + suf. *-a.*

maţo-friptism s. n. Răutate, zgârcenie: *icnetele, orăcăielile, maţo-friptismul sunt repere ale unui nou limbaj naţional,* Rom. lit., 1999, 40, p. 2, < *maţe-fripte* + suf. *-ism.*

McDonaldizare s. f. Aspect cultural tipic american pentru care este reprezentativ lanţul de restaurante McDonald: *procesul de McDonaldizare a centrelor culturale ca Bucureştiului...*, „Vineri", 1999, 20, p. 8, < *McDonald* + suf. *-izare*.

multiculturalism s. n. Curentul cultural şi politic care vizează integrarea minorităţilor: *ideile propagate de ideologia multiculturalismului,* Rom. lit., 1998, 36, p. 12, < engl. *multiculturalism,* fr. *multiculturalisme.*

penețecedeu s. m. Membru al PNŢCD (Partidul Naţional Ţărănesc Creştin şi Democrat): *dârdâitul lui sperietura bagă în guvernanţi şi-n penețecedeii cei nevrednici,* Ac. Caţ., 1999, 9, p. 13, < *PNŢCD* + suf. *-eu.*

pictorial s. n. Editorial bazat pe imagini, nu pe text: *românii o vor putea admira pe Naomi Campbell în noul ei pictorial*, „Playboy", nov. 1999, p. 126, < engl. *pictorial.*

protevist adj. Care este propriu postului de televiziune ProTv: *matinalul protevist supune dezbaterii câte o temă de importanţă majoră...*, „Naţional", 1999, 686, p. 2, < *ProTv* + suf. *-ist.*

reatebist s. m. Angajat al RATB (Regia Autonomă de Transport în Comun Bucureşti): *principala revendicare a reatebiştilor: dublarea salariilor,* Rom. lib., 1999, 2821, p. 1, < *RATB* + suf. *-ist.*

senatothanasie s. f. Dizolvarea Senatului: *senatothanasia salvează Haiti,* Ac. Caţ., 1999, 9, p. 13, < *senat* + *-thanatos* (gr. *moarte*), după *euthanasie.*

soap-opera-tizare s. f. Prezentarea unei întâmplări în stil soap-opera: *există mult potenţial pentru romanizare şi chiar soap-opera-tizare în întreaga existenţă...*, Rom. lit., 1999, 4, p. 19, < *soap-opera* + suf. *-izare.*

tatuator s. m. Persoană care realizează tatuaje: *un asistent universitar câştigă de trei ori mai puţin decât un tatuator*, Rom. lib., 1999, 2909, p. 26, < *a tatua* + suf. *-tor.*

telecraţie s. f. Formă de conducere a societăţii în care televiziunea îşi exercită puterea: *trăim o telecraţie democratică*, Rom. lit., 1998, 38, p. 12, < *tele* + suf. *-craţie.*

telenovelistică s. f. Care ţine de telenovele: *porţii non-ingurgitabile de telenovelistică...*, „Dilema", 1999, 343, p. 15, < *telenovelă* + suf. *-istică.*

telenovelofil s. m. Persoană care agreează telenovelele: *românii telenovelofili vor emigra cu totul în universul fictiv...*, Ac. Caţ., 1999, 37, p. 7, < *telenovelă* + suf. *-fil.*

ţigariadă s. f. Acţiunea de descoperire a contrabandei cu ţigări: *ţigariada, ediţia a patra, revăzută şi adăugită,* Ac. Caţ., 1999, 9, p. 16, < *ţigară* + suf. *-iadă* (prin analogie cu *Ţiganiada*).

viagrat adj. Care ia medicamentul Viagra: *„viagrat" şi rasat, fondatorul revistei „Playboy"... se află la apogeul formei sale*, „Timpul liber", 1999, 5, p. 45, < *Viagra* + suf. *-at.*

videoclipa vb. A realiza un videoclip: *aici, se ştie (se cântă, se videoclipează), domină violenţa, lupta pentru supravieţuire*, „Dilema", 1999, 352, p. 14, < *videoclip* + suf. *-a.*

ziaristoid s. m. Persoană care practică meseria de jurnalist (peior.): *salariul ziaristoidului este zero...*, Ac. Caţ., 1999, 35, p. 7, < *ziarist* + suf. *-oid.*

zvonistică s. f. Activitate cate ţine de zvonuri, referitoare la zvonuri: titlu, Rom. lib., 1999, 2825, p. 1, < *zvon* + suf. *-istică.*

2. Elemente înregistrate fără contexte în *Noul dicţionar de neologisme* de Florin Marcu (Bucureşti, Editura Academiei Române, 1997):

acţionariat s. n.: *CNUM include explicit doar schimbări în structura acţionariatului*, „Capital", 1999, 11, p. 53

interlop adj.: *bâlci sinistru dirijat de inşi interlopi*, Ac. Caţ., 1999, 10, p. 13.

gerontofil s. m.: *vom deveni, stârniţi de sălbatica emisiune cu pensionare, sălbatici gerontofili...*, Ac. Caţ., 1999, 37, p. 7.

liricoid adj.: *liota firilor liricoide, apte să reverse şiroaie...*, Ac. Caţ., 1999, 30, p. 15, bibl. Th. Hristea, *Probleme de etimologie*, Bucureşti, 1968, p. 33, Finuţa Hasan, SCL, XXIV, 1973, 5, p. 560.

panotaj s. n.: *guvernul şi-a bătut joc de panotaj*, „Capital", 1999, 11, p. 15.

ABREVIERI

Ac. Caţ. = „Academia Caţavencu"
Rom. lib. = „România liberă"
Rom. lit. = „România literară"

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

Adrian Rezeanu

STRUCTURI SINTACTICE ÎN TOPONIMIA URBANĂ

1.1. În procesul formării şi individualizării semantice şi gramaticale a numelui de loc, compunerea reprezintă un procedeu de bază. Deşi, în aparenţă, toponimia operează cu numele structurate după criterii unitare şi omogene, totuşi segmentul urbanonimic se singularizează prin particularităţi sui-generis.

Cercetarea toponimiei urbane, atât pe orizontală, cât şi în profunzime, are în vedere faptul că mediul urban a evoluat potrivit unor norme şi principii caracteristice, iar urbanonimul, ca o creaţie a sa, fără a fi aberant, se distanţează în sistemul toponimic general în privinţa structurii, semanticii şi viabilităţii.

Considerăm urbanonimul compus ca un g r u p s i n t a c t i c, între elementele căruia se stabilesc raporturi gramaticale. Particularităţile, pe care le-am sesizat şi asupra cărora vom insista în analiză, conduc la aceea că urbanonimul, la un anumit stadiu de evoluţie, este alcătuit, la rându-i, din elemente parţial golite de conţinut. Acestea, decupate din contextul structurii urbanonimului, pot fi ataşate la o nouă structură cu sesizabile modificări ale conexiunilor gramaticale. Apar însă ramificaţiile pe orizontală, care proliferează până la un anumit punct, după care dispar în condiţiile unui alt context economic şi social. „Derivatele" toponimice astfel apărute vor îngreuna clarificarea profilului gramatical al urbanonimului, care poate circula, în diferite perioade, complet ermetizat.

Astfel, segmentul toponimic *Cişmeaua Roşie*, extras din contextul *Teatrul Cişmeaua Roşie* şi apoi asociat cu *Strada ~, Mahalaua ~*, îşi pierde semnificaţia iniţială de emblemă, chiar „firmă comercială". În compusul *Teatrul Cişmeaua Roşie*, determinantul *Cişmeaua Roşie* poate fi comutat cu oricare alt element individualizator: teatrul nu este al *Cişmelei Roşii*, ci a existat pe *strada* ***Cişmeaua Roşie***. *Cişmeaua Roşie* e un „toponim aparent", iar în structura incompletă *Teatrul (...) Cişmeaua Roşie* pot apărea şi alte ipostaze neexprimate gramatical.

În condiţiile unor transferuri permanente de sens şi apariţiei unor lanţuri toponimice cu verigi multiple, motivate sau nu, dar şi apariţiei unor sincope, e necesară refacerea întregului traiect, pentru a sesiza structurile iniţiale, intermediare şi finale. În acest lanţ toponimic apare categoria „toponim aparent"[1] drept „verigă încifrată" semantic şi gramatical. *Cişmeaua Roşie*, ea însăşi o structură în fază

[1] Adrian Rezeanu şi Filofteia Modoran, *Categoria „toponim aparent" în urbanonimie*, în LR, XLVI, 1997, nr. 4–6, p. 319–329.

inițială (*Cișmeaua + Roșie*), pe care o numim de gradul I, a fost asociată cu diferiți termeni generici (stradă, mahala, grădină), realizându-se alte structuri de diferite grade, ordinea lor în sens etimologic urmând să o stabilească toponomastul. Sintagma *Cișmeaua Roșie*, ca verigă a lanțului, golită de conținut, poate fi considerată „o formulă fixă", care-și pierde pe parcurs și semnificația de structură, prin atașare la un nou segment toponimic.

1.2. În toponimia urbană, termenul generic (stradă, piață, parc, grădină etc.) apare ca element al structurii, în diferitele sale etape. Operând în sens economic în ramificațiile pe orizontală și pe verticală[2], limba română a oferit structura *La Cișmeaua Roșie*, care cumulează și semnificația de teatru, mahala, stradă etc. Formula s-a dovedit ineficientă în condițiile apariției relațiilor de omonimie[3].

1.3. Tot pentru nevoi de clarificare am individualizat conceptul de „structură cu semnificație toponimică" motivată local: *Ulița **Fântâna Boului*** în antiteză cu structura *La trei Cărbuni*. Sintagma *Trei Cărbuni* (pot fi și zece) a dobândit expresive nuanțe stilistice, dar e golită de conținut toponimic.

Vom ține seama și de variatele procese de stratificare toponimică, specifice pentru mediul urban, în care numele de loc circulă ca urmare a unor complicate transferuri semantice, condiționate istoric, dar și administrativ.

Deși lista (adaptată numeric necesităților de spațiu) de toponime urbane, extrase de noi din surse istorice, geografice și administrative (v. și lista surselor folosite de noi pentru studiile anterioare publicate în revistele LR, SCL, SCO și LL), se încadrează în normele generale de compunere (v. și *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. I, București, 1970, p. 37 și urm.), am sesizat particularitățile structurale și semantice pe care le vom detalia mai jos.

2.1. În continuare vom prezenta principalele structuri sintactice în urbanonimie. În aceste structuri vom ține seama de calitatea de toponim, antroponim sau entopic a substantivelor.

2.1.1. Urbanonim alcătuit din substantive cu formă de nominativ/acuzativ, în care termenul al doilea este un antroponim, care poate fi, de cele mai multe ori, un „toponim aparent". Între cei doi termeni ai structurii există uneori și alte ipostaze toponimice, neexprimate gramatical:

Cafeneaua Fialkovschi (1856); *Grădina Castrișoaia* (1860); *Grădina Gagel* (1890); *Grădina Giafer* (1820); *Grădina Giagoga* (1850); *Grădina Scufa* (1850); *Mahalaua Scorțaru* (1798, 1853) ← *Mahalaua* din jurul ***Bisericii Scorțaru***; *Strada Antim* (1911, 1915, 1923, 1929, 1938, 1946, 1969 și azi) ← *Strada* de pe lângă

[2] Adrian Rezeanu și Filofteia Modoran, *Stratificarea în toponimia urbană*, în SCO, nr. 4, p. 271–279, Craiova, 1999

[3] Adrian Rezeanu, *Categoria numărului în toponimia urbană*, în LL, 1999, vol. I, p. 12–19.

Biserica Antim; *Strada Boteanu* (1911, 1915, 1923, 1929, 1938, 1946, 1969 şi azi) ← *Strada* de pe lângă ***Biserica Boteanu***; *Strada Cuţarida* (1915, 1923) ← *Strada* de pe lângă ***Fabrica Cuţarida***; *Şoseaua Grammont* (1911, 1915, 1923, 1929, 1938, 1946, 1969) ← *Şoseaua* de pe lângă proprietăţile ***Grammont***; *Şoseaua Grant* (1911, 1923, 1929, 1938, 1946, 1969 şi azi) ← *Şoseaua* legată teritorial de ***Podul, Domeniul, Castelul, Mahalaua Grant***; *Strada Mihai Vodă* (1911, 1938, 1946, 1969) ← *Strada* de pe lângă ***Mânăstirea Mihai Vodă***; *Strada Stavropoleos* (1798, 1853) ← *Strada* de pe lângă ***Mânăstirea Stavropoleos***, *Strada Ştirbei Vodă* (1911, 1938, 1946, 1969 şi azi) ← *Strada* de pe lângă ***Grădina Ştirbei Vodă***.

2.1.2. Urbanonim alcătuit din substantive cu formă de nominativ/acuzativ, în care termenul al doilea (toponim aparent) este alcătuit din unul sau două toponime, rezultate, în majoritatea cazurilor, din transferuri de sens:

a) Cu un singur toponim: *Grădina Sf. Gheorghe* ← *Grădina* de pe lângă ***Biserica Sf. Gheorghe***; *Hotel Sankt-Petersburg* (1852); *Mahalaua Broşteni* (1696, 1775, 1882) → *Lunca* ~ (1777) → *Strada* ~ (1898) ← *Broşteni* (sat încorporat – 1700, 1828); *Mahalaua Cişmigiu* (1843) ← *Mahalaua* din jurul ***Grădinii Cişmigiu***; *Mahalaua Gorgan* (1800) ← *Mahalaua* din jurul ***Bisericii Gorgan*** ← *Gorgan*; *Mahalaua Izvor* (1798) ← *Mahalaua* din jurul ***Bisericii Izvor***; *Mahalaua Schitul Măgureanu* (1798) ← *Mahalaua* din jurul ***Schitului Măgureanu***; *Palatul Cotroceni* (reşedinţă oficială regală – 1882) ↔ *Parcul* ~ (1898) ← *Cartierul* ~ (1898 şi azi) ← *Mânăstirea* ~ (1672, 1680, 1684, 1699, 1710, 1720) ← *Cotroceni* (sat încorporat – 1614, 1625, 1635, 1702); *Strada Filantropia* (1911, 1915, 1923, 1969) ← *Strada* de lângă ***Spitalul Filantropia*** (1852, 1875, 1882, 1890); *Strada Leu* (1923, 1929, 1938) ← *Strada* de lângă ***Monumentul Leu***; *Strada Scaune* (1911, 1915, 1938, 1946, 1969 şi azi) ← *Strada* cu *Abatoare* (***Scaune***) de Carne (1702, 1706, 1728, 1734, 1765) → *Biserica* ~ (1734), dar *Mahalaua Scaunelor Vechi* (1702, 1706, 1718, 1720, 1725, 1733, 1747, 1752, 1766); *Uliţa Belvedere* (1850) ← *Uliţa* de pe lângă ***Castelul Belvedere*** (1820).

b) Cu două toponime: *Strada Sf. Ioan Moşi* (1911, 1915, 1923, 1929, 1938) ← *Strada* de pe lângă ***Biserica Sf. Ioan*** din apropierea ***Târgului Moşi*** (1852, 1875, 1882, 1890); *Strada Sf. Nicolae Şelari* (1911, 1915, 1923, 1929) ← *Strada* de pe lângă ***Biserica Sf. Nicolae*** din ***Mahalaua Şelari*** (1852, 1875, 1882, 1890) *Strada Ziduri Moşi* (1923, 1929, 1938, 1946) ← *Strada* de pe lângă ***Ziduri*** (ruinele unei clădiri) de lângă ***Târgul Moşi***.

2.1.3. Urbanonim alcătuit din termenul generic + o altă structură, cu aspect de formulă fixă, ambele cu formă de nominativ/acuzativ:

Biserica ***Cuibul cu Barză*** (1842) ← *Mahalaua* ***Cuibul cu Barză*** (1856) ← *Uliţa* ***Cuibul cu Barză*** (1896) → *Strada Berzei* (prin contragere) (1911, 1915, 1923, 1938 şi azi); *Grădina* ***Fierăstrăul Vechi*** (1870) ← ***Fierăstrăul Vechi*** (*Herăstrău*); *Mahalaua* ***Foişorul de Foc*** (1798, 1825, 1839) ← *Uliţa* ***Foişorul de***

Foc (1820) ← *Hanul* ***Foişorul de Foc*** (1815) ← *Cartierul* ***Foişorul de Foc*** (1898 şi azi) ← ***Foişorul de Foc*** (turn de observaţie) (1745, 1792, 1827); *Mahalaua* ***Livedea Gospod*** (1731) ← ***Livedea Gospod***; *Mahalaua* ***Scaunele de Peşte*** (1798) ← ***Scaunele de Peşte*** (1790); *Strada* ***Biserica Albă*** (1740, 1820, 1888, 1929 şi azi) ← ***Biserica Albă*** (1696, 1785, 1815) → *Mahalaua* ***Biserica Albă*** (1740, 1793, 1820, 1840, 1850); *Strada* ***Cărămidarii de Jos*** (1898, 1915, 1929, 1938, 1946, 1969 şi azi) ← *Mahalaua* ***Cărămidarii de Jos*** (1798, 1803) ← ***Cărămidarii de Jos*** (sat încorporat – 1668); *Strada* ***Grădina cu Cai*** (1911, 1929, 1938, 1946, 1969 şi azi) ← *Ostrovul* ***Grădina cu Cai*** (1852) ← ***Grădina cu Cai*** (1844–1846); *Strada* ***Pescăria Veche*** (1890) ← ***Pescăria Veche*** (1852); *Strada* ***Puţul Înalt*** (1846 până azi) ← ***Puţul Înalt;*** *Strada* ***Puţul cu Plopi*** (1741 până azi) ← ***Puţul cu Plopi;*** *Strada* ***Puţul cu Tei*** (1741) ← *Hanul* ***Puţul cu Tei*** (1853), dar şi *Hanul cu Tei* ← ***Puţul cu Tei;*** *Uliţa, Strada* ***Puţul cu Apă Rece*** (1864, 1898, 1911, 1929 şi azi) ← *Grădina* ***Puţul cu apă Rece*** (1872) ← ***Puţul cu Apă Rece*** (1838).

2.2. Urbanonim alcătuit din termenul generic + o altă structură (toponim + antroponim sau toponim în genitiv). Includem aici şi urbanonimele în care, alături de termenul generic, apare structura pe bază de metaforă compusă, toponimizată integral şi netransparentă din punctul de vedere al sensului, dar care are în compunere un genitiv, de tipul *Strada* ***Gura Lupului***:

Mahalaua ***Fântâna Boului*** (1728, 1730, 1741), dar şi *Mahalaua Boului* (prin contragere, ***Bou*** e toponim aparent) (1798) ← ***Fântâna Boului*** (1724); *Plasa* ***Podul Mogoşoaiei*** (1852) ← *Mahalaua* ***Podul Mogoşoaiei*** (1882) ← ***Podul Mogoşoaiei***; *Strada* ***Calea Laptelui*** (1911, 1915, 1938, 1946) ← *Strada* de pe lângă locul numit ***Calea Laptelui***; *Strada* ***Cornul Caprei*** (1915, 1923, 1929, 1938, 1946) ← *Strada* de pe locul unor foste grădini de zarzavat, numite ***Cornul Caprei*** (1852); **Strada** ***Dealul Spirii*** (1911, 1915, 1929, 1938 şi azi) ← *Mahalaua* ***Dealul Spirii*** (1835, 1842, 1850, 1871) ← ***Dealul Spirii;*** *Strada* ***Gura Lupului*** (1911, 1915, 1923 şi azi) ← *Strada* de pe locul ***Pădurii Gura Lupului*** (1852), *Strada* ***Şipotul Fântânilor*** (1911, 1929 şi azi) ← ***Şipotul Fântânilor*** (1852); *Strada* ***Vaporul lui Assan*** (1898 până azi) ← ***Vaporul lui Assan*** sau ***Moara cu Vapori a lui Assan*** (1852); *Uliţa* ***Cişmeaua lui Mavrogheni*** (1839) ← *Mahalaua* ***Cişmeaua lui Mavrogheni*** (1831, 1835, 1840, 1850), dar şi ***Mahalaua Cişmelii*** (1856); *Uliţa* ***Puţul Calicilor*** (1600, 1741) ← ***Puţul Calicilor***, dar şi ***Mahalaua Calicilor*** (prin contragere); *Uliţa, Strada* ***Puţul lui Crăciun*** (1846 până azi) ← ***Puţul lui Crăciun;*** *Uliţa* ***Puţul lui Zamfir*** (1846) ← ***Puţul lui Zamfir*** → *Hanul* ***Puţul lui Zamfir,*** dar şi *Hanul lui Zamfir; Uliţa* ***Puţul Turcului*** (1701) ← ***Puţul Turcului.***

2.3. Urbanonim alcătuit din termenul generic + o altă structură, formată cu toponim sau antroponim. Se disting trei tipuri de structuri:

a) Toponim + prepoziţie + toponim, forma generală fiind de nominativ/ acuzativ. Structura poate fi descompusă semantic în alte microstructuri independente, cu semantică distinctă:

Bariera ***Calea la Măgurele*** (1780) ← ***Calea la Măgurele*** (1766) ← ***La Măgurele;*** *Calea* ***Vadul La Palici*** (1811) ← ***Vadul La Palici*** (1796, 1797) ← ***La Palici*** → *Moara* ***La Palici;*** *Mahalaua* ***Cârciuma la Cinci Drumuri*** (1871) ← ***Cârciuma la Cinci Drumuri*** ← ***La Cinci Drumuri;*** *Strada* ***Grădina la Lăptăria Regală*** (1890) ← ***Grădina la Lăptăria Regală*** ← ***La Lăptăria Regală;*** *Strada* ***Puişor pe Şine*** (1923, 1929, 1938, 1946) ← *Strada* de pe lângă ***Biserica Puişor*** ← *Satul* ~ → *Strada* ***Puişor pe Şine*** (se află linii de tramvai) ← ***Pe Şine;*** *Strada* ***Ziduri Între Vii*** (1923, 1929, 1938, 1946) ← ***Ziduri Între Vii*** (ruinele unui castel înconjurat de vii) ← ***Între Vii;*** *Uliţa* ***Grădina la Şapte Nuci*** (1870) ← *Grădina* ***la Şapte Nuci*** ← ***La Şapte Nuci;*** *Uliţa* ***Prăvălia la Anastasie Veroti*** (1723) ← ***Prăvălia la Anastasie Veroti*** ← ***La Anastasie Veroti;*** *Uliţa* ***Prăvălia la Peica Cojocarul*** (1770) ← ***Prăvălia la Peica Cojocarul*** ← ***La Peica Cojocarul.***

b) Antroponim (cu valoare de toponim aparent) + prep. + toponim:

Strada ***Heliade Între Vii*** (1923, 1929, 1938, 1946 şi azi) ← *Strada* de pe lângă ***Grădina Heliade***, situată în locul specificat ***Între Vii***. Se observă că şi acest tip de urbanonim poate fi descompus în alte trei microstructuri independente, cu semantică proprie.

c) Prepoziţie + toponim:

Strada ***Dintre Gârle*** (1923, 1938, 1946, 1969 şi azi) ← *Strada* dintre două braţe ale Dâmboviţei ← ***Dintre Gârle;*** *Strada* ***Între Vii*** (1929; 1946) ← *Strada* situată ***Între Vii*** ← ***Între Vii.***

2.4. Urbanonim alcătuit din termenul generic + antroponim în genitiv, care poate fi şi toponim aparent printr-un lung şir de transferuri de sens:

Bariera Caliţii (1856) ← *Bariera* de la capul ***Podului Caliţii*** (după 1800); *Cişmeaua lui Mavrogheni* (1818, 1829, 1834, 1854) ← *Cişmeaua* de lângă ***Palatul Mavrogheni***; *Grădina Radului* (1670); *Grădina Şalvarului* (1721); *Heleşteul lui Şerban Vodă* (1668, 1672); *Heleşteul (*sau *Balta) lui Târcă* (1672); *Podul Beilicului* (1776) ← *Podul* de pe lângă ***Calea Beilicului*** (1776) ← ***Calea Beilicului; Casele Beilicului;*** *Strada Doamnei* (1911 şi urm.) ← *Strada* de lângă ***Biserica Doamnei;*** *Strada Moşilor* (1898) ← *Strada* care trece pe lângă ***Câmpul Moşilor*** ← ***Moşi*** (poate fi şi toponim aparent); *Strada Păstorului* (1911 – notată în 1915 *Păstorul Oiţelor* –, 1923, 1929, 1946, 1969 şi azi) ← *Strada* de pe lângă ***Câmpul Păstorului*** (1852); *Strada Spătarului* (1911, 1915, 1923, 1929, 1938) ← *Strada* de pe lângă ***Puţul Spătarului.***

2.5. Urbanonim alcătuit din termenul generic + toponim sau entopic toponimizat în genitiv (care poate fi, la rându-i, un toponim aparent):

Calea Prundului (1693) ← *Calea* care trece prin ***Mahalaua Prundului*** (1690, 1708); *Grădina Icoanei* (1872) → *Strada* de pe lângă ***Grădina Icoanei*** (1911 până azi); *Strada Bradului* (1911, 1915, 1923, 1929, 1938) ← *Strada* de pe

lângă ***Biserica Bradului*** (1852, 1875, 1882, 1890); *Strada Căluşeilor* (1915, 1923, 1929, 1938, 1946) ← *Strada* de pe lângă ***Târgul Căluşeilor;*** *Strada Eforiei* (1911, 1915) ← *Strada* de pe lângă ***Băile Eforiei*** (1923), *Strada Episcopiei* (1911, 1915, 1923, 1938, 1946, 1969 şi azi) ← *Strada* de pe lângă ***Grădina Episcopiei;*** *Strada Foişorului* (1911, 1915, 1923, 1938, 1946, 1969 şi azi) ← *Strada* de pe lângă ruinele ***Palatului Foişor***; *Strada Gogoşilor* (1911, 1923, 1929, 1938, 1946) ← *Strada* de pe lângă locul cu livezi de duzi, numite ***Gogoşi***; *Strada Plângerii* (numită şi *Stuful Bellului*) (1923, 1929, 1938) ← *Strada* de pe lângă ***Valea Plângerii;*** *Strada Stejarului* (1911, 1915, 1923, 1938, 1946, 1969) ← *Strada* de pe lângă ***Biserica Stejarului*** (1852, 1875, 1882, 1890); *Strada Vienei* (azi *Oneşti*) ← *Strada* din faţa Consulatului Austro-Ungariei.

2.6. Urbanonim care are la bază o formulă fixă alcătuită din substantiv + adjectiv (uneori precedat de articol):

Biserica Albă (1696, 1785) → *Strada* ***Biserica Albă*** (1740, 1820, 1898, 1929 şi azi); *Cafeneaua* ***Regală*** (1880) ← *Cafeneaua* de pe lângă ***Hotel Regal***; *Dacia Română* (societate petrolieră – 1934); *Galeriile Pariziene* (manufactură – 1931); *Podul cel Mare* (*Uliţa cea Mare*) (1650) → *Uliţa Veche* (1702); *Puţul Înalt* (1840) → *Uliţa, Strada* ***Puţul Înalt*** (1846 până azi); *Steaua Română* (societate petrolieră – 1931); *Tabia Turcească* (restaurant – 1934).

2.7. Urbanonim alcătuit din prepoziţie + o altă structură cu aspect de formulă fixă, care, indiferent de constituenţi, e un reper urban toponimic. „Formula fixă", deşi cu valenţe metaforice, are uneori parţiale motivaţii locale:

a) *La Bolta de Fier* (cârciumă, construcţie – 1878); *La Bordeiul cu Fum pe Coş* (cârciumă – 1870); *La Brazii Verzi* (cârciumă – 1931); *La Calea Ferată* (cârciumă, şine de tramvai – 1879); *La Cloşca cu Pui* (cârciumă –1878); *La Doi Lei din Izvor* (restaurant – 1931); *La Doi Stejari* (restaurant – 1934); *La Globul Albastru* (manufactură – 1931); *La Globul Verde* (grădină – 1873); *La Hârdău* (sală de dans – 1885); *La Liliacul Alb* (restaurant – 1934); *La Mielul Alb* (birt – 1890); *La Pajura Otomană* (restaurant – 1931); *La Parcul cu Flori* (birt – 1931); *La Prispa Înaltă* (birt, construcţie – 1870); *La Salcia Pletoasă* (cârciumă – 1883); *La Tarapanaua lui Vlad Ţepeş* (cârciumă – 1930); *La Târgul cu Pui* (pielărie – 1931).

b) Alteori urbanonimul e o creaţie livrescă, ruptă de contextul local:

La Flota Engleză (restaurant – 1930); *La Haina Americană* (manufactură – 1931); *La Leul şi Cârnatul* (birt – 1884); *La Patru Draci* (cârciumă – 1890); *La Roata Lumii* (restaurant – 1931); *La Steaua Albastră* (încălţăminte – 1878); *La trei Cerşetori* (birt – 1884); *La Trei Iepuri* (cârciumă – 1900); *La Trei Stele* (restaurant – 1920).

2.8. Urbanonim alcătuit din prepoziţie + antroponim toponimizat, cu valoare de reper urban:

La Aristotel (restaurant – 1934); *La Comorelli* (cofetărie – 1850); *La Copriţa* (bodegă – 1931); *La Curcan* (restaurant – 1934); *La Gialep* (cârciumă – 1870); *La Manghiniţă* (cârciumă – 1896); *La Mosgoavă* (cârciumă – 1870).

Structurile care încep cu prepoziţia „La", foarte răspândite în toponimia rurală, ca puncte de reper, în urbanonimie se folosesc, din acelaşi motiv, mai ales, ca nume de firme, atestate istoric şi geografic.

3. După prezentarea principalelor structuri sintactice din urbanonimie, vom face şi câteva consideraţii semantice, ca explicaţii suplimentare la unele dintre ele.

Subliniem că, în cea mai mare parte, am selecţionat prioritar urbanonimele după criteriul motivabilităţii, încercând să disciplinăm derutanta varietate a lor, mai ales după 1969.

Respectând scara motivabilităţii, urbanonimul poate fi considerat un centru de iradiere semantică, mai ales pe orizontală, când se asociază cu diferite entităţi, realizând structuri. Menţionăm că structurile sintactice din urbanonimie au, într-o oarecare măsură, o bază semantică. Pentru a ilustra puterea de acoperire a urbanonimului pe o suprafaţă eterogenă topografic, vom încerca să identificăm nucleul de bază, disecând structurile existente pe grade de toponimizare.

Compusul *Strada **Heliade Între Vii*** (**2.3.** b) ← *Strada **Grădina Heliade Între Vii*** ← ***Grădina Heliade Între Vii*** ← ***Heliade Între Vii*** se reduce la sintagma ireductibilă ***Heliade Între Vii***. Acesta din urmă exprimă o unică realitate, ***Între Vii*** are doar valoare de localizare. ***Heliade*** e aici un „concentrat" cu o toponimizare maximă, cu o mare putere de acoperire a spaţiului urban sugerat: *Strada Grădina **Heliade** Între Vii*.

Heliade** Între Vii* şi *Strada **Între Vii (**2.3.** c) se diferenţiază prin caracterul linear al structurii, de la care se abate al doilea compus: *Strada Între Vii* este şi *Strada Viilor* (caz oblic).

O situaţie relativ diferită o oferă structura *Strada **Puişor pe Şine*** (**2.3.** a); *Puişor* (sat) → mahala → stradă. Structura aparent fixă ***Puişor pe Şine*** nu poate fi decupată şi cuplată cu termenii generici *mahala, sat, biserică*, existând aici o incompatibilitate semantică. *Puişor* şi-a îngustat simţitor sfera semantică iniţială pentru a ajunge la structura ***Puişor pe Şine***, compatibilă numai cu termenul generic *stradă*.

Structurile independente din categoriile **2.3.** a şi **2.3.** b indică posibilităţile nelimitate de asociere în cadrul lanţului urbanonimic, între verigi existând însă relaţii de tip „joc domino". Dispariţia nucleului de bază (***La Palici***, de exemplu) poate avea un efect devastator asupra întregului lanţ, care nu se mai motivează. Structural, ***La Palici*** poate substitui perfect toate celelalte ipostaze toponimice.

Tot în aceste structuri apar relaţii omonimice, legate de număr, sudarea nefiind realizată integral. În *Mahalaua **Cârciuma la Cinci Drumuri*** (**2.3.** a), ***La Cinci Drumuri*** e o formă de fals plural, atât topografic (e doar o intersecţie), cât şi în asociere cu *mahala, cârciumă, stradă*. De fiecare dată noul compus e o entitate

diferită, iar relaţiile nu sint aici nici de subsumare, dar nici de includere. Considerăm că structurile *Mahalaua* ***Cârciuma la Cinci Drumuri***, precum şi *Uliţa* ***Grădina la Şapte Nuci*** sunt insuficient organizate gramatical.

Structurile *La Hârdău* (**2.7.** a), *La Curcan, La Comorelli* (**2.8.**) le considerăm drept forme minime de organizare structurală urbanonimică. Sub acestea există doar „toponimul aparent" de tip *Antim, Pantelimon*, care reprezintă o structură încifrată, nemarcată gramatical.

Aparente relaţii de subsumare întâlnim în structurile de tipul *Strada Bradului* (**2.5.**). Aici toponimizarea neclară e accentuată de elipsa unor verigi ale lanţului urbanonimic: *Strada* (...) *Bradului* sau *Mahalaua* (...) (...) *Bradului*, la fel *Strada* (...) *Stejarului, Calea* (...) *Prundului* sau *Strada* (...) *Gogoşilor*. Detaliind lanţul toponimic *Mahalaua* (care include strada ~) (de pe lângă ruinele *Palatului*) *Foişor*, observăm că termenul generic *mahalaua* şi entopicul toponimizat *Foişor* reprezintă extremele, care apropiate prin sincoparea verigilor intermediare realizează o falsă structură.

În *Podul* (...) *Beilicului*, relaţia dintre cei doi termeni nu e de apartenenţă, structura fiind şi aici falsă.

O structură viabilă apare în tipul *Strada* ***Biserica Albă***, *Strada* ***Grădina cu Cai*** (**2.1.3.**), unde doar semantic relaţiile sunt de subsumare. Entitatea *Livedea Gospod*, de exemplu, e inclusă teritorial în *Mahalaua* (~), unitatea administrativă preluând şi numele cele mai semnificative local. Gramatical, compusul are doi termeni egali, distincţi.

În ansamblul lor, structurile urbanonimice individualizate de noi reflectă realitatea caracteristică oraşului românesc. Structurile sesizate de noi, deşi sunt circumscrise unor etape istorice, pot fi considerate viabile numai în măsura în care pot penetra diferitele stadii de evoluţie urbană.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

Florina-Valeria Racoviță

MOLDOVENISME ÎN EDIȚIA IEȘEANĂ, DIN 1842, A *POEZIILOR* LUI GRIGORE ALEXANDRESCU

1. Limba poeziilor lui Grigore Alexandrescu din cele cinci ediții antume[1] se caracterizează prin variate oscilații la nivel fonetic și morfologic și, nu în ultimul rând, ortografic, precum și prin modificări importante de natură structurală și lexicală. Parcurgând un interval de circa treizeci de ani, mai exact din 1832, anul apariției primului volum de poezii, și până în 1836, data tipăririi ultimei ediții „definitive" din timpul vieții, aceste adaptări consecutive[2] sunt reprezentative pentru mijlocul secolului al XIX-lea, când încă nu se fixaseră normele unice ale limbii românești literare.

Publicate în variante succesive ale alfabetului de tranziție – cu excepția ultimei ediții ce folosește integral grafia latină –, volumele de poezii ale lui Alexandrescu[3] reprezintă, la nivel lingvistic, o reflectare fidelă a tendințelor manifestate în această perioadă de adevărată „febră filologică"[4], în care toți intelectualii, oamenii de cultură, dar mai ales scriitorii încearcă prin dezbateri, prelegeri ori articole publicate în presa vremii să elaboreze și să unifice normele supradialectale ale limbii literare vorbite de toți românii, indiferent de regiunea în care se aflau[5].

Ținând seama de faptul că dispunem în prezent de studii competente[6] privind componentele definitorii ale limbii poeziilor lui Grigore Alexandrescu, axate prioritar pe volumele apărute la București, vom examina în paginile următoare numai moldovenismele pe care le conține ediția de la Iași, din 1842, în paralel cu

[1] Acestea sunt, în ordine cronologică: *Eliezer și Neftali* (București, 1832), *Poezii* (București, Tip. Carcalechi, 1838), *Poezii* (Iași, Cantora Foaiei sătești, 1842), *Suvenire și impresii, epistole și fabule* (București, Tip. Rosetti și Vinterhalder, 1847) și *Meditații, elegii, epistole și fabule* (București, Tip. Rassidescu, 1863).

[2] Realizate fie de Alexandrescu însuși, fie de către diverșii săi editori.

[3] O prezentare detaliată a tuturor acestor ediții găsim în *Opere*, I, ediție critică, note, variante și bibliografie de I. Fischer, București, 1957, p. 49 și urm.

[4] Gh. Asachi, *Literele și slovele*, în „Albina românească", XVI, 1844, nr. 96, p. 393–394.

[5] Pentru o mai bună înțelegere a complicatului proces de precizare și impunere a principalelor norme supradialectale ale românei literare de azi vezi I. Gheție, *Istoria limbii române literare. Privire sintetică*, București, 1978, p. 184–187.

[6] I. Fischer, *Aspecte ale evoluției morfologiei românești literare în variantele poeziilor lui Grigore Alexandrescu*, în *Omagiu Iorgu Iordan*, București, 1956, p. 281–290, și P. Lăzărescu, *Grigore Alexandrescu*, în *Studii de istoria limbii române literare. Secolul al XIX-lea*, vol. II, București, 1969, p. 78–104.

LR, XLVIII, nr. 3–4, p. 205–212, București, 1999

elementele muntenești corespunzătoare, ce aparțin tomului tipărit anterior, în 1838, la București[7].

2. Prin urmare, textele de bază ale analizei noastre comparative sunt cele două volume deja amintite: *Poezii* (București, Tip. Carcalechi, 1838) și *Poezii* (Iași, Cantora Foaiei sătești, 1842), cu mențiunea că vom analiza doar faptele de limbă existente în poeziile comune celor două ediții. În majoritatea cazurilor elementele lingvistice de proveniență muntenească au fost păstrate în ediția ieșeană și nu insistăm asupra lor. În alte situații însă, ele au fost modificate după cum urmează:

Ediția 1838, București	Ediția 1842, Iași
A. Fonetică	
a aton: ă[8]	
în zadar (22[9])	*în zădar* (2)
daca (6, 9, 18, 22, 23, 55)	*dacă* (1, 4, 35, 39, 46, 98)
ă proton: a	
măcar (24)	*macar* (4)
măgarul (54)	*magarul* (184)
e medial aton: ă	
strein (14, 52)	*străin*[10] (107, 183)
streine (13, 14, 24)	*străine* (4, 104, 107)
streinul (29)	*străinul* (112)

[7] Este vorba, în esență, de moldovenizarea limbii operelor scriitorilor munteni, aceasta fiind în fapt o tendință de rezistență față de normele unice aflate în curs de impunere, tendință manifestată în paralel cu cea opusă, de „muntenizare" a operelor literare moldovenești. Vezi în acest sens Magdalena Georgescu, *Aspecte ale procesului de unificare lingvistică în operele lui D. Bolintineanu*, în *Studii de limbă literară și filologie*, III, București, 1974, p. 81–105, precum și Luiza și Mircea Seche, *Contribuții la problema unificării limbii române literare în secolul al XIX-lea. În jurul problemei „muntenizării"*, în LR, X, 1969, nr. 2, p. 156–167.

[8] Primul sunet redă fonetismul din volumul tipărit în 1838, la București, al doilea – fonetismul ediției ieșene, din 1842.

[9] Cifrele din paranteză indică numărul paginii din textele de bază, din 1838, de la București, și, respectiv, din 1842, de la Iași, la care facem trimitere.

[10] De reținut schimbarea lui ulterioară, în edițiile bucureștene din 1847 și 1863, cu varianta muntenească *strein* (unde *e* este conservat), revenindu-se astfel la forma inițială. Același lucru este valabil și pentru grafiile *străine* și *străinul*, înlocuite cu formele corespunzătoare muntenești, *streine*, respectiv, *streinul*.

e medial aton: **i**

judecat (24)	*judicat* (5)
prieteni (5, 28)	*prietini* (37, 110)
repede (23)	*răpide*[11] (3)
sălbatec (24)	*sălbatic* (4)
sălbateci (16)	*sălbatici* (44)

e final: **ă**

către (19, 39)	*cătră* (48, 164)

î „diftongat" prin anticiparea elementului palatal din silaba următoare	**:î etimologic**
câine (28, 50)	*câne* (111, 179)
câinele (49)	*cânele* (177)
mâini (f. pl.) (8, 28)	*mâni* (42, 111)

î (i): ă păstrat

dintii (9)	*dintăi* (98)
mângâere (6, 21)	*mângăere* (39), *măngăere* (53)
mângâitoare (20)	*mângăitoare* (50)
până (10, 19, 35, 43)	*până* (49, 54, 99, 168)
râdic (28)	*rădic* (111)
râdicase (54)	*rădicase* (17)
râdică (24, 32)	*rădică* (4, 11)
s-o râdice (28)	*s-o rădice* (111)

mulţumire (18)	*mulţămire* (46)
nemulţumiri (30)	*nemulţămiri* (7)

u: î conservat

umblă (11)	*îmblă* (101)
umblând (30)	*îmblând* (8)
umblu (17)	*îmblu* (45)
umple (31)	*împle* (9)
preumblă (37)	*preîmblă* (145)

u: o

încorunat (44)	*încoronat* (170)

[11] Formă etimologică ce conţine vocala *ă* neasimilată la *e*.

je: e[12]

fier (21)	*fer* (52)
fierbinte (16)	*ferbinte* (43)
fierul (6, 30)	*ferul* (8, 38)
miei (s.m. pl.) (44, 49)	*mei* (s.m. pl.) (171, 178)
piei (s.f. pl.) (31, 45)	*pei* (s.f. pl.) (10, 171)
pieptul (13)	*peptul* (54)
pier (16)	*per* (43)
piere (6, 8)	*pere* (39, 42)
au pierit (30)	*au perit* (8)
pierde (23, 47)	*perde* (3, 175)
se pierde (21)	*se perde* (52)
pierdere (32)	*perdere* (10)
pierdut (11)	*perdut* (101)
pierzare (18)	*perzare* (47)

labialele **p, b** dure: labialele **p, b** moi

prep. *pă* (5, 7, 9, 12, 40 etc.)	*pe*[13] (37, 87, 104, 111, 165 etc.)
p-în (12, 30)	*pe-n* (8, 103)
pântre (16, 43)	*pintre*[14] (44, 169)
slăbăciune (23)	*slăbiciune* (4)
slăbăciunea (25)	*slăbiciunea* (6)

d dur: **d** moale

prep. *dă* (16), *dă-l*[15] (48)	*de* (44) *de-l* (176)
totdauna (18, 21)	*totdeauna* (47, 53)

s dur: **s** moale

pron. refl. *să*	*se*[16] (în toate cazurile de apariție)

Dăm doar câteva exemple:

să adună (8)	*se adună* (41)
să duce (44)	*se duce* (171)
să întâmplase (39) etc.	*se întâmplase* (163) etc.

[12] Monoftongarea diftongului *je* după labiale printr-o regresiune pseudoetimologică este întâlnită cu regularitate în toate poeziile tipărite în ediția ieșeană din 1842. Important este însă faptul că aceste forme, cu *je* redus la *e*, se vor regăsi, în parte (este vorba de fonetismele *ferul, pere* și *perde*), în volumele apărute mai târziu, în 1847 și 1863, la București.

[13] În cazul prepoziției *pe* modificarea este realizată sistematic, iar forma introdusă în ediția de la Iași va fi preluată integral de volumele ulterioare, din 1847 și 1863.

[14] Formă populară cu *r* disimilat, ce va fi înlocuită însă, încă din volumul apărut în 1847, cu varianta regională muntenească *pântre*.

[15] Apare scris *d-ăl*.

[16] Se elimină în acest fel omonimia cu conjuncția *să*.

s, ţ moi: s, ţ duri

seamă (41)	*samă*[17] (166)
înţelept (33)	*înţălept* (12)
neînţeleaptă (43)	*neînţăleaptă* (169)

ş, j duri (+e, i): ş, j moi (+ e, i)

greşăsc (35)	*greşesc* (55)
negreşât (13)	*negreşit* (53)
să sfârşăsc (23)	*se sfârşesc* (3)
sfârşâtul (5)	*sfârşitul* (3)
slujăsc (32)	*slujesc* (182)
a stânjinit (23)	*a stânjenit* (3)
şădea (28)	*şedea* (111)
şărpi (51)	*şerpi* (180)
ş-îl opreşte (47)	*şi-l opreşte* (175)
ş-îmi place (10)	*şi-mi place* (99)
ş-în ochii (9)	*şi-n ochii* (98)
ş-încearcă (31)	*şi-ncearcă* (12)

ş, j duri + e (< ea) : ş, j moi + e (< ea)
în poziţie „moale" în poziţie „moale"

pâşaşte (11, 13, 18)	*păşeşte* (46, 102, 105)
să înşale (21)	*să înşele* (52)
şarpe (50)	*şerpe* (178)

j : ğ

înconjurată (26)	*încongiurată* (144)
împrejuru (54)	*împregiuru*[18] (184)

r dur + e (< ea) : r moale + e (< ea)
în poziţie „moale" în poziţie „moale"

hotăraşte (22)	*hotăreşte* (1)

B. Morfologie

Articolul posesiv

a variabil : a invariabil[19]

[17] Arhaism fonetic, curent în Moldova, ce păstrează fonetismul *a* originar. Forma *seamă* a fost creată ca urmare a analogiei cu perechea *sară–seară*.

[18] Grafie ce va fi menţinută şi în ediţiile bucureştene ulterioare, din 1847 şi 1863.

[19] Utilizarea destul de frecventă a articolului posesiv *a* invariabil reprezintă o trăsătură morfologică esenţială, ce individualizează volumul de poezii tipărit la Iaşi în 1842. Interesant este mai ales faptul că el apare chiar din pagina de titlu a acestei ediţii: *Poezii **a** lui Gr. Alexandrescu*.

*„azil **al** pocăinții"* (16)	*„azil **a** pocăinții"* (43)
*„azil **al** tomnii"* (5)	*„azil **a** tomnii"* (37)
*„copil **al** mumei lui"* (33)	*„copil **a** mumei lui"* (11)
*„fii **ai** bucuriei"* (12)	*„fii **a** bucuriei"* (103)
*„**al** căruia sfânt nume"* (35)	*„**a** căruia sfânt nume"* (54)
*„**al** firii răpaos"* (18)	*„**a** firii răpaos"* (46)
*„**al** săbii ascuțit"* (31)	*„**a** sabiei ascuțit"* (9)
*„**al** lui cap"* (51)	*„**a** lui cap"* (180)

Adjectivele pronominale demonstrative
neaferezate: cu afereza lui **a**

*„creștinu **acela**"* (21)	*„creștinul **cela**"* (52)
*„în dreptul **acelii** stele"* (19)	*„în dreptul **celii** stele"* (48)
*„norul **acela**"* (27)	*„norul **cela** [20]"* (145)
*„ursu **acela**"* (44)	*„ursu **cela** [20]"* (171)

Adjectivul pronominal demonstrativ
ăsta: **ista**

*„minutu **ăsta** [21]"* (11)	*„minutu **ista**"* (100)

Auxiliarul viitorului construit cu **a vrea** + conj. prezent
are la persoana a III-a sg.
forma **o**: forma **a**

*„ce-**o** să se întâmple"* (8)	*„ce-**a** să se întâmple"* (42)
*„**o** să-mi pară"* (14)	*„**a** să-mi pară"* (107)
*„**o** să ne ajute"* (19)	*„**a** să ne ajute"* (48)
*„crede c-**o** să-l vază"* (28)	*„crede c-**a** să-l vază"* (111)

Auxiliarul viitorului construit cu **a vrea** + infinitivul
are la persoana a III-a sg.
forma **o**: forma **a**

*„s-**o** deștepta"* (28)	*„s-**a** deștepta"* (111)

3. După cum se observă, între cele două volume de poezii tipărite la București, în 1838, și la Iași, în 1842, există destul de multe diferențe de ordin lingvistic. Acestea sunt rezultatul nemijlocit al modificărilor pe care editorii tomului ieșean le-au efectuat în mod direct asupra formei poeziilor respective. Se impun însă câteva precizări:

– Ținând seama de caracterul variat și, în parte, inconstant, al moldovenismelor consemnate, nu putem desprinde tendințele de manifestare ori

[20] Formele aferezate ale acestor adjective pronominale demonstrative vor fi păstrate și în edițiile de mai târziu, din 1847 și 1863, apărute la București.

[21] Scris *asta*.

regulile care au stat la baza introducerii lor în ediţia din 1842, situaţia prezentându-se nuanţat pentru fiecare caz în parte.

– Cele mai solicitate nivele ale limbii sunt cele ale foneticii şi morfologiei, modificările operate neafectând structura internă a poeziilor.

– Se constată introducerea şi utilizarea frecventă a unor moldovenisme care, deşi reflectă forme vechi, etimologice, erau considerate de către editorii ieşeni mai literare: *câne, mâni* (f. pl.), *mulţămire, nemulţămiri, samă, îmblă, preîmblă, împle, rădică, către, până*. Acestea vor fi înlocuite în totalitate încă din volumul imediat următor, apărut în 1847, la Bucureşti, cu formele munteneşti mai noi, normale însă din punct de vedere al evoluţiei fonetice.

– Există însă şi situaţii în care fonetismele etimologice incluse în mod constant (prep. *pe, de,* pron. refl. *se*) vor fi menţinute şi în ediţiile ulterioare, fiind acceptate de norma literară supradialectală.

– Un caz aparte, din punctul de vedere al destinului literar, îl reprezintă două tipuri de modificări, care, în ciuda faptului că sunt realizate în mod constant de-a lungul întregului volum tipărit la Iaşi, nu au fost menţinute în ediţiile bucureştene ulterioare:

a) Primul se reflectă la seria formelor cu labialele depalatalizate printr-o regresiune pseudoetimologică (*fer, ferbinte, per, perde, perdut, pei* etc.), care înlocuiesc integral variantele munteneşti cu labialele intacte, variante ce vor fi reintroduse încă din volumul apărut în 1847. Se constată doar trei excepţii: *ferul, perde* şi *pere*, rămase neschimbate, probabil dintr-o simplă inadvertenţă. Acest lucru ne demonstrează clar că ediţia ieşeană din 1842 a fost folosită ca text de bază în retipărirea poeziilor;

b) Al doilea tip distinct de modificare îl reprezintă forma regională moldovenească *străin* – acceptată ulterior de norma literară unică –, care, deşi a substituit, în toate ocurenţele, varianta muntenească etimologică *strein*, nu a fost păstrată în volumele următoare apărute la Bucureşti, în 1847 şi 1863, revenindu-se astfel la forma iniţială, cu *e* originar.

– Se înregistrează multiple situaţii de alternanţe fonetice, în sensul că fonetismele moldoveneşti sunt în variaţie liberă cu cele munteneşti corespunzătoare. Este vorba de perechile: *în zădar/în zadar, macar/măcar, totdeauna/totdauna, daca/dacă.* În primele cazuri formele regionale moldoveneşti apar sporadic, în schimb forma conjuncţiei *dacă*, acceptată de norma literară unică, este utilizată mult mai frecvent decât corespondenta sa muntenească, *daca.* Volumele ulterioare au preluat şi au sporit numărul ocurenţelor până la eliminarea aproape completă a fonetismului *daca.*

– Mult mai numeroase şi importante sunt moldovenismele care reflectă formele acceptate ulterior de normele literare supradialectale: *sălbatic, slăbăciune, să înşele*, precum şi seria cu africatele *ş, j* moi: *greşesc, negreşit, şedea, se sfârşesc, slujesc, şerpi* etc., forme preluate integral de ediţiile de mai târziu, din 1847 şi 1863.

– Trebuie menţionate cu titlu special, căci sunt extrem de preţioase, modificările operate în fonetică sintactică, ele rămânând definitive: *şi-l opreşte, şi-mi place, şi-n ochi, şi-ncearcă* etc. Acestea sunt un rezultat direct al literarizării efectuate de editori.

– Regionalismele morfologice specifice subdialectului moldovean (articolul posesiv *a* invariabil, forma *a* a auxiliarului de viitor la pers. a III-a sg.) nu vor supravieţui ediţiei din 1842, fiind contrare normelor unice ale limbii literare, deja elaborate de Heliade şi aflate în plin proces de promovare.

– Menţinerea în volumele următoare a fonetismului *ğ* (aflat în vizibil regres încă din 1842) în grafia *împregiuru*, precum şi a formei aferezate a demonstrativului *cela* („noru *cela*", „ursu *cela*") reprezintă o altă dovadă incontestabilă a faptului că volumul din 1842 a constituit, din punct de vedere lingvistic, elementul de bază în tipărirea ediţiilor ulterioare.

În concluzie, putem afirma că, spre deosebire de volumul de poezii din 1838, de la Bucureşti, cel publicat la Iaşi, în 1842, de către A. Donici şi M. Kogălniceanu, în condiţii grafice foarte bune, se remarcă prin structura lingvistică compozită, concretizată în suprapunerea a două straturi de limbă diferite: la bază se află limba literară muntenească scrisă, din prima jumătate a secolului al XIX-lea, peste care au fost introduse prin substituţie, în general, sporadic şi nesistematic, forme regionale moldoveneşti. Acest fenomen este extrem de important, căci el oglindeşte în esenţă, pe de o parte, tendinţa generală de acceptare şi promovare prin tipăriturile din Moldova a normei muntenești, iar pe de altă parte, eforturile conştiente ale editorilor, scriitori ei înşişi, de moldovenizare şi literarizare, în aceeaşi măsură, a limbii creaţiilor beletristice.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

MARIA MARIN, IULIA MĂRGĂRIT, **Glosar dialectal. Muntenia**, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1999. (Extras din revista „Fonetică şi dialectologie", XIII (1994), XIV (1995), XV (1996), XVI (1997), 506 p. + 1 hartă).

Încă de la înfiinţarea sa, institutul ştiinţific de specialitate din Bucureşti – numit, succesiv, Centrul de Cercetări Fonetice şi Dialectale, Institutul de Cercetări Etnologice şi Dialectologice, Institutul de Fonetică şi Dialectologie „Al. Rosetti" – şi-a propus, ca obiectiv principal, studierea graiurilor dacoromâne de tip sudic, mai exact a celor din Oltenia, Muntenia şi Dobrogea. Metoda de cercetare a fost, consecvent, una complementară: rezultatele anchetelor cu chestionarul unic (*Chestionarul NALR*), concretizate în cele 5 volume ale NALR. *Oltenia* (1967–1984) şi în cele 2 volume apărute până acum ale ALRR. *Muntenia şi Dobrogea* (1996), sunt completate de textele dialectale culese în aceleaşi 328 de localităţi şi publicate, selectiv, în volumele: *Texte dialectale. Oltenia*, 1967, *Texte dialectale. Muntenia*, I, 1973, II, 1975, III, 1987, şi *Texte dialectale şi glosar. Dobrogea*, 1987. Materialul lexical din înregistrările integrale, precum şi cel notat de anchetatorii NALR/ALRR în afara chestionarului au fost fructificate în *Glosar dialectal. Oltenia*, 1967, şi în glosarul prezentat în acelaşi volum cu textele din Dobrogea. Publicat în patru numere succesive ale revistei „Fonetică şi dialectologie" (1994–1997), glosarul alcătuit pe baza înregistrărilor din Muntenia a apărut, acum, şi sub formă de volum[1].

După cum precizează autoarele în *Prefaţă*, elaborarea glosarului a fost îndelungată şi a implicat „majoritatea cercetătorilor din sectorul de dialectologie" (p. 1). Tocmai de aceea, ultima etapă cuprinzând *redactarea finală*, *completarea atestărilor* (şi, în numeroase cazuri, verificarea celor existente), stabilirea variantelor şi a sinonimiilor (altfel spus, *ordonarea* imensului material), precum şi – element omis de autoare din prefaţă, din colegialitate – *completarea inventarului de cuvinte* după recitirea textelor publicate, s-a dovedit a fi atât de importantă, încât publicarea glosarului ca lucrare de autor se justifică cu prisosinţă.

Din punct de vedere cantitativ, materialul lexical prezentat în *Glosar* este foarte bogat: în *Prefaţă* (p. 2), autoarele vorbesc de „peste 5600 de cuvinte-titlu", ceea ce constituie o subapreciere: în urma unui sondaj făcut pe 30 de pagini alese aleatoriu, cred că cifra reală se situează în jur de 6300 de cuvinte-titlu.

Evident, dintre acestea numai sub 15% constituie „noutăţi absolute", precum *clăţăiér, indizeá, mătăléţele, năzbúc, tutudunáte, tutunéi, ţóbaro, zbătătúră, zbârnă*. Celelalte leme reprezintă s e n s u r i nou-atestate (ex. *caramelă* „grămadă de lemne în dezordine" – posibil omonim al cuvântului cunoscut!; *ciocârlie* „lăstar la viţa de vie"; *plugărit* „umblat cu p l u g u l de Anul Nou"), v a r i a n t e f o n e t i c e ale cuvintelor comune (ex. *iamaş* pentru *imaş*) sau ale celor înregistrate în glosar (ex. *hotic – otic; oim, oiem, uiem, uim* la *uium; hundroc – undroc* etc.), v a r i a n t e m o r f o l o g i c e (ex. pl. *drujini* şi *drujine*, *găteluri*, *groape*, *nunte*; *ghigorte* „ghigorţ", *geac* şi *geacă*, *dublă* şi *dublu*), d e r i v a t e (de obicei diminutive) perfect inteligibile, dar care nu au fost încă notate (*chirioară, cruciulici, gologănaşi, iişorică*), e x p r e s i i şi l o c u ţ i u n i în care intră fie termeni din limba comună (ex. *mă mănânc în gânduri, a*

[1] Nepus în comerţ, glosarul poate fi procurat de la Institutul de Fonetică şi Dialectologie „Al. Rosetti", Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13.

chitit de fugă, i-a intrat pe mânecă), fie termeni dialectali, uneori existenţi numai în aceste construcţii fixe (ex. *pe de fişt, la ieriş*). O categorie relativ numeroasă o constituie şi termenii atestaţi, în dicţionare, în alte graiuri decât cele munteneşti sau cu indicaţia vagă „reg.".

Un glosar dialectal cuprinde, prin definiţie, lexic specific unei anumite regiuni. Practica selectării acestui lexic constă în eliminarea termenilor, sensurilor şi formelor înregistrate în diferite lucrări lexicografice de referinţă fie ca generale, fie ca proprii regiunii studiate (în speţă, Muntenia). În această privinţă, autoarele introduc o inovaţie care merită menţionată: „Am considerat că atestarea într-o singură lucrare lexicografică a unui termen nu este suficientă pentru eliminarea termenului în cauză din glosar; ca urmare, am procedat la excluderea unui cuvânt doar atunci când el este semnalat ca muntenism sau ca aparţinând limbii comune în cel puţin trei dintre dicţionarele limbii române. Ideea acestei selecţii ne-a fost impusă, pe de o parte, de dorinţa de a reflecta cât mai fidel actualitatea şi viabilitatea unor termeni atestaţi în dicţionare elaborate, unele, cu peste cincizeci de ani în urmă şi, pe de altă parte, de faptul că, uneori, dicţionarele mai recente, chiar dacă înregistrează unele elemente, ele preiau ca atare atestările anterioare, fără a le completa cu date noi" (p. 3).

Dacă acest mod de a selecta materialul pentru glosar poate fi acceptat fără prea mari rezerve, tratarea neologismelor – atestate în forme corupte sau cu sensuri deviate – îmi pare mai problematică. În ce măsură pot fi considerate *azotaturi* (pl.), *balastru, béflor* sau *beflór* „(măr) bellefleur", *imprimăţii* „modele imprimate pentru a fi cusute", *imputat* „amputat", *molin* „mulineu", *pandă* „depinde", *penticită* „apendicită" ş.a. – majoritatea atestate o singură dată – muntenisme? Aceeaşi întrebare se pune pentru evoluţii (sau confuzii) semantice ca *banchet* „stivă de cărămizi puse la uscat", *bandajat* [despre puţ] „căptuşit cu schele", *definitiv* „de-a binelea, de tot", *fix* „sever, corect" (glosare ambiguă, cei doi termeni nefiind sinonimi!), *mode* (pl.) „feluri, varietăţi", *modelul* „moda", *moderat* „modernizat". Ce e drept, atestarea frecventă a noilor sensuri pentru *definitiv* şi *mode*, de exemplu, exclude ipoteza unei întrebuinţări accidentale şi în necunoştinţă de cauză a acestor termeni. Atâta timp cât nu avem date privind puterea lor de circulaţie în alte zone decât Muntenia, rămâne totuşi deschisă întrebarea dacă locul lor este într-un glosar dialectal.

Nu încape nici o îndoială că *Glosarul* reprezintă o contribuţie însemnată la cunoaşterea graiurilor munteneşti, considerate, în mod tradiţional, mai puţin „interesante". În acest sens, autoarele atrag atenţia, încă de la început, asupra unor termeni ori sensuri considerate în dicţionare ca învechite, arhaice, ieşite din uz sau specifice altor zone ale dacoromânei (recunoscute pentru caracterul lor conservator) (p. 2). De fapt, reconsiderarea poziţiei graiurilor munteneşti, recunoaşterea calităţii lor de păstrătoare ale unor termeni arhaici a început încă de acum un sfert de veac, prin notele lexicale publicate de Paul Lăzărescu, Victorela Neagoe şi Magdalena Vulpe[2]. Acestea au fost continuate de numeroase contribuţii ale lui Teofil Teaha[3] şi, în ultimii ani, de Iulia Mărgărit[4]. Fără îndoială, parcurgerea *Glosarului* va stimula cercetările de istorie a limbii şi de lexicologie, corectând calificativele „învechit", „vechi", „ieşit din uz" atribuite, în dicţionare, unor cuvinte ca *avaét, iabangíu, năpristán*, unor forme ca *aínte, duplecát, îmblá*, unor sensuri ca

[2] Paul Lăzărescu, *Dr.* ***neaţaluş***, în FD, VIII, 1973, p. 203–206; Victorela Neagoe, *Elemente arhaice în graiurile munteneşti*, în FD, IX, 1975, p. 143–147; Magdalena Vulpe, *Note lingvistice:* ***apesti***, în FD, 1975, p. 205–206.

[3] Teofil Teaha, *Elemente lexicale moştenite din latină în graiurile actuale din sudul ţării*, în *Dialectologica*, Bucureşti, 1989, p. 87–90; *Termeni regionali moşteniţi din latină în graiurile munteneşti actuale*, în FD, X, 1991, p. 79–93, unde, la nota 3, p. 80, sunt citate şi alte contribuţii ale autorului la acest subiect; vezi şi *Concordanţe lexicale romanice la nivel dialectal: lat.* ***balteus, *balatrare*** *şi descendenţii lor romanici*, în FD, XVI, 1997, p. 157–165.

[4] Iulia Mărgărit, *Un arhaism în graiurile munteneşti:* ***a aveni***, în FD, XII, 1993, p. 117–121; *Un adverb de exclusivitate în graiurile din Muntenia:* ***singur***, în FD, XIV, 1995, p. 139–140.

acelea atestate s.v. *ciuline, dobândi, dor, năzdrăvani, nevoie, turna* 2°.

Interesul pe care-l prezintă elementele arhaice din zona meridională a dacoromânei este însă covârşit, după părerea mea, de extraordinara c r e a t i v i t a t e a acestor graiuri. Manifestată, în primul rând, prin derivare, această creativitate uimeşte, de asemenea, prin jocul variantelor fonetice şi prin evoluţii semantice originale, unele dintre ele rezultat al unor remarcabile metafore. În cele ce urmează, nu voi prezenta decât câteva observaţii în acest sens.

La capitolul d e r i v a r e [5] se remarcă:

1° Frecvenţa neobişnuită a prefixului *în-* (*îm-*)[6], adeseori lipsit de valoare semantică (de ex. *încurbat, încurmată, îndansează*); ataşarea lui cvasiautomată la orice radical verbal poate produce altfel adevărate aberaţii semantice, ca *am îndescălecat, îndezbrăcată*. Pe de altă parte, glosarul înregistrează forme deprefixate (sau neprefixate = arhaice? vezi *dupleca*, citat mai sus): *corporat, făşuram, neacă, păcăciune, soţitor*[7].

2° Productivitatea prefixului *ne-*, care nu anulează numai însuşiri exprimate prin adjective sau participii, ci creează antonime ale unor substantive (adesea postverbale): *nearătură, nebăutură, nesănătate* sau chiar ale unor locuţiuni: *de neispravă*[8]. Vitalitatea acestui prefix se manifestă şi prin capacitatea lui de a se ataşa la neologisme: *necapabilă* şi de a substitui (în urma unei false analize) prefixul neologic sinonim *in-*: *nefirmă* „infirmă" (a fost înregistrată însă şi situaţia inversă: *infavorabil*).

3° Numărul mare de formaţii diminutivale, unele, desigur, ocazionale (cum sugerează şi atestarea unică) şi afective; interesante prin asocierea neobişnuită a temei cu sufixul: *batiştioară, ninsorică, opincioare, părăluşă, păsculiţe, pentişoară* ş.a.[9]. De remarcat totuşi faptul că, spre deosebire de graiurile nordice de exemplu, diminutivarea se rezumă aproape exclusiv la substantive.

4° Derivatele verbale din graiurile munteneşti au fost analizate tot de Iulia Mărgărit, într-o comunicare ţinută în 1988[10]. Parcurgerea întregului material al glosarului va îmbogăţi, desigur, observaţiile pertinente privind baza de derivare, semantica şi sinonimia acestor derivate – exprimate atunci.

5° Aceeaşi atenţie o merită derivatele nume de agent, adesea surprinzătoare ca sens şi ca formă: ex. *chioftelăreasă, coşar, dulăpcioaică, vadagiu* ş.a.

6° Particula deictică *-lea*, prezentă în zonele de câmpie: *acumâlea, apoilea, atâtălea, atuncilea*[11] şi extinsă şi la pronumele nehotărât: *nimicălea*.

7° Apar în glosar familii întregi de cuvinte, parţial inedite, precum *chituc* (m. şi n.; varianta de plural *chitoace* presupune o variantă de singular **chitoc* sau **chitoacă*) – *chitucească* – *a chituci; pânză – pânzar – pânzărească – pânzăret; bătaie – bătăiaş – bătăiţă – bătăiuşi – bătător – bătească* ş.a.

8° Derivate cu sens abstract, denumind o noţiune pentru care limba standard nu posedă un semnificant simplu: *căsnicie* „rostul casei", *frăţie* „totalitate a fraţilor şi a surorilor dintr-o familie" ş.a.

După cum reiese din ultimele două exemple, un derivat regional – înregistrat în *Glosar dialectal. Muntenia* – poate avea sensuri mult diferite de cele existente în limba literară,

[5] Vezi şi observaţiile lui Ion Ionică din *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Scrisul Românesc, 1984, p. 186–190.

[6] Discutată de Iulia Mărgărit, *Elemente de formare a cuvintelor în graiurile din Muntenia. Prefixele*, în „Anuar ICED", 1982, Seria B, nr. 2, p. 107–117.

[7] *Ibidem*, p. 113–114.

[8] *Ibidem*, p. 104–107.

[9] Bogăţia şi varietatea sufixelor diminutivale din graiurile sudice au fost prezentate de Maria Marin într-o comunicare susţinută la Al IX-lea Simpozion Naţional de Dialectologie, Baia Mare, 1996.

[10] Iulia Mărgărit, *Derivate verbale în graiurile din Muntenia*, în *Dialectologica*, Bucureşti, 1989, p. 111–116.

[11] Vezi Anca Marinescu, *Adverbul în graiurile din Muntenia şi Oltenia*, în FD, XI, 1992, p. 67–68.

sensuri care nu pot fi deduse direct din părţile lui componente. Cu această observaţie am adus în discuţie un domeniu pe cât de fascinant, pe atât de vast: s e m a n t i c a lexicului dialectal. E suficient să citãm exemple precum *căpităneasă* „femeie ce pregăteşte c a p e t e l e pentru pomeni", *copilărie* „mulţime de copii", *rotăreasă* „femeie care trage borangicul la roată" (sinonim cu *dulăpăreasă* şi *dulăpcioaică*!) pentru a sugera surprizele semantice pe care le rezervă derivatele.

Evoluţii semantice surprinzătoare au însă şi cuvintele nederivate: *mânz* „interval de timp cuprins între orele şase şi şapte dimineaţa"; *a turna* (s.v. *toarnă*) „a da în dar, a dărui"; *val* „circumferinţă". Unele dintre acestea sunt, de fapt, metafore: *arici* „tăvălug pentru nivelarea terenului", *săgetau* [despre animale] „atacau prin surprindere", *senin* sau *seniniş de apă* „întindere mare [aş adăuga: neîntreruptă – cum cerul senin nu e întrerupt de nori] de apă"; *trunchi* şi *râpă* – epitete pentru o mămăligă prea tare.

Ar merita urmărită, pe baza materialului din glosar, alternanţa (echilibrul?) dintre nevoia de precizie în denumirea elementelor vieţii materiale (realizată prin numeroase derivate cu sens foarte specializat) şi înclinaţia către jocul liber al fanteziei.

Poate că această tendinţă ludică constituie – alături, desigur, de absenţa unei norme prescriptive – explicaţia numărului mare de v a r i a n t e – fonetice, morfologice şi derivaţionale – în care au fost notate unele cuvinte. Vezi în acest sens, *uium* (citat mai sus), *jarcal – jarcău – jercău* (la care se adaugă, din alte glosare, *jarcă* şi *jarcalete*) „namilă, dihanie"; *baritai – barâtai – batai* „ditamai"; *polocru – poloacră – polocră – poroclă; caşcava – caşcavea – caşcavală; cartaboş – cartabuş – cârtaboaşe – tartaboş – cataborş* ş.a.

O categorie aparte de variante, destul de numeroasă, o constituie formele cu *a-* protetic: *alargi* (f.pl.), *să alase, se amira* etc., fenomen extins şi la neologisme: *se astabilizează*. Din păcate, normele de redactare a glosarului nu permit atestarea, în graiurile munteneşti, şi a formelor nemarcate.

Şi mai interesant de urmărit decât jocul variantelor mi se pare însă sinonimia, uneori extraordinar de bogată. Nu arareori, decizia clasării a două „realizări" la variante sau la sinonime s-a dovedit, pentru autoare, deosebit de dificilă (vezi, în acest sens, discuţia de la p. 6–7). Uneori, lista sinonimelor ajunge la o lungime impresionantă: 11 (*ascunsa, bărăbaie* „chef, petrecere", *bulgăreală* „acţiunea de a bulgări pereţii unei case"), 14 (*bilimanele* „cosoroabe"), 22 (*boroghină* „reziduu la prepararea săpunului") sau 23 (*babă* 5° „cec la porc") de termeni![12] De aceea, formula simplificată de prezentare, adoptată de autoare începând cu litera D (respectiv, cu vol. XIV)[13], mi se pare justificată. Apelând şi la glosarele alcătuite – după aceleaşi principii fundamentale – pe baza textelor din Oltenia şi din Dobrogea, ar fi interesant de urmărit raportul dintre tipul de semnificat şi cantitatea de semnificanţi asociaţi lui.

Bogăţia de expresii şi locuţiuni cuprinse în glosar reprezintă altă faţetă a creativităţii vorbitorilor de grai din Muntenia. Spicuiesc, la întâmplare, câteva: *în badie* „în ţinută lejeră", *dau bâja „mă grăbesc, mă zoresc, alerg", de-a-n capetele = de-a străvăleacul* „de-a berbeleacul", *luat din căluş, a chitit de fugă, pe conta că, a da în crescut, de-a mâna, îşi face nălucă, m-am dat nătrii* „m-am zbătut", *mergeau pânză = în pandere, din parfia* „din cauza", *nu avea păs* „nu se sinchiseau", *şi-au pus taga* „s-a ambiţionat", *să dăm pe târnă* „să lăsăm în pace", *stăteam în ureche* „ciuleam urechile".

Este un adevăr cunoscut că materialele dialectale – atlasele şi textele – conţin multe informaţii interesante pentru etnografi şi etnologi. Şi din acest punct de vedere, glosarul pe care îl prezint este un adevărat tezaur: informaţii privind d e s f ă ş u r a r e a

[12] Două precizări sunt necesare: pe de o parte, în graiurile munteneşti circulă şi termeni comuni cu varianta standard (în speţă *chef, petrecere, marda*), ceea ce lungeşte, de fapt, lista; pe de altă parte, în cele mai multe cazuri nu e vorba de sinonime propriu-zise, ci de heteronime care nu se întâlnesc în aceeaşi localitate.

[13] Lista completă a sinonimelor este dată la primul termen (în ordinea apariţiei în glosar), la ceilalţi termeni trecându-se, la sinonime, numai acesta urmat de /.../

obiceiurilor populare şi răspândirea lor nu se găsesc numai sub leme specifice, precum *iordan, orz pe vatră, caloienică* sau *plăcinta miresei,* ci şi s.v. *apă, cale, căpăstru, leagă, plocon, poartă*[2], *titor, veste, zi* ş.a.

Mărturisesc că am fost atât de furată de varietatea perspectivelor de cercetare pe care le deschide *Glosarul,* încât am neglijat „vânătoarea" de greşeli, scăpări şi inconsecvenţe tehnice – inerente într-un material de asemenea dimensiuni, elaborat în paralel cu alte lucrări şi publicat, pe bucăţi, timp de patru ani. Faptul că atât de puţine „şopârle" mi-au sărit în ochi este o dovadă a deosebitei acribii de care au dat dovadă autoarele.

Am observat totuşi că în primele două numere din revistă (literele A–L) lema la care fac trimiterile este scrisă cursiv, iar de la M încolo, cu aldine. Simţul estetic al redactorului pedant a reacţionat negativ; omul de ştiinţă n-a întâmpinat nici o piedică în receptarea organizată a informaţiei.

Desigur – ca în orice dicţionar – unele definiţii ar fi suportat o formulare mai fericită.

Alte observaţii minore:

– nu *nedusă* înseamnă „înapoiată, necivilizată", ci *nedusă în lume* (cf. *nedusă la biserică*); mă întreb însă dacă e vorba, într-adevăr, de o locuţiune adjectivală sau de o îmbinare liberă;

– *dizalint* trebuia, cred, literarizat în *dezalint,* mai ales că atestarea provine dintr-o zonă cu influenţe moldoveneşti;

– varianta *gluguleţi* nu e probabil să fie un pl. f.

În concluzie, consider că *Glosar dialectal. Muntenia* constituie, pentru dialectologi şi lexicologi, un instrument de lucru de cea mai bună calitate, pentru care autoarele merită felicitări. Dincolo de valoarea lui strict documentară, glosarul va reprezenta, pentru oricine e interesat de mentalitatea populară şi de modalităţile ei de expresie, o lectură pasionantă.

MAGDALENA VULPE
Str. Gh. Brătianu nr. 3
Bucureşti

DOMNIŢA TOMESCU, **Gramatica numelor proprii în limba română**, Bucureşti, Editura ALL, 1999, 252 p.

Valorificarea prin publicare a tezei de doctorat, *Gramatica numelor proprii în limba română*, reprezintă o încununare a activităţii ştiinţifice de onomast a Domniţei Tomescu, activitate de altfel cunoscută prin lucrări şi participări la congrese nu numai în ţară, ci şi peste hotare.

Lucrare cu totul remarcabilă, *Gramatica...* (apărută recent sub auspiciile Editurii ALL) face parte din preocupările de larg interes care studiază statutul numelui propriu în cadrul sistemului gramatical al unei limbi, fiind o dovadă a „sincronizării lingvisticii româneşti cu preocupările din lingvistica mondială", aşa cum sublinia, în *Cuvânt înainte* (p.V), cu autoritatea mentorului, doamna Mioara Avram.

Lucrarea este structurată în cinci mari capitole, după cum urmează: *Numele propriu în gramaticile româneşti* (p. 17–28), *Categoria gramaticală a genului* (p. 29–90), *Categoria gramaticală a numărului* (p. 91–141), *Categoria gramaticală a cazului* (p. 142–230), precedate de o vastă *Bibliografie,* care cuprinde şaizeci şi şapte de izvoare, reprezentând literatură beletristică şi dicţionare de toponimie, antroponimie, zoonimie şi astronomie, la care se adaugă două sute optzeci de lucrări de referinţă din lingvistica românească şi universală.

În *Introducere* autoarea prezintă succint obiectul cercetării: descrierea sistemului morfologic al numelui propriu în contrast cu cel al substantivelor comune, încercând să elucideze unele teorii asupra unui domeniu al ştiinţei lingvistice al cărui obiect de studiu este interdisciplinar. Chestiunile teoretice vehiculate în literatura de specialitate şi expuse în *Introducere* privesc semantica numelui propriu

şi situarea acestuia în sistemul lingvistic al unei limbi ca o clasă de sine stătătoare, ca o subclasă nominală sau ca parte integrantă a clasei substitutelor alături de pronume, direcţie faţă de care autoarea îşi exprimă unele rezerve privind „criteriile eterogene" care au determinat această clasare (p. 6).

În analiza numelor proprii ca fapte de limbă, Domniţa Tomescu foloseşte metode moderne şi tradiţionale de investigaţie, de la metoda substituţiei şi metoda distributivă, în „distribuţia contextuală a formelor" (p. 9), la analiza comparativă privind precizarea asemănărilor şi deosebirilor faţă de limba comună, pe de o parte, şi opoziţiile categoriale între diferitele subclase onomastice, pe de altă parte.

În cercetarea numelor proprii, sincronia şi diacronia se interferează: „Mai mult decât în sistemul limbii comune, la numele proprii sincronia şi diacronia sunt inseparabile, deoarece prin mobilitatea lor denominativă, formele, ca şi modelele gramaticale onomastice învechite, pot fi oricând actualizate (p. 10).

Ca punct de plecare în clasificarea numelor proprii se ia obiectul denotat, principiu adoptat de *Gramatica limbii române* (ediţia a II-a, vol. I, p. 56) în clasificarea substantivelor. Potrivit acestui principiu, din sfera mai vastă a onomasticii, autoarea se opreşte asupra a patru subclase de nume proprii reprezentative: antroponime, toponime, zoonime şi astronime, al căror comportament diferit, faţă de categoriile gramaticale (gen, număr şi caz) este pus în evidenţă cu consecvenţă şi lux de amănunte.

Propunându-şi descrierea comportamentului lingvistic al numelor proprii, autoarea admite pentru toate numele proprii trei planuri ale analizei lingvistice: „planul formal, etimologic (iniţial) al denumirii, planul funcţional actual, în care numele propriu denumeşte, identifică şi individualizează un obiect într-un context dat, şi planul funcţional complementar (adiţional), în care numele propriu îşi manifestă libertatea denotatoare prin utilizarea sa în denumirea unor obiecte din aceeaşi clasă sau din clase diferite" (p. 9).

Un adevărat studiu de gramatică istorică îl reprezintă capitolul *Numele propriu în gramaticile româneşti* în care se urmăreşte fixarea terminologiei aferente clasei numelui propriu, ca şi felul în care a fost studiat substantivul propriu, în principalele gramatici ale limbii române de la 1757 (*Gramatica rumânească* a lui Eustatievici Braşoveanul) până la *Gramatica* Academiei, ediţia a II-a, 1966.

În capitolul de *Concluzii generale*, Domniţa Tomescu reia o parte din afirmaţiile şi datele din descrierea organizată pe subclase şi categorii gramaticale, prezentând sintetic rezultatele cercetării, oferind astfel o imagine de ansamblu asupra specificului numelui propriu în cadrul sistemului gramatical al limbii române.

Locul numelui propriu în sistemul gramatical al unei limbi este fixat prin categoriile sale gramaticale de gen, număr şi caz. Categoria determinării este studiată în cadrul analizei opoziţiei de caz, pornindu-se de la constatarea funcţiei nondeterminative a articolului la numele proprii.

Menţionăm din *Concluzii* câteva particularităţi definitorii ale clasei numelor proprii:

„La numele proprii categoriile gramaticale se manifestă prin fixitatea sau invariabilitatea de gen, prin mobilitatea sau caracterul flexionar al numărului şi al cazului, caracteristici ale flexiunii nominale substantivale" (p. 227).

„Subclasele gramaticale ale numelor proprii rezultate din comportamentul morfologic specific al numelor proprii coincid cu subclasele onomastice funcţionale. Particularităţile de realizare a categoriilor gramaticale sunt determinate de specificul denominativ al fiecărei subclase" (p. 230).

„Distincţiile dintre subclasele onomastice în realizarea categoriilor gramaticale se referă la: funcţiile acestora (genul, cazul), stabilirea valorilor paradigmei (genul, numărul), exprimarea formală a categoriilor gramaticale (genul, cazul) (p. 229).

Astfel, prenumele şi zoonimele se opun toponimelor şi astronimelor prin: prezenţa funcţiei genului de exprimare a opoziţiei semantice de sex, prezenţa valorii de gen masculin şi feminin şi a subgenului comun, opoziţiile de tip lexical care exprimă genul, invariabilitatea de număr (singular) la nivel etimologic şi funcţional" (p. 229).

Prin problematica tratată, prin metodele moderne de cercetare, prin rigurozitatea argumentaţiei, la care a contribuit şi experienţa didactică a autoarei, *Gramatica numelor proprii*

în limba română se înscrie în categoria lucrărilor de marcă din lingvistica românească.

În continuare ne facem datoria de a semnala câteva erori redacţionale minore, în vederea corectării lor într-o eventuală a doua ediţie a cărţii, fapte ce nu ştirbesc cu nimic valoarea lucrării. Astfel:

– la p. 21, în text este menţionat ca an de apariţie al *Gramaticii* lui Ghibănescu *1895* în loc de *1869*;

– la p. 9, prepoziţia rusească v face corp comun cu substantivul: *Toponimîv*, iar în lista bibliografică finală este omisă: vezi: Belenkaia, V, *Toponimî sastave* (pentru *Toponimî* v *sostave...*);

– omiterea unor litere: *s* din *consta:* „Deosebirea ar consta..., nu *conta*, p. 40, *s* din (S)crieri (p. 233), *t* din *tex(t)elor* şi *s* din *Le(s) (catégories)* (p. 237), *r* din *mo(r)fem*, p. 238 şi a silabei *-ra* din „compa(ra)rea seriilor...", p. 40;

– cratime nejustificate în interiorul unor cuvinte: *denu-meşte*, p. 9, *sub-clase*, p. 13, *seman-tice*, p. 36;

– la p. 130, nota 1, apare forma *Tendinţe* pentru *Tendinţele (actuale...)*, titlul cărţii lui Al. Graur;

– înlocuirea unor semne cu altele: *č* pentru *è* şi *i* pentru *y* în cuvântul francez *système*, p. 143, nota 1, *ř* pentru *ø* din numele lingvistului danez *V. Brøndal*, p. 237, şi *y* pentru *i* în numele lingvistului polonez J. Kurylow(*i*)cz, p. 245.

Propunem, de asemenea, să se corecteze:

– semnul *ř* cu prepoziţia *en* în titlul cărţii lui A. Vaillant: *Grammaire valaque r l'usage des Français*, p. 250;

– *-lui* cu *-ule*, ca morfem al vocativului, p. 230;.

– cuvântul *sinteză* cu *sintaxă* în subtitlul cărţii lui N. Drăganu, *Morfemele româneşti ale complementului în acuzativ şi vechimea lor. Un capitol de (sinteză) românească*, p. 240.

MARIA DOBRE
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

Crestomaţie de lingvistică generală. Ediţie îngrijită de ION COTEANU, Bucureşti, Editura Fundaţiei „România de Mâine", 1998, 274 p.

Crestomaţia de lingvistică generală, apărută în 1998, avea să fie ultima lucrare predată unei edituri de acad. Ion Coteanu, dar a cărei apariţie urma să se producă, din nefericire, la câteva luni după trecerea sa în nefiinţă.

Lucrarea a fost gândită ca un instrument de lucru pentru studenţi, profesori sau cercetători. Toate textele adunate în volumul de faţă, fie că sunt fragmente din lucrări mai ample sau studii independente, fuseseră deja publicate (nici unul dintre ele neconstituind un element de noutate absolută). Este important că se indică de fiecare dată locul exact de unde au fost extrase studiile cuprinse în acest volum (lucrări mai ample, antologii, reviste), precizându-se, când este cazul, şi sursa originală (atunci când preluarea s-a făcut după traduceri în limba română). Acest lucru permite încadrarea lor corectă în contextul literaturii de specialitate, orice apreciere pozitivă sau negativă pe marginea lor fiind nevoită să ţină cont de acest aspect.

Volumul cuprinde 20 de studii, ai căror autori pot fi consideraţi în mod cert nume de referinţă în lingvistică: Ferdinand de Saussure, Roman Jakobson, William Labov, Eugeniu Coşeriu, Emanuel Vasiliu, Ion Coteanu, Valeria Guţu-Romalo şi alţii. Lucrarea mai cuprinde un scurt preambul, un indice de autori şi unul de materii, toate semnate de Ion Coteanu. Fără a avea pretenţia de a acoperi întreaga sferă a preocupărilor lingvisticii contemporane, autorul încearcă să selecteze texte fundamentale care să trateze teme cât mai variate şi, totodată, cât mai relevante pentru cercetarea limbajului, urmărind să ofere cititorului, pe lângă accesul la informaţia propriu-zisă, o imagine aproximativă asupra principalelor domenii care au ca obiect limbajul (în speţă, fonetica, morfologia, sintaxa, dar şi

psiholingvistica, sociolingvistica sau lingvistica computațională etc.). Cel mai puțin reprezentată este filozofia limbajului, autorul considerând-o, probabil, drept o disciplină tributară mai degrabă filozofiei decât lingvisticii propriu-zise. Acesta este însă un neajuns *prin absență*, asupra căruia nu vom insista, concentrându-ne atenția asupra conținutului propriu-zis al lucrării.

Volumul se vrea a fi un fel de „abecedar", un studiu introductiv în lingvistică, aceasta fiind și intenția lui Ion Coteanu, care declară: „Crestomației de față i s-ar putea spune și *Introducere în teoria limbii*, căci în ea se cuprind principalele orientări ale studiilor despre limbă ca fenomen specific uman, manifestat nu numai prin vorbire, ci și prin scris" (vezi p. 5). Rămâne de discutat dacă textele selectate sunt suficient de relevante pentru a îndreptăți această titulatură. Cele mai multe dintre ele sunt texte clasice, în sensul de bine cunoscute. Cititorul nu poate avea o imagine completă, și în nici un caz una corectă, asupra lingvisticii, dacă se va rezuma numai la această lucrare. Vom nuanța observația prin câteva comentarii. Saussure, de pildă, este un clasic al lingvisticii generale, dar nu este mai puțin adevărat că teoria sa, construită pe baze structuraliste, nu mai este de actualitate. Introducerea și a unui text al lui Hjemslev, spre exemplu, ar fi fost foarte utilă. Pe de altă parte, Chomsky, al cărui nume a marcat atât de puternic lingvistica secolului nostru, indiferent cât de contestat ar fi astăzi sub anumite aspecte, nu este prezent aici.

Prin aceste precizări am vizat o observație indirectă, aceea că, în alcătuirea unor astfel de antologii, selectarea textelor și gruparea lor trebuie să fie puternic motivată. Nu intenționăm să spunem că textele din acest volum sunt lipsite de importanță, ci doar că nu sunt întotdeauna foarte edificatoare. Dacă ele n-ar fi fost deloc cunoscute la noi (în această situație se află doar câteva dintre texte), atunci simpla lor punere în circulație ar fi reprezentat un scop în sine, cum însă, după cum am precizat deja, avem de-a face, în genere, cu lucrări deja publicate, finalitatea unei astfel de întreprinderi ar trebui să se regăsească în ceva mai mult decât simpla republicare. În plus, ne așteptam ca Ion Coteanu să fie prezent cu un studiu pe probleme de stilistică, Emanuel Vasiliu cu un text de filozofia limbajului, Eugeniu Coșeriu cu un text din *Diacronie, sincronie și istorie* etc. Principalul neajuns al lucrării îl reprezintă absența unor criterii în selectarea textelor, opțiunea pentru anumiți autori sau pentru anumite texte explicându-se, cred, și prin insuficienta cunoaștere a anumitor domenii ale cercetării contemporane a limbajului.

O prezentare a conținutului fiecărui studiu nu și-ar avea nici locul și nici rostul aici, fiecare dintre ele necesitând o discuție aparte, independentă de contextul propus de lucrarea la care ne referim.

Ne vom opri doar asupra studiului lui Ion Coteanu (primul dintre cele două cuprinse în volum, în speță, *Lingvistică și filologie*), din două considerente: în semn de omagiu față de autor și datorită statutului aparte pe care îl are în economia lucrării, fiind un fel de studiu introductiv în câteva dintre problemele lingvisticii contemporane. Mai mult decât atât, problemele abordate în acest studiu (sintetizate în titluri precum: *Limba ca mulțime de semne și de funcții specifice, Funcțiile limbii, Textul, Gramaticile să înceapă cu sintaxa?, Pragmatismul, Semantica, Stilistica, Măiestria descifrării manuscriselor*) se regăsesc într-o măsură oarecare în celelalte studii incluse în volum (amintim aici câteva dintre ele: Ferdinand de Saussure, *La valeur linguistique*, Roman Jakobson, *Funcțiile limbii*, Luis Hernán Ramírez, *Las Funciones del Lenguaje*, John Lyons, *Generative Syntax*, Emanuel Vasiliu, *Gramatici generative și gramatici transformaționale* etc.).

În lucrarea menționată, Ion Coteanu intenționează să pună în lumină relația intimă dintre cunoașterea limbii și studiul textului, insistând pe relevanța cunoașterii diverselor nivele ale limbii (semantica, sintaxa etc.), dar și pe conexiunile cu discipline care transcend limitele lingvisticii propriu-zise, cum este cazul semioticii sau al pragmaticii.

Încercând o delimitare cât mai adecvată a conceptului de text, autorul consideră că definirea textului ridică două mari probleme. Prima dintre ele se referă la stabilirea dimensiunilor textului (adică posibilitatea determinării unor limite minimale și maximale), iar cealaltă la relațiile dintre componentele unui text:

„A doua mare problemă a definirii textului, notează autorul, a fost, şi într-o oarecare măsură a şi rămas, determinarea mijloacelor de înlănţuire a propoziţiilor şi <a> frazelor într-o succesiune mai mult sau mai puţin dezvoltată".

Ion Coteanu procedează la o succintă trecere în revistă a câtorva puncte de vedere (cele aparţinând unor autori precum Enrique Bernandez, Paul Cornea, Wolfgang V. Dressler, Eugeniu Coşeriu, în primul caz, sau cel al lui János S. Petöfi, mai ales, în al doilea caz), la care se raportează mai mult sau mai puţin critic. Intervenţia lui Ion Coteanu poate fi caracterizată mai degrabă ca una de punere a problemei, şi nu de soluţionare a ei, ipotezele avansate de autor neputându-se constitui într-o poziţie de sine stătătoare coerentă, putând fi mai degrabă apreciate drept consideraţii pe marginea problemei textului. În ceea ce ne priveşte, considerăm că problema dimensiunilor, fără să fie lipsită de relevanţă, nu este fundamentală pentru natura conceptului de text. Acesta reprezintă doar un criteriu exterior. Ceea ce face ca o secvenţă lingvistică, mai mică sau mai mare, să fie identificată ca text este unitatea sa de conţinut, adică o anumită coerenţă a întregului.

Referitor la celălalt aspect, cel al relaţiei dintre elementele componente ale textului, remarcăm doar că modelul propus de Petöfi, construit pe principiul unui sistem axiomatic, trebuie privit mai degrabă ca unul descriptiv şi *a posteriori*, ce poate fi foarte util în analiza şi interpretarea textelor, dar care nu poate da socoteală de ontologia în sine a textului.

Principala calitate a studiului la care ne referim constă în aria largă de cuprindere, lui Ion Coteanu revenindu-i meritul de a pune în discuţie probleme de primă importanţă din cercetarea limbajului, chiar dacă, aşa cum am menţionat deja, nu ajunge la o soluţie, lucru pe care autorul cu siguranţă că nici nu şi-l propune. Dincolo de rezultate, este de remarcat deschiderea autorului faţă de domenii atât de diferite ale lingvisticii, chiar dacă manifestă o oarecare reticenţă faţă de unele dintre ele, arătând că preocupările lor ies uneori din sfera lingvisticii. În acest sens ţine să sublinieze că, dincolo de această varietate de discipline lingvistice, care se îndepărtează din ce în ce mai mult de modelul clasic al cercetării limbajului, prin conţinut şi metodă, „ştiinţa limbii trebuie să-şi păstreze autonomia" (p. 34). Apariţia unor discipline mai noi ale cercetării limbajului, precum sociolingvistica, psiholingvistica, filozofia limbajului etc., nu reprezintă, după părerea noastră, o primejdie pentru lingvistica generală, ci, dimpotrivă, un avantaj. Rezultatele lor nu fac decât să îmbogăţească şi să modifice în permanenţă imaginea noastră despre limbaj, oferind lingvisticii posibilitatea de a-şi reconsidera tot timpul nu numai poziţia faţă de limbaj – printr-o descriere mai adecvată a celui din urmă, ci şi propriul său statut. Diversitatea studiilor din volumul de faţă reprezintă un argument pentru înţelegerea lingvisticii în termenii unui concept dinamic şi deschis.

FLOAREA VÎRBAN
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

GHEORGHE MOLDOVEANU, **Limba română în Bucovina (Statutul socio-cultural şi politic)**, Iaşi, Editura A 92, 1998, 234 p.

Lucrarea *Limba română în Bucovina* (*Statutul socio-cultural şi politic*) este o apariţie importantă în spaţiul editorial actual, urmărind, după declaraţia autorului, „să evidenţieze condiţiile social-culturale şi politice în care a evoluat limba română în Bucovina" în perioada cât această zonă a fost o realitate istorică (mai exact între anii 1774 şi 1918).

Cartea cuprinde 234 de pagini, este prefaţată de un *Avertisment*, structurată în trei părţi şi încheiată cu un epilog.

Ca o caracteristică generală menţionăm caracterul obiectiv al expunerii, evitând interpretările proprii şi bazându-se pe „documente de epocă şi păreri ale unor personalităţi incontestabile în domeniu". Numărul impresionant

de note bibliografice plasate la sfârşitul fiecărui capitol oferă cititorului posibilitatea nu doar de a urmări munca de culise a autorului, dar, mai ales, de a-şi completa informaţiile privitoare la aspectul socio-cultural al Bucovinei în perioada mai sus menţionată.

Astfel, la sfârşitul primului capitol, intitulat *Perioada guvernământului militar*, sunt indicate 82 de note pentru un text de 29 de pagini, dintre care 23 sunt trimiteri la lucrări relativ ample, de istorie a limbii române în general şi a limbii române în Bucovina, în special.

Capitolul al II-lea, care poartă titlul *Sub administraţie galiţiană*, cuprinde 56 de pagini şi 243 de note, în mare parte indicându-se lucrări de importanţă pentru istoria limbii române, iar cel de-al treilea capitol, *Bucovina, ducat autonom*, cel mai amplu, conţine 104 pagini şi 413 trimiteri. La acestea se adaugă un număr destul de mare de citate care vin în sprijinul aspectului obiectiv al lucrării.

Autorul motivează abundenţa de citate ca reprezentând „o formulă preferabilă unei antologii de texte" ce ar fi prezentat mai multe dezavantaje.

Gheorghe Moldoveanu procedează metodic, luând în calcul o varietate de puncte de vedere. Volumul este conceput unitar, iar expunerea este sistematică, având la bază o analiză care implică şi unele puncte de vedere personale, menite să expliciteze aspectele controversate ale unei probleme ori să scoată în evidenţă unele subiecte care par a fi prea uşor tratate.

În *Avertisment* autorul menţionează că această carte „priveşte condiţiile exterioare ale evoluţiei... limbii române", mai exact influenţa extralingvisticului asupra fenomenelor de limbă.

În capitolul I, *Perioada guvernământului militar*, pe fondul unei prezentări generale a situaţiei politice a nordului Moldovei, anexat de Austria prin Pacea din 1775, autorul face o trecere în revistă a metodelor prin care acest spaţiu geografic, numit Bucovina, nu era considerat românesc (toponimicul *Bucovina*, de origine ucraineană, fiind ales tocmai pentru a susţine caracterul neromânesc al acestei zone). Dar – spune autorul – o analiză riguroasă arată că toponime formate de slavi sau de români de la tema *buc* „fag" se găsesc în tot spaţiul românesc, şi Gheorghe Moldoveanu face trimitere la Iorgu Iordan care nota 32 de toponime având la bază această temă: *Bucul, Bucova, Bucovul* şi chiar *Bucovina* (în fostul raion Huşi).

Numărul mare de toponime întâlnite în treimea nordică a Bucovinei, până la Gura Humorului, sunt un argument al faptului că – şi Gheorghe Moldoveanu îl citează pe G. Toma – încă dinainte de stăpânirea austriacă populaţia ruteană numea *Bucovina* coasta muntoasă dintre Vijniţa şi Ceremuş. În general, alegerea toponimicului pentru această regiune a avut întotdeauna acelaşi scop: ascunderea adevăratelor intenţii ale Austriei faţă de teritoriul anexat. Dintre numele avute anterior sunt menţionate: Moldova austriacă, Comitatul Sucevei, Cordou, Cordun, Cordunul Nemţesc, Cordunul Împărătesc, Generalatul Moldovenesc.

Pe tot parcursul cărţii, Gheorghe Moldoveanu oferă foarte multe detalii de natură istorică şi politică menite să clarifice adevărata imagine a Bucovinei, predominante fiind întotdeauna trimiterile la limba vorbită în această zonă. Autorul face referire la dovezile care atestă faptul că limba de obşte a populaţiei acestui teritoriu era cea moldovenească. Trimiterile se fac la Ignatius de Luca din 1780, la Ion Budai Deleanu, în *Observaţii succinte asupra Bucovinei*, sau la Vasile Balş.

În ceea ce priveşte problema limbii române, Gheorghe Moldoveanu precizează faptul că, deşi este evidentă folosirea cu pregnanţă a limbii române de către populaţia autohtonă, în toată această perioadă interesul autorităţilor este de a exclude definitiv limba română din uz. Această măsură are ca efect venirea masivă a rutenilor în Bucovina, ceea ce presupune impunerea limbii lor ca limbă a populaţiei majoritare şi trecerea rutenilor galiţieni de la greco-catolicism la ortodoxism, toate aceste încercări de adaptare ducând la tensiuni dintre cele mai diverse.

A doua secţiune a cărţii se opreşte asupra perioadei în care Bucovina s-a aflat sub administraţie galiţiană, perioadă foarte grea, pentru că acum este momentul în care cercurile politice galiţiene, nemulţumite doar de subordonarea militară a Bucovinei, cer încorporarea totală a acesteia la Galiţia, ceea ce are ca efect reducerea acestei provincii la un simplu cerc administrativ.

În această perioadă limba română este considerată a doua limbă oficială a ţării, iar înlăturarea ei din instituţiile publice devine un scop bine definit pentru autorităţi: se intervine în fixarea normelor de formare a numelor de familie, prin folosirea cu predilecţie a sufixelor slave *-ovici*, *-ciuc* (*-iuc*, *-uc*), ca în *Ciupercovici*, *Tureanovici*, *Rotariuc*, *Bordeanciuc*; doar în domeniul juridic se poate vorbi despre câteva documente scrise în limba română. Dispreţul faţă de limba română devine în scurt timp proverbial – limba română este numită limbă ţigănească.

Se pare că limba română avea să fie în câştig o dată cu venirea lui Aron Pumnul în Bucureşti şi cu candidatura lui la postul de *limbă şi literatură română* din cadrul gimnaziului din Cernăuţi.

Foarte multe detalii istorice inundă paginile acestui capitol, mai ales cu privire la problema independenţei Bucovinei.

Capitolul al treilea, numit *Bucovina, ducat autonom*, are în vedere perioada 1861–1918 şi reprezintă partea cea mai amplă a lucrării. Este perioada cu cele mai multe probleme discutabile, mai ales cele de natură politică: se falsifică recensământuri în favoarea rutenilor, pentru ca aceştia să devină un aliat puternic împotriva românilor. Problema limbii rămâne în continuare de nerezolvat. S-a refuzat dreptul limbii române de a funcţiona ca limbă oficială pe motiv că românii din Comitatul legislativ ştiau mai bine germana decât româna, chiar dacă în toată această perioadă, legal, limba română a avut statut de limbă oficială. Demersurile în favoarea susţinerii limbii române ca limbă naţională au fost slabe şi ca intensitate şi ca durabilitate, de unde predominarea evidentă a limbii germane asupra limbii române.

Paginile aceluiaşi capitol cuprind şi problema rutenizării Bucovinei, cu acelaşi număr foarte mare de detalii cu care ne-a obişnuit autorul. Este o perioadă în care se încearcă probarea caracterului slav al Bucovinei. Graiul ruşilor este din ce în ce mai des pe buzele populaţiei, chiar colindele româneşti fiind păstrate de ruteni sau de cei rutenizaţi. Se poate vorbi şi despre o confruntare a atitudinii lingvistice a vorbitorilor cu politica lingvistică a administraţiei: numele nou-născuţilor este influenţat de autorităţi. Astfel se formează multe nume de familie prin adăugarea la poreclă a unui sufix slav, aşa încât să sune ruteneşte, ori numele este tradus. Situaţia toponimiei este asemănătoare cu cea a antroponimiei. Toate aceste modificări nu fac însă decât să probeze faptul că la nord de Prut era populaţie românească.

Problemele legate de învăţământ şi de religie nu lipsesc din atenţia autorului, însă spaţiul nu ne permite o prezentare mai amplă a acestei cărţi.

Epilogul, prin consistenţa informaţiei, ar putea fi considerat ca un capitol de sine stătător, care continuă prezentarea situaţiei în care se află astăzi limba română în Bucovina, situaţie nu cu mult diferită de epoca trecută.

Avem la îndemână multe statistici elocvente care probează deromânizarea acestei zone, exilarea ori rusificarea ei: românii înşişi declară ca limbă maternă limba moldovenească sau pe cea ruteană şi nici un moldovean nu are ca limbă maternă limba română. Singura instituţie în care se mai vorbeşte româneşte este Biserica.

Autorul aduce în discuţie problematica dialectelor, amintind de dialectul bucovinean (semnalat de istoriile de specialitate) şi afirmă că „dialectul bucovinean ar trebui considerat un efect al convieţuirii multietnice şi multilingvistice în Bucovina", convieţuire care a făcut ca „în planul lingvistic, limitele dintre limbile oficiale măcar să se estompeze, dacă nu să dispară". S-ar putea vorbi – spune autorul – şi despre un dialect bucovinean al limbii germane, un altul al limbii idiş etc.

În concluzie, autorul subliniază faptul că aşa cum influenţa germană nu a dus la apariţia unui dialect bucovinean, deosebit de vorbirea moldovenească, nici influenţa rusă ori ucraineană n-a dus la apariţia unui dialect bucovinean care să reprezinte vorbirea românească din zona Cernăuţi".

Prin urmare, lucrarea oferită de Gheorghe Moldoveanu reprezintă un bun informaţional nu numai pentru cei interesaţi în ceea ce priveşte istoria Bucovinei, ci şi pentru cititorul obişnuit, dornic de a-şi completa imaginea de ansamblu asupra acestei probleme, atât de neclare în mintea şi conştiinţa multora dintre noi. Bogăţia detaliilor

întâlnite la tot pasul, clarificarea şi completarea informaţiei prin notele de subsol fac din această carte una foarte importantă în ceea ce priveşte creionarea aspectelor social-politice şi culturale ale Bucovinei de altădată şi ale celei de astăzi.

Desigur, cum spunea şi autorul, aceeaşi informaţie ar fi putut fi editată sub forma unei antologii de texte, notele de subsol reprezentând opiniile proprii la problematica propusă spre dezbatere, însă ceea ce dă consistenţă lucrării şi îi asigură durabilitate în timp este modul de abordare, teoretic-ştiinţific, conjugat cu o critică a textelor avute la bază.

Deşi este evidentă tendinţa autorului de a insista asupra unei idei prin revenirea la o informaţie deja oferită ori reluată în alt capitol pentru a fi detaliată, aceasta nu diminuează valoarea cărţii prezentate, pe care o considerăm foarte utilă, venită ca un imbold pentru spiritul românesc, de multe ori, şi mai ales astăzi, aflat sub sabia autocondamnării.

LILIANA AGACHE
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

ANDRA VASILESCU, **Limba română – manual pentru clasa a 7-a**, Bucureşti, Editura ALL, 1999, 164 p.

Cunoscută profesorilor şi elevilor ca autoare a manualului de limba română pentru clasa a VI-a (*Limba română – Comunicare orală, comunicare scrisă, comunicare corectă*, Bucureşti, Editura ALL, 1998), realizat în colaborare cu Adela Rogojinaru şi Mircea Vasilescu, Andra Vasilescu semnează, de data aceasta singură, manualul de limba română pentru clasa a VII-a.

Materia este structurată în zece capitole, conţinând fiecare câte o secţiune de literatură şi una de gramatică. În stânga paginii sunt grupate informaţiile teoretice (definiţii, explicaţii), iar în dreapta sunt exerciţii de fixare a cunoştinţelor. Fiecare capitol se încheie cu un test.

Deşi menţine segmentarea tradiţională în *limbă* şi *literatură*, autoarea reuşeşte să o subsumeze modelului comunicativ vizat de noua programă într-un mod ce conferă o notă de originalitate manualului: concepţia fiecărui capitol ca o etapă necesară în formarea deprinderii de a realiza un discurs, de a comunica. Scopul nu este doar acela ca elevul să-şi însuşească anumite cunoştinţe de gramatică şi de literatură, ci se urmăreşte dezvoltarea capacităţii de a produce mesaje proprii şi de a le adapta la diferite situaţii de comunicare. Titlurile capitolelor sunt sugestive în acest sens: 1. *Găseşte informaţiile de care ai nevoie! Identifică!;* 2. *Alege informaţiile de care ai nevoie! Selectează!;* 3. *Observă şi descrie!;* 4. *Citeşte printre rânduri! Ghiceşte! Încearcă să deduci!;* 5. *Dă exemple!;* 6. *Învaţă să dai definiţii!;* 7. *Compară!;* 8. *Clasifică!;* 9. *Spune-ţi părerea! Interpretează! Argumentează!;* 10. *Sintetizează! Formulează concluzii!*

În cadrul fiecărui capitol, exerciţiile, atât în secţiunea de literatură, cât şi în cea de limbă sunt anume concepute pentru a sprijini ideea centrală. Spre exemplu, capitolul 8 are titlul *Clasifică!* Exerciţiile, pe lângă faptul că vizează însuşirea cunoştinţelor de literatură (oda) şi de morfologie (adverbul), urmăresc dezvoltarea capacităţii de *a clasifica*. Cuvintele-cheie – din sfera semantică a verbului respectiv – sunt evidenţiate în cerinţa exerciţiilor: *criteriu, include, clasifică, grupează, clase* (p. 109–113).

Astfel construit, manualul constituie atât un ghid, cât şi o provocare permanentă pentru elev, pus în situaţia de a-şi exprima nu numai cunoştinţele, dar şi personalitatea, de a învăţa, dar şi de a folosi ceea ce a învăţat. Exerciţiile solicită elevul, dar nu ca factor pasiv de memorare, ci ca manifestare a individualităţii: „Ce imagini îşi vin în minte?", „Ce te aştepţi să găseşti în text?" (p. 58–60), „Imaginează-ţi că eşti regizorul unui spectacol de teatru. Cum ar trebui să arate în viziunea ta...", „Dacă ai fi fost autorul nuvelei, cum ai fi descris...?"

Pentru elev, manualul este atractiv şi amuzant, nu sobru şi greoi, ci inventiv şi jucăuş. Formula stilistică este apropiată de cea a revistelor şi almanahurilor de divertisment specifice vârstei. Astfel, pagina titlu a fiecărui capitol adaptează câte un tip de joc pe care elevii îl cunosc şi-l practică frecvent în cadru extraşcolar: „Compară cele două imagini! Ce obiecte apar în ambele? Ce obiecte apar doar în A?" (p. 89). „Personajele gramaticale", implicarea permanentă cerută de exerciţii (*extrage, alege, selectează, izolează* etc.) contribuie la crearea unui cadru ludic şi a unei atmosfere destinse, în care însă elevul este cu abilitate condus spre un scop bine stabilit, astfel încât, la final descoperă că se pot dobândi cunoştinţe şi „din joacă". Fonetica, de pildă, un domeniu arid şi neatractiv pentru elev, se învaţă apelând la texte pe care copiii le cunosc şi le folosesc în orele de joacă (exerciţii de dicţiune, cuvinte inventate, limba păsărească).

Urmărind adecvarea la o anumită categorie de vârstă şi cu o anume sferă de activitate, manualul nu este nicidecum superficial, nu trece cunoştinţele temeinice într-un plan secund. Textele literare sunt reprezentative pentru speciile studiate, dar se caută să fie cât mai aproape de lecturile elevilor. Fragmentul de roman este ales din *Toate pânzele sus*, cunoscut şi accesibil la această vârstă, proverbul este ilustrat cu *Povestea vorbii* de Anton Pann. S-a renunţat însă la sistemul comentariilor dictate de profesor în favoarea realizării lor de către elev, prin metode inductive. Prin întrebări (autoarea dovedeşte că stăpâneşte foarte bine metoda euristică), pornind de la text şi lucrând mereu pe baza lui, elevul este îndrumat pas cu pas: de la extragerea informaţiilor pe fişe, trecând prin întocmirea şi ordonarea planului de idei pe ciornă, la sintetizarea ideilor în versiunea finală. Raportarea se face însă permanent la punctul de vedere individual („Dă citate pentru a-ţi susţine opţiunea!", p. 92, „Crezi că în definirea nuvelei este nevoie de ...? De ce ? Ce părere ai? Ce argumente ai?", p. 124).

Testele cuprind exerciţii variate (exerciţii de redactare, de rezumare, exerciţii de tip grilă cu variantă de răspuns A/F etc.) de verificare a cunoştinţelor şi deprinderilor dobândite pe parcursul fiecărui capitol.

Aşa cum este gândit, având în plus un design modern şi dinamic, manualul atrage, oferind elevului o libertate incitantă, însă bine orientată şi controlată de către profesor, care, la rândul lui, are posibilitatea de a îmbogăţi şi dezvolta reperele metodologice.

În contextul reformei învăţământului românesc, manualul Andrei Vasilescu se numără printre cele mai îndrăzneţe şi nonconformiste, reprezentând o schimbare substanţială faţă de vechiul stil de predare a limbii şi literaturii române.

Dovedind libertate de gândire şi flexibilitate, urmărind folosirea cunoştinţelor de literatură şi gramatică în scopul de a deprinde capacitatea de comunicare adecvată, manualul are un subtext şi un subtitlu: „Învaţă să gândeşti!"

ANDREEA ENACHE
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ DE LINGVISTICĂ
(BRL, 41, 1998)
LUCRĂRI DE LINGVISTICĂ APĂRUTE ÎN ȚARA NOASTRĂ ÎN CURSUL ANULUI 1998*

DE

ION DĂNĂILĂ, MIHAELA POPESCU GAVRILAȘ, FLORIN STERIAN**

SUMAR

În atenția cititorilor 229

I. *Documentare și informare* 231
1. Bibliografii 231
2. Periodice 231
3. Volume omagiale, culegeri 232
4. Rezumate de teze de doctorat 233
5. Indici, sumare 234

II. *Generalități* 234
1. Manifestări științifice 234
2. Dări de seamă, cronici 236

III. *Lingvistică generală* 236
1. Lingvistică teoretică 236
2. Lingvistică matematică și aplicată 242

IV. *Limba română* 243
1. Generalități 243
2. Istoria lingvisticii românești 244
3. Istoria limbii române 246
4. Dialectologie 247
a. Graiurile dacoromâne 247
b. Aromână 248
c. Istroromână 248
d. Meglenoromână 249

* Au fost incluse și titluri din anii precedenți extrase din culegeri, din periodice etc. care nu ne-au parvenit la timp.

** Au colaborat la întocmirea fișelor bibliografice Eleonora Popa, Rodica Bogdan, Mihaela Marin, Nicoleta Mihai, Mihaela Popescu Gavrilaș și, parțial, Melania Bădic, Silvia Săvulescu; a colaborat, parțial, la diverse operații, Carolina Popușoi. Prelucrarea electronică a fost făcută de Ion Dănăilă și, parțial, de Florin Sterian, Mihaela Popescu Gavrilaș, Viorel Deliu, Rodica Bogdan, Carolina Popușoi, Doina Sparionoapte.

LR, XLVIII, nr. 3–4, p. 227–387, București, 1999

5. Filologie 249
6. Fonetică şi fonologie 256
7. Gramatică 256
a. Generalităţi 256
b. Morfologie 256
c. Sintaxă 257
8. Lexicologie 258
a. Semantică 258
b. Formarea cuvintelor 267
c. Etimologii 267
d. Lexicografie 270
9. Limbă literară 283
a. Stilistică, poetică, limba scriitorului 283
b. Cultivarea limbii 290
10. Onomastică 293
a. Antroponimie 293
b. Porecle 294
c. Toponimie 294
11. Ortografie, ortoepie, punctuaţie 295
12. Româna peste hotare 296
V. *Balcanistică* 297
VI. *Filologie clasică* 297
VII. *Germanistică* 299
VIII. *Orientalistică* 301
IX. *Romanistică* 301
X. *Slavistică* 304
XI. *Tracologie* 306
XII. *Limba albaneză* 306
XIII. *Limba armeană* 306
XIV. *Limba etruscă* 307
XV. *Limba iliră* 307
XVI. *Limba japoneză* 307
XVII. *Limba maghiară* 307
XVIII. *Limba rromani* 308
XIX. *Limbi amerindiene* 308
XX. *Limbi chino-tibetane* 309
XXI. *Limbi hamito-semitice* 309
XXII. *Limbi indo-europene* 309
XXIII. *Limbi turcice* 309
XXIV. *Limbi artificiale* 310
XXV. *Metodica predării limbilor* 310
1. Generalităţi 310
2. Limba română 310
3. Limbi străine 313
4. Manuale, cursuri, ghiduri etc. 315
XXVI. *Varia* 341
XXVII. *In honorem* 342
XXVIII. *In memoriam* 342

Abrevieri şi sigle 343
Indice alfabetic 353
1. Autori 353
2. Cuvinte 379

ÎN ATENŢIA CITITORILOR

Din dorinţa de a oferi cititorilor o bibliografie cât mai cuprinzătoare şi date fiind dificultăţile pe care le întâmpinăm în aflarea, la timp, a lucrărilor de lingvistică de circulaţie mai restrânsă (locală sau judeţeană) apărute în ţara noastră, ne adresăm – pe această cale – autorilor de astfel de lucrări, rugându-i să ni le semnaleze, trimiţând informaţiile necesare pentru BRL pe adresa:

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ „IORGU IORDAN"
Redacţia revistei „Limba română"
– Pentru BRL –
Calea 13 Septembrie nr. 13
76100 Bucureşti

Ar fi de preferat ca autorii să trimită, dacă este posibil, un exemplar din lucrare la această adresă. Imediat ce au fost fişate pentru BRL şi, eventual, au fost citite pentru recenzare, lucrările primite vor fi predate bibliotecii Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan" din Bucureşti al Academiei Române, ca donaţii din partea autorilor. Confirmarea primirii lucrărilor o va constitui însăşi includerea acestora în BRL.

Avem în vedere aici articolele, studiile, notele, recenziile etc. de lingvistică publicate în periodice locale care nu au intrat încă în circuitul BRL (vezi secţiunea *Abrevieri şi sigle* a prezentei bibliografii), precum şi culegerile, volumele, cursurile etc. editate de centrele universitare din ţară, de muzeele municipale, judeţene sau locale, de filialele societăţilor ştiinţifice etc.

Autorii mulţumesc anticipat tuturor celor care vor răspunde prezentului apel.

Cât priveşte ortografierea acestui număr din BRL, cititorii sunt rugaţi să reţină că textele care nu aparţin autorilor bibliografiei (numele şi prenumele autorilor, titlurile şi subtitlurile lucrărilor, denumirile rubricilor, ale titlurilor comune, ale instituţiilor care au patronat lucrările) sunt redate în o r t o g r a f i a î n c a r e a u f o s t t i p ă r i t e, iar textele autorilor BRL (sumarul, prezenta notă, precum şi explicaţiile siglelor, ale abrevierilor, indicele de cuvinte, ca şi notele bibliografiei) reflectă n o u a o r t o g r a f i e a l i m b i i r o m â n e.

I. *DOCUMENTARE ŞI INFORMARE*[*]

1. BIBLIOGRAFII

1. DĂNĂILĂ, ION, POPA, ELEONORA, *Bibliografia românească de lingvistică* (BRL, **39**, 1996). *Lucrări de lingvistică apărute în ţara noastră în cursul anului 1996*, LR, **46**, nr. 4–6, 1997, 343–504 [Au colaborat la întocmirea fişelor bibliografice Mihaela Gavrilaş, Mihaela Marin, Nicoleta Mihai, Silvia Săvulescu, Anca Sevcenco, Oana Sitaru, Ariadna Ştefănescu. A colaborat, parţial, la diverse operaţii, Florin Sterian. Prelucrarea electronică a fost făcută de Ion Dănăilă, Eleonora Popa].
2. DIMCEA, ALEXANDRU, *Bibliografia tipăriturilor psaltice din România (1820–1947)*, COrt, **2**, 1998, 166–178.
3. HALICHIAS, ANA-CRISTINA, *Bibliografia lucrărilor prof. univ. dr. Teodora Cristea*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 7–18.
4. *** *«Balkania». Bibliographie chronologique*. I: 1938; II–III: 1939–1940; IV: 1941; V: 1942; VI: 1943; VII 1: 1943; VII 2: 1944; VIII: 1945, RESEE, **35**, nr. 3–4, 1997, 232–258 [coordonare de Elena Siupur şi Radu G. Păun; autori studenţii: Ada Marghetici, Dan Cain, Alin Ciupală, Eduard-Marian Frunzeanu, Cătălin Giurhat, Geoge Scutaru, Marius Ţeia, Radu Urlan].
5. *** ***Bibliografia Naţională Română***. Cărţi. Albume. Hărţi. Bibliografie elaborată de Biblioteca Naţională a României, **47**, nr. 1–24, 1998.
6. *** *Bibliographie des travaux du professeur Sorin Stati*, Hommage Sorin Stati, 1997, 3–15.
7. *** *Lucrările profesorului Liviu Onu*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 5–12 [întocmită de Liviu Onu].
8. *** *Maria Iliescu. Activité scientifique*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 18–39 [cu 276 de titluri].

VEZI şi nr. 37–39, 42, 43, 45, 46, 106, 107, 112, 113, 141, 158, 195–197, **274**, 318, 352, 420, 431, 440, 475, 516, 548, 550, 618, 687, 710, 715, 795, 807, 818, 822, 832, 987, 1030, 1241, 1244, 1250, 1254, 1266, 1267, 1280, 1311, 1387, 1432, 1494, 1537, 1543, 1571, 1576, 1640, 1669, 1685, 1718, 1754, 1784, 1793, 1805, 1825, 1832, 1873, 1882.

2. PERIODICE

9. *Acta Universitatis Cibinum*. Vol. 2. Seria *Filologie*. Coordonator: Elena Guţan Pamfil, Sibiu, [f. e.], 1997.

[*] Numerele culese cu caractere **aldine drepte** trimit la titluri de cărţi sau de volume separate.

Pentru a economisi spaţiul grafic, numele editurilor sau acelea ale instituţiilor sub egida cărora a apărut lucrarea (ultimele sunt puse între paranteze rotunde la sfârşitul indicaţiei bibliografice) au fost abreviate, iar prescurtările respective apar la locul lor alfabetic în secţiunea *Abrevieri şi sigle* (culese cu caractere *cursive albe*). Acelaşi tratament l-au avut şi indicaţiile referitoare la rezumate, precum şi termenii bibliografici uzuali.

Din acelaşi motiv, recenziile la volumele şi la lucrările incluse în acest număr al bibliografiei nu au mai fost trecute separat, în secţiunea de recenzii, ci imediat după indicaţia bibliografică a lucrării recenzate, precedate de prescurtarea „Rec.", titlul recenziei păstrându-se ca atare numai atunci când din el nu reiese ce lucrare este discutată. În sfârşit, titlurile recenziilor la cărţile incluse în bibliografii din anii precedenţi au fost reduse la o informaţie minimă, suficientă numai pentru identificarea lucrării recenzate, după care au fost puse puncte de suspensie între paranteze drepte; cu ajutorul unei trimiteri, cititorul va putea afla nu numai titlul complet al lucrării recenzate, ci şi toate indicaţiile bibliografice necesare.

10. *Anale*. Vol. VII. Seria *Filologie şi Relaţii publice*, Timişoara, Augusta (UTib), 1998, 167 p.
11. *Analele ştiinţifice ale Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi* (Serie nouă). *Limbi şi literaturi străine*, Iaşi, EUI, **1**, 1998.
12. *Analele ştiinţifice ale Universităţii „Ovidius"*, Constanţa, TUO, **8**, 1997 (**Studia in honorem Teodora Cristea**). Vezi şi nr. **30**.
13. *Analele Universităţii din Craiova*. Seria *Langues et littératures romanes*, **2**, nr. 2–3, 1998, Craiova (**Etudes romanes dédiées à Maria Iliescu**). Vezi şi nr. **25**.
14. *Analele Universităţii din Craiova*. Seria *Ştiinţe filologice*, Craiova, **19**, nr. 1–2, 1997.
15. *Convorbiri didactice*. Limba română în învăţământul preuniversitar. Director: V. Semenov, Bacău, **1**, 1990 [**9**, nr. 27, 1998].
16. *Limba română*, Bucureşti, EAR, **46**, nr. 1–3 (**Profesorului Liviu Onu la 80 de ani**); nr. 4–6, 1997. Vezi şi nr. **29**.
17. *Revue des études sud-est européenne* – Danube – Balkans – Mer Noire, **35**, nr. 3–4, 1997. Vezi şi nr. 1164 şi 1166.
18. *Revue roumaine de linguistique*, Bucureşti, EAR, **41**, nr. 5–6, 1996; **42**, nr. 1–2, 1997 (**Hommage au professeur Sorin Stati**). Vezi şi nr. **27**.
19. *Studia Universitatis „Babeş–Bolyai". Philologia*, Cluj-Napoca, **42**, nr. 1–2, 1997 (**Hommage à Jean Starobinski**). Numéro édité par Rodica Baconsky et Rodica Lascu-Pop. Vezi şi nr. **26**.
20. *Studii şi cercetări lingvistice*, Bucureşti, EAR, **47**, nr. 1–6, 1996 [Număr dedicat celui de-al XII-lea Congres de Lingvistică şi Filologie Romanică, Bruxelles, 23–29 iulie 1998].
VEZI şi nr. 22–24, 254, 265, 337, 1329.

Recenzii

21. DRAGOMIRESCU, IOANA, *Recenzii şi note de lectură* [⁎*⁎ *Discourse and Society*. Volume 7/Number 4/ October 1996], RRS, **8**, nr. 3–4, 1997, 483–484.
22. NUŢĂ, ION, *Limba română*, revistă de ştiinţă şi cultură, Chişinău, anul VII, nr. 1–2 (37–38), ianuarie–aprilie 1998, RevRom, **4**, nr. 2, 1998, 6.
23. VETIŞANU, VASILE, *O revistă a Basarabiei*, RLib, nr. 2472, 16 mai 1998, 14 [*Limba română*, Chişinău].
24. ⁎*⁎ *Weitere Bände der Reihe GGR*. **Beiträge zur Germanistik**, ZGR, nr. 1–2, 1998, 344–345.
VEZI şi nr. 21.

3. VOLUME OMAGIALE, CULEGERI

25. ⁎*⁎ *Etudes romanes dédiées à Maria Iliescu*, Craiova, EU, 1998, 202 p. (**Analele Universităţii din Craiova**. Seria *Langues et littératures romanes*, **2**, nr. 2–3, 1998) [pe cop. IV: Ce volume représente un modeste hommage adressé à Madame le professeur Maria Iliescu de la part de ses anciens collègues, collaborateurs et étudiants; cu 1 fot. (p. 3) şi *tabula gratulatoria* (p. 202)]. Vezi şi nr. 13.
26. ⁎*⁎ *Hommage à Jean Starobinski*, 1997, 189 p. (**Studia Universitatis „Babeş–Bolyai". Philologia**) (Numéro édité par Rodica Baconsky et Rodica Lascu-Pop, **42**, nr. 1–2, 1997). Vezi şi nr. 19.
27. ⁎*⁎ *Hommage au professeur Sorin Stati*, Bucureşti, EAR, 1997 (**Revue roumaine de linguistique**, **42**, nr. 1–2, 1997). Vezi şi nr. 18.

28. *** *Limbă şi literatură*. Colegiul de redacţie: Mioara Avram, Mircea Borcilă, Gh. Bulgăr, Nicolae Constantinescu, Paul Cornea, Alexandru Crişan, Olga Duţu, Narcisa Forăscu, Mircea Frânculescu (redactor-şef), George Gană, Mircea Handoca, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Gh. Lăzărescu, Mihai Moraru, Ştefan Munteanu, A. Gh. Olteanu, Dim. Păcurariu, Mircea Popa, Alexandru Ruja, Nicolae Saramandu, Florentina Sânmihăian (redactor), Roxana Sorescu, Petru Ursache, Bucureşti, (SSF), **42**, nr. 1, 2–4, 1998.
29. *** *Profesorului Liviu Onu la 80 de ani*, Bucureşti, EAR, 1997 (**Limba română**, **46**, nr. 1–3, 1997). Vezi şi nr. 16.
30. *** *Studia in honorem Teodora Cristea*, [Constanţa], TUOC, 1997, 296 p. (**Analele ştiinţifice ale Universităţii „Ovidius"**. Secţiunea Filologie, **8**, Partea I, 1997). Vezi şi nr. 12.
VEZI şi nr. 12, 13, 16, 18, 19.

Recenzii

31. CHIVU, GH., *Limba română este patria mea. Studii. Comunicări. Documente*. Revista „Limba română", Fundaţia Culturală „Grai şi Suflet", Chişinău, 1996, 343 p., Hyperion, **7**, 1998, 187–188 [studiile publicate în revistă, între anii 1991 şi 1996, despre „limba moldovenească"; redactor: Alexandru Bantoş].
32. CIUBOTARU, MIRCEA, *Aromânii* [...], Deşteptarea, **8**, nr. 1, 1998, 5, 6; reluare din „Revista română", nr. 4, 1997, p. 12. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **34**.
33. CRISTEA, OVIDIU, *** *Aromânii* [...], RI, nr. 11–12, 1997, 789–810. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **34**.
34. RĂDULESCU, MIHAI SORIN, Neagu Djuvara, *Aromânii* [...], RRH, **36**, nr. 1–2, 1997, 164–166. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **34**.

4. REZUMATE DE TEZE DE DOCTORAT

35. BĂLAN, LUMINIŢA, *General şi particular în procesul standardizării limbii chineze*. Rtd. Cond. şt. prof. dr. Nădejdea Anghelescu, Bucureşti, EUB, 1997, 25 p. (UB. FLLS).
36. BERECHET, RODICA, *Termeni de evaluare aplicabili omului în limba latină Axiologicele totalizatoare*). Rtd. Cond. şt. prof. dr. Iancu Fischer, Bucureşti, EUB, 1997, [25] p. (UB. FLLS) [cu bibl. p. 20–25].
37. BOBOC, LEONID, *Stylistique comparée des termes de couleur*. Rtd. Cond. şt. prof. dr. Teodora Cristea, Bucureşti, EUB, 1996, 27 p. multigr.
38. BUBURUZAN, RODICA, *Structuri exclamative în limba arabă literară modernă*. Rtd. Cond. şt. prof. dr. Nădejdea Anghelescu, Bucureşti, EUB, 1997, 32 p. (UB. FLLS) [cu bibl. p. 28–29].
39. CIOBANU, ELENA, *Funcţia sintactică de complement în limba română*. Rtd. Cond. şt.: prof. dr. doc. Gavril Istrate, Iaşi, EUI, 1997, 33 p. multigr. [cu bibl. p. 26–33].
40. GHIGA, GEORGETA, *Elemente fatice ale comunicării în româna vorbită*. Rtd. Cond. şt. dr. Nicolae Saramandu, Bucureşti, IFD, 1998, 37 p. multigr. (AR. IFD).
41. HANGA-CALCIU, RODICA, *Homonymy in English*. A Synchronic and Diachronic Approach with Special Reference to Homophones, Heterographs. Rtd. Cond. şt. prof. dr. Adrian Nicolescu, Bucureşti, EUB, 1997, 16 p. (UB. FLLS).
42. MITRIC, OLIMPIA T., *Scriptori, cărturari şi manuscrise în limba română din nordul Moldovei (secolele XVI–XIX). Catalogul manuscriselor în limba română din fonduri şi colecţii sucevene*. Rtd. Cond. şt. prof. univ. dr. Dan Horia Mazilu, Bucureşti, EUB, 1997, 26 p. (UB. FL) [cu bibl. p. 21–22].

43. MORARU, MIHAELA, *Particularităţi stilistice în proza contemporană rusă şi modalităţi de redare a lor în limba română*. Rtd. Cond. şt. prof. dr. G. Mihăilă, Bucureşti, EUB, 1996, 25 p. (UB. FLLS) [cu bibl. p. 18–25].
44. STOLOJAN, GRIGORE, *Contribuţii la determinarea frecvenţei fundamentale în vederea recunoaşterii unui vocabular de cuvinte româneşti*. Rtd. Cond. şt. acad. prof. dr. doc. ing. Mihai Drăgănescu, Bucureşti, UPB, 1998, 29 p. (UPB. FET).
45. SUPERCEANU, RODICA, *The Rhetoric of Scientific Articles*. Rtd. Cond. şt. prof. dr. Alexandra Cornilescu, Bucureşti, EUB, 1997, V + 25 p. (UB. FLLS) [cu bibl. p. I–V].
46. VODĂ, ŞTEFAN, *Terminologia maritimă militară în limba rusă contemporană*. Rtd. Cond. şt. prof. univ. dr. Ecaterina Fodor, Bucureşti, EUB, 1997, 26 p. (UB. FLLS) [cu bibl. p. 22–26].

5. INDICI, SUMARE

47. NĂSTASE, VERA, DIMA, EMANUELA, TELEOACĂ, DANA, *Indicele revistei pe anul 1996*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 295–306 [materii: Vera Năstase; autori: Dana Teleoacă; cuvinte: Emanuela Dima].

II. *GENERALITĂŢI*

1. MANIFESTĂRI ŞTIINŢIFICE

48. ANTONESCU, FLORIN, *Olimpiada internaţională de limba şi literatura română*, CrN, **9**, nr. 2101, 5 febr. 1998, 13 [Bologna, 30 mart.–30 apr. 1998].
49. AVRAM, MIOARA, *Congresul de lingvistică şi filologie romanică de la Palermo*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 293–294 [al XXI-lea Congres Internaţional de Lingvistică şi Filologie Romanică de la Palermo, 18–24 sept. 1995].
50. CONSTANTINI, MICHEL, *Présentation*, CSem, nr. 12, 1998, 1–2 [despre al IV-lea Congres al Asociaţiei Internaţionale de Seicente, Sao Paolo, aug. 1996].
51. CREANGĂ, ALINA, *Eonul Blaga. Întîiul veac*, Steaua, **49**, nr. 4–5, 1998, 42, 63 [despre lucr. la simp. şt. cu ocazia centenarului Lucian Blaga (1895–1995), org. de SCA la Cluj-Napoca]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **31**.
52. CRIŞ, MARIANA, *Congresul multidisciplinar „Latinitatea: viitorul unui trecut"*, 15–20 oct., Bucureşti şi Cluj-Napoca, AL, nr. 72, 1 (în Azi, 12 oct. 1998).
53. FERRO, TERESA, *Un prilej fericit*, Orizont, **10**, nr. 1, 1998, 9 [int. luat de Adriana Babeţi].
54. GENCĂRĂU, ŞTEFAN, *Note la un colocviu internaţional*, Steaua, **49**, nr. 7–8, 1998, 70 [Colocviul Internaţional Sextil Puşcariu, org. de AR, UBB, FL, ILIL, Cluj-Napoca, 3–4 iul. 1998]. Vezi şi nr. 64.
55. LONGIN POPESCU, ION, *Congresul latinităţii. Viitorul unui trecut*, CrRom, **10**, nr. 10, 1998, 2–4 [Cluj-Napoca, 16–20 oct. 1998, org. de FCR, MA, CSTC; participanţi: André Horst (Geneva), *Viitorul limbilor clasice*; Henrique e Gandelman (Rio de Janeiro), *Droit d'auteur et Copyright*; Adolf Armbruster (München), *România, Ialta şi Malta*; Augustin Buzura (AR, FCR), *Cultură, libertate, demnitate*; Sergiu Pavlicenco (Chişinău), *Culturile de frontieră*; Olavo de Carvalho (Rio de Janeiro), *Credinţa zero*; Ioan Aurel Pop (Cluj-Napoca), *Latinitatea română*;

Jeronimo Moscardo, *Latinitatea în secolul XXI*; Huguette de Broqueville (Belgia), *Limba universală*; Dumitru Protase, *Despre Dacia postromană*; Mihai Zamfir (UB), *Un lux necesar*; J. A-B. L. e Seabra (Portugalia), *Un război pierdut*; Andrei Ionescu (UB), *Trunchiul latinității*; Eugenio Coşeriu, *Latino, nu latino-slavă*; Fernando de Mello Freyre (Brazilia), *Nobila Țară Română*]. Vezi şi nr. 59, 60.

56. MODREANU, C., *Cultura română în universitățile lumii*, Adevărul, nr. 2474, 14 mai 1998, 4. [despre a 2-a ed. a Reuniunii Internaționale „Cultura română în universitățile lumii", cu tema „Rolul culturii române în lumea contemporană" org. de FCR, Braşov, 31 mai – 5 iun. 1998].
57. MURVAI, OLGA, *Cuvânt înainte*, CNB, 1998, 5 [la vol. de la nr. **67**].
58. REINHEIMER RÂPEANU, SANDA, *Cuvânt înainte*, CNB, 1998, 7–8 [la Conferința Națională de Bilingvism, Bucureşti, 16–17 iun. 1997]. Vezi şi nr. **67**.
59. SAVU, CORNELIA-MARIA, *Latinitatea este viitorul unui trecut*, CrN, **9**, nr. 2334, 7–8 n. 1998, 7 [despre congresul multidisciplinar de la nr. 55].
60. SAVU, CORNELIA-MARIA, *Sub înaltul patronaj al preşedintelui Emil Constantinescu şi al preşedintelui Portugaliei, Jorge Sampaio, latinitatea îşi conturează viitorul şi în România*, CrN, **9**, nr. 2310, 10–11 oct. 1998, 6 [despre congresul de la nr. 55].
61. SUCEVEANU, OLTEA, *Limba română, în seminar internațional*, AL, nr. 70, 7 (în Azi, nr. 1823, 28 sept. 1998) [despre cel de-al VII-lea Seminar Internațional sub genericul „Limba română – mijloc de comunicare şi informare radiofonică", desfăşurat la 21–27 sept. 1998, pe itinerarul Bucureşti – Timişoara – Alba-Iulia, org. de Societatea Română de Radiodifuziune – Radio România Internațional].
62. TOMA, STELA, *Zilele „Cantemir" la Chişinău*, LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 115–120 [simp. org. la Chişinău, de către AM şi US, la 20 oct. 1998].
63. UNGUREANU, CORNEL, *Jurnal italian, 15–19 decembrie 1997*, Orizont, **10**, nr. 1, 1998, 9.
64. VASILIU, GABRIEL, *Colocviul internațional „Sextil Puşcariu" (3–5 iulie 1998)*, LL, **43**, nr. 2, 1998, 127–131. Vezi şi nr. 54.
65. *** *CNEL (Colocviul național de ecologie lingvistică)*, StUBBPh, **42**, nr. 4, 1998, 3–113.
66. *** *Comunicările Hyperion. Filologie*. **8**. Volum coordonat de Dim. Păcurariu, Bucureşti, EHyperion XXI, 1998, 212 p. (SAH. UH. FF) [vol. cuprinde com. celei de-a şaptea ses. şt. a FF a UH, 19–20 mai 1997, CUB]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **80**; **39**, 1996, nr. **97**; **38**, 1996, nr. **37**; **36**, 1995, nr. **142bis**; **35**, 1992, nr. **99**.
67. *** *Conferința Națională de Bilingvism, 16–17 iunie 1997*. Coordonatorul volumului prof. univ. dr. Olga Murvai, Bucureşti, Kriterion, 1998, 341 p. Vezi şi nr. 57, 58.
68. *** *Romanoslavica* XXXV. Referate şi comunicări prezentate la cel de-al XII-lea Congres Internațional al Slaviştilor (Cracovia, 26 august – 2 septembrie 1998). *Doklady i soobščenija predstavlenye na XII Meždunarodnom sъezde slavistov (Krakovy, 26 avgusta – 2 sentjabrja 1998). Rapports et communications présentées au XIIe* Congrès international des slavistes (Cracovie, 26 août – 2 septembre 1998), Bucureşti, EUB, 1997, 391 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **34**; **39**, 1996, nr. **41**; **37**, 1994, nr. **1568**; **36**, 1993, nr. **1135**; **35**, 1992, nr. **1129**; **34**, 1991, nr. **1195**; **32**, 1989, nr. **1436**; **31**, 1988, nr. **1821**; **29**, 1986, nr. **1545**; **28**, 1985, nr. **1434**; **26**, 1983, nr. **154**; **25**, 1982, nr. **212**; **23**, 1980, nr. 2059; **15**, 1972, nr. 1214; **14**, 1971, nr. **1061**; **12**, 1969–1970, sigla **RS**; [**11**], 1968–1969, nr. 976; [**9**], 1966–1967; [**7**], 1966–1965; [**5**], 1962–1963; [**4**], 1961–1962; [**1**], 1959, sigla **RS**.
69. *** *România, Italia şi cultura Europei Centrale*, Udine, 16–18 decembrie 1997, Orizont, **10**, nr. 1, 1998, 8.

VEZI şi nr. 302, 950, 1207, 1274, 1325, 1417, 1418.

Recenzii

70. MOROIANU, CRISTIAN, *Comunicările „Hyperion"*, **6**, 1996, 246 p.; **7**, 1997, 272 p., coord. Dim Păcurariu, Bucureşti, „Hyperion, XXI", **8**, 1998, 212 p., LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 121–122. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **80**; **39**, 1996, nr. **97**.

2. DĂRI DE SEAMĂ. CRONICI

71. SAVU, CORNELIA-MARIA, *La invitaţia Fundaţiei Culturale Române, profesorii care predau în limba română în ţările din jurul României vin la Bucureşti*, CrN, **9**, nr. 2215, 25 iul. 1998, 15 [Curs de perfecţionare pentru cadrele didactice care predau limba română în ţări din jurul României, Bucureşti, 5–15 aug. 1998]. Vezi şi nr. 72, 73.
72. *Cursuri de limba română pentru profesorii din jurul României*, CrRom, **10**, nr. 7–8, 1998, 2 [a VI-a ed. a Cursurilor de perfecţionare pentru cadrele didactice care predau în limba română în ţările din jurul României, org.: FCR, MEN, 5–15 aug. 1998; pentru cadre didactice, redactori de publicaţii şi posturi RTV în limba română din Republica Moldova, Ucraina, Iugoslavia, Macedonia]. Vezi şi nr. 71, 73.
73. *** *Fundaţia Culturală Română organizează Cursuri de limbă, cultură şi civilizaţie românească*, Adevărul, nr. 2521, 8 iul. 1998, 4 [Baia Mare, 15 iul. – 6 aug. 1998]. Vezi şi nr. 71, 72.

III. *LINGVISTICĂ GENERALĂ*

1. LINGVISTICĂ TEORETICĂ

74. ARISTOTEL, *Poetica.* Studiu introductiv, traducere şi comentarii de D. M. Pippidi. Ediţia a III-a îngrijită de Stela Petecel, Bucureşti, EIRI, 1998, 294 p. Rec.: Mircea N. Stoian, Ziua, **5**, nr. 1159, 13 apr. 1998, 4.
75. AZZOUZ, VIORICA, *Un exercice très délicat: la traduction*, AUIŞLLS, **1**, 1998, 25–29 [rez. rom.].
76. BALÁZS, GÉZA, *Szociálpszychológia és nyelvpolitik. Nyelvi teendőnk szociálpszychológiai környezete*, A Hét, **29**, nr. 28, 1998, 3, 4.
77. BAZZANELLA, CARLA, *Towards a Multidimensional Linguistic Approach to Verbal Interaction*, Hommage Sorin Stati, 1997, 39–45.
78. BERDAN, LUCIA, *Magia cuvântului*, Asachi, **8**, nr. 111, 1998, 7.
79. BOCHMANN, KLAUS, *Şcoala de la Leipzig şi problema paradigmelor epistemologice*, Steaua, **49**, nr. 7–8, 1998, 90–92.
80. B[OIANGIU], M[AGDALENA], *Sentimente, crime şi adevăruri. (Adevăr)*, Dilema, **6**, nr. 264, 1998, 5.
81. BOTH, IOANA, *Saussure s'est-il trompé?*, Hommage Jean Starobinski, 1997, 37–46.
82. BRAD-CHISACOF, LIA, *Schimbarea de cod şi împrumuturile*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 51–66 [rés. fr.].

83. BRÂNZEU, PIA, *Teaching Images*, CSem, nr. 12, 1997, 116–124 [au colaborat: Mirela Achim, Mihaela Andrei, Brândușa Brînzei, Olivera Ciosici, Dana Cismaș, Dana Crăciun, Anca Fericean, Tania Petcovici, Loredana Pungă, Ioana Sălăjan, Cristina Wolff; cu 3 fig.].
84. BREAZ, MIRCEA, *Pentru o poetică a tautologiei*, StUBBPh, **42**, nr. 4, 1998, 37–43 [rés. fr.].
85. CARANI, MARIE, *De Panofsky à Schapiro, et après*, CSem, nr. 12, 1998, 31–39.
86. CARPOV, MARIA, *(Eu)forie **versus** disforie*, CIE, **7**, nr. 47, 1997, 1, 11.
87. CĂLINESCU, CONSTANT, *Conflictele de limbaj*, AL, nr. 60, 4 (în Azi, nr. 1773, 20 iul. 1998).
88. CĂLINESCU, MATEI, *Relectura. Unsprezece. Abordarea psihologică (II)*, VR, **93**, nr. 1–2, 1998, 100–105; nr. 3, 64–69; *Doisprezece. Ficționalitatea*, nr. 4–5, 79–87 [trad. de Viorel Ștefănescu]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. 135.
89. CIFOR, LUCIA, *Nevoia de Coșeriu*, RevRom, **4**, nr. 3, 1998, 1, 5.
90. CORNEA, PAUL, *Introducere în teoria lecturii*. Ediția a II-a, Iași, Polirom, 1998, 236 p. (**Collegium**. Seria *Litere*, 36). Rec.: G. S., Ziua, **5**, nr. 1158, 6 apr. 1998, 4; Ecaterina Mihăilă, LL, **43**, nr. 2, 1998, 136–138. Vezi BRL, **31**, 1988, nr. **265**.
91. CORNU, GENEVIÈVE, *Sémiotique et pensée visuelle: Ferdinand de Saussure, l'empreinte psychique*, CSem, nr. 12, 1998, 9–15.
92. COȘERIU, EUGEN, *Relația dintre lingvistica contrastivă și traducere* (Eugenio Coseriu, *Kontrastive Linguistik und Übersetzung: ihr Verhältnis Zueinander*. In Akten des Internationalen Kolloquiums, Trier/Saarbrücken, 25–30. 9. 1978, Wilhelm Fink Verlag München, 1991, p. 188–199), AUILLS, **1**, 1998, 5–20 [trad. de Casia Cujbă].
93. COȘERIU, EUGENIU, *Determinare și coordonare. Două probleme ale unei lingvistici a vorbirii (I)*, Forum, **40**, nr. 469–470–471, 1998, 38; trad. de Constantin Dominte din vol. *Determinación y entoro. Dos problemas de una lingüística del hablar*. În: *Teoría del lenguaje e lingüística general*. Cinco estudios, Biblioteca Románica Hispánica, Editorial Gredos, 1962, p. 282–323].
94. COTEANU, ION, *Crestomație de lingvistică generală*. Ediție îngrijită de acad. ..., București, EFRM, 1997, 274 p. [cu ind. de aut. p. 267–269, mat. p. 270–271]. Rec.: *** ON, nr. 220, 1998, 8.
95. CRĂCIUN, GHEORGHE, *Between Language and Reality: Modern Poetry and Transitivity*, NIJ, nr. 1–2, 1998, 12–42.
96. CRISTEA, TEODORA, *Stratégies de la traduction*, București, EFRM, 1998, 269 p. (USH. FLLS).
97. CUCIUC, NINA, *La terminologie comme science et ses notions de base*, BulȘt–Iași, **7**, 1998, 219–226 [rez. rom.].
98. CUILENBURG, J. J. VAN, SCHOLTEN, O., NOOMEN, C. W., *Știința comunicării*, București, Humanitas, 1998, 312 p. [v. cap. *Comunicare și limbaj*, p. 148–179]. Rec.: Dan Stanca, RLib, nr. 2468, 12 mai 1998, 20; Ana Sârbu, Bârladul, **3**, nr. 5, 1998, 2].
99. CUNIȚĂ, ALEXANDRA, *De la practica bilingvului la teoria lingvistică*, CNB, 1998, 113–118 [rés. fr.].
100. DAVIDOIU-ROMAN, ANCA, *Paratext și structură narativă*, LL, **43**, nr. 2, 1998, 5–11 [rés. fr.].
101. DOBOȘ, DANIELA, *On Some Early Translations at the Beginnings of English Technical Writing*, AUILLS, **1**, 1998, 31–37 [rez. rom.].
102. DOBRE, DAN, *Structures présuppositionnelles dans la presse: le quotidien*, RRL, **41**, nr. 5–6, 1996, 171–185.
103. DOBRESCU, EMILIAN N., *Sociologia comunicării*, București, EVictor, 1998, 160 p.
104. DOBROVIE-SORIN, CARMEN, *On the Denotation and Scope of Indefinite*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 188–238.
105. DOLEŽEL, LUBOMÍR, *Poetica occidentală. Tradiție și progres*. Traducere de Ariadna Ștefănescu. Postfață de Călin-Andrei Mihăilescu, București, EUnivers, 1998, 264 p. [trad. vol. Lubomír Doležel, *Occidental Poetics: Tradition and Progress*, f. l.; f. e.; f. a.; cu bibl. (p. 219–243), ind. de nume (p. 244–261)].

106. DOSPINESCU, VASILE, *Semiotică şi discurs didactic*. Cu un cuvânt înainte de Joseph Courtés şi o prefaţă de Maria Carpov, Bucureşti, EDP, 1998, 412 p. [cu bibl. (p. 371–400), 10 an. în facs. (p. 401–412); rés. fr. (p. 341–370)].

107. DOSPINESCU, VASILE, *Semne şi cunoaştere în discursul didactic*. Cu un cuvânt înainte de Maria Carpov, Iaşi, EJunimea, 1998, 240 p. [cu bibl. (p. 210–240) şi 3 an. în facs.].

108. DRAGOŞ, ELENA, *Cuvânt înainte*, StUBBPh, **42**, nr. 4, 1998, 3.

109. DURAND, GILBERT, *Figuri mitice şi chipuri ale operei. De la mitocritică la mitoanaliză*. Traducere de Irina Bădescu, Bucureşti, ENemira, 1998, 310 p. Rec.: Andreea Deciu, *Texte vechi, idei noi*, RLit, **31**, nr. 25, 1998, 19.

110. EZECHIL, LILIANA, *Achiziţionarea competenţei de a comunica*, BulŞtSU-Piteşti, **1**, nr. 1, 1998, 97–99 [Engl. Ab.].

111. FLOREA, T., *Protocol, obiceiuri, comportament (5). Limbajul comunicării este foarte important*, Economistul, nr. 33, 19 febr. 1998, 5 [la rubr.: Despre eticheta omului de afaceri].

112. FORDHAM, FRIEDA, *Introducere în psihologia lui C. G. Jung*, Bucureşti, EIRI, 1998, 208 p. (**Mica bibliotecă de psihologie**) [cu bibl. p. 185–193]. Rec: Mircea N. Stoian, Ziua, **5**, nr. 1093, 26 ian. 1998, 4.

113. FRÂNCU, CONSTANTIN, *Evoluţia reflecţiilor privind limbajul din antichitate până la Kant*, Iaşi, CED, 1998, 16 p. (Colecţia **Lingua**, 4) [cu bibl. p.154–161].

114. FRIEDRICH, HUGO, *Structura liricii moderne de la mijlocul secolului al XIX-lea până la mijlocul secolului al XX-lea*. În româneşte de Dieter Fuhrmann. Prefaţă de Mircea Martin, Bucureşti, EUnivers, 1998, 338 p. Rec.: C. Stănculescu, RLib, nr. 2633, 20 n. 1998, 24; M. P. B., Curentul, **2**, nr. 237, 11 oct. 1998, 19.

115. GRACEÉN, BALTASAR, *Paradigme*. Traducere de Sorin Mărculescu, Bucureşti, Humanitas, 1998, [fnp]. Rec.: Dan Stanca, *O lucrare de poetică*, RLib, nr. 2579, 18 oct. 1998, 20.

116. GREIMAS ALGIRDAS, JULIEN, FONTANILLE, JACQUES, *Semiotica pasiunilor. De la stările lucrurilor la stările sufletului*. Traducere de Mădălina Lascu şi Rodica Paliga. Ediţie îngrijită de Sorin Paliga, Bucureşti, EScripta, 1997, 286 p. [trad. vol. *La Sémiotique des passions. Des états des choses aux états d'âme*, Paris, Editions du Seuil, 1991].

117. GUŢU ROMALO, VALERIA, *Comunicare şi societate*, RLit, **31**, nr. 48, 3, 18.

118. GUŢU ROMALO, VALERIA, *Lingvistica azi*, Hyperion, **8**, 1998, 175–177.

119. GUŢU ROMALO, VALERIA, *Support situationnel du message dans le texte dramatique*, Hommage Sorin Stati, 1997, 61–66.

120. HABA, IOSIF, MERCE, EUGENIU, *Stilurile de orientare interpersonală în comunicare şi impactul lor mangerial*, BulŞt-ATU, nr. 1, 1998, 123–127 [Engl. Ab.].

121. HÉDI, HOKA, *Reclama şi mesajele subliminale*, Psihologia, nr. 1, 1998, 36–39.

122. HUIZINGA, JOHAN, *Homo ludens. Încercare de determinare a elementului ludic al culturii*. Traducere de H.-R. Radian. Cuvânt înainte de G. Liiceanu, Bucureşti, Humanitas, 1998, 333 p. Rec.: Andreea Deciu, *Miza cea mare şi o mică mai mică*, RLit, **31**, nr. 43, 1998, 19.

123. IONESCU, CORNEL MIHAI, *Cercul lui Hermes*, Bucureşti, EUE, 1998, 196 p.

124. IONESCU, CORNEL MIHAI, *Literatura comparată ca metaliteratură*, CNB, 1998, 217–223.

125. IONESCU, DANIELA, *The Categorial Status of the Prototypical Small Clause*, RRL, **42**, nr. 3–4, 1997, 167–183.

126. I. S., *Limbaje care pier*, Magazin, **51**, nr. 40, 1998, 9.

127. ISACHI, PETRU, *Sufletul romantic şi natura*, ConvDid, **9**, nr. 27, 1998, 2–5.

128. JOACHIM, SÉBASTIEN, *Le sujet de l'écriture plastique. Pour une sémiotique informée par les sciences cognitives*, CSem, nr. 12, 1998, 41–51.

129. JOLY, MARTINE, *Image et indice*, CSem, nr. 12, 1998, 17–20.

130. KIM, YOUNG HAE, CONSTANTINI, MICHEL, *Pour une théorie transculturelle de la création iconique*, CSem, nr. 12, 1998, 53–60.

131. KLÁRIK, ATTILA, *A bilingvizmus néhany elméleti kérdése az angol szakirodalom tükrében*, CNB, 1998, 136–142 [Engl. Ab.].
132. LAMIZET, BERNARD, *Rationalité sémiotique et rationalité esthétique*, CSem, nr. 12, 1998, 21–29.
133. LĂZĂRESCU, LUMINIȚA, *O modalitate de traducere: metataxa*, AUILLS, **1**, 1998, 21–24 [Engl. Ab.].
134. LOBIUC, IOAN, *Contactele dintre limbi (O ramură „nouă" și distinctă a științei limbajului)*. Vol. I: *Istoricul teoriilor și metodologiilor*, Iași, EUI, 1998, 220 p.
135. LOCHARD, GUY, BOYER, HENRY, *Comunicarea mediatică*. Traducere de Bogdan Geangălău, Iași, IE, 1998, 120 p. (Colecția **Memo**. *Litere, Științe umaniste*) [trad. vol. *La communication médiatique*, Paris, Editions du Seuil, 1998].
136. LODGE, DAVID, *Limbajul romanului*. Traducere de Radu Paraschivescu, București, Univers, 1998, [fnp].
137. LOTOȚCHI, DAN, *Sfârtecarea trupului, sfârtecarea textului. Traiect semiologic*, Paralela 45, **5**, nr. 1, 1998, 15.
138. LUHMANN, NIKLAS, *Percepție și comunicare: despre reproducerea formelor*, RRS, **8**, nr. 3–4, 1997, 377–386 [trad. de Raluca Știreanu].
139. MANEA, GHEORGHE, *România și Uniunea Europeană. Elemente de dialogologie*, ETA, nr. 79, 1998, 1, 4 (în: Economistul, **9**, nr. 64, 6 apr. 1998).
140. MARCUS, SOLOMON, *Relativismul lingvistic*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 111–114 [Engl. Ab.].
141. MAVRODIN, IRINA, *Poietică și poetică*, Craiova, SR, 1998, 340 p. [cu bibl. p. 317–326; Engl. Ab.; rés. fr.; deutsch. Zus.; riass. it.; русс. рез.]. Rec.: N[icolae] P[relipceanu], *O excelentă carte de teorie literară*, RLib, nr. 522, 14 iul. 1998, 2.
142. McQUAIL, DENIS, *Comunicarea ca proces de influență*, RRS, **8**, nr. 3–4, 1997, 399–407 [trad. de Daniela Rusu].
143. MIHAI, GHEORGHE, *Retorica tradițională și retorici moderne*, București, All, 1998, 344 p.
144. MITREA, HENRIETA, *Opinii despre particularitățile discursului politic în democrație*, S&C, nr. 4, 1998, 18–22.
145. MITREA, HENRIETA, *Tipuri de limbaj politic*, S&C, nr. 4, 1997, 35–40.
146. MUNTEANU, FLORIN, *Capcana cuvintelor*, Curentul, **2**, nr. 79, 6 apr. 1998, 7 [la rubr.: Exerciții de gândire].
147. MUNTEANU, ȘTEFAN, *Ființa, gândirea și limbajul*, Asachi, **8**, nr. 110, 7 [la rubr.: Filosofia limbajului].
148. MUNTEANU, ȘTEFAN, *Studii de lingvistică și stilistică*, Pitești, Pygmalion, 1998, 336 p. (**Studii**) [Engl. Ab.; rés. fr.].
149. NEGOMIREANU, DOINA, *Vocabularul minimal – o delimitare pragmatică*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 160–165.
150. NEGRICI, EUGEN, *Sistematica poeziei*, București, FCR, 1998, 176 p. Rec.: Nicolae Prelipceanu, RLib, nr. 2585, 25 sept. 1998, 20; ⁎⁎⁎ *Cum se fac versurile*, Adevărul, nr. 2590, 20 sept. 1998, 3.
151. NEȚ, MARIANA, *Dumas Père – contemporanul meu sau exerciții de apropiere*, CIE, **8**, nr. 9, 1998, 1, 10, 11 [Diana Mețiu în dialog cu ...].
152. OANCEA, ILEANA, *Semiostilistica (unele repere)*, Timișoara, EExcelsior, 1998, 216 p. Rec.: Mariana Neț, LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 127–128.
153. OLTEAN, ȘTEFAN, *Ficțiunea, lumile posibile și discursul indirect liber*, Cluj-Napoca, EStudium, 1998, [fnp].
154. PARPALĂ-AFANA, EMILIA, *Introducere în stilistică*, Pitești, Paralela 45, 1998, 246 p. (Colecția **Deschideri**, seria *Universitas*).

156. PAZ GAGO JOSÈ M., *Enonciation et réception au cinéma: le cinémateur*, CSem, nr. 12, 1998, 61–67.
157. PÉNTEK, JÁNOS, *Factori de asimetrie în bilingvismul social*, CNB, 1998, 186–194 [Engl. Ab.].
158. PETRESCU, LIVIU, *Poetica postmodernismului.* Ediţia a II-a, Piteşti, Paralela 45, 1998, 176 p. (Seria **Deschideri**) [cu bibl. p. 165–176].
159. PETRIC, GABRIEL, *Stilistica tăcerii*, Paralela 45, **5**, nr. 1, 1998, 29.
160. PICARDI, EVA, *Conceptual Schemes, Belief Revision, and Radical Interpretation*, Hommage Sorin Stati, 1997, 67–79.
161. PLEŞU, ANDREI, *Limba păsărilor.* Ediţia a II-a, Bucureşti, Humanitas, 199, 272 p. Rec.: M. P. B., Curentul, **2**, nr. 7, 12 ian. 1998, 8; Nicolae Prelipceanu, RLib, nr. 2369, 13 ian. 1998, 20; Genica Stănciulescu, Ziua, **5**, nr. 1093, 26 ian. 1998, 4. Vezi BRL, **37**, 1994, nr. **309**.
162. POGOCEANU, ROZMARI, *Ideologie şi limbaj*, RTS, **2**, nr. 2, 1998, 27–34.
163. POP, DORU, *Pentru o poetică a comunicării non-verbale*, StUBBPh, **42**, 1998, 73–82 [Engl. Ab.].
164. POPESCU, DAN, *Arta de a comunica*, Bucureşti, EEc, 1998, 288 p. Rec.: ∗*∗ Capital, nr. 42, 12 oct. 1998, 44.
165. POPESCU, GABRIEL, *„Glossă" în orizontul „unei filosofii" eminesciene „oblice"*, AUCSF, **19**, nr. 1–2, 1997, 31–36 [rés. fr.].
166. RAŢĂ-DUMITRIU, NICOLAE, *Încercare de sistematizare a definiţiilor lingvistice date literaturii (I)*, Hyperion, **7**, 1998, 87–106 [rés. fr.]; *(II)*, CNB, 1998, 69–87 [rés. fr.].
167. RICOEUR, PAUL, *Despre interpretare. Eseu asupra lui Freud.* Traducere din limba franceză de Magdalena Popescu şi Valentin Protopopescu, [f. l.], ETrei, 1998, 586 p. [+ 3 p. nenum., cu fot.; după ed. ~~o~~riginală: *De l'interprétation. Essai sur Freud*, Paris, Editions du Seuil, 1965].
168. SANSON, PASCAL, *Redécouverte du sens et resémantisation de l'espace habité*, CSem, nr. 12, 1998, 71–101 [cu 8 fig.].
169. SAUSSURE, FERDINAND DE, *Curs de lingvistică generală.* Publicat de Charles Bally şi Albert Sechehaye, în colaborare cu Albert Riedlinger. Ediţie critică de Tullio De Mauro. Traducere şi cuvânt înainte de Izverna Tarabac, Iaşi, Polirom, 1998, 432 p. (**Collegium**, 76, *Litere*) [Titlul original: *Cours de linguistique générale*].
170. SEREN-ROSSO, M. L., *Devenir scientifique traducteur à l'Université de Haut Alsace*, AUILLS, **1**, 1998, 51–52.
171. SEREN-ROSSO, M. L., *Splendeur et vicissitudes de la traduction technique en France*, AUILLS, **1**, 1998, 47–49.
172. SFETEA, ROXANA, *Scurte consideraţii cu privire la limbă şi religie*, Armonia, **6**, nr. 1–2, 1998, 9.
173. SPĂRIOSU, MIHAI, *Resurecţia lui Dionysos – Jocul şi dimensiunea estetică în discursul filozofic şi ştiinţific modern.* Traducere şi postfaţă de Ovidiu Verdeş, Bucureşti, EUnivers, 1997, 375 p. Rec.: Andreea Deciu, *Miza cea mare şi o miză mai mică*, RLit, **31**, nr. 43, 1998, 19.
174. STANCIU, GABRIELA, *Tehnici de comunicare pentru performanţă. Programarea neurolingvistică*, AdE, nr. 27, 1998, 18.
175. STEGU, MARTIN, *La sémiotique visuelle: avec ou contre la linguistique?*, CSem, nr. 12, 1998, 3–7.
176. ŞERBĂNESCU, ANDRA, *Questions / vs./ Directives*, Hommage Sorin Stati, 1997, 81–83.
177. ŞTIRBĂŢ, TRAIAN, *La réalité logique et la „dialectique" de ses formes*, BulŞt-Iaşi, **7**, 1998, 91–97 [rez. rom.].
178. TUŢESCU, MARIANA, *L'argumentation. Introduction à l'étude du discours*, Bucureşti, EUB, 1998, 424 p. [cu bibl. p. 409–416] (Colecţia **Ştiinţe ale limbajului**).
179. VAILLANT, ALAIN, *Poezia. Introducere în metodele de analiză a textelor poetice.* Traducere, cuvânt înainte şi note de Bogdan Ghiu, Bucureşti, CR, 1998, 207 p.

180. VALENTIN, RĂZVAN, *Limbajul în afaceri*, Economistul, nr. 42, 1998, 76–77.
181. VASILE, MARIAN, *Intertextualitate şi discurs dialogic*, AL, nr. 66, 5 (în Azi, nr. 1832, 31 aug. 1998).
182. VASILIU, EMANUEL, *When Does the Hearer Ask Questions?*, Hommage Sorin Stati, 1997, 89.
183. VATTIMO, GIANNI, ROVATTI, PIER ALDO, *Gândirea slabă*. Texte de Leonardo Amoroso, Gianni Carchia, Giampero Comolli, Filippo Costa, Franco Crespi, Alessandro Dal Lago, Umberto Eco, Maurizio Ferraris, Diego Marconi, Pier Aldo Rovatti, Gianni Vattimo. Traducere de Ştefania Mincu, Constanţa, Pontica, 1998, 240 p.
184. VÂNTU, ILEANA, *L'expression de la cohérence dans les interviews-portraits*, Hommage Sorin Stati, 1997, 91–98.
185. VELEA, DUMITRU, *O metaforă hegeliană*, ACinAn, **2**, 1998, 2, 11.
186. VLAD, CARMEN, *„Ecologie şi deontologie lingvistică"*, StUBBPh, **42**, nr. 4, 1998, 15–18 [Engl. Ab.].
187. VLAD, CARMEN, *Latin et roumain dans la terminologie sémiotique actuelle*, TR, **7**, nr. 4, 1998, 21–25.
188. WALD, HENRI, *Autonomia gândirii*, AdLA, **7**, nr. 422, 1998, 10.
189. WALD, HENRI, *De la sapienţial la teoretic*, AdLA, **7**, nr. 413, 1998, 7.
190. ZANC, DAIANA TH., *Logos semantikos la Heidegger şi Coseriu*, StUBBPh, **42**, 1998, nr. 4, 19–12 [Engl. Ab.].
191. *** *Semiotică şi filosofie*. Selecţia, studiul introductiv, notele şi comentariile de Alexandru Boboc, Bucureşti, EDP, 1998, 135 p.
VEZI şi nr. 3, 6, 8, 18, 26, 27, 30, 31, 40, 45, 50, 51, 66, 299, 568–570, 595, **1223**.

Recenzii

192. BĂLAŞA, ARIANA, *Naratologia, la „ora" bilanţului*, AUCŞF, **19**, nr. 1–2, 1997, 380–381 [rés. fr.; Jaap Lintvelt, *Punctul de vedere*, Bucureşti, EUnivers, 1994]. Vezi BRL, **37**, 1994, nr. **275**.
193. BORONEANŢ, V., *O teorie nouă a formării limbilor europene*, RLib, nr. 2457, 28 apr. 1998, 20 [Mario Alinei, *Origini delle lingue d'Europa*. Volume I. *La Teoria della Continuita*, Societa Editrice Il Mulino, Bologna, 1996].
194. DECIU, ANDREEA, *Formalismul veşnic tânăr*, RLit, **31**, nr. 6, 1998, 19 [Grupul μ, *Retorica poeziei. Lectură lineară, lectură tabulară*. Traducere şi prefaţă de Marina Mureşanu Ionescu ...]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **147**.
195. DECIU, ANDREEA, Umberto Eco, *Şase plimbări prin pădurea narativă*, trad. de Ştefania Mincu ..., RLit, **31**, nr. 22, 1998, 19. Vezi BRL, **49**, 1997, nr. **152**.
196. DRĂCEA, CLAUDIA, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, *Conversaţia. Structuri şi strategii. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite* [...], AUILLS, 1998, 157–160. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **182**.
197. DRĂCEA, CLAUDIA, N. B. Mečkovskaja, *Social'naja lingvistika*, izd. 2-e Izd-tvo Aspekt Press, Moskva, 1996, 207 p., AUILLS, **1**, 1998, 160–162.
198. DRĂGAN, IOAN, *Recenzii şi note de lectură*, RRS, **8**, nr. 3–4, 1997, 471–472 [Jacques Gerstlé, *La communication politique*, coll. „Que sais-je", P.U.F., Paris, 2e éd., 1993].
199. KREMNITZ, GEORG, Elisabeta Barbu, *Einführung in die kontrastive Analyse/ Introducere în analiza contrastivă* [...], RRL, **42**, nr. 3–4, 1997, 312–314. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1661**.
200. NEŢ, MARIANA, Adrian-Paul Iliescu, Mihaela Miroiu, Adrian Miroiu, *Filosofie*. Pentru licee şi şcoli normale, Bucureşti, EDP, 1996, 272 p., LR, **46**, nr. 4–6, 1997, 335–336.
201. OANCEA, ILEANA, *Redécouvrir Dumas: Le pays où il fait mort*, CSem, nr. 12, 1998, 125–127 [Mariana Neţ, *Alexandre Dumas: Le pays où il fait mort. Un exercice de lecture*, Viena, 1997].

202. O. O., *Arta comunicării*, Curentul, **2**, nr. 161, 14 iulie 1998, 2 [Vera F. Birkenbibl, *Antrenamentul comunicării sau arta de a ne înţelege*].
203. POPESCU, GEORGE, *Instrumentarul semioticii*, AUCŞF, **19**, nr. 1–2, 1997, 386–387 [Gian Paolo Caprettini, *Segni, testi, comunicazione. Gli strumenti semiotici*, Torino, UTET Libreria, 1997].
204. RUSU, DANIELA, *Recenzii şi note de lectură*, RRS, **8**, nr. 3–4, 1997, 473–474 [Deborah Schiffrin, *Approaches to Discourse*, Blackwell, Oxford UK & Cambridge USA, 1995].
205. RUŞU, DANIELA, *Recenzii şi note de lectură*, RRS, **8**, nr. 3–4, 1997, 477–479 [Michael Stubbs, *Discourse Analysis: The Sociolinguistics Analysis of Natural Language*, Basil Blackwell, Oxford, 1995].
206. *** *Biografia lui Chomsky*, RLit, **31**, nr. 17, 1998, 23 [Robert F. Barsky, *Noam Chomsky. O voce discordantă*, MIT Press, 1997].
VEZI şi nr. 21.

2. LINGVISTICĂ MATEMATICĂ ŞI APLICATĂ

207. ATANASIU, ADRIAN, *Local Splicing Grammar Systems*, AUB-MI, **44**, 1997, 29–38.
208. AVRAM, LARISA, *Achiziţia categoriilor funcţionale în cazul copiilor bilingvi*, CNB, 1998, 97–104 [Engl. Ab.].
209. BACIU, ILEANA, *The Syntax of Multiple Wh-questions*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 22–40.
210. BARBU, ANA-MARIA, *Gramatici categoriale. Studiu comparativ cu gramaticile de constituenţi*, LR, **46**, nr. 4–6, 1997, 239–252.
211. BĂLĂNESCU, TUDOR, DUMITRU, MARIUS, POTOP-BUTUCARU, DUMITRU, *Asupra unei implementări posibile a limbajului Brunel*, BulŞtMI-Piteşti, nr. 1, 1997, 17–30.
212. BĂLĂNESCU, TUDOR, GEORGESCU, HORIA, GHEORGHE, MARIAN, *A New Cooperation Protocol for Grammar Systems*, AUB–MI, **44**, 1997, 85–95.
213. BĂLĂNESCU, TUDOR, GEORGESCU, HORIA, GHEORGHE, MARIAN, *Modelarea concurenţei cu sisteme de gramatici*, BulŞtMI-Piteşti, nr. 1, 1997, 31–42.
214. BOT, IOANA, *Eminescu şi informatica*, Vineri (supl. la Dilema), **2**, nr. 5, 1998, 16.
215. DASSOW, JÜRGEN, MITRAN, VICTOR, *On the Leftmost Derivation in Cooperating Grammar Systems*, RRMPA, **4**, nr. 3–4, 1998, 361–374.
216. DINU, PETRIŞOR LIVIU, *The Alphabet of Syllables with Applications in the Study of Rime Frequency*, AUB-MIS, **44**, 1997, 39–44.
217. FUNERIU, I., *Principii şi norme de tehnoredactare computerizată*, Timişoara, EAmarcord, 1998, 308 p. [cu an. p. 251–304].
218. JALOBEANU, CIREŞICA, *Syntactic Methods in Time Series Analysis*, ATN, **39**, nr. 2, 1996, 37–44.
219. MĂRĂNDUC, CĂTĂLINA, *Teste asupra corectitudinii textului*, LR, **46**, nr. 4–6, 1997, 253–276.
220. MIHALACHE, ADRIAN, *Text vs. Hipertext*, Vineri (supl. la Dilema), **2**, nr. 6, 1998, 16.
221. MURGU, HORIA, *Filogeneza limbajului ecran*, Concepte, **1**, nr. 1, 1998, 10–11.
222. POPESCU, MARIUS, *Training Strategies in Learning to Play Games*, AUB-MI, **44**, 1997, 147–155.
223. PURCIA, SEVER, *Elemente de psihopedagogie a însuşirii scrierii. Pentru infirmi motori cerebral şi disgrafici*, Bucureşti, EDP, 1998, 127 p.

224. ROMAN, ELIZA, *Stiluri în matematică?*, CIE, **8**, nr. 19, 1998, 1, 10, 11.
225. SANTOS-GARCIA, GUSTAVO, LEPĂDATU, DUMITRU V., *Artificial Neural Networks in Automatic Speech Recognition Using a Hidden Markov Model System*, BulIPIM, **44 (48)**, nr. 1–2, 1998, 43–49 [rez. rom.].
226. SASAKI, KAN, *Constraint-Based Solution of Voicing Agreement and Disagreement in Romanian*, RRL, **41**, nr. 5–6, 1996, 215–232.
227. TOFAN, DOINA, *Asupra unor aspecte ale logicii nuanțate*, GM, **15 (94)**, nr. 1, 1997, 34–40.

VEZI și nr. 36, 40, 44, 79 , 82, 87, 92, 120, 124–126, 136, 152, 153, 164, 174, 177, 181.

IV. *LIMBA ROMÂNĂ*

1. GENERALITĂȚI

228. ANDRONESCU, ECATERINA, *Enclavizarea lingvistică pune în pericol integrarea României*, Timpul, **9**, nr. 41, 1998, 56 [scrisoare adresată președintelui țării, domnului prof. univ. dr. Emil Constantinescu din partea ..., secretar al Comisiei de Învățământ, Știință și Sport din Camera Deputaților].
229. BĂNCILĂ, VASILE, *Limba română în 1978*, Manuscriptum, **29**, nr. 3–4, 1998, 172–178.
230. BLAGA, MIRON, *Limba și reforma*, ACinAn, **2**, nr. 7, 1998, 1.
232. BULGĂR, GH., *Istorie, limbă și cultură*, Pitești, CCD, 1998, 142 p. Rec.: Gh. Chivu, Hyperion, **8**, 1998, 192–193.
233. CÂNDROVEANU, HRISTU, *Pro George Pruteanu*, Deșteptarea, **8**, nr. 1, 1998, 7 [despre predarea istoriei și geografiei României în română].
234. CIOBANU, LAURA, *În camere, continuă bătălia împotriva universității maghiare. Virgil Petrescu le propune ungurilor să-și facă universități cu banii lor*, Cotidianul, **8**, nr. 47, 3 iul. 1998, 4 [și despre predarea istoriei și geografiei României în română].
235. COȘERIU, EUGENIU, *Dacoromâna și aromâna*, Deșteptarea, **8**, nr. 6, 1998, 1.
236. FRANCO, RUY, *Limba noastră cea română*, RM, nr. 437, 27 n. 1998, 4.
237. MAGDA, ILEANA, *Opt decenii de învățământ în limba română în Iugoslavia*, Aldine, **3**, nr. 138 (în Azi, 7 n. 1998, 2).
238. MATEI, PAMFIL, *Limba română în fața Occidentului*, AUCIBF, **2**, 1997, 185–191.
239. PORAWSKA, JOANNA, *Studiile de limba română la Universitatea Jagellonă din Cracovia. Anii 1975–1995*, Tribuna, **10**, nr. 16–18, 1998, 1, 15.
240. PRELIPCEANU, NICOLAE, *Reînvie Accademia di Romania de la Roma*, RLib, nr. 1406, 25 febr, 1998, 20.
241. PRUTEANU, GEORGE, *Afirmația domnului Frunda că „ideea apărării limbii române în România este jignitoare pentru români" este o aiureală. Nu este jignitor să-ți aperi limba. Chiar românii o cer*, CrN, **9**, nr. 2079, 1998, 3 [int. luat de Ortansa Tudor].
242. PRUTEANU, GEORGE, *Planează asupra României pericolul federalizării învățământului*, Cotidianul, nr. 90, 23 aug. 1998, 10 [int. luat de I. Constantin].
243. RĂDULESCU, IRINEL, *Limba română, sământă de scandal în România*, JurnN, **6**, nr. 1689, 12 dec. 1998, 4.
244. STATI, SORIN, *„Patriotismul lingvistic" – o atitudine de primă importanță*, CrN, **9**, nr. 2081, 13 ian. 1998, 9 [int. luat de Alina Eremia].
245. TAPPE, ERIC, *Studii de română în Marea Britanie*, Tribuna, **10**, nr. 14–15, 1998, 10.
246. TOMA, ION, *Limba română – temei al unității poporului român*, ON, nr. 207, 1998, 4.

247. TOMA, ION, *Limbă şi cultură românească (I)*, ON, nr. 203, 1998, 4; *(II)*, nr. 205, 1998, 7.
248. VASILE, MIHAI, *Frumuseţe de rostire*, Aldine, nr. 129 (în Azi, 11 iul. 1998, I).
249. VORNICU, ROBERTA, *Lectorate româneşti la Strasbourg şi New York*, EvZ, **7**, nr. 1761, 11–12 apr. 1998, 4.
250. *** *Limba română e patria mea*, RM, **9**, nr. 441, 1998, 4 [scrisoare către redactorul-şef al publicaţiei, trimisă de Aurora Peţan].

Recenzii

251. BALOGH, JÓZSEF, Cezar Tabarcea, *Istoria culturală a limbii române*, Curentul, **2**, nr. 239, 13 oct. 1998, 19 [la rubr.: Bursa manuscriselor]
252. *** Sextil Puşcariu, *Die Rumänische Sprache* [...], 22, **9**, 24–29 martie 1998, 3. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **352**.

2. ISTORIA LINGVISTICII ROMÂNEŞTI

253. ALEXANDRESCU, SORIN, *Atitudinea stilistică sau despre Tudor Vianu*, 22, **9**, nr. 1, 1998, 13–15.
254. AMARANDEI, GHEORGHE, *Reviste literare din trecut. „Tudor Pamfile" – 75 de ani de la apariţie*, Colloquium, **2**, nr. 2, 1998, 8–9.
255. ANTONESCU, GEORGETA, *Generozitatea cărturarului*, Steaua, **49**, nr. 7–8, 1998, 85–88 [pe marginea vol. Sextil Puşcariu, *Călare pe două veacuri. Amintiri din tinereţe (1895–1906)*, Bucureşti, EPL, 1968].
256. BELTECHI, EUGEN, *Muzeul Limbii Române*, Steaua, **49**, nr. 7–8, 1998, 84–85 [despre Sextil Puşcariu şi *Dicţionarul limbii române, Atlasul lingvistic român*].
257. BILŢIU, PAMFIL, *Simion Bărnuţiu şi preocupările sale umanistice*, AMP, **22**, 1997, 297–299 [Engl. Ab.].
258. BULGĂR, GH., *Centenar Tudor Vianu*, Hyperion, **8**, 1998, 5–13 [1897–1997; rés. fr.].
259. BURLACU, EMIL, *Simion Bărnuţiu şi concepţia sa despre limba naţională*, AMP, **22**, 1998, 301–305 [deutsch. Zus.].
260. BURLACU, IOANA, *Concepţia pedagogică a lui Simion Bărnuţiu*, AMP, **22**, 1998, 307–311 [deutsch. Zus.].
261. CARPOV, MARIA, *Cultura între competenţă şi competiţie*, CIE, **8**, nr. 14, 1998, 1, 10 [int. luat de Cristina Boghian].
262. CAZIMIR, ŞTEFAN, *110 ani de la naşterea lui Iorgu Iordan*, AdLA, **7**, nr. 438, 1998, 4.
263. CÂNDROVEANU, HRISTU, *Tache Papahagi*, Deşteptarea, **8**, nr. 3, 1998, 1.
264. COLIBAN, ALEXANDRA, *Engleza fără Profesor*, RLit, **31**, nr. 46, 1998, 3 [la împlinirea a 6 ani de la moartea lui Dan Duţescu].
265. CRĂCIUN, MARILENA, *Limbă şi naţionalitate în* ***Gazeta de Transilvania***, Gândirea, **7**, nr. 6–7, 1998, 52–56.
266. DAN, ILIE, *Moştenirea lui Sextil Puşcariu*, DLit, **9**, nr. 2, 1998, 9–11.
267. DATCU, IORDAN, *Un dicţionar acum un secol*, Steaua, **49**, nr. 6, 1998, 23 [Dimitrie R. Rosetti, *Dicţionarul contimporanilor din România (1800–1898)*, Bucureşti, Editura Litotipografiei „Populara"].
268. DATHE, UWE, *Jena – un episod de viaţă*, Steaua, **49**, nr. 7–8, 1998, 75–77 [Sextil Puşcariu].

269. DĂRĂBAN, VALENTIN, *Problema limbii naţionale în ideologia paşoptistă din Transilvania*, AMP, **22**, 1998, 11–35 [deutsch. Zus.]
270. DRAGOŞ, ELENA, *Primul rector al Universităţii Româneşti din Cluj*, Steaua, **49**, nr. 7–8, 1998, 77–79 [Sextil Puşcariu].
271. DUMITRAŞCU, KATALIN, *August Treboniu Laurian – romanist*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 118–126.
272. DUMITRESCU, EMIL, ANGHEL, PAVEL, *Ioan Heliade Rădulescu – prezenţa în Muzeul Naţional de Istorie a României*, Valachica, **16**, 1998, 87–93 [rés. fr.; cu 3 fig.].
273. ERNST, GERHARD, *„Limba română" în limba germană*, Steaua, **49**, nr. 7–8, 1998, 72–75 [despre Sextil Puşcariu].
274. FAICIUC, ELISABETA, *Sextil Puşcariu (1877–1948)*. Biobibliografie de ..., Cluj-Napoca, EMLR, EClusium, 1998, CIV + 387 p. (**Biblioteca „Dacoromania"**, 1) [cu notă explicativă (p. V–VIII), siglele şi lista publicaţiilor (p. IX–XVIII), date cronologice privind viaţa şi activitatea lui Sextil Puşcariu (p. XIX–CIV). A. Bibliografie. I. Scrieri de Sextil Puşcariu (p. 1–120); II. Scrieri despre Sextil Puşcariu (p. 121–156). III. Corespondenţă (p. 157–228); IV. Materiale din arhive (p. 229–252). B. Iconografie (p. 253–329). C. Indici: tematic (p. 333–338), alfabetic al operei (p. 339–371), de nume (p. 373–386)].
275. FRUNZĂ, DUMITRAN, *Savantul*, Albina, **101**, nr. 12, 1997, 8 [Tudor Vianu].
276. FRUNZĂ, DUMITRAN, *90 de ani de la trecerea în nefiinţă – B. P. Hasdeu*, Albina, **101**, nr. 9, 1997, 8.
277. FRUNZĂ, DUMITRAN, *200 de ani pentru eternitate. Ienăchiţă Văcărescu*, Albina, **101**, nr. 7, 1997, 9.
278. GHEŢIE, ION, *Tudor Vianu la Institutul de Lingvistică din Bucureşti*, LR, **46**, nr. 4–6, 1997, 235–238.
279. GHINEA, NICOLAE, *Petru Maior*, Redeşteptarea, **8**, nr. 352, 1998, 11.
280. LUNGU, VASILE, *Profesorul, promotor al valorii estetice în anii proletcultismului*, Albina, **101**, nr. 12, 1997, 8 [despre Tudor Vianu; rel. a art. din RLib, 10 dec. 1997].
281. MATEI, PAMFIL, *Orientări actuale în sintaxa limbii române*, AUCIBF, **2**, 1997, 5–8.
282. MIHĂILĂ, GHEORGHE, *Ioan Slavici: preocupări lingvistice*, Academica, **8**, nr. 6, 1998, 4–5.
283. MILAŞ, C., *Relaţia lexicală*, Steaua, **49**, nr. 7–8, 1998, 88–89 [la Sextil Puşcariu].
284. MILICESCU, EMILIA ŞT., *Gheorghe Lazăr – adevăratul autor al* ***Gramaticei Româneşti*** *din 1828 (I)*, RM, nr. 416, 3 iul. 1998, 4; *(II)*, nr. 417, 10 iul., 5; *(III)*, nr. 418, 17 iul., 5; *(IV)*, nr. 419, 24 iul., 5; *(V)*, nr. 420, 31 iul., 5; *(VI)*, nr. 421, 7 aug., 5; *(VII)*, nr. 422, 14 aug., 5.
285. MIRCEA, MAGDA, *Tudor Vianu et l'histoire des traductions en Roumanie*, AUILLS, **1**, 1998, 105–113 [rez. rom.].
286. NICULESCU, ALEXANDRU, *Simbol al demnităţii transilvane*, Steaua, **49**, nr. 7–8, 1998, 70–72 [Sextil Puşcariu].
287. PĂCURARIU, DIM., *Un mare profesor – scurte evocări* –, Hyperion, **8**, 1998, 15–17 [Tudor Vianu, 100 de ani de la naştere: 1897–1997; rés. fr.].
288. PĂCURARIU, MIRCEA, *Câteva aspecte din activitatea lui Onisifor Ghibu la Sibiu*, RT, **7**, nr. 3, 1997, 69–76.
289. PĂUŞ, VIORICA MARIA, *Atestări ale pătrunderii limbilor străine în învăţământul românesc. Evoluţia metodelor de predare a limbii franceze la români*, Forum, **40**, nr. 469–470–471, 1998, 121–122.
290. RAZEŞU, DUMITRU, *Cel mai iubit dascăl al lui Eminescu*, Albina, **101**, nr. 6–7, 1998, 14 [Aron Pumnul].

291. SALA, MARIUS, *Aş vrea să aduc un omagiu profesorilor mei*, CCrit, nr. 5–7, 1997, 59 [Iorgu Iordan, Alexandru Rosetti, Emil Petrovici].
292. SALVAN, FLORIN, *În amintirile unui fost student*, Steaua, **49**, nr. 7–8, 1998, 79–82 [Sextil Puşcariu].
293. SĂRĂŢEANU, LEON, *Lazăr Şăineanu. O dualitate impusă – lingvist român şi francez*, RealE, **43**, nr. 66–67, 1998, 7.
294. SOMEŞAN, MARIA, *Câtă latină ştiau corifeii Şcolii Ardelene? Multă!*, RLit, **31**, nr. 49, 1998, 10.
295. TOMA, ION, *Unitatea culturală şi lingvistică a românilor în viziunea generaţiei de la 1848*, AUSH-I, nr. 1, 1998, 91–101.
296. ŢUGUI, PAVEL, *Emil Petrovici şi unele probleme ale lingvisticii româneşti contemporane (I)*, LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 80–87 [Engl. Ab.].
297. ŢUGUI, PAVEL, *Unele completări la „Precizări la precizări..." de Magdalena Vulpe*, LL, **43**, nr. 1, 1998, p. 26–30 [răspuns la art. Magdalenei Vulpe *Precizări la precizări...*, din LL, **42**, nr. 1, 1997, p. 49–51, în care răspundea la art. aut. *Câteva precizări...*, din LL, **41**, nr. 2, 1996, p. 91–100 (în legătură cu editarea lucrării lui Sextil Puşcariu, *Limba română*. Vol. II. *Rostirea*)]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. 442; **39**, 1996, nr. 443.
298. VIOREL, ELENA, *Participant la redactarea enciclopediei „Meyers Lexikon"*, Steaua, **49**, nr. 7–8, 1998, 82–84 [Sextil Puşcariu].
299. WALD, LUCIA, *Pagini de teorie şi istorie a lingvisticii*, Bucureşti, EAll, 1998, 212 p.
300. ⁎*⁎ *Scrisori către Tudor Vianu*, Vol. III. Ediţie îngrijită de Maria Alexandrescu-Vianu şi Vlad Alexandrescu. Note de Geo Şerban. Postfaţă de Florin Turcanu, Bucureşti, Minerva, 1992, [fnp]. Rec.: ⁎*⁎ RLib, nr. 2452, 22 apr. 1998, 21.
301. ⁎*⁎ *Unitatea limbii române*, Academica, 7, nr. 12, 1997, 16–17 [personalităţi ale culturii române despre limba română].

Recenzii

302. MITU, MIHAI, *Două cărţi despre Emil Petrovici apărute în Serbia*, RS, **35**, 1997 (1998), 375–377 [*Radovi Simpozijumu „Akademik Emil Petrović"*, begejci Beograd, 21–22 X 1995, Novi Sad, 1996, 276 p.; Kosta Roš, *Akademik Petrović i rodni Torak*, Novi Sad, 1997, 216 p.; apărute sub egida Društv Srpskog-Rumunskog prijalestva, Republika Srbije, Novi Sad].
303. POPESCU, DIANA, *Centenar Tudor Vianu*, Adevărul, nr. 2510, 25 iun. 1998, 4 [despre *Manuscriptum*, **28**, nr. 2–4, 1997, număr dedicat centenarului lui Tudor Vianu].

3. ISTORIA LIMBII ROMÂNE

304. BAKI, YMERI, *Teoria „înrudirii" româno-albaneze*, Albanezul, nr. 4, 1998, 160–166.
305. BĂLAŞA, DUMITRU, *Basmul romanizării Daciei. Întemeietorii Romei*, Craiova, DOR, 1998, 108 p.
306. CHIVU, GHEORGHE, *Influenţe maghiare asupra ortografiei scrierilor misionarilor italieni din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea*, CNB, 1998, 7–8 [rés. fr.].
307. CRIHANĂ, MARCEL, *Originea şi dezvoltarea limbii române*, PF, **8**, nr. 3–4, 1998, 11.
308. NICULESCU, ZENOVIA, *Raportul de interdependenţă dintre istorie şi limba română reflectat în colecţiile bibliotecii lui Timotei Cipariu*, MuzN, 9, 1997, 29–34 [rés. fr.]
309. PAMFIL, CARMEN GABRIELA, *Formarea poporului român şi a limbii române în concepţia lui Timotei Cipariu*, RevRom, **4**, nr. 2, 1998, 4.

310. POPESCU-MIHUŢ, EMANUELA, *Ideologie şi vocabular politic în Ţările Române (sfârşitul secolului al XVIII-lea – începutul secolului al XIX-lea) (I)*, SECE, **9**, 1998, 111–118.
311. ROTH, STEPHAN LUDWIG, *Lupta pentru limbă în Transilvania*. Prefaţă de Camil Mureşan. Traducere de Cristina Teodorescu. Ediţie îngrijită şi note de Constantin Vlăduţ, Bucureşti, E 100 + 1 Gramar, 1998, 160 p.
312. RUSU, VICTORIA MĂDĂLINA, *Un cercetător cu o teorie de aproape două secole despre preeminenţa poporului român, a culturii şi a limbii române*, AL, nr. 37, 5 (în Azi, nr. 1651, 26 ian. 1998).
313. SALA, MARIUS, *De la latină la română*, Bucureşti, UE, 1998, 164 p. (AR. ILB. **Limba română**, 1).
314. SALA, MARIUS, *Limba română, limbă romanică*, Bucureşti, EAR, 1997, 19 p. (**Conferinţele Academiei Române**. Ciclul *Limba română şi relaţiile ei cu istoria şi cultura românilor*).
315. TABARCEA, CEZAR, *Un fin analist*, Manuscriptum, **29**, nr. 3–4, 1998, 171 [notă introductivă la lucrarea lui Vasile Băncilă, *Limba română în 1978*, datată 14 aug. 1978, manuscris de 63 p.].
316. THEODORESCU, RĂZVAN, *Vizualitate şi limbaj în vechea civilizaţie a românilor (I)*, Academica, **8**, nr. 9–10, 1998, 29–31; *(II)*, nr. 11, 12–14.
317. TODORAN, ROMULUS, *Contribuţii la studiul limbii române*. Ediţie de Ion Mării şi Nicolae Mocanu, Cluj-Napoca, Clusium, 1998, 336 p. [cu ind. de aut. p. 331– 335].
318. TOHĂNEANU, G. I., *„Viaţa lumii" cuvintelor. Vechi şi nou din latină*, Timişoara, Augusta, 1998, 336 p. (**Biblioteca de jurnalistică**) [cu bibl. p. 327–332].
319. XENOPOL, A. D., *Teoria lui Roesler. Studii asupra stăruinţei românilor în Dacia Traiană*, Bucureşti, EAlbatros, 1998, [fnp]. Rec.: Sorin Cristescu, AUSH-I, nr. 1, 1998, 181–182.
320. ZAMFIR, DANA-MIHAELA, *Opoziţii tematice la perfect şi participiu în dacoromâna secolului al XVI-lea*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 273–292 [cu 7 tab.; rés.fr.].
321. ZUGRAVU, NELU, *Istoria romanităţii nord-dunărene între anii 568–680: protoromânii*, DRom, **3**, nr. 1, 1996, 3–12 [Engl. Ab.].
322. *** *Limbajul regulamentar*, VA, nr. 6, 1998, 18 [despre limbajul militar în scrierile de specialitate din secolul trecut; cu 3 facs.].

Recenzii

323. DIMITRESCU, FLORICA, Ov. Densusianu, *Histoire de la langue roumaine*, Bucureşti EGS–CN, 1997, 1046 p., LLR, **27**, nr. 3, 1998, 61. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **451**; [**11**], 1968–1969, nr. 236.
324. TIMOC, CĂLIN, I. I. Russu, *Obârşia tracică a românilor şi albanezilor*, Arhe, **1**, 1996, 79–80. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **505**.

4. DIALECTOLOGIE

a. Graiurile dacoromâne

325. MĂRGĂRIT, IULIA, **Moroghină/boroghină/zoborină**, LR, **46**, nr. 4–6, 1997, 280–284.
326. MITU, MIHAI, *Interferenţe lexicale germano-polono-ucrainene în graiurile româneşti din Bucovina*, CNB, 1998, 160–168 [rés. fr.].
327. NICULIŢĂ-VORONCA, ELENA, *Datinile şi credinţele poporului român adunate şi aşezate în ordine mitologică*. Vol. I–II. Ediţie îngrijită de Victor Durnea. Introducere de Lucia Berdan,

Iaşi, Polirom, 1998, [fnp]. Rec.: Constantin Coroiu, *„Datini şi credinţe populare româneşti"*, Adevărul, nr. 2540, 20 sept. 1998, 3.

328. POP, MIHAI, *Folclor românesc*. Vol. I–II, Bucureşti, EGS – CN, 1998, [fnp]. Rec.: C. Stănescu, *Un academician fără Academie...*, Adevărul, nr. 2584, 24 sept. 1998, 3.

329. SARAMANDU, NICOLAE, *Despre structura dialectală a dacoromânei*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 185–189.

330. SIMION, EUGEN, *Au apărut zece atlase lingvistice*, CronR, **4**, nr. 1500, 5 ian. 1998, 2; [s. t. c.: Cele mai mari evenimente culturale ale anului 1998]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **483–485**; **39**, 1996, nr. **495**, **496**; **36**, 1993, nr. **446–448**; **16**, 1973, nr. 556; **14**, 1971, nr. 438; **12**, 1969–1970, nr. 562.

b. Aromână

331. CAPIDAN, TH., *Toponimie macedo-română*, Deşteptarea, **8**, nr. 1, 1998, 6; nr. 2, 8; nr. 3, 6; nr. 4, 6; nr. 5, 5.

332. CARAGIU MARIOŢEANU, MATILDA, *Identitate şi identificare în problema aromânească*, RLit, **31**, nr. 51–52, 1998, 22–23.

332 bis. COTEANU, I., *Gramatica aromână practică*, Bucureşti, EFCADP, 1998, [fnp]. Rec.: *** *Ion Coteanu, prima postumă*, CrRom, **10**, nr. 10, 1998, 6.

333. CUŞA, NICOLAE, *Aromânii (macedoneni) în România*, Constanţa, EMuntenia, 1996, 374 p. Rec.: Evantia Bozgan, RI, **8**, nr. 11–12, 1997, 795–796.

334. FRUNZULICĂ, DORU, *Problema macedoneană şi Balcanii*, CrN, **9**, nr. 2256, 8–9 aug. 1998, 7.

335. IONESCU, GHEORGHE, *Lupta de emancipare a aromânilor atestată în istoriografia română şi străină*, RI, **8**, nr. 11–12, 1997, 745–749.

336. M. A., *Suntem alături de fraţii noştri aromâni!*, Dreptatea, nr. 189, 20–26 mai 1998, 12.

337. MARINESCU GÎLĂ, CRISTINA, *Problema românilor de peste hotare (aromânii) în paginile revistei constănţene „Ovidiu" (1898–1910)*, CTC, **8**, nr. 4–6, 1997, 8.

338. PETRE, MARIA, *Aromânii şi relaţiile culturale româno-otomane, la începutul secolului al XX-lea*, **8**, nr. 11–12, 1997, 739–743.

339. SARAMANDU, NICOLAE, ***Romano-balcanica***. *Flexiunea de gen a numeralului* ***trei*** *în aromână*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 207–215 [Engl. Ab.].

340. STAVRESCU, SANDA, *Sufixul* ***-atic*** *în dialectele sud-dunărene şi legăturile lui cu situaţia din franceză*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 173–179.

341. TURCULEŢ, ADRIAN, DELION, PAVEL, *Dialectul aromân (macedoromân) în cântece populare*, Iaşi, EUI, 1998, 126 p.

342. *** *Alfabetlu armânesc*, Deşteptarea, **8**, nr. 4, 1998, 7. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. 500; **39**, 1996, nr. 520; **38**, 1995, nr. 547.

Recenzii

343. IONIŢĂ, VASILE C., *O apariţie lingvistică de excepţie*, Timpul-Reşiţa, **9**, nr. 190, 14 aug. 1998, 4 [Petru Neiescu, *Mic atlas al dialectului aromân ...*; la rubr.: Cuvintele]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. 495.

344. TAFTĂ, LUCIA, *** *Les Aroumains*, Paris, Inalco, Centre d'étude des civilisations de l'Europe Centrale et du Sud-Est, Cahiers, n° 8, 1989 (1990), 186 p., RI, **8**, nr. 11–12, 1997, 790–792.

c. Istroromână

345. AGACHE, CATINCA, *Ce mai ştim despre românii din Croaţia?*, CGL, **9**, nr. 3, 1997, 5 [despre istroromâni].

346. SÂRBU, RICHARD, *Aspecte ale bilingvismului la istroromâni*, CNB, 1998, 198–214 [deutsch. Zus.].
347. SÂRBU, RICHARD, FRĂŢILĂ, VASILE, *Dialectul istroromân. Texte şi glosar*, Timişoara, EAmarcord, 1998, 306 p. [texte (p. 43–181) din Jeiăni şi Şuşceviţa (1992), Jere (1992, 1994–1996); glosar (p. 183–306)].
348. SCĂRLĂTOIU, ELENA, *Istroromânii şi istroromâna*. Relaţii lingvistice cu slavii de sud. Cuvinte de origine veche slavă, Bucureşti, EStaff, 1998, 364 p.

d. Meglenoromână

349. LOZOVANU, DORU, *Răspândirea şi situaţia actuală a meglenoromânilor*, RevRom, **4**, nr. 4, 1998, 10.
350. SCĂRLĂTOIU, ELENA, *Denumiri de unelte agricole tradiţionale la meglenoromâni. Studiu comparat*, SECE, **9**, 1998, 85–97.
351. SCĂRLĂTOIU, ELENA, *Old Megleno-Romanian Denominates of the Place Names*, RESEE, **35**, nr. 3–4, 1997, 189–196.

5. FILOLOGIE

352. ANDREESCU, ANA, *Arta cărţii (Cartea românească în secolele XVI–XVII). Ilustraţie şi ornament în cartea veche românească de până la Vasile Lupu şi Matei Basarab*. Prefaţă de Virgil Cândea, Bucureşti, Integral, 1997, [176] p. [Engl. Ab.; rés. fr.; bibl. (p. 57–59)].
353. ANDRONACHE, ŞTEFAN, *Un document inedit din perioada revoluţiei de la 1848. Predica catihetului Gh. Bodescu ţinută la Biserica Domnească din Bârlad*, Bârladul, **3**, nr. 10–11–12, 1998, 8.
354. ANDRONESCU, ALEXANDRINA, BĂLĂŞESCU, TATIANA, *Destinul unei cărţi*, Valachica, **16**, 1998, 215–223.
355. ANTONESCU, GEORGETA, *Antim Ivireanul. Angajare şi responsabilitate*, Steaua, **49**, nr. 9, 1998, 24–26.
356. ARNĂUTU, NICOLETA, *Un document inedit*, Bârladul, **3**, nr. 5, 1998, 4 [cu 2 facs.].
357. BARBU, VIOLETA, CHIPER, MARIA, LAZĂR, GEORGE, ***Documenta Romaniae Historica*. B**. *Ţara Românească*. Vol. XXX, Bucureşti, EAR, 1998, 518 p. (AR. IIB). Vezi BRL, **32**, 1989, nr. **618** (vol. XXV); **29**, 1986, nr. **717** (vol. VI), **19**, 1976, nr. 599 (vol. XXIV); **18**, 1975, nr. 602 (vol. III), nr. 603 (vol. XI).
358. BINDER, LUDWIG, *Johannes Honterus*. Schriften, Briefe, Zengnisse. Durchsgesehen und ergänzt von Gernot Nussbächer, Bukarest, KV, 1996, 318 p. + 32 p. nenum. fotocopiate.
359. BINDER, PAVEL, *Nobilul român Ştefan Raţ (cca 1670–1720) „odobirăul" Bălgradului, sprijinitor al culturii româneşti*, Apulum, **23**, 1986, 187–190.
360. BUNEA, SILVANA, *Moduri diferite de interpretare a operei şi activităţii mitropolitului Petru Movilă*, RT, **7**, nr. 4, 1997, 171–174.
361. CACAVELA, IEREMIA, *Învăţătură sfântă adecă a sântei şi dumnezăieştei liturghii, 1697*, Sfânta Mănăstire Cozia, Eparhia Râmnicului, 1998. Rec.: Daniela Geangu, *O carte rară redată spiritualităţii româneşti*, Dreptatea, nr. 210, 1998, 12.
362. CÂNDEA, VIRGIL, *Evanghelia în cultura românească*, ST, **49**, nr. 1–2, 1997, 142–152.
363. CÂNDEA,VIRGIL, *Istoria ecleziastică română în arhivele străine*, MSŞIA, **21**, 61–66; rel. în Academica, **7**, nr. 5, 1997, 8–9.

364. CHIABURU, ELENA, *Un tipograf moldovean din secolul al XVIII-lea: Mihail Strelbiţchi*, IN, 2–3, 1996–1997, 81–88.
365. CHINDRIŞ, IOAN, *Cartea românească veche de la Budapesta*, Academica, **7**, nr. 2, 1996, 10–11 [cu 4 facs.].
366. CHINDRIŞ, IOAN, *George Bariţ, ctitor de publicaţii periodice*, Academica, **7**, nr. 10, 1997, 6–7 [cu 2 facs.].
367. CHIVU, GH., *O versiune bănăţeană a* ***Visurilor*** *lui Mamer*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 47–54 [dintr-un ms. miscelaneu din Biblioteca Széchényi, cota quart, slav. 5, *Slujba Şahişului paratului*, copie de la cumpăna sec. al XVII-lea şi al XVIII-lea după *Cele 12 vise ale lui Mamer*, de un anonim bănăţean].
368. CHIVU, GHEORGHE, *Contribuţii asupra scrierilor misionarilor italieni din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea*, CNB, 1998, 129–136 [rés. fr.].
369. CIHODARU, C., CAPROŞU, I., ***Documenta Romaniae Historica***. **A**. *Moldova*. Vol. XXIV, Bucureşti, EAR, 1998, 740 p. (AR. IIB). Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **583** (XXIII); **37**, 1994 (sec. XIII–XIV); **23**, 1980, nr. **973** (III); **18**, 1975, nr. 600 (I), 602 (XXII); **13**, 1970–1971 (XIX).
370. CIMPOI, MIHAI, *Petru Movilă: vocaţia pionieratului cultural*, Academica, **7**, nr. 3, 1997, 7.
371. CIONCHIN, IONEL, *Tezaurul de la Sânnicolaul Mare – argument al continuităţii noastre*, Heliopolis, **4**, nr. 2, 1998, 8–10 [cu 3 fig.].
372. CONSTANTINESCU, VIRGILIU N. G., *Creştinătatea în spaţiile româneşti*, Academica, **7**, nr. 5, 1997, 1.
373. CORESI, *Tâlcul evangheliilor şi molitvenic românesc*. Ediţie critică de Vladimir Drimba. Cu un studiu introductiv de Ion Gheţie, Bucureşti, EAR, 1998, 320 p.
374. COŞBUC, G., *Opere alese*. [Vol.] IX. *Comentariu la* ***Divina Comedie***. Ediţie critică de Gh. Chivu. Prefaţă de Alexandru Duţu, Bucureşti, EMinerva, 1998, XXII + 516 p. (**Scriitori români**) [cu prefaţă (p. V–XVI), notă asupra ed. (p. XVII–XXII), addenda (p. 313–473), alte texte (p. 475–513)]. Vezi BRL, **31**, 1988, nr. **814** (VIII, VII).
375. CREANGĂ, ION, *Povestea poveştilor (murirea pulei)*, Bucureşti, ENemira, [1998], [fnp] [cu o versiune parodică de Mircea Nedelciu: *Povestea poveştilor gen '80*]. Rec.: Mircea N. Stoian, *A fost lansată o povestire celebră a lui Creangă*, Ziua, **5**, nr. 1159, 13 apr. 1998, 4.
376. CREŢIA, PETRU, *Cum îl sărbătorim pe Poet?*, Curentul, nr. 10, 15 ian. 1998, 10 [extras din volumul aflat în curs de apariţie la Humanitas, *Testamentul unui eminescolog*, ales de Ofelia Creţia].
377. CREŢIA, PETRU, *Testamentul unui eminescolog* [1], AdLA, **7**, nr. 425, 1998, 1, 8; *(2)*, nr. 426, 1998, 8–9 [fragm. din vol. cu acelaşi titlu în curs de apariţie la Humanitas].
378. CROITORU, FLORIN SPIRIDON, ***Noul Testament de la Bălgrad***, *350 de ani de la apariţie*, CrS, **9**, nr. 10, 1998, 3.
379. DAN, ELENA, *Cum scria Eminescu?*, Curentul, **2**, nr. 10, 15 ian. 1998, 10.
380. DANDU, NICOLETA, *Un manuscris ograf al lui Nicolae Bălcescu. Contribuţii la gândirea sa privind organizarea statului român modern*, SMIMo, **12**, 1998, 117–131 [cu facs.].
381. DANILOV, MARIA, *Tipărituri româneşti în colecţiile Muzeului Naţional de Istorie a Moldovei (Chişinău). Noi identificări*, Valachica, **16**, 1998, 239–252 [cu 1 facs.].
382. DĂNILĂ, NICOARĂ, *„Carte de mărturisire" din 7 noiembrie 1698. 300 de ani*, Unirea, **9**, nr. 10, 1998, 5 [cu 2 facs.].
383. DEAC, AUGUSTIN, *Monument al culturii noastre naţionale. 350 de ani de la tipărirea în limba română la Alba Iulia a* ***Noului Testament***, ON, 1998, nr. 200, 1998, 5.
384. DIMITRESCU, RODICA, *Un eveniment în istoria culturii româneşti*, RLit, **31**, nr. 47, 1998, 11 [***Noul Testament de la Bălgrad****, reeditat la Alba Iulia, din iniţiativa episcopului de Alba Iulia Emilian Birtaş*].

385. DORINEL, DANI, *Carte veche românească, din secolele XVIII–XIX, în zona Sătmarului*, RT, **7**, nr. 4, 1997, 117–131.
386. DOSOFTEI, mitropolit al Moldovei, *Psaltirea în versuri*. Ediție, postfață, tabel cronologic, referințe critice de Aureliu Goci, București, E 100 + 1 Gramar, 1998, 328 p. (**Pagini alese. *Literatura română***).
387. DRAGOMIR, OTILIA, *Metode moderne de stabilire a paternității unei opere literare*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 75–80 [despre stilometrie].
388. DRĂGAN, MIHAI, *Ediția princeps Eminescu*, Cronica, **33**, nr. 6, 1998, 10 [de Titu Maiorescu; cu 1 facs.].
389. DRĂGĂNESCU, MIHAI, *Nestor Vornicescu*, AA, **126**, vol. III, 1992, 143–145 [recomandare pentru acordarea calității de membru de onoare al Academiei Române].
390. DREGHICIU, DOINA, ***Noul Testament, Bălgrad, 1648**, la 350 de ani – repere ale răspândirii cărții din zona Albei, prin însemnări manuscrise*, CrS, **9**, nr. 10, 1998, 2.
391. DUMITRAN, ANA, *Mitropolitul Simion Ştefan. Evocare cu prilejul aniversării marii sale ctitorii – **Noul Testament de la Bălgrad***, CrS, **9**, nr. 10, 1998, 3.
392. DUMITRAN, DANIEL, *Fragments from the Ecclesiastical Historiography of the Transylvanian School: Petru Maior's 'Protopopadichia' and Its Significance*, TR, **7**, nr. 1, 1998, 104–116 [despre operele istorice ale Şcolii Ardelene, Petru Maior, *Protopopadichia*, 1795].
393. DUMITRIU-SNAGOV, I., *La aniversarea Bisericii Creştine bimilenare din România*, Academica, **7**, nr. 5, 1997, 13–14.
394. DUȚU, ALEXANDRU, *Romanian Culture and the Civilisation of Books in South-East Europe*, RR, **53**, nr. 359, 1998, 2–23.
395. EMINESCU, M., *Opere*, [Vol.] *IV. Proza literară*. Ediție critică, introducere, note şi variante de Aurelia Rusu. Ediție revăzută, București, EGS – CN, 1997, XVI + 581 p. (Colecția **Orion**) [cu ind. (p. 563–573), lista mss. utilizate (p. 574–577)].
396. EMINESCU, MIHAI, *Poezii*. I. *Antume*. Ediție critică, introducere, argumente şi registrul emendărilor de Gh. Bulgăr, București, ESaeculum, EVestala, 1998, 239 p.
397. EMINESCU, MIHAI, *Sonete*. Ediție bibliofilă îngrijită de Petru Creția, București, EEminescu, EMLitR, 1997, [40 p.; repr. ms. poetului]. Rec.: Ofelia Creția, *Grafia eminesciană*, Cuvântul, **2**, nr. 136, 15 iun. 1998, 27.
398. ENE, ILEANA, *Farmecul discret al manuscriselor. Scriitori români în Arhiva Muzeului Literaturii Române*. Vol. I, București, EMLitR, 1998, 283 p. Rec.: N[icolae] P[relipceanu], *Viața manuscriselor*, RLib, nr. 2663, 30 dec. 1998, 22.
399. EREMIA, ION, *Scris, carte şi tipar în Țările Române în a doua jumătate a secolului al XVI-lea – prima jumătate a secolului al XVIII-lea*, DRom, **3**, nr. 1, 1996, 13–26 [Engl. Ab.].
400. FLOREA, PAVEL MIRCEA, *Documente munteneşti din secolele XVI şi XVII (II)*, SMIM, **16**, 1998, 243–251.
401. GABOR, GABRIELA, *Imaginarul brâncovenesc. Prelatul (Sacerdotium)*, CCr, nr. 9–12, 1998, 152–155.
402. GEORGESCU, MAGDALENA, *Copiştii manuscrisului B.A.R. 577*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 92–95 [ieromonahul Vartolomei şi 4 copişti anonimi (A, B, C, D)].
403. GEORGESCU, N., *Altcineva decât Eminescu (II)*, COrt, **2**, 1998, 180–191.
404. GEORGESCU, NICOLAE, *Două ediții sincrone Eminescu*, Hyperion, **8**, 1998, 31–42 [ed. a V-a de Titu Maiorescu şi ed. lui V. G. Morțun, *M. Eminescu: Proză şi versuri*, Iaşi, 1890, f. e., distribuită de librăria Frații Şaraga; rés. fr.].
405. GRAMA, ANA, *„Să ne ridicăm dară mai sus de toate...". Andrei Şaguna față în față cu Alexandru Sterca Şuluțiu*, RT, **7**, nr. 3, 1997, 156–164.

406. GREGORIAN, ANCA, *Scrieri medievale româneşti alcătuite pe principii retorice*, AUCŞF, **19**, nr. 1–2, 1997, 156–161.
407. GUŢĂ, BOGDAN, *Un Iceberg numit Academia Română*, AL, nr. 51, 1998, 3.
408. HUREZEANU, D., *Eminescu – traducător al operei lui Hurmuzaki*, CTC, **8**, nr. 4–6, 1997, 6.
409. ILIESCU, ION, *Eminescu*. Bibliofilie. Din universul cărţilor şi produselor grafice, tipografice, fotografice, audio şi video Eminescu, Timişoara, EMirton, 1998, 255 p.
410. IONESCU, CLEOPATRA, *Documente inedite referitoare la satul Ulmi din judeţul Dâmboviţa*, Valachica, **15**, 1997, 221–234 [rés. fr.].
411. JOIŢA, VIRGIL, *Mitul Mioriţei într-o variantă medievală a* ***Letopiseţului Cantacuzinesc***, PdF, **3**, nr. 2, 1998, 12–13.
412. LABIŞ, NICOLAE, *Moartea căprioarei*. Ediţie bibliofilă îngrijită de Sande Vârjoghe, Bucureşti, EMLR, 1997, [38] p. (Colecţia **Manuscriptum**) [selecţie din cele mai frumoase poezii reproduse după manuscrisele poetului].
413. MANOLACHE, DUMITRU, *Învăţăturile lui Varlaam către fiul său Ivan*, Curentul, **2**, nr. 230, 2 oct. 1998, 32 [Învăţăturile lui Neagoe ...; 2 facs.].
414. MAREŞ, ALEXANDRU, *Note filologice*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 137–139 [*pută „izvor", robi, socaci, şeşi, ştuchi*].
415. MAREŞ, ALEXANDRU, *O copie din 1625 a* ***Cazaniei a II-a*** *coresiene*, LR, **46**, nr. 4–6, 1997, 287–317 [din 1625, de popa Pârvul din Sebeş].
416. MAREŞ, ALEXANDRU, *O falsă mărturie despre vechimea scrisului românesc*, SCL, **47**, nr. 1–6 [într-un ms. slavon, din sec. al XIV-lea, cu o copie a ***Leastviţei***; cu 2 facs.; rés. fr.].
417. MAZILU, DAN HORIA, *D. Cantemir: „Divanul". Introducere în imaginar*, LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 33–39 [Engl. Ab.].
418. MAZILU, DAN HORIA, *Dosoftei înnoitorul. Accesibilitate*, Armonia, **6**, nr. 1–2, 1998, 11; *Eligibilitate*, nr. 3–4, 5.
419. MAZILU, DAN HORIA, *O tradiţie care a impus un scriitor*, Scara, **2**, 1998, 147–148.
420. MAZILU, DAN HORIA, *Recitind literatura română veche*. Partea a II-a. *Genurile literare*. Bucureşti, EUB, 1998, 512 p. [cu bibl. (p. 449–481); schiţe bibliografice (p. 482–490); ind. de nume (p. 491–508)]. Rec.: Ion Toma, LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 128–130.
421. MĂLINAŞ, CONSTANTIN, *Cartea românească veche în Bihor*, Crişana, **6**, nr. 5, 1998, 9 [cu 3 facs.].
422. MĂNEANU, MITE, *Un manuscris rar*, PdF, **1**, nr. 1, 1996, 13 [Pomelnicul mănăstirii Cruşedol din Serbia].
423. MĂNEANU, VARVARA M., *Carte românească de secol XIX la Protoieria Drobeta Tr.-Severin*, PdF, **3**, nr. 2, 1998, 22–26.
424. MĂNEANU, VARVARA M., *Ecouri bizantine în literatura română veche*, PdF, **3**, nr. 2, 1998, 12–13.
425. MELE, ELENA, *Duca Sotirovici, tipograful de la Thassos – primul editor particular din Ţările Române*, CI, **16**, 1997, 145–156 [rés. fr.].
426. MIHAIL, PAUL, *Legăturile cu Ardealul ale stareţului Paisie de la Neamţu (corespondenţă duhovnicească)*, RITL, **45**, nr. 1–2, 1997, 61–67.
427. MIHĂILĂ, G., *Ecouri ale alfabetului chirilic în literatura română din secolul al XIX-lea şi de la începutul secolului nostru*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 141–153.
428. MIHĂILĂ, G., *Reflecţii privind cercetarea ştiinţifică în domeniul filologic*, Hyperion, **8**, 1998, 169–170.
429. MINULESCU, ION, *Spovedanii*. Ediţie bibliofilă îngrijită de Alexandru Condeescu, Bucureşti, EMLR, 1998, [fnp] [cuprinde vol. litografiat în 1928]. Rec.: Ofelia Creţia, Curentul, **2**, nr. 79, 6 apr. 1998, 27.

430. MIRCESCU, GRIGORE HARALAMBIE, POPESCU, MIHAI GABRIEL, *Cărți vechi și însemnările de pe ele din satul Râu Alb și din comuna Bărbulețu – Dâmbovița*, Valachica, **16**, 1998, 199–206 [rés. fr.].
431. MITRIC, OLIMPIA, *Cartea românească manuscrisă din nordul Moldovei*. Prefață de Dan Horia Mazilu, București, EAtos, 1998, 368 p. [cu bibl. p. 339–349].
432. MITU, ADRIANA, *„Omul ca iarba, zilele lui..." (O carte de înțelepciune românească originală de la sfârșitul secolului al XVIII-lea)*, RITL, **45**, nr. 1–2, 1997, 31–51 [ms. miscelaneu BAR 1667].
433. MITU, MIHAI, *O carte de înțelepciune:* ***Palatul crailor leșești***, RITL, **45**, nr. 1–2, 1997, 43–60 [ms. BAR 47 (autograf) și 1408 (copie), ambele miscelanee].
434. MORARU, ALEXANDRA, *O expresie arhaică?*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 161–164 [a avea pe sine].
435. MORARU, DRAGOȘ, *Tradiția literară românească*, Scara, **2**, 1998, 140–146.
436. MURARIU, IOAN, *Un document inedit privind arendarea a șase moșii din Moldova, în perioada 1818–1824*, Carpica, **26**, 1997, 81–88 [cu 3 plș, gl.; rés. fr.].
437. MURARIU, IOAN, *Un document inedit privitor la veniturile Agiei din Moldova pe șase luni (în prima jumătate a secolului al XVIII-lea)*, Carpica, **26**, 1997, 76–80 [cu 2 facs., gl.; rés. fr.].
438. MURARIU, IOAN, *Un hrisov domnesc din anul 1820 privitor la obligațiile fiscale ale breslei evreilor din orașul Dorohoi*, SAHIR, **3**, 1998, 314–319 [cu gl. și 1 facs.].
439. NEGRESCU, SEVER, NEGRESCU, PETRONELA, *Ecouri bizantine în literatura română veche. Cărturari și scrieri din epoca lui Matei Basarab și Vasile Lupu*, București, Tradiție, 1998, 64 p. [cu bibl. p. 62–63].
440. PANAITESCU, P. P., *Petru Movilă – Studii*, București, EEnc, 1996, 153 p. Rec.: Alexandru Nan, RT, **7**, nr. 4, 1997, 189–191.
441. PECICAN, OVIDIU, *„Alexandria" în Evul Mediu românesc*, StUBBHist, **41**, nr. 1–2, 1996, 5–15.
442. PICCILLO, GIUSEPPE, *Su un ms. romeno-italiano della seconda metà del settecento*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 175–180 [Antonio Maria Mauro, *Diverse materie in lingua moldava*].
443. PLĂMĂDEALĂ, ANTONIE, *De la* ***Cazania*** *lui Varlaam la Ion Creangă*. Vol. I. *De la Filotei al Buzăului la Andrei Șaguna*. Vol. II. *De la Alecu Russo la Nicolae de la Rohia*. Vol. III, Sibiu, [f. e.], 1997, I: 201 p.; II: 221 p.; III: 245 p. Rec.: Aurel Jivi, RT, **7**, nr. 4, 1997, 175–177.
444. POPP, VASILIE, *Disertație despre tipografiile românești din Transilvania și învecinatele țări de la începutul lor până la vremile noastre*, Sibiu, 1838. Studiu introductiv. Ediție, note, rezumat și indice de Eva Mârza și Iacob Mârza, Cluj-Napoca, Dacia, 1995, 225 p. Rec.: Laura Stanciu, Apulum, **35**, 1998, 651–653.
445. PSELLOS, MIHAIL, *Cronografia. Un veac de istorie bizantină (976–1077)*, Iași, EPolirom, [1998], [fnp] (Colecția **Plural clasic**). Rec.: Genica Stănciulescu, Ziua, nr. 1176, 6 mai 1998, 9.
446. PUNGĂ, GH., *Din documentele satului Bădeuți*, IN, **2–3**, 1996–1997, 257–271.
447. RAD, ILIE, *Două traduceri necunoscute ale lui Aron Pumnul*, Academica, **7**, nr. 10, 1997, 8–9 [cu 2 facs.].
448. RĂU, AUREL, *Viața lui Nifon, un codex și un cod*, Steaua, **49**, nr. 4–5, 1998, 15–21.
449. RÂPĂ, DAN, *Année internationale UNESCO. Dimitrie Cantemir*, Antares, **1**, nr. 6, 1998, 10 [cu 3 facs.].
450. SEMCINSKI, STANISLAV, *Petru Movilă – reformator al învățământului și formator al primei universități ortodoxe din Estul Europei*, Academica, **7**, nr. 3, 1997, 7–9.
451. SIMION, EUGEN, *Dan Simonescu*, AA, **126**, vol. III, 1992, 240 [recomandare pentru acordarea calității de membru de onoare al Academiei Române].
452. SIMION, EUGEN, *Petru Movilă – 400*, Academica, **7**, nr. 3, 1997, 1, 3.
453. STAN, ALEXANDRU I., *Dreptul transilvan în manuscrisul preotului Petru Cazan din Rășinari*, București, E„Gnosis", 1998, 897 p. Rec.: părintele Ioan, Renașterea, **8**, nr. 1, 1998, 9.

454. ŞCHIAU, OCTAVIAN, *Johannes Honterus – Diaconul Coresi*, Steaua, **49**, nr. 4–5, 1998, 14.
455. ŞCHIAU, OCTAVIAN, *Tipografia de la Alba Iulia (1577–1702)*, Steaua, **49**, nr. 11–12, 1998, 77.
456. ŞTIRBAN, ALEXANDRU, *Restaurarea pe volum nedesfăcut a unei evanghelii tipărite la Deal, 1644*, Apulum, **35**, 1998, 623–627 [rés. fr.].
457. ŞTREMPEL, GABRIEL, *From Manuscript Corpus to Original Pred Works*, RR, **53**, nr. 359, 1998, 24–40.
458. ŞTREMPEL, GABRIEL, *În jurul editării* ***Cronografului Pătraşco Danovici***, Omagiu Liviu Onu, 1997, 197–203.
459. TEODORESCU, MIRELA, *În legătură cu grafia* ***vrădzimaşii*** *în* ***Psaltirea Hurmuzachi***, Omagiu Liviu Onu, 1997, 205–206.
460. THEODORESCU, RĂZVAN, *Vizualitate şi limbaj în vechea civilizaţie a românilor*, Bucureşti, EAR, 1998, 25 p. (**Conferinţele Academiei Române**. Ciclul *Limba română şi relaţiile ei cu istoria şi cultura românilor*) [în Aula Academiei, 7 mai 1998].
461. TODORAN, SIMION, ***Noul Testament de la Bălgrad (1648)*** *în cultura şi teologia românească*, CrS, **9**, nr. 10, 1998, 1, 2.
462. ŢEPELEA, GABRIEL, *Appraising Old Romanian Literature and Culture*, Romanian Civilization, **6**, nr. 3, winter 1997–1998, 39–48.
463. ŢEPELEA, GABRIEL, *Aspecte puţin cunoscute ale dialogului românesc cu Occidentul în perioada medievală*, Academica, **8**, nr. 11, 1998, 7.
464. ŢIGĂNUŞ, VIRGIL NISTRU, *490 de ani de tipar românesc. Cuvânt despre ieromonahul Macarie Tipograful*, COrt, **9**, nr. 121–122, 1998, 23.
465. VASILESCU, MIRCEA, *Forme ale cărţii şi stereotipii de lectură în cultura română veche*, LL, **43**, nr. 1, 1998, 4 [riass. it.].
466. VATAMANIUC, D., *Caietele Eminescu. Mitologie şi document*, Bucureşti, FRM, 1998, 102 p. Rec.: Alina Eremia, CN, **9**, nr. 2346, 21–22 n. 1998, 5.
467. VATAMANIUC, D., *Eminescu la sfârşit de secol şi început de mileniu*, Academica, **7**, nr. 8, 1997, 15.
468. VATAMANIUC, D., *Un exemplu singular*, Curentul, **2**, nr. 10, 15 ian. 1998, 10 [mss. lui M. Eminescu].
469. VÂRGOLICI, TEODOR, *Eminescu. Odiseea unei ediţii*, AdLA, nr. 400, 1998, 4 [a lui Titu Maiorescu, din 1883].
470. VÎRBAN, FLOAREA, *Un cronograf românesc tip Danovic din secolul al XVIII-lea, păstrat în colecţia de manuscrise a Bibliotecii de Stat din Moscova*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 209–217 [fondul 183, nr. de inventar 1447; cu 4 fig. în text].
471. VLĂDUŢESCU, GHEORGHE, *Filosofia lumii în „Mărturisirea..." lui Petru Movilă şi o problemă de limbaj*, Academica, **7**, nr. 3, 1997, 10.
472. VORNICESCU, NESTOR, *Precizări în legătură cu anul naşterii – 1596 – şi cu numele primit la botez de Mitropolitul Petru Movilă al Kievului*, Academica, **7**, nr. 3, 1997, 3–5.
473. VORNICESCU, NESTOR, *Viaţa şi nevoile duhovniceşti ale Sfântului Ambrozie, Episcopul Mediolanului, oglindite în cărţi rare şi manuscrise vechi româneşti din fondurile B. A. R. (II)*, Academica, **8**, nr. 1, 1997, 6 [cu 1 facs]; *(III)*, **8**, nr. 3, 1998, 18.
474. ZGRAON, FLORENTINA, *Două bucoavne blăjene la „Országos Székényi Könyvtár"*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 223–229 [din 1777 (cota 324.047) şi 1793 (cota 323.949)].
475. ZILOT, ROMÂNUL, *Opere complete*, Bucureşti, Minerva, XCIX + 432 p. [cu bibl. p. 381–394]. Rec.: Dragoş Tudor, *O demistificare*, FC, nr. 227, 10 mart. 1997, 8.
476. *** ***Cartea Psalmilor*** sau ***Psaltirea Profetului şi regele David***, versiune revizuită după Septuaginta, redactată şi comentată de Î. P. S. Bartolomeu Valeriu Anania, tipărită cu aprobarea Sfântului Sinod, Arhidiecezana Cluj, 1998, 363 p. Rec.: Antonie P[lămădeală], *Semnalăm, semnalăm*, TelR, **146**, nr. 27–28, 1998, 4.

477. ⁎*⁎ *Eminescu în corespondență*. Prefață și notă asupra ediției: Dimitrie Vatamaniuc. Note și comentarii: Lucian Chișu. Vol. 3. *Scrisori primite*, București, MLR, 1998, 130 p. [repr. texte din *Opere* XVI, București, EA, 1989 și 16 scrisori din *Opere* IX, XI, XIII (câte o scrisoare), X (6 scrisori) și XV (7 scrisori)].
478. ⁎*⁎ *Introducerea limbii române în biserică*, RO, **8**, nr. 1–2, 1998, 37–42.
479. ⁎*⁎ *Literatura Umanismului și Renașterii. Petru Cercel (1545 ? – 1590)*, RM, **9**, 1998, nr. 430, 5.
480. ⁎*⁎ *130 de ani de activitate editorială a Academiei Române. 50 de ani de activitate a Editurii Academiei Române*, Academica, **8**, nr. 9–10, 1998, 21–23 [cu 10 facs.].
VEZI și nr. 2, 7, **29**, 42, 63, **232**, 276, 299, 308, 1184, **1206**, 1302, 1968, 1970, 1977, 1986, 1990.

Recenzii

481. A[LEXANDRU], R[ALUCA], *Semnal*, Dreptatea, nr. 192, 10–16 iun., 1998, 12 [Valentin Coșereanu, *Constantin Noica și aventura facsimilării manuscriselor eminesciene* ...]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. 533.
482. BERINDEI, DAN, Gedeon Borsa, *Alte Siebenbürgisch Druck (16 Jahrhundert) Köln–Weimar–Wien, Böhlau*, 1996, XVII + 450 p., RRH, **36**, nr. 1–2, 1997, 164.
483. BUCURESCU, ADRIAN, *Limba veche și-nțeleaptă*, RLib, nr. 2649, 11 oct. 1998, 2 [*Monumenta linguae dacoromanorum. **Biblia 1688***. Pars I-V]. Vezi BRL, **25**, 1992, nr. **455**; **37**, 1994, nr. **702**; **38**, 1995, nr. **619**; **40**, 1997, nr. **626**.
484. CRĂCIUN, CORNELIU, Doru Radosava, *Carte și societate în nord-vestul Transilvaniei (sec. XVII–XIX)*, Oradea, 1995, 307 p., StUBB-Hist, **41**, nr. 1–2, 1996, 234. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **595**.
485. DIMA, EUGENIA, *Cercetarea filologică, temelia adevăratei istorii literare*, Cronica, **33**, nr. 7, 1998, 12 [N. A. Ursu, *Contribuții la istoria literaturii române. Studii și note filologice* ...]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **614**.
486. DIVRICEANU, CARMEN, Elena-Maria Schatz, *Catalogul colecției de incunabule*, București [...], Apulum, **35**, 1998, 647. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **569**.
487. MITU, MIHAI, Mihai Moraru, *De nuptiis Mercurii et Philologiae*, București [...], RITL, **45**, nr. 1–2, 1997, 168–169. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **581**.
488. MITU, MIHAI, Adriana Mitu, *Din vechile cărți de înțelepciune la români, „Cugetările lui Oxenstiern" (sec. XVIII)*, București, EAtos, 1996, 224 p., RITL, **5**, nr. 1–2, 1997, 166–167. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **581**.
489. MORARU, MIHAI, Ioana Feodorof, *La Chronique de Valachie (1292–1664)*. Texte arabe de Patriarche Macarie Za'Im. Introduction, édition du texte arabe et traduction française. Beyrouth–Liban, Dar el–Mchreq, Editeurs, 1995, 72 p. (Extras din „Mélanges de l'Université Saint–Joseph", Beyrouth, t. LII, 1991–1992, p. 1–7), RITL, **45**, nr. 1–2, 1997, 163–164.
490. P[LĂMĂDEALĂ], ANTONIE, *Semnalăm, semnalăm*, TelR, **146**, nr. 29–32, 1998, 8. [*Cântarea Cântărilor*, versiune revizuită după *Septuaginta*, de Î. P. S. Bartolomeu Valeriu Anania].
491. TOMA, STELA, *Cronicarii moldoveni: Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce*. Antologie, introducere, comentarii, dosare critice, glosar și bibliografie de Dan Horia Mazilu, LL, **43**, nr. 1, 1998, 125–127. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **567**.
492. VÂRGOLICI, TEODOR, *Speologia literaturii vechi*, AdLA, **7**, nr. 413, 1998, 5 [Gabriel Ștrempel, *Antim Ivireanul* ...]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **602**.
493. ⁎*⁎ Antim Ivireanul, *Opere*. Ediție de Gabriel Ștrempel [...], RLib, nr. 2452, 22 apr. 1998, 21. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **558**.
494. ⁎*⁎ Dimitrie Cantemir, *Istoria ieroglifică*. Ediție îngrijită de P. P. Panaitescu și I. Verdeș [...], RLib, nr. 2452, 22 apr. 1998, 21. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **521**.

6. FONETICĂ ŞI FONOLOGIE

495. AVRAM, ANDREI, *La semi-consonne yode postconsonantique et initiale de syllabe en roumain*, Hommage Sorin Stati, 1997, 31–37.
496. DASCĂLU JINGA, LAURENŢIA, *Rejective Repetitions*, Hommage Sorin Stati, 1997, 47–59.
497. RAD, ILIE, *Cacofonia în limba română*, StUBBPh, **42**, nr. 4, 1998, 61–69 [Engl. Ab.].
VEZI şi nr. 54, 65, 216, 255, 256, 266, 268, 270, 273, 274, 283, 286, 292, 297, 298, 509, 600, 1099, 1316, 1318, **1502**, **1505**, **1566**, **1568**, **1584**, **1639**, **1675**, **1676**, **1779**, **1784**, **1845**, **1924**.

Recenzii

VEZI nr. 252.

7. GRAMATICĂ

a. Generalităţi

VEZI nr. 256, 262, 266, 268, 270, 273, 274, 277, 279, 283, 284, 286, 290–292, 297, 298, **1502**, **1511**, **1515**, **1568**, **1572**, **1575**, **1620**, **1639**, **1641**, **1652**, **1706**, **1715**, **1783**, **1796**, **1797**, **1899**, **1820–1822**, **1830**, **1832**, **1857**, **1895**, **1896**, 1900, 1984, 1987–1989.

Recenzii

499. C. G., *Gramatica pentru toţi*, TribÎnv, **9**, nr. 419, 1998, 1 [de Mioara Avram; ed. a II-a]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **660**; **29**, 1986, nr. **794**.
500. PANĂ DINDELEGAN, GABRIELA, Mioara Avram, *Gramatica pentru toţi*. Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, EHumanitas, 1997, 597 p., LLR, **27**, nr. 4, 1998, 60. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **660**; **29**, 1986, nr. **794**.
501. PRELIPCEANU, NICOLAE, Mioara Avram, *Gramatica pentru toţi*. Ediţia a II-a, RLib, nr. 2369, 1998, 20. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **660**; **29**, 1986, nr. **794**.
VEZI şi nr. 1048, 1952.

b. Morfologie

502. BOGDAN-DASCĂLU, DOINA, *Readjectivizarea adverbului*, LLR, **27**, nr. 3, 1998, 3–6.
503. CIOBANU, GEORGETA, *Invariable Nouns of English Origin in the Romanian Language*, Anale, 1998, 26–32 [rez. rom.].
504. CORNILESCU, ALEXANDRA, *Romanian Transitive Nominalisations Case and Aspectual Structure*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 94–115.
505. CREŢU, MITACHE, *„Mai" – adverb funcţional sau afuncţional*, TribÎnv, **9**, nr. 32, 1998, 4.
506. CUNIŢĂ, ALEXANDRA, *Des «effets de sens» de quelques prépositions dans le* ***Dictionnaire*** *publié par l'Académie Roumaine sous la direction de Sextil Puşcariu*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 87–94.

507. DRAGOMIR, CAMELIA, *Note privind corespondența dintre structuri cazuale și tipuri de procese*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 252–264.
508. DRĂGHICESCU, JANETA, *De nouveau sur le gérondif roumain dans la construction „acuzativ cu gerunziu"*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 239–251.
509. FRĂȚILĂ, VASILE, *Contribuții la studiul participiilor scurte de tipul **văst, căst, găst** etc. (Istoric. Atestări. Arie. Vechime)*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 89–110 [cu 3 h.; rés. fr.].
510. IORDACHE, RODICA, SCURTU, GABRIELA, *Etude syntaxique et sémantique des périphrases verbales incoatives du roumain*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 140–148.
511. KINDT, SASKIA, ***Cânt, am să cânt, voi cânta**: essai de différenciation*, RRL, **41**, nr. 5–6, 1996, 233–151.
512. MIERLĂ, ANCA, *Verbe de deplasare cauzative*, Hyperion, **8**, 1998, 155–166 [Engl. Ab.].
513. NĂSTASE, VERA, *Cuvinte cu valori morfologice multiple: „și"* , LLR, **27**, nr. 1, 1998, 3–5.
514. PANĂ DINDELEGAN, GABRIELA, *Capcane ale gramaticii (II): forme pronominale atone cu funcție sintactică sau fără funcție sintactică?*, LLR, **27**, nr. 2, 1998, 3–6. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. 664.
515. PANĂ DINDELEGAN, GABRIELA, *Din nou despre statutul prepoziției. Cu referire specială la prepoziția **pe***, Omagiu Liviu Onu, 1997, 165–174.
516. POP, GHEORGHE, *Morfologia limbii române. Structuri și sistem*, Cluj-Napoca, CCȘ, 1998, 196 p. [cu bibl. p. 189–192].
517. RĂDULESCU, MARINA, *O nouă interpretare a valorilor numeralului cardinal*, LLR, **27**, nr. 3, 1998, 7–11.
518. SARAMANDU, MANUELA, *O sinteză asupra articolului*, LLR, **27**, nr. 2, 1998, 7–11.
519. SARAMANDU, MANUELA, *Verbele neregulate*, LLR, **27**, nr. 4, 1998, 6–8.
520. VASILIU, EMANUEL, *A Peculiarity of Romanian Verb System*, RRL, **41**, nr. 5–6, 1996, 253.
521. VENTURA, RĂZVAN, *Subjonctivul prezent (I)*, TrRom, nr. 329, 1997, 8; *(II)*, nr. 330, 8 [la rubr.: Dicționar de buzunar].
VEZI și nr. **28**, 262, 266, 268, 270, 273, 274, 283, 286, 292, 297, 298, 320, 524, 534, 600, 1066, 1067, 1085, 1237, 1244, 1314, 1408, **1505**, **1527**, **1537**, **1566**, **1576**, **1584**, **1603**, **1637**, **1640**, 1667, **1676**, **1924**.

Recenzii

VEZI nr. 1135.

c. Sintaxă

522. CERBASI, DONATO, *La causatività sintattica in romeno. Una proposta di caratterizzazione tipologica nel contesto della famiglia romanza*, RRL, **42**, nr. 3–4, 1997, 297–312.
523. CORNILESCU, ALEXANDRA, *The Double Subject Construction in Romanian. Notes on the Syntax of the Subject*, RRL, **42**, nr. 3–4, 1997, 101–147.
524. CRĂINICEANU, ILINCA, *Observații asupra recategorizării predicațiilor cu imperfect în predicații de stare și ocurența lor cu adverbele de timp*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 69–77.
525. CUNIȚĂ, ALEXANDRA, *Les constructions lexicales binominales: de la syntaxe à l'interprétation*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 140–155.
526. D'HULST, YVES, COENE, MARTINE, TASMOWSKI, LILIANE, *On the Syntax of Romanian Possessor Phrases*, RRL, **42**, nr. 3–4, 1997, 149–166.
527. ISAC, DANIELA, *Not in the Mood*, RRL, **42**, nr. 3–4, 1997, 185–214.
528. MIRON-FULEA, MIHAELA, *Sintaxa verbului „a rămâne"*, LLR, **27**, nr. 4, 1998, 8–17.

529. PANĂ DINDELEGAN, GABRIELA, *Din nou despre determinanţii supinului. Notă didactică*, LLR, **27**, nr. 4, 1998, 3–5.
530. VENTURA, RĂZVAN, *Un test util*, TrRom, **7**, nr. 346, 1997, 8 [la rubr.: Limba şi legile ei].
531. VICOLEANU, IOAN, *Dezcordul dintre predicat şi subiect – o stare de disconfort lingvistic*, ConvDid, **9**, nr. 27, 1998, 54–56.
532. ZAMŞA, ELEONORA, *Transformări sintactice*, LLR, **27**, nr. 2, 1998, 11–14.
533. ZUGUN, PETRU, *Funcţiile sintactice ale pronumelui reflexiv*, LLT, **27**, nr. 1, 1998, 6–8.
534. ZUGUN, PETRU, *Funcţiile sintactice de parte de propoziţie ale pronumelui relativ*, ConvDid, **9**, nr. 27, 1998, 46–50.
VEZI şi nr. 28, 39, 125, 255, 256, 262, 266, 270, 273, 274, 283, 285, 286, 292, 297, 298, 524, 534, 1066, 1067, 1080, 1097, 1237, **1244**, 1521, **1566**, **1570**, **1571**, **1574**, **1575**, **1637**, 1667, **1669**, **1676**, **1732**, **1793**, **1794**, **1804**.

Recenzii

535. COENE, MARTINE, Wim van Eeden, *Graamatica van het Roemeens. Syntaxis van de samengestelde zi (Gramatica limbii române, Sintaxa frazei simple)*, Amsterdam, Grammar Publications, 1997, 311 p., LL, **43**, nr. 2, 1998, 132–136.
536. DOBOŞ, DANIELA, Virginia Montpanyane, *Theoretical Implications of Complementation in Romanian*, Unipress, Padova, 1995, AUILLS, **1**, 1998, 151–145.
VEZI şi nr. 1932.

8. LEXICOLOGIE

a. Semantică

537. AFLOROAIEI, ŞTEFAN, *Situaţia limbajului filosofic. O ciudată ilustrare a teoriei catastrofale*, Bârladul, **2**, nr. 12, 1997, 5; **3**, nr. 1, 1998, 6, 8.
538. ANONYMUS II, *Mic dicţionar economic*, AdE, nr. 1–2, 1–15 ian. 1998, 38 [tehnocrat, „turul", „luminiţă", inflaţie, austeritate, fiscalitate, uzură de imagine, guvern monocolor, orfelinat, catedrală, ordonanţă].
539. AVRAM, MIOARA, *Noutăţi reale şi noutăţi aparente în vocabularul românesc actual*, LL, **43**, nr. 1, 1998, 31–35 [accize, dividend, jandarm, parchet, prefect, manist, peneţist, ţărănist, a ameriza, a antama, standing, team, conjudeţean, ex-prefect, interbalcanic, proamerican, paneuropean, gulag, culturnic, ceauşel, ceauşist, a gratula, interviu, master, a aplica, troică, a emana, golan, pieţar, romanist, securiza, decreţel, partidic, cârtiţă, a da gaură, a da un tun, a trage ţeapă, a negocia, maus, a scana, clonare, desovietizare, embargonaut, mineriadă, peneţecedist; rés. fr.].
540. BĂLTEANU, VALERIU, *Contextul biblic şi mecanismele lingvistice româneşti*, COrt, **9**, nr. 113, 1998, 20–21 [iudă].
541. BĂLTEANU, VALERIU, *Termeni pentru noţiunea „copil nebotezat". Implicaţii lingvistice şi spirituale*, COrt, **9**, nr. 111–112, 1998, 12 [calvin, pricolici, nu-i curat, nelegiuit, necreştinat, eretic (iritic), păgân, turc, vârcolac, botez].
542. B. F., *Termeni uzuali. Dicţionar*, TribÎnv, **9**, nr. 459, 1998, 7 [Internet, server, client, modem, e-mail, telnet, gopher, usenet, IRC (= Internet Relay Chat), FTP (= File Transfer Protocol), WWW (= World Wide Web), Search engines, Browser].
543. BRATILOVEANU-POPILIAN, MARCELA, *Anul nou agrar – credinţe şi practici magice (II)*, AO, nr. 13, 1997, 191–199 [rés. fr.].

544. BRÂNCUŞ, GRIGORE, *Rom. **ochi**, alb. **sy** în expresii comune*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 43–46.
545. BUDIŞ, MONICA, *Terminologia gospodăriei rurale tradiţionale*, Datini, nr. 1, 1998, 55 [colnă, colniţă, comitoaie, conac, corlă, corliţă, corlată, corniţă, cort]; nr. 2, 53 [coştei, cotarcă, cotargă, coteţ, cotineaţă, cotlon, covercă, covergă, cramă, crambă, crampă]; nr. 4, 55 [cuhne, cunie, cupă (de „tulei"), cuptor (de pâine), cuptorie, cuptorişte, curelnic, curnic, curte, cuştiubar].
546. CĂLIMAN, ION, *Măsuratul oilor în zona Făgetului*, Timisiensis, **1**, nr. 1, 1998, 14–19.
547. CIOBA, MARIAN, *Deputaţii s-au certat pe dicţionarul limbii române*, Libertatea, nr. 2389, 17 iun. 1998, 3.
548. CIOBANU, GEORGETA, *Elemente de terminologie*, Timişoara, EMirton, 1998, 160 p. [cu bibl. p. 157–159].
549. CIOBANU, VENIAMIN, *Titluri atribuite principilor Transilvaniei, domnilor Moldovei şi Ţării Româneşti, expresie a statutului lor juridic (secolul XVII)*, AnIst-Iaşi, **34**, 1997, 23–38.
550. CIOCÂRLIE, CONSTANŢA, *Antonimia. Structură lexico-semantică şi stilistică*, Timişoara, Augusta, 1998, 278 p. [cu bibl. p. 265–274].
551. CIUREL, VIOLETA, *Mic dicţionar de asigurări*, Bursa, **9**, nr. 20, 30 ian. 1998, 3 [accident, asigurare de accidente, asigurare obligatorie, act of God (calamitate naturală), agent de asigurare, autoasigurare, broker de asigurare, catastrofă, coasigurare, daună, sumă asigurată, asigurarea terţilor, sumă asigurată în caz de deces, expertiză, expert]; nr. 22, 3 febr., 2 [acoperire, actuar, asigurare Casco, all risks (toate riscurile), anuitate, asesor, asigurare pentru avarii la maşini şi instalaţii, asigurare de tranzit a mărfurilor (cargo), asigurare de daună consecutivă, asigurare personală de accidente, asigurare de răspundere personală, asigurare de răspundere a antreprenorului]; nr. 24, 5 febr., 3 [asigurare de credit, asigurare de răspundere, asigurarea directorilor şi funcţionarilor, asigurare reciprocă, daune totale, eveniment, fidelitate, notificarea cererii de despăgubire, pericol (risc), suplimentare, pool de sigurare, primă suplimentară, primă ajustabilă]; nr. 37, 10 febr., 2 [reasigurare]; nr. 29, 12 febr., 2 [asigurări-reasigurări]; nr. 33, 18 febr., 2 [categorii de asigurări]; nr. 45, 6 mart., 2 [legea asigurărilor şi reasigurărilor]; nr. 90, 12 mai, 2 [asigurarea de persoane, asigurarea de călătorie]; nr. 100, 26 mai, 2 [asigurarea de răspundere personală]; nr. 108, 5 iun., 2 [asigurarea de pierdere a profitului]; nr. 125, 30 iun., 2 [asigurarea maşinilor şi instalaţiilor].
552. COCIOBA, IOAN, *Paştile*, Timisiensis, **1**, nr. 1, 1998, 29–34.
553. COMAN, MIHAI, *Cine sînt ziariştii?*, Dilema, **6**, nr. 270, 1998, 7 [ziarist].
554. COSĂCEANU, ANCA, *Grammaire des sentiments: les noms de sentiment en roumain*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 116–124.
555. DAMIAN, VASILE, MIELUŞ, ALEXANDRU, *Dicţionar*, Capital, **7**, nr. 8, 1998, 29 [acces provider, authoring, web authoring, backbone, bit, browser, byte, CGI (= common gateway interface), client, cookie, dialup, DNS (= domain name server), DNF (= domain name finger), frames, FTP (= file transfer protocol)].
556. DAN SMARANDACHE, RALUCA, ***A trăi, a locui, a fi***, Datini, nr. 1, 1998, 53–54.
557. DOBRAN, VIOREL, *Îndreptar de buzunar*, Cotidianul, **8**, nr. 8, 13 ian. 1998, 6; nr. 20, 27 ian., 7; nr. 26, 3 febr., 6 [hipercorectitudine, benocla, benoclu, hivernal, paleativ, noi-născuţi]; nr. 32, 10 febr., 6 [exprimări cacofonice]; nr. 39, 17 febr., 6 [neologisme deformate: merçi, filigran, excalator, excroc, premiză, seziune, dizertaţie, chintezenţă, învăţământ umanitar]; nr. 44, 24 febr., 6 [abrevieri]; nr. 50, 3 mart., 6 [anglicisme: boss, talk-show, hobby, lobby, lobbying, clon, clonează, room, teaser, training, stand-by, gadget]; nr. 64, 17 mart., 6; nr. 80, 7 apr., 6 [comunicare, comunicaţie, consultare, consultaţie, alienare, alienaţie, derivare, derivaţie, educare, educaţie, manifestare, manifestaţie, invitare, invitaţie, instruire, instrucţie, fracţie, fracţiune, reacţie, reacţiune, concesie, concesiune, variaţie, variaţiune, obligaţie, obligaţiune, staţie, staţiune, corectare, corectură]; nr. 86, 14 apr., 6 [despre suf. *-iza*, *-itate*].

558. DOBRE, MARIA, *Vechi termeni păstraţi în expresii şi locuţiuni româneşti*, LLR, **27**, nr. 2, 1998, 14–17 [bimbaşă, bobot, catastif, cherem, ciripi, jalbă, liman, merchez, nart, normă, oboroc, oca, olac, otac, pataramă, pleaşcă, ponos, prăjină, preajmă, raită, refec, rost, silă, stemă, stroi].
559. DOBRIŞAN, NICOLAE, *Interferenţe culturale româno-arabe*, Curentul, **2**, nr. 134, 12 mart. 1998, 20.
560. DRĂGAN, GLEB, *Despre terminologia pentru ştiinţe exacte*, Academica, **8**, nr. 12, 1998, 31.
561. DRĂGULĂNESCU, N., *„Traduttore, traditore" – dar nici chiar aşa!*, AdE, nr. 13, 1998, 22 [traducere incorectă a unor sintagme din normele ISO 9.000 şi 14.000, Bucureşti, 1997: înregistrare / certificare de terţă parte, subnumerare, managementul structurii, manual despre calitate, design, proiect de management, bilanţ contabil, revizie contabilă, prestare de servicii, produsul furnizat cumpărătorului].
562. DUMISTRĂCEL, STELIAN, ***A da bineţe***, RevRom, **4**, nr. 1, 1998, 5; ***Mai, florar, frunzar***, nr. 2, 5; ***Septembrie, răpciune, vinicer***, nr. 3, 5 [s. t. c.: Expresii ale mentalităţilor].
563. FILIPCIUC, ION, *Asupra cuvântului „noroc"*, Câmpulung Bucovina, Biblioteca Mioriţa, 1998, 136 p.
564. GĂDEANU, SORIN, *Outlines for a Model of Bilingual Performance in SLA*, CNB, 1998, 119–135 [rez. rom.].
565. GHIŢĂ, MIHAELA, ***Tutela şi curatela***, Curentul, **2**, nr. 156, 8 iul. 1998, 22; *Adopţia*, nr. 160, 13 iul., 26; *Filiaţia*, nr. 167, 21 iul., 26 [la rubr.: Utile].
566. GHIU, BOGDAN, *Teme de la distanţă (II)*, Dilema, **6**, nr. 270, 1998, 4 [politic].
567. GILLET, LEV, ***Monah***, COrt, **9**, nr. 111–112, 1998, 17 [trad. de Gelu Aron din revista „Contacts", nr. 30/160, 6; la rubr.: Dicţionar].
568. GRUIŢĂ, GLIGOR, *Educaţia lingvistică*, StUBBPh, **42**, nr. 4, 1998, 11–14 [Engl. Ab.].
569. GUŢU ROMALO, VALERIA, *Despre „Referinţă"*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 265–269.
570. GUŢU ROMALO, VALERIA, *«Termenul» – unitate a limbii*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 103–108 [seria sinonimică *termen, cuvânt, vorbă, vocabulă*].
571. HRUBARU, FLORICA, *Umbra lui Cratylos sau despre o ambiguitate sistemică*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 270–296.
572. IOAN, PAUL, *Mini dicţionar de arte divinatorii*, Magazin, **41**, nr. 11, 1998, 14 [destin].
573. IONESCU, COSTEL, *Dicţionar de teatru*, Astra, nr. 1, 1998, 75–77; nr. 3, 83–87.
574. IONIŢĂ, VASILE C., ***Ai carte ...***, Timpul-Reşiţa, **9**, nr. 89, 17 apr. 1998, 11 [carte, tabără]; ***Ţuţălul şi ţoaşca***, nr. 77, 3 mai, 4 [*ţuţlu*, germ. *Zuzel*, magh. *cucli*; rom. *susetă, tăuloni*]; *„La Poşmândre"*, nr. 50, 14 apr., 4; ***Ţăgui***, nr. 262, 4 n., 4 [ţap, ţoic, ţoagă, ţigui, ţigău, ţiclău; v. r. nr. 343].
575. IORDACHE, GHEORGHE, *Câteva date despre folosirea morii plutitoare*, AO, **13**, 1998, 157–166 [Engl. Ab.].
576. LASCU, VIORICA, *Reflecţii pe marginea cuvintelor (I)*, VCr, **9**, nr. 23, 1998, 6 [femeie]; *(II)*, nr. 24, 7 [cumătră, a învăţa].
577. MAGHIAR, FLORIN, *Dicţionar de teatru*, Astra, nr. 2, 1998, 71–76.
578. MANOLESCU, ION, *Fantezia corectitudinii politice*, Vineri (supl. la Dilema), **2**, nr. 9, iulie 1998, 4.
579. MANOLESCU, NICOLAE, *Imperiul vagului*, Dilema, **6**, nr. 268, 1998, 16.
580. MÂNDROANE, MARIA, ***Mătcălăul (Înfărtăţirea)***, Timisiensis, **1**, nr. 1, 1998, 20–25.
581. MIHUŢ, LILIANA, *Echivalenţe în limba română ale unor termeni consacraţi în ştiinţa politică americană*, LL, **43**, nr. 2, 1998, 20–24 [Engl. Ab.].
582. MILAŞ, C., *Paronimia: însuşire imanentă şi efect*, StUBBPh, **42**, nr. 4, 1998, 5–60 [rez. rom.].
583. NEŢ, MARIANA, *Cărţile de bucate româneşti. Un studiu de mentalităţi*, Bucureşti, EAR, 1998, 13 p. (**Conferinţele Academiei Române**. Ciclul *Limba română şi relaţiile ei cu istoria şi cultura românilor*).

584. NIȚU, GEORGETA, *Elemente ale florei spontane utilizate în gospodăria țărănească din Oltenia*, AO, **13**, 1998, 167–190 [Engl. Ab.].
585. PAȘCANIUC, OANA, *Les traductions de San-Antonio en roumain: entre le tour de force et l'impossible*, AUILLS, **1**, 1998, 93–102 [rez. rom.].
586. PERAHIM, MATEI, *Diclopedia*, Concepte, **1**, nr. 1, 1998, 12 [abonament cu preț sacrificat, abonament grupat, accelerat, acceptare produs, acceptarea pieței, acces personalizat, acoperire, acoperire brută, acoperire de audiență, acoperire de piață, acoperire intensivă, acoperire netă, acord, acreditată, acroșant, activ, adaptare, adaptare publicitară, adepți târzii, adresant necunoscut, Adshel, aerisire, aerograf, afară-de-media, afiș, afiș 75x100, afișa, afișaj, afișaj sălbatic, afișaj semirețea, afișaj cartonat, afiș de raft, afiș de scară, afiș de susținere, afiș oficial, afiș suspendat]; nr. 2–3, 27 [afiș vitrină, afiliat, agate (SUA), agenție creativă, agenție de creație, agenție de marketing direct, agenție de plasare, agenție de publicitate, agenție full-service (servicii complete), agent artistic, Agfa (probă), aglomerat, alb, alb și negru (A/n), albitură, aliniat dreapta, aliniat stânga, aliniere, ambalaj, ambalaj atractiv, ambalaj cu preț redus, ambalaj folie retractabilă, ambalaj gigant (PLV), ambalaj grupat, ambalaj cu mâner]; nr. 4, 47 [ambalaj multiplu, ambalaj prezentare, ambalaj special, ambalaj la comandă, ambalaj supradimensionat, ambalaj transparent, ambalaje reutilizabile, amestec aditiv al culorilor, amorsă, amplasare perpendiculară, an de menținere, analiză media, analiză încrucișată, analiză prin segmente, anamorfoză, anchetă cititori, anchetă continuă, anchetă de audiență, anchetă de teren, anchetă după plată, anchetă punctuală, anexă, animație, animație vânzări, animatic (cinematografie), antet, antiope, anual, anuar, anunț, anunț anonim, anunț codat, anunț comparativ, anunț comparativ agresiv, anunț cu distribuitori, anunț de pagină sau pagină întreagă, anunț dublă pagină, anunț gratuit, anunț grupat, anunț momeală, anunț în tablă de șah, anunț îngropat].
587. PERAHIM, MATEI, *Sensul cuvintelor*, Concepte, **1**, nr. 1, 1998, 22.
588. PÎRVU, ION, *Istoria cuvântului...* ***economic***, TribEc, nr. 50, 1998, 75 [bancrută, bursă, boicot, fisc mercurial, salariu].
589. POSZONY, FERENC, *Modelele conviețuirii comunităților etnice din Ardeal*, CNB, 1998, 46–55.
590. POVARĂ, IOAN, *Probleme de terminologie carstică*, AUSH-G, nr. 1, 1997 (1998), 121–128.
591. PURDELEA SITARU, MARIA, *Medicina populară și știința limbii. Metodă de cercetare în etnomedicina lingvistică*, CI, **1**, nr. 8–9, 1998, 14.
592. RUXĂNDOIU, PAVEL, *Lexicul mioritic (II)*, LL, **43**, nr. 2, 1998, 99–104 [rés. fr.]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **758**.
593. STOICIU, LIVIU IOAN, *Vocabular de contrabandă*, Cotidianul, **8**, nr. 1, 11 mai, 1998, 16.
594. SUCIU, MIRCEA, *Cuvintele istoriei, istoria cuvintelor*, Cotidianul, **8**, nr. 1, 11 mai 1998, 14 [cravată, asasin, asasinat, colt]; nr. 5, 15 mai, 17 [comunism, șomaj, cafea].
595. SZATHMARY-FIFOR, MELITA, *„Probleme semantice". Câteva ipoteze*, AO, **13**, 1998, 113–115 [Engl. Ab.].
596. ȘUTEU, FLORA, *Româna citadină*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 180–181 [contribuția Mariei Iliescu la studiul vocabularului minimal al românei citadine].
597. TACHE, CAROLINA, *„Țigan" și „rrom"*, Curentul, **2**, nr. 121, 28 mai 1998, 15.
598. ȚINCA, OVIDIU, *Etimologia și definiția* ***pedepsei***, AUO-D, **5**, 1997, 103–106.
599. VASILESCU, DORU, CONSTANTINESCU, MIREL, *Terminologie și definiții folosite în operațiunile militare, altele decât războiul*, GMR, **9**, nr. 2, 1998, 153–156 [*arms control* = controlul armamentelor; *combatting terrorism* = combaterea terorismului; *end state* = stare finală; *ensuring freedom of navigation* = asigurarea libertății de navigație; *exclusion zone* = zonă de excludere; *humanitarian assistance* = asistență umanitară; *military support to civil authorities* = sprijin militar acordat autorităților civile; *nation assistance* = asistență națională; *noncombatant evacuation operation* = operațiuni necombatante de evacuare; *nongovernmental*

organisations (N.G.O.'s) = organizaţii neguvernamentale; *peace building* = restabilirea păcii; *peace enforcement* = impunerea păcii; *peace keeping* = menţinerea păcii; *peace making* = instaurarea păcii; *peace operations* = operaţiuni de pace; *preventive deployment* = desfăşurare preventivă; *preventive diplomacy* = diplomaţie preventivă; *private voluntary organisations (P.V.O.'s)* = organizaţii voluntare particulare; *protection of shipping* = protecţia transportului; *raid* = incursiune; *recovery operations* = operaţiuni de recuperare; *sanction enforcement maritime intercept operation* = impunerea unor sancţiuni/operaţiuni de interceptare maritimă; *show of force* = demonstraţie de forţă; *strike* = lovitură; *support of counter drug operations* = sprijin militar pentru operaţiunile de luptă antidrog; *support to counter insurgency* = sprijin împotriva insurgenţei; *support to insurgency* = sprijin acordat forţelor insurgente].

600. ZAFIU, RODICA, *Lecţii de fonetică*, RLit, **31**, nr. 1, 1998, 11; *Diferenţe lingvistice regionale*, nr. 2, 11; *„Nema putinţă"*, nr. 3, 11; *Rrom*, nr. 4, 11; *Limbaj religios*, nr. 5, 11; *Euro*, nr. 6, 11; *Frate*, nr. 7, 11; *Nostalgii normative*, nr. 8, 11; ***Disponibilizare, lichidare, suprimare***, nr. 9, 11; *Clişeul patriotic*, nr. 10, 11; *Balcanism*, nr. 11, 11; *Jocuri tautologice*, nr. 12, 11; *Intelectuali*, nr. 13, 11; ***Purtător de cuvânt***, nr. 14, 11; *Mai mult ca perfectul*, nr. 15, 11; *Trunchierea numelor*, nr. 16, 11; *Neutrul şi „tendinţele limbii"*, nr. 17, 11; ***Tun***, nr. 20, 11; ***Practic***, nr. 21, 11; *„Plasele fără fund"*, nr. 22, 11; ***Matrapazlâc***, nr. 23, 11; ***Conducător***, nr. 24, 11; *Tot despre „conducător"*, nr. 25, 11; *Alte cuvinte*, nr. 26, 11 [aurolaci, bisnitzâr, bisnizzaro, bisnitzzari]; *Româna şi romani*, nr. 27, 11; *Cuvinte recente*, nr. 28, 11 [femeie-pilot, reporter-prozator, a se autodefini, miniexpoziţie, barmaniţă, autoband, broccoli, chairman, check-up, contras, feeling, fellow, gelats, N'dragheta, actor-director-animator, aeronavo-rachetomodel, angiomicrocinematografie, a aburi, alba-neagra, vicultor, băută, a cânta, a desclifta, fazan, marfă, matol, măciucă, naşpa, şmen, ştiucă, ţeapă, a accesa, CD-Rom, dischetă, e-mail, hard-disk, home-computer, imprimantă, internet, PC, broker, dealer, card, avocatul poporului, carte de credit, lumină verde, lup tânăr, planificare familială, aparatcic, anticomunist, ceauşism, cortină de fier, culturnic, gulag, nomenclaturist, securist, bisexual, gay, homo, SIDA, consens, cotrocenizare, criptocomunism, dosariadă, emanaţie, fesenist, mineriadă, om de bine, aurolac, boschetar, bingo, celular, telenovelă, bioetică, clon, euro]; ***Turnătorie***, nr. 29, 11 [calpuzan, canar, astor, chibiţ, ciripitor, cântăreţ, clănţău, cobzar, doniţar, doniţaş, interpret, îngheţată, lătrător, limbă, limonadă, limonagiu, mincinos, mârâitor, peţitor, pleşcar, râşniţar, sifon, sifonar, spurcat, surlaş, toboşar, trâmbiţar, trompetist, ţambalagiu, vânzător, a cânta, a cânta la cobză, a cloncăni, a ciripi, a duce doniţa, a guiţa, a lătra, a mârâi, a umbla cu plosca, a umbla cu pluguşorul, a umbla cu râşniţa, a bate toaca, a bate toba, a borî, a face cântarea, a desena, a da pe gheaţă, a manevra, a deschide pliscul, a da drumul la robinet, a vărsa, a vomita în gât, jet, tiflă, a stropi, a da pe goarnă]; *Strategii retorice ale succesului în vremuri de cenzură*, nr. 30, 11; *Familiaritate*, nr. 31, 11; *Schimbări de nume*, nr. 32, 7; ***Chilug***, nr. 33, 11; *Traducere*, nr. 34, 11; *Morfologie, stilistică, cultură*, nr. 36, 11; *„Poate fi posibil"*, nr. 37, 11; *„Panoplie"*, nr. 38, 11; *Locuţiuni hiperbolice*, nr. 39, 11; ***Bea de rupe, mănâncă de stinge, plăteşte de se usucă***, nr. 40, 7 [de]; *„Caritaşi"*, *„Divertişi"*, *„Benelucşi"*, nr. 41, 7; ***Ultraocazie, în superzonă***, nr. 42, 10; ***Chicios***, nr. 43, 10 [laif, şou, uichend, nambăr oan, laptoape, bip, bipăi, kitsch, kitschoase]; *Eu vă mulţumesc... (I)*, nr. 44, 10 [mulţumesc, mulţumire, mii de mulţumiri, calde mulţumiri, mersi, mulţam]; *Eu vă mulţumesc (II)*, nr. 45, 7; ***Galibardi***, nr. 46, 10 [galibardă, gălibarcă, galibardină, calibardă, călibarcă, gambetă, joben, calibard, galibardise, galibardeală, gilabau, ghilabau, ghilabadem, a galibardi]; *Imprecizia politicoasă*, nr. 47, 10; *E-mail*, nr. 48, 10; *False nume proprii*, 49, 11; *Complimente*, nr. 50, 11; *Expresii explicate*, nr. 51–52, 16 [la rubr.: Păcatele limbii]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. 768; **39**, 1996, nr. 722; **38**, 1995, nr. 753.

601. ZUGUN, PETRU, *Între atitudine antineologică şi realitate lingvistică*, LL, **43**, nr. 1, 1998, 36–39 [sponsorizat, manager, consulting, private shop, O.K!, butic, disipat, resortisant, vizavi de, detentor; Engl. Ab.].

602. *** *Ce trebuie să ştie cei ce doresc să comunice eficient. Ghidul de înţelegere al serviciului GSM. Acest lexic vă este oferit de către Mobil Rom pentru a putea înţelege mai bine telefonia mobilă GSM*, RLib, nr. 2374, 19 ian. 1998, 15; Libertatea, nr. 2276, 1 ian. 1998, [III]; Capital, 7, nr. 4, 29 ian. 1998, 25 [*GSM* = Global System Mobile; *antena carkitului, operator GSM, terminal GSM, cartelă SIM* (= Subscriber Identity Module), *clip* (= Calling Line Identification Presentation), *clir* (= Calling Line Identification Restriction), *redirecţionarea apelurilor, restricţionarea apelurilor, apelul în aşteptare, apelul reţinut pe linie, serviciul de roaming, mesagerie vocală, mesagerie profesională, notificare, SMS* (= Short Message Service), *SMS MT* (= SMS Mobile Terminated), *SMS MO* (= SMS Mobile Originated), *Serviciul fax, transgresia de date, kit auto, hands free, acoperire outdoor, acoperire indoor, teleconferinţă*].

603. *** *Dicţionar*, Cotidianul, **8**, nr. 11, 22 mai 1998, 14 [incognito, izolaţionism, nunţiu]; nr. 23, 5 iun., 8 [Bavaria, revizionism]; nr. 28, 11 iun., 16 [Consiliul European, oficios].

604. *** *Dex-party*, Naţional, **2**, nr. 169, 5 ian. 1998, 2 [deplastifiant, a desista, pălăvatic, simptomatic]; nr. 170, 6 ian., 2 [a fabula, histrion, incognito, rătuit, a răszice]; nr. 172, 8 ian., 2 [cerbicie, cepeleag, cerebralism, chartreuse]; nr. 173, 9 ian., 15 [biocenoză, a abdica, abject, abscons, abiotic]; nr. 174, 10–11 ian., 2 [balistic, baptism, batcă, batiscaf]; nr. 175, 12 ian., 13 [salutar, autarhie, auriculă]; nr. 176, 13 ian., 2 [argou, delectabil, dejivra, farmazonie, farfară]; nr. 177, 14 ian., 2 [argou, barcarolă, descuamare, şovinism]; nr. 178, 15 ian., 6 [ignobil, imund, pastişă, rogoz]; nr. 179, 16 ian., 7 [alagea, coblizan, judicios, juvenil]; nr. 180, 17–18 ian, 6 [ebenist, jabo, condescendent, portal]; nr. 181, 19 ian., 7 [acurateţe, interstiţiu, enclavă, meremet]; nr. 182, 20 ian., 7 [polemic, mentor, malacof, escamota]; nr. 183, 21 ian., 6 [licenţiat, licenţă, licenţios, liceu]; nr. 184, 22 ian., 5 [preţiozitate, ubicuitate, a umecta, consonanţă]; nr. 185, 23 ian., 8 [intervenţionism, interpelare, moratoriu, punctual]; nr. 186, 24–25 ian., 5 [concordie, concupiscenţă, orografie, post-scriptum]; nr. 187, 26 ian., 6 [decalog, gnoseologie, malacologie, hidrofobie]; nr. 188, 27 ian., 5 [futil, inoportun, higrologie, rutinat]; nr. 191, 30 ian., 15 [ipohondrie, reproba, scrupulozitate, teomahie]; nr. 192, 31 ian. – 1 febr., 6 [panegiric, obedienţă, noxă, obscur]; nr. 193, 2 febr., 6 [bibliologie, obscen, obsecvios, babilonie]; nr. 194, 3 febr., 6 [epata, cosmogonie, aserţiune, exod]; nr. 195, 4 febr., 6 [exorcism, intervenţionism, mecena, paroxism]; nr. 196, 5 febr., 7 [parcimonie, schismă, grafomanie, gratitudine]; nr. 197, 6 febr., 6 [maximă, efemer, cidru, augmenta]; nr. 198, 7–8 febr., 6 [grandomanie, tiradă, ubicuitate, furtiv]; nr. 199, 9 febr., 6 [habitudine, lugubru, luxuriant, panaceu]; nr. 200, 20 febr., 6 [pseudonim, repercusiune, spleen, concesie]; nr. 201, 11 febr., 6 [baobab, batofobie, ataraxie, fideism]; nr. 202, 12 febr., 6 [anxietate, jargon, abscons, divagaţie]; nr. 203, 13 febr., 6 [iminent, eminent, inodor, maximă]; nr. 204, 14–15 febr., 6 [penitenţă, scheting, viager, zoolatrie]; nr. 205, 16 febr., 7 [istm, mistifica, rapt, ostentaţie]; nr. 206, 7 f ebr., 7 [porfir, repercuta, sporadic, compendiu]; nr. 207, 18 febr., 6 [exigibil, exorbitant, impasibil, mikado]; nr. 208, 19 febr., 7 [ambient, decameron, decalog, propensiune]; nr. 209, 20 febr., 6 [prozaic, silabaţie, trihotomie, lubric]; nr. 210, 21–22 febr., 6 [ruminaţie, pinion, minaret, insolit]; nr. 211, 23 febr., 7 [digresiune, elocinţă, empireu, glosar]; nr. 212, 24 febr., 7 [ireverenţios, plenar, plenar(ă), hidalgo]; nr. 213, 25 febr., 6 [ivoriu, ireversibil, obsesie, ofiologie]; nr. 214, 26 febr., 7 [fraht, indolent, indubitabil, prelegere]; nr. 215, 27 febr., 6 [pregnant, senzitiv, succint, infesta]; nr. 216, 28 febr. – 1 mart., 6 [indulgenţă, inflaţie, duplicitar, exogen]; nr. 217, 2 mart., 4 [hedonism, lipotimie, lotus, peiorativ]; nr. 218, 3 mart., 6 [ordinal, notorietate, ranchiună, rateu]; nr. 219, 4 mart., 9 [ipotecă, lapsus, mastodont, palpitant]; nr. 220, 5 mart., 7 [matricid, persiflant(ă), fortuit(ă), ipostază]; nr. 221, 6 mart., 6 [padoc, ranflua, supoziţie, venal]; nr. 222, 8 mart., 7 [zebeu, urban(ă), rudimentar(ă), lavalieră]; nr. 223, 9 mart., 7 [heroină, molesta, indubitabil(ă), talasofobie]; nr. 224, 10 mart., 6 [hermafrodit(ă), obstinaţie, ofrandă, enucleaţie]; nr. 225, 11 mart., 6 [intemperie, discordie, ambianţă, caniculă]; nr. 226, 12 mart., 7 [halofită, licitaţie, redundanţă, polisemantic(ă)]; nr. 227, 13 mart., 7 [porto-franco, futurologie, gafă, impudic(ă), indigenţă]; nr. 228, 15 mart., 7 [imprudent, cavatină, imperturbabil, loial]; nr. 229, 16 mart., 6 [impecabil, fonotecă, escalada];

nr. 230, 17 mart., 7 [incunabul, jardinieră, gibon, antropoid]; nr. 231, 18 mart., 6 [canalie, cinic(ă), distrofie, monastic(ă)]; nr. 232, 19 mart., 7 [notabilitate, reconcilia, dumping, corvid]; nr. 233, 20 mart., 6 [reia cuv. de la nr. 229, 16 mart., 6]; nr. 234, 22 mart., 6 [calvinism, calviţie, cras(ă), dehiscent(ă)]; nr. 235, 23 mart., 6 [incurie, incurabil(ă), inculca, inconvenbil]; nr. 236, 24 mart., 7 [lutră, pagodă, panariţiu, compasiune]; nr. 237, 25 mart., 6 [inteligibil(ă), injurie, libertin(ă), diluviu]; nr. 238, 26 mart., 6 [apatrid(ă), conchide, concordanţă, congruenţă]; nr. 239, 27 mart., 7 [deferenţă, fantoşă, inodor(ă), inopinat(ă)]; nr. 240, 28–29 mart., 7 [laudanum, necromanţie, pahiderm, propagare]; nr. 241, 30 mart., 6 [ripostă, retractare, semantică, mazagram]; nr. 242, 31 mart., 7 [flirt, esperanto, ictus, luxurios (oasă)]; nr. 243, 1 apr., 7 [longevitate, marijuana, pergamoid, artroză]; nr. 244, 2 apr., 7 [arivist(ă), butadă, cozerie, alocuţiune]; nr. 245, 3 apr., 7 [evaziv, regres, redutabil, reeligibil]; nr. 246, 4 apr., 7 [maliţie, mazilit(ă), mercantil(ă)]; nr. 247, 6 apr., 6 [hemostatic(ă), instituire, letargie(ii), jubileu(ee)]; nr. 248, 7 apr., 6 [egumen, fototactism, genocid, habotnic]; nr. 249, 8 apr., 8 [androgin(ă), bibliografie, candoare, dictat(e)]; nr. 250, 9 apr., 9 [cognoscibil, decrepit, ecolalie, efeminat]; nr. 51, 10 apr., 8 [importuna, izmă, izbă, narcoman(ă)]; nr. 252, 11–12 apr., 6 [obedienţă, platitudine, sceptic, scotom]; nr. 253, 13 apr., 8 [solitar, solomoni, subit]; nr. 254, 14 apr., 8 [endomonism, fluent, impediment, impetuos]; nr. 255, 15 apr., 6 [lingoare, metastază, neaoş, oreximanie]; nr. 256, 16 apr., 6 [cupură, demnitar, denigra, editorial]; nr. 258, 18–19 apr., 6 [instabil, ineluctabil, infamie, infatuare]; nr. 259, 22 apr., 11 [cefalee, fototecă, estima, drastic]; nr. 260, 23 apr., 6 [dramoletă, felonie, curtoazie, concupiscenţă]; nr. 261, 24 apr., 6 [concede, Eden, ignobilă, infatuare]; nr. 262, 25–26 apr., 6 [idem, inoportun, liniment, metronom]; nr. 263, 27 apr., 8 [complezent, demagog, eternitate, martiriu]; nr. 264, 28 apr., 7 [delfinariu, etern, erudiţie interpelare]; nr. 265, 29 apr., 7 [esplanadă, interpune, mass-media mascotă]; nr. 267, 1 mai, 2 [etatiza, fluent, morfină, analgezic]; nr. 268, 4 mai, 6, [endogamie, epanşament, incuba, moţiune]; nr. 269, 5 mai, 6 [monden, detesta, dexteritate, epavă]; nr. 270, 6 mai, 6 [monastic(ă), modic(ă), refractar(ă), dezabuzat(ă)]; nr. 271, 7 mai, 8 [deplorabil, ermetic, grizonat, lexicon]; nr. 272, 8 mai, 11 [limonit, mozaism, pegră, prezumtiv]; nr. 273, 9–10 mai, 6 [proboscidieni, somitate, şaman, şenal]; nr. 274, 11 mai, 6 [pachebot, duplicitate, duplicat, eterogen]; nr. 275, 12 mai, 6 [ortoepie, paraplegie, recrudescenţă, redevenţă]; nr. 276, 13 mai, 6 [exila, emfază, graten, intangibil]; nr. 277, 14 mai, 6 [defunct(ă), jarişte, involt, marghiloman]; nr. 278, 15 mai, 6 [mascotă, nazuri, năbădăios, placid]; nr. 279, 16–17 mai 1998, 7 [platinat(ă), recuza, sălciu(ie), supremaţie]; nr. 280, 18 mai, 9 [examen, interverti, introvertit(ă), introspecţie]; nr. 281, 19 mai, 8 [nupţialitate, nubil obnubilaţie, proxenet]; nr. 282, 20 mai, 8 [proxim(ă), sabrer, sagacitate, obtuz(ă)]; nr. 283, 21 mai, 8 [dună, fiord, gnoză, excentric]; nr. 284, 22 mai, 8 [ventriloc, rubaiat, rupestru, loxodromă]; nr. 285, 23–24 mai, 6 [ambiguu, gag, interlocutor, medicaţie]; nr. 286, 25 mai, 6 [antum, apanaj, verosimil, verbină]; nr. 287, 26 mai, 6 [falit, faliment, internist, recuza]; nr. 288, 27 mai, 6 [considerent, divagaţie, filoxeră, inorog]; nr. 289, 28 mai, 6 [aberaţie, abject(ă), ieremiadă, panda]; nr. 290, 29 mai, 6 [comoţie, corelaţie, diversiune, oripila]; nr. 291, 30–31 mai, 6 [autocraţie, asiduu, ascet, apologet]; nr. 292, 1 iun., 6 [gutaţie, gig, budoar, bufeu]; nr. 293, 2 iun., 6 [abjura, abstenţionism, fair play, interlop]; nr. 294, 3 iun., 6 [febrifug, fatidic(ă), negus, ortogramă]; nr. 295, 4 iun., 6 [impostor, lupanar, mirtiadem misă]; nr. 296, 5 iun., 6 [imponderabil, mansuetudine, tripou, vogă]; nr. 297, 6–7 iun., 6 [obscurantism, perceptibil(ă), empiric(ă), ordonanţă]; nr. 300, 10 iun., 6 [antidot, anorexie, ambarcader, altruism]; nr. 301, 11 iun., 6 [bicuspidă, comperaj, decadenţă, electorat]; 302, 12 iun., 6 [factice, gnu, jabou, marotă]; nr. 304, 15 iun., 6 [exergă, geizer, misogin, jad]; nr. 305, 16 iun., 6 [felonie, fetiş, fetid, fiasco]; nr. 306, 17 iun., 6 [locvace, pogrom, pluvios, noocraţie]; nr. 307, 18 iun., 6 [frapant, granivor, grandilocvent, lunaţie]; nr. 309, 20–21 iun., 8 [mixtură, molibden, paricid, ipohondrie]; nr. 310, 22 iun., 6 [maieutică, melacoderm, vermut, viabil]; nr. 311, 23 iun., 6 [expedient, expozeu, gliptografie, glicină]; nr. 312, 24 iun., 12 [aprehensiune, apropo, apoplexie]; nr. 313, 25 iun., 6 [logoree, drastic, dubitativ, batimetru]; nr. 314, 26 iun., 6 [fiting, ihtiozaur, ihtiofag, mortifica]; nr. 315, 27–28 iun., 8 [dinamitard, atroce, apologie,

aforism]; nr. 316, 29 iun., 6 [fisc, mirabil, extaz, interregn]; nr. 317, 30 iun., 6 [desmologie, fungicid, indisolubil, maximafilie]; nr. 318, 1 iul., 6 [interacțiune, abulie, paratiroiditâ, rasat]; nr. 319, 2 iul., 6 [eletroencefalogramă, barou, chietudine, coleoptere]; nr. 320, 3 iul., 6 [amovibil, amnezie, exoteric, inexorabil]; nr. 321, 4–5 iul., 6 [abominabil, abracadabrant, bancrută curriculum vitae (vite)]; nr. 322, 6 iul., 6 [caiman, cabalistic, caduc, candoare]; nr. 323, 7 iul., 6 [contondent(ă), execrabil(ă), infantilism]; nr. 324, 8 iul., 6 [facțiune, etilism, filipică, haşiş]; nr. 325, 9 iul., 6 [diatribă, deontologie, heteroterapie, jivraj]; nr. 326, 10 iul., 6 [fenotip, grafofobie, grafometrie]; nr. 327, 11–12 iul., 6 [imparțial, impropriu, ancestor]; nr. 328, 13 iul., 6 [electiv, conchide, etcetera]; nr. 329, 14 iul., 6 [driadă, condescendență, concupiscență, condor]; nr. 330, 14 iul., 6 [arhaism, decrepitudine, exuberanță, facultativ]; nr 331, 16 iul., 6 [blastoderm, duramen, limicol(ă), pelaz]; nr. 133, 18–19 iul., 6 [covertă, edenopatie, ad litteram, brocart]; nr. 334, 20 iul., 6 [excurs, asiduitate, astenie, diseminare]; nr. 335, 21 iul., 6 [fagot, imprecație, lied (lid), mordant]; nr. 336, 22 iul., 6 [acidular, beatitudine, damasc, medalistică]; nr. 337, 23 iul., 6 [laborios, joncțiune, opona, cronologie]; nr. 338, 24 iul., 6 [stază, patetic, spicher, virare]; nr. 340, 27 iul., 6 [facsimil, amorf, aleatoriu, consterna]; nr. 341, 28 iul., 6 [disoluție, exordiu, testimonial, plebiscit]; nr. 342, 29 iul., 6 [brevilin, mesadă, dominion, exhaustiv]; nr. 343, 30 iul., 6 [terifiant, solecism, eponim, degreva]; nr. 344, 31 iul., 12 [bandulieră, deflagrație, fecund, ecartament]; nr. 345, 1–2 aug., 5 [carierism, dacapo, druid, fiduciar]; nr. 346, 3 aug., 6 [excerpta, feldspat, litotă, mutual]; nr. 347, 4 aug., 6 [inferință, ingrat, galeră, furier]; nr. 348, 5 aug., 7 [baril, epitologie, homocromei, lexicografie]; nr. 349, 6 aug., 6 [eterat, pleonasm, quattrocento, punci]; nr. 350, 7 aug., 12 [coturn, ergograf, melasă, numismatică]; nr. 351, 9 aug., 6 [pedant(ă), presta, pletoră, intravilan]; nr. 352, 10 aug., 6 [flegmatic kidnapping, impertinent(ă), misandrie]; nr. 353, 11 aug., 7 [emir, limitrof, limnimetru, nictalofobie]; nr. 354, 12 aug., 2 [emir, limitrof, hiacint, chiromanție]; nr. 355, 13 aug., 1 [digitație, exotermic, joncă, metronomic]; nr. 356, 14 aug., 6 [reconversiune, fastidios, țincvais, lumpenproletariat]; nr. 357, 16 aug., 6 [plancton, stal, ihtiofag, comandă]; nr. 358, 17 aug., 6 [cotizație, hegemonie, interludiu, melacoderm]; nr. 359, 18 aug., 6 [iredentism, protoistorie, gradual, luxmetru]; nr. 360, 19 aug., 7 [fariseism, lamelibranhiate, palinodie, sibarit]; nr. 361, 20 aug., 5 [contiguu, galimatias, proteu, cleptomanie]; nr. 362, 21 aug., 12 [dielectric, limnologie, mezocarp, gerontocrație]; nr. 363, 22–23 aug., 6 [icusaedru, deluviu, mizericordie, sumeră]; nr. 364, 24 aug., 6 [bolerou, excela, închistat, penurie]; nr. 365, 25 aug., 6 [dictat, epigramă, notoriu, funciar]; nr. 366, 26 aug., 6 [lutier, humus, obtura, mizantropie]; nr. 367, 27 aug., 6 [optat, comodă, gofraj, promontoriu]; nr. 368, 27 aug., 11 [inadvertență, luping, matador, perisabil]; nr. 369, 29 aug., 6 [elucubrație, meristem, regată, secularizа]; nr. 370, 31 aug., 6 [abluțiune, dineu, autocrat, aroganță]; nr. 371, 1 sept., 6 [franchețe, castra, palmares, sardonic]; nr. 372, 2 sept., 6 [balastieră, fixism, prolegomene, recluziune]; nr. 373, 3 sept., 6 [corniză, fulminant, mercurial, pestilențial]; nr. 374, 4 sept., 6 [febril(ă), graseia, mani, obediență]; nr. 375, 5–6 sept., 6 [defetism, cavernicol, emondaj, nacelă]; nr. 376, 7 sept., 6 [acribie, agiterapie, bigamie, ergonomie]; nr. 377, 6 sept., 6 [lanțetă, deriziune, hieratic, nictalopie]; nr. 378, 9 sept., 6 [abluțiune, dineu, autocrat, aroganță]; nr. 379, 10 sept., 6 [arhetip, cobur, gerontofilie, marja]; nr. 380, 11 sept., 6 [adamsită, cifră, estropia, misopedie]; nr. 381, 12 sept., 4 [anorexie, bulimie, ultraj, misoginiza]; nr. 383, 15 sept., 6 [amnistie, conflagrație, pandoră, anglofobie]; nr. 384, 16 sept., 9 [ataman, ignifug(ă), lilial(ă), mon]; nr. 385, 17 sept., 6 [acerb, contumacie, decubit, harpagon]; nr. 387, 19–20 sept., 4 [fezanda, oprobriu, plutocrație, prezbiterianism]; nr. 388, 21 sept., 4 [copertină, maladiv, dualism, pupă]; nr. 389, 22 sept., 7 [cenotaf, factotum, imperios, pleiadă]; nr. 390, 23 sept., 4 [ocarină, embargou, meritoriu, eminamente]; nr. 391, 24 sept., 4 [exegeză, insurecție, conciliabul, disertație]; nr. 392, 25 sept., 6 [ameriza, donjon, lambriu, recuzită]; nr. 393, 26–27 sept., 5 [eolian, emul, inefabil, odaliscă]; nr. 395, 29 sept., 6 [degreva, firoscos, mezalianță, expansiv]; nr. 396, 30 sept., 6 [bacantă, batiscaf, crochiu, vestală]; nr. 397, 1 oct., 6 [discipol, intermitent(ă), pragmatic(ă), reticență voită]; nr. 398, 20 oct., 6 [degringoladă, imberb(ă),

peladă, reviriment]; nr. 399, 3 oct., 6 [comandor, graţia, manej, ratifica]; nr. 400, 5 oct., 6 [mascaradă(e), planetariu(ii), sacrilegiu(ii), tatonare(ări)]; nr. 401, 7 oct., 6 [diurn(ă), laconic(ă), pescador, safari]; nr. 407, 13 oct., 6 [benevol(ă), discrimina, ideogramă, peiorativ]; nr. 408, 14 oct., 6 [dezavua, culminaţie, crestomaţie, doctoral(ă)]; nr. 409, 15 oct., 6 [avatar, colosal(ă), nanism, impenitent(ă)]; nr. 410, 16 oct., 6 [austeritate, cabotin, decrepit(ă)]; nr. 411, 17 oct., 6 [basorelief, deziderat, lichefia, pacienţă]; nr. 415, 22 oct., 6 [stenic(ă), simulacru, ostraciza, oicumenă]; nr. 416, 23 oct., 10 [augmenta, dogmă, imund(ă), olandă]; nr. 417, 24 oct., 6 [inextricabil(ă), epura, desant, mefistofelic(ă)]; nr. 418, 25 oct., 6 [boreal(ă), boicot, culant(ă), gnom, bonom]; nr. 419, 26 oct., 6 [a fluctua, inamovibil(ă), maliţios(oasă), remake]; nr. 420, 28 oct., 6 [compila, erija detraca, opulenţă, derizoriu(ie)]; nr. 421, 29 oct., 6 [canava, deroga, ineluctabil, pergament, serafic(ă)]; nr. 422 30 oct., 10 [homunculus, frondă, frust(ă), op, specios(oasă)]; nr. 423, 31 oct., 6 [celest(ă), avid(ă), lis(ă), pavoaz, simeză]; nr. 425, 2 n., 6 [amiabil(ă), beladonă, hirsut(ă), bugetivor(ă), aroga]; nr. 427, 5 n., 6 [agnozie, afabil(ă), mirobolant(ă), taxidermie]; nr. 429, 7 n., 6 [eratic(ă), revanşard(ă), apuntament, carnaţie]; nr. 430, 9 n., 6 [baiaderă, coleric(ă), desfide, provoca, fibulă]; nr. 431, 10 n., 7 [banjo, lizibil(ă), disident(ă)]; nr. 432, 11 n., 7 [apoteoză, sinergie, paradigmă, paralogism]; nr. 433, 12 n., 7 [ambrazură, claustră, inerent(ă)]; nr. 434, 13 n., 13 [altercaţie, descuama, cumul, casa]; nr. 436, 16 n., 7 [facil(ă), ezoteric(ă), extrinsec(ă), amendament]; nr. 437, 17 n., 7 [filantrop(oapă), genuin(ă), gheişă, epos]; nr. 438, 18 n., 7 [clivaj, deplasament, invalida, calcitrant(ă)]; nr. 439, 19 n., 7 [defileu, hlamidă, patriarhal(ă), strapontină]; nr. 440, 20 n., 7 [copra, ignobil(ă), estropia, iglu]; nr. 441, 21 n., 7 [emulaţie, deflaţie, elegiac(ă), lamentabil(ă)]; nr. 442, 23 n., 7 [eneacord, docil(ă), pastişă, veleitate]; nr. 443, 24 n., 7 [detonaţie, hegemon, ocult(ă), saltimbanc]; nr. 445, 6 n., 6 [antagonism, epigon, lampion, taciturn(ă)]; nr. 446, 27 n., 13 [angoasă, breviar, decela, fulgurant(ă)]; nr. 447, 28–29 n., 7 [chilă, irevocabil(ă), resurecţie, tatona]; nr. 448, 30 n., 7 [desuet(ă) fluctua, inamovibil(ă), maliţios(oasă), remake]; nr. 449, 1 dec., 6 [homunculus, frondă, frust(ă), op, specios(oasă)]; nr. 450, 2 dec., 7 [comando, foaier, jantă, orfervărie, scuar]; nr. 451, 3 dec., 6 [lutier, humus, obtura, mizantropie]; nr. 452, 4 dec., 11 [clemenţă, feribot, portal, sorginte]; nr. 453, 5–6 dec., 6 [reconversiune, ţincvais, lumpenproletariat]; nr. 454, 7 dec., 6 [arhetip, cobur, gerontofilie, marjă]; nr. 455, 8 dec., 7 [aversiune, candid(ă), fast, pension]; nr. 456, 9 dec., 9 [alopecie, complezent(ă), epura, ireverenţios(oasă)]; nr. 457, 10 dec., 8 [cloazon, fanfaron(oană), inepţie, piedestal]; nr. 458, 11 dec., 10 [oficină, lapidar(ă), pietate, nosofobie]; nr. 459, 12–13 dec., 7 [copitat, liană, pauperiza, rizibil(ă)]; nr. 460, 14 dec., 6 [cravaşă, inopinat(ă), premisă, tergiversa].

605. ⁎*⁎ *Dicţionar de termeni economici*, Naţional, **2**, nr. 238, 26 mart. 1998, 9 [management, manager, mandat, mandata, credita]; nr. 241, 30 mart., 11 [contract, contract de muncă, contraexpertiză, bancă]; nr. 242, 31 mart., 9 [acciz, acredita, acreditiv, acrescământ].

606. ⁎*⁎ *Dicţionar financiar*, Curentul, **2**, nr. 117, 23–24 mai, 1998, 4 [expunerea valutară, adecvarea capitalului, rata solvabilităţii].

607. ⁎*⁎ *Dicţionar religios*, Cotidianul, **8**, nr. 10, 21 mai 1998, 11 [cădelniţă, ortodoxie, protestantism, naos].

608. ⁎*⁎ *Din enciclopedia fenomenelor paranormale şi a ştiinţelor oculte*, RJ, **8**, nr. 2021, 1998, 4.

609. ⁎*⁎ *Microdicţionar*, ŞtTehn, **50**, nr. 4, 1998, 31 [leptoni, hadroni, neutrino, quarc].

610. ⁎*⁎ *Nomenclator*, AdE, nr. 5, 30 ian. – 5 febr. 1998, 14 [operaţiuni la vedere, operaţiuni la termen, operaţiuni swap, data tranzacţiei, data valutei, poziţie deschisă, poziţie închisă, cotaţie fermă, cotaţie orientativă, cotaţie directă, cotaţie indirectă, ordin curs limitat, punct].

VEZI şi nr. 44, 51, **152**, 187, 262, 263, 316, 326, 350, 434, 510, 525, 964, 1066–1070, 1074, 1075, 1086, 1095, 1137, 1224, 1233, 1237, 1265, 1271, **1273**, 1289, 1303, **1502**, **1525**, **1547**, **1566**, **1568**, 1577, **1584**, **1585**, **1639**, **1676**, **1715**, **1784**, **1796**, **1824**, **1828**, **1851**, **1858**, **1924**.

Recenzii

611. PRUTEANU, GEORGE, *Feldeinţa limbii, sub laserul matematicii*, Dilema, 6, nr. 275, 1998, 13 [Mihai Dinu, *Personalitatea limbii române – fizionomia vocabularului*, Bucureşti, All, CR, 1996 ...]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **672**.
612. TĂTĂRUCĂ, RADU, Stelian Dumistrăcel, *Expresii româneşti sau de-a tras vorbele de limbă*, RevRom, **4**, nr. 1, 1998, 14. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **726**.
613. *** *Institutul European*, RLit, **31**, nr. 3, 1998, 5 [Stelian Dumistrăcel, *Expresii româneşti. Biografii – motivaţii*, Bucureşti, EUI, 1998 ...]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **726**.
VEZI şi nr. 202, 612, 613, 1286.

b. Formarea cuvintelor

614. AVRAM, ANDREI, *Din nou despre substituirea cu [m] a consoanei iniţiale în limba română*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 3–7 [rés. fr.].
615. AVRAM, MIOARA, *Compuse de tip tematic în presa actuală*, StUBBPh, **42**, 1998, nr. 4, 25–36 [rés. fr.].
616. AVRAM, MIOARA, *Un element de compunere desemantizat şi uneori deformant: **-naut***, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 40–49.
617. DRĂGANU, NICOLAE, *Compunerea cuvintelor în limba română*. Ediţie îngrijită de Sergiu Drincu şi Maria Király. Traducere din maghiară de Maria Király şi Gabriela Ekes-Grünn. Studiu introductiv şi indice de Sergiu Drincu, Timişoara, EAmphora, 1998, 168 p. [trad. ed. *A román szoösztétel* (Compunerea cuvintelor în limba română, Bistriţa, 1906); teză de doctorat la Universitatea din Budapesta; studiu introductiv (p. 5–31), cu note (p. 31–35); notă asupra ediţiei (p. 36); textul ed. (p. 37–120) şi ind. de cuv. (p. 121–167)].
618. DRINCU, SERGIU, *Derivarea cu prefixe de la latină la română*, Timişoara, EAmphora, 1998, 130 p. [cu bibl. p. 107–130].
619. STOICHIŢOIU, ADRIANA, *Dinamica îmbogăţirii vocabularului prin procedee interne*, CNB, 1998, 137–151 [rés. fr.].
VEZI şi nr. 1009, 1104, 1278.

c. Etimologii

620. ADAM, IOAN, ***A nimerit orbu' Brăila***, Lumea, 6, nr. 7, 1998, 69; ***Cunoscut ca un cal (breaz)***, nr. 8, 70; ***A spune braşoave***, nr. 9, 53; ***A câştiga la belciuge***, nr. 10, 61; ***A veni de hac***, nr. 11, 59; ***A vorbi în dodii***, nr. 11, 65 [la rubr.: Povestea vorbelor].
621. BĂDICUŢ, ILIE, *Războiul paşnic: şah-mat, „regele a murit" (I)*, Carusel, 6 (în Azi, nr. 1645, 16–17 ian. 1998) [*şah, şatrange, şotron*]; *(II)*, nr. 1655, 30–31 ian. [*rocadă, mat, pat, turn*]; *(III)*, nr. 1670, 20–21 febr. [*regină, nebun, tură, eşec, a eşua*]; *Ignoranţa – o boală care nu doare!*, nr. 1690, 20–21 mart. [*Iran, Iaşi, Mesopotamia*]; *Nemţii nu sunt muţi!*, nr. 1705, 10 apr. [*german, deutsch, Deutscher, Hauptwort, Şef-cuvânt, Germania, Deutschland, neamţ, Germanus, Germanicus, germanus, germans, Germain, Gherman, cousin germain, Allemand, Allemande, l'Allemagne, alemán, alemana, Alemania, tedesco, tedesca, tedescheria, vandali, ostrogoţi, longobarzi, Longobardia, franci, Vandalitia, Andalucia, Al-Andalus, vizigoţi, Alemanni, Alemanicus, Deutsch, gepizi, Nemec, Niemec, német, neméţ, Austria, Al-Nimsa, bárbaros, bárbaroi*]; *Domnul Siluetă – ministru de Finanţe*, nr. 1710, 17 apr. [*austeritate, Silhouette, siluetă, generozitate, munificenţă*]; *Celebritatea ca pedeapsă?*, nr. 1718, 1–2 mai [*silhouette, siluetă, Boycott, boycotter, a boicota, boicot, boicotare, blocadă, embargou*]; *De la cafea, de la cafea...*, nr. 1722, 8 mai [*cafea, cafeină, cafea Arabică, Arabia, Coffea Arabica,*

Coffea Robusta, Etiopia, Abisinia, Kafa, Arabia de Sud (Yemen), Saba, Hâbaşa, Mocca, café, cahouin, cahoa, qahwa, Vinaliile, vin, Mamr, mahmur, beat („vinuit"), leeyf, alcool, alambic, yaqha, yugliu]; *Zău, zău, zău!*, nr. 1732, 22 mai [*zău, deus, Dumnezeu, Dominus Deus, Dumnezău, ajute-te Dumnezău, zău, Dumnezăi, Dumnezeii, Zău pă Dumnezău, zo te custe, deus te coustet, aştezău*]; *Câte feluri de „ortodocşi" cunoaştem?*, nr. 1757, 26–27 iun. [*ortodox, orthodoxus, ortodoxism, biserica ortodoxă, biserica catolică, eretic, Islamul Sumism, suma*]; *Un verb mistreţ: „a vroi"*, nr. 1767, 10–11 iul.; *Curat... caraghios!*, nr. 1772, 17–18 iul. [*caraghios*]; *Despicarea limbilor*, nr. 1777, 24–25 iul.; *Alte limbi cu existenţă dublă*, nr. 1782, 31 iul. – 1 aug.; *Haine care îmbracă, haine care travestesc*, nr. 1787, 7–8 aug. [*sumeriană, accadiană, hitită, urartică, hurritică, elamitică, eblaitică, persană veche, ebraică, elină, latină, arabă, iudeo-spaniolă, idiş*]; *Cariera unui cuvânt:* ***diaspora***, nr. 1792, 14–15 aug.; *Ce-are – „apa chioară" cu „iapa chioară"?!*, nr. 1797, 21–22 aug. [*apă, iapă, chiar, limpede, orb*]; *Despre cişmele şi cişmigii (1)*, nr. 1802, 28–29 aug. [*ochi, cişmea, saca*]; *(2)*, nr. 1817, 18–19 sept.; *Români sau valahi?*, nr. 1822, 25–26 sept. [*vlah, valah, român*]; *Cronos şi copii lui (2)*, nr. 1832, 9–10 oct. [*cronograf, cronoscop, cronofotografie, cronometra, cronometrie, cronometraj, cronometric, ceas, ceaslov, ceasornicar*]; *(3)*, nr. 1837, 19 oct. [*cronologie, eră, era creştină A. D., Anno Domini, văleat, facerea Lumii*]; *(4)*, nr. 1847, 30–31 oct. [*lună, Hegira, An Nou*, tc. *Nevruz Bai*]; *Despre multiculturalism. Pataschina îmbrăcată fistichiu (II)*, nr. 1852, 6–7 n. [*pataschină, fistichiu, fistic*]; *Mărirea, decăderea şi metamorfoza unor cuvinte (II)*, nr. 1862, 20–21 n. [*oraţie*, lat. *os, oris, gură, oratori, bucă, obraz, oralitate, oral, ura, urare, oratorie, oreţ*]; *(III)*, nr. 1867, 27–28 n. [lat. *caput, testa, gula, bucca*, rom. *dezmierda, dezmierdare*, lat. pop. *dismerda, merda*, rom. *învăţa, învăţare, învăţător, învăţătură*]; *(IV)*, nr. 1869, 8–9 dec. [lat. *castigare*, rom. *câştigare, câştig, pedeapsă*, lat. *lucrum*, rom. *lucru, lucrare, lucrativ, nelucrat, muncă, munci, mucenic*; la rubr.: Să mai punem mâna pe carte]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. 1185; **39**, 1996, nr. 655.

622. BLANDIANA, ANA, *Etimologie şi politică*, RLib, nr. 2403, 21 febr. 1998, 1 [criză].
623. CIOCAN, COSTACHE S., *La un secol de sport naţional „Oina modernă", 1898–1998. Scurt istoric şi originea cuvântului „oină"*, RJ, **8**, nr. 3, 1998, 7–9; nr. 4, 10–13.
624. CONSTANTIN, GH., ***Radio***, RLib, nr. 2398, 16 febr. 1998, 24 [radio]; ***Rostire***, nr. 2400, 18 febr., 20 [a rosti, a (se) rostui, rostire, rostuire]; ***Silueta***, nr. 2424, 18 mart., 6; *„Restaurantul"*, nr. 2470, 14 mai, 20 [restaurant].
625. CONSTANTIN, GH., *Nume proprii devenite comune (I)*, Dreptatea, nr. 173, 1998, 13 [Ford, Mercedes, Renault, amperi, waţi, volţi, herţi, academie, Akademia, (vers) alexandrin, rimă (alexandrină), algoritm, Al-Kharezmi, arithmos, atlas, Atlas]; *(II)*, nr. 174, 14 [bachelită, Backeland, badminton, baionetă, Bayonne, balamuc, Malamuc, baldachin, Baldacco, bastion, Bastilia, batistă, batist, Baptiste, boicot, boicota, Boycott, bursă, Van der Beurse, apă de colonie, Eau de Cologne, Kölnwasser, cognac, Cognac]; *(III)*, nr. 175, 13 [derbi, Derby, diesel, Rudolf Diesel, draconic, drezina, Drais von Somerbrom, faianţă, Faenza, faeton, Phaeton, fustă, Fustan, ghilimele, Guillaume, ginşi, Genova, Pandalone, godin, Godin, hermafrodit, Hermes, Afrodita]; *(IV)*, nr. 176, 13 [ionatan, Jonathan, jachetă, Jacques, jerseu, Jersey, joben, Jobin, jocheu, Jock, linşaj, Linch, liceu, lyceum, Lykeion, maioneză, Mahon, mansardă, Mansard, mausoleu, Mausol, magazin, meandre, Maiandros, meduză, Medusa, muselină, Mosul, napolitane, Napoli, nicotină, Nicot, parizer, pasteurizare, Pasteur, pavoazare, Pavia, pekinezi, Pekin, robinet, Robert]; *(V)*, nr. 177, 13 [rugby, sadism, sadic, sandviş, saxofon, siluetă, Afras, şampanie, şarlotă, renglotă, şvaiţer, şrapnel, vulcan, vulcaniza, vulcanizare, zepelin].
626. DAVID, GABRIELA, *Influenţa limbii engleze asupra vocabularului limbii române*, RATU, nr. 1, 1998, 94–97.
627. FELECAN, NICOLAE, *Terminologie creştină (I)*, TinCr, **3**, nr. 4, 1998, 12; *(II), Terminologie creştină în limba română*, nr. 5, 14–15; *(III), Fondul neologic*, nr. 6, 10.

628. HRISTEA, THEODOR, *Corectări şi precizări etimologice*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 109–117 [ceasornic, a (se) turmenta, zămos „pepene galben"].
629. IONIŢĂ, VASILE C., ***A se prepurta***, Timpul-Reşiţa, **9**, nr. 35, 13 febr. 1998, 4; *Metamorfoze (I)*, nr. 106, 8 mai, 4 [chilipir, pleaşcă, derbedeu, catrafuse, catavasie, caterincă, damigeană]; *(II)*, nr. 130, 5 iun., 4 [chiulangiu, chiul, papugiu, cărăbuş, izlaz, get (beget), desluşi, dihanie]; *Război şi pace*, nr. 142, 19 iun., 4 [şlaidăr, pişlaidăr, praştie, pumnaş]; *Capcana paronimelor*, nr. 178, 31 iul., 4 [eroare de tipar într-un articol al lui N. Manolescu în RLit, *filigram* în loc de *filigran*]; *Arii laterale*, nr. 214, 11 sept., 4 [şiştoare, şuştoare, şutoare]; ***Glimpe***, nr. 244, 16 oct., 4 [v. r. nr. 342]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. 792.
631. IORGA, GHEORGHE, *Secretele bucurii ale etimologiei*, ConvDid, **9**, nr. 27, 1998, 51–53.
632. ISTRATE, MARIANA, *Numele zilelor săptămânii*, RM, **9**, nr. 416, 3 iul. 1998, 4.
633. LAZĂR, IUSTINA, *Interferenţe lingvistice (româno-maghiare-ucrainene) în domeniul cărăuşiei din Rona de Sus (jud. Maramureş)*, CNB, 1998, 148–159.
634. MIHAILOVICI, AURELIA, *Nume şi semnificaţie*, ChemCr, **6**, nr. 59–60, 1998, 11 [Simeon, Semion; la rubr. Dicţionar teologic].
635. MITU, MIHAI, *„Cap sau pajură" şi unele consideraţii etimologice*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 155–160 [cap, pajură, rişcă].
636. MUNTEANU, DAN, *Etimologia numelor ştiinţifice ale păsărilor din fauna României*, Bucureşti, 1998, [fnp] (Societatea Ornitologică Română). Rec.: Gabriel Cheroiu, VPR, **51**, 1998, 22.
637. OLTEANU, FLORENTINA, *Împrumuturi lexicale de origine latină*, AnDobr, **4**, nr. 1, 1998, 159–166.
638. PANOVF, IRINA, *Primele americanisme (II). Reutilizarea materialului existent*, CNB, 1998, 117–127 [Engl. Ab.].
639. PELE, ALEXANDRU, *Perenitatea elementelor dacoromâne (inedit).* ***Ban***, ACinAn, **2**, nr. 1, 1998, 12 [*Arieş*, top. şi hidr.]; nr. 2, 12; *Inedit. Amănunte etimologice.* ***Timişoara***, nr. 3, 12; ***Chioar***, nr. 6, 12; *Românii preistorici*, nr. 7, 10–12 [***Dava*** – *etimonul etnonimului* ***dac***, 10; ***Dacia*** – *ţara* ***Davelor***, 10; *Atestări perene ale Daciei şi dacilor carpatici*; *Alte Dacii europene*, 11; *Răspândirea dacilor în Asia*, 11; *Alte evoluţii fonetice ale termenului* ***Dava***, 12; *Evoluţia variantei* ***Deva***, 12; *Evoluţia variantei* ***Dova***, 12]; *Dacii preistorici*, nr. 8–9, 30 [daoismul în China, dacii în America; fragm. inedit din studiul *Românii preistorici*, în curs de apariţie].
640. PLETER, TIBERIU, *Note etimologice*, Hyperion, **8**, 1998, 143–145 [*habână* (din cehă) şi *gáci* (din ucraineană); rés. fr.].
641. PORUCIUC, ADRIAN, *Confluenţe şi etimologii*, Iaşi, EPolirom, 1998, 133 p.
642. PRUTEANU, GEORGE, *Nişte ziceri*, Dilema, **6**, nr. 264, 1998, 13.
643. PURDELA SITARU, MARIA, VASILUŢĂ, LIVIA, *Fonetica împrumuturilor de origine germană din subdialectul bănăţean*, SCL, **47**, nr. 1–6, 161–179 [deutsch. Zus.].
644. RÂPEANU, ELIS, *Etimologia populară*, PP, nr. 2, 1998, 31 [vox, sanatoria, aqua clara, responsabil, reclamaţie, uruială, somieră, gintă, frâie, supus, indicativ, oroare, a se ralia, efracţie, efracţiune, interogatoriu, jantă, fortuit].
645. RUSAN, DUMITRU, *„Bucovina"*, Buc-Il, **1**, nr. 1, 1997, 25–26.
646. ŞTEFAN, ION, *Note etimologice*, LR, **46**, nr. 4–6, 1997, 284–286 [*încanaliare* – „înhăitare", *moaler* – „pictor"].
647. ŞUŞARĂ, PAVEL, *De la* ***Academus*** *la* ***academism*** *(o simplă schiţă) (I)*, RLit, **31**, nr. 8, 1998, 16; *(II)*, nr. 9, 16.
648. UNGUREANU, ION, *O nouă ipoteză asupra etimologiei „cobilelor" de pe Siretul Mijlociu*, Carpica, **26**, 1997, 50–58 [cu 3 plş.].
649. VASILESCU, EUGEN S., *Oina – o enigmă sau o certitudine?*, RJ, **8**, nr. 5, 1998, 11.

650. VĂTĂŞESCU, CĂTĂLINA, *Termeni de origine latină referitori la tors în română şi albaneză*, SECE, **9**, 1998, 31–42 [com. la Simpozionul ştiinţific româno-bulgar, Bucureşti, 25 iun. 1998, org. de dr. Zamfira Mihail].
651. VĂTĂŞESCU, CĂTĂLINA, *Termes d'origine latine concernant la parenté en albanais et en roumain*, RESEE, **35**, nr. 3–4, 1997, 189–196.
652. VRABIE, EMIL, *Etimologia cuvântului* ***minge***, LR, **46**, nr. 4–6, 1997, 277–286.
653. VULPE, MAGDALENA, *Un argument în favoarea etimologiei latine a rom.* ***mire***, Omagiu Liviu Onu, 1997, 219–222 [existenţa sensurilor de „soldat", „bărbat tânăr", „tânăr" ale cuv. în unele colinde româneşti].
654. *** *Culminaţia sărbătorilor hibernale.* ***Bobotează***, Curentul, **2**, nr. 3, 1998, 10.
655. *** *Originea unor cuvinte*, Albina, **101**, nr. 2, 1998, 14 [a ucide, a omorî, voinic, a înţărca]; *Originea unor expresii*, nr. 3, 14 [a da sfoară-n ţară, la calendele greceşti; la rubr.: Limba noastră].
VEZI şi nr. 8, 276, 291, 293, 296, 302, 318, 322, 325, 326, **348**, 503, 574, 598, 626, **1224**, 1233, 1266, 1267, 1273, 1274, 1330.

d. Lexicografie

656. ABDULEA, PETCU, *Dicţionar de omonime*, Bucureşti, EDP, 1997, 276 p.
657. ALBU, RODICA, An ***A–Z*** *Introduction to the Study of Varieties of Present-Day English*, Iaşi, EAL, 1998, 104 p. [pe cop.: Diglossia. Focal Area. Pidgins. Lingua Franca].
658. ANASTASIU, A., MUTINAC, V., GRIGORESCU, D., POPESCU, GH. C., *Dicţionar de geologie*, Bucureşti, EDP, 1998, 348 p.
659. ANDRIEŞ, ADRIAN, *Dicţionar de jazz. Muzicieni străini*. Cu o precuvântare a lui Mircea Tiberian, Bucureşti, ET, 1998, 427 p.
660. ANGELESCU, GABRIEL, *Dicţionar de pleonasme*, Bucureşti, ECoresi, 1998, 47 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **815**; **39**, 1996, nr. **762**; **38**, 1995, nr. **800**.
661. ANUŢEI, MIHAI, *Dicţionar român-german*. Ediţia a III-a, Bucureşti, EŞ, 1998, 1619 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **763**; **33**, 1990, nr. **949**.
662. ATANASIU, ADRIAN, *Dicţionar de definiţii*, Bucureşti, EPetrion, 1998, 160 p.
663. BALACI, ALEXANDRU, *Dicţionar italian-român*, Bucureşti, E 100 + 1 Gramar, 1998, 720 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **765**; **38**, 1995, nr. **803**; **37**, 1994, nr. **1915**; **36**, 1993, nr. **670**; **34**, 1991, nr. **619**.
664. BALACI, ALEXANDRU, *Dicţionar român-italian*, Bucureşti, E 100 + 1 Gramar, 1998, 424 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **766**; **38**, 1995, nr. **802**; **37**, 1994, nr. **917**; **34**, 1991, nr. **620**.
665. BALACI, ANCA, *Mic dicţionar mitologic greco-român*. Ediţia a V-a, Bucureşti, Mondero, 1997, 280 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **823**; **35**, 1992, nr. **652**; **34**, 1991, nr. **624**; **[10]**, 1969–1970, nr. 416.
666. BANTAŞ, ANDREI, *Dicţionar englez-român*. 35.000 de cuvinte, Bucureşti, Teora, 1998, 496 p. [ed. I: 1994; ed. revizuită şi adăugită: 1996, retip. 1997, 1998]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **828**; **39**, 1996, nr. **768**; **37**, 1994, nr. **922**.
667. BANTAŞ, ANDREI, *Dicţionar englez-român de buzunar*, Bucureşti, Teora, 1998, 320 p. (Seria **Dicţionare de buzunar**) [ed. I: 1997; retipărire]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **824**.
668. BANTAŞ, ANDREI, *Dicţionar englez-român pentru elevi*, Bucureşti, Teora, 1998, 298 p.
669. BANTAŞ, ANDREI, *Dicţionar englez-român, român-englez*. În plus, în paginile 173–225: Liste cu sinteze gramaticale. Denumiri geografice. Nume proprii, Bucureşti, Teora, 1998, 384 p. [Pe cop.: 32.000 cuvinte]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **827**.
670. BANTAŞ, ANDREI, *Dicţionar englez-român, român-englez*. 75.000 cuvinte, Bucureşti, Teora, 1998, 940 p. Rec.: N[icolae] P[relipceanu], RLib, nr. 2548, 25 aug. 1998, 20.

671. BANTAŞ, ANDREI, *Dicţionar englez-român*. 15.000 cuvinte, Bucureşti, Teora, 1998, 191 p. *Dicţionar român-englez*. 15.000 cuvinte, Bucureşti, Teora, 1998, 158 p. [pe cop. titlul: *Dicţionar englez-român şi român-englez*; coligate invers, cu paginaţie separată]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **826**; **39**, 1996, nr. **768**; **36**, 1993, nr. **674**; **35**, 1992, nr. **655**, **656**; **16**, 1973, nr. 816; **12**, 1969–1970, nr. 929.

672. BANTAŞ, ANDREI, *Dicţionar român-englez de buzunar*, Bucureşti, Teora, 1998, 256 p. [prima ed.: 1997]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **829**.

673. BANTAŞ, ANDREI, *Dicţionar român-englez pentru elevi*, Bucureşti, Teora, 1998, 230 p.

674. BANTAŞ, ANDREI, *Dicţionar român-englez. Romanian-English Dictionary*, Bucureşti, E 100 + 1 Gramar, 1998, 568 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **772**.

675. BANTAŞ, ANDREI, *English-Romanian Dictionary. Dicţionar englez-român*, Bucureşti, E 100 + 1 Gramar, 1998, 560 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **833**; **39**, 1996, nr. **778**.

676. BANTAŞ, ANDREI, NĂSTĂSESCU, VIOLETA, *Dicţionar economic român-englez*. Comerţ. Finanţe. Bănci. Contabilitate. Statistică. Drept. Industrie. Agricultură. Cibernetică. Automatică, Bucureşti, Niculescu, 1998, 360 p. [+ 6 p. r. c. e.].

677. BANTAŞ, ANDREI, NĂSTĂSESCU, VIOLETA, *Dicţionar englez-român*. Comerţ. Finanţe. Bănci. Contabilitate. Statistică. Drept. Industrie. Agricultură. Cibernetică, Automatică, Bucureşti, Niculescu, 1998, 480 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **834**.

678. BATERNAI, TIBERIU, *Dicţionarul explicativ al computerelor*. Standardul comprehensiv pentru utilizarea computerelor la birou, şcoală, acasă, Bucureşti, ARC, 1995, 352 p.

679. BĂLAN, IOANICHIE, *Sinaxar ortodox general. Dicţionar aghiografic*. Îngrijit de ..., [f. l.], EER, 1998, 408 p.

680. BĂRBOI, CONSTANŢA, BOATCĂ, SILVESTRU, MĂRGINEANŢU, DORINA, PETROMAN, PAVEL, POPESCU, MARIETA, *Dicţionarul antologic de istorici, critici literari, eseişti, oameni de cultură, publicaţii literare*, pentru gimnaziu, liceu, capacitate, bacalaureat, olimpiade şi admitere în facultate, Bucureşti, Niculescu, 1998, 368 p. [cu ind. de nume p. 364–368]. Rec.: I. Ţolea, JurnN, **6**, nr. 1652, 28 oct. 1998, 2.

681. BĂRBOI, CONSTANŢA, BOATCĂ, SILVESTRU, MĂRGINEANŢU, DORINA, PETROMAN, PAVEL, POPESCU, MARIETA. Coordonare: Constanţa Bărboi, Rodica Chiriacescu, *Dicţionar antologic de prozatori*, pentru gimnaziu, liceu, capacitate, bacalaureat, olimpiade şi admitere în facultăţi, Bucureşti, Niculescu, 1998, 375 p. Rec.: *** *Biblioteca din... dicţionar*, CrN, **9**, nr. 2368, 19–20 dec. 1998, 7; *** RLib, nr. 2602, 15 oct. 1998, 11.

682. BĂRBOI, CONSTANŢA, POPESCU, MARIETA, BOATCĂ, SILVESTRU, – *Dicţionar de personaje literare* – pentru gimnaziu şi liceu. Ediţia a IV-a (revizuită şi îmbunătăţită). În conformitate cu programa şi manualele de limba şi literatura română aprobate de Ministerul Educaţiei Naţionale, Bucureşti, Niculescu, 1998, 400 p. Vezi BRL, **37**, 1995, nr. **932**; **31**, 1988, nr. **1216**. Rec.: I. Budeanu, *„Proiecţii" din opere literare*, AL, nr. 51, 2 (în Azi, nr. 1728, 18 mai 1998); *** Libertatea, nr. 2376, 1 iun. 1998, 11; I. Ţolea, *O recomandare pentru pregătirea examenului de limba şi literatura română*, JurnN, **6**, nr. 1665, 15 sept. 1998, 3.

683. BELIGRĂDEANU, ŞERBAN, ŞTEFĂNESCU, ION TRAIAN, *Dicţionar de drept al muncii*, [Bucureşti], LLex, 1997, 223 p.

684. BERCHINĂ, DOINA, *Mic dicţionar subiectiv de modă contemporană*, Bucureşti, ENemira, 1998, 193 p.

685. BERCIU, LUCIA, *Dicţionar român-german. Dicţionar german-român = Rumänisch-Deutsches Wörterbuch, Deutsches-Rumänisch Wörterbuch*, Bucureşti, ESylvi, 1998, 240 p. (URAB).

686. BERG, I., *Dicţionar de cuvinte, expresii, citate celebre*, Bucureşti, ESaeculum, EVestala, 1998, 383 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **776**; **38**, 1995 , nr. **817**; [**11**], 1968–1969, nr. **517**.

687. BIDU-VRĂNCEANU, ANGELA, *Lexicografia şi metalexicografia*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 43–49 [cu bibl. p. 48–49; rés. fr.].

688. BITTE, VICTORIA I., CHIŞ, TIBERIU, SÂRBU, NICOLAE, *Dicţionarul scriitorilor din Caraş-Severin*. Concepţie, coordonare şi prefaţă de Nicolae Sârbu. Postfaţă de Gheorghe Jurma, Reşiţa, Timpul, 1998, 304 p. (**Dicţionare**. Lucrare redactată şi tipărită sub egida Bibliotecii Judeţene „Paul Iorgovici" din Reşiţa).

689. BLAJ, LAZĂR, *Mică enciclopedie a sănătăţii*, Bucureşti, ENiculescu, 1998, [fnp]. Rec.: R[aluca] A[lexandru], *Mica enciclopedie a sănătăţii – terapie naturistă*, RLib, nr. 2627, 13 n. 1998, 11.

690. BODIU, ANDREI, COANTA, LIVIA, CRĂCIUN, GHEORGHE, GRIGORE, PAUL, IANCU, ELENA, IONESCU, MARIANA, IVĂNCESCU, RUXANDRA, MOCEANU, OVIDIU, NĂSTASE, MARIA, NICOLAE, ANTON, POP, IOAN, STROE, CORNELIA, ŞINDRILARU, FLORIN, ŢION, ALEXANDRU. Coordonator: Florin Şindrilaru, *Dicţionar de personaje literare*, Piteşti, Paralela 45, 1998, 292 p. (Colecţia **Dicţionarele Paralela 45**. Seria *Lyceum*); ed. a II-a, Piteşti, Paralela 45, 1998, 292 p. Rec.: Adrian Săvoiu, LLR, **27**, nr. 4, 1998, 62–63.

691. BRĂESCU, MARIA, *Dicţionar francez-român*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 312 p. [liliput].

692. BRĂESCU, MARIA, *Dicţionar francez-român*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 440 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **843**; **39**, 1996, nr. **783**. Rec.: Raluca Alexandru, RLib, nr. 2627, 13 n. 1998, 11.

693. BRĂESCU, MARIA, *Dicţionar român-francez*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 424 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **843**; **38**, 1995, nr. **820**. Rec.: Raluca Alexandru, RLib, nr. 2628, 14 n. 1998, 11.

694. BRUCKNER, ION I., ANTIPA, CIPRIAN, SIMIONESCU, RAMONA, *Dicţionar semiologic medical de nume proprii*, Bucureşti, ECeres, 1998, 140 p.

695. BULGĂR, EMIL, *Ţara Sfântă*, Bucureşti, EVictoria, 1996, 460 p. Rec.: Ion Zubaşcu, *Prima enciclopedie de geografie şi istorie biblică din România*, RLib, nr. 2134, 3 apr. 1997, 11.

696. BULGĂR, GHEORGHE, FELECAN, N., *Dicţionar de omonime*. Ed. a V-a, Bucureşti, ELucman, 1998, 288 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **849**; **39**, 1996, nr. **786**; **38**, 1995, nr. **825**.

697. BURCIU, OCTAVIAN, ZODIAN, VLADIMIR, PANDEA, ADRIAN, *Seniorii conflagraţiilor mondiale*. De la Hitler la Antonescu. De la E. Grigorescu la M. Berthelot, Arad, EVA, 1997, [fnp]. Rec.: Liviu Vişan, *Un dicţionar necesar*, VA, nr. 4, 1998, 31.

698. CHAGNOLLAUD, DOMINIQUE, *Dicţionar al vieţii sociale şi politice*. Traducere de Miruna Runcan, Bucureşti, EALL, 1998, [fnp]. Rec.: ⁎*⁎ Supl. nr. 4, VII (în 22, **6**, 1998, nr. 42).

699. CHIŞU, VIORICA ANA, *Pentru reforma în învăţământ avem nevoie de dicţionare*, Capital, **7**, nr. 32, 1998.

700. CHRISTODORESCU, ANCA-MARIA, KAHANE, ZELMA, BALMUŞ, ELVIRA, – *Dicţionar român-francez. Dictionnaire roumain-français* –, Bucureşti, E 100 + 1 Gramar, 1998, 688 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **856**; **39**, 1996, nr. **792**; **38**, 1995, nr. **835**; **37**, 1994, nr. **664**.

701. CIOBANU, ELENA, POPESCU-MARIN, MAGDALENA, ŞTEFĂNESCU- GOANGĂ, ZIZI, *Dicţionar explicativ şi enciclopedic al limbii române*. Cu etimologia şi frazeologia cuvintelor şi cu o listă de simboluri şi abrevieri, Bucureşti, EFD, 1998, 511 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **859**; **38**, 1995, nr. **832**.

702. CIOBANU, ELENA, POPESCU-MARIN, MAGDALENA, PĂUN, MARIA, ŞTEFĂNESCU-GOANGĂ, ZIZI, *Dicţionar practic al limbii române. Explicativ, etimologic, frazeologic şi enciclopedic, cu o listă de simboluri şi abrevieri*, Bucureşti, FD, [f. a.], 464 p. [cu *Mică enciclopedie de nume proprii* (p. 406-458), simboluri şi abrevieri (p. 459–463)]. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **832**.

703. CIOS, IRINA, DEMETRESCU, CĂLIN, LĂZĂRESCU, LIVIU, MASICHIEVICI, HORTENSIA, NANU, ADINA, PANAITESCU, ION, PAVEL, AMELIA, POPESCU, MIRCEA, RĂCHIŢEANU, CARMEN, SINIGALIA, TEREZA. Coordonator: Mircea Popescu, *Dicţionar de artă. Forme, tehnici, stiluri artistice (**N-Z**)*, [Bucureşti], EMeridiane, 1998, 222 p. [cu 32 il. în text]. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **923**.

704. COMAN, MIHAI, *Bestiarul mitologic românesc*, Bucureşti, EFCR, 1997, [fnp]. Rec.: Cornelia Maria Savu, *Mitologie şi mitologicale*, CrN, **8**, nr. 1782, 18 ian. 1997, 7.
705. COMŞULEA, ELENA, TEIUŞ, SABINA, ŞERBAN, VALENTINA, *Dicţionar de expresii şi locuţiuni*, [Chişinău], EŞtiinţa, 1998, 347 p.
706. CONSTANTINESCU, ILEANA, CROCUS, ANGELA, *Dicţionar economic explicativ român-englez*, [f. l.], EEc, [1998], 128 p.
707. CONSTANTINESCU, ILEANA, GODEANU, GHEORGHE, NASTA, DAN ION, *Mic dicţionar medical român-francez*, Bucureşti, ALLE, 1998, 112 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **865**.
708. CONSTANTINESCU, ILEANA, IVAN, ION, *Mic dicţionar explicativ de informatică francez-român*, Bucureşti, ESylvi, 1998, 140 p.
709. CONSTANTINESCU, SILVIU, *Dicţionar de cuvinte derivate al limbii române*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 207 p. [pe cop.: Pentru gimnaziu, liceu, examene şi concursuri de admitere].
710. CONSTANTINESCU, SILVIU, *Dicţionar de paronime*. Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, ELucman, 1998, 446 p. [cu bibl. p. 441–444]. Vezi BRL, **37**, 1994, nr. **948**.
711. CONSTANTINESCU-DOBRIDOR, GHEORGHE, *Dicţionar de termeni lingvistici*, Bucureşti, Teora, 1998, 351 p. Rec.: Daniel Martin, *Dicţionare la orizont!*, Ararat, **9**, nr. 7, 1998, 7; C. G., *O carte pentru toţi* [...], TribÎnv, **8**, nr. 443–444, 1; S. G., Ziua, **5**, nr. 1138, 15 iul. 1998, 4; *** Adevărul, nr. 2427, 17 mart. 1998, 4; N[icolae] P[relipceanu], RLib, nr. 2548, 25 aug. 1998, 20. Vezi BRL, **22**, 1979, nr. 867.
712. CORDONEANU, MARIA, CORDONEANU, RADU, *Dicţionar de mitologie greco-romană şi românească. Zei. Eroi. Legende*, Bucureşti, EP – ViRo, 1998, 338 p.
713. COSTIN, MIRCEA N., *Dicţionar de drept internaţional al afacerilor*. Vol. II ***D–O***, vol. III ***P–Z***, Bucureşti, ELL, 1998, II: 344 p; III: 320 p.
714. CREMENE, MIOARA, *Dicţionar iniţiatic al ordinelor cavalereşti*, Bucureşti, EUD, 1998, 516 p. + 4 plş. Rec.: N[icolae] P[relipceanu], RLib, nr. 2541, 7 aug. 1998, 20.
715. CREŢA, ZORELA, GHERMAN, CRISTINA, *Mic dicţionar de omonime, paronime, sinonime – antonime*, Bucureşti, EALL, 1998, 217 p. [cu bibl. p. 213– 217]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **868**; **39**, 1996, nr. **798**.
716. CRISTEA, SORIN, *Dicţionar de termeni pedagogici*, Bucureşti, EDP, 1998, 480 p. Rec.: C. Pavel, Adevărul, nr. 2604, 13 oct. 1998, 10; Bogdan Vîlceanu, TribÎnv, **9**, nr. 456, 20 oct. 1998, 1.
717. DATCU, IORDAN, *Dicţionarul etnologilor români*. Vol. I-II. Prefaţă de Ovidiu Bârlea. Ediţia a II-a, Bucureşti, Saeculum, 1998, I: 319 p.; II: 327 p. (**Orizont enciclopedic**). Vezi BRL, **26**, 1983, nr. **1123**; **22**, 1979, nr. 871.
718. DOBRESCU, EMILIAN, IOAN-FRANC, VALERIU, *Afacerile. Mică enciclopedie*, Bucureşti, EExpert, 1998, 266 p. Rec.: *** *Dicţionar*, Capital, **7**, nr. 9, 1998, 15. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **879**.
719. DOBRIŞAN, NICOLAE, GRIGORE, GEORGE, *Dicţionar arab-român*, Bucureşti, Teora, 1998, 656 p. Rec.: N[icolae] P[relipceanu], *Vara la Teora*, RLib, nr. 2548, 25 aug. 1998, 20; *** Libertatea, nr. 2462, 10 sept. 1998, 11.
720. DUNCAN, FREDERICK HENRY, CARACOTA-DIMITRIU, MARIA, *English-Romanian Dictionary of Accounting, Economic and Financial Terms. Dicţionar englez-român de termeni contabili, economici şi financiari*. Două dicţionare într-un singur volum. Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, RAI, 1998, 254 p. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **848**.
721. ERMURACHE, TEODORA, *Dicţionar de management general englez-român*, Bucureşti, Expert, FIMAN, 1998, 151 p. (Colecţia **Management**).
722. EVSEEV, IVAN, *Dicţionar de magie, demonologie şi mitologie românească*, Timişoara, EAmarcord, 1998, 535 p. (Seria **Dicţionare Amarcord** îngrijită de Ivan Evseev). Rec.: Lucian Popescu, *Mitologie, magie, demonologie la români*, Curentul, **2**, nr. 2, 6 ian. 1998, 8; Nicolae Prelipceanu, *Două cărţi de mitologie românească*, RLib, nr. 2490, 6 iun. 1998, 18; Iordan Datcu, *Magie şi mitologie*, RLit, **31**, nr. 13, 1998, 7; Magdalena Nazarov, Zorile, **8**, nr. 2, 1998, 76.

723. FEODOT, NICOLAE, *Dicţionar militar rus-român de abrevieri*, Bucureşti, EAÎSM, 1998, 110 p. (AÎSM. CPCLS).

724. FERRÉOL, GILLES (coordonator), CAUCHE, PHILIPPE, DUPREZ, JEAN-MARIE, GADREY, NICOLE, SIMON, MICHEL, *Dicţionar de sociologie*. Prefaţă la ediţia în limba română: Septimiu Chelcea, Adrian Neculau, Bucureşti, EPolirom, 1998, 256 p. (Seria **Collegium**, 38. *Sociologie, Ştiinţe politice*) [trad. vol. *Dictionnaire de sociologie*, Paris, Armand Colin Editeur, 1991, 1995]. Rec.: Genica Stănciulescu, Ziua, **5**, nr. 1209, 13–14 iun. 1998, 4; ⁎*⁎ Psihologia, **8**, nr. 2, 1998, 49; ⁎*⁎ ŞtTehn, **50**, nr. 5, 1998, 49.

725. FILIP, ADRIAN, *Dicţionar de istorie a Indiei*, Iaşi, EDosoftei, 1998, 251 p.

726. FILOTTI, DIMITRIE V., GHIŢĂU, DUMITRU, MARTON, GHERASIM, POGONEANU, TRAIAN, *Dicţionar de geodezie, fotogrammetrie, teledetecţie şi cartografie german-român*, Bucureşti, ET, 1998, 506 p.

727. FLOREA, CONSTANTIN, MIHĂESCU, NICOLAE, *Mic dicţionar de muzică şi sport*, Piteşti, Tiparg, 1998, 176 p.

728. FOUILLOUX, DANIELLE, LANGLOIS, ANNE, LE MOIGRÉ, ALICE, SPIESS, FRANÇOISE, THIBAULT, MADELEINE, TRÉBUCHON, RENÉE, *Dicţionar cultural al Bibliei*. Traducere din limba franceză de Ana Vancu. Stilizare de Diana Simionescu, Bucureşti, Nemira, 1998, 272 p. (**Dicţionarele Nemira**) [*Dictionnaire culturel de la Bible*, Paris, Edition Nathan, 1990].

729. GAL, ANA MARIA, TEODORESCU, GEORGETA-FELICIA, *Dicţionar gastronomic român-francez-german-englez*, Sibiu, Petcom, 1998, 272 p.

730. GANCZ, ANDREI, TIPONUŢ, VIRGIL, GANCZ, MARGARETA, *Dicţionar de electronică şi domenii conexe englez-român*, Timişoara, Sedona, 1998, 455 p.

731. GAVRILIU, LEONARD, *Dicţionar de cerebrologie*, Bucureşti, EUE, 1998, [fnp] (**Dicţionarele secolului XXI**). Rec.: Cornel Radu Constantinescu, *La sfârşitul mileniului descoperim creierul*, Adevărul, nr. 2629, 11 n. 1998, 7.

732. GEORGESCU, HARALAMBIE, *Dicţionar enciclopedic militar*. [Vol.] 2: ***C-D***, Bucureşti, EAÎSM, 1997, 280 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **886**.

733. GHINEA, DAN, *Enciclopedia geografică a României*. Volumul III ***(R-Z)***, Bucureşti, EEnc, 1998, 444 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **822**.

734. GORUNESCU, ELENA, *Dicţionar frazeologic francez-român*, Bucureşti, Teora, 1998, 328 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **810**; **37**, 1994, nr. **961**; **36**, 1993, nr. **696**.

736. HALDENWANG, SIGRID, MAURER, UTE, HUBER, ISOLDE, *Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch*. Unter Mitarbeit von Malwine Dengel, Isolde Huber. Siebenter Band ***M***, Bucureşti – Köln – Weimar – Wien, EAR – Böhlau Verlag, 1998, LXXXI + 317 p. [Zur Lautschrift (XV), Abkürzungen (XVII–XXII), Literaturverzeichnis (XXIII–XLIV), Ortsnamenverzeichnisse (XLV–LXXXIV)].

737. HANGA, VLADIMIR, *Adagii juridice latineşti*. Traduse şi comentate de ..., Bucureşti, ELL, 1998, 120 p.

738. HANGA, VLADIMIR, CALCIU, RODICA, *Dicţionar juridic român-englez, englez-român*. Ediţia a II-a revăzută, [Bucureşti], ELL, 1998, 420 p. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **857**.

739. HÂNCU, DUMITRU I., *Dicţionar selectiv şi explicativ al limbii române*. Dicţionar şcolar. Ediţia a 8-a. Au colaborat Gabriela D. Hâncu şi Doina Păcurar, Bucureşti, Gemina, Alutus-D, 1998, 448 p.

740. HÂRLĂOANU, ALFRED, *Dicţionar explicativ ebraic-român. Literele **Alef*** (א) – ***Lamed*** (ל), Bucureşti, Nemira, 1998, 430 p. (Colecţie condusă de Doina Moşoiu). Rec.: Genica Stănciulescu, *Cărţi noi la Nemira*, Ziua, **5**, nr. 2141, 21 iul. 1998, 4; Al. Balaci, *O premieră în lexicografia românească*, Armonia, **6**, nr. 9–10, 1998, 14; ⁎*⁎ Libertatea, nr. 2425, 29 iul. 1998, 6; ⁎*⁎ 22, **9**, nr. 28, 1998, 5.

741. IAROVICI, EDITH, MIHĂILĂ-COVA, RODICA, *Dicţionar englez-român. Lexicul de bază al limbii engleze*. Au mai colaborat: Florica Băncilă, Carmen Retinschi, Ileana Drâmbăreanu, Taisia Niederkorn, Carmen Mareş. Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Niculescu, 1998, 680 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **894**; **22**, 1979, nr. 877.

742. ILIESCU, M. et alii, *Dicţionar tehnic rutier*, Bucureşti, ET, 1997, [fnp]. Rec.: Carmen Andrei, RLib, nr. 2133, 2 apr. 1997, 9.

743. ILOAIE, ŞTEFAN, CARAVIA, PAUL, CONSTANTINESCU, VIRGILIU ŞT. Coordonator: Paul Caravia, *Mărturisitori de după gratii: slujitori ai Bisericii în temniţele comuniste*, Cluj-Napoca, ERenaşterea, 1995, 86 p. (INST). Rec.: Dumitru Manolache, Curentul, **2**, nr. 165, 18 iul. 1998, 5.

744. IONESCU, FLORIN, *Dicţionar de americanisme*. Ediţia a II-a revăzută, Bucureşti, EUB, 1998, 292 p. Vezi BRL, **35**, 1992, nr. **672**.

745. IONESCU, VOICHIŢA, *Dicţionar latin-român*. Ediţia a III-a [nou tiraj], Bucureşti, ELider, [f. a.], 224 p.; Ediţia a IV-a, [f. a.], 224 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **896**; **39**, 1996, nr. **832**; **37**, 1994, nr. **968**; **36**, 1993, nr. **701**.

746. ISBĂŞESCU, MIHAI, *Dicţionar german-român*. 60.000 cuvinte, Bucureşti, Teora, 1998, 355 p. Rec.: Nicolae Prelipceanu, RLib, nr. 2548, 25 aug. 1998, 20. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **897**; **38**, 1995, nr. **866**; **37**, 1994, nr. **969**; **12**, 1969–1970, nr. 920.

747. IVĂNCESCU, ALEXANDRA, POPESCU, ANA (coordonatori), *111 romane celebre într-o singură carte*, Piteşti, Paralela 45, 1998, 508 p. (Colecţia **Compact**).

748. IVELA, A. L., *Dicţionar muzical ilustrat*, Bucureşti, EDP, 1998, 226 p.

749. LAURIANU, A. T., MASSIMU, J. C., *Mic dicţionar: **P*** (din *Dictionariulu limbei romane*, elaboratu ca proiectu de ..., Bucuresci, 1876), Dilema, 6, nr. 306, 1998, 12.

750. LĂZĂRESCU, GEORGE, *Dicţionar de mitologie*, Bucureşti, Niculescu, 1998, [fnp]. Rec.: Ana Maria Chişu, Capital, **7**, nr. 40, 8 oct. 1998, 20; Mariana Criş, *Mitologia pentru copii*, AL, nr. 61, 1 (în Azi, nr. 1778, 27 iul. 1998); Diana Popescu, *Carte pentru şcoală*, Adevărul, nr. 2528, 16 iul. 1998, 4; Irina Ţolea, JurnN, **6**, nr. 1566, 20 iul. 1998, 3; *** RLib, nr. 2524, 16 iul. 1998, 11. Vezi BRL, **35**, 1992, nr. **678**.

751. LĂZĂRESCU, IOAN, *Dicţionar român-german*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 378 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **909**.

752. LEVIŢCHI, LEON, *Dicţionar român-englez. Romanian-English Dictionary*, Ediţia a V-a, Bucureşti, E 100 + 1 Gramar, 1998, 1080 p. Vezi BRL, **37**, 1994, nr. **980**; **16**, 1973, nr. 830; **14**, 1971, nr. 662; [**8**], 1965–1966, nr. 321. Rec.: Nicolae Prelipceanu, RLib, nr. 2503, 23 iun. 1998, 20.

753. LEVIŢCHI, LEON, BANTAŞ, ANDREI, *Dicţionar englez-român*, Bucureşti, Teora, 1998, 583 p. [pe cop. : 70.000 cuvinte]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **912**.

754. LUPAN, ERNEST, *Dicţionar de protecţia mediului*, [Bucureşti], LL, 1997, 230 p.

755. MACRI, ANAMARIA, MACRI, RADU EUGEN, *Dicţionar de termeni financiari englez-român*, Bucureşti, EJunior, [f. a.], 280 p. (**Dicţionarele Junior** – *Junior financiar*). [pe cop: *Dictionary of Financial Terminology English-Romanian*].

756. MARCU, FLORIN, *Noul dicţionar de neologisme*, Bucureşti, EAR, 1998, 1556 p.

757. MATEI, HORIA C., NEGUŢ, SILVIU, NICOLAE, ION, *Enciclopedia Europei*. Cuvânt înainte de acad. Mircea Maliţa. Au colaborat: Dan Mateescu, Vladimir Simion. Cartografia: Cezar Melamedman. Rec.: C. R. C., Adevărul, nr. 2435, 26 mart. 1998, 4; L. L., *O radiografie a bătrânului continent*, CronR, **4**, nr. 1679, 22 mart. 1998, 2; *** *Europa într-o carte*, CrN, **9**, nr. 2149, 12 apr. 1998, 12.

758. MATEI, VIRGIL, *Dicţionar de maxime, reflecţii, expresii latine comentate*, Bucureşti, Scripta, 1998, 384 p.; Rec.: G[uţă] Bogdan, *Un ghid preţios*, AL, nr. 39, 2 (în Azi, nr. 1661, 9 febr. 1998); 22 supl., nr. 5, X (în 22, **6**, nr. 47, 1998).

759. MĂRGINEANU, ION, *Scriitori contemporani din judeţul Alba*. Antologie literară, Alba-Iulia, [f. e.], 1998, 104 p. [dicţionar biobibliografic].

760. MIHĂESCU-CÎRSTEANU, SANDA, *Dicţionar francez-român*. 60.000 cuvinte. Ediţia a II-a. Cel mai cuprinzător dicţionar francez-român. Conţine cuvinte din vocabularul uzual al limbii franceze. Abrevieri. Termeni argotici. Denumiri geografice. Termeni tehnici. Termeni din ştiinţele umaniste şi exacte, Bucureşti, Teora, 1998, 566 p. Rec.: N[icolae] P[relipceanu], RLib, nr. 2548, 25 aug. 1998, 20. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **927**; **38**, 1995, nr. **879**.

761. MIHĂESCU-CÎRSTEANU, SANDA, *Dicţionar francez-român*. 15.000 cuvinte. Ediţie revăzută şi adăugită 1995, Bucureşti, Teora, 1998, 176 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **926**; **39**, 1996, nr. **868**, **38**, 1995, nr. **500**; **37**, 1994, nr. **989**.

762. MIHĂESCU-CÎRSTEANU, SANDA, *Dicţionar francez-român pentru elevi*, Bucureşti, Teora, 1998, 250 p.

763. MIHĂESCU-CÎRSTEANU, SANDA, ELIADE, IRINA, *Dicţionar francez-român, român-francez*, Bucureşti, Teora, 1998, 318 p. [pe cop.: 35.000 cuvinte]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **926**; **38**, 1995, nr. **880**; **37**, 1994, nr. **1191**.

764. MIHĂLŢAN, FLORIN, *Mic dicţionar de astm bronşic*, Bucureşti, Albatros, 1998, 254 p. Rec.: Raluca Alexandru, RLib, nr. 2618, 3 n. 1998, 11; Paul I. Stoicescu, *Mic, dar cu foloase mari*, VMed, **10**, nr. 48, 1998, 12.

765. MILESCU, VICTORIA, DIMA, LAVINIA, *Dicţionar ghicitoare*, Bucureşti, Teora, 1998, 32 p. [ed. I: 1997; retipărire]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1805**.

766. MINCU, MIOARA, MORARIU, LETIŢIA, RADU, RODICA, ALBU, ROXANA MARIA, PETRESCU, MONICA, *Dicţionar de termeni medicali român-englez-francez-german*, Bucureşti, ECorint, 1998, 184 p.

767. MIRON, GH., *Dicţionarul pescarului amator*, [Oradea], OsP, 1995, 217 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **853**.

768. MORARU, MARIA, HÂRA, OTILIA, *Dicţionar german-român de avicultură. Deutsch-Rumänisches Wörterbuch der Geflügelzucht*, Iaşi, Gama, 1997, 196 p.

769. NĂFTĂNĂILĂ, ION, COLESCA, SOFIA ELENA, *Dicţionar de birotică*, Bucureşti, [APASE], 1998, 307 p. multigr. (ASE. FMan. CMan).

770. NĂSTASE, CORNELIU I., NĂSTASE, ION V., NĂSTASE, VIORICA V., BĂJENARI, VASILE T., *Dicţionar medical englez-român*, Bucureşti, EMedicală, 1998, 820 p.

771. NEAGU, VALERIA, *Dicţionar român-spaniol*, 1998, 278 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **936**; **39**, 1996, nr. **885**.

772. NEAGU, VALERIA, *Dicţionar spaniol-român*, Bucureşti, Niculescu, 382 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **937**; **39**, 1996, nr. **876**.

773. NEGREANU, ARISTIŢA, *Dimorf. Dicţionar modern român-francez*, Bucureşti, EUnivers, 1998, 606 p. (Colecţia **Nomina Univers**). Rec.: Irina Ţolea, JurnN, **6**, nr. 166, 14 n. 1998, 7.

774. NICHIFOR, GEORGETA, *Dicţionar de expresii englez-român*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 239 p. Rec.: R[aluca] A[lexandru], RLib, nr. 2622, 7 n. 1998, 11.

775. NICHIFOR, GEORGETA, *Dicţionar englez-român*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 375 p. [+ 6 p. nenum. r.c.e.].

777. NICHIFOR, GEORGETA, *Dicţionar englez-român. Dicţionar român-englez*. Ediţia a III-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, ELider, 1998, 236 + 236 p. [coligate invers]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **856**; **35**, 1992, nr. **867**.

778. NICOLESCU, ADRIAN, PAMFIL-TEODOREANU, LILIANA, PREDA, IOAN, TATOS, MIRCEA, *Dicţionar frazeologic englez-român*, Bucureşti, Teora, 1998, 287 p. [ed. I: 1993; retipărire]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **941**; **37**, 1994, nr. **995**.

779. OLTEANU, ANTOANETA, *Metamorfozele sacrului. Dicționar de mitologie populară*, [București], Paideia, 1998, 384 p.

780. OPRIȘ, TUDOR, *Mică enciclopedie pentru tineret. Cartea 8. Comunicarea în lumea vie*, București, EForum, 1998, [fnp]. (Seria **Viața și lumea vie**).

781. ORBAN, TUDOREL, *Dicționar de termeni utilizați în explorarea seismică. Român-francez-englez. Dictionary of Terms Used in Seismic Exploration. English/Romanian/French. Dictionnaire de termes utilisées dans l'exploration séismique. Français/roumain/anglais*, București, EUB, 1998, 94 p.

782. PATAPIEVICI, H.-R., *„Enciclopedia României" în proiect, încă neterminată*, Aldine, nr. 115, 30 mai 1998, 1, 2.

783. PAVIĆ, MILORAD, *Dicționarul khazar-român – lexic în 100.000 de cuvinte, exemplar feminin*. Traducere din limba sârbă de Mariana Ștefănescu, București, ENemira, 1998, 311 p. [trad. vol. *Hazarski Rečnik*, Beograd, Prosveta, 1984].

784. PENEȘ, MARCELA, POPESCU, ANA ECATERINA, *Dicționar de grădiniță*, București, 1998, Aramis, 63 p. [cu il.].

785. PETRACHE, TATIANA, *Dicționar enciclopedic al numelor de botez*. Cu un tabel alfabetic al sfinților ortodocși, București, EAramis, 1998, 320 p. Rec.: I. Iamandi, COrt, **9**, nr. 115, 1998, 22.

786. PETRICEICU-HASDEU, B., *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbii istorice și poporane a românilor*. Ediție îngrijită și studiu introductiv de Grigore Brâncuș, **1**, [București], Universitas, [1998], 842 p. + 6 p. nenum. r. c. e. Vezi BRL, **31**, 1988, nr. **628**.

787. PFAFFENBERGER, BRYAN, WALL, DAVID, *Dicționar de calculatoare & Internet*. Traducere de Nicolae Dorel Pora, București, Teora, 1998, 608 p. [pe cop.: Explicații complete și actualizate: Windows 95, Windows NT, Internet. Ma/Power Mac; trad. vol. *Que's Computer &Internet Dictionary*, ed. Que, 1995, USA; ed. I: 1997; retipărire].

788. PITIRICIU, SILVIA, TOPALĂ, DRAGOȘ VLAD, *Dicționar de abrevieri și simboluri*. Referent științific: prof. dr. Mioara Avram, [București], EAll, [1998], 301 p.

789. PONT-HUBERT, CATHÉRINE, *Dicționar universal de rituri, credințe și simboluri*. Traducerea de Nicolae Constantinescu, [București], ELucman, 1998, 368 p. (**Dicționarele Lucman**). Rec.: C. Pavel, *Să nu-ți faci cruce cu stânga*, Adevărul, nr. 2576, 10 sept. 1998, 4.

790. POP, IOAN, *Dicționar analitic de opere literare românești (A–D)*, București, EDP, 1998, [fnp]. Rec.: ⁎*⁎ 22, **9**, nr. 66, 1998.

791. POPESCU, CRISTIAN FLORIN, BÂLBÂIE, RADU, *Mic dicționar de jurnalism*, București, Fundația ROMPRES, 1998, 182 p. Rec.: Oltea Suceveanu, Azi, nr. 1778, 27 iul. 1998, 8; Vasile Moldovan, OM, **10**, nr. 32, 1998, 4; I. Ț. P., JurnN, **6**, nr. 1575, 3; L. V., *Introducere în lumea presei*, VA, nr. 10, 1998, 31.

792. POPESCU, FLORENTIN, *Dicționar de literatură română*. Autori. Opere. Personaje. Clasele V–VIII. Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, ESaeculum I. O., EVestala, 1998, 239 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **950**.

793. POPESCU, FLORENTIN, *Dicționar de literatură universală pentru elevi*. Autori. Opere. Personaje, București, EFD, 1998, 302 p. Rec.: R. C., RLib, nr. 2402, 29 febr. 1998, 11.

794. POPOVICI, IULIANA, LUPULIASA, DUMITRU, HRIȘCU, ANIȘOARA, *Dicționar farmaceutic*. Ediția a II-a. Lista autorilor: Victoria Hîrjan, Dumitru Lupuliasa, Rodica Mihăilescu, Niculina Mitrea, Eugen Mihai Diug, Vladimir Safta, Luminița Agoroaei, Elena Butnaru, Rodica Cuciureanu, Vasile Dorneanu, Anișoara Hrișcu, Doina Lazăr, Olivia Simona Păduraru, Iuliana Popovici, Maria Vasilescu, Mariana Voitcu, Maria Rogoșcă, București, EDP, 1998, 487 p. Vezi BRL, **40** 1997, nr. **953**.

795. PORUMB, MARIUS, *Dicționar de pictură veche românească din Transilvania sec. XIII–XVIII*, București, EAR, 1998, 468 p. [cu bibl. p. 462–469]. Rec.: Elena Solunca-Moise, *Slavă, Pace, Bucurie*, AL, nr. 81, 21 dec. 1998, 5.

796. POVERT, LIONEL, *Dicţionarul gay. Literatură. Cinema. Televiziune. Show-biz. Pictură. Muzică. Foto etc.* Traducere din limba franceză de Iulia Stoica şi Felix Oprescu, Bucureşti, Nemira, 1998, 336 p. [trad. vol. *Dictionnaire gay*, Jacques Grancher, Editeur, Paris, 1994]. Rec.: Genica Stănciulescu, Ziua, **5**, nr. 1270, 24 aug. 1998, 4; ∗*∗ Libertatea, nr. 2430, 4 aug. 1998, 11; ∗*∗ *A apărut!* Lionel Povert, „Dicţionarul Gay", 22, **6**, nr. 30, 1998, 9.

797. PUIU, MARIA, *Mic dicţionar de genetică medicală.* Ediţie coordonată de Olimpia Tudose, Timişoara, Eurobit, 1998, 210 p.

798. RACHET, GUY, *Larousse. Dicţionar de civilizaţie greacă.* Traducere: C. Litman, Bucureşti, UE, 1998, 304 p. [trad. vol. *Dictionnaire de la civilisation grecque*, Larousse, f. a.]. Rec.: ∗*∗ Libertatea, nr. 2474, 24 sept. 1998, 11. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **954**.

799. RĂDULESCU, D. ST., *Dicţionarul personajelor din „Viaţa la ţară" şi „Tănase Scatiu" de Duiliu Zamfirescu*, Bucureşti, ERamira, 1998. Rec.: Jóseph Balógh, Curentul, **2**, nr. 221, 22 sept. 1998, 19.

800. RĂDULESCU, D. ST., *Dicţionarul personajelor în „Sfârşit de veac în Bucureşti" de Ion Marin Sadoveanu*, Bucureşti, ERamida, 1997, 83 p. Rec.: Al. K. Luca, Curentul, **2**, nr. 221, 22 sept. 1998, 19.

801. RIFFARD, PIERRE, *Dicţionarul esoterismului.* Ediţie îngrijită de Tereza Petrescu. Traducere din limba franceză şi note de Doina Pienescu şi Gheorghe Pienescu, Bucureşti, ENemira, 1998, 348 p. [trad. vol. *Dictionnaire de l'ésotérisme*, Paris, Edition Payot & Rivages, 1993]. Rec.: D. S., RLib, nr. 2637, 25 n. 1998, 22; ∗*∗ 22, **6**, nr. 36, 1998, 7.

802. SARAŞ, MARCEL, *Dicţionar român-francez.* 15.000 cuvinte, Bucureşti, Teora, 1998, 154 p. [ed. I: 1995; retipărire 1997, 1998]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **962**; **39**, 1996, nr. **868**; **38**, 1995, nr. **500**; **37**, 1994, nr. **1011**.

803. SARAŞ, MARCEL, *Dicţionar român-francez pentru elevi*, Bucureşti, Teora, 1998, 224 p.

804. SARĂU, GHEORGHE, COLCERIU, CORNELIU, *Dicţionar român-rrom (căldăresc) /Dicţionar rrom (căldăresc)-român*, pe baza materialului lingvistic excerptat din *Dicţionarul româno-ţigănesc* (32 p.) de Ioan Cibu, din 1932, Sebeş-Alba, Bucureşti, EKriterion, 1998, 141 p. (**Biblioteca rromani / Rromanì bibliotèkaa**, 3. Îngrijitorul colecţiei / E kolekciaqo arakhu prof. dr. Gheorghe Sarău / O profësoro Gheorghe Sarău).

805. SARĂU, GHEORGHE, *Dicţionar rrom (spoitoresc)-român*, Bucureşti, EKriterion, 1998, 141 p. (**Biblioteca rromani / Rromanì bibliotèkaa**, 2. Îngrijitorul colecţiei / E kolekciaqo arakhu prof. dr. Gheorghe Sarău / O profësoro Gheorghe Sarău).

806. SAVA, IOSIF, *Harpiştii regelui David*, Bucureşti, EHasefer, 1998, 200 p. [dicţionar].

807. SILVAN, ANDREI, BOBOC, IUSTIN GEORGE, *Dicţionar englez-român de geotehnică şi fundaţii geologice hidrogeologice, geofizică, foraj, minerit*, Bucureşti, Conspress, 1997, 147 p. (GEOTEC – Institutul de Studii Geotehnice şi Geofizice) [cu bibl. p. 137–139].

808. SCORPAN, COSTIN, *Istoria României. Enciclopedie*, Bucureşti, Nemira, 1997, 800 p. Rec.: Nicolae Prelipceanu, RLib, nr. 2395, 12 febr. 1998, 20; M. P. B., Curentul, **2**, nr. 30, 7–8 febr. 1998, 19.

809. SIMION, EUGEN, *„Nu putem construi catedrale din fuga cailor"*. Convorbire cu acad. ..., preşedintele Academiei Române, Curentul, **2**, nr. 85, 13 apr. 1998, 26 [şi despre dicţionarele patronate de AR. Int. cons. de Ion Butnaru].

810. SIRETEANU, E., TOMEANU, I., *Dicţionar german-român pentru elevi*, Bucureşti, Teora, 1998, 247 p.

811. SIRETEANU, E., TOMEANU, I., *Dicţionar român-german pentru elevi*, Bucureşti, Teora, 1998, 253 p.

812. SLĂVESCU, MICAELA, MIHĂESCU-CÎRSTEANU, SANDA, GIROVEANU, IULIA, *Dictionnaire français-roumain. Dicţionar francez-român*, Bucureşti, E 100 + 1 Gramar, 1998,

835 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **978**; **39**, 1996, nr. **873**; **38**, 1995, nr. **905**; **36**, 1993, nr. **720**; **35**, 1992, nr. **702**.

813. STĂNCIULESCU, GABRIELA, LUPU, NICOLAE, ŢIGU, GABRIELA, *Dicţionar poliglot explicativ de termeni utilizaţi în turism*, Bucureşti, All, 1998, 327 p. [engl., fr., germ., it., sp.]. Rec.: Daniel Stavariu, Victor M. Ionescu, Curentul, **2**, nr. 292, 16 dec. 1998, 17.

814. STĂUREANU, M., *Dicţionar român-latin*, Bucureşti, EVR, [1998], 527 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **874**.

815. STOICESCU, NICOLAE, BĂLAŞA, EUGEN, *Dicţionar francez-român de expresii şi locuţiuni*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 267 p. Rec.: Raluca Alexandru, RLib, nr. 2622, 7 n. 1998, 11.

816. ŞĂINEANU, LAZĂR, *Dicţionar universal al limbii române. 77.000 de articole.* Coordonator: Alexandru Dobrescu. Ediţie revăzută şi adăugită de Alexandru Dobrescu, Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu, Iaşi – Chişinău, MyC, Litere, 1998, 1362 p. (**Mari dicţionare ale limbii române**). Rec.: C. Mohaniu, *Reeditări.* Lazăr Şăineanu, *Dicţionarul universal al limbii române*, CrRom, **10**, nr. 7–8, 1998, 20.

817. ŞTEF, FELICIA, *Dicţionar de expresii juridice latine*. Ediţia a III-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, OP, 1998, 302 p. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **909**.

818. TAMAŞ, VIORICA, TUDOR, GHEORGHE, *Glosar de cuvinte rare şi ieşite din uz.* Cuvânt înainte de acad. Virgil Cândea, Râmnicu-Vâlcea, Conphys, 1998, 227 p. (**Documentele Vâlcii**) [cu bibl. p. 223–224].

819. TANCO, TEODOR, *Dicţionar literar 1639–1997 al Judeţului Bistriţa-Năsăud.* Autori – Publicaţii – Societăţi. Cu o prefaţă de Petru Poantă, Cluj-Napoca, EVRR, 1998, 457 p. [Engl. Ab.: rés. fr.; deutsch. Zus.].

820. TĂNASE, CONSTANTIN ION, *Enciclopedie şcolară 1998*, Bucureşti, CŞ2000, 1998, 996 p.

821. TIKTIN, H., *Dicţionar român-german.* Vol. I *(A–C)*, [Bucureşti], Paideia, 1998, 498 p. (**Fondul Restitutio**) [reeditare prin fotocopiere].

822. TOMICI, MILE, *Srpsko-rumunski rečnik. A–L. Dicţionar sârb-român. A–L*, Temišvar, Savez Srba u Rumuniji, 1998, 520 p. [cu bibl. (p. 21–23), alf. lat. al limbii sârbe (p. 27)].

823. TUDOR, VIORICA, *Lexicon de chimie pentru elevi*, Bucureşti, HE, 1998, 128 p. [cu tab. elem. chim. şi 1 an.]. Rec.: Constantin Vaciu, Curentul, **2**, nr. 255, 1 n. 1998, 28.

824. TURCU, ÉVA, *Dicţionar maghiar-român*, Bucureşti, ETeora, 1998, 92 p.; *Dicţionar român-maghiar*, Bucureşti, ETeora, 1998, 66 p. [coligate; ed. I: 1992]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **971**.

825. ŢĂRANU, MARIA, *Lexicon al greşelilor de limbă engleză.* Fonetică, lexic, ortografie, gramatică, punctuaţie, stilistică, Bucureşti, Junior, 1998, 128 p. (**Junior**).

826. UNGURAŞ, AUREL, *Mic dicţionar filozofic*, Târgu-Mureş, [f. e.], 1998, 211 p.

827. VASILIU, TUDOR, *Dicţionar romîn-român*, Bucureşti, EVasiliu, [f. a.], 36 p. nenum. (Liliput).

828. VASILIU, TUDOR, *Dicţionarul falitului*, Bucureşti, EVasiliu, [f. a.], 36 p. nenum. (Liliput).

829. VĂSARU, GHEORGHE, *Mic dicţionar ecologic: dioxidul de carbon, efectul de seră şi climatul*, Cluj-Napoca, Dacia, 1997, 95 p.

830. VEREŞ, GRIGORE, ANDREESCU, IULIANA, CEHAN, ANCA, *A Dictionary of English Grammar.* Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Iaşi, Polirom, EUI, 1998, 424 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **177**. Rec.: Genica Stănciulescu, Ziua, **5**, nr. 1264, 17 aug. 1998, 4; *** Libertatea, nr. 2376, 2 iun. 1998, 11.

831. VINŢELER, ONUFRIE, *Dicţionar de antonime*, Bucureşti, ELucman, 1998, 335 p. Rec.: Bogdan Guţă, AL, nr. 45, 1998, 22 (în Azi, nr. 1691, 23 mart. 1998); Sorina Vlaicu, RLib, nr. 2432, 27 iul. 1998, 11.

832. VOLCEANOV, ANCA, VOLCEANOV, GEORGE, *Dicţionar de argou şi expresii familiare ale limbii române*, [Bucureşti], LIVPRESS, 1998, 302 p. [cu gl. analogic şi de sinonime (p. 289–300) şi bibl. (p. 301–302)]. Rec.: Adriana Stoichiţoiu-Ichim, LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 122–127; N. Prelipceanu, *Argoul în dicţionar*, RLib, nr. 2490, 6 iun. 1998, 18.

833. VOLCEANOV, GEORGE, *Dicţionar de neologisme ale limbii engleze*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 286 p.

834. ZĂHAN, PARTENIE, BANDICI, GHEORGHE, *Mic dicţionar de agrobiologie*, Oradea, EUO, 1997, 188 p.

835. ∗*∗ ***BBC*** *English-Romanian Dictionary. Dicţionarul* ***BBC*** *englez-român*, [Bucureşti], ECoresi, 1998, 1344 p. [prelucrare şi adaptare a vol. ***BBC*** *English Dictionary*, BBC English and Harper Collins Publications Ltd, 1993]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **998**.

836. ∗*∗ *Dictionnaire roumain-français.* Ediţia a doua revizuită şi adăugită. Direction: Teodora Cristea, Alexandra Cuniţă, Viorel Vişan. Rédaction: Ion Birceanu, Alexandru Bolintineanu, Anca Christodorescu, Anca Cosăceanu, Vasile Covaci, Teodora Cristea, Alexandra Cuniţă, Dan Dobre, Claude Dignoire, Olga Galaţanu, Viorica Hariton, Ileana Littera, Anca Măgureanu, Toader Saulea, Sandina Simovici, Maria-Viorica Tolu, Mariana Tuţescu, Viorel Vişan, Ileana Vârtosu. Révision: Danielle Omer, Bucureşti, EBabel, 1998, 854 p.

837. ∗*∗ *Dicţionar analitic de opere literare româneşti.* ***A–D***. Coordonare şi revizie ştiinţifică: Ion Pop. Autori: Georgeta Antonescu, Leon Baconsky, Ştefan Borbély, Ioana Bot, Nicolae Bot, Corin Braga, Cornel Căpuşan, Sanda Cordoş, Doina Curticăpeanu, Sergiu Pavel Dan, Vasile Fanache, Livia Grămadă, Sara Iercoşan, Mircea Muthu, Laura Pavel, Gheorghe Perian, Ioana Em. Petrescu, Dumitru Pop, Ion Pop, Cornel Robu, Lionel Decebal Roşca, Octavian Şchiau, Ion Şeuleanu, Călin Teutişan, Silvia Tomuş, Mihaela Ursa, Ion Vartic, Vasile Voia.

838. ∗*∗ *Dicţionar de identitate omonimă. Englez-francez-român = Dictionnaire d'identité homonymique. Anglais-français-roumain = Dictionary of homonymms identity. English-french-romanian.* Prima fascicolă şi metoda propusă de Corneliu Leu şi Catinca Leu, Bucureşti, Realitatea, 1997. Fasc. 1: ***A***, 1997, 16 p.

839. ∗*∗ *Dicţionar de personaje literare.* Coordonator: Florin Şindrilaru, Piteşti, EParalela 45, 1998, 292 p.; ed. a II-a, 1998, 292 p.

840. ∗*∗ *Dicţionar de psihologie.* Traducere de Livia Părăuşan. Editat de Septimiu Chelcea. Documentar pentru studenţi, [f. l.], EINI, 1998, 246 p.

841. ∗*∗ *Dicţionar de termeni financiari englez-român*, Bucureşti, EJunior, 1998, 280 p. (**Dicţionarele Junior**). Rec.: ∗*∗ ŞtTehn, **50**, nr. 6, 1998, 49.

842. ∗*∗ *Dicţionar englez-român. Supliment. 32 000 cuvinte.* Colectivul redacţional care a contribuit la realizarea acestei lucrări: Coordonare: Teodora Răducanu, Cristian Mihai. Redactare: Irina Ciobanu, Alina Popa, Natalia Mara, Mădălina Ivan, Anca Sevcenco. Consultanţi: Andrei Bantaş, Radu Asandi, Metin Mujdaba, Marian Angelescu, Bucureşti, Teora, 1998, 472 p. [pe versoul foii-titlu: *Supliment* la *Dicţionarul englez-român. 70.000 cuvinte*, de Leon Levîţchi şi Andrei Bantaş].

843. ∗*∗ *Dicţionar ilustrat englez-român*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 126 p. [trad. vol. *Learners Picture Wordbook*, compiled by Alick Hartley. Illustrated by Sarah Wilkinson, B. A., and Ben Lambert, New Delhi, Impart Books, Learners Press Private Limited, 1997 [pe cop.: După metoda Impart Books, U. K.].

844. ∗*∗ *Dicţionar ilustrat francez-român*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 126 p. [trad. vol. *Learners Picture Wordbook.* Compiled by Alick Hartley, B. Sc. Illustrated by Sarah Wilkinson, B. A., and Ben Lambert. Format, Selection of English Words and illustration are Copyright; Copyright 1997, Import Books, U. K. Published by Learners Press Private Limited. L–10, Green Park Extension, New Delhi – 110016. Trad. de Elena Monica Segărceanu]. Rec.: Gabriela Hurezean, *Editura Niculescu între limbi şi terorism*, Naţional, **2**, nr. 326, 10 iul. 1998, 2; Cornelia Maria Savu, *Dicţionare cu... surprize*, CrN, **9**, nr. 2256, 8–9 aug. 1998, 6; ∗*∗ Libertatea, nr. 2413, 15 iul. 1998, 11; ∗*∗ RLib, nr. 2520, 11 iul. 1998, 11.

845. ⁎*⁎ *Dicţionar ilustrat german-român*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 126 p. [trad. de Alexandru Opriş după *Learners Picture Wordbook*, compiled by Alick Hartley, B. Sc. Illustrated by Sarah Wilkinson, B. A., and Ben Lambert, Impart Books, U. K., Published by Learners Press Private Limited; pe cop.: După metoda Impart Books, U. K.]. Rec.: ⁎*⁎ Libertatea, nr. 2444, 29 aug. 1998, 11.

846. ⁎*⁎ *Dicţionar ilustrat român-german*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 126 p. [trad. de Alexandru Opriş după *Learners Picture Wordbook*, compiled by Alick Hartley, B. Sc. Illustrated by Sarah Wilkinson, B. A., and Ben Lambert, Impart Books, U.K., Published by Learners Press Private Limited; pe cop.: După metoda Impart Books, U. K.].

847. ⁎*⁎ *Dicţionar japonez-român*. Traducere de Angela Hondru, Bucureşti, 1998, 960 p. (Fundaţia Japonia. The Japan Foundation, 1997).

848. ⁎*⁎ *Dicţionar mitologic. Mica enciclopedie pentru elevi*, Cluj-Napoca, Hiparion, 1998, 80 p.

849. ⁎*⁎ *Dicţionarul **BBC** englez-român. Indexul cuvintelor româneşti*, Bucureşti, ECoresi, 1998, 262 p.

850. ⁎*⁎ *Dicţionarul limbii române pentru clasele I–IV*. Autori: Marcela Peneş, Nicu Ploscaru, Leon Magdan, Monica Chiper, Adriana Miţu, Bucureşti, Aramis, 1998, 303 p.

851. ⁎*⁎ *Dicţionarul specialiştilor. Un „Who's Who" în ştiinţa şi tehnica românească*. Vol. 1–2, Bucureşti, ET, 1: 1996, 484 p.; 2: 1998, 504 p.

852. ⁎*⁎ *Dizionario italiano-romeno. Dicţionar italian-român*. Autori: Mariana Stănciulescu-Cuza, Haritina Gherman, George Lăzărescu. Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, E 100 + 1 Gramar, 1120 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **897**.

853. ⁎*⁎ *Enciclopedie şcolară*. Coordonator: Ion Constantin Tănase. Colaboratori: Emil Bîrlan, Mihaela Buliga, Gheorghe Dogaru, Emil Mavrodin, Horaţiu Mavrodin, Lucia Ştefănescu, Tereza Mureşan, Petre Nicolaescu, Lucia Olaru-Recea, Oana Stan, Ion Toma, Rodica Ionescu, Cristina Onea, Dan Ion Văideanu, [Bucureşti], 1998, ECŞ2000, 997 p. [cu 22 il. nenum.].

854. ⁎*⁎ *English Dictionary. This concise and simple publication is ideal for use in the home, office and school.* Londra – Bucureşti, ARTEXIM , Ed. I 1996, Ed. a II-a 1998, 582 p.

855. ⁎*⁎ ***Larousse.** Cronologie universală*. Cele mai importante evenimente politice, culturale, religioase şi ştiinţifice din istoria omenirii, Bucureşti, ELider, 1998, 608 p. Rec.: Daniel Martin, *Cu Larousse prin Armenia*, Ararat, 9, nr. 12, 1998, 7.

856. ⁎*⁎ ***Larousse.** Dicţionar de civilizaţie musulmană*, de Yves Thoraval. Traducere, adaptare şi completări de Nadia Anghelescu, profesor la Universitatea Bucureşti, Bucureşti, EUE, 1997, 330 p. Rec.: ⁎*⁎ Cotidianul, **8**, nr. 26, 3 febr. 1998, 6.

857. ⁎*⁎ ***Larousse.** Dicţionar de medicină*. Prefaţă de Yves Morin. Traducere de Elena I. Burlacu, Bucureşti, EUE, 1998, 708 p. Rec.: ⁎*⁎ Adevărul, nr. 2619, 30 oct. 1998, 8.

858. ⁎*⁎ ***Larousse.** Dicţionar de psihiatrie şi de psihopatologie clinică*. Sub direcţia lui Jacques Postel. Traducere, avanprefaţă şi completări privind psihiatria românească de dr. Leonard Gavriliu, Bucureşti, UE, 1998, 620 p. [trad. vol. *Dictionnaire de psychiatrie et de psychopathologie clinique*, sous la direction de Jacques Postel, Paris, Larousse, 1993]. Rec.: Mircea N. Stoian, Ziua, **5**, nr. 1138, 19 mart. 1998, 4; Valeriu Mihăilă, VMed, **10**, nr. 440, 2 oct. 1998, 7.

859. ⁎*⁎ ***Larousse.** Dicţionarul spaţiului*, Bucureşti, EUE, 1998, [fnp]. Rec.: ⁎*⁎ Adevărul, nr. 2382, 23 ian. 1998, 8.

860. ⁎*⁎ *My first Dictionary. Primul meu dicţionar*. Coordonatorul lucrării: Cristina Ionescu, Bucureşti, Aramis, 1998, 28 p. + 4 p. nenum. r. c. e. [ilustrat].

VEZI şi nr. 8, 54, 65, 149, 252, 262, 265, 267, 271, 276, 278, 280, 285, 292, 293, 297, 298, 300, 303, 506, 547, 555, 557, 572, 573, 577, 586, 603–610, 902, **1503**, **1580**, **1697**, **1698**, **1813**, **1859**, 1960, 1977, 1984, 1987–1989.

Recenzii

861. APOSTOL, VIOLETA, *Vocabularul limbii române în şcoală*, TribÎnv, **9**, nr. 434, 19 mai 1998, 7 [de Dumitru Gherghina, Maria Gherghina, Doina Negomireanu, Elisabeta Chilom]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **680**.
862. BALOGH, JÓZSEF, *D. St. Rădulescu sau aventura dicţionarelor*, Curentul, **2**, nr. 137, 16 iun. 1998, 23. Vezi nr. **799**, **800** şi BRL, **38**, 1995, nr. **37**; **37**, 1994, nr. **1007**.
863. BALOGH, JÓSEPH, *Propuneri pentru bibliografia şcolară*, Curentul, **2**, nr. 221, 22 sept. 1998, 19. Vezi şi nr. 862.
864. C. B., *Dicţionar general de ştiinţe ale limbii*, Adevărul, nr. 2461, 28 apr. 1998, 4 [de Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană-Dindelegan ...]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1006**.
865. BÂRLĂDEANU, VICTOR, *Un dicţionar fundamental:* ***Scriitori evrei de limbă română***, CrRom, **10**, nr. 4–5, 1998, 25 [Al. Mirodan, *Dicţionar neconvenţional al scriitorilor evrei de limbă română*. Vol. I. lit. ***A–B–C***, 1986: Vol. II. lit. ***D–E–F***, 1997, Tel-Aviv, Minimum]. Vezi şi nr. 886 şi BRL, **40**, 1997, nr. 1032bis, 1036bis, 1046.
866. CRĂCIUN, FLORIN, *Un dicţionar de simboluri heliadeşti*, CTC, **8**, nr. 10–12, 1997, 2 [Doina Ruşti, *Dicţionar de simboluri în opera lui Mircea Eliade* ...]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **959**.
867. DELEANU, DANIEL, Adrian Filip, *Dicţionar de filosofie indiană* [...], RRom, **4**, nr. 1–2–3, 1998, 86. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **810**.
868. DIMITRESCU, FLORICA, Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană-Dindelegan, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, LL, **43**, nr. 1, 1998, 116–118; RLit, **31**, nr. 229, 1998, 11. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1006**.
869. GHERGUŢ, SORIN, *Un gol în literatura lingvistică românească a dispărut.* ***Dicţionar general de ştiinţe – Ştiinţe ale limbii***, TribÎnv, **9**, nr. 437, 9 iun. 1998, 1. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1006**.
870. GROZA, LIVIU, Nina Croitoru Bobârniche, *Dicţionar de argou al limbii române*, LL, **43**, nr. 1, 1998, 120–122. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **799**.
871. G[UŢĂ], B[OGDAN], *Extratereştii au „aterizat" într-o enciclopedie*, AL, nr. 39, 2 (în Azi, nr. 1661, 9 febr. 1998). Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **918**, **919**.
872. G[UŢĂ], BOGDAN, *„Necesar şi indispensabil"*, AL, nr. 36, 2 (în Azi, nr. 1646, 19 ian. 1998) [Doina Dascălu, *Dicţionar de pleonasme* ...]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **873**.
873. HUREZEAN, GABRIELA, *Dicţionar ilustrat german-român* [...], Naţional, **2**, nr. 339, 26 iul. 1998, 2. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. 1898.
874. HUREZEAN, GABRIELA, Nina Croitoru Bobârniche, *Dicţionar de argou al limbii române* [...], Naţional, **2**, nr. 331, 16 iul. 1998, Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **799**.
875. LUPU, COMAN, Florica Dimitrescu, *Dicţionar de cuvinte recente*. Ediţia a II-a [...], LLR, **27**, nr. 1, 1998, 59–60. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **875**; **25**, 1982, nr. **1595**.
876. IANCU, VICTOR, *Un foarte valoros dicţionar*, Dreptatea, nr. 173, 28 ian. – 3 febr. 1998, 12 [Ion Calotă, *Dicţionar ortografic, ortoepic şi morfologic şcolar al limbii române (DOOMS)* ...]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1135**.
877. KARACAŞIAN, MADELEINE, *Cineaşti armeni într-un nou dicţionar*, Ararat, **9**, nr. 3, 1998, 8 [Cristina Corciovescu, Bujor T. Râpeanu, *Dicţionar de cinema* ...]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **866**.
878. KERIM, ALTAY, *Tatarce türkçe ile akraba mi?*, Karadeniz, **9**, nr. 2, 1998, 3 [Altay Kerim, Leyla Kerim, *Dicţionar tătar, turc, român ... Tatarce, Türkçe Romence Sözlık*]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **837**.
879. LAZĂR, ELENA, *„Atrăgător ca o enciclopedie"*, RLit, **31**, nr. 25, 1998, 21 [Gheorghios Bombiniotis, *Dicţionar al limbii greceşti*, Atena, Centrul de Lexicografie, 1998, 2064 p.].
880. MARTIN, DANIEL, *La porţile Orientului*, Ararat, **9**, nr. 8, 1998, 7 [*Mic dicţionar de proverbe orientale*, EPelendava, Bucureşti, 1998, 306 p. ...]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1018**.

881. MIHAIL, ZAMFIRA, *Cultură şi personalităţi*, Cotidianul, 7, nr. 94, 24 apr. 1997, 6 [*Teologi şi ierarhi*, vol. I]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1020**.
882. MOCEANU, OVIDIU, *Nevoia de izvoare*, Renaşterea, **8**, nr. 1, 1998, 9 [Mircea Păcurariu, *Dicţionarul teologilor români...*]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **859**.
883. MUREŞAN, RUSANDA, A. Samuels, B. Shorter, F. Plant, *Dicţionar critic al psihologiei analitice jungiene*, traducere de Corin Braga [...], Tribuna, **8**, nr. 50, 1996, 8. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **961**.
884. NĂSTASE, VERA, Cristian, Niţulescu, *Lexicon al greşelilor de limba română*, Bucureşti, EJunior [...], LR, **46**, nr. 4–6, 1997, 331–332. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1055**.
885. NĂSTASE, VERA, Doina Dascălu, *Dicţionar de pleonasme* [...], LR, **46**, nr. 4–6, 1997, 337–338. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **873**.
886. ORNEA, Z., *Dicţionarul lui Al. Mirodan*, RLit, **31**, nr. 2, 1998, 9. Vezi şi nr. 865.
887. POPESCU, ADRIAN, *Actualitatea lui Jung*, Steaua, **47**, nr. 9–10, 1996, 51 [A. Samuels, B. Shorter, F. Plant, *Dicţionar critic al psihologiei analitice jungiene* ...]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **962**.
888. P[RELIPCEANU], N[ICOLAE], *Şerban Tabacu a publicat un dicţionar albanez-român şi român-albanez*, RLib, nr. 2587, 3 oct. 1998, 15. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **876**.
889. ROJIŞTEANU, CĂTĂLINA, TEODORESCU, FLOAREA, *** *Dictionnaire de sociologie. Les notions, les mécanismes, les auteurs*. 2-e édition, Paris, Hatier, 1997, 352 p., VA, nr. 10, 1998, 29.
890. ROŞIORU, MĂDĂLIN, *Dicţionar de argou*, Tomis, **33**, nr. 4, 1998, 6 [de Nina Croitoru-Bobârniche]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **799**.
891. SOLUNCA-MOISE, ELENA, *Tradiţie şi obiceiuri*, AL, nr. 35, 4 (în Azi, nr. 1641, 12 ian. 1998) [Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an. Dicţionar*]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **888**.
892. STOICHIŢOIU ICHIM, ADRIANA, Doina Dascălu, *Dicţionar de pleonasme* [...], LLR, **27**, nr. 2, 1998, 58–59. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **873**.
893. TIU, NEDELEA, Stan V. Cristea, *Judeţul Teleorman. Dicţionar bibliografic. Cultură, artă, ştiinţă* [...], LL, **43**, nr. 2, 1998, 143–144. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **870**.
894. URSA, MIHAELA, *Dicţionar Jung*, RLit, **39**, nr. 48, 1996, 11. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **961**.
895. VPR, *O enciclopedie*, VPR, nr. 3, 1997, 23 [Mitică Georgescu, George Cristian Georgescu, *Enciclopedie zoocinegetică* ...]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **819**.
896. ZAFIU, RODICA, *Lingvistica, azi*, RLit, **31**, nr. 13–19 mai 1998, 11 [*Dicţionar general de ştiinţe. Ştiinţe ale limbii* ...]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1006**.
897. ZAMFIR, M., *Totul despre fiinţele extraterestre*, CronR, **4**, nr. 1529, 29 ian. 1998, 2. [Mandics György, *Enciclopedia fiinţelor extraterestre. Zooizi şi bioizi* ...]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **918**.
898. *** Stelian Dumistrăcel, *Dicţionar. Expresii româneşti. Biografii – motivaţii*, 22, **9**, nr. 3, 1998, 15. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **726**.

VEZI şi nr. 1288, 1294.

9. LIMBĂ LITERARĂ

a. Stilistică, poetică, limba scriitorului

899. ANGELESCU, SILVIU, *Portretul personajului*, LLR, **27**, nr. 4, 1998, 18–21.
900. ARUN, GEORGE, *Două tipuri de discurs politic*, Curentul, **2**, nr. 136, 1998, 21.
901. AXINTE, CORNELIA, *Să folosim presa scrisă pentru a ne elabora cursurile – limbajul publicitar*, RATU, nr. 1, 1998, 88–93.

902. BADEA, ŞTEFAN, *Dicţionarul limbii poetice româneşti*, ACinAn, **2**, nr. 1, 1998, 13 [alb, albastru, albie]; nr. 2, 13 [albină, altar, altoi, amar, amiază]; nr. 3, 13 [amurg, amurgi, ancoră, anotimp]; nr. 4, 13 [apă, april, aprinde]; nr. 5, 13 [aprins, apune, apus, arde]; nr. 6, 13 [argilă, (argil), argint]; nr. 7, 13 [aripă, aripioară]; nr. 8–9, 4 [armăsar, ars, asfinţi, asfinţit, aşezare, aţă, aur, auri]; nr. 10, 13 [auroră, azur, baladă, balaur, barcă, basm, bătrân]; nr. 11, 13 [beznă, bici, blestem, blând, baltă, brazdă, brumă]; nr. 12, 17 [bufniţă, bulz, cadavru, caier, cald, cale].
903. BADEA, ŞTEFAN, *Metafora (II)*, LLR, **27**, nr. 1, 1998, 19–21. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. 1063.
904. BARBU, MARIAN, BARBU, SIMONA, *Simbolistica poeziei lui Ion Barbu*, Craiova, Scrisul Românesc, 1997, 176 p. Rec.: Stan Velea, RITL, **45**, nr. 1–2, 1997, 175–176.
905. BĂLAN, ZAMFIR, ***Moş Anghel** de Panait Istrati – autotraducere sau rescriere?*, AUILLS, **1**, 1998, 53–65 [rés. fr.].
906. BĂLAŞA, ARIANA, *Camil Petrescu şi paradoxurile creaţiei literare*, AUCŞF, **19**, nr. 1–2, 1997, 68–73 [rés. fr.].
907. BĂRBULESCU, TITUS, *Arta poetică eminesciană*. Traducere din limba franceză de Mihai Popescu, Bucureşti, ESaeculum, EVestala, 1998, 175 p. [trad. după ms. inedit în franceză: *Structure métrique et rhytmique des vers de Mihai Eminescu*, Paris, 1970]. Rec.: Teodor Vârgolici, *Eminescu „răstignit" de structuralism*, AdLA, **7**, nr. 411, 1998, 5.
908. BÎRLEA, PETRE GHEORGHE, *Gr. Alexandrescu şi clasicismul greco-latin*, Valachica, **16**, 1998, 103–109.
909. BOBOC, ALINA, *I. L. Caragiale: „O scrisoare pierdută"*, LLR, **27**, nr. 1, 1998, 32–35.
910. BOGDAN-DASCĂLU, DOINA, *Sentimentul între cerere şi ofertă*, Anale-JD, **7**, 1997, 34–38 [Engl. Ab.].
911. BUCIU, MARIAN VICTOR, *D. Ţepeneag: onto-retorica onirică, textualistă, postmodernistă*, AUCŞF, **19**, nr. 1–2, 1997, 117–126 [rés. fr.].
912. BUCUR, MARIN, *Prizonieri ai dogmei: Tiparul limbajului politic*, ACinAn, **2**, nr. 5, 1998, 3.
913. BUDĂU, EUGEN, *Pastelul în literatura română*, ConvDid, **9**, nr. 27, 1998, 38–45.
914. BULGĂR, GH., *Trei scriitori clasici. Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Mircea Eliade*, Bucureşti, ESaeculum, EVestala, 1998, 149 p. [I. Mihail Sadoveanu (p. 8–40); II. Tudor Arghezi (p. 41–85); III. Mircea Eliade (p. 86–150); cu *Addenda. Amintiri despre Mircea Eliade*. Convorbire cu prof. univ. dr. Gh. Bulgăr (1984), cons. de Mircea Handoca (p. 147–149)].
915. BURUIANĂ, OVIDIU, *„Modernizarea" în discursul comunist*, Xenopoliana, **6**, nr. 1–2, 1998, 122–133.
916. BUZAŞI, ION, *Aron Cotruş: „Ai noştri sînt acei munţi..."*, LLR, **27**, nr. 1, 1998, 43–44.
917. CALOTĂ, ION, *Formele **nour** şi **nor** în poezia lui Mihai Eminescu*, AO, **13**, 1998, 107–111 [rés. fr.].
918. CERNICOVA, MARIANA, *Locul stilului publicistic în sistemul stilistic al limbii literare*, Anale-JD, **7**, 1997, 40–45 [Engl. Ab.].
919. CHIRIAC, VIRGINIA, *V. Alecsandri „Sfârşit de toamnă"*, LLR, **27**, nr. 1, 1998, 35–37.
920. CHIVU, GHEORGHE, *Influenţe folclorice în **Istoria ieroglifică***, Hyperion, **8**, 1998, 43–49 [de D. Cantemir; rés. fr.].
921. CILIANU, CORINA, *Paraphrase et ambiguïté dans l'interprétation des évaluatifs axiologiques en roumain et en français*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 52–67.
922. CONDEI, CECILIA, *Panait Istrati: de la traduction au palimpseste*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 64–68 [*Kyra Kyralina* şi *Oncle Anghel* în trad. aut.].
923. CORDONEANU, ION, *Omul şi textul*, Philograph, **1**, nr. 1, 1998, 28.
924. CRAŞOVEANU, ANA, CRAŞOVEANU, D., *Teza – procedeu de caracterizare. Cu aplicare la „Scrisoarea III" de M. Eminescu*, LLR, **27**, nr. 1, 1998, 16–19.
925. CRĂCIUN, ALEXANDRA, ***Avatarii faraonului Tlà**. Ton pentru o critică poststructuralistă*, RITL, **45**, nr. 1–2, 1997, 73–79.
926. CRĂCIUN, GHEORGHE, *Tranzitiv şi intranzitiv în limbajul poetic*, CIE, **8**, nr. 7, 1998, 4–5.

927. CRĂIUȚU, AURELIAN, *Despre retorica și complexul eșecului*, 22, **9**, nr. 13, 1998, 13.
928. CREȚU, IOANA, *Nachbildung – Stilul traducătorului la Ștefan Aug. Doinaș*, AUCIBF, **2**, 1997, 181–184.
929. CUCUIAT, CIPRIAN, *Sur **L'Echelle** des températures*, Hommage Jean Starobinski, 1997, 65–73.
930. CVASNÎI CĂTĂNESCU, MARIA, *Tehnici descriptive la Dimitrie Cantemir*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 55–62 [în *Istoria ieroglifică*].
931. DAMIAN, TITI, *M. Sadoveanu: „Baltagul" (I)*, LLR, **27**, nr. 1, 1998, 37–39.
932. DASCĂLU, CRIȘU, *Epitetul publicisticii actuale. Modalități semantice*, Anale-JD, **7**, 1997, 19–23 [Engl. Ab.].
933. DASCĂLU, CRIȘU, *Mutații paradigmatice în evoluția limbajului poetic românesc*, București, EAR, 1998, 14 p. (**Conferințele Academiei Române**. Ciclul *Limba română și relațiile ei cu istoria și cultura românilor*).
934. DASCĂLU, GH., *De strajă cuvântului „ce exprimă adevărul"*, TribÎnv, **9**, nr. 415–416, 13 ian. 1998, 12.
935. DERȘIDAN, IOAN, *Mateiu I. Caragiale – carnavalescul și liturgicul operei*, București, EMinerva, 1997, 518 p. (**Universitas**). Rec.: George Mirea, LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 135–136.
936. DIACONESCU, PAULA, *O comparație retorică la Miron Costin*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 63–74 [în *Letopisețul Țării Moldovei*].
937. DIMITRESCU, FLORICA, *Considerații asupra limbii române de la 1848. Lexicul social-politic în „Pruncul român"*, LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 5–24 [rés. fr.].
938. DIMITRIU, RODICA, *Romanian Versions of Aldous Huxley's Novels and Short Stories: a Critical Evaluation*, AUILLS, **1**, 1998, 77–91 [rez. rom.].
939. DINCĂ, IOANA, *I. L. Caragiale și universul comic din „Momente" (I)*, LLR, **27**, nr. 4, 1998, 21–23.
940. DINU, MIHAI, *Tranzitivitate și glisaj semantic în traducerea poeziei*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 160–179.
941. DOBRA, SOFIA, *Spațiul narațiunii în proza lui Camil Petrescu*, LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 56–57 [rés. fr.].
942. DORCESCU, EUGEN, *Tautologie ca principiu narativ*, Orizont, **10**, nr. 1, 1998, 7.
943. DRAGOMIRESCU, IOANA, *Implicitul ca strategie discursivă în dezbaterea politică la televiziune*, RRS, **8**, nr. 3–4, 1997, 221–237.
944. DRĂGHICESCU, JANETA, *Ideologie și discurs la Panait Istrati*, AUCȘF, **19**, nr. 1–2, 1997, 96–101 [rés. fr.].
945. DUMISTRĂCEL, STELIAN, *Amprente stilistice*, Cronica, **33**, nr. 8, 1998, 16 [om cu greutate; a bate fierul cît e cald; a ciocăni; a turna; a biciui; a cincea roată la căruță; a bate șeaua să priceapă iapa; a mîna înainte; a trage cînd la dreapta, cînd la stînga; a se vîrî cu oiștea-n gard; a asuda; a vărsa apă rece peste ...; a da un duș peste ...; a trage un praf; a stoarce ultimele picături din ...; spiciul coroziv; combinație; curățenie; hap!; leac; fitiluri; a potcovi; a încălța; a baccili; aplauze turbate].
946. DUMITRAȘCU, EMIL, *Note exegetice la **Odă (în metru antic)***, AUCȘF, **19**, nr. 1–2, 1997, 16–30 [de M. Eminescu; rés. fr.].
947. DUMITRAȘCU, KATALIN, *G. Călinescu – critic literar și teoretician al limbii*, AUCȘF, **19**, nr. 1–2, 1997, 60–67 [rés. fr.].
948. DUMITRESCU, FLORIN, *Curs intensiv de neo-babeliană*, Dilema, **6**, nr. 265, 1998, 8.
949. DUMITRESCU, FLORIN, *Pirogravura meteo*, Dilema, **6**, nr. 268, 1998, 15.
950. DUMITRESCU, FLORIN, *Seminar de stilistică*, Dilema, **6**, nr. 264, 1998, 14.
951. DUMITRESCU, FLORIN, *Tactica Tucanului și strategia de Antenă*, Dilema, **6**, nr. 273, 1998, 15.
952. FICEAC, BOGDAN, *Despre utilitatea cultivării vagului în politică*, Dilema, **6**, nr. 268, 1998, 8.

953. FILIP, V., *Limba şi politica*, PANST, **5**, nr. 13–14, 1998, 2.
954. FOARŢĂ, ŞERBAN, *Eminescu rustavelizat*, Dilema, **6**, nr. 265, 1998, 8.
955. FUNERIU, I., *Editorialişti români*, Timişoara, Augusta, 1996, 150 p. (**Biblioteca de jurnalistică**).
956. FUNERIU, I., *Eseuri lingvistice antitotalitare*, Timişoara, EMarineasa, 1998, 158 p. (Seria **Cursuri /Studii universitare**).
957. FUNERIU, I., *Al. Macedonski. Hermeneutica editării*, Timişoara, EAmarcord, 1995, 260 p. [+ 40 p. nenum., facsimilate; pe cop.: *Istorie şi critică literară*].
958. GENCĂRĂU, ŞTEFAN, *Ironia ca practică simbolică*, Steaua, **49**, nr. 4–5, 1998, 34.
959. GENCĂRĂU, ŞTEFAN, *Oralitatea ca „stat de vorbă"*, Steaua, **49**, nr. 2–3, 1998, 5–6.
960. GHERGUŢ, SORIN, *Între româna de lemn şi economia de piaţă*, TribÎnv, **9**, nr. 453, 1998, 7.
961. GHEŢIE, ION, *Particularităţi moldoveneşti în poezia lui Topîrceanu*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 97–102.
962. GOIA, VISTIAN, *Retorică şi argumentaţie (I)*, LLR, **27**, nr. 1, 1998, 21–23.
963. GRIGORE, RODICA, *Metafora dorului în poezia lui Blaga*, AUCIBF, **2**, 1997, 53–57.
964. GRUIŢĂ, G., *Despre „domn/doamnă", dar şi despre „tovarăşi"*, Steaua, **49**, nr. 7–8, 1998, 29.
965. GUŢU ROMALO, VALERIA, *Evoluţii paralele*, Dilema, **6**, nr. 302, 1998, 16 [int. cons. de Tita Chiper].
966. HORVATH, EDITH, *Eminescu în manualele şcolare*, Vineri (supl. la Dilema), **2**, nr. 5, 1998, 12.
967. IFRIM, CLELIA, *Metafora în haiku*, Asachi, **8**, nr. 108, 1998, 8.
968. ILIESCU, NICOLAE, *„Prin creaţia sa, traducătorul îmbogăţeşte cultura naţională"*, AL, nr. 51, 3 (în Azi, nr. 1823, 28 sept. 1998; int. luat de Leon Talpă).
969. IONESCU-RUXĂNDOIU, LILIANA, *Structuri dialogale la cronicarii moldoveni*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 119–124.
970. IONIŢĂ, MIRELA, *Despre folosirea limbajului militar în politică*, SMIM, nr. 2, 1998, 17.
971. IONIŢĂ, VASILE C., *Echivocul*, Timpul-Reşiţa, **9**, nr. 71, 27 mart. 1998, 4 [la I. Creangă, în *Moş Nechifor Coţcariul*; v. r. nr. 343].
972. IONIŢĂ, VASILE C., *Înjurătura românească*, Timpul-Reşiţa, **9**, nr. 118, 22 mai 1998, 10 [v. r. nr. 343].
973. IONIŢĂ, VASILE C., ***Grafitti***, Timpul-Reşiţa, **9**, nr. 220, 16 sept. 1998, 4 [v. r. nr. 343].
974. IOSIFON, LOREDANA-BILIANA, *Normă şi abatere în limbajul publicistic*, Anale-JD, **7**, 1997, 67–72.
975. ISACHI, PETRE, *Motivul mării în poezia simbolistă*, ConvDid, **9**, nr. 27, 1998, 14–17.
976. ISTRATE, GAVRIL, *Limba textelor religioase*, RevRom, **4**, nr. 3, 1998, 6.
977. LAZĂR, IOAN, *Codrul în lirica eminesciană*, ConvDid, **9**, nr. 27, 1998, 17–19.
978. LĂPĂDĂTONI, TIBERIU, *Creştinul şi lumea (I)*, CCr, **6**, nr. 25–26, 1998, 7 [cum sunt traduse în *Noul Testament* cuv. din gr. veche ca *xenos, polites, epichoris, endemos, barbaros*].
979. LĂPĂDĂTONI, TIBERIU, *„Logosul" – Cuvântul pentru mesajul creştin (I)*, CCr, **6**, nr. 17, 1998, 4 [logos]; *(II)*, nr. 18, 9; *(III)*, nr. 19, 8; *(IV)*, nr. 20, 10; *(V)*, nr. 21, 7; *(VI)*, nr. 22, 8; *(VII)*, nr. 23, 7; *(VIII)*, nr. 24, 7.
980. MANCAŞ, MIHAELA, *Descrierea în cronicile moldoveneşti*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 125–136.
981. MANOLESCU, NICOLAE, *Lexicul reformei*, Dilema, **6**, nr. 283, 1998, 6 [austeritate, cârpeală, risipă, corupţie, economie subterană, mafiotism, bricolaj].
982. MARIAN, RODICA, *Figuri textuale şi corespondenţe semantice în **Luceafărul***, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 121–135 [de M. Eminescu; Engl. Ab.].
983. MARIAN, RODICA, *Un dicţionar al poemului eminescian **Luceafărul** şi al variantelor sale*, Steaua, **49**, nr. 6, 1998, 7–10 [proiect].
984. MARIAN, VASILE, *Din nou despre teoria folclorului. „Textul folcloric" (I)*, AL, nr. 75, 4 (în Azi, nr. 1848, 2 n. 1998); *(II)*, nr. 76, 4 (în Azi, nr. 1853, 26 n. 1998).

985. MARIŞ, IOAN, *Lucian Blaga – teoretician al „noului stil"*, AUCIBF, **2**, 1997, 28–35.
986. MATEESCU, ADRIAN, *Discursul publicitar (analiză textuală)*, LR, **46**, nr. 4–6, 1997, 273–276.
987. MATEESCU, ADRIAN *Limbajul artistic al lui Fănuş Neagu*, Craiova, EUniversitaria, 1998, 214 p. [cu sigle (p. 200); rés. fr. (trad. din rom. de Cristiana-Nicola Teodorescu (p. 201–203); cu bibl. (p. 204–210). Rec.: Octavian Lohon, *Vocaţia povestitorului şi valenţele limbajului artistic*, AUCŞF, **19**, nr. 1–2, 1997, 366–367.
988. MECU, CARMEN-MARIA, *Nichita Stănescu: operă şi biografie (II). O străpungere creatoare: „11 elegii". Poezie „impersonală" şi receptare creatoare*, LL, **43**, nr. 1, 1998, 62–89 [Engl. Ab.]; *(III). Starea transpersonală a poeziei. Comunicarea dintre conştient şi inconştient. Spre o metaconştiinţă*, nr. 2, 61–77 [Engl. Ab.].
989. MIHAIL, ROXANA, *Modele de itemi pentru examenul de bacalaureat. Elaborarea unui text funcţional cu un scop precizat*, LLR, **27**, nr. 4, 1998, 47–48.
990. MIHĂESCU, MARIAN, *Mihail Eminescu: „La steaua..."*, LLR, **27**, nr. 2, 1998, 26–28.
991. MIHĂESCU, N., *Semnificaţia unor vechi binefaceri*, CronR, **6**, nr. 1714, 4 sept. 1998, 2 [la rubr.: De la clasicii noştri citire].
992. MIHĂILĂ, ECATERINA, *Forţa ilocuţionară a limbajului şi iluzia ontologică în poezia postmodernistă*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 137–142 [Engl. Ab.].
993. MIHĂILĂ, G., *Contribuţii la studierea operei lui Ion Slavici*, CNB, 1998, 97–116 [rés. fr.].
994. MITRACHE, GH., *Octavian Goga: „Oltul"*, LLR, **27**, nr. 2, 1998, 32–35.
995. MITREA, HENRIETA, *Limbajul democratic în presă. Contradicţii, controverse*, RTS, **2**, nr. 2, 1998, 85–94.
996. MITU, FLORICA, *G. Călinescu: „Enigma Otiliei"*, LLR, **27**, nr. 1, 1998, 39–42.
997. MOROIANU, CRISTIAN, *Tipuri de variante*, LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 25–34 [rés. fr.].
998. NECULA, NICOLAE D., *Este necesar să păstrăm limbajul specific al cărţilor Sfintei Scripturi şi al celor de cult?*, VO, **10**, nr. 209–210, 1998, 15.
999. OANCEA, ILEANA, TASMOWSKI, LILIANE, *Structure horizontale et polyphonie intertextuelle: **Rodica** de Vasile Alecsandri*, CSem, nr. 12, 1998, 102–110.
1000. OCTAVIAN, TUDOR, *Exprimarea exprimării, toate sînt exprimări*, Naţional, **2**, nr. 209, 20 febr. 1998, 16.
1001. OLTEANU, A. GH., *Din nou despre „Mioriţa" de Vasile Alecsandri*, LL, **43**, nr. 1, 1998, 102–109 [Engl. Ab.].
1002. PANAIT, RADU, ***Curriculum vitae** – o problemă?*, LLR, **27**, nr. 3, 1998, 25–28.
1003. PANEA, NICOLAE, *„Pseudokineghetikos" sau cum lipsa de metodă poate deveni artă*, AUCŞF, **19**, nr. 1–2, 1997, 167–171 [rés. fr.].
1004. PAPADIMA, LIVIU, *Apropiere prin apropiere. Contactul cu cititorul în proza paşoptistă*, LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 40–55 [Engl. Ab.].
1005. PASCU, CARMEN, *Miturile culturale şi deconstrucţia parodică*, Vineri (supl. la Dilema), **2**, nr. 14, 1998, 13.
1006. PASCU, FLORENTINA, *Mircea Cărtărescu şi **Levantul** său – o exemplificare a postmodernismului românesc*, AUCŞF, **19**, nr. 1–2, 1997, 81–87 [Engl. Ab.].
1007. PAŞCANIUC, OANA, *La traduction des jeux de mots en roumain – un message manqué?*, Anale, 1998, 85–95 [rez. rom.].
1008. POPOVICI, SIMONA, *Jurnalismul lui Caragiale şi stilul publicistic*, Anale-JD, **7**, 1997, 73–77.
1009. PRIGOREANU, IOAN, *Despre frază*, AL, nr. 42, 7 (în Azi, nr. 1691, 26 mart. 1998) [fraza, cadenţa şi ritmul ei]; *Descrierea şi portretul*, nr. 43, 7 (nr. 1972, 27 mart.) [descrierea, portretul]; *Punctele de vedere narative*, nr. 44, 7 (nr. 1693, 28 mart.) [autor, narator, personaj]; *Figurile de stil*, nr. 45, 7 (nr. 1694, 29 mart.) [clasificarea figurilor de stil]; *Metafora şi comparaţia*, nr. 46, 7 (nr. 1695, 30 mart.); *Titraje, titraje*, nr. 47, 7 (nr. 1696, 31 mart.); *Care lac? A cui muzică?*, nr. 48, 7 (nr. 1697, 31 mart.); *Mecanismul „ismelor"*, nr. 49, 7 (nr. 1698,

1 apr.) [monahism]; *Eroul de roman*, nr. 50, 7 (nr. 1699, 2 apr.) [personajul, funcţiile personajului, eroul eponim)]; *Intertextualitatea*, nr. 51, 7 (nr. 1701, 4 apr.) [intertextul, citatul, argumentul, aluzia, parodia]; *Semnul (I)*, nr. 58, 7 (nr. 1763, 6 iul.); *(II)*, nr. 59, 6 (nr. 1768, 13 iul.); *(III)*, nr. 60, 6 (nr. 1773, 20 iul.); *(IV)*, nr. 61, 4 (nr. 1778, 27 iul.); *(V)*, nr. 62, 6 (nr. 1783, 3 aug.); *(VI)*, nr. 63, 5 (nr. 1788, 10 aug.); *Funcţiile limbajului (I)*, nr. 65, 3 (nr. 1798, 24 aug.); *(II)*, nr. 66, 5 (nr. 1803, 31 aug.); *(III)*, nr. 68, 6 (nr. 1813, 14 sept.) [la rubr.: Ca un fagure de miere].

1010. RĂU, AUREL, *Cărţi pe masă*, Steaua, **49**, nr. 7–8, 1998, 34–36 [*Psaltirea*, versiune redactată şi comentată de Valeriu Anania, Arhidiecezana Cluj, 1998].
1011. RIZEA, CORNELIU, *Proza lui Mateiu I. Caragiale. Arhetip şi originalitate*, AUCŞF, **19**, nr. 1–2, 1997, 52–59 [rés. fr.].
1012. ROMAN, DUMITRU, *Limbajul de comandă*, SPM, nr. 1, 1998, 6 [răspunde lui V. Cătană].
1013. ROTARU, NECULAI, *Evaluare, test, item*, LLR, **27**, nr. 4, 1998, 53–55.
1014. RUBA, RADU SERGIU, *De cealaltă parte a limbajului poetic*, Curentul, **2**, nr. 136, 15 mart. 1998, 21.
1015. RUJA, ALEXANDRU, *Toposul ardelean în opera lui Ioan Slavici*, LL, **43**, nr. 1, 1998, 58–61 [deutsch. Zus.].
1016. RUSU, DANIELA, *Particularităţi discursive ale dezbaterii politice televizate*, RRS, **8**, nr. 3–4, 1997, 189–219.
1017. SAMOILĂ, ADINA, *Aspecte ale dialogului în proza lui Mihail Sebastian*, LL, **43**, nr. 2, 1998, 12–19 [rés. fr.].
1018. SĂNDULESCU, AL., *Poezia lui G. Topîrceanu la o nouă lectură*, LL, **43**, nr. 2, 1998, 48–60 [Engl. Ab.].
1019. SÂNMIHĂIAN, FLORENTINA, *Descrierea (I)*, LLR, **27**, nr. 2, 1998, 22–25; *(II)*, nr. 3, 21–24.
1020. SORESCU, ROXANA, *Portretul lui Ştefan cel Mare în „Letopiseţul" lui Grigore Ureche*, LL, **43**, nr. 1, 1998, 81–86 [Engl. Ab.].
1021. STANCIU, MARIA, *Particularităţi ale stilului publicistic eminescian*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 191–196.
1022. STĂNIŞOR, MIHAELA GENŢIANA, *Consideraţii în marginea unei poezii de Lucian Blaga*, AUCIBF, **2**, 1997, 159–163.
1023. STOICHIŢOIU-ICHIM, ADRIANA, *Aspecte ale discursului publicitar în româna actuală*, Hyperion, **8**, 1998, 113–122 [Engl. Ab.].
1024. ŞERBAN, SERGIU, *Paralela literară*, ConvDid, **9**, nr. 27, 1998, 34–36.
1025. ŞERBAN, SERGIU, *Comparaţia*, ConvDid, **9**, nr. 27, 6–10.
1026. ŞERBAN, SERGIU, *Tabloul furtunii descrise în „Singur" ca punct culminant al acumulării tensiunii emoţionale, viziunea lui Hogaş asupra naturii şi mijloacele artificiale folosite de scriitor pentru realizarea gradaţiei interioare a operei*, ConvDid, **9**, 1998, 11–13.
1027. ŞERBĂNESCU, ANDRA, *Rezumatul*, LLR, **27**, nr. 2, 1998, 18–22.
1027 bis. TĂTARU, IERONIM, *„Psalmii" lui Tudor Arghezi*, LLR, **27**, nr. 4, 1998, 26–29.
1028. TEODORESCU, CRISTIANA-NICOLA, *Efectele discursive ale coordonării intensive în discursul politic românesc de tip comunist totalitar*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 217–240 [cu 8 graf.; rés. fr.].
1029. TEODORESCU, CRISTIANA-NICOLA, *Realizarea discursivă a autorităţii voluntariste în discursul comunist românesc*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 188–196 [cu 2 tab.].
1030. TIUTIUCA, DUMITRU, *Retorica*, Brăila, Libertatea, 1997, 163 p. [cu bibl. p. 160–162].
1031. TOHĂNEANU, G. I., *„De treci codrii de aramă..."*, LL, **43**, nr. 2, 1998, 78–83 [din *Călin, file din poveste*, de M. Eminescu; rés. fr.]..
1032. TOHĂNEANU, G. I., *I. Budai-Deleanu: „Ţiganiada", v. 5758. Comentarii*, LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 68–73 [rés. fr.].

1033. TOHĂNEANU, G. I., *I. Slavici – expresii, portrete, peisaje*, LLR, **27**, nr. 1, 1998, 9–13.
1034. TOHĂNEANU, G. I., *Lingvistica şi poezia*, RRom, **4**, nr. 1–2–3, 1998, 28–32 [la rubr.: Povestea vorbei].
1035. TOHĂNEANU, G. I., *„Se cufunda în mare"*, Orizont, **10**, nr. 1, 1998, 10 [fragm. din *Luceafărul*, de M. Eminescu].
1036. TOHĂNEANU, G. I., *„Trăieşte floarea încă..."*, Anale-JD, **7**, 1997, 67–72 [*narcisă*; la rubr.: Dincolo de cuvânt].
1037. TOHĂNEANU, G. I., ***Zarişte***, Orizont, **10**, nr. 4, 1998, 10.
1038. TRIFAN, ALEXANDRU, *Stilul şi tehnica interviului*, VMed, **10**, nr. 31, 31 iul. 1998, 2 [la rubr.: Canapeaua de psihanaliză].
1039. TRONEA, MARIA, *Hipalaga eminesciană*, AO, **13**, 1998, 129–142.
1040. TRONEA, MARIA, *Hipalaga în lirica lui Lucian Blaga*, LL, **43**, nr. 1, 1998, 21–25 [rés. fr.].
1041. TUCĂ, MARIUS, *Nu există idei, ci doar cuvinte goale de sens*, Dilema, **6**, nr. 268, 1998, 9.
1042. TUDORICĂ, AL., *Un exemplu de narativitate lirică: „Floare albastră" de M. Eminescu*, LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 74–79 [rés. fr.].
1043. ŢĂRANU, ANDREI, *Limba viitorului*, Curentul, **2**, nr. 136, 15 mart. 1998, 21.
1044. ŢEGHIU, LIVIU, ***La table d'hôte** a d-lui Caragiale*, Orizont, **10**, nr. 1, 1998, 5.
1045. ULMU, BOGDAN, *Caragiale şi onomastica*, DLit, **9**, nr. 4, 998, 30.
1046. UNGHEANU, MIHAIL M., *Metaforă şi modalităţi de discurs*, RAstra, **1**, nr. 1, 1998, 40–41.
1047. VASILE, CORNELIU, *Ştefan Augustin Doinaş: „Mistreţul cu colţi de argint"*, LLR, **27**, nr. 3, 1998, 37–38.
1048. VĂLEANU, BENEDICT, *Pentru o altă viziune didactică asupra „Mioriţei". Densitate ideatică, inefabil estetic*, TribÎnv, **9**, nr. 437, 9 iun. 1998, 5.
1049. VERDEŞ, OVIDIU, *Gradul zero şi desfătarea*, Dilema, **6**, nr. 264, 1998, 10.
1050. VIANU, TUDOR, *Arta prozatorilor români*. Ediţie îngrijită de Geo Şerban, Bucureşti, ELider, [f. a.], 478 p. (Seria **Cultură generală**).
1051. VIDAN, SORIN, *Limba puterilor*, Dilema, **6**, nr. 262, 1998, 6.
1052. VLĂDESCU, ANDREEA, *Marin Sorescu: „Iona"*, LLR, **27**, nr. 3, 1998, 39–44.
1053. VLĂDESCU, ANDREEA, *Nicolae Filimon: „Ciocoii vechi şi noi"*, LLR, **27**, nr. 1, 1998, 29–31.
1054. VLĂDUŢ, DUMITRU, *Construcţii sintactice deficitare în limbajul presei postrevoluţionare*, Anale-JD, **7**, 1997, nr. 24–33 [rés. fr.].
1055. VRABIE, GHEORGHE, *Consideraţii stilistice privind creaţiile orale*, Gândirea, **7**, nr. 1–3, 1998, 70–72.
1056. ZAFIU, RODICA, *„În puncte-puncte..."*, Vineri (supl. la Dilema), **2**, nr. 3, 1998, 12; *Scuze şi absenţe*, nr. 4, 12; *Retorica violenţei. Despre îndeletnicirile eroului civilizator*, nr. 5, 12; *Revanşa epistolară: amestecul limbilor*, nr. 6, 12; *Imprecaţia feminină*, nr. 9, 12; *Principiul agresivităţii conversaţionale*, nr. 12, 12; *Obsesiile mitocanului*, nr. 14, 12 [la rubr.: Subversiuni lingvistice].
1057. ZALIS, HENRI, *Strategiile narativităţii*, VR, **93**, nr. 9–10, 1998, 100–103 [la N. Barbu].
1058. ZANE, RODICA, *V. Alecsandri: „Pasteluri"*, LLR, **27**, nr. 2, 1998, 28–31.
1059. *** *Romanul – fenomen pluristilistic*, AL, nr. 51, 3 (în Azi, nr. 1701, 4 apr. 1998) [reprod. din M. Bahtin, *Probleme de literatură şi estetică*, Bucureşti, EUnivers, 1992, trad. de Paul Magheru]. Vezi BRL, **36**, 1993, nr. **137**.

VEZI şi nr. **28**, 51, 67, 86, 90, 95, 101, 119, 120, 121, 124, 126, 127, 133, **141**, 144–146, **148**, **150–154**, **158**, 165, 166, **170**, 180, 181, 184, 196, 214, **232**, 247, 253, 258, 262, 275, 278, 280, 285, 287, 291, 300, 303, 322, **498**, 562, 578, 600, 610, 621, **705**, 1092, 1300.

Recenzii

VEZI nr. 303, 898, 1548.

b. Cultivarea limbii

1060. BABOI, NICOLAE, *Armata şi cultivarea limbii române*, VA, nr. 4, 1998, 1.
1061. BASARAB, VICTOR M., *Televiziunea şi... corpolenţa lingvistică*, Curentul, **2**, nr. 246, 21 oct. 1998, 21 [la rubr.: Transfocator].
1062. BUHOIU, ARISTIDE, *Cu limba nu-i de glumit...*, Naţional, **2**, nr. 393, 26–27 sept. 1998, 2 [la rubr.: Cu faţa spre televiziune].
1063. CARP, MARIA, *Erori în scrierea literei iniţiale*, Timona, **2**, nr. 24, 1998, 2.
1064. CHELARU MURĂRUŞ, OANA, *Gâlceava bi(lingvistică)*, Dilema, **6**, nr. 269, 1998, 7.
1065. CODESCU, DARA MIHAELA, *Limba (română?) rasol la TV*, Naţional, **2**, nr. 396, 30 sept. 1998, 2 [la rubr.: Radar TV].
1066. CONSTANTIN, GH., *Când punem doi de „i" la plural?*, Dreptatea, nr. 178, 1998, 12; *De la „cristal" (cu erori) la cele „Patru surori"*, nr. 179, 13; *De la „a numi" la a „nominaliza" – ori invers?*, nr. 180, 13; *Părerea mea despre „în opinia"*, nr. 181, 13; *Păcăleli de întâi aprilie?*, nr. 182, 13; *Cum mai e „ortografia" azi, la noi în România?*, nr. 183, 13; *De Paşti cu ... Caragiale*, nr. 184, 13; *Întâi mai – tradiţie populară şi solidaritate muncitorească*, nr. 186, 13; *„Dinamo" – club poliţist, cu nume ruso-comunist*, nr. 187, 12; *O liniuţă mică şi o eroare foarte mare*, nr. 188, 12; *Ce legătură este între „de puţin" şi „de justeţe"?*, nr. 189, 12; *„Amabilitate" ori „abilitare"?*, nr. 190, 13; *Ce mai sugerează cei care „titrează"?*, nr. 191, 12; *Cuvânt în minus şi cuvinte în plus... (I)* [şef serviciu, mănuşi damă]; *(II)*, nr. 193, 12 [coexistă împreună, invitaţii noştri sunt domnii Iliescu şi domnul Popescu]; *În cifre sau în litere?*, nr. 194, 12; *Goluri şi lacune*, nr. 195, 12; *Cine se eschivează şi cine se erijează*, nr. 196, 12; *„Eu şi doamna profesoară", ori invers?*, nr. 197, 12; Ceva *„este" ori „poate fi posibil"*, nr. 198, 12; *Se scrie (întotdeauna) cum se pronunţă?*, nr. 199, 12; *Scrierea numerelor cu cifre arabe*, nr. 205, 12; *„Categoriei grea" ori „categoriei grele"?*, nr. 206, 12; *Grafii contrare – şcolii... primare*, nr. 207, 12 [despre editurile care scriu numele autorilor şi titlul cărţilor cu litere mici: „ion minulescu – *romanţe pentru mai târziu*"]; *„Realizări" lexicale nocive*, nr. 209, 12; *De Ziua Mondială a Poştei*, nr. 210, 13; *Din neatenţie, singular în loc de plural (şi invers)*, nr. 211, 12; *De Ziua Radioului nostru naţional*, nr. 212, 12; *„Franco... faliţii" noştri*, nr. 213, 13 [neologisme inutile: *debaclu* – catastrofă, *a desuada* – a face pe cineva să-şi schimbe hotărârea, *decelaţi* – găsiţi, *a ecloza* – a ieşi din ou]; *Asigurarea... siguranţei?*, nr. 214, 12; *Ce, oare, se poate, după „toţi" şi „toate"?*, nr. 216, 13; *Când intrăm în mileniul III?*, nr. 217, 12; *Cât de „OK" este traducerea lui „You OK"?*, nr. 218, 12; *Limba română şi presa acum cinci ani şi astăzi*, nr. 219, 13.
1067. CONSTANTIN, GHEORGHE, *Limba noastră cea de toate zilele*, PanM, **9**, nr. 1–2, 1998, 25; *La plăcinte-înainte... dar la (unele) cuvinte*, nr. 3, 25; *Eminescu despre arta „scrierii"*, nr. 4, 25; *Ce mesaj plăcut a lăsat anul care a plecat?*, nr. 5, 25; *Prenumele noastre de toate zilele... (I)*, nr. 6, 25; *(II)*, nr. 7, 25; *(III)*, nr. 8, 25; *(IV)*, nr. 9, 25; *(V)*, nr. 10, 25; *Originea numelor noastre de familie (I)*, nr. 11, 25; *(II)*, nr. 12, 25; *Grafii originale*, nr. 13, 25; *Greşeli ori... păcăleli?*, nr. 14, 25; *Ortografia noastră (mai) este obligatorie?*, nr. 15, 25; *„La Paşti"...*, nr. 16, 25; *„În opinia" sau „în părerea"?*, nr. 17, 25; *A venit Întâi de Mai!*, nr. 18, 25; *Plurale în „i", „ii" şi „iii" (I)*, nr. 19, 25; *(II)*, nr. 20, 25; *De la nume proprii, la substantive comune (I)*, nr. 21, 25; *(II)*, nr. 22, 25; *(III)*, nr. 23, 25. Vezi BRL, **40**, nr. 1189; **39**, 1996, nr. 1035; **38**, 1995, nr. 1079; **37**, 1994, nr. 1230.
1068. DECIU, ANDREEA, PÂRVULESCU, IOANA, TEODORESCU, CRISTIAN, *Starea limbii române*, RLit, **30**, nr. 52, 1998.
1069. DERDENA, MIHAI STERE, *„Cojite" sau „decojite"?*, Asachi, **8**, nr. 107, 1998, 9; *„Stress"*, nr. 109, 3; *Capcane lexicale*, nr. 110, 5; *De ce „Gorgani"*, nr. 111, 9; *„... au aniversat 6 luni"*, nr. 112, 9; *„Folclor popular"*, nr. 113, 6; *„Inclusiv" şi România*, nr. 114, 8; ***Insurecţie*** –

resurecție, nr. 116, 11; *Genul ambigen*, nr. 117, 8; *Scrierea formulelor de politețe*, nr. 118, 9 [la rubr.: Limba noastră-i o comoară]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. 1195; **39**, 1966, nr. 1036.

1070. DOBRAN, VIOREL, *Îndreptar de buzunar*, Cotidianul, **8**, nr. 50, 3 mart. 1998, 6 [boss, talk-show, hobby, lobby, a clona]; nr. 56, 10 mart., 6 [acordul gramatical]; nr. 62, 17 mart., 6; [pleonasmul]; nr. 68, 24 mart., 6 [limba de lemn]; nr. 74, 31 mart., 6 [despărțirea în silabe]; nr. 80, 7 apr., 6 [comunicare/comunicație, consultare/consultație, alienare/alienație, derivare/derivație, educare/educație, manifestare/manifestație, invitare/invitație, instruire/instrucție, concesie/concesiune, fracție/fracțiune, reacție/reacțiune, variație/variațiune, obligație/obligațiune, stație/stațiune, corectare/corectură]; nr. 86, 14 apr., 6 [derivarea cu sufixe]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. 1197.

1071. DOINAȘ, ȘTEFAN AUG., *„Înflorirea" limbii de lemn*, Curentul, **2**, nr. 269, 17 n. 1998, 18.

1072. DOINAȘ, ȘTEFAN AUG., *Un pericol național: poluarea limbii*, Curentul, **2**, nr. 104, 8 mai 1998, 15 [limba de lemn, englezisme].

1073. DUMITRESCU, FLORIN, *Fiul ingrat*, Dilema, **6**, nr. 267, 1998, 15.

1074. FAUR, SANDA, *Cuvintele bolnave*, Curentul, **2**, nr. 97, 29 apr. 1998, 28 [la rubr.: Prin labirintul convențiilor sociale].

1075. FELECAN, NICOLAE, *Greșeli de vocabular*, LLR, **27**, nr. 3, 1998, 13–18.

1076. HUZUM, SERGIU, *Câteva cuvinte despre „versiune"*, RLit, **31**, nr. 12, 1998, 3.

1077. IANCU, VICTOR, *Civilizația limbii*, Dreptatea, nr. **178**, 1998, 13 [dumneata, dumneavoastră, tu].

1078. ILIESCU, ȘERBAN, *„Vizavi" de noul an*, Aldine, nr. 96, 10 ian. 1998, 1 [vizavi]; ***Lucrătoare***, nr. 97, 17 ian., 1 [*a lucra, lucrătoare, a juca* „a interpreta", *asta-i distracție* (în loc de *asta-i distracția*); *Direct despre... subiect*, nr. 99, 31 ian., 1; *Felipe, un Bourbon crescut pentru a domni*, nr. 100, 7 febr., 1.

1079. IONIȚĂ, FLORIN, *Iar despre cărțile de școală*, Vineri (supl. la Dilema), **2**, nr. 6, 1998, 2 [despre vol. Vasile Sari, Dorina M. Pruncu, *Consultații la literatura română (pentru gimnaziu, admiterea în licee și școli profesionale)*, Timișoara, Eurobit, 1996].

1080. IONIȚĂ, VASILE C., *Un acord buclucaș*, Timpul-Reșița, **9**, nr. 184, 7 aug. 1998, 4 [între articolul genitival posesiv și determinant]. Vezi și nr. 1088.

1081. IORDĂNESCU, MIHAI, *148 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu. Limba română – umilită la ea acasă*, Economistul, **9**, nr. 8, 15 iun. 1998, 1, 2.

1082. LUCACIU, VASILE, *Limba română după ureche*, Steaua, **49**, nr. 6, 1998, 52; *Preambul*, nr. 4–5, 1998, 53; *Traduttore, traditore* [I], nr. 7–8, 54; *(II)*, nr. 9, 48 [La rubr.: Stâlcirea limbii române].

1083. MANOLESCU, NICOLAE, *Apărarea limbii române*, RLit, **31**, nr. 47, 1998, 1.

1084. MAȘEK, VICTOR E., *O catedrală a limbii române*, Curentul, **2**, nr. 247, 22 oct. 1998, 21 [limba română în teatru].

1085. MĂRCUȘAN, CONSTANTIN, *Expansiunea dativului?*, RAstra, **3**, nr. 1–4, 1997, 134–135.

1086. NEGOIȚĂ, VALENTIN, *Presa românească și noul terminologic: necesitatea traducerii*, Dilema, **6**, nr. 268, 1998, 8.

1087. PRUTEANU, GEORGE, *Note de lectură*, Dilema, **6**, nr. 267, 1998, 13.

1088. RUSU, G. C., *Limba, în „capcane" de lux*, Timpul-Reșița, **9**, nr. 190, 14 aug. 1998, 4 [pe marginea art. lui Vasile C. Ioniță de la nr. 1080].

1089. SÂMPETREAN, VIOREL, *Barbarisme în foi de tutun*, AL, nr. 51, 1 (în Azi, nr. 1701, 4 apr. 1998); *Contrabandă cu semne de unire*, nr. 52, 1 (în Azi, nr. 1702, 5 apr.).

1090. STAN, CONSTANTIN, ***Nou dicționar al limbii de lemn (NDLL)***, Cotidianul, **8**, nr. 47, 8 iul. 1998, 18 [orb, a servi, a implementa, a planta].

1091. SUCEVEANU, OLTEA, *„Mă v-oi îmbogăți"*, Carusel, 2 (în Azi, nr. 1802, 22–29 aug. 1998) [La rubr.: Cuțitul la os].

1092. SUCEVEANU, OLTEA, *Nevoia de limbă curată*, AL, nr. 42, 7 (în Azi, nr. 1691, 26 mart. 1998); *Domnul Uegnăr?*, nr. 43, 7 (nr. 1692, 27 mart.); *Distorsiuni în statistici (I)*, nr. 44, 7 (nr. 1693, 28 mart.); *(II)*, nr. 45, 7 (nr. 1694, 29 mart.); *Distorsiuni în eter*, nr. 46, 7 (nr. 1695, 30 mart.); *Metafora şi comparaţia*, nr. 47, 7 (nr. 1969, 31 mart.); *Originile romanului*, nr. 49, 7 (nr. 1670, 1 apr.) [ficţiunea, povestirea, istorici şi cronici, romanul]; *Dansul orelor*, nr. 50, 7 (nr. 1671, 2 apr.) [folosirile „ora", „orele"]; *„Bac la şapte..."*, nr. 51, 7 (nr. 1672, 3 apr.); *„Deschizi eternitatea..."*, nr. 52, 7 (nr. 1673, 4 apr.); *Protagonişti... principali*, nr. 68, 7 (nr. 1813, 14 sept.) [protagonist principal, cununie religioasă şi nuntă; la rubr.: Şah mat].

1093. ŞERBAN, RODICA LIGIA, *Cine şi, mai ales, cum se adresează elevilor noştri?*, TribÎnv, 9, nr. 437, 9 iun. 1998, 5.

1094. TATULICI, MIHAI, *Patru mii de milioane de metri cubi de apă pe secundă*, Dilema, 6, nr. 268, 1998, 9.

1095. *** *Corectura de serviciu*, Economistul, 9, nr. 1027, 6 ian. 1998 [privatizare, reformă]; nr. 1028, 7 ian., 2; nr. 1029, 8 ian., 2 [opinie publică]; nr. 1030, 9–10 ian., 2 [angajarea răspunderii]; nr. 5, 12 ian., 2; nr. 6, 13 ian., 2 [operativ, operaţional]; nr. 7, 14 ian., 2; nr. 8, 15 ian., 2; nr. 9, 16–17 ian., 2; nr. 10, 19 ian., 2 [evaluare, subevaluare]; nr. 11, 20 ian., 1 [reformă morală]; nr. 12, 21 ian., 1 [criză]; nr. 13, 22 ian., 2 [interes]; nr. 14, 22–23 ian., 2 [populism]; nr. 15, 26 ian., 2 [terapie fermă]; nr. 16, 27 ian., 2 [dividend]; nr. 17, 28 ian., 2 [tolerat, toleranţă]; nr. 18, 29 ian., 2 [patrimoniu, capital social]; nr. 19, 30–31 ian., 2; nr. 20, 2 febr., 2 [criză guvernamentală, criză politică]; nr. 21, 3 febr., 2 [conversiune]; nr. 22, 4 febr., 2 [inflaţie corectivă]; nr. 23, 5 febr., 2; nr. 24, 6–7 febr., 2 [egalitate de tratament]; nr. 25, 9 febr., 2 [procent de ... la sută]; nr. 26, 10 febr., 2 [a trebui]; nr. 27, 11 febr., 2 [durabil, sănătos]; nr. 28, 12 febr., 2 [proiecte de viitor]; nr. 29, 13–14 febr., 2 [alternativă]; nr. 30, 16 febr., 2 [BERD, BIRD]; nr. 31, 27 febr., 2 [profesionalism, etică]; nr. 32, 18 febr., 1 [reformă, privatizare]; nr. 33, 19 febr., 2 [protest]; nr. 34, 20–21 febr., 2; nr. 35, 23 febr., 2; nr. 36, 24 febr., 2; nr. 37, 25 febr., 2 [agent economic, bonitate]; nr. 38, 26 febr., 2; nr. 39, 27–28 febr., 2; nr. 40, 2 mart, 2; nr. 41, 3 mart., 2 [monopol]; nr. 42, 4 mart., 2 [reformă, restructurare]; nr. 43, 5 mart., 2; nr. 44, 6–7 mart., 2 [reţetă prealabilă]; nr. 45, 9 mart., 2 [lege, act normativ, hotărâre, ordonanţă, ordin, instrucţiune, precizare, decizie]; nr. 46, 10 mart., 2; nr. 47, 11 mart., 2 [în jurul a circa]; nr. 48, 12 mart., 2; nr. 49, 13–14 mart., 2 [aide-mémoire]; nr. 50, 16 mart., 2 [a revendica]; nr. 51, 17 mart., 2 [deontologie profesională]; nr. 52, 18 mart., 2 [debut]; nr. 53, 19 mart., 2; nr. 54, 20–21 mart., 2 [a rezolva, a soluţiona]; nr. 55, 23 mart., 2 [investitor strategic, investitor de portofoliu instituţional, cumpărător]; nr. 59–60 nu au rubrică; nr. 61, 31 mart., 2 [nou]; nr. 62, 1 apr. 2 [fortuit, forţă majoră]; nr. 63, 2 apr., 2 [interes naţional]; nr. 64, 3–4 apr., 2 [elită politică]; nr. 65, 6 apr., 2; nr. 66, 7 apr., 2; nr. 67, 8 apr., 2; nr. 68–69 nu au rubr.; nr. 70, 13 apr., 2 [autoritar, autoritate]; nr. 71, 14 apr., 2 [manager, administrator, consiliu de administraţie]; nr. 72, 15 apr., 2; nr. 73, 16 apr., 2 [surpriză neaşteptată]; nr. 74–75, 17–20 apr., 2; nr. 76–77, 22 apr., 2; nr. 78, 23 apr., 2; nr. 79, 24–25 apr., 2; nr. 80, 27 apr., 2; nr. 81, 28 apr., 2; nr. 82, 29 apr., 2; nr. 83, 30 apr., 2; nr. 84–85, 1–4 mai, 2; nr. 86, 5 mai, 2; nr. 87, 6 mai, 2; nr. 88, 7 mai, 2; nr. 89, 8–9 mai, 2; nr. 90, 11 mai, 2; nr. 92, 13 mai, 2; nr. 93, 14 mai, 2; nr. 94, 15–16 mai, 2; nr. 95, 18 mai, 2; nr. 96, 19 mai, 2; nr. 97, 20 mai, 2; nr. 98, 21 mai, 2; nr. 99, 22–23 mai, 2; nr. 100, 25 mai, 2; nr. 101, 26 mai, 2; nr. 102, 27 mai, 2; nr. 103, 28 mai, 2; nr. 104, 29–30 mai, 2; nr. 105, 1 iun., 2; nr. 106, 2 iun., 2; nr. 107, 3 iun., 2; nr. 108, 4 iun., 2; nr. 109, 5–6 iun., 2; nr. 110, 8 iun., 2; nr. 111, 9 iun., 2; nr. 112, 10 iun., 2; nr. 113, 11 iun., 2; nr. 114, 12–13 iun., 2; nr. 115, 15 iun., 2; nr. 116, 16 iun., 2 [anti-]; nr. 117, 17 iun., 2; nr. 118, 18 iun., 2; nr. 119, 19–20 iun., 2; nr. 120, 22 iun., 2; nr. 121, 23 iun., 2; nr. 122, 24 iun., 2; nr. 123, 25 iun., 2; nr. 124, 26–27 iun., 2; nr. 125, 29 iun., 2 [prototipizare]; nr. 126, 30 iun., 2; nr. 127 fără rubr.; nr. 128, 2 iul., 2; nr. 129, 3–4 iul., 2; nr. 130, 6 iul., 2; nr. 131, 7 iul., 2; nr. 132, 8 iul., 2; nr. 133, 9 iul., 2; nr. 134 fără rubr.; nr. 135, 13 iul., 2; nr. 136, 14 iul., 2; nr. 137, 15 iul., 2; nr. 138, 16 iul., 2; nr. 139, 17–18 iul.,

2; nr. 140, 20 iul., 2; nr. 141, 21 iul., 2; nr. 142, 22 iul., 2; nr. 143, 23 iul., 2; nr. 144, 24–25 iul., 2; nr. 145, 27 iul., 2; nr. 146, 28 iul., 2; nr. 147, 29 iul., 2; nr. 148, 30 iul., 2; nr. 149, 31 iul., 2; nr. 150, 3 aug., 2; nr. 151, 4 aug., 2; nr. 152, 5 aug., 2; nr. 153, 6 aug., 2; nr. 154, 7–8 aug., 2; nr. 155, 10 aug., 2; nr. 156, 11 aug., 2; nr. 157, 12 aug., 2; nr. 158, 13 aug., 2; nr. 159, 14–15 aug., 2; nr. 160, 17 aug., 2; nr. 161, 18 aug., 2; nr. 162, 19 aug., 2; nr. 163, 20 aug., 2; nr. 164, 21–22 aug., 2; nr. 165, 24 aug., 2; nr. 166, 25 aug., 2; nr. 167, 26 aug., 2; nr. 168, 27 aug., 2; nr. 169, 28–29 aug., 2; nr. 170, 31 aug., 2; nr. 171, 1 sept., 2; nr. 174, 4–5 sept., 2; nr. 175, 7 sept., 2; nr. 176, 8 sept., 2; nr. 177, 9 sept., 2; nr. 178, 10 sept., 2; nr. 179, 11–12 sept., 2; nr. 180, 14 sept., 2; nr. 181, 15 sept., 2; nr. 182, 16 sept., 2; nr. 183, 17 sept., 2; nr. 185, 21 sept., 2; nr. 186, 22 sept., 2; nr. 187, 23 sept., 2; [om politic, politician]; nr. 188, 24 sept., 2; nr. 189, 25 sept., 2; nr. 190, 28 sept., 2; nr. 191, 29 sept., 2; nr. 192, 30 sept., 2; nr. 193, 1 oct., 2; nr. 194, 2 oct., 2; nr. 195, 5 oct. 2; nr. 196, 6 oct., 2 [clişee]; nr. 197, 7 oct., 2; nr. 201, 13 oct., 2; nr. 202, 14 oct., 2; nr. 203, 15 oct., 2; nr. 204, 16–17 oct., 2; nr. 206, 20 oct., 2 [stat]; nr. 207, 21 oct., 2 [criză]; nr. 208, 22 oct., 2 [a rezolva, impas, moralitate, Bucureşti, creştere, inflaţie, insidios]; nr. 209, 23–24 oct., 2 [privatizare din sectorul de stat, privilegiu = „dezvoltare"]; nr. 210, 26 oct., 2 [să înceapă demararea procesului]; nr. 211, 27 oct., 2 [parţial exact]; nr. 212, 28 oct., 2 [solidaritate împotriva ...]; nr. 213, 29 oct., 2 [cea mai desăvârşită]; nr. 214, 30–31 oct., 2 [în detrimentul scoaterii ...]; nr. 216, 3 n., 2 [spălarea banilor se pedepseşte în cazul următoarelor infracţiuni]; nr. 220, 9 n., 2 [o dată, odată]; nr. 221, 10 n., 2 [axul politicii... îl constituie cele trei coordonate]; nr. 222, 12 n., 2 [eficient în productivitatea muncii]; nr. 223, 12 n., 2 [dacă ar fi să ne limităm numai la ..., ar fi suficient să amintim doar ...]; nr. 224, 13–14 n., 2 [eficient, profit]; nr. 226, 17 n., 2 [aniversarea morţii ...]; nr. 227, 18 n., 2 [inundaţiile catastrofale ... reprezintă un eveniment istoric]; nr. 232, 25 n., 2 [incompatibil]; nr. 233, 26 n., 2 [protecţie socială]; nr. 234, 27–28 n., 2; nr. 235, 30 n., 2; nr. 237, 3 dec., 2; nr. 238, 4–5 dec., 2; nr. 239, 7 dec., 2; nr. 240, 8 dec., 2 [accidente întâmplate, planuri premeditate]; nr. 242, 10 dec., 2 [pragmatism]; nr. 244, 14 dec., 2.

1096. *** *Un ţărănist braşovean vrea să purifice limba română*, CronR, **6**, nr. 1692, 1 aug. 1998, 5 [Costel Ionescu, purtătorul de cuvânt al PNŢCD Braşov, este pentru purificarea limbii de americanisme şi cuvinte vulgare].

1097. *** *O greşeală gramaticală a păstrat ordinul 224*, Libertatea, nr. 2320, 21 mart. 1998, 3 [semnalată de George Pruteanu].

VEZI şi nr. 146, 262.

10. ONOMASTICĂ

a. Antroponimie

1098. AVRAM, MIOARA, *Formaţii deonomastice în lexicografia românească*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 9–31 [rés. fr.].

1099. COJOCARU, M. M., *Argumente pentru rostirea ştiinţifică a onomasticii româneşti*, TribÎnv, **9**, nr. 415–416, 1998, 2.

1100. CRUDU, OANA, *O carte de vizită, numele de botez*, ExpM, **9**, nr. 1, 1998, 6 [Ilie, Ioan, Irina]; *Nume tradiţionale*, nr. 3, 6 [Maria, Mircea, Nicolae]; *Să ne căutăm originea numelui. Surse vechi de inspiraţie*, nr. 7, 6 [Vasile, Veronica, Virginia, Vlad, Vladimir; la rubr.: Cum te cheamă?].

1101. DIACONU, PETRE, *Despre unele antroponime de origine cumană*, AnBr, **2**, nr. 2, 1996, 569–571.

1102. DOBRE, MARIA, *Termeni panromanici în antroponimia românească din sec. XIV–XVI*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 180–189.
1103. GOICU, SIMONA, *Nume de familie moldoveneşti din judeţul Timiş*, Anale, 1998, 117–141.
1104. GOICU, VIORICA, *Nume de persoane din Banat formate cu sufixul -oni (-oń)*, Anale, 1998, 107–116 [rés. fr.].
1105. IONIŢĂ, VASILE C., *Antroponime calendaristice „ascunse"*, Timpul-Reşiţa, **9**, nr. 232, 2 oct. 1998, 4 [Pălăguţa, Toruţ, Vic, Vică, Vica, Nacă, Onea, Onete, Oancea, Niciu, Onţea, Ică, Paraschiv(a), Paraşchiviţa, Părăştiţa, Chivu, Schivu, Ivu, Petcu, Itu, Ghiotu, Pana, Agachie, Domilescu, Dămiş, Adam, Adămuş, Dămuşţa, Damşa, Dami; v. r. nr. 343].
1106. IONIŢĂ, VASILE C., *Nume trăznite*, Timpul-Reşiţa, **9**, nr. 100, 1 mai 1998, 8 [nume de botez (mai ales la rromi): Năsturaş, Bombonica, Fluturel, Guvernu, Decretu, Amnistia, Moneda, Estronom [= Astronaut], Marimar, Xena, Nicole-Daiana-Vanesa, Poliţia, Loveday-Johnie, Diana-Nokia, Şvaiţ Negăr; v. r. nr. 343].
1107. IONIŢĂ, VASILE C., *Numele unor personalităţi*, Timpul-Reşiţa, **9**, nr. 196, 21 aug. 1998, 4 [Ovid Densusianu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Calistrat Hogaş (accentuat: Hogáş), Păler, Vasile Alecsandri; v. r. nr. 343].
1108. LAZIA, LILIANA, *Câteva consideraţii privind fenomenul antroponimic dobrogean*, AnDobr, **3**, nr. 1, 1997, 57–75.
1109. RĂDULESCU, STELA, *Nume de familie din satul Zănoaga, jud. Dolj*, AO, **13**, 1998, 117–127 [rés. fr.].
1110. SUFLEŢEL-MOROIANU, RODICA, *Numele de botez româneşti*, CI, **1**, nr. 4–5, 1998, 12–13.
VEZI şi nr. **785**, 1067, 1278, 1600.

b. Porecle

1111. PĂNCULESCU, DORINA, *Porecle româneşti. Valenţe metaforice în porecle româneşti*, Craiova, Helios, 1997, 114 p.
VEZI şi nr. 1308.

c. Toponimie

1112. BOAMFĂ, IONEL, *Toponimia şi structura naţională a populaţiei Ţării Oltului*, RAstra, **1**, nr. 4, 1998, 26–29.
1113. BURLACU, GHEORGHE, *Ocolul domnesc Trotuş (sec. XV–XVI). (I)*, Carpica, **26**, 1997, 59–75 [Târgu, Trotuş, Trotuş Ocna, Rediul, Pleşeşti, Beneşti, Tişeşti, Dofteana, Dărmăneşti].
1114. CÂNDEA, MELINDA, *Tipuri de aşezări omeneşti şi răspândirea lor în depresiunile intramontane din Carpaţii Meridionali*, AUB-G, **46**, 1997, 45–51.
1115. CHINCEA, CĂLIN, *Câteva consideraţii asupra numelor proprii*, Anale-JD, **7**, 1997, 46–56.
1116. DAN, ILIE, *O valoroasă cercetare dedicată toponimiei Bucovinei*, RevRom, **4**, nr. 3, 1998, 15.
1117. DIACONU, PETRE, *Nu toate schimbările de toponime sunt binevenite*, Tomis, **33**, nr. 4, 1998, 18.
1118. DOBRE, MARIA, *Note de toponimie muntenească. Aspecte lexicale şi etimologice*, LR, **6**, nr. 4–6, 1997, 326–329 [Bâlbâitoare, Bâldihău, Bâltaie, Bleica, Bleoaca, Bobârdan, Bolbora, Borfă, Bubulău, Buduruş, Clinceá, Dârmina, Gărdurariţă, Ghemeleică, Ghemelia, Gherţărău, Horoaba, Hudubaie, Hurduboi, Jgheanţuri, Ţâlma, Vângălău, Vârlapului].
1119. IDU, P. D., *Agricultură, pădure şi toponimie*, StUBB-G, **42**, nr. 1–2, 1997, 231–235.
1120. IOAN, AUGUSTIN, *Numele locurilor*, Libertatea, nr. 2284, 29 ian. 1998, 17 [nume din Bucureşti].

1121. OPROIU, LUMINIȚA, OPROIU, MIHAI, *Evoluția așezărilor sătești de pe Valea Ialomiței din secolul al XIV-lea până la 1821*, Valachica, **15**, 1997, 123–142.
1122. POPESCU-SIRETEANU, ION, *Nume de sate: **Mărățăi***, AnBuc, **4**, nr. 2, 1997, 425–427 [Engl. Ab.].
1123. REZEANU, ADRIAN, MODORAN, FILOFTEIA, *Categoria „toponim aparent" în urbanonimie*, LR, **46**, nr. 4–6, 1997, 319–326.
1124. REZEANU, ADRIAN, MODORAN, FILOFTEIA, *Toponimia urbană. Nomenclatura firmelor comerciale*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 189–197 [cu 1 tab.; Engl. Ab.].
1125. ROMANIUC, PAUL, *Interferențe toponimice româno-ucrainene în Maramureș*, CNB, 1998, 195–197.
1126. TOMA, ION, *Toponime romanice de tradiție dublă (multiplă)*, CNB, 1998, 236–240 [rés. fr.].
1127. VLADICU, SORINA, *Despădurirea și reflectarea ei în toponimia românească*, SCGeogr, **43**, 1996, 101–106.
VEZI și nr. 331, 351.

Recenzii

1128. ZĂBAVĂ, ELENA CAMELIA, Nicolae Grămadă, *Toponimia minoră a Bucovinei*, vol. I-II, [Iași], EAnima, 1996, 736 p. + 25 ilustrații + 1 h. (Academia Română. Filiala Iași. Centrul de Studii „Bucovina"), AO, **13**, 1997, 251–253. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1110**.

11. ORTOGRAFIE, ORTOEPIE, PUNCTUAȚIE

1129. REINHEIMER-RÎPEANU, SANDA, *Cinci ani de **î** din **a***, Vineri (supl. la Dilema), **2**, nr. 4, 1998, 7.
1130. STRATULAT, ANDREI, *Bulversarea ortografiei*, RevRom, **4**, nr. 1, 1998, 6.
1131. ȘERBAN, VASILE, *Substantive și adjective scrise cu doi „i"*, LLR, **27**, nr. 3., 1998, 12.
1132. VASILIU, EMANUEL, *Hiat?*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 181–184 [în *asedia, apropia*].
1133. VENTURA, RĂZVAN, *„Limba și legile ei dezvoltă cugetarea"*, TrRom, **7**, nr. 335, 1997, 8; *Un „i" sau mai mulți? (I)*, nr. 336, 8; *(II)*, nr. 337, 8; *(III)*, nr. 338, 8; *Cu sau fără „i" final?*, nr. 339, 8; *Un cuvânt sau mai multe? (I)*, nr. 340, 8; *(II)*, nr. 341, 8; *(III)*, nr. 343, 8; *(IV)*, nr. 344, 8; *(V)*, nr. 345, 8; *Probleme de punctuație. Punctul*, nr. 348, 8; *Virgula în propoziție (I)*, nr. 349, 8; *(II)*, nr. 350, 8; *Virgula în frază*, nr. 351, 8; *Linia de dialog și cea de pauză*, nr. 352, 8; *Cratima*, nr. 353, 8: *Apostroful, punctul și virgula*, nr. 355, 8.
VEZI și nr. 306, 1063, 1067, **1505**, **1519**, **1757**, **1766**, **1767**, **1779**, **1789**, **1828**.

Recenzii

1134. CRIHANĂ, MARCEL, G. Beldescu, *Punctuația în limba română*. Ediția a II-a, revăzută și completată, București, Editura 100 + 1 Gramar, 1997, 224, LLR, **27**, nr. 4, 1998, 61–62. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **1167**.
1135. DINU, ANA, Ion Calotă, *Dicționar ortoepic, ortografic și morfologic școlar al limbii române (DOOMS)*, Craiova, Editura „Sibila", 1997, 528 p., AO, nr. 13, 1997, 246–250. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1135**.
1136. DUMITRU, ION, *Normă și formă în ortografia românească*, TribÎnv, **8**, nr. 369, 8 [de Carmen Cătunescu, Ploiești, ELVSC, 1996, 124 p.]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1271**.

12. ROMÂNA PESTE HOTARE

1137. BÂTCĂ, MARIA, ZELENCIUC, VALENTIN, *Tipologia cămăşii femeieşti în spaţiul dintre Prut şi Nistru*, AnIEF, **8**, 1997, 105–119 [rés. fr.].
1138. BLAGA, OCTAVIAN, *Ce s-a ales dintr-o anchetă dialectologică şi alte câteva consideraţii despre starea limbii române*, ACinAn, **2**, nr. 10, 1998, 12.
1139. CRIHANĂ, ALEXANDRU, *Apel în apărarea limbii române*, PANST, **5**, nr. 13–14, 1997, 2.
1140. GHERMAN, ION, *Herţa – în faţa unui genocid cultural şi etnic?*, Aldine, **3**, nr. 138, 7 n. 1998, 2.
1141. HOSSU-LONGIN, VALENTIN, *Dincolo de frontiere – Peste 12 milioane de români*, RLib, nr. 2403, 23 febr. 1998, 14.
1142. IRIMIA, DUMITRU, *Expresivitatea limbii române împotriva exilului siberian al fiinţei umane (Aniţa Nandriş)*, DLit, **9**, nr. 4, 1998, 15–18 [pe marginea vol. Aniţa Nandriş-Cudlea, *20 de ani în Siberia*, Bucureşti, Humanitas, 1998].
1143. JÓLAN, BENEDEK, *Minoritatea română din Ungaria, alt fel de probleme specifice*, Curentul, **2**, nr. 78, 4–5 apr. 1998, 16.
1144. MARINA, LUCIAN, *Din activitatea Societăţii de Limba Română din Voievodina. Limba noastră cea de toate zilele*, Cronica, **33**, nr. 7, 1998, 11.
1145. MARINA, LUCIAN, *35 de ani de activitate Societatea de Limba Română – o necesitate vitală*, Academica, **7**, nr. 12, 1997, 18, 28.
1146. NEAGOE, VICTORELA, *Consideraţii privind fonetica şi morfosintaxa graiurilor româneşti vorbite în nord-estul Bulgariei (regiunea Loveci)*, Hyperion, **8**, 1998, 123–142 [cu 3 h.; rés. fr.].
1147. OLTEANU, ANTOANETA, *Elemente ruseşti în vorbirea populaţiei româneşti din Basarabia*, CNB, 1998, 169–185.
1148. PAVLICENCO, VITALIA, *Pericolul existenţei limbii române la şase ani după oficializarea ei în Republica Moldova*, PANST, **5**, nr. 13–14, 1997, 2.
1149. SCHIPPEL, LARISA, *Prodrum. Limba română vorbită în Moldova istorică*, LL, **43**, nr. 1, 1998, 87–90 [deutsch. Zus.].
1150. S. G., *„Limba moldovenească" revine în şcolile româneşti din Ucraina*, TribÎnv, **9**, nr. 449, 1 sept. 1998, 2.
1151. SIMIONESCU, TEODOR, *Cum s-a prins Bucovina în hora Marii Uniri. O istorie zbuciumată*, Aldine, **3**, nr. 141, 28 n. 1998, 2.
1152. STOENESCU, DAN, *Elevii ţărănişti protestează faţă de interzicerea limbii române în şcolile din Ucraina*, Dreptatea, nr. 205, 1998, 6.
1153. VARTA, ION, *Problema limbii române şi cea a autonomiei în ziarul „Basarabia"*, DRom, **3**, nr. 1, 1996, 53–67 [Engl. Ab.].
1154. VÂLCU, ŞTEFAN, *Românii uitaţi. O introducere în chestiunea timoceană*, SECE, **9**, 1998, 98–107.
1155. VICOL, MIHAI, *Basarabia: Limba română continuă să cedeze teren limbii ruse*, RLib, nr. 2477, 22 mai 1998, 10.
1156. VICOL, MIHAI, *Ucraina încalcă tratatul cu România. Mamele copiilor plâng după limba română*, RLib, nr. 2567, 4 sept. 1998, 2.

Recenzii

1157. CONDREA, IRINA, *Limbă şi politică în Republica Moldova*, RevRom, **4**, nr. 4, 1998, 12–13 [culegere de Klaus Heitmann, Chişinău, EArc, 1998, 192 p.].

1158. GEORGESCU, MAGDALENA, Virgil Nestorescu, *Românii timoceni din Bulgaria*, Bucureşti, EFCR, 1996, 209 [-210] p., LR, **46**, 1997, 332–334. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1164**.
VEZI şi nr. 31.

V. *BALCANISTICĂ*

1159. ALEKSOVA, VASILKA, *Un model comun de denumire a acţiunii* ***a se mărita*** *(şi* ***a mărita****) în limbile bulgară şi română*, SECE, **9**, 1998, 23–30.
1160. ALEXOVA, VASILKA, *Verben und Ausdrücke für "heiraten" im Bulgarischen und Rumänischen. Vergleichende Untersuchung: bulg.* ***Задомяводе*** *– rum.* ***a se căsători***, RESEE, **35**, nr. 3–4, 1997, 197–201.
1161. BARDU, NISTOR, *Despre lingvistica balcanică (I)*, Tomis, **33**, nr. 8, 1998, 12, 14.
1162. DUŢU, ALEXANDRU, *Marginal Remarks to Peter Haslinger's Article: „Die* ***Revue des études sud-est européennes*** *als Spiegel der Tendenzen in der rumänischen Wissenschaft 1974–1989"*, RRH, **36**, nr. 1–2, 1997, 157–160. Vezi şi nr. 1164 şi 17.
1163. GOSSIAUX, JEAN-FRANÇOIS, *Religion et tradition orale. Le sens Mythique dans les Balkans*, BullAIESEE, nr. 26–27, 1996–1997, 97–104.
1164. HASLINGER, PETER, *Die „****Revue des études sud-est européennes****" als Spiegel der Tendenzen in der rumänischen Wissenschaft 1974–1989*, RRH, **36**, nr. 1–2, 143–155. Vezi şi nr. 1162 şi 17.
1165. MIHAIL, ZAMFIRA, *Colaborarea româno-bulgară în domeniul etnolingvisticii*, SECE, **9**, 1998, nr. 17–22 .
1166. MIHAIL, ZAMFIRA, *Renseignements ethnolinguistiques sur la religion populaire dans le sud-est européen*, RESEE, **35**, nr. 3–4, 1997, 171–180.
1167. MIHAIL, ZAMFIRA, *Terminologia ecleziastică şi cultura populară sud-slavă*, SECE, **9**, 1998, 53–57.
1168. MLADENOVA, DARINA, *Cercetare etnolingvistică asupra denumirilor balcanice ale* ***Căii Lactee***, SECE, **9**, 1998, 43–52.
1169. MLADENOVA, DARINA, *Die rumänischen Volksstümlichen Stern- und Sternbildnamen in der Perspektive der Balkansprachen*, RESEE, **35**, nr. 3–4, 1997, 181–188.
1170. TEOTEOI, TUDOR, *Termeni comuni români şi bulgari în texte bizantine şi postbizantine*, SECE, **9**, 1998, 58–64.
VEZI şi nr. 4, 17.

VI. *FILOLOGIE CLASICĂ*

1171. AVRAM, ALEXANDRU, BOUNEGRU, OCTAVIAN, *Mithridates al VI-lea Eupator şi coasta de vest a Pontului Euxin. În jurul unui decret inedit de la Histria*, Pontica, **30**, 1997, 155–175 [rés. fr.].
1173. BARNEA, I., *Inscripţia martirilor de la Axiopolis: noi observaţii*, Pontica, **30**, 1997, 199–203 [rés fr.; cu 2 fig.].

1174. BECHET, FLORICA, *Antiteza ca procedeu de dezambiguizare semantică (Sallvstivs, **De conivratione Catilinae**, V, 1–6)*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 33–42 [cu 1 sch.; rés. fr.].
1175. BECHET, FLORICA, *Cuvinte latineşti motivate („Sunete evaluative")*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 50–57.
1176. BUZOIANU, LIVIA, *Nom et déterminant dans la texture de «Métamorphoses» d'Ovide: le rhytme de Phaéton*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 44–51.
1177. CÂTEIA, ADRIANA, BĂRBULESCU, MARIA, *Stâlpi miliari descoperiţi în Dobrogea*, Pontica, **30**, 1997, 183–198 [cu 8 fig. şi 1 h.; rés. fr.].
1178. CICERO, MARCUS TULLIUS, *Despre divinaţie. **De Divinatione***. Traducere de Gabriela Haja, Mihaela Paraschiv. Studiu introductiv şi note de Mihaela Paraschiv, Iaşi, Polirom, 1998, 264 p. (Colecţia **Plural clasic**).
1179. CONOVICI, NICULAE, *Problèmes de la chronologie des timbres sinopéens*, Pontica, **30**, 1997, 117–154 [cu 2 an.].
1180. CRISTEA, OVIDIU, *Informaţii despre Marea Neagră într-un portulan pisan de la sfârşitul secolului al XII-lea (cca 1200)*, SECE, **9**, 1998, 77–81.
1181. CUCU, ŞTEFAN, *Probleme de versificaţie latină în concepţia lui Horatius şi a lui Ovidius*, AUCŞF, **19**, nr. 1–2, 1997, 281–285 [rés. fr.].
1182. FERARU, REMUS, *Manifestări literare în epigramele funerare greceşti versificate în Dobrogea*, AnBan, **9**, nr. 10–12, 1998, 102–121 [rés. fr.].
1183. HALICHIAS, ANA-CRISTINA, *Vocabularul latin al însuşirilor intelectuale cu reflexele sale în principalele limbi romanice*, CNB, 1997, 153–175 [rés. fr.].
1184. IANCU, VASILE, *În Sala Voievozilor, „Monumenta Romaniae Vaticana" a poposit şi la Iaşi*, RLib, nr. 2626, 12 n. 1998, 20.
1185. IONESCU, GHEORGHE C., *Studii de muzicologie şi bizantinologie*, Bucureşti, 1997, [f. e.] 200 p. Rec.: Viorel Cosma, *Imnuri româneşti necunoscute*, Rampa, nr. 67 (în Azi, nr. 1794, 19 aug. 1998).
1186. L. P., *Latinitatea şi lumea contemporană*, Curentul, **2**, nr. 241, 15 oct. 1998, 19.
1187. MANOLACHE, DUMITRU, *Autorul imnului „Te Deum laudamus", Niceta Remesianul, în arhivele secrete ale Vaticanului*, Curentul, **2**, nr. 141, 20–21 iun. 1998, 32 [cu 3 facs.].
1188. MOGA, VASILE, PISO, IOAN, DRÎMBĂREAN, MATEI, *Quatre monuments épigraphiques d'Apulum découverts dans le lit de Mureş*, AMN, **35**, nr. 1, 1998, 109–118 [cu 8 facs.].
1189. NASTASĂ, LUCIAN, *Orest Tafrali şi studiile de bizantinologie*, CI, **16**, 1997, 157–172 [rés. fr.].
1190. NICULESCU, ALEXANDRU, *Câtă latină ştiau corifeii Şcolii Ardelene*, RLit, **31**, nr. 45, 1998, 11.
1191. PAKI, ADELA, *Onomasticon Daciae (I). Die Patronymika der Provinz Dacia Porolissensis*, AMN, **35**, nr. 1, 1998, 119–146 [cu 2 h.].
1192. PAPACOSTEA, ŞERBAN, *Genovezii la Caliacra: un document inedit*, Pontica, **30**, 1997, 277–283 [act din 2 sept. 1402, emis de regele Sigismund de Luxembourg; rés. fr.].
1193. PASCU, CARMEN, *Abordarea naratologică a prozei istorice latine*, AUCŞF, **19**, nr. 1–2, 1997, 277–280 [rés. fr.].
1194. PISO, IOAN, *Die **Legio XV Apollinaris** in den Markomannischen Kriegen*, AMN, **35**, nr. 1, 1998, 97–104 [cu 2 facs.].
1195. POPESCU, MIHAI, OPRIŞ, IOAN I. C., *Un nouveau préfet de la cohorte de Capidava*, Pontica, **30**, 1997, 177–181 [inscripţie funerară; cu 1 fig. şi 1 facs.].
1196. PUŞCARIU, SEXTIL, *La langue romane orientale et occidentale*, TR, **7**, nr. 3, 1998, 26–33.
1197. RĂDULESCU, ADRIAN, BĂRBULESCU, MARIA, *Dedicaţii imperiale din Tomis*, Pontica, **30**, 1997, 166–175 [cu 1 facs.; rés. fr.].
1198. REGEP, SIMONA, ***Tesserae militares** cu inscripţie din Dacia*, Arhe, **1**, 1996, 47–49.

1199. RUSCU, LIGIA, *Die griechischen Namen in der Provinz Dakien*, AMN, **35**, nr. 1, 1998, 147–186.
1200. SMARANDACHE, DAN, *Limba latină – un mijloc de comunicare internațională*, AUCIBF, **2**, 1997, 206–208.
1201. THEODORESCU, RĂZVAN, *Latinofoni și grecofoni (II)*, Curentul, **2**, nr. 204, 2 sept. 1998, 19.
1202. ȚEPELEA, GABRIEL, *Semnificația scrierilor românești în limba latină*, Academica, **7**, nr. 5, 1997, 9–10.
1203. URSACHI, MARIANA, *Limba neogreacă în contextul actual*, Cronica, **33**, nr. 1, 1998, 22.
1204. VĂLCAN, CIPRIAN, *Câteva remarci asupra angeologiei sfântului Thoma d'Aquino*, AltBan, **9**, nr. 7–9, 1998, 60–65.
1205. WALD, LUCIA, *Ecouri vergiliene în* ***De doctrina Christiana*** *a lui Augustin*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 197–201.
1206. ∗*∗ *Cronograf tradus din greceşte de Pătraşco Danovici. I.* Ediție îngrijită și cuvânt înainte de Gabriel Ştrempel. Studiu introductiv de Paul Cernovodeanu, Bucureşti, EMinerva, 1998, LXXVII + 280 p.
1207. ∗*∗ *Latinitatea: viitorul unui trecut*, Curentul, **2**, nr. 236, 9 oct. 1998, 19 [congres multidisciplinar org. în perioada 15–20 oct. 1998 la Bucureşti și Cluj-Napoca].
1208. ∗*∗ *Lexicon recentis latinitas*, RLit, **31**, nr. 41, 1998, 31 [despre „fabricarea" de către Carlo Egger și o echipă de 15 experți de la Vatican a echivalentelor latinești ale unor noțiuni inexistente în latina clasică].
VEZI și nr. 4, 6, 17, 18, **27**, 36, 52, 55, 60, 61, 63, 67, **74**, 112, 186, 257, 259, 260, 279, 294, 305, 309, **311**, **313**, **314**, 316, **317–319**, 321, 366, 392, 424, **439**, **445**, 449, **618**, 621, 627, 636, 637, 640, 644, 646, 647, 650, 651, 653, **665**, **679**, **712**, **737**, **745**, **758**, **814**, **817**, 908, 1170, 1213, 1278, **1330**, 1427, 1442, **1499**, **1533**, **1534**, **1617**, **1622**, **1665**, **1668**, **1698**, **1755**, **1827**, **1835**, **1843**, **1859**, **1919**, 1967, 1969.

Recenzii

1209. RUS, CONSTANTIN, *Haralambos K. Papastalis*, *Νομοκανον Γεωργιον Τραπεζοντιον. Nomocanonul lui Gheorghe din Trapezunt, în Επετηρις τον κεντρον ερευνης της ιστοριας του ελλινικου δικαιου*. Tom. XXVII–XXVIII / 1980–1981, Atena, 1985, p. 363–631, Teologia, **1**, nr. 1, 1998.
VEZI și nr. 323, 873.

VII. *GERMANISTICĂ*

1210. AKAMATSU, TUSTOMU, *Some Thoughts on the Neutralization of /p/ – /b/, /t/– /d/ or /k/–/g/ after /s/ in English*, Hommage Sorin Stati, 1997, 17–29.
1211. ANDREI-FANEA, ANCA, *Aspecte ale onomasticii americane*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 19–21.
1212. AVRAM, ANDREI A., *External Evidence and English Phonology*, RRL, **42**, nr. 3–4, 1997, 277–296.
1213. BURADA, MARINELA, *Diacronia elementului latin în limba engleză (2). Engleza medie (Middle English: 1100–1500 A. D.)*, RAstra, **1**, nr. 3, 1998, 49–51; *(3)*, nr. 4, 30–35.
1214. CRĂCIUN, IOANA, *Arta cuvîntului la Stephan Ludwig Roth*, LL, **43**, nr. 1, 1998, 91–96 [deutsch. Zus.].

1215. DRĂGOI, IOAN, *Limbile germanice*, ExpM, **9**, nr. 19, 1998, 6.
1216. GADDIS ROSE, MARILYN, *Recovering Women Writers through Translation. The Case of Louise Colet*, AUILLS, **1**, 1998, 67–75 [de Rodica Dimitriu; rez. rom.].
1217. GĂDEANU, SORIN, *Wie Deutsch ist unser Deutsch? Auswirkungen des Bilingualismus auf das Deutsche in Rumänien*, CNB, 1998, 284–299 [rez. rom.].
1218. ISCRULESCU, CRISTIAN, *Functional Aspects on Possession. Remarks of Swedish Possessives*, RRL, **42**, nr. 3–4, 1997, 215–222.
1219. KLASTER-UNGUREANU, GRETE, *Zweisprachigkeit bei den siebenbürger Sachsen*, CNB, 1998, 273–283 [rez. rom.].
1220. LAMIROY, BÉATRICE, *On the Relation between the Possessive Dative and Ethical Dative*, RRL, **42**, nr. 3–4, 1997, 223–247.
1221. LĂZĂRESCU, IOAN, *Einige Überlegungen über das heutige Rumaniendeutsch*, CNB, 1998, 262–272 [rez. rom.].
1222. MITRAN, MĂDĂLINA, *Engleza – o limbă mondializată. Aproape un miliard de oameni din lume vorbesc engleza*, Curentul, **2**, nr. 99, 1 mai 1998, 16.
1223. NĂDRAG, LAVINIA, *Comunicarea maritimă în limba engleză din perspectivă psiholingvistică*, Constanţa, EEuropolis, 1998, 264 p.
1224. OBILIŞTEANU, GEORGETA, *O abordare pragmatică a limbajului comercial în limba engleză*, RATU, nr. 4, 1998, 47–49.
1225. PANOVF, IRINA, *Primele americanisme – împrumuturi –*, Hyperion, **7**, 1998, 147–154 [Engl. Ab.].
1226. PILLAT-SĂULESCU, MONICA, *Hamlet văzut de Coleridge sau portretul artistului în oglindă*, Hyperion, **8**, 1998, 61–65 [Engl. Ab.].
1227. PÎRVU, ION, *Limba engleză în Uniunea Europeană*, TribEc, nr. 16, 1998, 75.
1228. RĂDULESCU, MARIA OCTAVIA, *Verbs of Possession in Old and Modern English. Etymological Remarks*, RRL, **42**, nr. 3–4, 1997, 249–254.
1229. STANCIU, VIRGIL, *Anglistica românească azi*, Tribuna, **10**, nr. 14–15, 1998, 3 [int. cons. de Maxim I. Danciu].
1230. TANNER, DOREEN, *The Vision of the Cross. A Word of Explanation*, TR, **7**, nr. 2, 1998, 151–152.
1231. TEUTIŞAN, CĂLIN, *T. S. Elliot sau despre textul ca obiect impersonalizat*, Steaua, **49**, nr. 7–8, 1998, 57–58 .
1232. ZAHARIA, MIHAELA, *Probleme der Erwerbung von Zahlwortstrukturen im Deutschen und im Französischen bei rumänischen Studenten*, CNB, 1998, 332–339 [rez. rom.].
1233. *** *Protest al scriitorilor împotriva reformei ortografice a limbii germane*, CronR, **6**, nr. 1687, 4 aug. 1998, 2.

VEZI şi nr. 8, 24, 57, 58, 67, 100, 124, 125, 131, 185, 190, 208, 209, 245, 249, 264, 273, **311**, 326, **358**, 498, 454, 463, 503, 564, 581, 621, 625, 626, 638, 643, **657**, **661**, **666–677**, **685**, **707**, **721**, **726**, **729**, **730**, **734**, **736**, **737**, **738**, **740**, **741**, **742**, **744**, **751–753**, **766**, **768**, **770**, **774–778**, **781**, **807**, **811**, **813**, **821**, **826**, **830**, **833**, **835**, **838**, **841**, **842**, **845**, **849**, **854**, **860**, 1069, 1243, **1248**, 1386, 1425, 1431, **1432**, 1435, 1441–1443, 1445, 1460, **1469**, **1472–1474**, **1487**, **1490**, **1494**, **1496–1499**, **1501**, **1509**, **1510**, **1514**, **1520**, **1528–1532**, **1536**, **1540**, **1543**, **1544**, **1551**, **1556**, **1557**, **1559–1561**, **1564**, **1576**, **1579**, **1580**, **1582**, **1583**, **1590**, **1591**, **1601**, **1604–1614**, **1618**, **1619**, **1623**, **1625**, **1626**, **1640**, **1650**, **1651**, **1653**, **1655**, **1657–1659**, **1663**, **1664**, **1669**, **1680**, **1681–1683**, **1688**, **1690–1692**, **1694**, **1695**, **1699**, **1701**, **1704**, **1707–1709**, **1714**, **1720**, **1721**, **1727**, **1729**, **1740**, **1746**, **1749**, **1750**, **1754**, **1780**, **1781**, **1798**, **1799**, **1801–1803**, **1807**, **1808**, **1811**, **1817**, **1823**, **1826**, **1829**, **1836**, **1868**, **1876–1879**, **1882**, **1885–1887**, **1893**, **1894**, **1898**, **1903**, **1910–1914**, **1918**, **1922**, **1923**, **1928**, **1929**, 1966, 1974.

Recenzii

VEZI nr. 24, 133, 488, 873, 887, 1934, 1946, 1950, 1953, 1956, 1957.

VIII. *ORIENTALISTICĂ*

1234. BĂDICUŢ, ILIE, DRONDOE, STELIAN, *Secretele bucătăriei orientale*, Bucureşti, ENemira, 1997, [fnp]. Rec.: *** *Omul potrivit pentru lectura potrivită*, Dreptatea, nr. 168–169, 22 dec. 1997 – 6 ian. 1998, 16.

1235. BOT, IOANA, *Manualele de la Marea Moartă*, Vineri (supl. la Dilema), **2**, nr. 4, 1998, 7.
VEZI şi nr. 233.

IX. *ROMANISTICĂ*

1236. ARDELEANU, MIRCEA, *Ouvrages français à Sibiu au XVIIIe siècle*, RRH, **36**, nr. 3–4, 1997, 191–200.

1237. ARJOCA, EUGENIA, *Les verbes de pensée en français et en roumain. Structures syntaxiques et interprétation sémantique*, Anale, 1998, 47–65 [rez. rom.].

1238. ARVINTE, VASILE, *Denumiri pentru limbile Romaniei de sud-est*, LL, **43**, nr. 1, 1998, 5–20 [rés. fr.].

1239. AVRAM, ADRIANA, *Românii preferă limba franceză*, Cotidianul, **8**, nr. 25, 8 iun. 1998, 9.

1240. BILLY, P., *De quelques artifices rhimiques chez Verlaine*, StUBBPh, **42**, nr. 4, 1998, 99–113.

1241. BRATU, FLORIAN, *Phonétique et diction françaises*, Suceava, Euroland, 1997, 143 p. [cu bibl. p. 141–142].

1242. CAVALCANTI, GERALDO, *Bănci de date pentru limbile latine.* Interviu cu Secretarul General al Uniunii Latine ..., Curentul, nr. 79, 6 apr. 1998, 27 [cons. de Monica Grigorescu].

1243. CĂLIN, GHEORGHE, *Francofoni în curs de americanizare. Franceza şi engleza îşi dispută România*, Curentul, **2**, nr. 101, 5 mai 1998, 25.

1244. CILIANU-LASCU, CORINA, *La syntaxe des verbes de changement d'état en roumain et en français – recherche et applications –*, Bucureşti, EASE, 1998, 203 p. [cu bibl. (p. 137–146) şi 4 an. (p. 173–203)].

1245. COMAN, MARINELLA, *Momentan/durativ în relaţia aspectuală perfect simplu/imperfect în limba franceză*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 58–63.

1246. COMAN, MARINELLA, *Sur la relation temps – aspect en français*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 77–81.

1247. COMES, ELENA, *Aspectivité et suffixes en français contemporain*, In honorem Teodora Cristea, 1997, 82–93.

1248. COPCEAG, DUMITRU, *Tipologia limbilor romanice (în comparaţie cu limbile germanice şi slave) – şi alte studii lingvistice –*. Ediţie de Ion Mării şi Nicolae Mocanu, Cluj-Napoca, Clusium, 1998, 256 p. [cu ind. analitic (p. 246–252) şi de autori (p. 253–255)].

1249. CORNULIER, BENOÎT, *Rabelais grand rhétoriqueur. L'enchaînement rétrograde dans l'Inscription mise sur la grande porte de Thélème (1534)*, StUBBPh, **42**, nr. 4, 1998, 83–97 [Engl. Ab.].

1250. CRAIA, SULTANA, *Francofonie şi francofilie la români*, Bucureşti, CED, 1995, 152 p. [cu pref. şi bibl. în fr.; rés. fr.]. Rec.: Ovidiu Buzdugan, RI, **8**, nr. 9–10, 1997, 692–693.

1251. CRISTEA, TEODORA, *Antonymie et polysémie divergentes*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 78–86.

1252. CUCU, MĂDĂLINA, ***Coup**: action et évaluation (de la sémantique à la pragmatique)*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 67–77.

1253. CUNIŢĂ, ALEXANDRA, *«Sain de corp et d'esprit»: construction et interprétation dans les langues romanes*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 79–87.

1254. DOSPINESCU, VASILE, *Tout (ou presque) sur... le groupe nominal en français contemporain*. Avec un avant-propos de Jean Picano, Iaşi, Junimea, 1998, 298 p. [cu bibl. p. 294–297].

1255. DRĂGHICESCU, JANETA, *Le Gérondif – élément de définition lexicographique*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 103–110.

1256. DRĂGOI, IOAN, *Limbi dispărute, limbi pe cale de dispariţie şi limbi noi*, ExpM, **9**, nr. 17, 1998, 6.

1257. DRINCU, SERGIU, *Le préfixe **a-** (prep. **à**) en français*, Anale, 1998, 66–74 [rez. rom.].

1258. DUMITRIU, DANA-MARIA, *La dérivation phraséologique*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 127–133 [cu 2 tab.].

1259. GINZBURG, CARLO, *Brânza şi viermii – universul unui morar din secolul al XVI-lea*. În traducerea Claudiei Dumitriu, Bucureşti, ENemira, 1997, 256 p. Rec.: Nicolae Panea, AO, **13**, 1997, 254–255.

1260. GORGA, ADRIANA, *Limba retoromană*, Bârladul, **2**, nr. 7, 1997, 6.

1261. GRECU, ROXANA, *La traduction aux XVIIIe et XIXe siècles en France – entre la théorie et la pratique*, AUILLS, **1**, 1998, 39–45.

1262. GRIGORESCU, MONICA, *Francofonia, fracţiune vitală a marii familii latine*, Curentul, **2**, nr. 245, 20 oct. 1998, 19.

1263. GUŢĂ, ANCUŢA, ***Devoir** – opérateur polyvalent dans le discours législatif*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 134–139.

1264. IOVĂNESCU, MARIA RODICA, *Quelques remarques sur la juxtaposition des niveaux de langue chez Céline*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 149–153 [Louis-Ferdinand Destouches].

1265. LIVESCU, MICHAELA, *„Fruntea" în limbile şi dialectele romanice*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 154–159.

1266. NICHITA, IOANA, *Complexul insulei. Fizionomia lexicului sard*, [f. l.], LLex, 1998, 248 p. [cu bibl. (p. 225–236) şi 7 an. cu termeni (p. 237–246)].

1267. POPESCU-MARIN, MAGDALENA, *Despre lat.* ***pavimentum** în română şi în alte limbi romanice*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 181–184.

1268. POPOVICI, VICTORIA, *Propuneri pentru Neo-REW: REW 593b ARĀNEŌSUS. *RŌNEŌSUS*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 143–159 [cu bibl. p. 156–159; rés. fr.].

1269. RAŢĂ, GEORGETA, *Les verbes copulatifs en français contemporain. Essai de classification*, Anale, 1998, 96–106 [rez. rom.].

1270. RAŢĂ, GEORGETA, *Les verbes de communication non-conventionnels. Essai de classification*, StUBBPh, **42**, nr. 4, 1998, 67–71 [rez. rom.].

1271. RĂDULESCU, ANDA-IRINA, *Subiect morfologic /vs/ subiect semantic*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 181–188 [rés. fr.].

1272. RĂDULESCU, ANDA-IRINA, *Verbes de mouvement d'aspect médian: valeur sémantique des structures dérivées à verbe support **FAIRE** + V*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 166–172.

1273. REINHEIMER RÎPEANU, SANDA, *Lexicul limbii române actuale în perspectivă romanică*, Bucureşti, EAR, 1998, 19 p. (**Conferinţele Academiei Române**. Ciclul *Limba română şi relaţiile ei cu istoria şi cultura românilor*).

1274. SALA, MARIUS, *Rom. **arătа**, fr. **rêver***, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 199–205 [rés. fr.].

1275. STOICHIŢĂ, CATRINEL, *Libertatea şi responsabilitatea alegerii (Studiul literaturii în liceele din Franţa)*, Vineri (supl. la Dilema), **2**, nr. 4, 1998, 14.

1276. SUFLEŢEL-MOROIANU, RODICA, *Limba occitană*, CI, **1**, nr. 1, 1998, 14–15.

1277. TEODORESCU, CRISTIANA-NICOLA, *La polyphonie des voix narratives dans les **Mémoires d'Hadrien** de Marguerite Yourcenar*, AUCŞF, **19**, nr. 1–2, 1997, 240–242.

1278. THEBAN, MARIA, *Împrumuturile latineşti în dicţionarele limbii portugheze*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 182–187 [în José Pedro Machado, *Diccionário etimológico da língua portuguesa*. 3-a edição, Lisboa, 1977; Rodriga Fontinha, *Novo dicionário etimológico da língua portuguesa*, Porto, Editorial Domningos Barreira, f. a.; A da Costa, A. Sampaio e Melo, *Diccionário da língua portuguesa*, Porto, Porto Editora, f. a.].

1279. TOMESCU, DOMNIŢA, *Derivarea antroponimică în perspectivă romanică: Sufixele **-oń(u)**, -oańe(a), -oń(i)*, SCL, **47**, nr. 1–6, 1996, 241–245 [rés. fr.].

1280. TURCUŞ, VIORICA, *Le rôle des bibliographies italo-roumaines dans la recherche des liens culturels-historiques entre les Roumains et les Italiens*, TR, **7**, nr. 1, 1998, 96–103.

1281 TUŢESCU, MARIANA, ***Alors** /vs/ **Sinon**: un cas d'antonymie discoursivo-argumentative*, Hommage Sorin Stati, 1997, 85–88.

1282. VINTILĂ-RĂDULESCU, IOANA, *Romanistica românească din ultimele două decenii*, SCL, **47**, nr. 1–6, 247–272 [rés. fr.].

1283. VIŞAN, LIVIU, *Erată de lux. Haiduc la... Paris*, VA, nr. 3, 1998, 27 [*haiduc* în franceză].

1284. *** *Atlasul Lingvistic al Romanităţii va include şi un studiu despre limba română*, CronR, **6**, nr. 1766, 4 n. 1998, 2.

1285. *** *Folosirea limbii franceze în universitate – Dezbateri. Adunarea generală din 29 mai 1994*, Academica, **7**, nr. 5, 1997, 31, 32 [au vorbit René Durocher, Jean-Claude Guédon, Jean Rémillard].

VEZI şi nr. 8, 11, 13, **25**, **26**, **30**, 37, 49, 52, 55, 58, 60, **96**, 102, 151, **178**, 187, *193*, *201*, 271, 289, 293, 306, **313**, **314**, 321, 339, 368, 442, 522, 585, 621, 625, **663**, **664**, **686**, **691–693**, **700**, **707**, **708**, **729**, **734**, **760–763**, **766**, **771–773**, **781**, **802**, **803**, **812**, **813**, **815**, **836**, **838**, **844**, **852**, 905, 921, 922, 944, 1007, 1102, 1183, 1201, 1207, 1424, 1426, **1428**, 1429, 1430, 1434, 1436–1438, 1444, **1449**, 1451, 1454, 1455, 1457, 1461–1463, 1467, **1477**, **1479–1481**, **1484–1488**, **1501**, **1507**, **1508**, **1512**, **1513**, **1522–1526**, **1538**, **1539**, **1541**, **1542**, **1552–1555**, **1565**, **1580**, **1581**, **1596**, **1597**, **1600**, **1630–1636**, **1642**, **1647–1649**, **1656**, **1696**, **1703**, **1705**, **1723**, **1730**, **1731**, **1736**, **1739**, **1742**, **1743**, **1752**, **1753**, **1776–1778**, **1782–1792**, **1806**, **1810**, **1815**, **1816**, **1818**, **1825**, **1831**, **1837**, **1838**, **1860–1865**, **1869**, **1881**, **1888**, **1901**, **1902**, **1904**, **1916**, **1917**, **1926**, 1966, 1972, 1975–1977, 1981, 1983.

Recenzii

1286. DRINCU, SERGIU, Marius Sala, *Limbi în contact*, EE, Bucureşti, 1997, Anale, 1998, 142–145. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1426**.

1287. GOICU, SIMONA, Mario Alinei, *I nomi europei del „Natale"*. „Bolettino dell'Atlante Italiano", III Serie, p. 5–46, Anale, 1998, 145–155 [inventar exhaustiv al termenilor europeni referitori la noţiunea „Crăciun"].

1288. GOICU, VIORICA, Marie-Thérèse Morlet, *Dictionnaire étymologique des noms de famille*, Perrin, Paris, 1991, Anale, 1998, 155–161.

1289. GRECU, ROXANA, Jean Dacette, *Parcours de traduction. Etude expérimentale du processus de compréhension*, Presses Universitaires de Lille, 1995, coll. *Etude de la traduction*, 295 p., AUILLS, **1**, 1998, 154–155.

1290. LUPU, COMAN, Sanda Reinheimer, Liliane Tasmowski, *Pratique des langues romanes. Espagnol, français, italien, portugais, roumain*, Paris – Montréal, 1998, LL, **43**, nr. 1, 1998, 118–120.

1291. NECULA, CONSTANTIN, *„Thabor – L'encyclopédie des catéchistes"*. Ouvrage réalisé par le Centre National de l'Enseignement Religieux (CNER) en collaboration avec l'Institut Supérieur de Pastorale Catéchétique (ISPC), sous la direction de Anne-Marie Astken, Jean Joucheray, Stanislas Lalaune, René Moulé, avec la participation de cent seize auteurs. Edit. Descleé, 1993, 576 p., RT, 7, nr. 4, 1997, 178–179.

1292. OPRESCU, MARINA, David Serrano Dolader, *Las formaciones parasintéticas en español*, Madrid, Arco Libros, S. L., 1995, 310 p., RRL, **41**, nr. 5–6, 1996, 263–267.

1293. PETRESCU, ECATERINA C., François-Olivier Touati, *Vocabulaire historique du Moyen Âge. La Boutique de l'Histoire*, Paris, 1995, 240 p. (cu schiţe), RI, **8**, nr. 11–12, 1997, 804–805.

1294. ⁎*⁎ *Este dicţionarul spaniol sexist?*, RLit, **31**, nr. 51–52, 1998–1999, 46 [despre ultima ed. a *Diccionario de la Real Academia Española* (DRAE)].

1295. ⁎*⁎ *Noul dicţionar academic*, RLit, **31**, nr. 45, 1998, 23 [⁎*⁎ *Dicţionarul ortografic al limbii portugheze*, f. e., f. l., 1998].

VEZI şi nr. 193, 323, 819, 1930, 1935, 1937, 1938, 1940, 1945, 1951, 1955.

X. *SLAVISTICĂ*

1296. ARMAŞ, SILVIA, *Influenţa bilingvismului în evoluţia graiului slovac din Banat*, CNB, 1998, 91–96 [Engl. Ab.].

1297. BALAN, DUMITRU, *Румыния и Русская эмиграция, литературно-художественные вехи*, RS, **35**, 1997 (1998), 109–141.

1298. CRISTIAN, ADRIANA, *Neskolьko zamečanij po povodu iskusstva portretizacij v romanah I. S. Turgeneva*, RS, **35**, 1997 (1998), 289–301.

1299. D. N., *Dicţionar de obiceiuri. Lăsata secului de Paşti la Broscărie (Măgurele), Sectorul Agricol Ilfov.* ***Urbulca***, LB, **8**, nr. 3, 1997, 7.

1300. FODOR, ECATERINA, VAIMBERG, SOLOMON, *О парадигме пространственности в русском и румынском языках*, RS, **35**, 1997 (1998), 93–103.

1301. GEAMBAŞU, CONSTANTIN, *Traducerea la graniţa dintre bilingvism şi poetică*, CNB, 1997, 30–35 [trad. din A. Kuśniewikz, *Król obojga Sycylii*, Warszawa, 1980].

1302. GERGULOV, S., *Rakupisa na istorija slavjano-bolgarska ot otec Pájsij Hilendárski*, NG, **8**, nr. 3, 1998, 1.

1303. KIRÁLY, F., KIRÁLY, MARIA, NISTOR, VALERIA, *Slova knižnoslavjanskogo proishoždenija v ţerkovnj terminologij rumynskogo jazyka*, RS, **35**, 1997 (1998), 206–218.

1304. L. T., *Lingvistică de tranziţie*, Curentul, **2**, nr. 109, 14 mai 1998, 17 [*luptător* = „răufăcător" în bulgară].

1305. MANGIULEA, MARIANA, *Rumъnski zaemki v bъlgarskija knižoven ezik*, RS, **35**, 1997 (1998), 219–231.

1306. MIHĂILĂ, G., *Славяно-румынские грамоты и другие письменные памятники как источник для истории румынского языка*, RS, **35**, 1997 (1998), 7–35.

1307. MILIN, JIVA, *Studii de slavistică*, Timişoara, EMirton, 1998, 215 p. Rec.: I. V. M., NReč, **9**, nr. 439, 1998, 2.

1308. MILIN, ŽIVA, *Prezimena srpskog porekla leod rumuna u Banatu*, RS, **35**, 1997 (1998), 36–55.
1309. MITU, MIHAI, *O pojęciu. „Pośrednika neslowiańskiego między kulturami slowiańskimi" (na przyleładzie kultury rumuńskiej)*, RS, **35**, 1997 (1998), 185–186.
1310. MOLDOVAN, VALENTIN, RADAN, MILJA N., *Gramatica srpskog jezika (Morfologija)*, Timişora, Sedona, 1996, 151 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1669**.
1311. MORARU, MARIA, *Aspectul verbal – un mister al limbilor slave?*, Iaşi, EIIB, 1998, 224 p. [cu bibl. p. 211–223].
1312. NICOLESCU, TATIANA, *К вопросу осоотношении эмигрантской исоветской литератур в 20-е годы*, RS, **35**, 1997 (1998), 143–165.
1313. PALIGA, SORIN, *Devenir et aspectualisation. Encore une fois sur le verbe slave*, RS, **35**, 1997 (1998), 312–325.
1314. POPA, FLOAREA, *Consideraţii privind tipologia genului în rusă şi română*, BulŞt-ATU, nr. 2, 1998, 120–127.
1315. REBUŞAPCĂ, IOAN, *Своэдственность фольклорного „білінгвізму"*, CNB, 1998, 55–82.
1316. ROBCIUC, IOAN, *În legătură cu transcrierea din ucraineană în română*, CUcr, **5**, nr. 42–43, 1998, 12–13.
1317. SÂRBU, RICHARD, *Морфосинтаксические структуры в глагольной системе истрорумынского диалекта. Влняние хорватского языка*, RS, **35**, 1997 (1998), 56–71.
1318. STAN, IOAN-TEODOR, *Rosyjsko-rumuńskie paralele fonetyczne*, RS, **35**, 1997 (1998), 105–108.
1319. ŞOPTEREANU, VIRGIL, *Концепция вечного круговорота времени у русских писателей и в философии М. Элиаде*, RS, **35**, 1997 (1998), 167–183.
1320. TĂPKOVA-ZIMOVA, VASILKA, BOJČEVA, PAVLINA, *Le logos de Jean Staurakos en l'honneur de Saint Démétrius et sa traduction bulgare attribuée à Vladislav le grammairien*, RESEE, **35**, nr. 3–4, 1997, 159–160.
1321. VASCENCO, VICTOR, *Comentarii şi aprecieri lingvistice*, Bucureşti, EAtlas, 1998, 412 p. Rec.: Victor Vascenco, RS, **35**, 1997 (1998), 395–398.
1322. VASCENCO, VICTOR, *Славянские кальки по модели англ. Who'who*, RS, **35**, 1997 (1998), 72–83.
1323. VINŢELER, ONUFRIE, *Зарубежные слависты и клужская лингвистическая школа*, RS, **35**, 1997 (1998), 83–92.
1324. *** *Exerciţii de traducere. Tineri traducători de la Universitatea Jagellonă din Cracovia*, AUILLS, **1**, 1998, 123–137 [trad. de Anna Kaźmierczak].
VEZI şi nr. 4, 43, 46, 57, 58, 67, **69**, 134, 157, 208, 237, 233, 291, 326, 334, 346, **348**, 413, 422, 425, 427, **439**, **444**, 470, 589, 633, **723**, **822**, 1125, 1144, 1146, 1147, 1159, 1160, 1165–1167, 1170, **1248**, 1423, 1433, 1443, 1447, 1448, 1466, **1482**, **1492**, **1493**, **1518**, **1558**, **1580**, **1598**, **1599**, **1608**, **1621**, **1628**, **1643**, **1644**, **1648**, **1685**, **1689**, **1734**, **1735**, **1744**, **1756**, **1834**, **1866**, **1873**, **1885**, **1920**, 1978–1980, 1985.

Recenzii

1325. MITU, ADRIANA, *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*. Ediţie facsimilată după unicul manuscris păstrat. Transcriere, traducere în limba română şi studiu introductiv de prof. dr. G. Mihăilă, membru corespondent al Academiei Române. Cu o prefaţă de Dan Zamfirescu, Bucureşti, ERV, 1996, CXCVI + 430 p., RITL, **45**, nr. 1–2, 1997, 164–165. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1365**.
1326. VAIMBERG, S., Ştefana Dumitrescu, *Iskljućenije v russkom jazyke*, Ohio, 1994, 256 p., RS, **35**, 1997 (1998), 389–391.
1327. VELEA, STAN, Mihai Mitu, *Cercetări lingvistice şi literare româno-slave*, Bucureşti, Editura Universităţii, 1996, 360 p., RITL, **45**, nr. 1–2, 1997, 167–168. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1355**.

XI. *TRACOLOGIE*

VEZI nr. 639.

Recenzii

VEZI nr. 324.

XII. *LIMBA ALBANEZĂ*

1328. KONICA, FAIK, *Albania: Grădina stâncoasă a Europei de Sud-Est* (fragment), Albanezul, **4**, nr. 149–150 [trad. de Luan Topciu].

1329. PETROSTATI, ELIDA, *Bilingvismul, un semn de interculturalitate, în periodicul „Shaipëtari" (Albanezul), apărut în România între anii 1888–1898 şi 1903–1993*, CNB, 1997, 41–45.

1330. VĂTĂŞESCU, CĂTĂLINA-IOANA, *Vocabularul de origine latină în limba albaneză în comparaţie cu româna*, Bucureşti, Institutul de Tracologie, 1997, 543 p. (**Biblioteca Thracologica**). Rec.: Nicolae Saramandu, LR, **46**, nr. 4–6, 1997, 338–341. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. 50.
VEZI şi nr. 304, 544, 650, 651.

Recenzii

VEZI nr. 193, 324, 888.

XIII. *LIMBA ARMEANĂ*

1331. ANTONIAN, EDUARD, *Mituri şi divinităţi din Caucaz (1)*, Ararat, **9**, nr. 1, 1998, 2 [Avdal, Abnavagh, Anghura (Angura)]; *(2)*, nr. 2, 2 [Anahid (Anahita), Anigal (Anighar), Antzá, (Antzghá), Aramazd, Arev]; *(3)*, nr. 3, 2 [Artavaz, Asthrigh, Atinagh, Avad Dzvári, Barastir, Barz, Burkut-Babá, Binati Hitzau]; *(4)*, nr. 4, 2 [Batraz, Dihali, Daian Degher, Dhors, Devegha, Dzanat, Enurghi, Garabed]; *(5)*, nr. 5, 2 [Gveleşhari, Haig, Hrkab, Hikesios, Hurack, Iafet, Ihakha, Ishkhanur, Ishtabá, Ikhaj]; *(6)*, nr. 6, 2 [Khamaari, Kharjikal, Kharnig, Khaldi, Kiniş, Kurdalagon, Lakhar, Lameh, Legbah, Litonogh, Lohav, Luhi, Mahrem, Makruhi, Mambneri, Manuhi, Manasak (Misak), MGRT (Măgîrt)]; *(7)*, nr. 7, 2 [Maro, Matakh, Mairah, Mairdin, Melusiné, Men, Menket, Mehrani, Menaka, Meriem, Mekuhi, Merujan, Miruhi, Manuşag, Mahântal, Moruz, Motz, Mrşig; *(8)*, nr. 8, 2 [Marşag, Nagar, Namar, Narad, Narţii (Nart, Njart, Mard), Nushaa, Nehava, Nesim, Nertuş, Nihavan]; *(9)*, nr. 9, 2 [Niriamiş, Nariné, Nurhem, Namah-Tarik, Nunufar, Nuskuş, Onig, Oannes, (Hovanes)]; *(10)*, nr. 10, 2 [Ogor,

Olholbir, Ovsanuhi, Oşurh, Prubuş, Putagh, Paskundji, Parsagh, Paver, Pruhi, Pelagh, Purpat-Dighin, Peniag, Prahad, Papug-Manug]; *(11)*, nr. 11, 2 [Pamaş, Puruş, Puţan, Resheh, Remaş, Rinamiş, Roata lui Barsagh, Ruben-Babá, Rhugasiné, Rusok, Sabdagh; *(12)*, nr. 12, 2 [Saprah, Sarunaşun, Satenig, Sankuş, Siran, Sarigamiş, Shible, Shivini, Sato, Siamanto, Saro, Soslan, Suren, Simak, Sonja, Surag, Sirdon]; *(13)*, nr. 3, 2 [Şuşan, Taraş, Taşana, Tesa, Teisheba, Telepinu, Tamar, Teshub, Tir]; *(14)*, nr. 14, 2 [Tutyr, Tlavar, Ubar, Umig, Ullikummi, Ulnia, Upelluri, Urciamig, Urshanabi, Urah, Urizmaeg, Untnpishti, Uttu, Vaizga]; *(15)*, nr. 15, 2 [Vanth, Vişapmar, Vasiş, Vogor, Vimara, Vuaig, Vila, Vikra, Villkat, Vanuş, Vobi, Varujan, Zaven, Zegiman, Zareh, Zlad]; *(16)*, *Concluzii*, nr. 16, 2 [la rubr.: Dicţionar].

1332. DIRADURIAN, GABRIEL, *Profesorul dr. John Greppin, oaspete al unor universităţi italiene*, Ararat, **9**, nr. 4, 1998, 6.

Recenzii

VEZI nr. 877.

XIV. *LIMBA ETRUSCĂ*

1333. FERARU, MARCELA, *Etruscii*, Cotidianul, **8**, nr. 29, 12 iun. 1998, 15.

XV. *LIMBA ILIRĂ*

1334. BONFANTE, GIULIANO, *Che lingua parlava Alessandro Magno?*, Hyperion, **8**, 1998, 111–112.

XVI. *LIMBA JAPONEZĂ*

1335. MANOLESCU, NICOLAE, *Kato în România*, Curentul, **2**, nr. 254, 30 oct. 1998, 27.
VEZI şi nr. **847**.

XVII. *LIMBA MAGHIARĂ*

1336. ÁGOSTON, HUGÓ, *Halász Anna hetvenéves*, A Hét, **29**, nr. 3, 1998, 6.
1337. ANDREESCU, GABRIEL, *A magyar nyelvũ egyetem avagy „a romanók legfóbb gondja"*, A Hét, **29**, nr. 36, 1998, 5 [trad. de Ágoston Hugó].

1338. BÂRGĂOANU, DANIELA, *UDMR ne învaţă ortografia şi pronunţia numelor proprii maghiare*, CronR, **6**, nr. 1690, 7 aug. 1998, 4 [despre o broşură scoasă de Biroul de presă al UDMR, cu un „Ghid practic privind ortografia şi pronunţarea numelor proprii maghiare"].
1339. BOBÓ, BARNA, *Helyi elet és anyanyelvi oktatás*, A Hét, **29**, nr. 26, 1998, 3, 4.
1340. CSORTÁN, FERENC, *Plurilingvismul la minorităţile naţionale din România*, CNB, 1998, 19–28 [rés. fr.].
1341. GEORGESCU, TEODORA, *UDMR a obţinut o facultate de limbă, literatură şi etnografie maghiară şi o secţie de pedagogie muzicală în Cluj-Napoca. Oportunitatea înfiinţării unei universităţi de limbă maghiară va fi analizată de o comisie*, JurnN, **6**, nr. 1533, 11 iun. 1998, 7.
1342. GHEORGHE, GABRIEL, *Influenţa limbii române asupra graiurilor maghiare văzută de la Budapesta*, ACinAn, **2**, nr. 6, 1998, 8–11 [La rubr.: Lingvistica azi].
1343. MIHU, C., *Maghiarii îşi caută strămoşii şi la poalele Himalayei*, Naţional, **2**, nr. 178, 15 ian. 1998, 5.
1344. NÁDOR, ORSOLYA, *A magyar nemzeti kiselbség nyelvi jogai a Kárpát medencében. I.*, A Hét, **29**, nr. 1–2, 1998, 8; *II*, nr. 3, 9, 10; *III*, nr. 4, 9, 10, 11.
1345. VERESS, MÁRTA, *Preferinţe şi variaţiuni sociolingvistice în limbajul tinerilor maghiari din Cluj*, CNB, 1998, 241–249 [Engl. Ab.].
1346. ZSIGMOND, GYÓZÓ, *Náevtanmi és nyelvművbelő írások. Scrieri de onomastică şi de cultivare a limbii*, Bucureşti, EUB, 1998, 132 p.
VEZI şi nr. 57, 58, 76, 131, 157, 208, 233, 234, 241–243, 306, **311**, 644, **825**, 1143, 1410, 1443, **1485**, **1580**, **1585**, **1733**, **1814**, **1915**.

Recenzii

VEZI nr. 193.

XVIII. *LIMBA RROMANI*

1347. BURILEANU, BOGDAN, *Dialog interetnic. Tot presa-i de vină? **Romi** sau **ţigani**? – Aceasta-i întrebarea*, RLib, nr. 2385, 31 ian. 1998, 6.
1348. CIOABĂ, FLORIN, *Care este diferenţa dintre **ţigan** şi **rom**?*, CCr, **6**, nr. 10, 1998, 3 [int. cons. de Florin Tăbăcaru; despre cuv. *ţigan* şi *rom*].
1349. SARĂU, GHEORGHE, *Configuraţia istorică, socială şi lingvistică a colectivităţilor de rromi din România. Criterii pentru delimitarea principalelor dialecte rrome*, CNB, 1998, 300–331.
1350. SARĂU, GHEORGHE, *Rromii, India şi limba rromani*, Bucureşti, Kriterion, [1998], 257 p.
VEZI şi nr. 57, 58, 67, 124, 208, 589, 597, 600, **804**, **805**, 1443.

XIX. *LIMBI AMERINDIENE*

1351. ALBOIU, GABRIELA, *Relative Clauses in Dakota*, RRL, **42**, nr. 3–4, 1997, 255–275 [limbă din fam. Siovan].

XX. *LIMBI CHINO-TIBETANE*

1352. HOGEA-VELIŞCU, ILEANA, *Civilizaţia ceaiului în* ***Tratatul chinez despre ceai (Cha jing)***, Hyperion, **8**, 1998, 75–78 [Engl. Ab.].
1353. VIŞAN, FLORENTINA, *Sur l'effet de transitivité des verbes en chinois contemporain*, RRL, **41**, nr. 5–6, 1996, 255–262.
VEZI şi nr. 35, 124, 625, **1891**, **1892**.

XXI. *LIMBI HAMITO-SEMITICE*

1354. BĂDICUŢ, ILIE, *Diglosia arabo-arabă – sursă de dificultăţi în traducerea orală*, CNB, 1998, 105–112.
1355. KULLER, HARY, *Vorbitori de idiş şi ebraică în contextul socio-cultural local*, CNB, 1998, 143–147.
1356. MEISELES, GUSTAV, *Israeli Hebrew – A Source Language. The Case of Romanian – Hebrew Bilingualism*, RRL, **41**, nr. 5–6, 1996, 187–214.
1357. UNGUREANU, MIHAI-RĂZVAN, *Two Recurring Motifs in the* ***Book of Lamentation*** *and their Later Midrashic Interpretation (I)*, CI, **16**, 1997, 213–242.
VEZI şi nr. 38, 57, 58, 67, 124, 208, 559, 621, 625, 627, **695**, **719**, **740**, **806**, 1443, **1833**, 1982.

Recenzii

VEZI nr. 489, 865.

XXII. *LIMBI INDO-EUROPENE*

VEZI nr. 193.

XXIII. *LIMBI TURCICE*

1358. DRIMBA, VLADIMIR, *Limbile cumană şi pecenegă în preocupările cercetătorilor români (I)*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 81–90 [B. P. Hasdeu, Lazăr Şăineanu, Ovid Densusianu, Ilie Gherghel, Theodor Capidan, V. Bogrea].
1359. FENEŞAN, CRISTINA, *Istoriografia otomană din eyaletul Timişoara. Câteva observaţii*, SECE, **9**, 1998, 67–76.
1360. GUBOGLU, MIHAI, *Două manuscrise turceşti de la Ahmed Resmi Efendi în Biblioteca „V. A. Urechia" din Galaţi privind ţările române (I)*, Hakses, **5**, nr. 8, 1998, 3.
VEZI şi nr. 57, 58, 68, 157, 208, 293, 338, 621, 625, **783**, 1101, **1332**, 1443, **1470**, **1646**, **1712**, **1713**.

Recenzii

VEZI nr. 878.

XXIV. *LIMBI ARTIFICIALE*

1361. VOIA, RADU, *Cuvinte care unesc oameni şi continente*, Carusel, 6 (în Azi, nr. 1660, 6–7 febr. 1998).
VEZI şi nr. **1926**.

XXV. *METODICA PREDĂRII LIMBILOR*

1. GENERALITĂŢI

1362. CALMÂCU, ALEXANDRU, *Orele de limbă maternă nu mai sînt opţionale, ci obligatorii*, EvZ, nr. 1904, 29 sept. 1998, 4.
1363. VIGHI, DANIEL, *Învăţământul românesc de la discursul despre reformă, la reformă*, 22, 9, nr. 7, 1998, 13.
VEZI şi nr. 15, **30**, **179**, **223**.

Recenzii

1364. COPOSESCU, LILIANA, *A Critical Review of "The Social Context for Language Learning – A Neglected Situation?"* by Michael Breen, în "Studies in Second Language Acquisition", 1987/7, BulTUBr, **4 (39)**, 1997, 109–112 [rez. rom.].
1365. L. D., *A fost lansată lucrarea „Proiecte de tehnologie didactică" de Ilie Burcea, Ed. Naţional*, Ziua, **5**, nr. 1277, 1 sept. 1998, 4.
VEZI şi nr. 1289.

2. LIMBA ROMÂNĂ

1366. ALEXA, ELENA, *„Simularea bacalaureatului a arătat cum nu trebuie să fie acest examen". Inspectoarea de specialitate din Ministerul Educaţiei Naţionale critică structura subiectelor. Directorul de la Preuniversitar spune că la sesiunile trecute a fost un „viciu de fond"*, Libertatea, nr. 2356, 9 mai 1998, 11.
1367. BÎSCĂ, GHEORGHE, *Un „abac" lingvistic*, TribÎnv, **9**, nr. 429, 14 apr. 1998, 5.
1368. BRAGADIREANU, DANA, *Ministrul Marga a ratat micul ecran. Subiectele la admitere au fost extrase de altă „mână norocoasă"*, CronR, **6**, nr. 1664, 8 iul. 1998, 3 [despre subiectele la limba română de la admiterea în liceu].
1369. CALMÂCU, ALEXANDRU, *Belele pe capul elevilor dintr-a VIII-a. La examenul de capacitate se pregătesc subiecte-capcană*, EvZ, 7, nr. 1960, 5–6 dec. 1998, 4.

1370. CALMÂCU, ALEXANDRU, *Cum nu vii tu, Ţepeş Doamne! „Scrisoarea III" de Eminescu nu va mai fi subiect de bacalaureat*, EvZ, **7**, nr. 1924, 22 oct. 1998, 16.

1371. CHIFU, IULIAN, *Candidaţii la bacalaureat nu prea ştiu limba română*, EvZ, **7**, nr. 1874, 25 aug. 1998, 4.

1372. COSTACHE, ADRIAN, *O olimpiadă naţională (de limba şi literatura română) şi... mai multe inerţii*, RLib, nr. 2455, 25 apr. 1998, 14.

1373. CRIŞAN, ALEXANDRU, DOBRA, SOFIA, SÂNMIHĂIAN, FLORENTINA, CINCU, GEORGETA, *Limba română. Clasa a V-a. Ghidul profesorului*, Bucureşti, HE, 1998, 218 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1720**.

1374. DOHI, MARIANA, *Noi catedre de limba română în universităţi din străinătate*, RLib, nr. 2462, 5 mai 1998, 11 [India, Franţa, S.U.A.].

1375. DOROBĂŢ, ANA, *O experienţă de predare în Coreea de Sud / Une expérience d'enseignement en Corée du Sud*, AUILLS, **1**, 1998, 103–104.

1376. DUMITRACHE, MARIA, *Familiarizarea preşcolarului cu figurile de stil*, RÎP, **28**, nr. 3–4, 1997, 127–131.

1377. DUMITRESCU, ANA, TEODORESCU, VASILE, BEŞLIU, DANIELA, *Limba română. Ghidul profesorului*, Bucureşti, ALL, [f. a.], [fnp].

1378. DUMITRU, MIHAELA, *Perle la admitere: „Baiazid era un psihopat care voia totul pentru el"*, CronR, **6**, nr. 1668, 13 iul. 1998, 1, 3 [la examenul de limba română pentru admiterea în liceu].

1379. GEORGESCU, ROMULUS, *În liceu, limba română este opţională?*, Azi, nr. 1762, 3–4 iul. 1998, 4.

1380. GEORGESCU, TEODORA, *Conform ultimelor modificări la Legea învăţământului, studiul şi însuşirea limbii române vor fi obligatorii*, JurnN, **6** nr.1551, 2 iul. 1998, 6 [despre obligativitatea însuşirii limbii române de către elevii aparţinând minorităţilor naţionale].

1381. GHERGUŢ, SORIN, *Aria curriculară şi prioritatea limbii şi literaturii române*, TribÎnv, **9**, nr. 435, 26 mai 1998, 4.

1382. GHERGUŢ, SORIN, *La Botoşani, olimpiada a topit zăpada. În M. E. N. 1 aprilie a început din miez de martie*, TribÎnv, **9**, nr. 428, 1998, 7, 9 [despre Concursul de Limba şi Literatura Română „Mihai Eminescu"].

1383. GHERGUŢ, SORIN, *O zi la Comisia Naţională de Limba şi Literatura Română*, TribÎnv, **9**, nr. 421, 1998, 7.

1384. GHIGA, GEORGETA, *Modalităţi de utilizare a funcţiei fatice în orele de limba română*, LL, **43**, nr. 2, 1998, 120–126 [Engl. Ab.].

1385. GOIA, VISTIAN, *Învăţarea prin transfer (la limba şi literatura română)*, LL, **43**, nr. 1, 1998, 97–101 [Engl. Ab.].

1386. HODOŞ, SIMONA, *Cursuri de limbă, cultură şi civilizaţie română pentru europeni, asiatici şi americani*, RLib, nr. 2516, 7 iul. 1998, 20 [Baia Mare, 15 iul. – 6 aug. 1998, org. de FCR].

1387. ILINA, ANTON, *Metodica limbii române în învăţământul primar*, Arad, Multimedia, 1998, 188 p. [cu bibl. p. 135–140]. Rec.: C. G., TribÎnv, **9**, nr. 423, 1998, 8.

1388. ILINCA, ŞT. M., *Teste de limba română pentru pregătirea examenului de bacalaureat*, LLR, **27**, nr. 4, 1998, 44–46.

1389. IONIŢĂ, FLORIN, *Câteva consideraţii în legătură cu propunerile de itemi pentru examenul oral de bacalaureat la literatura română*, LLR, **27**, nr. 1, 1998, 48–50.

1390. IONIŢĂ, FLORIN, *Înţelegerea unui fragment dintr-un text studiat în clasă, ţinând seamă de cerinţe anume formulate*, LLR, **27**, nr. 4, 1998, 45–52.

1391. IORDACHE, MONICA, *MEN vrea să rărească orele de limba română. Profesorii şi senatorii se opun*, CronR, **6**, nr. 1660, 3 iul. 1998, 12.

1392. KORKA, MIHAI, *Separarea etnică a învăţământului superior din România nu este oportună*, CrN, **9**, nr. 2258, 11 aug. 1998, 1, 2.
1393. MANOLESCU, NICOLAE, *Învăţământul şi limba română*, RLit, **31**, nr. 35, 1998, 1.
1394. MANOLESCU, NICOLAE, *Limba română la admiterea în liceu*, RLit, **31**, nr. 30, 1998, 1.
1395. MOLAN, VASILE, DUMITRU, IOAN, CHELARU, GABRIEL, *Limba română*. Clasa a V-a. Ghid pentru profesori, Bucureşti, EPetrion, [f. a.], 120 p. Rec.: Irina Ţolea, JurnN, **6**, nr. 1641, 15 oct. 1998, 3.
1396. MOŢ, ALEXANDRU, PUŞCAŞ, FLORICA, *Evaluarea parţială pe nivele de dificultate*. Matematică – limba şi literatura română: gimnaziu, Timişoara, Eurobit, 1998, 76 p.
1397. NECHITA, BEATRICE, *Comisia de învăţământ vrea mai multe ore de limba română*, JurnN, **6**, nr. 1552, 3 iul. 1998, 6.
1398. PĂDUREANU, VICTORIA, CERKEZ, MATEI, LUPU, FLORI, *Ghidul profesorului. Limba română. Clasa a V-a*, Bucureşti, ALL, 1998, 128 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1549bis**.
1399. PĂUN, OCTAV, *Programa de limba şi literatura română, amputată de valorile perene*, RLib, nr. 2622, 7 n. 1998, 10.
1400. POPA, CĂTĂLIN, *UDMR redeschide războiul învăţământului*, Curentul, **2**, nr. 4, 8 ian. 1998, 4.
1401. POSTELNICU, GHEORGHE, *Excesul de teorie*, TribÎnv, **9**, nr. 43, 1998, 11 [despre noua programă de limba română].
1402. PRACSIU, TEODOR, *Cine se teme de limba şi literatura română?*, TribÎnv, **9**, nr. 443–444, 1998, 4.
1403. PRUTEANU, GEORGE, *„Ministrul Marga a ajuns la vorba mea"*, CronR, **6**, nr. 1694, 12 aug. 1998, 5 [int. cons. de Lidia Apostol; despre iniţierea unui proiect de lege care cere promovarea limbii române autentice].
1404. PRUTEANU, GEORGE, *Protecţia limbii române*, AL, nr. 50, 5 (în Azi, nr. 1723, 11 mai 1998].
1405. RIZOIU, MIHAELA-LAVINIA, *Limba şi literatura română la şcoala profesională*, TribÎnv, **9**, nr. 459, 1998, 7.
1406. SĂVOIU, ADRIAN, *Analiza comparativă a manualelor alternative de limba română pentru clasa a VI-a*, LL, **43**, nr. 2, 1998, 115–119 [Engl. Ab.].
1407. SÂRBU, MIRELA, *Dezvoltarea creativităţii elevilor la orele de compunere*, TribÎnv, **9**, nr. 431, 1998, 4.
1408. SEMENOV, MIHAI, *Test grilă: Verbul. Nivel clasa a VII-a*, ConvDid, **9**, nr. 27, 1998, 56–57.
1409. S. G., *Admiterea în liceu. Subiectele la limba şi literatura română*, TribÎnv, **9**, nr. 441–442, 1998, 2.
1410. SZILÁGYI, SÁNDOR, *Probleme ale predării limbii române în şcolile minorităţilor*, CNB, 1998, 215–235 [Engl. Ab.].
1411. ŞERBAN, ANCA, ŞERBAN, SERGIU, *Limba română. Ghidul profesorului*, Bucureşti, ALL, 1998, [fnp.]
1412. ŞERDEAN, IOAN, *Didactica limbii române în şcoala primară*, Bucureşti, Teora, 1998, 280 p.
1413. VASILACHE, GH. N., *Competenţa lingvistică a elevilor din clasa a VIII-a în perspectiva examenelor de admitere / de capacitate. Test de evaluare sumativă*, TribÎnv, **9**, nr. 432, 5 mai 1998, 6.
1414. VASILESCU, ANDRA, ROGOJINARU, ADELA, VASILESCU, MIRCEA, *Limba română. Clasa a V-a. Ghidul profesorului*, Bucureşti, ALL, 1998, [fnp].
1415. VENTURA, RĂZVAN, *Examene, examene...*, TrRom, **7**, nr. 347, 1997, 8 [La rubr.: Limba şi legile ei].
1416. VERDEŞ, M., *Camera deputaţilor s-a hotărât. Însuşirea, nu doar învăţarea limbii române*, TribÎnv, **9**, nr. 441–442, 1998, 2.
1417. *** *Concursul de limba şi literatura română „Mihai Eminescu". Ediţia a XLI-a (Botoşani, 23–28 martie, 1998)*, LLR, **27**, nr. 2, 1998, 42–50.
1418. *** *Concursul internaţional de limba şi literatura română „Mihai Eminescu", Botoşani, 30 martie – 3 aprilie 1998*, LLR, **27**, nr. 1, 1998, 47–48.

1419. *** *Liceenii vor simula bacul la română*, Libertatea, nr. 2346, 25 apr. 1998, 11.

1420. *** *Limba şi literatura română – priorităţi naţionale*, Scrisoare deschisă, adresată domnului Emil Constantinescu, preşedintele României, domnului Petre Roman, preşedintele Senatului, domnului Ion Diaconescu, preşedintele Camerei Deputaţilor, domnului Radu Vasile, prim-ministru al Guvernului, domnului Andrei Marga, ministrul Educaţiei Naţionale, Adevărul, nr. 2503, 17 iun. 1998, 12 [semnează acad. Eugen Simion – preşedintele Academiei Române; prof. univ. dr. Dan Horia Mazilu – decanul Facultăţii de Litere, Bucureşti; prof. univ. dr Theodor Hristea – vicepreşedintele Comisiei Naţionale de Limba şi Literatura Română; prof. univ. dr. Alexandru Melian – Facultatea de Litere, Bucureşti; insp. şc. prof. dr. Aurel Olteanu – ISMB. În numele prof. de limba română din municipiul Bucureşti, semnează grupul de iniţiativă].

1421. *** *Programa pentru limba şi literatura română*, Cotidianul, nr. 85, 17 aug. 1998, 19 [pentru examenul de capacitate].

1422. *** *UDMR şi Legea învăţământului*, 22, **9**, nr. 9, 1998, 8 [semnat de 24 de personalităţi maghiare din România].

VEZI şi nr. 59, 67, **106**, **107**, **223**, 237, 239, 260, 529, 981, 1048.

3. LIMBI STRĂINE

1423. ANOCA, DAGMAR MÁRIA, *Observaţii asupra implicaţiilor bilingvismului în procesul instructiv-educativ din cadrul şcolilor cu limba de predare slovacă din România*, CNB, 1998, 83–90 [Engl. Ab.].

1424. B. G., *Metoda „Junior" pentru învăţarea limbii franceze*, AL, nr. 42, 2 (în Azi, nr. 1676, 2 mart. 1998).

1425. BILLIG, ANDREEA, *Rock'en roll – cea mai bună lecţie de engleză*, Curentul, **2**, nr. 249, 25 oct. 1998, 28.

1426. BOŞTINĂ-BRATU, SIMONA, *Lumea văzută în franceză*, BulŞt-ATU, nr. 2, 1998, 105–112 [cu 6 fişe î. a. t.].

1427. COSMA, TRAIAN, *Limba latină în gimnaziu*, TribÎnv, nr. 425, 1998, 7.

1428. CUNIŢĂ, ALEXANDRA, POPA, ECATERINA, DOROBĂŢ, DUMITRU, *Predarea şi învăţarea limbilor străine în România în perspectivă*, Bucureşti, Alternative, 1997, 208 p. (**Politici educaţionale**. ANS).

1429. DANCIU, PETRE, *Calvarul învăţării limbilor străine*, Albina, **101**, nr. 3, 1998, 14.

1430. DINU, MINODORA, *Scopul învăţării limbilor străine: comunicarea*, TribÎnv, **9**, nr. 431, 1998, 11.

1431. DOHI, MARIANA, *Se extinde învăţământul în limba germană*, RLib, nr. 2395, 12 febr. 1998, 11.

1432. DRAGOŞ, CLAUDIA LILIANA, *Selected Topics on the Teaching of English as a Foreign Language*, Cluj-Napoca, Risoprint, 1998, 211 p. [cu bibl. p. 208–201].

1433. DUMITRESCU, MARIA, *Tranzitnyj period v obščestvo otnošenij faktor i processov na uroke leksiki russkogo jazyka*, RS, **35**, 1997 (1998), 233–234.

1434. GHERGUŢ, SORIN, *Din toamnă, se aleg limbile străine*, TribÎnv, **9**, nr. 434, 1998, 2.

1435. GODINAC, CRISTI, *Proba orală de limbă engleză de la bacalaureat va fi organizată după modelul britanic*, Naţional, **2**, nr. 237, 25 mart. 1998, 6.

1436. G. V., *Studiul limbilor străine*, JurnN, **6**, nr. 1679, 30 n. 1998, 10.

1437. JITEA, MIHAELA, *Elevii îşi aleg singuri limba străină*, Ziua, **5**, nr. 1181, 12 mai 1998, 6.

1438. JITEA, MIHAELA, *Ministrul Andrei Marga plusează pe studiul limbilor străine*, Ziua, **5**, nr. 1162, 16 apr. 1998, 7.

1439. JITEA, MIHAELA, ROATIŞ, ENDINA, *Marga nu cedează în problema educaţiei pe criterii etnice*, Ziua, **5**, nr. 1210, 15 iun. 1998, 7.

1440. JUCAN, FLORIANA, *Crearea universităţilor pe criterii lingvistice poate duce la conflicte interetnice*, Ziua, **5**, nr. 1208, 12 iun. 1998, 8.
1441. LAZĂR, VIRGIL, *Embassy Educational Service. Vacanţe în străinătate pentru a învăţa limba engleză*, RLib, nr. 2403, 21 febr. 1998, 10.
1442. M. R., *Studiul limbilor clasice şi al germanei rediviva*, TribÎnv, **9**, nr. 421, 1998, 2.
1443. MURVAI, LÁSZLO, *Analiză tipologică a învăţământului cu predarea în limbile minorităţilor naţionale din România*, CNB, 1998, 36–40 [rés. fr.].
1444. OBILIŞTEANU, GEORGETA, *Câteva sugestii privind formarea şi dezvoltarea deprinderilor de citire în limbi străine*, BulŞt-ATU, nr. 1, 1998, 116–120.
1445. OBILIŞTEANU, GEORGETA, *Schema actului vorbirii şi implicaţiile ei metodice în predarea limbii engleze*, RATU, nr. 3, 1998, 82–85.
1446. OPRESCU, MIHAIL, *Limba română la cheremul opţiunilor?*, TribÎnv, **9**, nr. 437, 9 iun. 1998, 4.
1447. POPA, FLOAREA, *Din teoria şi practica predării aspectului verbelor ruseşti*, RATU, nr. 4, 1998, 50–58.
1448. POPA, FLOAREA, *Greşeli semantice în însuşirea limbii ruse de către studenţii noştri*, RATU, nr. 3, 1998, 86–89.
1449. PĂUŞ, VIORICA AURA, *Limba franceză în şcoala românească*, Bucureşti, Teora, 1998, 178 p. [pe cop.: Aspecte metodologice]. Rec.: Sorin Gh. Stanciu, TribÎnv, **9**, nr. 423, 1998, 5.
1450. RĂDUCANU, MARIA, *Ieri la bac, subiecte uşoare la limba maternă*, Cotidianul, **8**, nr. 44, 30 iun. 1998, 5.
1451. SOFIAN, SIMONA, *Elevii pot să-şi aleagă limba străină pe care vor s-o studieze*, Naţional, **2**, nr. 275, 12 mai 1998, 6.
1452. ŢÂRCOMNICU, ISABELA, *Învăţământul şi limbile minorităţilor*, Curentul, **2**, nr. 79, 6 apr. 1998, 17.
1453. VENTURA, RĂZVAN, *Exerciţiu de conversaţie*, TrRom, **7**, nr. 328, 1997, 8; *... Şi continuăm conversaţia*, nr. 331, 8; *Dialog uzual, în vagonul restaurant*, nr. 332, 8; *Să mai conversăm...*, nr. 333, 8; *Petit cadeau de... 1er Mars!*, nr. 334, 8; *Revedere de... Paşti*, nr. 342, 8 [la rubricile: Dicţionar de buzunar şi Limba şi legile ei].
1454. VLĂSCEANU, GABRIELA, *Elevii vor putea opta pentru studierea unei limbi străine încă din clasa întâi*, JurnN, **6**, nr. 1571, 25 iul. 1998, 2.
1455. VLĂSCEANU, GABRIELA, *Limbi străine – intensiv. Elevii pot studia intensiv o limbă străină încă din clasa a III-a*, JurnN, **6**, nr. 1687, 10 dec. 1998, 6.
1456. VLĂSCEANU, GABRIELA, *Ministrul educaţiei naţionale, Andrei Marga: „În România, doar un absolvent de liceu din zece intră într-o universitate, în timp ce în ţările Europei Occidentale un tânăr din trei devine student"*, JurnN, **6**, nr. 1584, 10 aug. 1998, 11.
1457. VORNICU, ROBERTA, *Limba străină devine disciplină obligatorie din clasa a III-a*, EvZ, **7**, 25 iul. 1998, 4.
1458. WIECKEN, ALFRED, *Decizia profesorului şi a catedrei de specialitate (Programa de limba şi literatura română pentru clasele a XI-a – a XIII-a în landul Nordrhein-Westfalen*, Vineri (supl. la Dilema), **2**, nr. 4, 1998, 14.
1459. *** *Chiar vrea maghiarul de rând o universitate?*, Naţional, **2**, nr. 341, 28 iul. 1998, 3.
1460. *** *Copiii pot învăţa limba engleză pe calculator*, Libertatea, nr. 2368, 23 mai 1998, 11.
1461. *** *Limbile moderne pot fi învăţate din clasa întâi*, Libertatea, nr. 2428, 1 aug. 1998, 8.
1462. *** *Limbile străine vor fi la alegerea elevilor*, Azi, nr. 1725, 13 mai 1998, C 1.
1463. *** *Ordinul nr. 3570 / 14. 04. 1998 privind studiul şi învăţarea limbilor moderne în şcoli, licee şi universităţi*, TribÎnv, **9**, nr. 432, 5 mai 1998, 10.
1464. *** *Participarea la cursuri de perfecţionare în străinătate*, PanM, nr. 4, 1998, 58–60.
1465. *** *Proba de limba română la concursul de admitere la Facultatea de Litere, Universitatea din Bucureşti, sesiunea septembrie 1998, rezolvarea Mihai Marta*, LLR, **27**, nr. 4, 1998, 42–44.

1466. *** *Proiect de lege asupra limbii polone*, RLit, **31**, nr. 40, 7–13 oct. 1998, 23.
1467. *** *Studierea limbilor străine aplicate*, Azi, nr. 1729, 19 mai 1998, C 6.

Recenzii

1468. CUSEN, GABRIELA, *A Critical Review of "The Textbook as Agent of Change" in ELT Journal, vol. 48/4, oct. 1994, OUP by Tom Hutchinson and Eunice Torres*, BulTUBr, **4** (**39**), 1997, 105–108 [rez. rom.].
VEZI şi nr. 3, **105**, **106**, 289.

4. MANUALE, CURSURI, GHIDURI ETC.

1469. ACHIM, ALAVIANA, COMIŞEL, ECATERINA, DINU, FELICIA, MASTACAN, LORETTA, POPOVICI, RUXANDRA, TOADER, ELENA, *English Factfile*. Clasa a VI-a. Manual din *The Textbook Project* al Consiliului Britanic, cu seria de manuale *Pathway to English*, [f. l.; f. e.; f. a.; fnp]. Rec.: Florin Antonescu, Prin *„Educational Center", elevii români învaţă de pe manualele editate la Oxford University Press*, CN, **9**, nr. 2074, 5 ian. 1998, 4.
1470. AHMET-NACI, ALI CAFER, MEHMET, MUSTAFA ALI, *Türkçe: ders kilasi IV (Limba turcă clasa a IV-a)*, Bucureşti, EDP, 1998, 136 p. (MEN).
1471. ALEXANDRESCU, EMIL, GAVRILĂ, DANA, *Analize literare pentru admiterea în liceu*, Iaşi, EMoldova, 1968, 144 p.
1472. ALEXANDRESCU, IDA, LAZĂR, KRISTINE, COSMATU, CHRISTIANE, LĂZĂRESCU, IOAN, *Deutsch mit Spass*. Manual de limba germană pentru clasa a XI-a, Bucureşti, EDP, 1998, 312 p. (MEN).
1473. ALEXANDRESCU, IDA, LĂZĂRESCU, IOAN, *Deutsch mit Spass*. Manual de limba germană pentru clasa a IX-a, Bucureşti, EDP, 1998, 204 p. (MEN).
1474. ALEXANDRESCU-MUNTEANU, MARILENA, *Pronunţia în limba engleză*, Bucureşti, ENiculescu, 1998, 272 p.
1475. ALEXANDRU, DOMNIŢA, MĂRIEŞ, ILEANA, *Limba română intensivă – începători*, Timişoara, TUV, 1998, 54 p. (UVT) [cu fig.].
1476. ALEXANDRU, DOMNIŢA, MĂRIEŞ, ILEANA, *Româna minimală. Caiet de exerciţii*, Timişoara, TUV, 1998, 118 p. (UVT).
1477. ALIC, LILIANA, *Des mots au discours*. Recueil d'exercises de grammaire et de rédaction, Piteşti, Carminis, 1998, 256 p. (Colecţia **Bac–Admitere**). Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1641**.
1478. ANCUŢĂ, FLORICA, ARGHIRESCU, AURELIA, *Teste finale pentru învăţământul primar*. Teste recapitulative. Teste pentru concursurile şcolare. Limba română. Matematică. Geografie. Istorie, Piteşti, ECarminis, [1998], 102 p. (Seria **Evaluare**). Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1643**.
1479. ANGELESCU, FLAVIA, DUHĂNEANU, CONSTANTIN, COSTIN, LUCILIU, *Limba spaniolă*. Manual pentru clasa a XI-a, Bucureşti, EDP, 1998, 144 p. (MEN).
1480. ANGELESCU, FLAVIA, DUHĂNEANU, CONSTANTIN, COSTIN, LUCILIU, *Limba spaniolă*. Manual pentru clasa a XII-a, Bucureşti, EDP, 1998, 135 p. (MEN).
1481. ANGHEL, MARIANA, *Exerciţii de limba franceză pentru gimnaziu*, [Bucureşti], ECantemir, [f. a.], 192 p.
1482. ANOCA, DAGMAR MÁRIA, *Fonetika a fonológia slovenčiny*. Vydavatel'stvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, Nadlak, 1998, 164 p.

1483. ANUŢEI, MIHAI, *Gramatica limbii germane. Dificultăţi şi excepţii*, [Bucureşti], Junior, [1998], 68 p.

1484. APOSTOIU, ZVETLANA, POPA, MARIANA, SOARE, ANGELA, *Limba franceză*. Manual pentru clasa a III-a (anul II de studiu), Bucureşti, Paris, EDP, Hatier-Didier, 1998, 192 p. (MEN).

1485. ARDELEANU, SANDA MARIA, *Précis d'histoire de la langue française*, Suceava, EUS, 1997, [fnp].

1486. ARDELEANU, SANDA-MARIA, MANOLACHE, SIMONA-AIDA, *Syntaxe fonctionnelle du français contemporain*. Avec une postface d'Anne-Marie Houdebine-Gravaud, Professeur à la Sorbonne, Iaşi, EFCh, 1998, 204 p. [avec index de termes (p. 197–200) et bibliographie (p. 201–204)].

1487. ARHIRE, MONA, NEAGU, MIHAELA, PARPALEA, MIHAELA, *Limba engleză, limba franceză, limba germană*, Braşov, Aula, 1998, 220 p. (**Bacalaureatul de nota 10**).

1488. ARJOCA IEREMIA, EUGENIA, *Limba franceză*. Curs practic de gramatică. Volumul I (pentru anul I). Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Timişoara, Augusta, 1998, 179 p.

1489. ARNĂUTU, MARIA, *Limba română pentru admiterea în licee*. Culegere de texte comentate şi exerciţii de gramatică pentru elevii claselor V–VIII, Bucureşti, EUP, 1998, 256 p.

1490. ARSENE, MIHAELA, MĂGUREANU, HENRY JANE, *English for Business & Administration*, Bucureşti, ECavallioti, 1998, 166 p. (British Council).

1491. AVRAM, ELISABETA, *Caiet de scriere pentru clasa I*, Bucureşti, EDP, 1998, 96 p. (MEN).

1492. AWERBUCH-METCH, SONIA, INESCU, LIDIA, *Limba rusă*. Manual pentru anul I (a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 208 p.

1493. AWERBUCH-METCH, SONIA, INESCU, LIDIA, *Limba rusă*. Manual pentru anul II (clasa a VII-a) (a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 152 p.

1494. BACIU, ILEANA, *English Morphology*. Word Formation: a Generative Perspective, Bucureşti, EUB, 1998, 272 p. [cu bibl. p. 267–272].

1495. BALLA, SÁRA, RĂCĂŞAN, LIVIA, SIMON, JOLÁN, *Limba română*. Manual pentru clasa a III-a. Învăţământul cu predarea în limbile minorităţilor naţionale. *Vocabular român-maghiar*, Bucureşti, EDP, 1998, 224 p. (MEN). Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1654**; **39**, 1996, nr. **1611**; **37**, 1994, nr. **1863**; **35**, 1992, nr. **1278**; **25**, 1982, nr. **3041**; **24**, 1981, nr. **2591**; **22**, 1979, nr. 2926.

1496. BANTAŞ, ANDREI, *Engleza pentru admitere*, Bucureşti, Teora, 1998, 534 p. (**Essential English**, 43) [ed. I: 1997; retipărire]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1659**.

1497. BANTAŞ, ANDREI, GĂLĂŢEANU-FÂRNOAGĂ, GEORGIANA, SACHELARIE-LECCA, DOINA, *Limba engleză prin exerciţii*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 270 p.

1498. BĂLAN, RADA, CARIANOPOL, MIRUNA, COLIBABA, ŞTEFAN, *English my Love*: Student's Book 9th Grade, Bucureşti, EDP, 1998, 264 p. (Antetitlu: MEN. Limba engleză: clasa a IX-a).

1499. BĂLAN, RADA, CARIANOPOL, MIRUNA, COLIBABA, ŞTEFAN, COŞAR, CAMELIA, FOCŞENEANU, VERONICA, STAN, VANDA, VULCĂNESCU, RODICA, *Perspective in English*. Clasa a X-a. Manual din *The Textbook Project* al Consiliului Britanic, în seria de manuale ***Pathway to English***. Rec.: Florin Antonescu, *Prin „Educational Center" elevii români învaţă de pe manualele editate la Oxford University Press*, CN, **9**, nr. 2074, 5 ian. 1998, 4.

1500. BĂLĂIANU, VIORICA, MARINICĂ, CONSTANTIN, POGHIRC, CICERONE, *Limba latină*. Manual pentru clasa a VIII-a, Bucureşti, EDP, 1997, 118 p.; 1998, 118 p.

1501. BĂLĂNESCU, OLGA, *Limba română pentru străini (studenţi, diplomaţi, oameni de afaceri)*, Bucureşti, FL, 1998, 354 p. + 14 p. cu fot. [cu *Dicţionar român-francez-englez*, p. 330–354].

1502. BĂRBOI, CONSTANŢA, *Limba şi cultura română în şcoală*. Cum vorbim. Cum scriem corect româneşte. Fonetică. Vocabular. Gramatică. Compunere. Stilistică. Noţiuni teoretice şi practice pentru studiu şi examen, Bucureşti, Niculescu, 1998, 365 [-366] p. Rec.: Mariana Criş,

Semnal editorial, AL, nr. 50, 2 (în Azi, nr. 1671, 3 apr. 1998); V. R., *Cartea de învățătură*, Adevărul, nr. 2651, 9 dec. 1998, 4.

1503. BĂRBOI, CONSTANȚA, *Limba și literatura română*. Antologie de texte literare. *Mic dicționar de termeni utili*. Pentru clasele I-IV și Școlile normale, București, Niculescu, 1998, 365 p. Rec.: Mariana Criș, *Semnal editorial*, AL, nr. 50, 2 (în Azi, nr. 1671, 3 apr. 1998).

1504. BĂRBOI, CONSTANȚA, BOATCĂ, SILVESTRU, POPESCU, MARIETA, *Limba și literatura română*. Pentru studiul la clasă, olimpiade și concursuri școlare, examenul național de bacalaureat și admitere în facultăți. În conformitate cu programa MEN în vigoare, București, Recif, 1998, 351 p. [pe cop.: BAC 1999].

1505. BĂRBOI, CONSTANȚA, LIȘMAN, VICTOR, *Limba română*. Sinteze teoretice, exerciții, teste clasice și teste grilă pentru liceu, bacalaureat și admitere în facultăți. Vocabular. Fonetică și fonologie. Ortografie. Punctuație. Ortoepie. Morfologie. Sintaxă. Stiluri funcționale. Compunere. Stilistică, București, Niculescu, 1998, 290 p. (+ 10 p. r. c. e.). Rec.: *** Libertatea, nr. 2455, 2 sept. 1998, 11.

1506. BĂRBOI, CONSTANȚA, POPESCU, MARIETA, *Limba și literatura română*. Pentru examenul de capacitate, concursuri școlare. Studiul la clasă: noțiuni de limba română, noțiuni de teorie literară, specii literare, moduri de expunere, procedee de expresivitate artistică, elemente de prozodie, teste de evaluare, București, UE, 1998, 184 p.

1507. BEJENARU GROSU, JANA, *Guide de conjugaison des verbes français*, Pitești, Carminis, 1998, 192 p.

1508. BEJENARU GROSU, JANA, IORDĂCHESCU, CARMEN, *Pour la joie d'apprendre le français (VIe–VIIe)*, Pitești, ECarminis, 1998, 176 p.

1509. BERCIU, LUCIA, *Corespondență comercială în limba germană cu sau fără profesor*, București, EDP, [f. a.], 504 p.

1510. BERCIU, LUCIA, *Germana – limbă comercială – Deutsch als Handelssprache*. Vol. 1–2. Ediție revăzută și adăugită, București, ESylvi, 1998, 1: 304 p.; 2: 324 p.

1511. BLAGA, ANA, *Gramatică: sinteză*. Clasele I–VIII, Harghita, Stadiform, 1998, 95 p. (Notițe. **Enciclopedie de buzunar**).

1512. BLAJOVICI, LILIANA, HANEA, SILVIA, *Limba franceză*. Activități și exerciții pentru clasa a III-a, București, Coresi, 1998, 64 p. (Colecția **Caietele didactice Coresi**).

1513. BLAJOVICI, LILIANA, HANEA, SILVIA, *Limba franceză*. Activități și exerciții pentru clasa a IV-a, București, Coresi, 1998, 64 p. (Colecția **Caietele didactice Coresi**).

1514. BLEOCA, ADRIAN, *Perfecționați-vă engleza!* Curs practic de engleză tehnică, Cluj-Napoca, Cartimpex, 1998, 148 p.

1515. BOATCĂ, MARIA, BOATCĂ, SILVESTRU, CRIHANĂ, MARCEL, *Gramatica limbii române* explicată și cu exerciții pentru gimnaziu, liceu, bacalaureat și admiterea în facultate, București, EEditconstruct 2000, 1998, 334 p. [pe cop.: în facultățile de drept, Academia de Poliție, filologie, jurnalistică, filozofie, sociologie, teologie ortodoxă, psihopedagogie, muzeografie, biblioteconomie, birotică, cibernetică, kinetoterapie, arhivistică, Academia de Educație Fizică și Sport, Colegiul de administrație și secretariat. Subiecte propuse candidaților. Bareme de corectare și notare].

1516. BOATCĂ, VIORICA, BOATCĂ, SILVESTRU, ȘOVU, GEORGE, *Limba și literatura română*. Pentru examenul național de capacitate 1999, București, Recif, 1998, 328 p.

1517. BOBIRCĂ, MARIA, *Manual de limba română pentru studenții străini economiști*, București, EASE, 1998, 145 p.

1518. BOCȘAN, CRINA, *Limba rusă*. Culegere de texte și exerciții, București, ATM, 1998, 144 p. (ATM).

1519. BOGDAN, MĂDĂLINA, *Ortografia practică pentru ciclul primar*, București, ECoresi, 1998, 158 p.

1520. BOICESCU, ŞERBAN, OPRICĂ, OCTAVIAN, IORDĂNESCU, MARIA, *English for the Students in Accounting*. Year I and II, Bucureşti, [APASE], 1997, 103 p. (ASE).

1521. BORCHIN, MIRELA, *Exerciţii de sintaxă*, Timişoara, [EUVT], 1997, 100 p. (UVT. FLFI. CLR).

1522. BORCIA, OTILIA DOROTEEA, *Italiana intensivă*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 352 p. Rec.: F. M., EvZ, nr. 1877, 28 aug. 1998, 4; ∗*∗ AL, nr. 70, 2 (în Azi, nr. 1823, 28 sept. 1998).

1523. BOTEZ, AURORA, PERIŞANU, MARIA, *Limba franceză*. Manual pentru clasa a X-a, Bucureşti, EDP, 1998, 111 p. (MEN).

1524. BRĂESCU, MARIA, BOY, MONIQUE, *Limba franceză prin exerciţii*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 254 p. [cu vocabular francez-român, p. 243–254]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1533**. Rec.: Raluca Alexandru, RLib, nr. 2628, 14 n. 1998, 11.

1525. BRĂESCU, MARIA, PERIŞANU, MARIANA, *Limba franceză fără profesor*, Bucureşti, 1998, 480 p. Rec.: ∗*∗ Cotidianul, **8**, nr. 37, 22 iun. 1998, 14.

1526. BRĂESCU, MARIA, SARAŞ, MARCEL, *Gramatica limbii franceze*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 208 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1680**. Rec.: E. Ch., RLib, nr. 2456, 27 apr. 1998, 11.

1527. BRÂNCUŞ, GRIGORE, SARAMANDU, MANUELA, *Gramatica limbii române*. Vol. I. *Morfologia*, Bucureşti, Atos, 1998, 272 p.

1528. BROOKES, MICHAEL, HORNER, DAVID, *Business English. Engleza pentru afaceri*. Traducere în limba română de Alina Hăhăianu, Bucureşti, Teora, 1998, 311 p. (**Business Economie**, 6) [titlul original: *English for the Business World*, Paris, Editions Belin, 1991]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1682**.

1529. BROOKES, MICHAEL, LAGOUTTE, FRANÇOIS, *Engleza pentru informatică*. Traducere în limba română de Irina Cristea, Bucureşti, Teora, 1998, 223 p. (**Essential English**, 42) [ed. I: 1997; titlul original: *English for the Computer World*, Paris, Editions Belin, 1993]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1683**.

1530. BUDAI, LÁSZLÓ, *Gramatica engleză*. Teorie şi exerciţii, Bucureşti, Teora, 1998, 511 p. (**Essential English**, 39) [pe cop.: Cea mai cuprinzătoare lucrare în domeniu publicată în România; Teora şi Nemzeti Tankönyvkiadó Részvénytársasáy; trad. vol. *English Grammar – Theory and Practice*, Budapest, 1994]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1685**.

1531. BUDIŞTEANU, CAMELIA, DOCA, ANA-DOLORES, VOLCEANOV, GEORGE, *Teste şi comentarii de limba şi literatura engleză*. Pentru bacalaureat şi admitere. Ediţia a 2-a revizuită şi adăugită, Bucureşti, ŞP, 1997, 160 p; 1998, 154 p. [ed. I: 1996]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1541**.

1532. BUNACIU, DORIS, FOCŞENEANU, VIORICA, TĂNĂSESCU, ANCA, *Limba engleză*. Manual pentru clasa a X-a, anul V (a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 200 p. (MEN).

1533. CAPOIANU, MARIA, CREŢIA, GABRIELA, *Limba latină*. Manual pentru clasa a XII-a (licee şi clase cu profil umanist), Bucureşti, EDP, 1998, 192 p.

1534. CAPOIANU, MARIA, CREŢIA, GABRIELA, IVAN, MARIANA, *Limba latină*. Manual pentru clasa a X-a, Bucureşti, EDP, 1998, 184 p. (MEN).

1535. CAPUERDE, GEORGIANA, *În cărţile de şcoală, femeia apare doar cu acul în mână sau la cratiţă. Societatea de analize feministe ANA a realizat un studiu privind imaginea femeii în comparaţie cu cea a bărbatului aşa cum reiese din manualele de studiu din clasele primare*. Libertatea, nr. 2480, 8 oct. 1998, 23.

1536. CĂLUGĂRIŢĂ, AURELIA, DANCIU, CORNELIA, *Limba germană*. Manual pentru anul II (a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1997, 135 p. (MEN).

1537. CÂMPEANU, EUGEN, *Stilistica limbii române: morfologia*, Cluj-Napoca, QV, 1997, VIII + 186 p. [cu bibl. p. 176–186].

1538. CHAPRON, JEAN, GERBOIN, PIERRE, *Hablamos español*. Traducere de Anca Perl, Bucureşti, Teora, 1998, 288 p. [pe cop.: Metodă Larousse de învăţare a limbii spaniole; titlul original: *Parlez espagnol en 40 leçons*. Pocket – langues pour tous, 1992. Coordonatorii

colecției: Jean Pierre Berman, Michel Marcheteau, Michel Savio, ed. I 1996; retipărire 1997, 1998]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1550**; **40**, 1997, nr. **1695**.

1539. CHAPRON, JEAN, GERBOIN, PIERRE, PASTOR, ENRIQUE, *Comunicați în spaniolă*. Traducere de Ana-Maria Sasu, București, Teora, 1998, 287 p. [trad. vol. *Communiquez en espagnol*. Pocket – Langues pour tous. Coordonatorii colecției: Jean Pierre Berman, Michel Marcheteau, Michel Savio; pe cop.: Metodă Larousse].

1540. CHARNOC, ROSS, SAVIO, MICHEL, MARCHETEAU, MICHEL, BERMAN, JEAN-PIERRE, *Comunicați în engleză*. Traducere de Alina Hăhăianu, București, Teora, 1998, 271 p. [trad. vol. *Communiquez en anglais*. Pocket – Langues pour tous. Coordonatorii colecției: Jean-Pierre Berman, Michel Marcheteau, Michel Savio; pe cop.: Metodă Larousse]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1696**.

1541. CHEVAL, DORINA, CHEVAL, SORIN, *Caiet de geografie. Bonjour, la France!* Clasa a VI-a, București, Teora, 1998, [fnp]. Rec.: C. Pavel, Adevărul, nr. 2571, 4 sept. 1998, 12.

1542. CHEVAL, DORINA, CHEVAL, SORIN, *Caiet de geografie. Bonjour, la France!* Clasa a VIII-a, București, Teora, 1998, [fnp]. Rec.: C. Pavel, Adevărul, nr. 2571, 4 sept. 1998, 12.

1543. CHEVEREȘAN, CONSTANTIN, CHEVEREȘAN, LUMINIȚA VIOLETA, *Functional literacy-reading*, Timișoara, EMirton, 1998, 266 p. [cu bibl. p. 263–264].

1544. CHILĂRESCU, MIHAELA, DASCĂL, REGHINA, ERCUȚA, FELICIA, PAIDOS, CONSTANTIN, *Limba engleză*. Manual pentru clasa a III-a, Iași, EIECCȘ, 1998, 119 p. (IECCȘ) [pe cop.: SMART 3: Manual de limba engleză pentru clasa a III-a] (MEN).

1545. CHILĂRESCU, MIHAELA, DASCĂL, REGHINA, ERCUȚA, FELICIA, PAIDOS, CONSTANTIN, *SMART 2*: Manual de limba engleză pentru clasa a II-a. Anul I de studiu, Iași, EIECCȘ, 1998, 108 p. (IECCȘ).

1546. CHIRAN, RODICA, *În lumea grupurilor de litere*. Exerciții, teste, compuneri, jocuri (pentru elevii din clasele I–II), București, ECorint, 1997, [fnp]. Rec.: M. B., RLib, nr. 2387, 3 febr. 1998, 11.

1547. CHIRIAC, MARILENA, *Probleme de vocabular prin explicații și texte*. Pentru gimnaziu, liceu, admitere în facultate, [București], ERecif, [1998], 223 p.

1548. CHIRIACESCU, ADRIANA, MUREȘAN, LAURA, BARGHIEL, VIRGINIA, HOLLINGHER, ALEXANDER, *Corespondență de afaceri în limbile română și engleză*, București, Teora, 1998, 347 p. [prima ed. în 1994]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1553**.

1549. CHIRU, NICOLAE, *25 de teste de limba română pentru admiterea la facultățile de Drept, Litere, Jurnalistică, Comunicații, Teologie*, București, Academia de Poliție, București, E ANDA, [f. a.; fnp]. Rec.: R. T., RLib, nr. 2405, 24 febr. 1998, 11.

1550. CHIVĂRAN-MÜLLER, ILSE, MÜLLER, HANS, *Limba germană*. Manual pentru anul VI – clasa a XI-a (a doua limbă de studiu), București, EDP, 1998, 131 p. (MEN).

1551. CHIVĂRAN-MÜLLER, ILSE, MÜLLER, HANS, *Limba germană*. Manual pentru clasa a XII-a, București, EDP, 1998, 108 p. (MEN).

1552. CILIANU-LASCU, CORINA, *Limba franceză*. Exerciții pentru profil economic, București, EUn, 1998, 176 p. (Colecția **Schola – Univers**).

1553. CILIANU-LASCU, CORINA, PERIȘANU, MARIA, *Cours de français pour l'enseignement à distance*, Bucarest, [APASE], 1998, [fnp]. (AEEB).

1554. CILIANU LASCU, CORINA, STOEAN, CARMEN ȘTEFANIA, *Grammaire fondamentale du français*: recueil d'exercices, București, [APASE], 297 p. multigr. (AEEB).

1555. CIONTESCU, DORIN, CIONTESCU, SIMONA, *Lecture et expression*. Commentaire de textes littéraires du programme de bacalauréat et d'admission. Exercices de traductions littéraires accompagnés de corrigées. Divers types de rédactions illustrées par des exemples accompagnés de conseils pédagogiques. Sujets proposés de rédaction, Pitești, Carminis, 1998, 148 p.

1556. CIUCIUC, OLEA, TĂNĂSESCU, EUGENIA, *Curs de engleză generală. English for all Works of Life*, Bucureşti, Teora, 1998, 511 p. (**Essential English**, 44).

1557. CIUCIUC, OLEA, TĂNĂSESCU, EUGENIA, *English for Business Purposes*, Bucureşti, Teora, 214 p. (**Business Economie**, 7).

1558. CIURARIU, EUGEN, *Limba rusă*. Manual pentru clasa a VII-a, Bucureşti, EDP, 1998, 176 p. (MEN).

1559. CLARKE, DAVID, *Limba engleză: Gramatică*. Traducere de Luana Chira, Bucureşti, ALLE, 1998, 112 p. (**Pocket Teacher**) [trad. ed. *English: Grammatik*, Berlin, Verlag Scriptor, 1998].

1560. COJAN, CORINA, SURDULESCU, RADU, TĂNĂSESCU, ANCA, *Limba engleză*. Manual pentru clasa a XI-a, Bucureşti, EDP, 1998, 236 p. (MEN).

1561. COJAN, CORINA, SURDULESCU, RADU, TĂNĂSESCU, ANCA, *Limba engleză*. Manual pentru clasa a XII-a, anul VII, a doua limbă de studiu, Bucureşti, EDP, 1998, 236 p. (MEN).

1562. COLŢUN, GHEORGHE, *Enigme ale frazeologiei*. Varietatea tipologică a frazeologiei din limba română, Suceava, [f. e.], 1998, 139 p. (Fundaţia Culturală a Bucovinei „Bucovina Viitoare").

1563. COMAN, MIHAI (coordonator), *Tehnici de jurnalism*, Iaşi, EPolirom, 1998, 229 p. [autori: Mihai Coman, Ferenc Vasas, Alexandru-Brăduţ Ulmanu, Luminiţa Roşca, Marcel Tolcea, Lucian Ionică, Ana Maria Teodorescu, Vasile Traciuc, Irene Joanescu, Miruna Runcan; v. cap. *Textul jurnalistic* de Luminiţa Roşca (p. 46–53), *Reportajul de televiziune* de Lucian Ionică (p. 105–130), *Interviul* de Marcel Tolcea (p. 69–102)]. Vezi şi nr. 1941 şi BRL, **40**, 1997, nr. **1708**.

1564. COMIŞEL, ECATERINA, *Limba engleză*. Manual pentru clasa a II-a, Bucureşti, EDP, 1998, 112 p. (MEN).

1565. CONDREA DERER, DOINA, *Limba italiană. Dialoguri. Texte. Exerciţii*, Bucureşti, Teora, 1998, 320 p.

1566. CONSTANTINESCU, ALICE, *Texte şi teste de limba română. Vocabular. Fonetică. Morfologie. Sintaxă*. Pentru examenul de capacitate şi admiterea în colegii şi facultăţi, [Bucureşti], EUD, [f. a.], 180 p.

1567. CONSTANTINESCU, E., GOIAN, M. E., SÂRBU, M., *Limba română*. Manual pentru clasa a II-a, Bucureşti, Teora, 1998, 160 p. (MÎ).

1568. CONSTANTINESCU, SILVIU, *Limba română*. Clasa a V-a. Rezolvarea exerciţiilor de vocabular, fonetică şi gramatică din cele patru manuale alternative, Bucureşti, Niculescu, 1998, 208 p.

1569. CONSTANTINESCU, SILVIU, *Limba română*. Clasele VI–VIII. Rezolvarea exerciţiilor de vocabular, fonetică şi gramatică din manual, Bucureşti, Niculescu, 1998, 255 p.

1570. CONSTANTINESCU, SILVIU, *Limba română*. 1000 de fraze analizate sintactic. 900 de texte grilă pentru analiză. 1000 de teste grilă. Pentru gimnaziu, capacitate, liceu şi admitere în facultăţi, Bucureşti, Niculescu, 1998, 255 p. Rec: *** Libertatea, nr. 2465, 14 sept. 1998, 15.

1571. CONSTANTINESCU-DOBRIDOR, GHEORGHE, *Sintaxa limbii române*. Ediţia a 2-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, EŞ, 1998, 568 p. [cu bibl. p. 563–568; ed. I: 1995]. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **1590**.

1572. COSTACHE, ADRIAN, COSTACHE, GEORGETA, *Gramatică pentru admitere în liceu*. Manual recapitulativ, Bucureşti, Teora, 1998, 144 p. (**Gymnasium**, 10). Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1713**.

1573. COSTACHE, ADRIAN, COSTACHE, GEORGETA, *Literatura română în scene şi personaje antologice*, Bucureşti, EAll, [1998], 146 p.

1574. COSTACHE, ADRIAN, COSTACHE, GEORGETA, *Literatura română pentru admiterea în liceu*, Bucureşti Teora, 1998, 104 p. (**Gymnasium**, 11) [pe cop.: *Pregăteşte-ţi succesul*. Literatură pentru admitere în liceu. Analiza textelor din clasele V–VIII. Un original manual recapitulativ].

1575. CRĂCIUN, CORNELIU, *Teste de gramatică a limbii române pentru admiterea în facultate*. 330 de întrebări, 330 de răspunsuri, Oradea, 1998, Aquila '93, 209 p.

1576. CRĂINICEANU, ILINCA, *The Category of Aspect in English and Romanian with Special Reference to the Progressive Aspect*, Craiova, TUC, 1997, 292 p. (UC. FLI) [cu bibl. p. 279–292].

1577. CREŢU, ECATERINA, HANU, RODICA, *Limba română*. Exerciţii, vocabular, semantică, studiu la clasă, examene de capacitate, concurs de admitere în liceu, şcoli profesionale, bacalaureat, Bacău, CorP, 1998, 89 p.

1578. CRIŞAN, ALEXANDRU, DOBRA, SOFIA, SÂNMIHĂIAN, FLORENTINA, *Limba română*. Manual pentru clasa a VI-a, Bucureşti, HE, 1998, 256 p. Rec.: Genica Stănciulescu, Ziua, **5**, nr. 1297, 24 sept. 1998, 6. Vezi şi nr. **1564**.

1579. CROITORU FEDIUC, LAVINIA, *Engleza pentru economişti*. Caiet de seminar, Bucureşti, EFRM, 1998, 80 p. (USH. FMB).

1580. CSATA, AMBRUS, *Dicţionar poliglot minimal aplicat: română, English, français, russkij, Deutsch, magyar*: secretul învăţării rapide, Miercurea-Ciuc, [f. e.], 1997, 484 p.

1581. DARABOS, ZSUZSÁNNA, KISS, SÁNDOR, *Texte de franceză pentru nivel mediu şi avansat*, Bucureşti, Teora, 1998, 117 p. [Trad. vol. *Érretségy, felvetéli tesztek, francia*. First Published in Hungary by Corvina Books Ltd., Budapest].

1582. DAVY, ELIZABETH, DAVY, KAREN, *Exerciţii pentru textul Toefl. Reading & Vocabulary*, Bucureşti, Teora, 1998, 250 p. + 6 p. nenum. (**Essential English**, 6) [titlul original: *TOEFL. Reading and Vocabulary Workbook*, 1992, 1984; ed. I: 1993; retipărire]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1724**.

1583. DENGEL, ELKE, MARIŞ, ADRIANA, MIHAIU, TITA, *Deutschbuch 2: Lese-und Sprachbuch für die zweite Jahrgansstufe*, Bucureşti, EDP, 1998, 256 p. (MEN).

1584. DIONISIE, ECATERINA, *Caiet de gramatică a limbii române: noţiuni şi exerciţii aplicative de fonetică, vocabular, morfologie şi sintaxă: clasa a VI-a*. Ediţia a III-a, revizuită, Bucureşti, EGemina, 1998, 152 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1728**.

1585. DIONISIE, ECATERINA, *Caiet de gramatică a limbii române: noţiuni şi exerciţii aplicative de vocabular şi sintaxă a propoziţiei şi a frazei: clasa a VIII-a*, Bucureşti, Alutus-D, 1998, 136 p.

1586. DOBRA, SOFIA, *Materiale de limba română pentru admitere*, Bucureşti, Humanitas, 1998, [fnp]. Rec: D. P., *Humanitas în ajutorul elevilor*, Adevărul, nr. 2452, 16 apr. 1998, 11.

1587. DOBRA, SOFIA, *111 teste de limba română pentru admiterea în liceu*, Bucureşti, HE, 1998, 184 p. (**Caietele elevului**). Rec.: Genica Stănciulescu, Ziua, **5**, nr. 1181, 15 apr. 1998, 4; Rita Ştefan, RLib, nr. 2456, 27 apr. 1998, 11; Constantin Vaciu, *Invitaţie la lectură*, Curentul, **2**, nr. 89, 17 apr. 1998, 28; *** 22, **9**, nr. 16, 1998, 14.

1588. DOCA, GHEORGHE, ROCHETTI, ALVARO, *Comprende et pratiquer le roumain*, Bucureşti, Teora, 1998, 454 p.

1589. P. DOMBI, ERZSÉBET, TAMAS, ÉVA, PÉNTEK, JÁNOS, *Magyar nyelv és irodalomolvasás*. Tankönyv a VIII oszály számára, Bucureşti, EDP, 1998, 336 p. (MEN) [Limba maghiară şi lecturi literare. Manual pentru clasa a VIII-a; reproduce ed. din 1997].

1590. DÖR, SUSANA, SURDULESCU, RADU, TATOS, MIRCEA, *Limba engleză*. Manual pentru clasa a XII-a (anul VIII de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 190 p. (MEN).

1591. DOROFTEI, DORINA, FRUNZĂ, PETRINA, DOROBĂŢ, DUMITRU, *Limba engleză*. Manual pentru clasa a VI-a: anul al V-lea de studiu, Iaşi, [EIECCŞ], 1998, 164 p. (IECCŞ) [pe cop.: SMART 6: Manual de limba engleză pentru clasa a VI-a] (MEN).

1592. DUMITRACHE, MARIA, *Limba română*. Manual pentru clasa a IV-a, Bucureşti, EDP, 1998, 224 p.

1593. DUMITRAŞCU SECHI, CORNELIA, BÂRSAN BÂRCĂ, SILVIA, *Îndrumar pentru receptarea textelor literare pentru gimnaziu şi admiterea în liceu*, Iaşi, Polirom, 1998, 326 p. (**Gymnasium**). Rec.: A. D., RLib, nr. 2445, 11 apr. 1998, 11.

1594. DUMITRESCU, ANA, TEODORESCU, VASILE, BEŞLIU, DANIELA, *Limba română.* Manual pentru clasa a IV-a, Bucureşti, ALL, 1998, 224 p. (MEN).

1595. DUMITRESCU, ANA, TEODORESCU, VASILE, BEŞLIU, DANIELA, *Limba română.* Manual pentru clasa a V-a, Bucureşti, ALL, 1998, 224 p. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **1605**; **37**, 1994, nr. **1906**.

1596. DUMITRESCU-BRATEŞ, MARIA, *Ghid de conversaţie român-francez*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 204 p. [+ 3 p. nenum. r. c. e.]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1735**; **39**, 1996, nr. **1606**; **37**, 1994, nr. **1907**.

1597. DUMITRESCU-BRATEŞ, MARIA, *Limba franceză pentru începători şi iniţiaţi*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 296 p. [+ 7 p. nenum. r. c. e.]. Rec.: I[rina] Ţ[olea], JurnN, **6**, nr. 1562, 15 iul. 1998, 3; Viorica Ana Chişu, Capital, **7**, nr. 32, 1998, 16. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **1607**; **37**, 1994, nr. **1910**.

1598. DUMITRIU, CORNELIA, NICOLAU, CARMEN, PROCA, ELENA, *Limba rusă.* Manual pentru anul III (clasa a VIII-a, a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 151 p. (MEN).

1599. DUMITRIU, CORNELIA, NICOLAU, CARMEN, PROCA, ELENA, *Limba rusă.* Manual pentru anul IV (clasa a IX-a, a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 168 p. (MEN).

1600. DUŢĂ, FLORICA, *Limba italiană.* Manual pentru clasa a XI-a, Bucureşti, EDP, 1998, 140 p. (MEN) [reproduce ed. din 1997].

1601. DUŢESCU, DAN, *Engleza fără profesor.* Seria I. Vol. I-II, Iaşi, EMoldova, [f. a.]. Vol. I: 431 p.; Vol. II: p. 432–818 (387 p.). Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1591**; **37**, 1994, nr. **1912**; **36**, 1993, nr. **1940**; **20**, 1971, nr. 1758.

1602. DUŢESCU, DAN, *Limba engleză fără profesor*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 468 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1738**; **39**, 1996, nr. **1591**.

1603. EICHER, KAREN, ŢEGHIU, LIVIU, *Romanian Verbs: Conjugation Handbook for foreigners. Verbe româneşti: îndrumător de conjugare pentru străini.* Ediţia a 2-a, Timişoara, Scdona, 1998, 160 p. Vezi BRL, **37**, 1994, nr. **1914**.

1604. ENACHE, MARIA, ROŞULESCU, PETRE, NICOLAE, MARIANA, ZOGRAFI, MIHAELA, *Managing your management English.* Developping Skills for Intermediate Students of English, Bucharest, [APASE], 1998, 55 p. (AES. DEBC) [pentru studenţii anului I de la FM şi FAP].

1605. EREMIA, LIDIA GEORGETA, SĂVINUŢĂ, MIOARA, *Limba germană.* Manual pentru anul III – clasa a VIII-a (a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 151 p. (MEN).

1606. EREMIA, LIDIA GEORGETA, SĂVINUŢĂ, MIOARA, *Limba germană.* Manual pentru clasa a VIII-a, Bucureşti, EDP, 1998, 168 p.

1607. EREMIA, LIDIA GEORGETA, SĂVINUŢĂ, MIOARA, *Limba germană.* Manual pentru anul IV – clasa a IX-a (a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 168 p.

1608. FARCAŞ, LUDMILA, TUDOR, ORTANSA, *Limba rusă*, Manual pentru anul VII (clasa a XII-a, a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 192 p. (MEN).

1609. FARRINGTON, OLIVIA, *Dificultăţi şi capcane ale limbii engleze.* Traducere şi adaptare în limba română de Alina Hăhăianu. ***Learn sau teach? Say sau tell? Prezentul simplu sau prezentul continuu?*** *Verbe complexe şi verbe modale. False Friends*, Bucureşti, Teora, 1998, 157 p. (**Essential English**, 33).Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1595**.

1610. FÂRNOAGĂ, GEORGIANA, BUNACIU, DORIS, *Limba engleză.* Manual pentru clasa a VIII-a, Bucureşti, EDP, 1998, 176 p. (MEN).

1611. FÂRNOAGĂ, GEORGIANA, BUNACIU, DORIS, *Limba engleză.* Manual pentru clasa a VIII-a, anul III (a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 160 p. (MEN).

1612. FÂRNOAGĂ, GEORGIANA, BUNACIU, DORIS, *Limba engleză.* Manual pentru clasa a IX-a, anul IV (a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 176 p. (MEN).

1613. FÂRNOAGĂ, GEORGIANA, IONICI, ANCA, *Limba engleză*. Manual pentru anul I, clasa a VI-a (a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 224 p. (MEN).

1614. FÂRNOAGĂ, GEORGIANA, IONICI, ANCA, *Limba engleză*. Manual pentru anul II, clasa a VII-a (a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 192 p. (MEN).

1615. FERRÉOL, GILES, FLAGEUL, NOËL, *Metode şi tehnici de exprimare scrisă şi orală* Traducere de Ana Zăstroiu. Argument de Corneliu Bîlbă, Iaşi, Polirom, 1998, 211 p. (**Collegium**. *Practica*) [trad. vol. *Méthodes et techniques de l'expression écrite et orale*, 1996, by Armand Colin]. Rec.: Constantin Pavel, *Exprimarea orală şi în scris*, Adevărul, nr. 2457, 23 apr. 1998, 10; G. S., Ziua, **5**, nr. 1175, 5 mai 1998, 8.

1616. FIRIMIŢĂ, VASILIA, CASAPU, RĂDIŢA, *Basic English for Children. Engleza de bază pentru copii*, Bucureşti, EGaramond, [f. a.], 144 p.

1617. FISCHER, I., MOROGAN, MARIA, NASTA, MARGARETA, *Limba latină*. Manual pentru clasa a IX-a. Ediţie revăzută, Bucureşti, EDP, 1998, 192 p.

1618. FISCHER, JÜRGEN, *Wörterverzeichnnis Wirtschaftsdeutsch für Anfänger = Listă de cuvinte. Limba germană în domeniul economic pentru începători*, Timişoara, EMirton, 1998, 90 p.

1619. FLOREA, SILVIA, SĂVINUŢĂ, MIOARA, *Deutsch mit Spass*. Manual de limba germană pentru clasa a VII-a, Bucureşti, EDP, 1998, 248 p.

1620. FLORESCU, ALEXANDRU, *Exerciţii gramaticale*. Pentru clasele II–IV, Alexandria, E „The Best", 1998, 110 p.

1621. FODOR, ECATERINA, SAFTA, ANETA, *Limba rusă*. Manual pentru anul V (clasa a X-a, a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 157 p. (MEN).

1622. FRANGA, LIVIU, *Poetica latină clasică*, Bucureşti, EFRM, 1997, 307 p. [cu 2 tab.].

1623. FRÂNCULESCU, MARIN, NICULESCU, MONICA, *Deutsch mit spass*. Manual de limba germană pentru clasa a VI-a, Bucureşti, EDP, 1998, 184 p. (MEN).

1624. GALEA, ILEANA, STANCU, VIRGIL, *English with Tears (English Grammar Made Difficult)*, Cluj-Napoca, Dacia, 1998, 318 p. (**Practical English**) [pe cop.: *Engleza cu lacrimi*].

1625. GĂLĂŢEANU-FÂRNOAGĂ, GEORGIANA, *Sinteze de gramatică engleză*, [Bucureşti], ECruso, ELucman, [f. a.], 462 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1750**; **38**, 1995, nr. **1614**.

1626. GĂLĂŢEANU-FÂRNOAGĂ, GEORGIANA, COMIŞEL, ECATERINA, *Gramatica limbii engleze*. Pentru uz şcolar, Bucureşti, EOmegapres, ELucman, 1998, 302 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1602**; **38**, 1995, nr. **1615**.

1627. GHEORGHE, MIHAELA, *Teste de limba română* pentru admiterea în învăţământul superior (rezolvări, omentarii şi punctaj de autoevaluare), Braşov, EMagister, 1998, 176 p. (Colecţia **Cheia succesului**. *Magister*) [pe copertă: Ediţia a III-a revăzută şi adăugită. Litere. Drept. Jurnalistică. Teologie-Litere. Comunicare şi Relaţii Publice. Biblioteconomie. Birotică-Secretariat. Educaţie Fizică. Academia de Poliţie. Limbi Moderne Aplicate. Institutori]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1604**.

1628. GHEORGHIU, MIRCEA, *Limba rusă contemporană. Morfologie*. Redactori: Ecaterina Fodor şi S. Vaimberg. Ediţia a IV-a, Bucureşti, EUB, 1997, 218 p. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **161**; **32**, 1989, nr. **1526**; **20**, 1977, nr. 1762; **18**, 1975, nr. 1261.

1629. GHERGHINA, MARIA, RĂDUVANU, DUMITRU, RĂDUCAN, ADRIANA ELENA, *Dificultăţile limbii române într-un dialog elev – profesor*: 155 întrebări – 155 răspunsuri: teme, teste şi grile pentru admiterea în licee, colegii, facultăţi cu profil umanist. Ediţia a 3-a revăzută şi adăugită, Craiova, EDN, 1998, 251 p.

1630. GHERMAN, HARITINA, *Ghid de conversaţie român-italian*, Bucureşti, Teora, 1998, 255 p. Ed. I: 1994; retipărire]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1754**; **38**, 1995, nr. **1618**; **37**, 1994, nr. **1525**; **34**, 1991, nr. **1317**.

1631. GHERMAN, HARITINA, *Limba italiană*. Manual pentru clasa a II-a, Bucureşti, EDP, 1998, 96 p. (MEN).

1632. GHERMAN, HARITINA, *Limba italiană*. Manual pentru clasa a III-a, Bucureşti, EDP, 1998, 164 p. (MEN).

1633. GHERMAN, HARITINA, POPESCU, GETA, *Limba italiană*. Manual pentru clasa a IV-a, Bucureşti, EDP, 1998, 216 p. (MEN).

1634. GHERMAN, HARITINA, POPESCU, GETA, *Limba italiană*. Manual pentru clasa a V-a, Bucureşti, EDP, 1998, 136 p. (MEN).

1635. GHERMAN, HARITINA, CHELEMEN, MĂDĂLINA, SÂRBU, RODICA, *Limba italiană*. Manual pentru clasa a X-a, Bucureşti, EDP, 1998, 184 p. (MEN) [reproduce ed. din 1997].

1636. GHIDU, GEORGE I., *Verbele limbii franceze*. Verbe regulate. Verbe auxiliare. Verbe neregulate. Verbe defective. Verbe impersonale, Bucureşti, Teora, 160 p. (Seria **Français pour tous**. No. 2). Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1756**; **36**, 1993, nr. **695**.

1637. GOGA, MIRCEA, *Limba română*. Morfologie. Sintaxă. Ghid de analiză morfosintactică. Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Cluj-Napoca, EDacia, 1998, 292 p. Rec.: A. D., RLib, nr. 2439, 4 apr. 1998, 11.

1638. GOGA, MIRCEA, *Limba română pentru admiterea în facultăţi*. Fonetică şi fonologie. Lexicologie. Stilistică, Cluj-Napoca, EDacia, [fnp]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1610**. Rec.: A. D., RLib, nr. 2439, 4 apr. 1998, 11.

1639. GOGA, MIRCEA, *Teste de limba română pentru admiterea în licee şi facultăţi. Exerciţii fonetice lexicale, gramaticale şi stilistice*, Cluj, ECartimpex, 1998, 152 p.

1640. GOGĂLNICEANU, CĂLINA, *Some Aspects of the Grammatical Categories of Gender and Number in English and Romanian*, Iaşi, Edit-Dan, 1997, 175 p. [cu bibl. p. 167–174].

1641. GORAN, MARIA EVONETA, GORAN, VASILE, *Teste de gramatică pentru examenul de capacitate şi admitere în învăţământul superior*. Subiecte de concurs 1990–1998, [Piteşti], Paralela 45, 1998, 192 p.

1642. GORCINSKI, MARIANA, *Reussir? Question de méthode! Sfaturi – explicaţii – aplicaţii pentru examenele de bacalaureat şi admitere la limba franceză*, Piteşti, Paralela 45, 1998, 151 p.

1643. GOSPODINOV, ATANAS, VELCIOV, LUKA, IUFU, ZLATKA, *Bъlgarski ezik*. Učebnik za V klas, Bucureşti, EDP, 1997, 195 p. (MEN).

1644. GOSPODINOV, ATANAS, RONKOV, GEORGI, IUFU ZLATKA, *Bъlgarski ezik*. Učebnik za VI klas, Bucureşti, EDP, 1997, 230 p. (MEN).

1645. GOSSET CLAUDE, *Verbele limbii engleze*. Traducere din limba franceză de Anca Perl, Bucureşti, Teora, 1998, 127 p. (**Essential English**, 30) [ed. I: 1996; retipărire; titlul original: *Le verbe anglais*, Bordas, Paris, 1993]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1764**.

1646. GRIGORE, GEORGE, BERAZÎ, ŞÊRO, *Rêkêşa adaftina, kurdî-romanî. Ghid de conversaţie kurd-român*, Bucureşti, Kriterion, 1998, 167 p. [o scurtă prez. a limbii kurde].

1647. GROSU BEJENARU, JANA, *Grammaire. Ortographe. Vocabulaire*, Bucureşti, Carminis, 1998, 208 p.

1648. GROSU BEJENARU, JANA, *Pour la joie d'apprendre le français*. IVe classe (IIIe année d'étude), Piteşti, ECarminis, 1998, 120 p.

1649. GROSU-BEJENARU, JANA, IORDĂCHESCU, CARMEN, *Pour la joie d'apprendre le français* (VIème – VIIème), Piteşti, Carminis, 1998, 176 p.

1650. GRUIA, GEORGE, *English Grammar and Lexical Exercises*, Craiova, Grupus, 1998, 192 p.

1651. GRUIA, GEORGE, *Synonyms and Antonyms: Practice & Reference*, Bucureşti, EGrupus, 1998, 400 p.

1652. GRUIŢĂ, GLIGOR, *Gramatică normativă*. Ediţie revăzută şi completată, Cluj-Napoca, Dacia, 1998, 187 p. Rec.: Ilie Rad, LLR, **27**, nr. 2, 1998, 59–61. Vezi BRL, **37**, 1994, nr. **1440**.

1653. GUNDISCH, KARIN, VLĂDOIANU, ANA MARIA, *Limba germană.* Manual pentru anul I – clasa a VI-a, a doua limbă de studiu, Bucureşti, EDP, 1998, 148 p. (MEN).

1654. HAINEŞ, ION, *Introducere în teoria comunicării*, Bucureşti, EFRM, 1998, 272 p. (USH). Rec.: Marga Stan, *Teoria comunicării are mai puţine mistere*, Cotidianul, nr. 120, 27 sept. 1998, 8; Ion Toma, *Un manual universitar binevenit*, ON, nr. 219, 1998, 2.

1655. HARTLEY, PAUL, ROBINS, GERTRUD, *Germana pentru oamenii de afaceri.* Traducere de Anca Perl, Bucureşti, Teora, 1998, 382 p. (**Business – Economie**, 4) [trad. vol. *Manual of Business German*]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1771**.

1656. HÂNCU, CRISTINA, *Limba spaniolă.* Manual pentru clasa a IX-a, Bucureşti, EDP, 1998, 163 p. (MEN).

1657. HENTES, ZORICA, *Textsorten der Wirtschaftssprache: andelskorrespondenz Arbeitsbuch. Limbaj economic german: Corespondenţă comercială: texte şi exerciţii.* Pentru uzul studenţilor din anii II-III ai Academiei de Studii Economice, Bucureşti, [APASE], 1998, 113 p. (ASE. CLGCC).

1658. HOBERG, RUDOLF, HOBERG, URSULA, *Der kleine Duden. Gramatica limbii germane.* Fonetică, lexicologie, morfologie şi sintaxă. Ediţie revăzută şi adăugită. Traducere şi adaptare de Octavian Nicolae. Prefaţă de Rudolf şi Ursula Hoberg, Iaşi, Polirom, 1998, 352 p. [ed. a II-a; cu ind. de mat.; pe cop.: „Deutsche Grammatik. Eine Sprachlehre für Beruf. Wortbildung und Alltag"; Ediţia românească a fost realizată în cadrul programului de colaborare dintre Universitatea Tehnică Darmstadt şi Universitatea „Politehnica" Bucureşti; Bibliographisches Institut & F. A. Brockhaus AG Mannheim, 1988]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1625**.

1659. HORNER, DAVID, MENZEL, PETRA, *Germana pentru afaceri în 1000 de cuvinte*, Bucureşti, Teora, 1998, 93 p. [trad. vol. *L'allemand des affaires en 1000 mots.* Editions Belin–Paris, 1992].

1660. HRISTEA, THEODOR, *Limba română.* Teste rezolvate. Texte de analizat şi un glosar de neologisme, Bucureşti, EPetrion, [1998], 160 p. [în sprijinul celor care (se) pregătesc pentru admiterea în învăţământul superior, pentru olimpiade şi bacalaureat]. Rec: S[orina] V[laicu], RLib, nr. 2580, 14 sept. 1998, 11.

1661. IANCU, MARIN, MOLAN, VASILE, CHELARU, GABRIEL, DUMITRU, ION, *Manual pentru clasa a V-a*, Bucureşti, Petrion, 1998, 255 p. (**Gimnazium**). Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1774**; **39**, 1996, nr. **1629**.

1662. IANCU, MARIN, OLTEANU, A. GH., TULBĂ, ANA, *Limba română.* Manual pentru clasa a VII-a, Bucureşti, Corint, 1998, 224 p.

1663. IAROVICI, EDITH, MAREŞ, LILIANA, *Calendar '99. Engleza.* 1 lecţie pe zi, Bucureşti, Niculescu, 98 p. Rec.: Felicia Mihai, *Calendar şi manual în acelaşi timp*, EvZ, **7**, nr. 1969, 16 dec. 1998, 2.

1664. IAROVICI, EDITH, MAREŞ, LILIANA, *Lecţii de limba engleză pentru nivel mediu şi avansat*, Bucureşti, Teora, 1998, 95 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1775**; **37**, 1994, nr. **1941**.

1665. IGNAT, MIRCEA, *Epigrafie latină.* Îndrumar, Suceava, [f.e.], 1998, 96 p. (UŞMS. FLŞ).

1666. ILIESCU, ADRIANA, *Elemente de lingvistică.* Teoria comunicării. Semiotica. Analiza textului literar: Studii şi eseuri pentru cultivarea limbii literare, Grile, Exerciţii, Comentarii, Bucureşti, Adria-Pres, 1998, 78 p. [pe cop. subtitlul: Comentarii de texte literare].

1667. ILINCA, ŞT. M., IONIŢĂ, FLORIN, *Analize morfosintactice pentru admiterea în liceu şi facultate.* 234 de texte şi 567 de dificultăţi/interpretări exclusiv din operele lui Ion Creangă şi Marin Preda, Bucureşti, EUnivers, 1998, 190 p. (**Schola-Univers**). Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1632**.

1668. ILIOLOPOULOS, FOTIS, *Ghid de conversaţie român-grec*, Cluj, EEchinox, 1998, 72 p.

1669. IONESCU, DANIELA CORINA, *Small Clauses in English and Romanian*, Bucureşti, EUB, 1998, 300 p. [cu bibl. p. 295–300].

1670. IONESCU, ELENA, TRANDAFIR, CONSTANTINA, ZORILĂ, AMELIA, *Limba română*. Manual pentru clasa a II-a. Şcoli de ambliopi, Bucureşti, EDP, 1998, 200 p. (MEN).

1671. IORDACHE, AURELIA, *Literatura română*. Pentru examenul de capacitate. Subiecte. Întrebări. Răspunsuri. În conformitate cu programa pentru examenul de capacitate elaborat de MEN, Craiova, E„Sarmis", [f. a.], 96 p.

1672. IORDACHE, AURELIA, GOIAN, MARIA EMILIA, *Literatura română pentru clasele V–VIII*. Întrebări. Răspunsuri. Interpretare. Exerciţii. Enunţuri-itemi. Conform programei şcolare elaborate de MEN, Craiova, E„Sarmis", [f. a.], 144 p

1673. IORDĂCHESCU, CARMEN, *Examen de capacitate*. Planuri de idei. Rezumate. Povestirea textelor literare. Răspunsuri la întrebări. Comentarii literare. Explicaţia titlurilor. Caracterizarea personajelor literare. Noţiuni de teorie literară, ECarminis, Piteşti, [f. a.], 176 p.

1674. IORDĂCHESCU, CARMEN, *Exerciţii de limba română pentru clasele II-IV*, Piteşti, ECarminis, [1998], 255 p.

1675. IORDĂCHESCU, CARMEN, *Limba română. Fonetică. Vocabular*. Admitere în licee, bacalaureat, admitere în facultăţi. Aspecte teoretice. Teste. Subiecte de examene. Rezolvarea testelor şi a subiectelor. Ediţia a II-a [ed. I: 1997], Piteşti, Carminis, 1998, 158 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1634**.

1676. IORDĂCHESCU, CARMEN, *Limba română*. Teste pentru studiul la clasă şi examenul de capacitate. Vocabular. Fonetică. Morfologie. Sintaxă. Ortografie şi punctuaţie, Piteşti, ECarminis, 1998, 352 p.

1677. IORDĂCHESCU, CARMEN, *Să dezlegăm tainele textelor literare* (clasa a III-a), Piteşti, ECarminis, 1998, 253 p.

1678. IORDĂCHESCU, CARMEN, *Să dezlegăm tainele textelor literare* (clasa a IV-a), Piteşti, ECarminis, 1998, 319 p.

1679. IORDĂCHESCU, CARMEN, BIRĂU, RODICA, *Să dezlegăm tainele textelor literare* (clasa a II-a), Piteşti, ECarminis, 1998, 239 p.

1680. IRVING, NICOLE, *Învaţă engleza*. O metodă practică şi completă. Traducere: Claudia Eftimie, Oradea, Aquila '93, 1998, 64 p. [trad. vol. *Learn English*, Usborne Publishing, 1992].

1681. ISTRĂTESCU, STELUŢA, *English for 10th Formers*. Workbook. Ediţia a II-a, Piteşti, Paralela 45, 1998, 272 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1635**.

1682. ISTRĂTESCU, STELUŢA, *English Language for 11th Formers*. With key – Workbook – Teste grilă (clasa a XI-a) pentru bacalaureat şi admitere la facultate, Piteşti, Paralela 45, 1998, 296 p.

1683. ISTRĂTESCU, STELUŢA, *English Language Tests for 12th Formers*. Workbook. Teste grilă (clasa a XII-a) pentru bacalaureat şi admitere la facultate, Piteşti, Paralela 45, 1998, 224 p. [cheia exerciţiilor p. 202–224].

1684. IVANOV, ANDREI, *Ghid gramatical. Limba rusă*. Tabele gramaticale, morfologie, Bucureşti, Junior, 1998, 40 p. (Seria **Mentor Junior** – *Ghid gramatical*).

1685. IVANOV, ANDREI, *Limba rusă contemporană*. Fonetică. Schimbări fonetice. Fonologie. Ortoepie. Grafică. Ortografie. Derivare. Coordonatori: Ecaterina Fodor, Solomon Vaimberg, Bucureşti, EUB, 1998, 200 p. [cu bibl. p. 197– 200].

1686. IVĂNUŞ, DUMITRU, TOMA, ION, *Limba română*. Subiecte date la admiterea în liceu 1978–1997, Bucureşti, Niculescu, 1998, 224 p. [pe cop.: Admitere în liceu 1978–1997. Enunţuri. Cerinţe. Rezolvări. Îndrumări]. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **1644**; **37**, 1994, nr. **1951**.

1687. IVĂNUŞ, DUMITRU, TOMA, ION, *Limba română. Subiectele la concursurile de admitere în facultăţi şi colegii universitare, 1990–1997*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 384 p. (**Subiecte examene**) [pe cop.: Enunţuri. Cerinţe. Rezolvări. Îndrumări]. Rec.: Viorica Ana Chişu, *Vitrina*

cărții, Capital, **7**, nr. 32, 1998, 16; Mariana Criș, *Un manual necesar*, AL, nr. 61, 2 (în Azi, nr. 1778, 27 iul. 1998); Gabriela Hurezean, Național, **2**, nr. 339, 26 iul. 1998, 2; ⁎*⁎ RLib, nr. 2524, 14 iul. 1998, 11.

1688. JAMES, CHARLES J., *Verbele limbii germane*. Traducere în limba română de Nicolae Ionescu Cruțan, București, Teora, 1998, 152 p. [trad. vol. *German Verbs and Essentials of Grammar*. A Practical Guide to the Mastery of German, 1985, 1988 by NTC Publishing Group, 4255 West Touhy Avenue, Lincolnwood (Chicago) Illinois].

1689. KIRILĂ, TEODOR, *Russkij jazyk*. Učebnik VII klassa dlja učaščihsja russkih lipovan, București, EDP, 1997, 293 p. (MÎ).

1690. KLATT, WOLFRAM, STRAUB, BERNARD, THIELE, PAUL, *Comunicați în germană*. Traducere de Simona Popovici, București, Teora, 1998, 287 p. [trad. vol. *Communiquez en allemand. Pocket langues pour tous*. Coordonatorii colecției: Jean Pierre Berman, Michel Marcheteau, Michel Savio; pe cop.: Metodă Larousse].

1691. KOCH, MARIANNE, NICOLAESCU, GHEORGHE, *Deutsch mit Spass*. Manual de limba germană pentru clasa a X-a, București, EDP, 1998, 244 p. (MEN).

1692. KOHRS, PETER, *Limba germană – Gramatică*. Traducere de Luana Chira, EAll, București, 1998, [fnp] (**Pocket Teacher**). Rec.: ⁎*⁎ 22 supl., nr. 5, VII (în 22, **6**, nr. 47, 1998).

1693. KORONKA, A., *Teste de control: Limba și literatura română pentru admiterea în învățământul superior:* secțiile Institutori, Birotică, Petroșani, 1998, 64 p. (UP).

1694. LAZĂR, KRISTINE, *Ghid de conversație român-german*, București, Niculescu, 1998, 250 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1789**; **37**, 1996, nr. **1956**.

1695. LAZĂR, KRISTINE, COSMATU, CHRISTIANE, HAASE, MARION, ALEXANDRESCU, IDA, MOISE, ILEANA, *Limba germană fără profesor. Deutsch allein*. Vol. 1. Coordonator: Petra Matusche. LAZĂR, KRISTINE, COSMATU, CHRISTIANE, ALEXANDRESCU, IDA, MOISE, ILEANA, Vol 2. Coordonator: Elisabeth Lattaro, București, Niculescu, 1998, 1: 268 p.; 2: 318 p. (Institutul Goethe). Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1790**.

1696. LĂZĂRESCU, ADRIANA, *Ghid de conversație român-italian*. Ediția a IV-a, București, Niculescu, 1998, 288 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1791**; **39**, 1996, nr. **2644**; **38**, 1995, nr. **1560**; **37**, 1998, nr. **1957**; **36**, 1993, nr. **1513**.

1697. LĂZĂRESCU, RODICA, *Limba română pentru examenele de capacitate, bacalaureat, concursurile de admitere în licee și facultăți*. Teste rezolvate, București, Niculescu, 1998, 215 p. [cu un dicționar de paronime, locuțiuni, expresii și clișee internaționale]. Rec.: Violeta Apostol, TribÎnv, **9**, nr. 434, 1998, 7; Diana Popescu, Adevărul, nr. 2473, 13 mai 1998, 4; ⁎*⁎ Capital, nr. 20, 21 mai 1998, 25. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1792**.

1698. LĂZĂRESCU, RODICA, *Limba română pentru liceu și concursurile de admitere în facultate*. Teste cu mai multe variante de răspuns. Texte propuse spre analiză. Soluțiile testelor. Dicționare de: antonime, paronime, sinonime neologice, pleonasme, neologisme ortografiate etimologic, expresii din limba latină, expresii care conțin un nume propriu, București, Niculescu, 1998, 288 p. [pe cop.: Limba română pentru liceu, bacalaureat și admitere la facultate. Teste rezolvate].

1699. LEVIȚCHI, LEON, *Gramatica limbii engleze*, București, Teora, 1998, 156 p. (**Essential English**, 13) [ed. I: 1993; retipărire]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1793**; **39**, 1996, nr. **1647**; **38**, 1995, nr. **1651**.

1700. LEVIȚCHI, LEON, *Sinonime în gramatica limbii engleze*. Sinonime lexicale, sinonime gramaticale, sinonime ideografice, sinonime stilistice, sinonime ale aplicării, topica propozițiilor, corespondența timpurilor, București, Teora, 1998, 112 p. (**Essential English**, 11). Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1793**; **39**, 1996, nr. **1647**; **38**, 1995, nr. **1651**.

1701. LEVIȚCHI, LEON, DUȚESCU, DAN, *Limba engleză fără profesor*, București, Teora, 1998, 476 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1795**; [**8**], 1965–1966, nr. 837; [**6**], 1963–1964, nr. 593.

1702. LIŞMAN, VICTOR, *Literatura română. Comentarii.* Cu un *Cuvânt înainte* al autorului şi cu *Regulamentul* privind organizarea şi desfăşurarea concursului de admitere în liceu, în şcoala profesională şi înscrierea în şcoala de ucenici şi Programele şcolare pentru concursul de admitere în liceu şi în şcoala profesională, Bucureşti, Nemira, 1998, 184 p. (**Magister**. V-VI-VII-VIII) [pe cop.: Pentru concursul de admitere în liceu şi în şcoala profesională]. Rec.: Genica Stănciulescu, Ziua, **5**, nr. 1208, 12 iun. 1998, 4; *** Libertatea, nr. 2389, 17 iun. 1998, 11.

1703. LOCUSTEANU, RODICA, DUŢĂ, FLORICA, *Limba italiană.* Manual pentru clasa a XII-a, Bucureşti, EDP, 1998, 193 p. (MEN).

1704. LOZINSKI, SMARANDA, CĂPĂŢÂNĂ, VASILE, *English.* Curs intensiv. 50 ore. Partea I. Manualul este folosit la Centrul de Limbi Moderne „Biodova", condus de prof. Vasile Căpăţână, [Bucureşti], EBiodova, 1998, 194 p. Rec.: Ion Zubaşcu, *După o metodă unică în România. Limba engleză în 50 de ore*, RLib, nr. 2642, 3 dec. 1998, 2.

1705. LÜCK-HILDEBRANDT, SIMONE, BEYER, MICHELE, *Limba franceză – gramatică.* Traducere de Luana Chira, Bucureşti, EAll, 1998, [fnp]. Rec.: *** 22 Supl., nr. 5, VII (în 22, **6**, nr. 47, 1998).

1706. LUPU, FLORI, *Gramatica limbii române în exerciţii recapitulative.* Vol. 1: *Gramatica ...*; Vol. 2: *Rezolvări şi soluţii*, Bucureşti, All, 1998, 1: 224 p.; 2: 220 p. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **1652**.

1707. MAGYARICS, PÉTER, MEDGYES, PÉTER, *Teste de engleză pentru nivel mediu şi avansat*, Bucureşti, Teora, 1998, 152 p. (**Essential English**, 45) [trad. vol. *Érettségi, felvetéli, angol*, Budapesta, Corvina Books, 1994].

1708. MAKARENKO, TATIANA, *Contemporary English Phonetics*, Cluj, EEchinox, 1998, 240 p. (**Studium**. *Manuale. Dicţionare. Enciclopedii*) [colecţia **Studium** este condusă de Liana Pop].

1709. MARRIOTT, SARAH, FARRELL, BARRY, *Erori curente în limba engleză*, [f. l.], ETaracort, 1998, 92 p.

1710. MAZILU-IONESCU, ELENA, JERCEA, VALENTINA, *Limba română.* Manual pentru clasa a VI-a, Bucureşti, EDP, 1998, 224 p. (MEN). Rec.: Viorica Pricopie, *Repetabila Golgotă*, TribÎnv, **9**, nr. 452, 22 sept. 1998, 4.

1711. MĂNESCU, CRISTINA, CĂTUNESCU, CARMEN, *Teste de limba română.* Pentru admiterea în liceu – liceele pedagogice şi de filologie, Facultăţile de Drept, de Litere, de Teologie şi de Bibliologie, Jurnalistică şi Academia de Poliţie, Colegiile de Birotică şi de Biblioteconomie, Ploieşti, Novelnet, 1998, 14 p.

1712. MEHMET, MUSTAFA ALI, AHMET-NACI, ALI CAFER, *Türk dili ve edebiyat dersleri: V-inci sinif* (Limba turcă, clasa a V-a), Bucureşti, EDP, 1998, 170 p. (MEN).

1713. MEHMET, MUSTAFA ALI, AHMET-NACI, ALI CAFER, *Türk dili ve edebiyat dersleri: VI-ci sinif* (Limba turcă, clasa a VI-a), Bucureşti, EDP, 1998, 228 p. (MEN).

1714. MEREALBE, EMANUEL, *Limba engleză pentru jurişti*, Bucureşti, Eficient, 1998, 256 p.

1715. MERLAN, AURELIA, *Sintaxa şi semantica, pragmatica limbii române vorbite: discontinuitatea*, Iaşi, EUI, 1998, 292 p. [rés. fr.].

1716. METEA, ALEXANDRU, *Limba română. 111 modele şi teste rezolvate pentru concursurile de admitere*, Bucureşti, EPetrion, 1998, 239 p. (**Gimnasium**); *Limba română. 111 modele şi teste rezolvate pentru examenul de capacitate şi concursurile de admitere.* Ediţia a II-a revăzută, Bucureşti, EPetrion, 1998, 240 p. (**Gimnasium**).

1717. MIHĂESCU, ALEXANDRA, RIESWICK, ELENA, *Gramatica limbii engleze prin teste*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 224 p. Rec.: Viorica Ana Chişu, Capital, **7**, nr. 322, 1968, 16. Mariana Criş, AL, nr. 62, 2 (în Azi, nr. 1783, 3 aug. 1998); Gabriela Hurezean, Naţional, **2**, nr. 326, 10 iul. 1998, 4; Diana Popescu, Adevărul, nr. 2528, 16 iul. 1998, 4.

1718. MIHUȚ, LIZICA, GHIDĂU, RODICA, *Limba română. Norme și grile*, [Arad], EMultimedia, 1998, 284 p. [cu o listă de cuv., expr., citate, maxime în latină (p. 153–280) și bibl. (p. 281–284)].

1719. MILESCU, VICTORIA, *Abecedar ghicitoare*, București, Teora, 1998, 32 p. [ed. I: 1997; retipărire]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1804.**

1720. MINCU, MIOARA, RADU, RODICA, *Curs de limba engleză pentru învățământul medical.* Coordonator colecție: Mioara Mincu. Ediția a II-a, București, Corint, 1998, 173 p. Rec.: Valeriu Mihăilă, VMed, nr. 12, 1998, 7. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1806**.

1721. MINCU, MIOARA, DORIAN, NADIA, *Curs de limba germană pentru învățământul medical*, București, ESofitech, [f. a.], 170 p. Rec.: Valeriu Mihăilă, VMed, nr. 12, 1998, 7.

1722. MIȚOI, ELENA, VOLINTIRU, MARIAN, *Limba română*. Clasa a VI-a. Manual pentru elevii cu deficiențe mentale moderate, București, EDP, 1997, 208 p. (MÎ).

1723. MOCAN, LIANA MARIA, DULĂU, ALEXANDRA VIORICA, *Teste de limba franceză*, Cluj-Napoca, EDacia, 1998, 174 p.

1724. MOCEANU, OVIDIU, *Limba română*. Compendiu. Ediția a 3-a revăzută și adăugită, Brașov, Aula, 1998, 184 p. Vezi BRL, **37**, 1994, nr. **1971**; **36**, 1993, nr. **1528**.

1725. MOLAN, VASILE, IORDAN, IRINA, *Limba română*. Comunicare clasele I–II, București, EPetrion, 1998, 158 p. Rec.: Irina Țolea, JurnN, **6**, nr. 1641, 15 oct. 1998, 6. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1843**, **1845**; **39**, 1996, nr. **1761**.

1726. MOMANU, MARIA, SEBE, STELIAN, *50 teste de limba română pentru examenul de capacitate și admitere în liceu*, Focșani, EVrantop, 1998, 167 p.

1727. MORARU, MARIA, *Limba germană*. Curs intensiv pentru începători cu și fără profesor. Vol. I, Iași, EIIB, 1998, 190 p.

1728. MORĂRESCU, SIMION, *Limba română*. Manual pentru clasa I, învățământul cu predare în limbile minorităților naționale, București, EDP, 1998, 120 p. (MEN).

1729. MÜLLER, ILSE, MÜLLER, HANS, *Limba germană*. Manual pentru anul VII – clasa a XII-a (a doua limbă de studiu), București, EDP, 1998, 136 p. (MEN).

1730. MUNTEANU, DAN, *Ghid de conversație român-spaniol*, București, Niculescu, 1998, 320 p. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **1668**; **28**, 1985, nr. **1720**.

1731. MUNTEANU, DAN, DUHĂNEANU, CONSTANTIN, *Gramatica limbii spaniole*, București, Niculescu, 1998, 288 p. Rec.: A. D., RLib, nr. 2484, 30 mai 1998, 11; *** Libertatea, nr. 2372, 28 mai 1998, 11.

1732. MUNTEANU, IOAN, *Sintaxa limbii române după Ion Creangă*. Antologia subiectelor „Ion Creangă" 1990–1997. Examene capacitate, admitere liceu, facultate, Brăila, Evrika, 1998, 160 p.

1733. MURVAI, OLGA, *Magyar nyelvtani kalanz*, București, EJunior Könyvkiadó, [f. a.], 32 p. (Seria **Mentor – Junior**) [pe cop.: *Morfológiai táblázatok*].

1734. MUȘAT, LELIA, OLTEANU, ANTOANETA, *Limba rusă*. Manual pentru clasa a VIII-a, București, EDP, 1998, 234 p.

1735. MUȘAT, LELIA, COJOCARU, DANA, *Limba rusă*. Manual pentru clasa a IX-a, București, EDP, 1998, 160 p.

1736. NASTA, DAN ION, *Limba franceză*. Manual pentru clasa a VIII-a, București, EDP, 1998, 176 p. (MEN).

1737. NEAGU, MARIA, *Limba română. Verificați-vă cunoștințele!...* Teste rezolvate. Cu un argument al autorului și cu *Regulamentul* privind organizarea și desfășurarea concursului de admitere în liceu, în școala profesională și înscrierea în școlile de ucenici și *Programele* școlare pentru concursul de admitere în liceu și școala profesională. Limba română – avansat, V–VI–VII–VIII, București, Nemira, 1998, 286 p. (**Magister**. Avansat V–VI–VII–VIII). Rec.: C. G., TribÎnv, **9**, nr. 440, 1998, 5; Genica Stănciulescu, Ziua, **5**, nr. 1208, 12 iun. 1998, 4.

1738. NEAGU, MARIA, *Teste de limba română* pentru admiterea la Facultatea de Drept, Facultatea de Litere, Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine, Facultatea de Jurnalism şi Ştiinţele Comunicării, Facultatea de Teologie, Facultatea de Studii Administrative, Academia de Educaţie Fizică şi Sport, Academia de Poliţie şi diverse Colegii, Bucureşti, Univers, 1998, 305 p. + 6 an. (Colecţia **Scholar – Univers**). Rec: Genica Stănciulescu, Ziua, **5**, nr. 1273, 27 aug. 1998, 4; *** Libertatea, nr. 2450, 27 aug. 1998, 11.

1739. NEGRIŢESCU, VALENTINA, TĂNASE-BOGDĂNEŢ, ILEANA, *Limba italiană*. Manual pentru anul III, clasa a VIII-a (a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 112 p. (MEN).

1740. NICHIFOR, GEORGETA, *Ghid de conversaţie român-englez*, Bucureşti, Orizonturi, 1998, 256 p.

1741. NICOLAE, NICOLAE I., *Eminescu azi*, [f. l.], EUT, [f. a.], [fnp]. Rec.: *** Luceafărul, nr. 1, 1997, 4.

1742. NICOLAU, DANIELA, *Parlez-vous français?* Curs practic de limba franceză. Partea I, Bucureşti, EAN-DA, [f. a.], 204 p.

1743. NOARO, PIERRE, CIFARELLI, PAOLO, *Impariamo l'italiano*. Traducere de Anca Perl, Bucureşti, Teora, 1998, 296 p. [pe cop.: Metodă *Larousse* de învăţare a limbii italiene: ed. I: 1996, retipărire; trad. vol. *Parlez italien en 40 leçons*. Pocket – Langues pour tous – 1992. Coordonatorii colecţiei: Jean-Pierre Berman, Michel Marcheteau, Michel Savio]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1824**; **39**, 1996, nr. **1692**.

1744. NOVEANU, EUGEN, DUMITRIU, CORNELIA, *Limba rusă*. Manual pentru clasa a IV-a, Bucureşti, EDP, 1998, 128 p. (MEN).

1745. NUŢĂ, SILVIA, *Limba română – corectitudine şi expresivitate*. Curs practic, Craiova, AIUS, 1998, 528 p.

1746. ODEHNALOVÁ, JANA, *Reading about the English Speaking Countries*, Bucureşti, EUD, 1998, 76 p.

1747. OLIVOTTO, RODICA, MORTU, IULIA, *Autoverificare şi autoevaluare la limba română*. Teste pentru admiterea la facultate: Universitate, Facultatea de Drept, Academia de Poliţie. Teologie ortodoxă, Universitatea Româno-Americană – Facultatea de Drept, A.S.E., Administraţie Publică, A.N.E.F.S., Educaţie Fizică şi Sport, Kinoterapie, Bucureşti, EUT, 1998, 320 p. (**Concurs facultate**).

1748. PARFENE, CONSTANTIN, *Receptarea poetică*. Analize şi interpretări de texte pentru bacalaureat şi admitere, Iaşi, Polirom, 1998, 184 p. (**Bac**).

1749. PATEŞAN, MARIOARA, *Învăţarea limbii engleze şi liderul militar contemporan*, BulŞt-ATU, nr. 2, 1998, 113–116.

1750. PAWLOWSKA, BARBARA, KEMPINSKI, ZBIGNIEW, *Teste de limba engleză*. Traducere de Narcisa Grecu, Bucureşti, Teora, 1998, 188 p. (**Essential English**, 29) [retipărire; trad. vol. *English for Examinations*, 1994]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1833**; **39**, 1996, nr. **1697**.

1751. PĂDUREANU, VICTORIA, CERKEZ, MATEI, LUPU, FLORI. Coordonator: Matei Cerkez. *Limba română*. Manual pentru clasa a V-a, Bucureşti, ALL, 1998, 248 p.

1752. PĂUŞ, VIORICA AURA, *Le français, „ça va"? Méthode pour les enfants*. Ilustraţii: Şerban Andreescu, Bucureşti, Teora, 1998, 809 p. (**Micul şcolar**).

1753. PĂUŞ, VIORICA AURA, MLADINESCU, RODICA, *Bonjour, La France!*, Bucureşti, Teora, 1998, 168 p. Rec.: C. Pavel, *Caiete de geografie şi franceză*, Adevărul, nr. 2571, 4 sept. 1998, 12.

1754. PÂRLOG, HORTENSIA, *English Phonetics and Phonology*, Bucureşti, EAll, 1998, 152 p. [cu bibl. p. 147–150]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1838**; **39**, 1996, nr. **1701**.

1755. PÂRLOG, MARIA, *Gramatica limbii latine*. Ediţie revizuită şi adăugită de Gabriela Creţia, Bucureşti, LL, 1998, 272 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1702**.

1756. PEDESTRAŞU, ANATOL, *Gramatica limbii ruse în tabele şi scheme*. Sistem, normă, dificultăţi. Destinată studenţilor din toţi anii care studiază limba rusă în cadrul specialităţilor A şi B, precum şi profesorilor din învăţământul preuniversitar care se pregătesc pentru definitivat, gradul I şi gradul II, Bucureşti, EUB, 1998, 208 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1705**.

1757. PENCEA, IOANA, *Misterul cratimei:* ortografia prin teste, comparaţii şi exerciţii pentru clasele I–IV. Partea I, Bucureşti, R. A. I., 1998, 63 p. Rec.: Sorina Vlaicu, RLib, nr. 2666, 29 dec. 1998, 11.

1758. PENEŞ, MARCELA, *Caiet de citire*. Clasa a II-a, Bucureşti, Aramis, [f. a.], 80 p.

1759. PENEŞ, MARCELA, *Caiet de comunicare*. Clasa a II-a, Bucureşti, Aramis, 1998, 80 p.

1760. PENEŞ, MARCELA, *Caiet de comunicare*. Clasa a IV-a, Bucureşti, Aramis, 1998, 96 p.

1761. PENEŞ, MARCELA, *Caiet de lectură*. Clasa a II-a, Bucureşti, Aramis, 1998, 64 p. [cu il.].

1762. PENEŞ, MARCELA, *Caligrafie*. Clasa a II-a (caiet), Bucureşti, 1998, Aramis, 48 p.

1763. PENEŞ, MARCELA, *Comunicare*. Culegere de exerciţii pentru clasele I–IV, Bucureşti, Aramis, 1998. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1839**.

1764. PENEŞ, MARCELA, *Dezvoltarea vorbirii, grupa pregătitoare*. Redactori: Marcela Peneş, Nicu Ploscaru, Bucureşti, 1998, Aramis, 96 p. [cu il.]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1408**.

1765. PENEŞ, MARCELA, *Învăţăm să citim*, Bucureşti, Aramis, 1994, 96 p.

1766. PENEŞ, MARCELA, *Ortografia pentru clasele I–IV*, Bucureşti, Aramis, 1998, 128 p.

1767. PENEŞ, MARCELA, *Ortografie*. Exerciţii pentru clasele I–IV, Bucureşti, Aramis, 1998, 128 p.

1768. PENEŞ, MARCELA, *Sărbătoarea abecedarului*. Poeziile sărbătorii abecedarului, exerciţii pentru dezvoltarea gândirii şi a vorbirii, Bucureşti, Aramis, 1996, 96 p.

1769. PENEŞ, MARCELA, MOLAN, VASILE, *Îndrumător pentru folosirea abecedarului*, Bucureşti, Aramis, 1998, 144 p.

1770. PENEŞ, MARCELA, MOLAN, VASILE, *Limba română*. Citire, comunicare, lectură, clasa a II-a, Bucureşti, Aramis, 1998, 144 p. (MEN). Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1843**; **39**, 1996, nr. **1445**, **1710**.

1771. PENEŞ, MARCELA, MOLAN, VASILE, *Îndrumător pentru folosirea manualului de limba română*, Bucureşti, Aramis, 1998, 128 p.

1772. PENEŞ, MARCELA, MOLAN, VASILE, *Limba română*. Citire – comunicare – lectură. Manual pentru clasa a III-a, Bucureşti, Aramis, 1998, 201 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1844**.

1773. PENEŞ, MARCELA, MOLAN, VASILE, *Limba română*. Manual pentru clasa a IV-a, Bucureşti, Armis, 1998, 224 p.

1774. PETERS, JO-ANN, RAVIER, JEAN-MICHEL, *Let's Learn English*. Traducere de Anca Perl, Bucureşti, Teora, 1998, 284 p. [trad. vol. *Parlez anglais en 40 leçons*. Cordonatorii colecţiei Langues pour tous: Jean-Pierre Berman, Michel Marcheteau, Michel Savio; retipărire]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1850**; **39**, 1996, nr. **1711**.

1775. PETRESCU, A., GHEORGHE, N., *Limba română*. Manual pentru clasa a IV-a, şcoli speciale de ambliopi, Bucureşti, EDP, 1998, 176 p.

1776. PETRIŞOR, NICOLAE FLORENTIN, POPESCU, RALUCA, PETRIŞOR, OLGA, *Choix d'exercices*. Classe de II-ième. Culegere de exerciţii pentru clasa a II-a, Piteşti, EParalela 45, 1998, 56 p. (**Magicianul învaţă limba franceză**).

1777. PETRIŞOR, NICOLAE FLORENTIN, POPESCU, RALUCA, PETRIŞOR, OLGA, *Choix d'exercices*. Classe de III-ième. Culegere de exerciţii pentru clasa a III-a, Piteşti, EParalela 45, 1998, 72 p.

1778. PETRIŞOR, NICOLAE FLORENTIN, POPESCU, RALUCA, PETRIŞOR, OLGA, *Choix d'exercices*. Classe de IV-ième. Culegere de exerciţii pentru clasa a IV-a, Piteşti, EParalela 45, 1998, 63 p.

1779. PICU, VERONICA, ARGHIRESCU, AURELIA, *Limba română*. Fonetică. Ortografie. Ortoepie, Bucureşti, Corint, 1998, 69 p. Rec.: A. D., RLib, nr. 2445, 11 apr. 1998, 11.

1780. PLĂMĂDEALĂ, MONICA LIVIA (coordonator), *Ghid gramatical*. Limba germană: tabele gramaticale morfologice, Bucureşti, Junior, 1998, 32 p. (Seria **Mentor**. *Junior. Ghid gramatical*).

1781. POPA, ECATERINA, *Elemente de sintaxă engleză = The Simple Sentence*, Cluj-Napoca, PUC, 1997, 112 p. (**Universitaria**. *Cursuri universitare pentru studenţi*, Nr. 8).

1782. POPA, ELENA, VELICU, ANCA-MARINA, *Parlons finances!* Livret de l'étudiant: corrigés des exercises et remarques, tableau de grammaire, index des sigles et abreviations, atelier précis. [Vol. 1]. Module F: Finances, banque, bourse, assurances, Bucureşti, [APASE], 1997, 100 p. (AEEB).

1783. POPA, ION, POPA, MARINELA, *Gramatica limbii române pentru clasele V–VIII*. Ediţia a III-a, Bucureşti, Niculescu, 1998, 448 p. Rec.: I. Ţolea, JurnN, 6, nr. 1621, 22 sept. 1998, 3. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1853**; **39**, 1996, nr. **1717**.

1784. POPA, ION, POPA, MARINELA, *Limba română*. Fonetică şi vocabular. Exerciţii ortoepice, ortografice şi lexicale, Bucureşti, Niculescu, 1998, 240 p. [cu bibl. p. 236–238]. Rec.: M. B., RLib, nr. 2582, 5 sept. 1998, 11; I. Ţolea, JurnN, 6, nr. 1621, 22 sept. 1998, 3. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1857**.

1785. POPA, ION, POPA, MARINELA, *Literatura română*. Manual preparator pentru clasa a V-a (pe baza textelor literare din cele patru manuale alternative), Bucureşti, Niculescu, 1998, 252 p. Vezi, BRL, **40**, 1997, nr. **1858**.

1786. POPA, ION, POPA, MARINELA, *Literatura română*. Manual preparator pentru gimnaziu şi admitere în liceu. Ediţia a IV-a, Bucureşti, Niculescu, 1998, 283 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1858**.

1787. POPA, MARIANA, POPA, ANCA MONICA, *Limba franceză*. Manual pentru clasa a VI-a. Bucureşti, EHumanitas, 1998, 144 p. Rec.: Diana Popescu, *Humanitas, de la filosofie la manualele şcolare*, Adevărul, nr. 2446, 8 apr. 1998, 4; Genica Stănciulescu, Ziua, **5**, nr. 1168, 25–26 apr. 1998, 4.

1788. POPA, MARIANA, SOARE, ANGELA, *Limba franceză* (anul al IV-lea de studiu). Manual pentru clasa a V-a, Bucureşti, Humanitas, 1998, 168 p. (MEN).

1789. POPA-SCURTU, DOINA, *Limba franceză*. Manual pentru anul II (clasa a VII-a – a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 136 p.

1790. POPA-SCURTU, DOINA, COROAMĂ, OLIMPIA, NASTA, DAN ION, *Limba franceză*. Manual pentru clasa a VII-a, Bucureşti, EDP, 1998, 144 p. (MEN).

1791. POPA-SCURTU, DOINA, COROAMĂ, OLIMPIA, NASTA, DAN ION, *Limba franceză*. Manual pentru clasa a VIII-a, anul III (a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 142 p. (MEN).

1792. POPA-SCURTU, DOINA, STOIAN-ŢIFRAC, MARTA, *Limba franceză*. Manual pentru anul I (clasa a VI-a, a doua limbă străină), Bucureşti, EDP, 1998, 144 p. (MEN).

1793. POPESCU, CONSTANTIN TH., *Gramatica limbii române*. [Vol.] 3. Sintaxa frazei şi unele probleme speciale de sintaxă, Suceava, [f. e.], 1998, 244 p. multigr. (UŞM) [cu bibl. p. 235–240].

1794. POPESCU, FLORIN D., *Limba română* (Sintaxa). Manual pentru clasele a XI-a şi a XII-a (şcoli normale, licee şi clase cu profil umanist), Bucureşti, EDP, 1998, 132 p. (MEN). Vezi BRL **40**, 1997, nr. **1861**; **39**, 1996, nr. **1729**; **38**, 1995, nr. **1694**; **37**, 1994, nr. **2002**; **36**, 1993, nr. **1546**; **35**, 1992, nr. **1353**; **14**, 1971, nr. 560; [**10**], 1967–1968, nr. 342.

1795. POPESCU, GETA, *Caiet de exerciţii*. Clasele II–IV, Bucureşti, EDP, 1998, 84 p. (MEN).

1796. POPESCU, ION, *Limba română*. Gramatică şi noţiuni de vocabular. Manual pentru clasa a VII-a, Bucureşti, EDP, 1998, 176 p. (MEN) [reproduce ed. din 1996]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1721**; **38**, 1995, nr. **1695**; **37**, 1994, nr. **2003**; **36**, 1993, nr. **1546**; **35**, 1992, nr. **1354**; **31**, 1988, nr. **2256**; **28**, 1985, nr. **1735**; **27**, 1984, nr. **2060**; **25**, 1982, nr. **3174**; **24**, 1981, nr. **2693**.

1797. POPESCU, ŞTEFANIA, *Gramatica practică a limbii române cu o culegere de exerciţii.* Ediţia a VII-a, revăzută, [Bucureşti], ELider, 1998, 310 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1862**; **39**, 1996, nr. **1696**; **35**, 1992, nr. **1536**; **27**, 1984, nr. **2000**; **25**, 1982, nr. **3174**; **24**, 1981, nr. **2693**.

1798. POPOVICI, RUXANDRA, BOLITHO, ROD (coord.), *Perspectives in English.* Manual pentru clasa a X-a, [f. l.], OUP, 1997, [fnp]. Rec.: Argentina Bălan, TribÎnv, **9**, nr. 424, 1998, 4.

1799. POPP, MAXIM, *Ghid de conversaţie român-german*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 288 p.

1800. POPP, MAXIM, *Gramatica limbii române prin exerciţii*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 400 p.

1801. POPP, MAXIM, *Limba engleză pentru începători*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 265 p. [+ 7 p. nenum. r. c. e.; pe cop.: *Engleza pentru începători*]. Rec.: Ana Viorica Chişu, Capital, **7**, nr. 32, 1998; M. Criş, AL, nr. 50, 2 (în Azi, nr. 1723, 11 mai 1998); I[rina] Ţ[olea], JurnN, **6**, nr. 1562, 15 iul. 1998, 3.

1802. POPP, MAXIM, *Limba germană pentru începători şi iniţiaţi.* Exerciţii. Vocabular. Teorie. Practică, Bucureşti, Niculescu, 1998, 240 p. [pe cop.: *Germana pentru începători*]. Rec.: Irina Budeanu, AL, nr. 58, 2 (în Azi, nr. 1763, 6 iul. 1998); Ana Viorica Chişu, Capital, **7**, nr. 32, 1998 I[rina] Ţ[olea], JurnN, **6**, 1562, 15 iul. 1998, 2.

1803. POPP, MAXIM, *Primii paşi în limba engleză.* The First Steps in English. A Picture Book Intended for Little Ones, Bucureşti, Niculescu, 1998, 120 p. [+ 8 p. nenum. r. c. e.]. Rec.: Gabriela Hurezean, Naţional, **2**, nr. 326, 10 iul. 1998, 2; ∗*∗ Libertatea, nr. 2430, 4 aug. 1998, 11.

1804. PREDU, ŞTEFAN, *Sintaxa explicativă a limbii române*, Craiova, Sibila, 1997, 344 p.

1805. PRUTIANU, ŞTEFAN, *Comunicare şi negociere în afaceri*, Iaşi, Polirom, 1998, 256 p. (**Collegium**, 37. *Ştiinţe economice*) [cu bibl. p. 253–254]. Rec.: ∗*∗ Capital, nr. 20, 21 mai 1998, 25.

1806. RĂDULESCU, CAMELIA, *Spaniola pentru începători*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 224 p. Rec.: R[aluca] A[lexandru], RLib, nr. 2490, 6 iun. 1998, 11; Irina Budeanu, AL, nr. 58, 2 (în Azi, nr. 1763, 6 iul. 1998); Irina Ţolea, JurnN, **6**, nr. 1567, 15 iul. 1998, 3; ∗*∗ Libertatea, nr. 2402, 2 iul. 1998, 11.

1807. RĂDULESCU, GHEORGHE, *Deutsch für fortgeschriftene*, Bucureşti, EGaramond, [f. a.], 336 p. [pe cop.: *Germana pentru avansaţi*]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1726**.

1808. RĂDULESCU, MARIAN, SOARE, GHEORGHE, *Literatura română.* Ghidul candidatului la admiterea în liceu, Bucureşti, Corint, 1998, 200 p.

1809. ROMAN, DANUTA, *Ghid de conversaţie român-german.* Formule de prezentare. Vreme. Conversaţie uzuală. Profesiune. Şcoli. Limbi moderne. Transport. Poştă. Telefon. În călătorie. La hotel. La restaurant. La cumpărături. Servicii. Cultură. Distracţii. Sport. Continente. Ţări şi locuitori, Bucureşti, Teora, 1998, 221 p.

1810. RUSU, IOAN, *L'art de la composition française. Arta compunerii în limba franceză*, Bucureşti, EScripta, 1998, 202 p. [+ 5 il.]. Rec.: ∗*∗ 22 supl., nr. 5, (în 22, **6**, nr. 47, 1998).

1811. RUSU, LILIANA, BEIZDADEA, COZIANA, *Cuvinte şi expresii uzuale în limba engleză*: din domeniul economic, comercial şi financiar-bancar, Bucureşti, ESylvi, 1998, 138 p.

1812. RUŞTI, DOINA, *Bacalaureat, 1998.* Pregătire rapidă la limba română, Humanitas, 1998, 180 p. Rec.: D. P., Adevărul, nr. 2452, 16 apr. 1998, 11; F. M., EvZ, nr. 1773/II, 28 apr. 1998, 4; Genica Stănciulescu, Ziua, **5**, nr. 1161, 15 apr. 1998, 4; Rita Ştefan, RLib, nr. 2456, 27 apr. 1998, 11; Constantin Vaciu, Curentul, **2**, nr. 89, 17 apr. 1998, 28.

1813. RUŞTI, DOINA, *Dicţionar de simboluri din opera lui Mircea Eliade*, Bucureşti, ECoresi, 1998, 157 p.

1814. SÁNTHA, JENÓ, SÁNTHA, ROZÁLIA, *Magyar nyelv.* Gyöngyszemek a II. osztály számára, Bucureşti, EDP, 1998, 160 p. (MEN).

1815. SARAŞ, MARCEL, *Limba franceză*. Manual pentru clasa a XI-a, Bucureşti, EDP, 1998, 116 p. (MEN).

1816. SARAŞ, MARCEL, *Limba franceză*. Manual pentru clasa a XII-a, Bucureşti, EDP, 1998, 95 p. (MEN).

1817. SAVIN, EMILIA, *Gramatica limbii germane*. Ediţia a doua, revizuită şi adăugită a lucrării *Mică gramatică a limbii germane*, ESE, 1985, Bucureşti, EMS, [1997], 399 p. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1733**; **38**, 1995, nr. **1708**; **28**, 1985, nr. **1741**.

1818. SĂNDULESCU, MARIANA, *Parliamo... Economia*. Manual universitar de limbă şi civilizaţie economică italiană. Nivel mediu – superior (anii III–IV de studiu), Bucureşti, [APASE], 1998, 432 p. (ASE).

1819. SĂNDULESCU, MARIANA, *Verbele limbii italiene*, Bucureşti, Teora, 1998, 183 p.

1820. SCHENN, ROLAND, *Exerciţii de gramatică pentru clasa a VI-a*, Bucureşti, EVizual, 1998, 126 p. (**Volume didactice**) [pe cop.: Vocabularul. Substantivul. Adjectivul. Articolul adjectival. Articolul demonstrativ. Numeralul. Pronumele personal. Pronumele personal de politeţe. Pronumele demonstrativ. Adjectivul pronominal].

1821. SCHENN, ROLAND, *Exerciţii de gramatică pentru clasa a VII-a*, Bucureşti, EVizual, 1998, 124 p. (**Volume didactice**) [pe cop.: Vocabularul. Substantivul. Articolul. Adjectivul. Pronumele. Numeralul. Verbul. Adverbul].

1822. SCHENN, ROLAND, *Exerciţii de gramatică pentru clasa a VIII-a*, Bucureşti, EVizual, 1998, 154 p. (**Volume didactice**) [pe cop.: Vocabularul. Subiectul. Predicatul. Atributul. Complementul. Fraza. Propoziţia subordonată subiectivă. Propoziţia subordonată predicativă. Propoziţia subordonată atributivă. Propoziţia subordonată completivă directă. Propoziţia subordonată completivă indirectă. Propoziţia subordonată circumstanţială de loc. Propoziţia subordonată circumstanţială de timp. Propoziţia subordonată circumstanţială de mod. Propoziţia subordonată circumstanţială de cauză. Propoziţia subordonată circumstanţială de scop. Propoziţia subordonată circumstanţială condiţională. Propoziţia subordonată circumstanţială concesivă. Propoziţia subordonată circumstanţială consecutivă. Propoziţia incidentă].

1823. SCHNEIDER, HANS W., PĂTRĂŞCANU, EVA, *Lesebuch und Sprachlehre*. Für die V klasse, Bucureşti, EDP, 1998, 228 p. (MEN).

1824. SCITIVAUX, FRÉDÉRIC DE, *Lexicul psihanalizei*. Traducere de Mihaela Osoianu Berneagă, [Iaşi], [f. e.], 1998, 112 p. (IE. Colecţia **Memo**. *Filosofie şi psihologie*) [pe cop.: *Lexic de psihanaliză*; trad. vol. *Lexique de psychanalyse*, Paris, Editions du Seuil, janvier 1997].

1825. SCURTU, GABRIELA, *Les compléments circonstanciels*, Craiova, EUniversitaria, 1998, 126 p. [cu bibl. (p. 119–121) şi ind. de cuv. (p. 122–126)].

1826. SHARPE, PAMELA J., *How to prepare for the Toefl*. Teste of English as a Foreign Language. Seventh Edition, Bucureşti, Teora, 1998, 644 p. (**Essential English**, 48) [pe cop.: Barron's Toefl; trad. vol. *Barron's Toefl*].

1827. SIMENSCHI, TH., *Gramatica limbii latine*. Cu noţiuni elementare de stilistică şi versificaţie pentru cursul secundar. Ediţia a V-a. Text revizuit, notă asupra ediţiei, prefaţă de Traian Diaconescu, Bucureşti, EVR, 1998, 246 p. [pe cop.: pentru licee, seminarii şi facultăţi]. Rec.: Alex Ştefan, RLib, nr. 2657, 21 dec. 1998, 3.

1828. SIMION, CONSTANTIN, *Ortografia, ortoepia şi semantica cuvintelor din DOOM şi DN (ediţia a III-a)* pentru admiterea în facultăţile: Drept, Filologie, Biblioteconomie, Birotică, Academia de educaţie fizică şi sport, Colegiul de administraţie şi secretariat şi pentru admiterea în licee, Bucureşti, EDP, 1998, 56 p. [+ 7 p. nenum. Cu: Nume proprii geografice şi nume de locuitori. Prenume româneşti. Nume de personalităţi. Simboluri şi abrevieri].

1829. SIMION, MARIANA, *Together*. Text Analyses, Literary Tests, Grammar Tests, Keys to Literary Tests, Keys to Grammar Tests, Exercise of Translation, Piteşti, ECarminis, 1998, 189 p.

1830. SIMIONICĂ, ELENA, BOGDAN, FĂNICA, *Gramatica prin... joc* (clasele I–IV), Iaşi, EPolirom, 1998, [fnp]. Rec.: Nicolae Prelipceanu, RLib, nr. 2554, 20 aug. 1998, 20; Genica Stănciulescu, Ziua, **5**, nr. 1277, 1 sept. 1998, 4.

1831. SLĂVESCU, MICAELA, *Ma chère grammaire*. O gramatică pentru elevii de toate vârstele, Bucureşti, ECavallioti, 1998, 160 p.

1832. SMERICESCU, VICTORIA LĂCRĂMIOARA, *Culegere de exerciţii gramaticale*. Pentru clasele a II-a – a IV-a, Bucureşti, Odeon, 1998, 256 p. [cu bibl. p. 251– 254].

1833. SOLOMOVICI, TEŞU, *Manual de învăţat rapid limba ebraică*, Bucureşti, EExpress, 1998, 170 p.

1834. SPINEI, IOANA, MIHĂIŢĂ, GEORGETA, *Limba rusă*. Manual pentru clasa a V-a, Bucureşti, EDP, 1998, 124 p. (MEN).

1835. STAN, ALEXANDRU I., *Limba greacă bizantină*. Curs special pentru studenţi. Uz intern. Partea 1. Cu text pentru lectură, Bucureşti, [f. e.], 1998, 26 p. multigr. (UMB. FCMPM).

1836. STANCU, VICTORIŢA, *Engleza intensivă. Safe with English!*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 218 p.

1837. STOICA, CONSTANŢA, BRÂNZĂ, MIRCEA-DORU, *Limba spaniolă*. Manual pentru clasa a VI-a, Bucureşti, EDP, 1998, 164 p. (MEN).

1838. STRAT, DANIELA, *Caiet de geografie. Bonjour la France!*, Bucureşti, ETeora, 1998, 218 p. Rec.: C. Pavel, *Caiete de geografie şi franceză*, Adevărul, nr. 2571, 4 sept. 1998, 12.

1839. STRUTT, PETER, *Engleza pentru turism în 1000 de cuvinte*, Bucureşti, Teora, 1998, 95 p. [trad. vol. *L'anglais du tourisme en 1000 mots*, Paris, Edition Belin, 1995].

1840. STUPARU, ADA, *Limba română în 1000 de grile*, Craiova, Sibila, 1997, 208 p.

1841. SULLIVAN, PATRICIA NOBLE, ZHONGH GRACE, YI QIU, *Obţinerea rezultatelor optime la testul Toefl*, Bucureşti, Teora, 1998, 252 p. (**Essential English**, 41) [trad. vol. *Toefl Skills for Top Scores*, ed. I: 1997; retipărire].

1842. ŞERBAN, ANCA, ŞERBAN, SERGIU, *Limba română*. Manual pentru clasa a VI-a, Bucureşti, All, 1998, 224 p. Rec.: Viorica Pricopie, TribÎmv, **9**, nr. 452, 1998, 4.

1843. ŞERBAN, GHEORGHE I., *Curs practic de limba latină*. Pentru elevi şi studenţi. Culegere de texte comentate cu un compendiu de gramatică (fonetică, morfologie şi sintaxă) şi un vocabular latin-român. Ediţia a 2-a, îmbunătăţită şi adăugită, Galaţi, PF, 1998, 296 p.

1844. ŞERBAN, SERGIU, *Literatură, teoria literaturii, stilistică*. Ghid didactic, Bacău, ConvDid, 1998, 288 p. Rec.: Mihai Semenov, ConvDid, **9**, nr. 27, 1998, 63.

1845. ŞERBAN, VASILE, *Fonetica*, Timişoara, EAugusta, 1997, 127 p.

1846. ŞERBĂNESCU, ANDRA, *Avantajele alternativei*, Vineri (supl. la Dilema), **2**, nr. 4, 1998, 7.

1847. ŞERBĂNESCU, ANDRA, *Cum predăm limba română după manualele alternative?*, LL, **43**, nr. 2, 1998, 108–114 [Engl. Ab.].

1848. ŞERDEANU, MONICA, ŞERDEANU, ION, *Texte literare comentate pentru admiterea în licee şi şcoli profesionale*, Cluj-Napoca, EDacia, 1998, 128 p.

1849. ŞLAPAC, STELA, *Dificultăţi ale gramaticii engleze*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 206 p. Rec: Raluca Alexandru, RLib, nr. 2622, 7 n. 1998, 11.

1850. ŞTEFAN, ANDRA, *Limba germană*. Gramatică şi exerciţii, Bucureşti, Corint, 1998, 232 p. Rec.: M. B., RLib, nr. 2399, 17 febr. 1998, 11.

1851. ŞTEFAN, BIANCA, *Locuţiunile în limba română*. Definiţii şi modele de analiză. Exerciţii rezolvate. Texte propuse pentru analiză, Bucureşti, ECorint, 1998, 102 p. (**Literatură. Gramatică. Dicţionare**, 1).

1852. ŞTEFAN, M., GHEORGHE N., *Abecedar pentru şcolile de ambliopi*, Bucureşti, EDP, 1998, 216 p. (MEN).

1853. ŞTEFANOVICI, ANDA, IAŢCU, TATIANA, *Grammar*. Exercises (the preposition, the verb). Pentru uzul studenţilor, Târgu-Mureş, 1998, [fnp] multigr. (UPMTM).

1854. ŞTEFANOVICI, SMARANDA, IAŢCU, TATIANA, *The Preposition*. A Book of Exercises for Students, Târgu-Mureş, EUPM, 1998, 75 p.

1855. ŞTEFĂNESCU-DRĂGĂNEŞTI, VIRGILIU, *Limba engleză*. Manual pentru clasa a X-a, Bucureşti, EDP, 1998, 163 p. (MEN).

1856. ŞTEFĂNESCU-DRĂGĂNEŞTI, VIRGILIU, VOINEA, AURELIA, *Limba engleză*. Manual pentru anul VI (clasa a XI-a), a doua limbă de studiu, Bucureşti, EDP, 1998, 163 p. (MEN).

1857. TABARCEA, CEZAR (coordonator), VLAD, CARMEN, MUSTĂCIOSU, MARIA, OPRIŞOR, GEORGETA, *Gramatica limbii române pentru bacalaureat, admitere în licee şi facultăţi*. În conformitate cu programele şi manualele şcolare elaborate şi aprobate de Ministerul Educaţiei Naţionale, Bucureşti, EConstelaţii, 1998, 292 p. [ed. revizuită].

1858. TACHE, NICULAE, *Sinonime prinse-n în rime*. Ilustraţii: Şerban Andreescu, Bucureşti, Teora, 1998, 39 p.

1859. TATAR, VASILE, *Gramatica elementară a limbii latine. Dicţionar român-latin*, Bucureşti, Corint, 1998, 160 p. (**Gramatică. Dicţionare**). Rec.: M. B., RLib, nr. 2649, 11 oct. 1998, 2.

1860. TĂNASE-BOGDĂNEŢ, ILEANA, *Limba italiană*. Manual pentru clasa a VIII-a, Bucureşti, EDP, 1998, 152 p. (MEN).

1861. TĂNASE-BOGDĂNEŢ, ILEANA, NEGRIŢESCU, VALENTINA, *Limba italiană*. Manual pentru anul I, clasa a VI-a (a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 176 p. (MEN).

1862. TĂNASE-BOGDĂNEŢ, ILEANA, NEGRIŢESCU, VALENTINA, *Limba italiană*. Manual pentru anul II, clasa a VII-a (a doua limbă de studiu), Bucureşti, EDP, 1998, 124 p. (MEN).

1863. TĂNASE-BOGDĂNEŢ, ILEANA, RĂDUŢIU, PETRUŢA, *Limba italiană*. Manual pentru clasa a VI-a, Bucureşti, EDP, 1996, 248 p. (MEÎ).

1864. TĂNASE-BOGDĂNEŢ, ILEANA, RĂDUŢIU, PETRUŢA, *Limba italiană*. Manual pentru clasa a VII-a, Bucureşti, EDP, 1998, 204 p. (MEN).

1865. TĂNASE-BOGDĂNEŢ, ILEANA, NEGRIŢESCU, VALENTINA, VOICU, PAULA, LOCUSTEANU, RODICA, *Limba italiană*. Manual pentru clasa a IX-a, Bucureşti, EDP, 1997, 264 p. (MEN); ed. din 1998, 264 p. (MEÎ).

1866. TETEAN, DIANA, *Limba rusă*. Manual pentru clasa a X-a, Bucureşti, EDP, 1998, 280 p. (MEN).

1867. TÍMÁR, ESZTER, *Limba engleză în teste şi exerciţii*. Traducere de Anca Sevcenco, Bucureşti, Teora, 1998, 144 p. [pe cop.: Nemzeti Tankönyvkiadó; trad. vol. *Angolul közep- es felsöfokon*, Budapest, 1996].

1868. TOANĂ, GABRIELA, *Comentarii şi teste pentru bacalaureat la limba engleză*. Subiecte date la bacalaureat 1992–1998. Subiecte date la admiterea în facultate (coordonatori: Steluţa Istrătescu, Cătălina Enescu Stătescu), [Piteşti], Paralela 45, 1998, 188 p.

1869. TOMA, DOLORES, *Exerciţii de traducere (română-franceză)*. Revăzute de Henri Wilhelm, Bucureşti, Polirom – EBabel, 1998, 192 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1897**; **39**, 1996, nr. **1760**.

1870. TOMA, ION, *Limba română contemporană*, Bucureşti, Niculescu, 1998, 328 p.

1871. TOMA, ION, BUDICĂ, MARIN, *Limba şi literatura română pentru bacalaureat şi admitere în învăţământul superior*. Referinţe critice semnificative. Ediţia a II-a, Craiova, Aius, 1998, 288 p. (**Admitere**, 2). Vezi BRL, **37**, 1994, nr. **2048**.

1872. TOMA, ION, DINCĂ, IOANA, *Limba română*. Stilistică şi compoziţie – compendiu, antologie, exerciţii, Bucureşti, Niculescu, 1998, 179 p. [pe cop.: pentru elevi de gimnaziu, liceu, profesori şi specialişti].

1873. TOMICI, MILE, *Limba sârbă contemporană (fonetică, ortografie, ortoepie, morfologie, sintaxă, lexic, dicţionar minimal sârb-român şi român-sârb). Sovremeni srpski jezik (fonetika, pravopis, ortoepija, morfologija, sintaksa, leksik i dva minimalna rečnik: srpsko-rumunski;*

rumunsko-srpski), Constanţa, TUO, 1998, 308 p. (UO. FLT) [Dicţionar sârb-român (p. 193–256) şi român-sârb (p. 257–307); cu bibl. (p. 308)].

1874. TULBĂ, ANA, SOFRONIE, CONSTANŢA, *Limba română. Caietul elevului*. Clasa a VII-a. Partea I. Bucureşti, Corint, 1998, 206 p.

1875. TURCU, FULVIA, *Engleza de afaceri în economia de piaţă*, Bucureşti, EUranus, [f. a.], 580 p. (Centrul de Perfecţionare, Consultanţă şi Management pentru Comerţ Internaţional. S. C. PERCOMEX S. A.).

1876. TURCU, FULVIA, *English for Economic Studies*, Bucureşti, [APASE], 1998, [fnp]. (ASE. CLGCA).

1877. ŢĂRANU, MARIANA, *English Reader*, Bucureşti, Corint, 1998, 236 p. Rec.: M. B., RLib, nr. 2400, 18 febr. 1998, 11.

1878. ŢĂRANU, MARIANA, *Limba engleză*. Gramatică şi exerciţii, Bucureşti, Corint, 1998, 212 p. Rec.: M. B., RLib, nr. 2400, 18 febr. 1998, 1.

1879. ŢILICĂ, DANA SILVIA, *Ghid gramatical. Limba italiană*. Editor: Marieta Nicolau Plămădeală, Bucureşti, EJunior, [f. a.], 44 p. (**Mentor Junior**) [pe cop.: Tabele gramaticale. Morfologie].

1880. UNGUREANU, DOINA, *Teste de literatură română pentru examenele de bacalaureat şi de admitere la facultate*, Bucureşti, EDP, 1998, 176 p. (MEN).

1881. VANŢIU, GEORGETA, BORDEIANU, ELENA, *Limba spaniolă*. Manual pentru clasa a VIII-a, Bucureşti, EDP, 1998, 152 p. (MEN).

1882. VASILE, CORNELIU, BURNEI, ANA, *Engleza pentru şcolari*. Teste rezolvate, Bucureşti, Niculescu, 1998, 140 p. [cu bibl. p. 137–140].

1883. VASILESCU, ANDRA, ROGOJINARU, ADELA, VASILESCU, MIRCEA, *Limba română*. Comunicare orală, comunicare scrisă, comunicare corectă. Manual pentru clasa a VI-a, Bucureşti, ALL, 1998, 223 p. Rec.: Viorica Pricopie, *Repetabila Golgotă*, TribÎnv, **9**, nr. 452, 22 sept. 1998, 4.

1884. VASILESCU, ANDRA, ROGOJINARU, ADELA, VASILESCU, MIRCEA, *Limba română*. Comunicare orală, comunicare scrisă, comunicare corectă. Manual pentru clasa a VI-a. Ghidul profesorului, Bucureşti, ALL, 1998, [fnp].

1885. VĂLEANU, DANIELA, *Improve Your English with Teddy*. Exerciţii pentru limba engleză. Clasa a IV-a, Bucureşti, ECoresi, 1998, 64 p. (**Caietele didactice Coresi**).

1886. VĂLEANU, DANIELA, *Practice English with Kitty*. Exerciţii pentru limba engleză. Clasa a III-a, Bucureşti, Coresi, 1998, 64 p.

1887. VĂLEANU, DANIELA, *Start English with Bambi*. Limba engleză pentru grădiniţă şi clasa I – perioada orală, Timişoara, EMirton, 1998, 46 p. [cu il.].

1889. VINŢELER, ONUFRIE, ARDELEAN, ODARCA, *Limba rusă*. Manual pentru clasa a XI-a, Bucureşti, EDP, 1998, 224 p.

1890. VINŢI-FILIMON, ELENA, *Exerciţii pentru admiterea în facultăţi, colegii şi licee*. Fişe recapitulative. Exerciţii cu cerinţe diferite. Teste grilă, Bucureşti, ELucman, 1998, 288 p.

1891. VIŞAN, FLORENTINA, *Gramatica limbii chineze*, Bucureşti, EUB, 1997, [fnp].

1892. VIŞAN, FLORENTINA, *Gramatica limbii chineze*. I. Morfologia, Bucureşti, EUB, [f. a.], 320 p.

1893. VIŞAN, MONICA, *Metodă rapidă de învăţare a gramaticii limbii engleze*. Exerciţii. Vol. I. Ediţie revăzută şi adăugită, [f. l.], EFY, [f. a.], 171 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1918**, **1919**.

1894. VLAD, EDUARD, *English Group Grammar*, Constanţa, [f. e.], 1998, 136 p. (UO).

1895. VLAD, FELICIA, *Gramatica vorbită*. Curs rapid de limbă română – nivel mediu, Timişoara, TUVT, 1998, 61 p. (UVT).

1896. VLAD, FELICIA, *Limba română* – nivel mediu. Conversaţie. Gramatică. Cursuri de vară. Ediţia a III-a, Timişoara, TUVT, 1998, 17 p. (UVT).

1897. VLAD, FELICIA, *Limba română* – nivel mediu. Interpretare de text. Conversaţie. Ediţia a III-a, Timişoara, TUVT, 1998, 78 p. (UVT).

1898. VLĂDOIU, ION, *Engleza fără meditator*. Anul I (a doua limbă de studiu). Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, E AN-DA, [f. a.], 160 p. Rec.: R. C., RLib, nr. 2404, 23 febr. 1998, 11.

1899. VOICAN, ION, VOICAN, ELENA, *Limba română*. Exerciţii pentru admiterea în liceu şi facultăţi, Bucureşti, Corint, 1998, 158 p. Rec.: A. D., RLib, nr. 2445, 11 apr. 1998, 11.

1900. VULPE, NICOLAE, RUŞTI, DOINA, *Gramatica română*. Exerciţii cu cheie pentru examenul de capacitate, admitere la facultate, concursuri şcolare, în conformitate cu Programa şcolară pentru examenul de capacitate, elaborată de Ministerul Educaţiei Naţionale, Bucureşti, EUE, 1998, 154 p.

1901. WALTER, HENRIETTE, *Limba franceză în timp şi spaţiu*. Traducere de Maria Pavel, Iaşi, CED, 1998, 271 p. (**Hexagon**, 5) [trad. vol. *Le français dans tous les sens*].

1902. WILKES, ANGELA, *Franceza pentru începători*. Ilustraţii: John Schackell. Traducere: Claudia Eftimie, Oradea, Aquila'93, 1998, 48 p. [trad. vol. *French for Beginners*, London, Usborne Publishing].

1903. WILKES, ANGELA, *Germana pentru începători*. Ilustraţii: John Schackell. Traducere: Corneliu Dan, Oradea, Aquila'93, 1998, 48 p. [trad. vol. *German for Beginners*, London, Usborne Publishing].

1904. WILKES, ANGELA, *Italiana pentru începători*. Ilustraţii: John Shackell. Proiectat de Roger Priddy. Traducere: Ramona-Ondine Fodor, Oradea, Aquila'93, 1998, 48 p. [trad. vol. *Italian for Beginners*].

1905. *** *Admiterea 1997*. Subiecte şi baremuri de corectare. Facultatea de Drept. Facultatea de Jurnalism şi Ştiinţele Comunicării. Facultatea de Ştiinţe Politice şi Administrative, Bucureşti, EUB, 1998, 35 p. (UB. CIOCP).

1906. *** *Admiterea 1997*. Subiecte şi baremuri de corectare. Facultatea de Filosofie. Facultatea de Istorie. Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine. Facultatea de Litere. Facultatea de Psihologie, Pedagogie, Sociologie şi Asistenţă Socială. Facultatea de Teologie Ortodoxă. Facultatea de Teologie Romano-Catolică şi Asistenţă Socială. Facultatea de Teologie Baptistă, Bucureşti, EUB, 1998, 143 p. (UB. CIOCP).

1907. *** *Analize literare* pentru bacalaureat şi admitere la facultate. Ediţie revăzută şi îmbunătăţită, Bucureşti, EJunior, [f. a.], 288 p. (Seria **Junior**) [pe cop.: Literatură română. În conformitate cu programa şi manualele de limba şi literatura română, aprobate de Ministerul Învăţământului; cu texte de George Călinescu, Constantin Ciopraga, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Dumitru Micu, Florin Mihăilescu, Alexandru Piru, Ion Rotaru, G. I. Tohăneanu, Tudor Vianu]. Rec.: R. C., RLib, nr. 2401, 19 febr. 1998, 11.

1908. *** *Autoverificare şi autoevaluare la limba română*, Bucureşti, EUTr, 1998, [fnp]. Rec.: Genica Stănciulescu, Ziua, **5**, nr. 1215, 20–21 iunie 1998, 4.

1909. *** *BAC '98*, Subiecte pentru examenul oral [la Literatura română, Limba română, Literatură pentru copii, Literatură universală, Limbi străine: engleză, franceză, spaniolă, italiană, germană, latină, elină, Bucureşti, [f. e.], 1998, 32 p.

1910. *** *Engleza pentru începători*. Exemplu de lecţie, Bucureşti, [f. e.], 1998, 20 p. (Institutul European de Cursuri prin Corespondenţă EUROCOR).

1911. *** *English for Science & Technology*, Bucharest, CPH, The British Council, 1998, 160 p. (**Prosper with English**. Co-ordinated by the British Council Romania) [pe cop.: E.S.T.].

1912. *** *Ghid de conversaţie englez-român*, Cluj-Napoca, [EHipparion], 1998, 64 p. (Colecţia **Micul poliglot**).

1913. *** *Ghid de conversaţie român-englez*, Cluj-Napoca, EHipparion, 1998, 64 p. (Colecţia **Micul poliglot**).

1914. *** *Ghid de conversaţie român-englez. Expresii uzuale*. Timpul. Vremea. Continentele. Statele. Profesiunea. Autostopul. La vamă. Sănătatea. La bancă. Cumpărături. Magazine. La hotel. La restaurant. Cadouri. La oficiul poştal. Scrisori. La cinema. Sporturi. Redactor-responsabil: Ana-Maria Filoteanu, Bucureşti, Teora, 1998, 224 p. [prima ed. 1996; retipărire 1997 şi 1998]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1935**; **39**, 1996, nr. **1788**.

1915. *** *Ghid de conversaţie român-maghiar. Expresii uzuale*. Timpul. Vremea. Profesiunea. La vamă. Sănătatea. La bancă. La cumpărături. În magazin. La restaurant. La oficiul poştal. La cinema. Sporturi, Bucureşti, Teora, 1998, 214 p. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1937**.

1916. *** *Ghid gramatical al limbii franceze*, Cluj–Napoca, [EHipparion], 1998, 63 p. (Colecţia **Micul poliglot**).

1917. *** *Ghid gramatical. Limba franceză*. Editor: Marieta Nicolau Plămădeală, Bucureşti, EJunior, [f. a.], 33 p. (**Mentor Junior**) [pe cop.: Tabele gramaticale. Morfologie].

1918. *** *Ghid gramatical. Limba germană*. Coordonator ediţie: Monica Livia Plămădeală. Editor : Marieta Nicolau, Bucureşti, EJunior, [f. a.], 32 p. (**Mentor Junior**) [pe cop.: Tabele gramaticale. Morfologie].

1919. *** *Ghid gramatical. Limba latină*. Coordonator: Dana Silvia Ţilică. Editor: Marieta Nicolau Plămădeală, Bucureşti, EJunior, [f. a.], 40 p. (**Mentor Junior**) [pe cop.: Tabele gramaticale. Morfologie].

1920. *** *Ghid gramatical . Limba rusă*. Autor: Andrei Ivanov. Editor: Marieta Nicolau Plămădeală, Bucureşti, EJunior, [f. a.], 40 p. (**Mentor Junior**) [pe cop.: Tabele gramaticale. Morfologie].

1921. *** *Lecturi suplimentare pentru clasa a IV-a*, Bucureşti, ECoresi, 1998, 128 p.

1922. *** *Lesebuch und Sprachlehre*. Für die IV Klasse, Bucureşti, EDP, 1998, 264 p. (MEN).

1923. *** *Limba engleză pentru grupa pregătitoare*. Coordonatorul lucrării: Cristina Ionescu, Bucureşti, Aramis, 1998, 64 p. [cu il.].

1924. *** *Limba română*. Limbă şi stil, punctuaţie şi ortografie, vocabular, fonetică şi fonologie, gramatică (morfologia). Manual pentru clasele a IX-a şi a X-a (Şcoli normale, licee şi clase cu profil umanist). Autori: Elena Berea-Găgeanu, Doina Moigrădeanu, Florin D. Popescu, Cezar Tabarcea. Coordonator: Florin D. Popescu, Bucureşti, EDP, 1998, 204 p. (MEN).

1925. *** *Limba română pentru admiterea în învăţământul superior*, Bucureşti, ESC, 1997, [fnp]. Rec.: Aida Dănăilă, RLib, nr. 2246, 15 aug. 1997, 11.

1926. *** *Mic ghid de conversaţie român-esperanto-francez-german*. Pentru uzul studenţilor. Coordonator: I. F. Bociort. Versiunea română şi esperanto: Elisabeta Ursuleanu. La version française: Dominique During. Deutsche Fassung: Alice Ruda, Timişoara, EMirton, 1998, 114 p.

1927. *** *Relaţia autor – narator în manualele alternative*, ConvDid, **9**, nr. 27, 1998, 58–62.

1928. *** *Sinteze şi exerciţii de limba şi literatura engleză pentru examenele de bacalaureat şi admitere*. Coordonatori: Hortensia Pârlog, Pia Brânzeu. Autori: Rodica Borşa, Pia Brânzeu, Sorina Ciutacu, Luminiţa Frenţiu, Codruţa Goşa, Mihăiţă Horezeanu, Corina Iordache, Gabriel Matei, Luminiţa Niculescu, Hortensia Pârlog, Simona Rotariu, Maria Teleagă, Mihaela Tilincă. Ediţia a III-a, revăzută şi adăugită, Timişoara, Amarcord, 1998, 272 p. (CLLE. UT) (Seria **BAC-ADMIS**). Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1700**.

1929. *** *The Time Traveller:* Selected short stories from Wales as a foreign language. Edited by Petru Iamandi and Raymond Humphreys, Galaţi, EPF, 1998, 116 p. (Colecţia **Lecturi pentru cei ce studiază limba engleză**).

VEZI şi nr. **160**, 1289.

Recenzii

1930. A. D., *Verbul francez*, RLib, nr. 2439, 4 apr. 1998, 11 [de Maria Tabacu, ELogos, 1996]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1757**.

1931. AUGUSTIN, M., *Fotoliul cititorului*, Dreptatea, nr. 172, 1998, 13 [Gh. Bulgăr, Marcel Crihană, *Limbaj şi artă literară în opera scriitorilor români ...*, 1997]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1687**.

1932. BLAGA, OCTAVIAN, *Cărţi ale universitarilor orădeni*, Crişana, **6**, nr. 3, 1998, 9 [Maria Vulişici-Alexandrescu, *Sintaxa limbii române*, 1995]. Vezi BRL, **38**, 1995, nr. **1738**.

1933. BRĂDIŞTEANU, GEORGETA, Eleonora Zamşa, *Limba română, învăţare-testare*, Bucureşti, EArhetip, 1997, 392 p., LLR, **27**, nr. 2, 1998, 61. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1929**.

1934. E. CH., *Limba germană fără profesor*, RLib, nr. 2656, 19 dec. 1998, 11 [continuarea volumului *Deutsch Allein*, Bucureşti, Niculescu].

1935. FRUNZĂ, MONICA, Alfred Jeanrenaud, *Langue française contemporaine. Morphologie et syntaxe*, Iaşi, Polirom, 1996 [...], AUILLS, **1**, 1998, 156. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1639**.

1936. G. S., *A apărut volumul „Exerciţii de traducere"*, Ziua, **5**, nr. 1234, 13 iul. 1998, 4 [de Dolores Toma, 1997, 1996]. Vezi BRL **40**, 1997, nr. **1897**; **39**, 1996, nr. **1760**.

1937. G[UŢĂ], B[OGDAN], *Metoda „Junior" pentru învăţarea limbii franceze*, AL, nr. 42, 2 (în Azi, nr. 1676, 2 mart. 1998) [despre donaţia guvernului francez a 20.000 de ex. dintr-un manual de limba franceză pentru clasa a IV-a realizat de MEN şi apărut la RAO Educational, în colaborare cu Hatier-Didier, Paris].

1938. GUŢĂ, BOGDAN, *Teste de franceză*, AL, nr. 36, 2 (în Azi, nr. 1646, 19 ian. 1998) [Niculina Cercel, *Tests pour vérifier et enrichir vos connaissances de français*. Teste pentru verificarea şi îmbogăţirea cunoştinţelor de limbă franceză, ed. Palmyra, 1997]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1694**.

1939. L. P., *Lexicon al simbolurilor biblice la Humanitas*, Curentul, **2**, nr. 16, 22 ian. 1998, 10 [Maurice Cocagnac, *Simbolurile biblice*, 1997]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **861**.

1940. MIHĂILĂ, VALERIU, *Un sprijin în formarea profesorului*, VMed, nr. 12, 1998, 7 [Mioara Mincu, Doina Bratu, *Curs de limba franceză pentru învăţământul medical*, Bucureşti, Corint, 1996]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1661**.

1941. M. P. B., *Un om talentat pe care nu-l interesează banii este foarte greu îmblânzit*, Curentul, **2**, nr. 118, 25 mai 1998, 22 [Mihai Coman (coordonator), *Manual de jurnalism. Tehnici fundamentale de redactare*, EPolirom (**Collegium**), 1997]. Vezi nr. **1563** şi BRL, **40**, 1997, nr. **1708**.

1942. P[LĂMĂDEALĂ], ANTONIE, *Semnalăm, semnalăm*, TelR, **146**, nr. 19–22, 1998, 8 [Maurice Cocagnac, *Simboluri biblice. Lexic teologic*, trad. de Micaela Slăvescu, Bucureşti, Humanitas, 1997]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **861**.

1943. PRELIPCEANU, NICOLAE, Maurice Cocagnac, *Simbolurile biblice. Lexic teologic*, RLib, nr. 2369, 1998, 20. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **861**.

1944. PRICOPIE, VIORICA, *Repetabila Golgotă*, TribÎnv, **9**, nr 452, 1998, 4 [Mihaela Butoi, Gh. Constantinescu-Dobridor, *Limba română*. Manual pentru clasa a VI-a, Bucureşti, EDP, 1997, 304 p.]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1546**; **38**, 1995, nr. **1581**; **35**, 1992, nr. **1298**.

1945. R. C., *Exerciţii de limba franceză pentru examenul de bacalaureat şi admiterea în învăţământul superior*, RLib, nr. 2404, 23 febr. 1998, 11 [Carmen Dinescu, *Exerciţii ...*]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1582 bis**.

1946. R. C., *Limba engleză*, RLib, nr. 2402, 20 febr. 1998, 11 [Doina Buzatu, *Comentarii literare şi exerciţii lexico-gramaticale în limba engleză pentru examenul de bacalaureat şi admiterea în învăţământul superior*, Bucureşti, 1998]. Vezi BRL, **39**, 1996, nr. **1547**.

1947. STĂNCIULESCU, GENICA, Elena Rudică & Maria Trandafir, *Limba română. Culegere de exerciţii şi teste pentru admiterea în facultăţi, colegii şi licee*, Ziua, **5**, nr. 1077, 7 ian. 1998, 2. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1874**; **39**, 1996, nr. **1731**.

1948. TOMA, ION, Ion Coteanu, *Gramatică, stilistică, compoziție*, Bucureşti, EFRM, 1997, 298 p., LLR, **27**, nr. 1, 1998, 58–59 şi ON, nr. 204, 1998, 2. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1714**.

1949. TULINESCU, MĂDĂLINA, Maurice Cocagnac, *Simboluri biblice – Lexic teologic*. Traducere din franceză de Micaela Slăvescu, 411 p., Cotidianul, **8**, nr. 21, 28 ian. 1998, 6. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **861**.

1950. VERGU, MELANIA, CERCELESCU, ADRIAN, *„Quick English" – un produs pentru învățământul la distanță*, Adevărul, nr. 2481, 22 mai 1998, 3 [lansarea pe piața românească a programului informatic „Quick English", metodă interactivă de studiu al limbii engleze, indiferent de nivelul de cunoaştere a acesteia, produs de International Computer School (I.C.S.) şi „Mind's Eye"].

1951. V. L., *„Gramatica limbii franceze"* de Ioan Baciu, RLib, nr. 2392, 9 febr. 1998, 11 [Ioan Baciu, *Gramatica limbii franceze*, Cluj-Napoca, EEchinox (Colecția **Studium**)]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1648**.

1952. VULIŞICI ALEXANDRESCU, MARIA, *Gramatica limbii române pentru admiterea în liceu*, Aurora, **9**, 1998, 251 [de Corneliu Crăciun, Editura Aquila'93, 1997]. Vezi BRL, **40**, 1997, nr. **1716**.

1953. *** *Arta conversației predată byte cu byte*, PC Capital, nr. 4, VII (în Capital, mai 1998) [CD cu Syracusa Language System].

1954. *** *Curs de perfecționare pentru cadre didactice care predau româna în țările din jurul României*, Dreptatea, nr. 200, 1998, 13.

1955. *** *Limba franceză cu accent de Paris*, PC Capital, nr. 4, 1998, VII (în Capital, mai 1998) [CD cu Syracusa Language System].

1956. *** *Oxford University Press lansează noi manuale pentru elevii români*, Adevărul, nr. 2478, 19 mai 1998, 4 [*Pathway to English. English Scrapbook.* Manual pentru clasa a VII-a, anul şapte de studiu, OUP].

1957. *** *Survival International Communication for Professional People* de Peter Viney şi John Gurtus; *Going Places. English for Work and Travel* de Gillian Porter Ladouse – *Basic Survival, Survival English*. Study Book, Workbook (4 vol.), Cariera, nr. 2, VII (în Capital, 23 apr. 1998).

XXVI. *VARIA*

1958. ANDRIESCU, RADU, *Parfumul altei literaturi. Interviu cu Adam J. Sorkin*, AUILLS, **1**, 1998, 139–149.

1959. NICULESCU, ALEXANDRU, *Sunt un nenorocit de idealist, care mai crede într-o cauză*, Orizont, **10**, nr. 1, 1998, 8–9 [int. luat de Adriana Babeți şi Cornel Ungureanu].

1960. SALA, MARIUS, *Peisajul lingvistic românesc s-a modificat*, Cotidianul, **8**, nr. 9, 14 ian. 1998, 6 [int. luat de Laura Groza].

1961. SALA, MARIUS, *„Se lucrează voluntarist şi întâmplător"*, Vineri (supl. la Dilema), **2**, nr. 9, 1998, 15 [int. luat. de Mircea Vasilescu].

1962. SIMION, EUGEN, *Academia Română, de la Academia Militară la Academia mileniului III*, CrN, **9**, nr. 2097, 31 ian. 1998, 9 [int.].

1963. TABARCEA, CEZAR, *„Am cel mai burghez comportament cu putință"*, Curentul, **2**, nr. 30, 7–8 febr. 1998, 19 [int. luat de Victor Anghelescu].

1964. *** *Biblia, tradusă în 2.197 de limbi*, CronR, **4**, nr. 1537, 8 febr. 1998, 2.

1965. ⁎*⁎ *În ce limbă va vorbi Europa?*, Adevărul, nr. 2373, 13 ian. 1998, 4.
1966. ⁎*⁎ *„Românii continuă să fie atraşi de limba franceză, deşi vorbesc englezeşte". Ministrul de externe, Andrei Pleşu, i-a uimit cu engleza sa impecabilă pe liderii statelor membre ale Uniunii Europene*, Libertatea, nr. 2351, 4 mai 1998, 4.

XXVII. *IN HONOREM*

1967. ALEXIANU, MARIUS, *Profil de traducteur: Traian Diaconescu*, AUILLS, **1**, 1998, 115–118.
1968. ANGHELESCU, SANDA, *Florica Dimitrescu – 70*, RLit, **31**, nr. 14, 1998, 6 [1928–1998].
1969. BADEA, GHEORGHE, *Andreas Rados – traducător*, AUILLS, **1**, 1998, 119–120.
1970. GHEŢIE, ION, *Profesorul Liviu Onu la 80 de ani*, Omagiu Liviu Onu, 1997, 3 [1917–1997].
1971. HOSSU-LONGIN, VALENTIN, *Să nu-i uităm pe aromâni!*, RLib, nr. 2466, 9 mai 1998, 14; acelaşi text şi în nr. 2472, 16 mai, 7 [Matilda Caragiu-Marioţeanu – 70].
1972. LIVESCU, MICHAELA, ŞANDRU-MEHEDINŢI, TUDORA, ***Laudatio***, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 7–11.
1973. POP, ION, ***Laudatio***, Hommage Jean Starobinski, 1997, 5–11.
1974. PREDA, IOAN AUREL, *Portretul unei doamne. Ana Cartianu, la 90 de ani*, RLib, nr. 2402, 20 febr. 1998, 20 [1908–1998].
1975. R. R., *Profesorul Alexandru Niculescu – Doctor Honoris Causa la Timişoara*, RLib, nr. 2620, 5 n. 1998, 20.
1976. SALA, MARIUS, *Maria Iliescu, aşa cum am cunoscut-o*, Omagiu Maria Iliescu, 1998, 16–17.
1977. ŞTEFAN, MARIANA, *„Nici pensionare, nici 70 de ani". Lingviştii Alexandru Niculescu şi Florica Dimitrescu, sărbătoriţi la Alma Mater*, RLib, nr. 2630, 17 n. 1998, 20 [1928–1998].
1978. VAIMBERG, S., *Conf. dr. Siegfried Wolf la a 65-a aniversare*, RS, **35**, 1997 (1998), 333–342 [1932–1997; lista de lucrări p. 336–342].
1979. VAIMBERG, S., *Prof. Victor Vascenco la a 70-a aniversare*, RS, **35**, 1997 (1998), 343–369 [1927–1997; lista de lucrări p. 349–369].
1980. VINŢELER, O., *Profesorul Ivan Evseev la 60 de ani*, RS, **35**, 1997 (1998), 329–331 [1937–1997].
1981. ⁎*⁎ *Profesorul Alf Lombard la 90 de ani*, AA, **126**, vol. III, 1992, 283 [1905–1995].
1982. ⁎*⁎ *Samuel Stein – 85*, RealE, **43**, nr. 66–67, 1998, 18 [1913–1998].

VEZI şi nr. 262, 287.

XXVIII. *IN MEMORIAM*

1983. BULGĂR, GH., *Alain Guillermou (1913–1998) – In memoriam*, LL, **43**, nr. 3–4, 1998, 104–114.
1984. CÂNDROVEANU, HRISTU, *Domnul Ion Coteanu*, Deşteptarea, **8**, nr. 1, 1998, 4, 5 [1920–1997].
1985. JANOWSKA-LASCAR, RADOSŁAWA, *Kazimiera Ittakowiczówna*, AUILLS, **1**, 1998, 121–122 [– 1998].

1986. RAVEICA, TITUS, *Prof. univ. dr. Grigore Vereş. Gânduri la moartea unui înţelept (1)*, RM, **9**, nr. 429, 1998, 4; *(2)*, nr. 430, 4; *(3)*, nr. 431, 5; *(4)*, nr. 432, 5; *(5)*, nr. 433, 4 [la rubr.: Memoria amfiteatrelor].

1987. SALA, MARIUS, *Ion Coteanu, autentic om de ştiinţă, profesor prin vocaţie*, Academica, **8**, nr. 4, 1998, 28–29 [1920–1997].

1988. TRAIAN, ILIE, ***In memoriam*** *Ion Coteanu (1920–1997). Un om pentru limba română*, CrRom, **10**, nr. 1998, 16.

1989. *** ***In memoriam***, Academica, **8**, nr. 3, 1998, 31 [anunţul încetării din viaţă a acad. Ion Coteanu, 1920–1997].

1990. *** *Petru Creţia*, 22, **8**, nr. 16, 1997, 8–9 [antologie de articole, scrisori de la sau despre P. Creţia, semnate de G. Adameşteanu, G. Liiceanu].

VEZI şi nr. 264, 276, 277.

*ABREVIERI ŞI SIGLE**

AA = *Analele Academiei Române*. Seria a V-a, Bucureşti, EAR, **1**, 1952 [**130**, 1996]; *Acad.*, *acad.* = academician(ul), academicieni(i); **Academica** = *Academica*. Revistă de ştiinţă, cultură şi artă. Director fondator: Mihai Drăgănescu. Director: Eugen Simion. Redactor-şef: Mircea Măciu, Bucureşti, **1**, 1990 [**8**, nr. 12, 1998]; **ACinAn** = *Al cincilea anotimp*. Revistă de cultură. Apare la Oradea, **1**, 1997 [**2**, nr. 2, 1998]; **AdE** = *Adevărul economic*. Săptămânal pentru oamenii de afaceri. Director: dr. Viorel Sălăgean, Bucureşti, **1**, 1992 [nr. 52, 1998]; **Adevărul** = *Adevărul*. Ziar naţional independent. Fondat 1888. Seria a cincea, Bucureşti [nr. 2268, 31 dec. 1998]; **AdLA** = *Adevărul literar şi artistic*. Săptămânal de cultură şi atitudine. Redactor-şef: Cristian Tudor Popescu, Bucureşti, 1, 1991 [**6**, nr. 1148, 1998]; *Adria Press* = Adria Press, Bucureşti [editură]; *AEEB* = Académie d'Etudes Economiques de Bucarest; *AES* = Academy of Economic Studies, Bucharest; **A Hét** = *A Hét*. Társadalom – Művelődés – Tudomány – Környezetvédelem. Főszerkesztő Gálfalvi Zsolt. Főszerkesztő – helyeltes Ágoston Hugó. Szerkesztőség és kiadóhivata, Bucureşti, Kiadjia e Művelődésügyi Minisztérium. Támogataja Soros Alopítvány, Bucureşti **1**, 1979; [**29**, nr. 51, 1998]; *AÎSM* = Academia de Înalte Studii Militare, Bucureşti; *AIUS* = AIUS, Craiova [editură]; **AL** = *Azi literar*. Supliment la ziarul *Azi*; **Albanezul** = *Albanezul*. Fondat în anul 1888. Serie nouă. Revistă editată de Uniunea Culturală a Albanezilor din România. Redactor-şef: Gelku Maksutovici (Xhelku Maksuti), Bucureşti, **1**, 1990 [**6**, nr. 12, 1998]; *Albatros* = Albatros, Bucureşti [editură]; **Albina** = *Albina*. Revistă de cultură pentru sate. Fondată de Spiru Haret în 1897. Publicaţie lunară a Ministerului Culturii, Bucureşti, **1**, 1897 [**100**, nr. 9, 1998]; **Aldine** = *Aldine*. Supliment la ziarul *România liberă*. Redactor-coordonator: Mihai Creangă, Bucureşti, **1**, 1996 [nr. 133, 19 dec. 1998]; *alf.* = alfabet; *All* = All, Bucureşti [editură] v. şi *EAll*; *AllE* = All Educational, Bucureşti v. şi *ALLE*; *ALLE* = ALL Educational, Bucureşti v. şi *AllE*; **AltBan** = *Altarul Banatului*. Revista Arhiepiscopiei Timişoarei, Episcopiei Aradului şi Episcopiei Caransebeşului. Serie nouă, Timişoara, **1**, 1990 [**9**, 1998]; *Alutus* = Alutus, Bucureşti [editură]; *Alutus-D* = Alutus-Didactic, Bucureşti [editură]; **AMN** = *Acta Musei*

* Prescurtările culese cu caractere **aldine drepte** (numite şi **seminegre**, astăzi, **bolds**) sunt ***sigle***, care trimit la cărţi, la culegeri şi la publicaţii periodice sau seriale; cele culese cu caractere *cursive albe* (astăzi, *italics*) sunt prescurtări ale unor termeni bibliografici uzuali sau ale unor instituţii de învăţământ superior, ştiinţifice, culturale etc. Parantezele drepte „[ ]" la publicaţiile periodice şi seriale indică ultimele numere fişate; indicaţia „inc." de la sfârşitul acestor paranteze arată goluri (mari) în colecţia din anul respectiv, consultată la BCUB, BNR, BAR, BCP sau la alte biblioteci.

Napocensis, Cluj-Napoca (Ministerul Culturii. Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei), Cluj-Napoca, **1**, 1963 [**35**, nr. 1, 1988]; **AMP** = *Acta Musei Porolissensis*, Zalău, 1977 (Muzeul Judeţean de Istorie şi Artă din Zalău); *an.* = anexă, anexa, anexe(le); **Anale** = *Anale*. Seria *Filologie şi Relaţii Publice* (UTib), Timişoara, [f. e.], **1**, 1992 [**7**, 1998]; **AnB** = *Analele Banatului*. Serie nouă. **AnBr** = *Analele Brăilei*. Revistă de cultură regională. Serie nouă. Brăila, **1**, 1991 (MBr) [**2**, nr. 2, 1996]; **AnDobr** = *Analele Dobrogei*. Serie nouă, Constanţa, 1, 1995 [**4**, nr. 1, 1998]; **ANIEF** = *Anuarul Institutului de Etnografie şi Folclor „Constantin Brăiloiu"*. Serie nouă, Bucureşti, EAR, **1**, 1990 [**8**, 1997]; **AnIst-Iaşi** = *Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol" din Iaşi*, Iaşi **1**, 1964 (AR. Fil. Iaşi) [**34**, 1997]; *ANS* = Agenţia Naţională Socrates; **Antares** = *Antares. Arheologie–istorie*, Timişoara, EMuseion, 1, 1992 (Muzeul Banatului) [**3**, 1994]; **AO** = *Arhivele Olteniei*. Serie nouă, Bucureşti, EAR, **1**, 1981 (AR. ICSU „C. S. Nicolaescu-Plopşor" Craiova) [**12**, 1997]; *APASE* = Atelier Poligrafic. Academia de Studii Economice, Bucureşti; *apr.* = aprilie; **Apulum** = *Apulum. Arheologie. Istorie. Etnografie. Conservare*. Fondator: Ion Berciu, Alba Iulia, **1**, 1963 [**35**, 1998]; *Aquila'93* = Aquila'93, Oradea [editură]; *AR* = Academia Română, Bucureşti; *Aramis* = Aramis, Bucureşti [editură] v. şi *EAramis*; **Ararat** = *Ararat*. Periodic al Uniunii Armenilor din România. Fondat în 1924. Serie nouă. Redactor-şef: Mihai Stepan Cazizian, Bucureşti, **1**, 1990 [**9**, nr. 24, 1998]; **Arhe** = *Arhe*. Buletin de studii şi cercetări studenţeşti de istorie veche, arheologie şi epigrafie, Timişoara, TUVT, **1**, 1996 [**1**, 1996]; **Armonia** = *Armonia*. Periodic social-cultural. Editat de Centrul Internaţional Ecumenic pentru Dialog Spiritual. Fondator: dr. Ion Popescu, Bucureşti, **1**, 1993 [**6**, nr. 9–10, 1998]; *Aro* = Académie Roumaine, Bucarest; **Asachi** = *Asachi*. Revistă de cultură. Fondată în 1861 la Piatra-Neamţ, **1**, 1991 [**8**, nr. 118, 1998]; *ASE* = Academia de Studii Economice, Bucureşti; *AŞM* = Academia de Ştiinţe a Moldovei; **Astra** = *Astra*. Director: Dumitru Costel Ionescu. Redactor-şef: Daniel Ion Brumaru, Braşov, **1**, 1998 [**1**, nr. 3, 1998]; **ATN** = *Acta Technica Napocensis*. Series *Applied Mathematics*, Cluj-Napoca, **1**, 1955 [**41**, 1998] *ATM* = Academia Tehnică Militară, Bucureşti; *Atos* = Atos Bucureşti [editură]; *ATU* = Academia Trupelor de Uscat (Bucureşti); **AUB-G** = *Analele Universităţii Bucureşti. Geografie*, Bucureşti, **1**, 1951 [**46**, 1997]; **AUBMI** = *Analele Universităţii din Bucureşti. Matematică. Informatică*, Bucureşti, [TUB], **1**, 1954 [**46**, 1997]; **AUBMIS** = *Analele Universităţii Bucureşti. Matematică. Informatică*. Special issue: *Proceedings of the Annual Meeting of the Faculty of Mathematics, 28–30 November 1997*, Bucureşti, [TUB]; **AUCFS** = *Analele Universităţii din Craiova. Filosofie – Sociologie*. Serie nouă, Craiova, **1**, 1995 [nr. 1, 1995]; **AUCŞF** = *Analele Universităţii din Craiova*. Seria *Ştiinţe Filologice. Literatură română şi universală*, Craiova, **1**, 1978 [**19**, nr. 1–2, 1997]; *aug.* = august; *Augusta* = Augusta, Timişoara [editură]; **AUILLS** = *Analele Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi*. Seria *Limbi şi literaturi străine*; *Aula* = Aula, Braşov [editură]; *aut.* = autor(ul), autorului, autori(i), autorilor; **AUO-D** = *Analele Universităţii din Oradea*. Seria *Drept*. Oradea, **1**, 1992 [**5**, 1997]; **Aurora** = *Aurora*. Revistă de literatură, Oradea **1**, 1991 (Societatea Oamenilor de Ştiinţă şi a Scriitorilor din Bihor. Universitatea din Oradea), [f. e.], [**9**, 1998]; **AUSH-G** = *Analele Universităţii „Spiru Haret"*. Seria *Geografie*, Bucureşti, **1**, 1997 [**1**, 1997]; **AUSH-I** = *Analele Universităţii „Spiru Haret"*. Seria *Istorie*, Bucureşti, EFRM, **1**, 1998 [**1**, 1998]; **Azi** = *Azi*. Un ziar clar într-o lume confuză. Cotidian editat de Societatea Comercială „Ciaro" – S. A. Preşedinte: Octavian Ştireanu, Bucureşti, **1**, 1993 [nr. 1883, 24 dec. 1998].

BAR = Biblioteca Academiei Române, Bucureşti; **Bârladul** = *Bârladul*. Revistă de cultură, Bârlad, **1**, 1996 [**3**, nr. 10–11–12, 1998]; *bibl.* = bibliografie, bibliografia, bibliografii(le); *BCP* = Biblioteca Centrală Pedagogică „I. C. Petrescu", Bucureşti; *BCUB* = Biblioteca Centrală Universitară, Bucureşti; *BNR* = Biblioteca Naţională a României, Bucureşti; *BRL* = *Bibliografia românească de lingvistică*; **BucIl** = *Bucovina ilustrată*. Revistă de cultură editată de Fundaţia „Biblioteca Mioriţa", Câmpulung, **1**, 1997 [**1**, nr. 1, 1998]; *Bucovina* = Bucovina, Câmpulung [editură]; **BullPIM** = *Buletinul Institutului Politehnic din Iaşi*. Secţia I. *Mecanică. Matematică. Fizică*, Iaşi, **1**, 1953 (UTGAI); **BullAIESEE** = *Bulletin*. Association internationale d'études au sud-est européen, Bucarest, **1**, 1963 [**28–29**, 1998–1999]; **BulŞt-ATU** = *Buletin ştiinţific*, Sibiu, EATU, **1**, 1998 (MAN); **BulŞt-Iaşi** = *Buletin ştiinţific*, Iaşi E„Cugetarea", Iaşi, **1**, 1993 (FŞCM. UMKI);

BULŞtMI-Piteşti = *Buletin ştiinţific.* Seria *Matematică. Informatică*, 1, 1997; **BulŞtSU-Piteşti** = *Buletin ştiinţific.* Seria *Ştiinţe socio-umane*, Piteşti, 1, 1998 (UP); **BulTUBr** = *Buletin of the Transylvania University of Braşov.* Series B. *Mathematics. Physics. Chemistry. Medicine. Philology. Sociology*, Braşov, 1, 1995 [3, 1998]; **Bursa** = *Bursa.* Ziarul oamenilor de afaceri. Bucureşti, 1, 1990 [9, nr. 248, 22 dec. 1998].

cap. = capitol(ul), capitole(le); **Capital** = *Capital.* Publicaţie editată de Casa de Editură Capital S. R. L. Director executiv: Valentin Negoiţă. Redactor-şef: Ionuţ Popescu; *Carminis* = Carminis, Piteşti [editură] v. şi *ECarminis*; **Carpica** = *Carpica.* Consiliul Judeţean Bacău. Muzeul Judeţean de Istorie „Iulian Antonescu", Bacău; 1, 1972 [26, nr. 1, 1998]; *Cartimpex* = Cartimpex, Cluj-Napoca [editură] v. şi *ECartimpex*; **Carusel** = *Carusel.* Revistă de divertisment. Coordonator: Ana Mod [supliment la *Azi*], 1, 1989 [9, nr. 1742, 20 dec. 1998]; *CCD* = Casa Corpului Didactic; **Ccr** = *Curierul creştin.* Bilunar independent, Bucureşti, 1, 1993 [6, nr. 25–26, 1998]; **CCrit** = *Caiete critice.* Revistă lunară de critică literară şi informaţie ştiinţifică. Revistă editată de Grupul Interdisciplinar de Reflecţie în colaborare cu Academia Română. Director: Eugen Simion, Bucureşti, 1, 1990 [nr. 1–2, 1997]; *CCŞ* = Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca [editură]; **CGL** = *Curierul Ginta latină.* Publicaţie a Societăţii Culturale „Ginta latină", Iaşi, 1, 1993 [8, nr. 3, 1997; inc.]; **ChemCr** = *Chemarea creştină*; *chim.* = chimice; **CI** = *Coloana infinitului.* Revistă de cultură. Revista apare lunar sub egida Asociaţiei Culturale „Constantin Brâncuşi", Timişoara, 1, 1998 [1, nr. 11, 1998]; **CIE** = *Contemporanul. Ideea europeană.* Fondat în 1881. Revistă naţională de cultură, politică şi ştiinţă. Director: Nicolae Breban, [Bucureşti], 1, 1990 [nr. 25, 1998]; *CLGCC*= Catedra de Limbi Germanice şi Corespondenţă Comercială; *CLLE* = Catedra de limba şi literatura engleză; *CLR* = Catedra de limba română; *Clusium* = Clusium, Cluj-Napoca [editură] v. şi *EClusium*; *Cman* = Catedra de Management; **CN** = *Cultura naţională.* Săptămânal al Ministerului Culturii. Director: Mircea Tomuş, Bucureşti, 1, 1996 [1, nr. 18, 1996]; **CNB** vezi nr. 66; **Colloquium** = *Colloquium.* Revistă lunară de literatură-arte a Editurii Geea. Director: Elena Condrei. Redactor-şef: Valeria Topa, 1, 1997 [nr. 2, 1998]; **Concepte** = *Concepte.* Primul jurnal al profesioniştilor din comunicaţie, Bucureşti, 1, 1998 [nr. 3, 1998]; *cond.* = conducător; *Conphys* = Conphys, Râmnicu-Vâlcea [editură]; *Conspress* = Conspress, Bucureşti [editură]; **ConvDid** = *Convorbiri didactice.* Limba română pentru învăţământul preuniversitar. Director: Mihai Semenov, Bacău, 1, 1990 [12, 1998]; *coord.* = coordonator(ul); coordonatori(i); *cop.* = copertă, coperta, coperte(le); *Coresi* = Editura Coresi, Bucureşti v. şi *ECoresi*; *Corint* = Corint, Bucureşti [editură] v. şi *ECorint*; *CorP* = Corgal Press, Bacău v. şi ECORGAL *PRESS*; **COrt** = *Călăuza ortodoxă.* Periodic editat de Episcopia Dunării de Jos. Preşedinte: P. S. dr. Casian Crăciun, Galaţi, 1, 1990 [9, nr. 122, dec. 1998]; **Cotidianul** = *Cotidianul.* Ştiri. Informaţii. Ultima oră. Fondator: Ion Raţiu; *CR* = Cartea Românească, Bucureşti [editură]; **Crişana** = *Crişana.* Săptămânal independent, social-politic şi cultural. Preşedinte-director: Ioan Laza. Vicepreşedinte: Petru Sandor. Director adjunct: Valentin Buzlea, Oradea, 1, 1992 [6, nr. 8, 1998]; **CrN** = *Curierul naţional.* Ziarul *Curierul naţional* este editat de Societatea „Curierul Naţional". Director general: Valentin Păunescu, Bucureşti, 1, [nr. 2376, 31 dec. 1998]; **Cronica** = *Cronica.* Revistă de cultură. Renaştere românească, integrare europeană, Iaşi, 1, 1996 [33, nr. 10, 1998; inc.]; **CronR** = *Cronica română.* Cotidian naţional de informaţie şi opinie. Director: Horia Alexandrescu, Bucureşti, 1, 1993 [nr. 18, 31 dec. 1998]; **CrRom** = *Curierul românesc.* Fondator: Ion Heliade Rădulescu. Editor: Fundaţia Culturală Română. Revistă a românilor de pretutindeni, Bucureşti, 1, 1989 [10, nr. 12, 1998]; **CrS** = *Credinţa străbună.* Revistă editată de Episcopia Ortodoxă Română a Alba Iuliei, Alba Iulia, 1, 1991 [9, nr. 12, 1998; inc.]; **CSem** = *Caiet de semiotică*, Timişoara TUVT, 12, 1998 (UVT); *CŞ2000* = Casa Şcoalelor 2000, Bucureşti [editură]; **CTC** = *Cele Trei Crişuri.* Revistă de cultură. Editată de Fundaţia Culturală „Cele Trei Crişuri". Director: dr. Viorel Faur, Oradea, 1, 1990 [8, nr. 12]; *CUB* = Casa Universitarilor din Bucureşti; **Curentul** = *Curentul.* Cotidian de informaţie şi analiză. Serie nouă, Bucureşti, 1, 1997; *cuv.* = cuvânt(ul), cuvinte(le).

Dacia = Dacia, Cluj-Napoca [editură] v. şi *EDacia*; **Datini** = *Datini.* Revistă de cultură. Editată de Ministerul Culturii, Centrul Naţional al Creaţiei Populare şi Fundaţia Culturală Ethnos. Ion Parhon – redactor coordonator, Bucureşti, **1**, 1993 [nr. 4, 1998]; *DEBC* = Department of English and Business Communication; *dec.* = decembrie; **Deşteptarea** = *Deşteptarea.* Revista aromânilor. Publicaţie de informare, istorie, literatură şi civilizaţie, editată de Ministerul Culturii. Director: Hristu Cândroveanu, Bucureşti, **1**, 1990 [**9**, nr. 6, 1998]; *deutsch. Zus.* = deutscher Zusammenfassung; **Dilema** = *Dilema.* Săptămânal de tranziţie. Director: Andrei Pleşu. Editor: Fundaţia Culturală Română, Bucureşti, **1**, 1993 [**6**, nr. 281, 1998]; **DLit** = *Dacia literară.* Fondat în 1840 de Mihail Kogălniceanu. Serie nouă. Editori: Muzeul Literaturii Române – Societatea Culturală Junimea '90. Director de onoare: Alexandru Zub. Director: Lucian Vasiliu, **1**, 1995 [**8**, nr. 27, 1998; inc.]; *doc.* = docent; *dr.* = doctor în ştiinţe; **Dreptatea** = *Dreptatea.* Fondat: 1927. Săptămânal al Partidului Naţional Ţărănesc Creştin şi Democrat (Seria a V-a), Bucureşti, **1**, 1993 [nr. 219, 16–22 dec. 1998]; **DRom** = *Destin românesc.* Revistă trimestrială de istorie şi cultură. Redactor-şef: Alexandru Moşanu, Chişinău – Bucureşti, **1**, 1994 (FCR) [**3**, nr. 1, 1996].

EA = Editura Academiei, Bucureşti v. şi *EAR*; *EAÎSM* = Editura Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti; *EAL* = Editura Ars Longa, Iaşi; *EAlbatros* = Editura Albatros, Bucureşti; *EAll* = Editura All, Bucureşti v. şi *All*, *Editura ALL*; *EALL* = Editura ALL, Bucureşti, vezi şi *All*, *Editura All*; *EAmarcord* = Editura Amarcord, Timişoara; *EAmphora* = Editura Amphora, Timişoara; *EAN-DA* = Editura AN-DA, Bucureşti; *EAnima* = Editura Anima, Iaşi; *EAR* = Editura Academiei Române, Bucureşti v. şi *EA*; *EAramis* = Editura Aramis, Bucureşti v. şi *Aramis*; *EASE* = Editura Academiei de Studii Economice, Bucureşti; *EAtlas* = Editura Atlas, Bucureşti; *EAtos* = Editura Atos, Bucureşti; *EATU* = Editura Academiei Trupelor de Uscat, Sibiu; *EBabel* = Editura Babel, Bucureşti; *EBiodova* = Editura Biodova, Bucureşti; *ECantemir* = Editura Cantemir, Piteşti; *ECarminis* = Editura Carminis, Bucureşti v. şi *Carminis*; *ECartimpex* = Editura Cartimpex, Cluj-Napoca v. şi *Cartimpex*; *ECavallioti* = Editura Cavallioti, Bucureşti; *ECeres* = Editura Ceres, Bucureşti; *Echinox* = Editura Echinox, Cluj-Napoca v. şi *EEchinox*; *EClusium* = Editura Clusium, Cluj-Napoca v. şi *Clusium*; **Economistul** = *Economistul.* Cotidian editat de Asociaţia Generală a Economiştilor din România (A. G. E. R.). Fondat în iunie 1990. Director: dr. Ioan Erhan. Redactor-şef: Dinu Marin, Bucureşti, **1**, 1990 [**9**, nr. 2114, 14 dec. 1998]; *EConstelaţii* = Editura Constelaţii, Bucureşti; *ECoresi* = Editura Coresi, Bucureşti v. şi *Coresi*; *ECORGAL PRESS* = Editura CORGAL PRESS v. şi *CorP*, Bacău; *ECorint* = Editura Corint, Bucureşti v. şi *Corint*; *ECruso* = Editura Cruso, Bucureşti; *ECS* = Editura Carmen Scott, Bucureşti; *ECŞ2000* = Editura Casa Şcoalelor 2000, Bucureşti; *ed.* = ediţie, ediţia, ediţii(le); *EDacia* = Editura Dacia, Cluj-Napoca v. şi *Dacia*; *EdAr* = Editions de l'Académie Roumaine, Bucarest; *Edit-Dan* = Editura Dan, Iaşi; *EDN* = Editura Didactica Nova, Craiova; *EDosoftei* = Editura Dosoftei, Iaşi; *EDP* = Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti; *EE* = Editura Eminescu, Bucureşti; *EEc* = Editura Economică, Bucureşti; *EEchinox* = Editura Echinox, Cluj-Napoca v. şi *Echinox*; *EEditconstruct* = Editura Editconstruct, Bucureşti; *EEnc* = Editura Enciclopedică, Bucureşti; *EER* = Editura Episcopiei Romanului, Roman; *EEuropolis* = Editura Europolis, Constanţa; *EExcelsior* = Editura Excelsior, Timişoara; *EExpert* = Editura Expert, Bucureşti v. şi *Expert*; *EExpress* = Editura Express, Bucureşti; *EFCADP* = Editura Fundaţiei Culturale Aromâne „Dimândarea Părintească", Bucureşti; *EFCh* = Editura Fundaţiei Chemarea, Iaşi; *EFCR* = Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti; *EFD* = Editura „Floarea Darurilor", Bucureşti; *EForum* = EForum, Bucureşti; *EFRM* = Editura Fundaţiei România de Mâine, Bucureşti; *EFY* = Editura For You, Bucureşti; *EGaramond* = Editura Garamond, Bucureşti; *EGemina* = Editura Gemina, Bucureşti; *E„Gnosis"* = Editura „Gnosis", Bucureşti; *EGrupus*= Editura Grupus, Craiova v. şi *Grupus*; *EGS – CN* = Editura Grai şi Suflet, Bucureşti – Editura Cultura Naţională, Bucureşti; *EHasefer* = Editura Hasefer, Bucureşti; *EHipparion* = Editura Hipparion, Cluj-Napoca; *EIECCŞ* = Editura Institutului European pentru Colaborarea Cultural-Ştiinţifică, Iaşi; *EIIB* = Editura Ion Ionescu de la Brad, Iaşi; *EINI* = Editura Institutului Naţional de Informatică, Bucureşti; *EIRI* = Editura Iriana, Bucureşti; *EJunimea* = Editura

Junimea, Iaşi; *EJunior* = Editura Junior, Bucureşti v. şi *Junior*; *elem.* = elemente; *ELider* = Editura Lider, Bucureşti; *ELL* = Editura Lumina Lex, Bucureşti v. şi *LLex*; *ELucman* = Editura Lucman, Bucureşti; *ELVSC* = Editura ELVS Crepuscul, Ploieşti; *EMA* = Editura Mitropoliei Ardealului, Sibiu; *EMagister* = Editura Magister, Braşov; *EMarineasa* = Editura Marineasa, Timişoara; *EMedicală* = Editura Medicală, Bucureşti; *EMeridiane* = Editura Meridiane, Bucureşti; *EMirton* = Editura Mirton, Timişoara; *EMinerva* = Editura Minerva, Bucureşti v. şi *Minerva*; *EMLitR* = Editura Muzeului Literaturii Române, Bucureşti; *EMLR* = Editura Muzeului Limbii Române, Cluj-Napoca; *EMoldova* = Editura Moldova, Iaşi; *EMuntenia* = Editura Muntenia, Constanţa; *EMultimedia* = Editura Multimedia, Arad; *EMuseion* = Editura Museion, Timişoara; *ENemira* = Editura Nemira, Bucureşti v. şi *Nemira*; *Engl. Ab.* = English Abstract; *EOmegapress* = Editura Omegapress, Bucureşti; *EParalela* 45 = Editura Paralela 45, Braşov; *EPelendava* = Editura Pelendava, Bucureşti; *EPetrion* = Editura Petrion, Bucureşti v. şi *Petrion*; *EPL* = Editura pentru Literatură, Bucureşti; *EP–ViRo* = Editura Paco – Viitorul Românesc; *ERamida* = Editura Ramida, Bucureşti; *ERenaşterea* = Editura Renaşterea, Cluj-Napoca; *ERV* = Editura Roza Vânturilor, Bucureşti; *ESaeculum* = Editura Saeculum I. O. v. şi *Saeculum*; *E„Sarmis"* = Editura „Sarmis", Craiova; *ESC* = Editura Societatea Cardinal 2000, Bucureşti; *EScripta* = Editura Scripta, Bucureşti v. şi *Scripta*; *E„Sibila"* = Editura „Sibila", Craiova v. şi *Sibila*; *ESofitech* = Editura Sofitech, Bucureşti; *EStaff* = Editura Staff, Bucureşti; *EStudium* = Editura Studium, Cluj-Napoca; *ESylvi* = Editura Sylvi, Bucureşti; *EŞ* = Editura Ştiinţifică, Bucureşti; *EŞtiinţa* = Editura Ştiinţa, Chişinău; *ET* = Editura Tehnică, Bucureşti; **ETA** = *Economie teoretică şi aplicată*. Supliment săptămânal al ziarului „Economistul", Bucureşti [nr. 79, 1998]; *ETaracort* = Editura Taracort, [f. l.]; *ETeora* = Editura Teora, Bucureşti v. şi *Teora*; *E„The Best"* = Editura „The Best", Alexandria; *ETrei* = Editura Trei, Bucureşti; *EUB* = Editura Universităţii Bucureşti; *EUC* = Editura Universităţii [din Craiova]; *EUD* = Editura Universal DALSI, Bucureşti; *EUE* = Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti v. şi *UE*; *EUI* = Editura Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi; *EUn* = Editura Univers, Bucureşti v. şi *EUnivers*, *Univers*; *EUnivers* = Editura Univers v. şi *EUn*, *Univers*, Bucureşti; *EUniversitaria* = Editura Universitaria, Craiova; *EUO* = Editura Universităţii din Oradea; *EUP* = Editura Universal Pan, Bucureşti; *EUPM* = Editura Universităţii „Petru Maior", Târgu-Mureş; *EUranus* = Editura Uranus, Bucureşti; *Eurobit* = Eurobit, Timişoara [editură]; *Euroland* = Euroland, Suceava [editură]; *EUS* = Editura Universităţii din Suceava; *EUTr* = Editura Ulpia Traiana, Bucureşti; *EVasiliu* = Editura Vasiliu, Bucureşti; *EVestala* = Editura Vestala, Bucureşti; *EVictor* = Editura Victor, [f. l.]; *EVictoria* = Editura Victoria, Bucureşti; *EVR* = Editura Viitorul Românesc, Bucureşti; *EVrantop* = Editura Vrantop, Focşani; *Evrika* = Evrika, Brăila [editură]; *EVRR* = Editura Virtus Romana Rediviva, Cluj-Napoca; **EvZ** = *Evenimentul zilei*. Cotidian de informaţie. Director: Cornel Nistorescu, Bucureşti, **1**, 1992 [**7**, nr. 1980, 31 dec. 1998]; *Expert* = Expert, Bucureşti [editură] v. şi *EExpert*; **ExpM** = *Expres magazin*. Redactor-şef: Ion Cristoiu, Bucureşti, **1**, 1990 [**9**, nr. 27, 1998; inc.]; *E 100 + 1 Gramar* = Editura 100 + 1 Gramar, Bucureşti.

f. a. = fără an de apariţie; *facs.* = facsimil(ul), facsimile(le); *fasc.* = fascicula; **FC** = *Feţele culturii*. Revistă săptămânală. Apare în fiecare luni. Directorul publicaţiilor „Azi": Octavian Ştireanu [supliment la cotidianul „Azi", Bucureşti, **1**, 1997 [nr. 229, 1997]; *FCER* = Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, Bucureşti; *FCMPM* = Facultatea de Compoziţie, Muzicologie şi Pedagogie Muzicală; *FCR* = Fundaţia Culturală Română, Bucureşti; *f. e.* = fără editură; *febr.* = februarie; *FET* = Facultatea de Electrotehnică şi Telecomunicaţii; *FF* = Facultatea de Filologie; *fig.* = figură, figura, figuri(le); *FL* = Facultatea de Litere; *f. l.* = fără loc de apariţie; *FLFI* = Facultatea de Litere, Filosofie şi Istorie; *FLI* = Facultatea de Litere şi Istorie, Craiova; *FLLS* = Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine; *FLŞ* = Facultatea de Litere şi Ştiinţe; *FMan* = Facultatea de Management; *FMB* = Facultatea de Management, Braşov; **Forum** = *Forum*. Revista învăţământului superior. Publicaţie lunară editată de Ministerul Învăţământului şi Redacţia Publicaţiilor pentru Străinătate „România", **1**, 1959; *fot.* = fotografie, fotografia, fotografii(le); *[fnp]* = fără numărul de pagini; *fr.* = francez(ă), francezul, franceza; *fragm.* = fragment(ul), fragmente(le); *FRM* = Fundaţia România de Mâine, Bucureşti; *FŞCM* = Fundaţia de Ştiinţă şi Cultură „Moldova", Iaşi.

Gama = Gama, Iaşi [editură]; **Gândirea** = *Gândirea*. Serie nouă. Fondatori: Cezar Petrescu şi Nichifor Crainic. Director onorific: Pan M. Vişinescu, Bucureşti, **1**, 1992 [**7**, nr. 7, 1998]; *Gemina* = Gemina, Bucureşti [editură]; *germ.* = german(ă), germana, germani, germane; *gl.* = glosar(ul), glosare(le); **GM** = *Gazeta matematică*. Revistă fondată în anul 1895. Seria pentru informare ştiinţifică şi perfecţionare matematică, Bucureşti, **1**, 1983 [**15**, nr. 4, 1998]; **GMR** = *Gândirea militară românească*. Fondată în anul 1764. Revistă de teorie şi ştiinţă militară editată de Ministerul Apărării Naţionale. Serie nouă, Bucureşti, **1**, 1984 [**9**, nr. 2 1998]; *gr.* = grec, greacă; grecesc(ul); *Grupus* = Grupus, Craiova [editură] v. şi *EGrupus*.

h. = hartă, harta, hărţi(le); **Hakses** = *Hakses. Vocea autentică*. Romania Türk Demokrat Birličini Yayin Organidin. Periodic bilunar al Uniunii Democrate Turce din România. Editat cu sprijinul Consiliului pentru Minorităţile Naţionale. Director: Balgi Ruhan, Constanţa, **1**, 1994 [nr. 12, 1998; inc.]; *HE* = Humanitas Educaţional, Bucureşti [editură]; *Hipparion* = Hipparion, Cluj-Napoca [editură]; **Hommage Jean Starobinski** v. nr. **26**; **Hommage Sorin Stati** v. nr. **27**; *Humanitas* = Humanitas, Bucureşti [editură]; **Hyperion** v. nr. **67**; *Hyperion* = Hyperion XXI, Bucureşti [editură].

ian. = ianuarie; *IE* = Institutul European, Iaşi [editură]; *IECCŞ* = Institutul European pentru Colaborarea Cultural-Ştiinţifică, Iaşi; *IFD* = Institutul de Fonetică şi Dialectologie „Al. Rosetti" al Academiei Române, Bucureşti; *IIAI* = Institutul de Istorie şi Arheologie „A. D. Xenopol" al Academiei Române, Iaşi; *IIB* = Institutul de Istorie „Nicolae Iorga" al Academiei Române, Bucureşti; *IITL* = Institutul de Istorie şi Teorie Literară „G. Călinescu" al Academiei Române, Bucureşti; *il.* = ilustraţie, ilustraţia; ilustraţii(le); *ILB* = Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan" al Academiei Române, Bucureşti; *ILIL* = Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară „Sextil Puşcariu" al Academiei Române, Cluj-Napoca; **IN** = *Ion Neculce*. Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei (Serie nouă), Iaşi, **1**, 1996 (Complexul Naţional „Moldova") [**3**, 1997]; *inc.* = incomplet(ă); incompleţi, incomplete; *ind.* = indice(le), indici(i); *ing.* = inginer(ul), ingineri(i); **In honorem Teodora Cristea** v. nr. 30; *int.* = interviu(l); interviuri(le); *Integral* = Integral, Bucureşti [editură]; *IS* = Institutul de Sociologie „Mihai Ralea", Bucureşti; *it.* = italian(ul), italiană, italieni, italiene; *ITS* = Institutul de Teorie Socială, Bucureşti; *iul.* = iulie; *iun.* = iunie.

Junimea = Junimea, Iaşi [editură]; *Junior* = Junior, Bucureşti [editură] v. şi *EJunior*; **JurnN** = *Jurnalul naţional*. Ziar dedicat poporului român. Editat de S. C. Jurnalul S. A. Redactor-şef: Marius Tucă, Bucureşti, **1**, 1993 [**6**, nr. 1702, 30 dec. 1998]

Karadeniz = *Karadeniz. Marea Neagră*. Ayalik Gazete Romanya. Müsülman Tatar Türklerin Demokrat Bîrlîgîn Yayin Organ. Baş-Redaktor: Altay Kerim. Organ al Uniunii Democrate a Tătarilor Turco-Musulmani din România. Publicaţie editată cu sprijinul Departamentului pentru Protecţia Minorităţilor Naţionale, Constanţa, **1**, 1997 [**9**, nr. 5, 1998]; *Kriterion* = Kriterion, Bucureşti [editură] v. şi *Kriterion Verlag*; *Kriterion Verlag*, Bucureşti v. şi *Kriterion*.

lat. = latin(ă); **LB** = *Luceafărul bulgar*. Publicaţie bilingvă. *Bъlgarska zornica*. Publicaţie a Comitetului „Bratstvo" a Bulgarilor din România, Bucureşti, **1**, 1990 [**9**, nr. 12, 1998; inc.]; **Libertatea** = *Libertatea*. Cel mai important ziar din Bucureşti. Cotidian central editat la Bucureşti de „Libertatea S. A.". Director executiv: Albert Schwartzenbuch. Redactor-şef: Adrian Halpert, Bucureşti, **1**, 1990 [nr. 254, 1998]; *LIVPRESS* = LIVPRESS, Bucureşti [editură]; **LL** v. nr. **28**; *LLex* = Lumina Lex, Bucureşti [editură] v. şi *Lumina Lex*, *ELL*; **LLR** = *Limbă şi literatură română*. Revistă trimestrială pentru elevi, Bucureşti, **1**, 1975 (SŞF) [**27**, nr. 4, 1998]; **LR** v. nr. 16. *lucr.* = lucrare(a); lucrări(le); **Lumea** = *Lumea*. Magazin. Global Politics. Serie nouă. Director general: Marian Oprea. Director editorial: Claudiu Iordache, Bucureşti, **1**, 1993 [**6**, nr. 7, 1998]; *Lumina Lex* = Lumina Lex, Bucureşti, [editură] v. şi *Llex*, *ELL*.

MA = Muzeul de Artă; **Magazin** = *Magazin*. Săptămânal cultural-ştiinţific independent. Serie nouă, Bucureşti, **1**, 1957 [**38**, nr. 52, 1998]; *MAN* = Ministerul Apărării Naţionale, Bucureşti; **Manuscriptum** = *Manuscriptum*. Revistă trimestrială editată de Muzeul Literaturii Române. Director-fondator: D. Panaitescu-Perpessicius, Bucureşti, **1**, 1969 [**29**, nr. 3–4, 1998]; *mart.* = martie;

mat. = materie, materii; material(e); *MBr* = Muzeul Brăilei, Brăila; *MEÎ* = Ministerul Educației și Învățământului, București; *MEN* = Ministerul Educației Naționale, București; *Minerva* = Minerva, București [editură] v. și *EMinerva*; *MÎ* = Ministerul Învățământului, București; *MNIR* = Muzeul Național de Istorie a României, București; *Mondero* = Mondero, București [editură]; *ms(s).* = manuscris(ul), manuscrise(le); **MSȘIA** = *Memoriile Secției de Științe Istorice și Arheologie*. Seria II, București, **1**, 1978 (AR) [**22**, 1997]; *multigr.* = multigrafiat(ă), multigrafiate; *Multimedia* = Multimedia, Arad [editură]; **MuzN** = *Muzeul Național*, București, [f. e.], **1**, 1989 (MNIR) [**9**, 1998]; *MyC* = Mydo Center, București [editură].

n. = noiembrie; **Național** = *Național*, Cotidian de știri și comentarii. redactor-șef: Gheorghe Voicu, București, **1**, 1997 [**2**, nr. 460, 14 dec. 1998; inc.]; *Nemira* = Editura Nemira, București v. și *ENemira*; *nenum.* = nenumerotat (ă), nenumerotați, nenumerotate; **NG** = *Náša glás*. Organ na bălgarskatu družstvu ud Banát. Banatska – Bălgarska muvim za kultura, nauka i stopanstva. *Glasul nostru*. Organ al Comunității bulgare din Banat – România, Timișoara, **1**, 1990 [**8**, nr. 13, 1997]; *Niculescu* = Niculescu, București [editură]; **NIJ** = *New International Journal of Romanian Studies*. Editor: Sorin Alexandrescu (Amsterdam), The Romanian Cultural Foundation, București, **1**, 1990 [nr. 1–2, 1998]; *nr.* = număr(ul), numere(le); **NReč** = Naše reč. Nedelnik Demokratskog Caveza Srba i Kumunševska u Rumuniji. List izlazi iz pomošti Soveta Nacionalne Man'ine Bukureštu, București, **1**, 1990 [**9**, 1998].

oct. = octombrie; *Odeon* = Odeon, București [editură]; **Omagiu Liviu Onu** v. nr. 29; **Omagiu Maria Iliescu** v. nr. 30; **OM** = *Observatorul Militar*. Fondat la 23 iulie 1859. Serie nouă. Editor: Ministerul Apărării Naționale, București, **1**, 1988 [nr. 50, 1998]; **ON** = *Opinia națională*. Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes. Editată de Fundația „România de Mâine", București, **1**, 1992 [nr. 232, 13 dec. 1998]; *org.* = organizat(ă); organizați, organizate; organizator(ul), organizatori(i); **Orizont** = *Orizont*. Revistă a Uniunii Scriitorilor din România, Timișoara, **1**, 1992 [nr. 7, 1998; inc.]; *OsP* = Oscar Print [Oradea; editură]; *OUP* = Oxford University Press.

p. = pagină, pagina, pagini(le); *Paideia* = Paideia, București [editură]; **PanM** = *Panoramic magazin*, București, **1**, 1996 [nr. 51, 1998]; **PANST** = *Pe aici nu* se *trece*. Editor: Fundația de Cultură Patriotică Mărășești – Mărăști – Oituz, Galați, **1**, 1982 [**5**, nr. 13–14, 1997]; **Paralela 45** = *Paralela 45*. Revistă de avangardă culturală. Redactori: Călin Vlasie (editor), Gheorghe Crăciun, Brașov; *Paralela 45* = Paralela 45, Brașov [editură]; **PdF** = *Porțile de Fier*. Revistă de istorie și cultură. Redactor-șef: Mite Măneanu, Drobeta-Turnu-Severin, [f. e.], **1**, 1996 [**3**, nr. 2, 1998]; *Petcom* = Petcom, Sibiu [editură]; *Petrion* = Petrion, București [editură] v. și *EPetrion*; **PF** = *Porto Franco*. Revistă de cultură. Editor: Societatea Scriitorilor „C. Negri", Galați, **1**, 1991 [**8**, nr. 8, 1998]; *PF* = Porto Franco, Galați [editură]; **Philograph** = *Philograph*. Revistă editată cu sprijinul Inspectoratului pentru Cultură al Județului Galați. Director: Viorel Ștefănescu, Galați, **1**, 1998 [**1**, nr. 1, 1998]; *plș.* = planșă, planșa, planșe(le); *Polirom* = Polirom, Iași [editură]; **Pontica** = *Pontica*, Constanța, [f. e.], (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța) [**30**, 1997]; *Pontica* = Pontica, Constanța [editură]; **PP** = *Pentru patrie*. Revistă lunară ilustrată de literatură, artă și analiză socială, editată de Ministerul de Interne. Fondată în 1949, București, **1**, 1949 [nr. 12, 1998; inc.]; *prof.* = profesor(ul) [universitar]; **Psihologia** = *Psihologia*, Societatea Știință & Tehnică, București, **1**, 1991 [**8**, nr. 5, 1998]; *PUC* = Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca [editură]; *Pygmalion* = Pygmalion, Pitești [editură].

QV = Quo Vadis, Cluj-Napoca [editură].

R.A.I. = R.A.I., București [editură]; **RAstra** = *Revista Astra*. Revista Asociației Transilvania pentru Literatura Poporului Român. Director: acad. Alexandru Surdu, președintele Despărțământului ASTRA Brașov, **1**, 1998 [**1**, nr. 4, 1998; inc.]; **RATU** = *Revista Academiei Trupelor de Uscat*, București (MAN. ATU), **1**, 1997 [nr. 4, 1998]; **RC** = *Romanian Civilization*. A Journal of Romanian and East Central European Studies, Iași, **1**, 1993 (Center for Romanian Studies); *r. c. e.* = reclamă la cărțile editurii; **RealE** = *Realitatea evreiască*. Publicație a Federației Comunităților Evreiești din

România, Bucureşti, **1**, 1955 [43, nr. 86, 1998]; *Realitatea* = Realitatea, Bucureşti [editură]; *rec.* = recenzie, recenzia, recenzii(le); *Recif* = Recif, Bucureşti [editură]; **Redeşteptarea** = *Redeşteptarea.* Săptămânal independent de opinie şi informaţie. Sub egida Fundaţiei Europene Drăgan, Lugoj, **1**, 1990 [nr. 343, 1997]; *rel.* = reluare(a); **Renaşterea** = *Renaşterea.* Fondator: Episcop Nicolae Ivan, 1919. Editată de Arhiepiscopia Ortodoxă a Vadului, Feleacului şi Clujului. Serie nouă, Cluj-Napoca, **1**, 1990 [**9**, nr. 12, 1998]; *repr.* = reproducere(a), reproduceri(le); **RESEE** v. nr. 17; *rés. fr.* = résumé en français; **RevRom** = *Revista română.* Editor: Astra – Despărţământul „Mihail Kogălniceanu" –, Iaşi, **1**, 1995 [nr. 1–4, 1998]; *rez. rom.* = rezumat în română; *riass. it.* = riassunto in italiano; *Risoprint* = Risoprint, Cluj-Napoca [editură]; **RIst** = *Revista istorică.* Serie nouă, Bucureşti, EAR, **1**, 1990 (AR. IINIB); **RITL** = *Revista de istorie şi teorie literară.* Apare trimestrial, Bucureşti, EAR, **1**, 1952 (AR. IITL) [**44**, nr. 4, 1996]; **RÎP** = *Revista învăţământului preşcolar.* Serie nouă, Bucureşti, [EAR], **1**, 1997 [nr. 3–4, 1997]; **RJ** = *Revista jandarmeriei.* Publicaţie editată de Comandamentul Trupelor de Jandarmi. Fondată la 15 decembrie 1922, Bucureşti, 1, 1990 [**9**, nr. 24, 1998; inc.]; **RLib** = *România liberă.* Fondat în anul 1871. Serie nouă. Ziar editat de Societatea „R" S. A. Director onorific al ziarului: Octavian Paler. Preşedinte al Societăţii „R" şi director executiv al ziarului: Petre Mihai Băcanu, Bucureşti, **1**, 1944 [nr. 2666, 31 dec. 1998]; **RLit** = *România literară.* Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor din România. Editor: Fundaţia România Literară. Director: Nicolae Manolescu, Bucureşti, **1**, 1968 [nr. 52, 1998]; **RM** = *România Mare.* Săptămânal absolut independent. Director fondator: Eugen Barbu. Redactor-şef: Corneliu Vadim Tudor, Bucureşti, **1**, 1990 [nr. 436, 1998, inc.]; **RO** = *Revista ortodoxă*, Alba-Iulia, **1**, 1990 [**2**, nr. 3–4, 1998]; *rom.* = român(ă), români, române; românesc(ul); româneşte; **RR** = *Revue roumaine.* Mensuel illustré de littérature, culture et civilisation roumaines, de dialogue culturel international, paraissant en français, allemand, anglais et russe. Fondé en 1861. Groupe de presse pour l'étranger „Roumanie", **1**, 1947 [nr. 352, 1998]; **RRH** = *Revue roumaine d'histoire*, Bucarest, EdAR, **1**, 1962 (Aro) [nr. 3–4, 1997]; **RRL** v. nr. 18; **RRMPA** = *Revue roumaine de mathématique pure et appliquée*, Bucarest, **1**, 1956 (Aro) [**43**, nr. 6, 1998]; **RRom** = *Rostirea românească.* Revistă de cultură. Redactor-şef: Mircea Tomuş, Sibiu, „Cultura Naţională", **1**, 1995 [**4**, nr. 5–6, 1998]; **RRS** = *Revista română de sociologie.* Serie nouă, Bucureşti, EAR, **1**, 1991 (AR. IS) [**6**, nr. 5–6, 1997); **RS** v. nr. **71**; **RT** = *Revista teologică.* Revista oficială a Mitropoliei Ardealului. Serie nouă, Sibiu, [EMA], **1**, 1990 [**7**, nr. 4, 1997]; *Rtd* = Rezumatul tezei de doctorat; **RTS** = *Revista de teorie socială*, Bucureşti, EAR, **1**, 1997 (AR. ITS); *RTV* = radioteleviziune; *rubr.* = rubrică, rubrica, rubrici(le); *русс. рез* = русское резюме.

Saeculum = Saeculum, Bucureşti [editură] v. şi *ESaeculum*; **SAHIR** = *Studia et acta historica iudae romaniae* (AR Fil. Iaşi, IIAI, FCER), Bucureşti, **1**, 1996; **S&C** = *Societate şi cultură.* Noua alternativă. Revistă de teorie socială şi cultură democratică editată de Clubul UNESCO şi de „Societate şi Credinţă". Fondator: Radu Florian. Redactor-şef: Alexandru Florian, Bucureşti, 1997 [nr. 4, 1998]; *SCA* = Societatea Culturală Anonimă; **Scara** = *Scara.* Revistă de oceanografie ortodoxă. Treapta doi. Revista este a Societăţii Române de Antropologie Audio-Vizuală, Bucureşti, **1**, 1997 [**2**, 1998]; **SCGeogr** = *Studii şi cercetări de geografie*, Bucureşti, EAR, **1**, 1953 [**43**, 1996]; **SCL** v. nr. 20; *Scripta* = Editura Scripta, Bucureşti v. şi *EScripta*; **ScP** = *Scutul patriei.* Periodic al Armatei a 4-a „Transilvania", Cluj-Napoca, **1**, 1949 [**49**, nr. 279, 1997; inc.]; **SECE** = *Sud-Estul şi contextul european.* Buletinul Institutului de Studii Sud-Est Europene, Bucureşti, **1**, 1990 [**9**, 1998]; *Sedona* = Sedona, Timişoara [editură]; *sept.* = septembrie; *ses.* = sesiune(a), sesiuni(le); *Sibila* = Sibila, Craiova [editură] v. şi *ESibila*; *simp.* = simpozion(ul); simpozioane(le); **SMIM** = *Studii şi materiale de istorie medie*, Bucureşti, EAR, **1**, 1983 [**16**, 1998]; **SMIMo** = *Studii şi materiale de istorie modernă*, Bucureşti, **1**, 1988 (AR. IIB) [**12**, 1998]; *SMM* = Secretariatul pentru Mahamudra, Bucureşti; *sp.* = spaniol(ă), spaniolul, spaniola; spanioli, spaniole; *SŞF* = Societatea de Ştiinţe Filologice, Bucureşti; *SR* = Scrisul Românesc, Craiova [editură]; **ST** = *Studii teologice.* Revista facultăţilor de teologie din Patriarhia Română, Bucureşti, [f. e.], **1**, 1949 [**49**, nr. 1–2, 1997]; *Stadiform* = Stadiform, Harghita [editură]; *s. t. c.* = sub titlul comun; **Steaua** = *Steaua.* Revistă de

literatură, cultură şi spiritualitate românească [pe cop. I]. Revistă lunară editată de Uniunea Scriitorilor din România, în colaborare cu redacţia Publicaţiilor pentru Străinătate. Redactor-şef: Aurel Rău [pe cop. a II-a] [nr. 12, 1998]; **StUBBG** = *Studia Universitatis „Babeş–Bolyai". Geographia*, Cluj-Napoca, [TUCN], **1**, 1958 [**42**, nr. 1–2, 1997]; **StUBBHist** = *Studia Universitatis „Babeş–Bolyai". Historia*. Cluj-Napoca, **1** 1956 [**41**, nr. 1–2, 1996]; **StUBBPh** v. nr. 19; *supl.* = supliment(ul), suplimente(le).

ŞP = Şah Press, Bucureşti [editură]; *şt.* = ştiinţific; **ŞtTehn** = *Ştiinţă şi tehnică*. Revistă lunară de cultură ştiinţifică şi tehnică editată de Societatea „Ştiinţă şi Tehnică" S. A. Seria a IV-a. Redactor-şef: Anca Roşu, Bucureşti, **1**, 1947 [**50**, nr. 12, 1998].

tab. = tabel(ul), tabele(le); **TelR** = *Telegraful român*. Foaie editată de Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Sibiului, Sibiu, 1, 1852 [**146**, nr. 45–48, 1998]; *Teora* = Teora, Bucureşti [editură] v. şi *ETeora*; **Timisiensis** = *Timisiensis*. Revistă trimestrială de informare culturală, Timişoara, Editura EUROBIT, **1**, 1995 (Centrul judeţean de Conservare a Tradiţiei şi Culturii populare Timiş) [nr. 1, 1998]; **Timona** = *Timona*. Editată de Liga Maiştrilor Militari de Marină, Constanţa, **1**, 1997 [**2**, nr. 32, 1998; inc.]; **Timpul** = *Timpul*. Politic, social, cultural, informaţii, comentarii, opinii. Director onorific: Raoul Şorban. Director: Adrian Riza, Bucureşti, **1**, 1990 [**19**, nr. 51; inc.]; **Timpul-Reşiţa** = *Timpul*. Cotidian social-politic-cultural independent, Reşiţa, **1**, 1990 [**9**, nr. 320, 1998; inc.]; **TinCr** = *Tinereţe creştină*. Revistă editată de Biserica Unită cu Roma, Greco-Catolică – Dioceza de Maramureş. Serie nouă, Bacău, **1**, 1996 [**3**, nr. 6, 1998]; *Tiparg* = Tiparg, Piteşti [editură]; **Tomis** = *Tomis*. Revistă de cultură. Editată de Inspectoratul Judeţean de Cultură Constanţa. Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România. Serie nouă, **1**, 1966 [**33**, nr. 11, 1998]; **TR** = *Transylvanian Review*. Published 4 times a year by the Centrul de Studii Transilvane and the Fundaţia Culturală Română, Cluj-Napoca, **1**, 1998 [**7**, nr. 4, 1998]; *trad.* = traducere(a), traduceri; *Tradiţie* = Tradiţie, Bucureşti [editură]; **TribEc** = *Tribuna economică*. Săptămânal economic naţional. Decanul presei economice. Redactor-şef: Bogdan Pădure, Bucureşti, **1**, 1990 [nr. 52, 1998]; **TribÎnv** = *Tribuna învăţământului*. Publicaţie săptămânală editată de S. C. „Tribuna învăţământului" S. A. constituită sub îndrumarea Ministerului Educaţiei Naţionale, Bucureşti, **1**, 1990 [**9**, nr. 455, 1998]; **Tribuna** = *Tribuna*. Săptămânal de cultură. Director fondator: Ioan Slavici (1884). Serie nouă. Redactor-şef: Augustin Buzura, Cluj-Napoca, **1**, 1989 [**10**, nr. 25, 1998]; **TrRom** = *Transporturile române*. „Lupta C. F. R." Fondat în 1932. Serie nouă. Ziar de informaţie şi reportaj. Editor S. C. Transporturile Române S. R. L. Director general: Petre Gheorghiu, Bucureşti, **1**, 1991 [**8**, nr. 392, 1998]; *TUB* = Tipografia Universităţii din Bucureşti; *TUO* = Tipografia Universităţii „Ovidius", Constanţa; *TUOr* = Tipografia Universităţii din Oradea; *TUVT* = Tipografia Universităţii de Vest din Timişoara.

UB = Universitatea din Bucureşti; *UBB* = Universitatea „Babeş–Bolyai" din Cluj-Napoca; *UC* = Universitatea din Craiova [editură]; *UE* = Univers Enciclopedic, Bucureşti [editură] v. şi *EUE*; *UH* = Universitatea Hyperion, Bucureşti; *UMB* = Universitatea de Muzică din Bucureşti; *UMKI* = Universitatea „Mihail Kogălniceanu", Iaşi; **Unirea** = *Unirea*. Fondat în 1891. Publicaţie editată de Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică, cu sediul la Blaj. 227 de ani de la Unirea cu Biserica (1700–1927). Serie nouă, Blaj, **1**, 1990 [**9**, nr. 12, 1998; inc.]; *Univers* = Univers, Bucureşti [editură] v. şi *EUn*, *EUnivers*; *Universitas* = Universitas, Bucureşti [editură]; *UO* = Universitatea „Ovidius", Constanţa; *UOr* = Universitatea din Oradea; *UP* = Universitatea din Petroşani; *UPB* = Universitatea Politehnică din Bucureşti; *UPMTM* = Universitatea „Petru Maior", Târgu-Mureş; *URAB* = Universitatea Româno-Americană, Bucureşti; *US* = Uniunea Scriitorilor, Bucureşti; *USH* = Universitatea Spiru Haret, Bucureşti; *UŞM* = Universitatea „Ştefan cel Mare", Suceava v. şi *UŞMS*; *UŞMS* = Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava v. şi *UŞM*; *UTib* = Universitatea Tibiscus, Timişoara; *UVT* = Universitatea de Vest Timişoara.

v. = vezi; **VA** = *Viaţa armatei*. Revistă ilustrată de literatură şi artă editată de Ministerul Apărării Naţionale, Bucureşti, **1**, 1990 [nr. 12, 1998]; **Valachica** = *Valachica*. Studii şi cercetări de istorie. Complexul Naţional Muzeal „Curtea Domnească", Târgovişte. Redactor responsabil: Ovidiu

Cârstina, Târgovişte, **1**, 1983 [**16**, 1998]; **VCr** = *Viaţa creştină*. Serie nouă. Publicaţie a Eparhiei Greco-Catolice din Cluj, Gherla. Fondator: Părintele Vasile Chindriş, 1934, Cluj-Napoca, **1**, 1990 [**9**, nr. 24, 1998; inc.]; **Vineri** = *Vineri*. Supliment la *Dilema*, Bucureşti, **1**, 1997 [**2**, nr. 19, 1998]; **VMed** = *Viaţa medicală*. Săptămânal al personalului medico-sanitar, Bucureşti, **1**, 1989 [**11**, nr. 26; inc.]; **VO** = *Vestitorul ortodoxiei*. Periodic de informare bisericească, teologie şi spiritualitate al Patriarhiei Române, Bucureşti, **1**, 1989 [**10**, nr. 212, 1998; inc.]; *vol.*, *Vol.* = volum(ul), volume(le); **VPR** = *Vânătorul şi pescarul român*. Editată de Uniunea Vânătorilor şi Pescarilor Sportivi din România. Serie nouă, Bucureşti, **1**, 1991 [nr. 12, 1998; inc.]; **VR** = *Viaţa românească*. Revistă editată de Uniunea Scriitorilor şi Redacţia Publicaţiilor pentru Străinătate, Bucureşti, **1**, 1906 [**93**, nr. 12, 1998]; *v. r. nr.* = vezi rubrica la numărul.

Xenopoliana = *Xenopoliana*. Buletinul Fundaţiei Academice „A. D. Xenopol" din Iaşi [f. e.], Iaşi, **1**, 1993 [**6**, 1998, nr. 1–2, 1998].

ZGR = *Zeitschrift der Germanisten Rumäniens*. Herausgegeben von der Gesellschaft der Germanisten in Rumäniens (GGR) / Societatea Germaniştior din România (SGR), Bucureşti, ECS; **Ziua** = *Ziua*. Cotidian naţional fondat în 1930. Director general: Sorin Roşca Stănescu, Bucureşti, **1**, 1994 [7, nr. 1172, 30 dec. 1998]; **Zorile** = *Zorile*. Publicaţie a Comunităţii Ruşilor Lipoveni din România. Serie nouă. Periodic bilingv editat cu sprijinul Consiliului Minorităţilor Naţionale, Bucureşti, **1**, 1990 [**9**, nr. 12, 1998].

22 = *22*. Redactor-şef: Gabriela Adameşteanu, Bucureşti, **1**, 1990 [nr. 52, 1998].

INDICE ALFABETIC

1. AUTORI*

Abdulea, Petcu **656**
Academus [647]
Achim, Alaviana **1469**
Achim, Mirela 83
A. D. *1593, 1638, 1731, 1779, 1899, 1930*
Adam, Ioan 620
Adameşteanu, G[abriela] 1990 v. şi sigla **22**
Afloroaiei, Ştefan 537
Agache, Catinca 345
Agoroaei, Luminiţa **794**
Ágoston, Hugó 1336, 1337 v. şi sigla **A Hét**
Ahmed Resmi, Efendi [1360]
Ahmet-Naci, Ali Cafer **1470**, **1712**, **1713**
Akamatsu, Tustomu 1210
Alboiu, Gabriela 1351
Albu, Rodica **657**
Albu, Roxana Maria **766**
Alecsandri, Vasile [919], [999], [1001], [1058], [1107]
Aleksova, Vasilka 1159 v. şi Alexova, Vasilka
Alexa, Elena 1366
Alexandrescu, Emil **1471**
Alexandrescu, Gr. [908]
Alexandrescu, Horia v. sigla **CronR**
Alexandrescu, Ida **1472**, **1473**, **1695**
Alexandrescu, Sorin 253 v. şi sigla **NIJ**
Alexandrescu, Vlad **300**
Alexandrescu-Munteanu, Marilena **1474**
Alexandrescu-Vianu, Maria **300**
Alexandru, Domniţa **1475**, **1476**
A[lexandru], R[aluca] *481*, 689, *774*, *1806* v. şi mai jos
Alexandru, Raluca *692*, *693*, *764*, *815*, *1524*, *1849* v. şi mai sus
Alexianu, Marius 1967
Alexova, Vasilka 1160 v. şi Aleksova, Vasilka
Alic, Liliana **1477**
Alinei, Mario [193], [1287]
Amarandei, Gheorghe 254
Ambrozie, episcop al Mediolanului [473]
Amoroso, Leonardo **183**
Anania, Bartolomeu Valeriu **476**, [490] v. şi mai jos
Anania, Valeriu 1010 v. şi mai sus
Anastasiu, A. **658**
Ancuţă, Florica **1478**
Andreescu, Ana **352**
Andreescu, Gabriel 1337
Andreescu, Iuliana **830**
Andreescu, Şerban **1752**, **1858**
Andrei, Carmen **742**
Andrei, Mihaela 83
Andrei-Fanea, Anca 1211
Andriescu, I. [483]
Andriescu, Radu 1958
Andrieş, Adrian **659**
Andronache, Ştefan 353
Andronescu, Alexandrina 354
Andronescu, Ecaterina 228
Angelescu, Flavia **1479**, **1480**
Angelescu, Gabriel **660**
Angelescu, Marian **842**
Angelescu, Silviu 899
Anghel, Ioana [483]
Anghel, Mariana **1481**
Anghel, Pavel 272
Anghelescu, Nadia **856** v. şi mai jos
Anghelescu, Nădejdea 35, 38 v. şi mai sus
Anghelescu, Sanda 1968
Anghelescu, Victor 1963
Anoca, Dagmar Mária 1423, **1482**
Anonymus II 538

* Numerele culese cu caractere **aldine drepte** trimit la autori de cărţi, de volume separate; numerele culese cu caractere *cursive albe* trimit la autori de recenzii; numerele culese cu caractere obişnuite se referă la autori de articole, studii etc. apărute în culegeri, în publicaţii periodice şi seriale; în sfârşit, numerele puse între paranteze drepte „[ ]" trimit la autori recenzaţi sau discutaţi, în mod special, în articole sau cărţi.

Antipa, Ciprian **694**
Antonescu, Florin 48, *1469*, *1499*
Antonescu, Georgeta 255, 355, **837**
Antonescu, Ion [697]
Antonian, Eduard 1331
Anuţei, Mihai **661**, **1483**
Apostoiu, Zvetlana **1484**
Apostol, Lidia 1403
Apostol, Violeta *861*, *1697*
d'Aquino, Toma [1204]
Ardelean, Odarca **1889**
Ardeleanu, Elena [483]
Ardeleanu, Mircea 1236
Ardeleanu, Sanda Maria **1485**, **1486**
Arghezi, Tudor [914], [1027bis]
Arghirescu, Aurelia **1478**, **1779**
Arhire, Mona **1487**
Aristotel **74**
Arjoca, Eugenia 1237 v. şi mai jos
Arjoca Ieremia, Eugenia **1488** v. şi mai sus
Armaş, Silvia 1296
Armbruster, Adolf [55]
Arnăutu, Maria **1489**
Arnăutu, Nicoleta 356
Aron, Gelu 567
Arsene, Mihaela **1490**
Aruń, George 900
Arvinte, Vasile [483], 1238
Asandi, Radu **842**
Astken, Anne-Marie [1291]
Atanasiu, Adrian 207, **662**
Augustin [1205]
Augustin, M. *1931*
Avram, Adriana 1239
Avram, Alexandru 1171
Avram, Andrei 495, 614
Avram, Andrei A. 1212
Avram, Elisabeta **1491**
Avram, Larisa 208
Avram, Mioara **28**, 49, [499–501], 539, 615, 616, **788**, 1098
Awerbuch-Metch, Sonia **1492**, **1493**
Axinte, Cornelia 901
Azzouz, Viorica 75

Babeţi, Adriana 53, 1959
Baboi, Nicolae 1060
Baciu, Ileana 209, **1494**
Baciu, Ioan [1951]
Baconsky, Leon **837**
Baconsky, Rodica 19, **26**
Badea, Gheorghe 1969
Badea, Ştefan 902, 903
Bahtin, M. 1059
Baki, Ymeri 304
Balaci, Alexandru **663**, **664**, *740*
Balaci, Anca **665**
Balan, Dumitru 1297
Balázs, Géza 76
Balla, Sára **1495**
Bally, Charles **169**
Balmuş, Elvira **700**
Balogh, Jóseph *799*, *863* v. şi mai jos
Balogh, József *251*, *862* v. şi mai sus
Bandici, Gheorghe **834**
Bantaş, Andrei **666–677**, **753**, **842**, **1496**, **1497**
Bantoş, Alexandru [31]
Barbu, Ana-Maria 210
Barbu, Elisabeta [199]
Barbu, Ion [904]
Barbu, Marian **904**
Barbu, N. 1057
Barbu, Simona **904**
Barbu, Violeta **357**
Barbu, Viorel [483]
Bardu, Nistor 1161
Barghiel, Virginia **1548**
Bariţ, George [366]
Barnea, I. 1173
Barsky, Robert F. [206]
Basarab, Matei [352], [439]
Basarab, Neagoe [413], [1325]
Basarab, Victor M. 1061
Baternai, Tiberiu **678**
Bazzanella, Carla 77
Băcanu, Petre Mihai v. sigla **RLib**
Bădescu, Irina **109**
Bădicuţ, Ilie 621, **1234**, 1354
Băjenari, Vasile T. **770**
Bălan, Argentina *1798*
Bălan, Ioanichie **679**
Bălan, Luminiţa 35
Bălan, Rada **1498**, **1499**
Bălan, Zamfir 905
Bălaşa, Ariana *192*, 906
Bălaşa, Dumitru **305**
Bălaşa, Eugen **815**

Bălăianu, Viorica **1500**
Bălănescu, Olga **1501**
Bălănescu, Tudor 211–213
Bălăşescu, Tatiana 354
Bălcescu, Nicolae [380]
Bălteanu, Valeriu 540, 541
Băncilă, Rodica **741**
Băncilă, Vasile 229, [315]
Bărboi, Constanţa **680**, **681**, **1502–1506**
Bărbulescu, Maria 1177, 1197
Bărbulescu, Titus **907**
Bărnuţiu, Simion [257], [259], [260]
Bâlbâie, Radu **791**
Bârgăoanu, Daniela 1338
Bârlea, Ovidiu **717**
Bârlea, Petre Gheorghe 908
Bârlădeanu, Victor *865*
Bârsan-Bârcă, Silvia **1593**
Bâtcă, Maria 1137
Bechet, Florica 1174, 1175
Beizdadea, Coziana **1811**
Bejenaru Grosu, Jana **1507**, **1508**
Beldescu, G. [1134]
Beligrădeanu, Şerban **683**
Beltechi, Eugen 256, [330], [483]
Berazî, Şêro **1646**
Berchină, Doina **684**
Berciu, Ion v. sigla **Apulum**
Berciu, Lucia **685**, **1509**, **1510**
Berdan, Lucia 78, **327**
Berea-Găgeanu, Elena **1924**
Berechet, Rodica 36
Berindei, Dan *482*
Berg, I. **686**
Berman, Jean Pierre **1538–1540**, **1690**, **1743**, **1774**
Berthelot, Henri Mathias [697]
Beşliu, Daniela **1377**, **1594**, **1595**
Beyer, Michelle **1705**
B. F. 542
B. G. 1424
Bidian, Viorel [330]
Bidu-Vrănceanu, Angela 687, [864], [868], [869], [896]
Billig, Andreea 1425
Billy, P. 1240
Bilţiu, Pamfil 257
Binder, Ludwig **358**
Binder, Pavel 359
Birău, Rodica **1679**
Birceanu, Ion **836**
Birkenbibl, Vera F. [202]
Birtaş, Emilian [384]
Bitte, Victoria I. **688**
Bîlbă, Corneliu **1615**
Bîrlan, Emil **853**
Bîrleanu, Ion-Horia [330]
Bîscă, Gheorghe 1367
Blaga, Ana **1511**
Blaga, Lucian [51], [963], [985], [1022], [1040]
Blaga, Miron 230
Blaga, Octavian 1138, *1932*
Blaj, Lazăr **689**
Blajovici, Liliana **1512**, **1513**
Blandiana, Ana 622
Bleoca, Adrian **1514**
Boamfă, Ionel 1112
Boatcă, Maria **1515**
Boatcă, Viorica **1516**
Boatcă, Silvestru **680–682**, **1504**, **1515**, **1516**
Bobircă, Maria **1517**
Bobó, Barna 1339
Boboc, Alexandru **191**
Boboc, Alina 909
Boboc, Iustin George **807**
Boboc, Leonid 37
Bochmann, Klaus 79
Bociort, I. F. **1926**
Bocşan, Crina **1518**
Bodescu, Gh. [353]
Bodiu, Andrei **690**
Boeriu, Eta [483]
Bogdan, Fănica **1830**
Bogdan Mădălina **1519**
Bogdan-Dascălu, Doina 502, 910
Boghian, Cristina 261
Bogrea, V. [1358]
B[oiangiu], M[agdalena] 80
Boicescu, Şerban **1520**
Bojčeva, Pavlina 1320
Bolintineanu, Alexandru **836**
Bolitho, Rod **1798**
Bombiniotis, Gheorghios [879]
Bonfante, Giuliano 1334
Borbély, Ştefan **837**
Borchin, Mirela **1521**
Borcia, Otilia Doroteea **1522**
Borcilă, Mircea **28**

Bordeianu, Elena **1881**
Boroneanţ, V. *193*
Borsa, Gedeon [482]
Borşa, Rodica **1928**
Boştină-Bratu, Simona 1426
Bot, Ioana 214, **837**, 1235
Bot, Nicolae **837**
Botez, Aurora **1523**
Both, Ioana 81
Bounegru, Octavian 1171
Boy, Monique **1524**
Boyer, Henry **135**
Bozgan, Evantia *333*
Brad-Chisacof, Lia 82
Braga, Corin **837**, [883]
Bragadireanu, Dana 1368
Bratiloveanu-Popilian, Marcela 543
Bratu, Doina [1940]
Bratu, Florian **1241**
Brădişteanu, Georgeta *1933*
Brăescu, Maria **691–693**, **1524–1526**
Brâncuş, Grigore 544, **786**, **1527**
Brânză, Mircea-Doru **1837**
Brânzeu, Pia 83, **1928**
Broqueville, Huguette de [55]
Brad-Chissacof, Lia 82
Breaz, Mircea 84
Breban, Nicolae v. sigla **CIE**
Breen, Michel [1364]
Brîncoveanu, Constantin [401
Brînzei, Brânduşa 83
Brookes, Michael **1528**, **1529**
Bruckner, Ion I. **694**
Brumaru, Daniel Ion v. sigla **Astra**
Brunel [211]
Buburuzan, Rodica 38
Buciu, Marian Victor 911
Bucur, Marin 912
Bucurescu, Adrian *483*
Budai, László **1530**
Budai-Deleanu, I. [1032]
Budău, Eugen 913
Budeanu, I. *682* v. şi mai jos
Budeanu, Irina *1802*, *1806* v. şi mai sus
Budică, Marin **1871**
Budiş, Monica 545
Budişteanu, Camelia **1531**
Buhoiu, Aristide 1062
Bulgăr, Emil **695**
Bulgăr, Gh. **232**, **914**, 1983 v. şi mai jos
Bulgăr, Gheorghe **28**, 258, **396**, **696**, [1931] v. şi mai sus
Buliga, Mihaela **853**
Bunaciu, Doris **1532**, **1610–1612**
Bunea, Silvana 360
Burada, Marinela 1213
Burcea, Ilie [1365]
Burciu, Octavian **697**
Burileanu, Bogdan 1347
Burlacu, Elena I. **857**
Burlacu, Emil 259
Burlacu, Gheorghe 1113
Burlacu, Ioana 260
Burnei, Ana **1882**
Buruiană, Ovidiu 915
Butnaru, Elena **794**
Butnaru, Ion 809
Butoi, Mihaela [1944]
Buzaşi, Ion 916
Buzatu, Doina [1946]
Buzdugan, Ovidiu *1250*
Buzlea, Valentin v. sigla **Crişana**
Buzoianu, Livia 1176
Buzura, Augustin [55] v. şi sigla **Tribuna**

Cacavela, Ieremia **361**
Cain, Dan 4
Calciu, Rodica **738**
Calmâcu, Alexandru 1362, 1369, 1370
Calotă, Ion [876], 917, [1135]
Cantacuzino [411]
Cantemir, Dimitrie [62], [417], [449], [494], [920], [930]
Capidan, Th. 331 v. şi mai jos
Capidan, Theodor [330], [1358] v. şi mai sus
Capoianu, Maria **1533**, **1534**
Caprettini, Gian Paolo [203]
Caproşu, I. **369** v. şi mai jos
Caproşu, Ioan [483]
Capuerde, Georgiana 1535
Caracota-Dimitriu, Maria **720**
Caragiale, I. L. [909], [939], [1008], [1044], [1045]
Caragiale, Mateiu I. [935], [1011]
Caragiu-Marioţeanu, Matilda 332, [1971]
Carani, Marie 85
Caravia, Paul **743**
Carchia, Gianni **183**

Carianopol, Miruna **1498**, **1499**
Carp, Maria 1063
Carpov, Maria 86, **106**, **107**, 261
Cartianu, Ana [1974]
Carvallo, Olavo de [55]
Casapu, Rădiţa **1616**
Castellan, Georges [32–34]
Cauche, Philippe **724**
Cavalcanti, Geraldo 1242
Cazacu, B. [323]
Cazan, Petru [453]
Cazimir, Ştefan 262
Cazizian, Mihai Stepan v. sigla **Ararat**
Călăraşu, Cristina [864], [868], [869], [896]
Căliman, Ion 546
Călin, Gheorghe 1243
Călinescu, Constant 87
Călinescu, George [947], [996], **1907**
Călinescu, Matei 88
Călugăriţă, Aurelia **1536**
Căpăţână, Vasile **1704**
Căpuşan, Cornel **837**
Cărtărescu, Mircea [1006]
Cătană, V. [1012]
Cătunescu, Carmen [1136], **1711**
Câmpeanu, Eugen **1537**
Cândea, Melinda 1114
Cândea, Virgil **352**, 362, 363, **818**
Cândroveanu, Hristu 233, 263, 1984 v. şi sigla **Deşteptarea**
Cârstina, Ovidiu v. sigla **Valachica**
Câteia, Adriana 1177
C. B. *864*
Cehan, Anca **830**
Cerbasi, Donato 522
Cercel, Niculina [1938]
Cercel, Petru [479]
Cercelescu, Adrian *1950*
Cerkez, Matei **1398**, **1751**
Cernicova, Mariana 918
Cernovodeanu, Paul **1206**
C. G. *499*, *711*, *1387*, *1737*
Chagnollaud, Dominique **698**
Chapron, Jean **1538**, **1539**
Charnoc, Ross **1540**
Chelaru, Gabriel **1395**, **1661**
Chelaru Murăruş, Oana 1064
Chelcea, Septimiu **724**, **840**
Chelemen, Mădălina **1635**
Cheroiu, Gabriel *636*
Cheval, Doina **1541**, **1542**
Cheval, Sorin **1541**, **1542**
Chevereşan, Constantin **1543**
Chevereşan, Luminiţa Violeta **1543**
Chiaburu, Elena 364
Chifu, Iulian 1371
Chilărescu, Mihaela **1544**, **1545**
Chilom, Elisabeta [861]
Chincea, Călin 1115
Chindriş, Ioan 365, 366
Chindriş, Vasile v. sigla **VCr**
Chiper, Maria **357**
Chiper, Monica **850**
Chiper, Tita 965
Chira, Luana **1559**, **1692**, **1705**
Chiran, Rodica **1546**
Chiriac, Marilena **1547**
Chiriac, Virginia 919
Chiriacescu, Adriana **1548**
Chiriacescu, Rodica **681**
Chiru, Nicolae **1549**
Chiş, Tiberiu **688**
Chişu, Ana Maria *750*
Chişu, Ana Viorica 699, *1597*, *1687*, *1717*, *1801*, *1802*
Chişu, Lucian **477**
Chivăran-Müller, Ilse **1550**, **1551**
Chivu, Gh. *31*, *232*, 367, **374** v. şi mai jos
Chivu, Gheorghe 306, 368, 920 v. şi mai sus
Chomsky, Noam [206]
Christodorescu, Anca **836**
Christodorescu, Anca-Maria **700**
Cibu, Ioan [804]
Cicero, Marcus Tullius **1178**
Cifarelli, Paolo **1743**
Cifor, Lucia 89
Cihodaru, C. **369**
Cilianu, Corina 921 v. şi mai jos
Cilianu-Lascu, Corina **1244**, **1552–1554** v. şi mai sus
Cimpoi, Mihai 370
Cincu, Georgeta **1373**
Cioabă, Florin 1348
Cioba, Marian 547
Ciobanu, Elena 39
Ciobanu, Elena (inst.) **701**, **702**
Ciobanu, Georgeta 503, **548**

Ciobanu, Irina **842**
Ciobanu, Laura 234
Ciobanu, Veniamin 549
Ciocan, Costache S. 623
Ciocârlie, Constanţa **550**
Cionchin, Ionel 371
Ciontescu, Dorin **1555**
Ciontescu, Simona **1555**
Ciopraga, Constantin **1907**
Cios, Irina **703**
Ciosici, Olivera 83
Cipariu, Timotei [308], [309]
Cismaş, Dana 83
Ciubotaru, Mircea *32*
Ciuciuc, Olea **1556**, **1557**
Ciupală, Alin 4
Ciurariu, Eugen **1558**
Ciurel, Violeta 551
Ciutacu, Sorina **1928**
Cîmpeanu, Ileana [483]
Clarke, David **1559**
Coanta, Livia **690**
Cocagnac, Maurice [1939], [1942], [1943], [1949]
Cocioba, Ioan 552
Codescu, Dara Mihaela 1064
Coene, Martine 526, *535*
Cojan, Corina **1560**, **1561**
Cojocaru, Dana **1735**
Cojocaru, M. M. 1099
Colceriu, Corneliu **804**
Coleridge, Samuel Taylor [1226]
Colesca, Sofia Elena **769**
Colet, Louise [1216]
Colibaba, Ştefan **1498**, **1499**
Coliban, Alexandra 264
Colţun, Gheorghe **1562**
Coman, Marinella 1245, 1246
Coman, Mihai 553, **704**, **1563**, [1941]
Comes, Elena 1247
Comişel, Ecaterina **1469**, **1564**, **1626**
Comolli, Giampero **183**
Comşulea, Elena [483], **705**
Condeescu, Alexandru **429**
Condei, Cecilia 922
Condrea, Irina *1157*
Condrea Derer, Doina **1565**
Condrei, Elena v. sigla **Colloquium**
Conovici, Niculae 1179
Constantin, Gh. 624, 625, 1066 v. şi mai jos
Constantin, Gheorghe 1067
Constantin, I. 242
Constantinescu, Alice **1566**
Constantinescu, Cornel Radu *731*
Constantinescu, Dan [483]
Constantinescu, E. **1567**
Constantinescu, Emil [228], [1420]
Constantinescu, Ileana **706–708**
Constantinescu, Mirel 599
Constantinescu, Nicolae **28**, **789**
Constantinescu, Silviu **709**, **710**, **1568–1570**
Constantinescu, Virgiliu N. G. 372
Constantinescu, Virgiliu Şt. **743**
Constantinescu-Dobridor, Gheorghe **711**, **1571**, [1944]
Constantini, Michel 50, 130
Conţiu, Mihai [330]
Copceag, Dumitru **1248**
Coposescu, Liliana *1364*
Corciovescu, Cristina [877]
Cordoneanu, Ion 923
Cordoneanu, Maria **712**
Cordoneanu, Radu **712**
Cordoş, Sanda **837**
Coresi **373**, [415], [454]
Cornea, Paul **28**, **90**
Cornilescu, Alexandra 45, 504, 523
Cornu, Geneviève 91
Cornulier, Benoît 1249
Coroamă, Olimpia **1790**, **1791**
Coroiu, Constantin *327*
Cosăceanu, Anca 554, **836**
Coseriu, Eugenio [190] v. şi Coşeriu, Eugen, Coşeriu, Eugenio, Coşeriu, Eugeniu
Cosma, Traian 1427
Cosma, Viorel *1185*
Cosmatu, Christiane **1472**, **1695**
Costa, A. da [1278]
Costa, Filippo **183**
Costache, Adrian 1372, **1572–1574**
Costache, Georgeta **1572–1574**
Costin, Luciliu **1479**, **1480**
Costin, Mircea N. **713**
Costin, Miron [491], [936]
Coşar, Camelia **1499**
Coşbuc, G. **374**
Coşereanu, Valentin [481]
Coşeriu, Eugen 92 v. şi mai jos şi Coseriu, Eugenio
Coşeriu, Eugenio [55], [89] v. şi mai sus şi mai jos şi Coseriu, Eugenio

Coşeriu, Eugeniu 93, 235 v. şi mai sus şi Coseriu, Eugenio
Coteanu, Ion **94**, **332 bis**, [1948], [1984], [1987–1989]
Cotruş, Aron [916]
Courtés, Joseph **106**
Covaci, Vasile **836**
Craia, Sultana **1250**
Crainic, Nichifor v. sigla **Gândirea**
Craşoveanu, Ana 924
Craşoveanu, D. 924
Crăciun, Alexandra 925
Crăciun, Casian v. sigla **COrt**
Crăciun, Corneliu *484*, **1575**, [1952]
Crăciun, Dana 83
Crăciun, Florin 866
Crăciun, Gheorghe 95, **690**, 926 v. şi sigla **Paralela 45**
Crăciun, Ioana 1214
Crăciun, Livia **690**
Crăciun, Marilena 265
Crăiniceanu, Ilinca 524, **1576**
Crăiuţu, Aurelian 927
C. R. C. *757*
Creangă, Alina 51
Creangă, Ion **375**, [443], [971], [1667], [1732]
Creangă, Mihai v. sigla **Aldine**
Cremene, Mioara **714**
Crespi, Franco **183**
Creţa, Zorela **715**
Creţia, Gabriela **1533**, **1534**, **1755**
Creţia, Ofelia 376, *397*, *429*
Creţia, Petru 376, 377, **397**, [1990]
Creţu, Ecaterina **1577**
Creţu, Ioana 928
Creţu, Mitache 505
Crihană, Alexandru 1139
Crihană, Marcel 307, *1134*, **1515**, [1931]
Cristea, Irina **1529**
Cristea, Ovidiu *33*, 1180
Cristea, Sorin **716**
Cristea, Stan V. [893]
Cristea, Teodora [3], [12], 37, **96**, **836**, 1251
Cristescu, Sorin *319*
Cristian, Adriana 1298
Cristoiu, Ion v. sigla **ExpM**
Criş, M. *1801*
Criş, Mariana 52, *750*, *1502*, *1503*, *1687*, *1717*
Crişan, Alexandru **28**, **1373**, **1578**
Crocus, Angela **706**
Croitoru, Florin Spiridon 378
Croitoru Bobîrniche, Nina [870], [874], [890]
Croitoru-Fediuc, Lavinia **1579**
Crudu, Oana 1100
Csata, Ambrus **1580**
Csortán, Ferenc 1340
Cuciuc, Nina 97
Cuciureanu, Rodica **794**
Cucu, Mădălina 1252
Cucu, Ştefan 1181
Cucuiat, Ciprian 929
Cuilenburg, J. J. van **98**
Cujbă, Casia 92
Cuniţă, Alexandra 99, 506, 525, **836**, 1253, **1428**
Curticăpeanu, Doina **837**
Cusen, Gabriela *1468*
Cuşa, Nicolae **333**
Cvasnîi Cătănescu, Maria 930

Dacette, Jean [1289]
Dal Lago, Alessandro **183**
Damian, Titi 931
Damian, Vasile 555
Dan, Corneliu 1903
Dan, Elena 379
Dan, Ilie 266, 1116
Dan, Sergiu Pavel **837**
Dan Smarandache, Raluca 556
Danciu, Cornelia **1536**
Danciu, Maxim I. 1229
Danciu, Petre 1429
Dandu, Nicoleta 380
Danilov, Maria 381
Danovici, Pătraşco [458], [470], [1206]
Darabos, Zsuzsánna **1581**
Dascăl, Reghina **1544**, **1545**
Dascălu, Crişu 932, **933**
Dascălu, Doina [872], [885] [892]
Dascălu, Gh. 934
Dascălu-Jinga, Laurenţia 496
Dassow, Jürgen 215
Datcu, Iordan 267, **717**, *722*
Dathe, Uwe 268
David, regele [476]
David, Gabriela 626
Davidoiu-Roman, Anca 100
Davy, Elizabeth **1582**
Davy, Karen **1582**

Dănăilă, Aida *1925*
Dănăilă, Ion 1
Dănilă, Nicoară 382
Dărăban, Valentin 269
Deac, Augustin 383
Deciu, Andreea *109*, *122*, *173*, *194*, *195*, 1068
Deleanu, Daniel *867*
Delion, Pavel **341**
De Mauro, Tulio **169**
Demetrescu, Călin **703**
Démétrius [1320]
Dengel, Elke **1583**
Dengel, Malwine **736**
Densusianu, Ov. [323] v. şi mai jos
Densusianu, Ovid [1358] v. şi mai sus
Derdena, Mihai Stere 1069
Derşidan, Ioan **935**
Destouche, Louis-Ferdinand [1264]
D'Hulst, Yves 526
Diaconescu, Ion [1420]
Diaconescu, Paula 936
Diaconescu, Traian [1967]
Diaconu, Petre 1101, 1117
Dignoire, Claude **836**
Dima, Emanuela 47
Dima, Eugenia [483], *485*
Dima, Lavinia **765**
Dimcea, Alexandru 2
Dimitrescu, Florica *323*, *868*, [875], 937, [1968], [1977]
Dimitrescu, Rodica 384
Dimitriu, Corneliu [483]
Dimitriu, Rodica 938
Dincă, Ioana 939, **1872**
Dinescu, Carmen [1945]
Dinu, Ana *1135*
Dinu, Felicia **1469**
Dinu, Mihai [611], 940
Dinu, Minodora 1430
Dinu, Petrişor Liviu 216
Dionisie, Ecaterina **1584**, **1585**
Diradurian, Gabriel 1332
Diug, Eugen Mihai **794**
Divriceanu, Carmen *486*
Djuvara, Neagu [32–34]
D. N. 1299
Doboş, Daniela 101, *536*
Dobra, Sofia 941, **1373**, **1578**, **1586**, **1587**
Dobran, Viorel 557, 1070
Dobre, Dan 102, **836**
Dobre, Maria 558, 1102, 1118
Dobrescu, Alexandru **816**
Dobrescu, Emilian N. **103**, **718**
Dobrişan, Nicolae 559, **719**
Dobrovie-Sorin, Carmen 104
Doca, Ana-Dolores **1531**
Doca, Gheorghe **1588**
Dogaru, Gheorghe **853**
Dohi, Mariana 1374, 1431
Doinaş Ştefan Aug. 1071, 1072 v. şi mai jos
Doinaş, Ştefan Augustin [483], [928], [1047] v. şi mai sus
Dolader, David Serrano [1292]
Doležel, Lubomír **195**
P. Dombi, Erzsébet **1589**
Dominte, Constantin 93
Dör, Susana **1590**
Dorcescu, Eugen [330], 942
Dorian, Nadia **1721**
Dorinel, Dani 385
Dorneanu, Vasile **794**
Dorobăţ, Ana 1375
Dorobăţ, Dumitru **1428**, **1591**
Doroftei, Dorina **1591**
Dosoftei **386**, [418]
Dospinescu, Vasile **106**, **107**, **1254**
D. P. ***1586***, *1812*
Dragomir, Camelia 507
Dragomir, Otilia 387
Dragomirescu, Ioana *21*, 943
Dragoş, Claudia Liliana **1432**
Dragoş, Elena 108, 270
Drăcea, Claudia *196*, *197*
Drăgan, Gleb 560
Drăgan, Ioan *198*
Drăgan, Mihai 388
Drăganu, Nicolae **617**
Drăgănescu, Mihai 44, 389 v. şi sigla **Academica**
Drăghicescu, Janeta 508, 944, 1255
Drăgoi, Ioan 1215, 1256
Drăgulănescu, N. 561
Drăguţ, Vasile [483]
Drâmbăreanu, Ileana **741**
Dreghiciu, Doina 390
Drimba, Vladimir **373**, 1358

Drincu, Sergiu **617**, **618**, 1257, *1286*
Drîmbărean, Matei 1188
Drondoe, Stelian **1234**
D. S. *801*
Duduleanu-Pelendava, Mircea [880]
Duhăneanu, Constantin **1479**, **1480**, **1731**
Dulău, Alexandra Viorica **1723**
Dumas, Alexandre, père [151], [201]
Dumistrăcel, Stelian [330], 562, [612], [613], [898], 945
Dumitrache, Maria 1376, **1592**
Dumitran, Ana 391
Dumitran, Daniel 392
Dumitraşcu, Emil 946
Dumitraşcu, Katalin 271, 947
Dumitraşcu-Sechi, Cornelia **1593**
Dumitrescu, Ana **1377**, **1594**, **1595**
Dumitrescu, Emil 272
Dumitrescu, Florin 949–951, 1073
Dumitrescu, Maria 1433
Dumitrescu, Ştefana [1326]
Dumitrescu-Brateş, Maria **1596**, **1597**
Dumitrescu-Buşulenga, Zoe **1907**
Dumitriu, Claudia **1259**
Dumitriu, Cornelia **1598**, **1599**, **1744**
Dumitriu, Dana-Maria 1258
Dumitriu-Snagov, I. 393
Dumitru, Ioan **1395**
Dumitru, Ion *1136*, **1661**
Dumitru, Marius 211
Dumitru, Mihaela 1378
Duncan, Frederick Henry **720**
Duprez, Jean-Marie **724**
Durand, Gilbert **109**
During, Dominique **1926**
Durnea, Victor **327**
Durocher, René [1285]
Duţă, Florica **1600**, **1703**
Duţescu, Dan [264], **1601**, **1602**, **1701**
Duţu, Alexandru **374**, 394, 1162
Duţu, Olga **28**

E. Ch. *1526*, *1934*
Eco, Umberto **183**, [195]
Eeden, Wim van [535]
Eftimie, Claudia **1680**, **1902**
Egger, Carlo [1208]
Eicher, Karen **1603**
Ekes-Grünn, Gabriela **617**
Eliade, Irina **763**
Eliade, Mircea [866], [914], [1319], [1813]
Elliot, T. S. [1231]
Eminescu, Mihai [165], [290], [376], [377], [379], [388], **395–397**, [403], [404], [408], [409], [466], [467–469], **477**, [481], [907], [917], [924], [925], [946], [954], [966], [977], [982], [983], [990], [1021], [1031], [1035], [1039], [1042], [1067], [1081], [1370], [1378], [1741]
Enache, Maria **1604**
Ene, Ileana 398
Enescu Stătescu, Cătălina **1868**
Ercuţa, Felicia **1544**, **1545**
Eremia, Alina 244, *466*
Eremia, Lidia Georgeta **1605–1607**
Eremia, Ion 399
Erhan, Ioan v. sigla **Economistul**
Ermurache, Teodora **721**
Ernst, Gerhard 273
Evseev, Ivan **722**, [1980]
Ezechil, Liliana 110

Faiciuc, Elisabeta **274**
Faiciuc, Ioan [330]
Fanache, Vasile **837**
Farcaş, Ludmila **1608**
Farrell, Barry **1709**
Farrington, Olivia **1609**
Faur, Sanda 1074
Faur, Viorel v. sigla **CTC**
Fârnoagă, Georgiana **1610–1614**
Felecan, N. **696** v. şi mai jos
Felecan, Nicolae [330], 627, 1075 v. şi mai sus
Felecan, Viorica [330]
Feneşan, Cristina 1359
Feodorof, Ioana [489]
Feodot, Nicolae **723**
Feraru, Marcela 1333
Feraru, Remus 1182
Fericean, Anca 83
Ferraris, Maurizio **183**
Ferréol, Gilles **724**, **1615**
Ferro, Teresa 53
Ficeac, Bogdan 952
Filimon, Nicolae [1053]
Filip, Adrian **725**, [867]
Filip, V. 953
Filipciuc, Ion **563**

Filoteanu, Ana-Maria **1914**
Filotei al Buzăului [443]
Filotti, Dimitrie V. **726**
Firimiţă, Vasilia **1616**
Fischer, I. **1617** v. şi mai jos
Fischer, Iancu 36 v. şi mai sus
Fischer, Jürgen **1618**
Flageul, Noél **1615**
Florea, Constantin **727**
Florea, Ion [483]
Florea, Pavel Mircea 400
Florea, Silvia **1619**
Florea, T. 111
Florescu, Alexandru **1620**
Florian, Alexandru v. sigla **S&C**
Florian, Radu v. sigla **S&C**
F. M. *1522*, *1812*
Foarţă, Şerban 954
Focşeneanu, Veronica, **1499**
Fodor, Ecaterina 46, 1300, **1621**, **1628**, **1685**
Fodor, Ramone-Ondine **1904**
Foilloux, Danielle **728**
Fontanille, Jacques **116**
Fontinha, Rodriga [1278]
Forăscu, Narcisa **28**
Fordham, Frieda **112**
Franco, Ruy 236
Franga, Liviu **1622**
Frăţilă, Vasile **347**, 509
Frâncu, Constantin 113 v. şi Frîncu, Constantin
Frânculescu, Marin **1623**
Frânculescu, Mircea **28**
Frenţiu, Luminiţa **1928**
Freud, Sigmund [167]
Friedrich, Hugo **114**
Frîncu, Constantin [483] v. şi Frâncu, Constantin
Frunda [241]
Frunză, Dumitran 275–277
Frunză, Monica *1935*
Frunză, Petrina **1591**
Frunzeanu, Eduard Marian 4
Frunzulică, Doru 334
Fuhrmann, Dieter **114**
Funeriu, I. **217**, **955–957**

Gabor, Gabriela 401
Gaddis Rose, Marilyn 1216
Gadrey, Nicole **724**
Gal, Ana Maria **729**
Galaţanu, Olga **836**
Galea, Ileana **1624**
Gálfalvi, Zsolt v. sigla **A Hét**
Gană, George **28**
Gancz, Andrei **730**
Ganz, Margareta **730**
Gandelman, Henrique e [55]
Gavrilaş, Mihaela 1
Gavrilă, Dana **1471**
Gavriliu, Leonard **731**, **858**
Gădeanu, Sorin 564, 1217
Gălăţeanu-Fârnoagă, Georgiana **1497**, **1625**, **1626**
Geambaşu, Constantin 1301
Geangălău, Bogdan **135**
Geangu, Daniela *361*
Gencărău, Ştefan 54, 958, 959
Georgescu, Emilian [330]
Georgescu, George Cristian [895]
Georgescu, Haralambie **732**
Georgescu, Horia 212, 213
Georgescu, Magdalena 402, *1158*
Georgescu, Mitică [895]
Georgescu, N. 403 v. şi mai jos
Georgescu, Nicolae 404 v. şi mai sus
Georgescu, Romulus 1379
Georgescu, Teodora 1341, 1380
Gerboin, Pierre **1538**, **1539**
Gergulov, S. 1302
Gerstlé, Jacques [198]
Gheorghe din Trapezunt [1209]
Gheorghe, Gabriel 1342
Gheorghe, Marian 212, 213
Gheorghe, Mihaela **1627**
Gheorghe, Mircea **1628**
Gheorghe N. **1775**, **1852**
Gheorghiu, Petre v. sigla **TrRom**
Gherghel, Ilie [1358]
Gherghina Dumitru [861]
Gherghina, Maria [861], **1629**
Gherguţ, Sorin *869*, 960, 1381–1383, 1434
Gherman, Anca [483] v. şi mai jos
Gherman, Cristina **715** v. şi mai sus
Gherman, Haritina **852**, **1630–1635**
Gherman, Ion 1140
Gherman, Mihai Alin [483]
Gheţie, Ion 278, **373**, 961, 1970
Ghibu, Onisifor [288]
Ghidău, Rodica **1718**

Ghidu, George I. **1636**
Ghiga, Georgeta 40, 1384
Ghinea, Dan **733**
Ghinea, Nicolae 279
Ghinoiu, Ion [891]
Ghiță, Mihaela 565
Ghițău, Dumitru **726**
Ghiu, Bogdan **179**, 566
Gillet, Lev 567
Ginzburg, Carlo **1259**
Giroveanu, Iulia **812**
Giurhat, Cătălin 4
Goci, Aureliu **386**
Godeanu, Gheorghe **707**
Godinac, Cristi 1435
Goga, Mircea **1637–1639**
Goga, Octavian [994]
Gogălniceanu, Călina **1640**
Goia, Vistian 962, 1385
Goian, Maria Emilia **1672**
Goian, M. E. **1567**
Goicu, Simona 1103, *1287*
Goicu, Viorica 1104, *1288*
Gombos, Maria [330]
Goran, Maria Evoneta **1641**
Goran, Vasile **1641**
Gorcinski, Maria **1642**
Gorga, Adriana 1260
Gorunescu, Elena **734**
Gospodinov, Atanas **1643**, **1644**
Gosset, Claude **1645**
Gossiaux, Jean-François 1163
Goșa, Codruța **1928**
Goția, Anton [483]
Gradea, Pia [330]
Gracéen, Baltasar **115**
Grama, Ana 405
Grămadă, Livia **837**
Grămadă, Nicolae [1128]
Grămadă, Voichița [330]
Grecu, Doina [330], [483]
Grecu, Narcisa **1750**
Grecu, Roxana 1261, *1289*
Gregorian, Anca 406
Greimas Algirdas, Julien **116**
Greppin, John [1332]
Grigore, George **719**, **1646**
Grigore, Paul **690**
Grigore, Rodica 963
Grigorescu, D. **658**
Grigorescu, E. [697]
Grigorescu, Monica 1242, 1262
Grosu Bejenaru, Jana **1647–1649**
Groza, Laura 1960
Groza, Liviu *870*
Groza, Rozalia [330]
Gruia, George **1650**, **1651**
Gruiță, G. 964 v. și mai jos
Gruiță, Gligor 568, **1652** v. și mai sus
G. S. *90*, *1936*
Guboglu, Mihai 1360
Guédon, Jean-Claude [1285]
Guhrman, Dieter **114**
Guillermou, Alain [1983]
Gundisch, Karin **1653**
Gurtus, John [1957]
Guțan Pamfil, Elena 9
Guță, Ancuța 1263
G[uță], B[ogdan] *758*, *871*, *1937*, *1938* v. și mai jos
Guță, Bogdan 407, *831*, *872* v. și mai sus
Guțu Romalo, Valeria 117–119, 569, 570, 965
G. V. 1436

Haase, Marion **1695**
Haba, Iosif 120
Haineș, Ion **1654**
Haja, Gabriela **1178**
Haldenwang, Sigrid **736**
Halichias, Ana-Cristina 3, 1183
Halpert, Adrian v. sigla **Libertatea**
Handoca, Mircea **28**, **914**
Hanea, Silvia **1512**, **1513**
Hanga, Vladimir 737, 738
Hanga-Calciu, Rodica 41
Hanu, Rodica **1577**
Haret, Spiru v. sigla **Albina**
Hariton, Viorica **836**
Hartley, Alick **843–846**
Hartley, Paul **1655**
Hasdeu, B. P. [276], [1358] v. și Petriceicu-Hasdeu, B.
Haslinger, Peter [1162], 1164
Hăhăianu, Alina **1528**, 1540, **1609**
Hâncu, Cristina **1656**
Hâncu, Dumitru I. **739**
Hâncu, Gabriela D. **739**
Hâra, Otilia **768**

Hârlăoanu, Alfred **740**
Hédi, Hoka 121
Heidegger, Martin [190]
Heitmann, Klaus [1157]
Heliade Rădulescu, Ion [272] v. şi sigla **CrRom**
Hentes, Zorica **1657**
Hilendárski, Pájsij [1302]
Hitler, Adolf [697]
Hîrjan, Victoria **794**
Hoberg, Rudolf **1658**
Hoberg, Ursula **1658**
Hodoş, Simona 1386
Hogaş, Calistrat [1026]
Hogea-Velişcu, Ileana 1352
Hollinger, Alexander **1548**
Hondru, Angela **847**
Honterus, Johannes [358], [454]
Horatius [1181]
Horezeanu, Mihăiţă **1928**
Horner, David **1528**, **1659**
Horst, André [55]
Horvath, Edith 966
Hossu-Longin, Valentin 1141, 1971
Houdebine-Gravaud, Anne-Marie **1486**
Hreapcă, Doina [330]
Hristea, Theodor 628, 1420, **1660**
Hrişcu, Anişoara **794**
Hrubaru, Florica 571
Huber, Isolde **736**
Huizinga, Johan **122**
Humphreys, Raymond **1929**
Hurezean, Gabriela *844*, *873*, *874*, *1687*, *1717*, *1803*
Hurezeanu, D. 408
Hurmuzaki, Eudoxiu H. [408], [459]
Hutchinson, Tom [1468]
Huxley, Aldous [938]
Huzum, Sergiu 1076

Iamandi, I. *785*
Iamandi, Petru **1929**
Iancu, Elena **690**
Iancu, Marin **1661**, **1662**
Iancu, Vasile 1184
Iancu, Victor *876*, 1077
Iarovici, Edith **741**, **1663**, **1664**
Iaţcu, Tatiana **1853**, **1854**
Idu, P. D. 1119
Iercoşan, Sara **837**
Ifrim, Clelia 967
Ignat, Mircea **1665**
Ilica, Anton **1387**
Iliescu, Adrian-Paul [200]
Iliescu, Adriana **1666**
Iliescu, Ion **409**
Iliescu, M. **742**
Iliescu, Maria [8], [13], [25], [596], [1972], [1976]
Iliescu, Nicolae 968
Iliescu, Şerban 1078
Ilinca, Şt. M. **1388**, **1667**
Iliolopoulos, Fotis **1668**
Iloaie, Ştefan **743**
Inescu, Lidia **1492**, **1493**
Ioan, părintele *453*
Ioan, Augustin 1120
Ioan, Paul 572
Ioan-Franc, Valeriu **718**
Ionaşcu, Ecaterina [483]
Ionescu, Andrei [55]
Ionescu, Cleopatra 410
Ionescu, Cornel Mihai **123**, 124
Ionescu, Costel 573, 1096
Ionescu, Cristina **860**, **1923**
Ionescu, Daniela 125
Ionescu, Daniela Corina **1669**
Ionescu, Dumitru Costel v. sigla **Astra**
Ionescu, Elena **1670**
Ionescu, Florin **744**
Ionescu, Gheorghe 335
Ionescu, Gheorghe C. **1185**
Ionescu, Mariana **690**
Ionescu, Rodica **853**
Ionescu, Victor M. *813*
Ionescu, Voichiţa **745**
Ionescu Cruţan, Nicolae **1688**
Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana **28**, [196], [864], [868], [869], [896], 969
Ionică, Ion [330]
Ionică, Lucian **1563**
Ionici, Anca **1613–1614**
Ioniţă, Florin 1079, **1389**, **1390**, **1667**
Ioniţă, Mirela 970
Ioniţă, Vasile C. *343*, 574, 629, 971–973, 1080, [1088], 1105–1107
Iordache, Aurelia **1671**, **1672**
Iordache, Claudiu v. sigla **Lumea**
Iordache, Corina **1928**

Iordache, Gheorghe 575
Iordache, Monica 1391
Iordache, Rodica 510
Iordan, Iorgu [262], [291]
Iordan, Irina **1725**
Iordăchescu, Carmen **1508**, **1649**, **1673–1679**
Iordănescu, Maria **1520**
Iordănescu, Mihai 1081
Iorga, Gheorghe 631
Iosifon, Loredana-Biliana 974
Iovănescu, Maria Rodica 1264
Irimia, Dumitru [483], 1142
Irving, Nicole **1680**
I. S. 126
Isac, Daniela 527
Isachi, Petre 975 v. şi mai jos
Isachi, Petru 127 v. şi mai sus
Isbăşescu, Mihai **746**
Iscrulescu, Cristian 1218
Istrate, Gavril 39, 976
Istrate, Mariana 632
Istrati, Panait [905], [922], [944]
Istrătescu, Steluţa **1681–1683**, **1868**
Ittacowiczówna, Kazimiera [1985]
I. Ţ. P. *791*
Iufu, Zlatca **1643**, **1644**
Iustin, George **807**
Ivan, Ion **708**
Ivan, Mariana **1534**
Ivan, Mădălina **842**
Ivan, Nicolae v. sigla **Renaşterea**
Ivanov, Andrei **1684**, **1685**, **1920**
Ivăncescu, Alexandra **747**
Ivăncescu, Ruxandra **690**
Ivănuş, Dumitru **1686**, **1687**
Ivela, A. L. **748**
Ivireanul, Antim [355], [492], [493]

Jalobeanu, Cireşica 218
James, Charles J. **1688**
Janowska-Lascar, Radosława 1985
Jeanrenaud, Alfred [1935]
Jercea, Valentina **1710**
Jitea, Mihaela 1437–1439
Jivi, Aurel *443*
Joachim, Sébastien 128
Joanescu, Irene **1563**
Joiţa, Virgil 411
Jólan, Benedek 1143
Joly, Martine 129
Joucheray, Jean [1291]
Jucan, Floriana 1440
Jung, Karl Gustav [883], [887], [894]
Jurma, Gheorghe **688**

Kahane, Zelma **700**
Karakaşian, Madeleine *877*
Kato [1335]
Kaźmierczak, Anna 1324
Kempinski, Zbigniew **1750**
Kerim, Altay *878* v. şi sigla **Karadeniz**
Kerim, Leyla [878]
Kim, Young Hae 130
Kindt, Saskia 511
Király, F. 1303
Király, Maria **617**, 1303
Kirilă, Teodor **1689**
Kiss, Sándor **1581**
Klárik, Attila 131
Klaster-Ungureanu, Grete 1219
Klatt, Wolfram **1690**
Koch, Marianne **1691**
Kogălniceanu, Mihai v. sigla **DLit**
Kohrs, Peter **1692**
Konika, Faik 1328
Korka, Mihai 1392
Koronka, A. **1693**
Krasku, Ivana **1482**
Kremnitz, Georg *199*
Kuller, Hary 1355
Kuśniewicz, A. [1301]

Labiş, Nicolae **412**
Lagoutte, François **1529**
Lalaune, Stanislas [1291]
Lambert, Ben **843–846**
Lamiroy, Beatrice 1220
Lamizet, Bernard 132
Langlois, Anne **728**
Lascu, Mădălina **116**
Lascu, Viorica 576
Lascu-Pop, Rodica **26**
Lattaro, Elizabeth **1695**
Latzel, Thomas [483]
Laurian, A. T. **749** v. şi mai jos
Laurian, August Treboniu [271] v. şi mai sus
Laza, Ioan v. sigla **Crişana**

Lazăr, Doina **794**
Lazăr, Elena *879*
Lazăr, George **357**
Lazăr, Gheorghe [284]
Lazăr, Ioan 977
Lazăr, Iustina 633
Lazăr, Kristine **1472**, **1694**, **1695**
Lazăr, Virgil 1441
Lazia, Liliana 1108
Lăzărescu, Adriana **1696**
Lăzărescu, George **750**, **852**
Lăzărescu, Gh. **28**
Lăzărescu, Ioan **751**, 1221, **1472**, **1473**
Lăzărescu, Liviu **703**
Lăzărescu, Luminiţa 133
Lăzărescu, Paul [330]
Lăzărescu, Rodica **1697**, **1698**
Lăpădătoni, Tiberiu 978, 979
L. D. *1365*
Le Moigné, Alice **728**
Leu, Catinca **838**
Leu, Corneliu **838**
Lepădatu, Dumitru V. 225
Levițchi, Leon **752**, **753**, [842], **1699–1701**
Liiceanu, Gabriel **122**, 1990
Lintvelt, Jaap [192]
Lişman, Victor **1505**, **1702**
Litman, C. **798**
Littera, Ileana **836**
Livescu, Michaela 1265, 1972
L. L. *757*
Lobiuc, Ioan **134**
Lochard, Guy **135**
Locusteanu, Rodica **1703**, **1865**
Lodge, David **136**
Lohon, Octavian *987*
Lohr, Alfred [483]
Lombard, Alf [1981]
Longin-Popescu, Ion 55
Loşonţi, Dumitru [330]
Lotoţchi, Dan 137
Lozinski, Smaranda **1704**
Lozovanu, Doru 349
L. P. 1186, *1939*
L. T. 1304
Luca, Al. K. *800*
Lucaciu, Vasile 1092
Lück-Hildenbrandt, Simone **1705**
Lüder, Elsa [483]
Luhmann, Niklas 138
Lungu, Vasile 280
Lupan, Ernest **754**
Lupu, Coman [483], *875*, *1290*
Lupu, Flori **1398**, **1706**, **1751**
Lupu, Nicolae **813**
Lupu, Vasile [352], [439]
Lupuliasa, Dumitru **794**
L. V. *791*

M. A. 336
Macarie, tipograful [464]
Macedonski, Al. [957]
Machado, José Pedro [1278]
Macri, Anamaria **755**
Macri, Radu Eugen **755**
Magda, Ileana 237
Magdan, Leon **850**
Magheru, Paul 1059
Maghiar, Florin 577
Magyarikcs, Péter **1707**
Maior, Petru [279], [392]
Maiorescu, Titu [388], [404], [469]
Makarenko, Tatiana **1708**
Maksuti, Xhelku v. sigla **Albanezul** v. şi mai jos
Maksutovici, Gelcu [888] v. şi mai sus şi sigla **Albanezul**
Maliţa, Mircea **757**
Mamer [367]
Mancaş, Mihaela [864], [868], [869], [896], 980
Mandics, György [871], [897]
Manea, Gheorghe 139
Mangiulea, Mariana 1305
Manolache, Dumitru 413, *743*, 1187
Manolache, Simona-Aida **1486**
Manolescu, Ion 578
Manolescu, Nicolae 579, [630], 981, 1083, 1335, 1393, 1394 v. şi sigla **RLit**
Mara, Natalia **842**
Marcheteau, Michel **1538–1540**, **1690**, **1743**, **1774**
Marconi, Diego **183**
Marcu, Florin **756**
Marcus, Solomon 140
Mareş, Alexandru 414–416
Mareş, Carmen **741**
Mareş, Liliana **1663**, **1664**
Marga, Andrei [1368], [1403], [1420], [1438], [1439], [1456]

Marga, Stan *1654*
Marghetici, Ada 4
Marian, Rodica 982, 983
Marian, Vasile 984
Marin, Dinu v. sigla **Economistul**
Marin, Mihaela 1
Marina, Lucian 1144, 1145
Marinescu, Bogdan [330]
Marinescu Gîlă, Cristina 337
Marinică, Constantin **1500**
Mariş, Adriana **1583**
Mariş, Ioan 985
Markov [225]
Marriott, Sarah **1709**
Marta, Mihai 1465
Martin, Angela [192]
Martin, Daniel *711*, *855*, *880*
Martin, Mircea **114**, [192]
Marton, Gherasim **726**
Masichievici, Hortensia **703**
Massim, I. C. **749**
Mastacan, Loretta **1469**
Maşek, Victor E. 1084
Mateescu, Adrian **986**, **987**
Mateescu, Constanţa [330]
Mateescu, Dan **757**
Matei, Gabriel **1928**
Matei, Horia C. **757**
Matei, Pamfil 238, 281
Matei, Virgil **758**
Matusche, Petra **1695**
Maurer, Ute **736**
Mauro, Antonio Maria [442]
Mauro, Tullio de **169**
Mavrodin, Emil **853**
Mavrodin, Horaţiu **853**
Mavrodin, Irina **141**
Mazilu, Dan Horia 42, 417–419, **420**, **431**, [491], 1420
Mazilu-Ionescu, Elena **1710**
Măgureanu, Anca **836**
Măgureanu, Henry Jane **1490**
Mălinaş, Constantin 421
Măneanu, Mite 422 v. şi sigla **PdF**
Măneanu, Varvara M. 423, 424
Mănescu, Cristina **1711**
Mărănduc, Cătălina 219
Mărculescu, Sorin **115**
Mărcuşan, Constantin 1085
Mărgărit, Iulia 325
Mărgineanţu, Dorina **680**, **681**
Mărgineanu, Ion **758**
Măriej, Ileana **1475**, **1476**
Mării, Ion **317**, [330], **1248**
Mâciu, Mircea v. sigla **Academica**
Mândroane, Maria 580
Mârza, Eva **444**
Mârza, Iacob **444**
M. B. *1546*, *1784*, *1850*, *1859*, *1877*, *1878*
McQuail, Denis 142
Mečkovskaja, N. B. [197]
Mecu, Carmen-Maria 988
Medgyes, Péter **1707**
Mehmet, Mustafa Ali **1470**, **1712**, **1713**
Meiseles, Gustav 1356
Melamedman, Cezar **757**
Mele, Elena 425
Melian, Alexndru 1420
Mello Freyre, Fernando de [55]
Menzel, Petra **1659**
Merce, Eugeniu 120
Merealbe, Emanuel **1714**
Merlan, Aurelia **1715**
Metea, Alexandru **1716**
Meţiu, Diana 151
Micu, Dumitru **1907**
Mieluş, Alexandru 555
Mierlă, Anca 512
Mihai, Cristin **842**
Mihai, Felicia *1663*
Mihai, Gheorghe **143**
Mihai, Nicoleta 1
Mihail, Paul 426
Mihail, Roxana 989
Mihail, Zamfira [650], *881*, 1165–1167
Mihailovici, Aurelia [483], 634
Mihaiu, Tita **1583**
Mihalache, Adrian 220
Mihăescu, Alexandra **1717**
Mihăescu, Marin 990
Mihăescu, N. 991
Mihăescu, Nicolae **727**
Mihăescu-Cîrsteanu, Sanda **760–763**, **812**
Mihăilă, Ecaterina *90*, 992
Mihăilă, G. 43, 427, 428, 993, 1306, [1325] v. şi mai jos
Mihăilă, Gheorghe 282 v. şi mai sus
Mihăilă, Valeriu *858*, *1720*, *1721*, *1940*

Mihăilă-Cova, Rodica **741**
Mihăilescu, Călin Andrei **105**
Mihăilescu, Florin **1907**
Mihăilescu, Rodica **794**
Mihăiţă, Georgeta **1834**
Mihălţan, Florin **764**
Mihu, C. 1343
Mihuţ, Liliana 581
Mihuţ, Lizica **1718**
Milaş, C. 284, 582
Milescu, Victoria **765**, **1719**
Milicescu, Emilia Şt. 284
Milin, Jiva **1307** v. şi mai jos
Milin, Živa 1308 v. şi mai sus
Mincu, Mioara **766**, **1720**, **1721**, [1940]
Mincu, Ştefania **183**, [1951]
Minulescu, Ion **429**
Mircea, Magda 285
Mircescu, Grigore Haralambie 430
Mirea, George *935*
Mirodan, Al. [865], [886]
Miroiu, Adrian [200]
Miroiu, Mihaela [200]
Miron, Gh. **767**
Miron, Mircea [483]
Miron, Paul [483]
Miron-Fulea, Mihaela 528
Mithridates al VI-lea [1171]
Mitrache, Gh. 994
Mitran, Mădălina 1222
Mitran, Victor 215
Mitrea, Henrieta 144, 145, 995
Mitrea, Niculina **794**
Mitric, Olimpia T. 42, **431**
Mitu, Adriana 432, [488], *1325*
Mitu, Florica 996
Mitu, Mihai *302*, 326, 433, *487*, *488*, 635, 1309, [1327]
Miţoi, Elena **1722**
Miţu, Adriana **850**
Mladenova, Darina 1168, 1169
Mladinescu, Rodica **1753**
Mocan, Liana Maria **1723**
Mocanu, Nicolae **317**, [330], [483], **1248**
Moceanu, Ovidiu **690**, *882*, **1724**
Mod, Ana v. sigla **Carusel**
Modoran, Filofteia 1123, 1124
Modreanu, C. 56
Moga, Vasile 1188
Mohaniu, C. *816*
Moigrădeanu, Doina **1924**
Moise, Ileana **1695**
Molan, Vasile **1395**, **1661**, **1725**, **1769–1773**
Moldovan, Valentin **1310**
Moldovan, Vasile *791*
Moldovanu, Dragoş [483]
Momanu, Maria **1726**
Montpannyane, Virginia [536]
Morariu, Letiţia **766**
Moraru, Alexandra 434 v. şi Roman Moraru, Alexandra
Moraru, Dragoş 435
Moraru, Maria **768**, **1311**, **1727**
Moraru, Mihaela 43
Moraru, Mihai **28**, [483], [487], *489*
Moraru, Silvia [330]
Morărescu, Simion **1728**
Morin, Yves **857**
Morlet, Marie Thérèse [1288]
Morogan, Maria **1617**
Moroianu, Cristian *70*, 997
Mortu, Iulia **1747**
Morţun, V. G. [404]
Moscardo, Jeronimo [55]
Moşanu, Alexandru v. sigla **DRom**
Moşoiu, Doina **740**
Moţ, Alexandru **1396**
Moulé, René [1291]
Movilă, Petru [360], [370], [440], [450], [452], [471], [472],
M. P. B. *114*, *161*, *1941*
M. R. 1442
Mujdaba, Metin **842**
Müller, Hans **1550**, **1551**, **1729**
Müller, Ilse **1729**
Munteanu, Dan **636**, **1730**, **1731**
Munteanu, Eugen [483]
Munteanu, Florin 146
Munteanu, Ioan **1732**
Munteanu, Ştefan **28**, 147, **148**
Murariu, Ioan 436–438
Mureşan, Camil **311**
Mureşan, Laura **1548**
Mureşan, Rusanda *883*
Mureşan, Tereza **853**
Mureşanu Ionescu, Marina [194]
Murgu, Horia 221
Murvai, Lászlo 1443

Murvai, Olga 57, **67**, **1733**
Mustăciosu, Maria **1857**
Muşat, Lelia **1734**, **1735**
Muthu, Mircea **837**
Mutinac, V. **658**

Nádor, Orsolya 1344
Nandriş-Cudlea, Aniţa [1142]
Nan, Alexandru *440*
Nanu, Adina **703**
Nasta, Dan Ion **707**, **1736**, **1790**, **1791**
Nasta, Margareta **1617**
Nastasă, Lucian 1189
Nazarov, Magdalena *722*
Nădrag, Lavinia **1223**
Năftănăilă, Ion **769**
Năstase, Corneliu I. **770**
Năstase, Ion V. **770**
Năstase, Maria **690**
Năstase, Vera 47, 513, *884*, *885*
Năstase, Viorica V. **770**
Năstăsescu, Violeta **676**, **677**
Neagoe, Victorela 1146
Neagu, Fănuş [987]
Neagu, Maria **1737**, **1738**
Neagu, Mihaela **1487**
Neagu, Valeria **771**, **772**
Neagu, Vera Maria [881], [882]
Nechita, Beatrice 1397
Necula, Constantin *1291*
Necula, Nicolae D. 998
Neculau, Adrian **724**
Neculce, Ion [491]
Nedelciu, Mircea **375**
Negoiţă, Valentin 1096 v. şi sigla **Capital**
Negomireanu, Doina 149, [861]
Negreanu, Aristiţa **773**
Negrescu, Petronela **439**
Negrescu, Sever **439**
Negrici, Eugen **150**
Negriţescu, Valentina **1739**, **1861**, **1862**, **1865**
Neguţ, Silviu **757**
Neiescu, Petru [330], [343]
Nestorescu, Virgil [1158]
Neţ, Mariana 151, *152*, *200*, [201], **583**
Nica, Dumitru [483]
Niceta, Remesianul [1187]
Nichifor, Georgeta **774**, **775**, **777**, **1740**
Nichita, Ioana 1266
Nickau, Marie-Anne [483]
Nicolae, Anton **690**
Nicolae de la Rohia [443]
Nicolae, Ion **757**
Nicolae, Nicolae I. **1741**
Nicolae, Mariana **1604**
Nicolae, Octavian **1658**
Nicolaescu, Gheorghe **1691**
Nicolaescu, Petre **853**
Nicolescu, Adrian 41, **778**
Nicolescu, Tatiana 1312
Nicolae, Carmen **1598**, **1599**
Nicolau, Daniela **1742**
Nicolau, Marieta **1918** v. şi mai jos
Nicolau Plămădeală, Marieta **1879**, **1917**, **1919**, **1920** v. şi mai sus
Niculescu, Alexandru 286, 1190, 1959, [1975], [1977]
Niculescu, Luminiţa **1928**
Niculescu, Monica **1623**
Niculescu, Zenovia 308
Niculiţă-Voronca, Elena **327**
Niederkorn,Taisia **741**
Nifon, mitropolit [448]
Nistor, Valeria 1303
Nistorescu, Cornel v. sigla **EvZ**
Niţu, Georgeta 584
Niţulescu, Cristian [884]
Noaro, Pierre **1743**
Noica, Constantin [481]
Noomen, C. W. **98**
Noveanu, Eugen **1744**
Nusssbacher, Gerno t**358**
Nuţă, Ion *22*, [483]
Nuţă, Silvia **1745**

Oancea, Ileana **152**, *201*, 999
Obilişteanu, Georgeta 1224, 1444, 1445
Ocneanu, Traian [483]
Octavian, Tudor 1000
Odehnalová, Jana **1746**
Odobescu, I. [1003]
Olivotto, Rodica **1747**
Olaru-Recea, Lucia **853**
Oltean, Ştefan **153**
Olteanu, A. Gh. **28**, 1001, **1662**
Olteanu, Antoaneta **779**, 1147, **1734**
Olteanu, Aurel 1420
Olteanu, Florentina 637

Omer, Danielle **836**
Onea, Cristina **853**
Onisifor, Ghibu [288]
Onu, Liviu [7], [16], [1970]
O. O. *202*
Oprea, Ioan **816**
Oprea, Marian v. sigla **Lumea**
Oprescu, Felix **796**
Oprescu, Marina *1292*
Oprescu, Mihail 1446
Oprescu, Octavian **1521**
Oprică, Octavian **1520**
Opriş, Alexandru **845**, **846**
Opriş, Ioan I. C. 1195
Opriş, Tudor **780**
Oprişor, Georgeta **1857**
Oproiu, Luminiţa 1121
Oproiu, Mihai 1121
Orban, Tudorel **781**
Ornea, Z. *886*
Orza, Rodica [330]
Osoianu Berneagă, Mihaela **1824**
Ovidius [1176], [1181]
Oxenstiern, Axel [488]

Paisie, stareţ la Neamţu [426]
Paki, Adela 1191
Paidos, Constantin **1544**, **1545**
Paler, Octavian v. sigla **RLib**
Paliga, Rodica **116**
Paliga, Sorin **116**, 1313
Pamfil, Carmen Gabriela 309, **816**
Pamfil, Viorica [483]
Pamfil-Teodoreanu, Liliana **778**
Panait, Radu 1002
Panaitescu, Ion **703**
Panaitescu, P. P. **440**, [494]
Panaitescu-Perpessicius, D. v. sigla **Manuscriptum**
Pană Dindelegan, Gabriela *500*, 514, 515, 529, [864], [868], [869], [896]
Pandea, Adrian **697**
Panea, Nicolae 1003, *1259*
Panofsky 85
Panovf, Irina 638, 1225
Papacostea, Şerban 1192
Papadima, Liviu 1004
Papahagi, Tache [263]
Papastalis, Haralambos K. [1209]
Paraschiv, Mihaela **1178**
Paraschivescu, Radu **136**
Parfene, Constantin **1648**
Parhon, Ion v. sigla **Datini**
Parpală-Afana, Emilia **154**
Parpalea, Mihaela **1487**
Pascu, Carmen 1005, 1193
Pascu, Florentina 1006
Pastor, Enrique **1539**
Paşca, Ştefan [330]
Paşcaniuc, Oana 155, 585, 1007
Patapievici, H.-R. 782
Pateşan, Marioara **1749**
Pavel, Amelia **703**
Pavel, C. *716*, *789*, *1541*, *1542*, *1753*, *1838* v. şi mai jos
Pavel, Constantin *1615* v. şi mai sus
Pavel, Laura **837**
Pavel, Maria **1901**
Pavić, Milorad **783**
Pavlicenco, Sergiu [55]
Pavlicenco, Vitalia 1147
Pawlowska, Barbara **1750**
Paz Gago, José M. 156
Păcurar, Doina **739**
Păcurariu, Dim. **28**, **66**, **70**, 287
Păcurariu, Mircea 288, [882]
Păduraru, Olivia Simona **794**
Pădure, Bogdan v. sigla **TribEc**
Pădureanu, Victoria **1398**, **1751**
Pănculescu, Dorina 1111
Părăuşan, Livia **840**
Pătrăşcanu, Eva **1823**
Pătruţ, Ion [330]
Păun, Octav 1399
Păun, Maria **702**
Păun, Radu G. 4
Păunescu, Valentin v. sigla **CrN**
Păuş, Viorica Aura **1449**, **1752**, **1753**
Păuş, Viorica Maria 289
Pârlog, Maria **1755**
Pârlog, Hortensia **1754**, **1928**
Pârvul, popă în Sebeş [415]
Pârvulescu, Ioana 1068
Pecican, Ovidiu 441
Pedestraşu, Anatol **1756**
Pele, Alexandru 639
Pencea, Ioana **1757**
Peneş, Marcela **784**, **850**, **1758–1773**

Péntek, János 157, **1589**
Perahim, Matei 586, 587
Perian, Gheorghe **837**
Perişanu, Maria **1523**, **1525**, **1553**
Perl, Anca **1538**, **1645**, **1655**, **1743**, **1774**
Petcovici, Tania 83
Peters, Jo-Ann **1774**
Petrache, Tatiana **785**
Petre, Maria 338
Petrescu, A. **1775**
Petrescu, Camil [906], [941]
Petrescu, Cezar v. sigla **Gândirea**
Petrescu, Ecaterina C. *1293*
Petrescu, Ioana Em. **837**
Petrescu, Ion [330]
Petrescu, Liviu **158**
Petrescu, Monica **766**
Petrescu, Tereza **801**
Petrescu, Virgil [234]
Petric, Gabriel 159
Petriceicu-Hasdeu, B. **786** v. şi Hasdeu, B. P.
Petrişor, Nicolae Florentin **1776–1778**
Petrişor, Olga **1776–1778**
Petroman, Pavel **680**, **681**
Petrostati, Elida 1329
Petrovici, Emil [291], [296], [302], [330]
Peţan, Aurora 250
Pfaffenberger, Bryan **787**
Picano, Jean **1254**
Picardi, Eva 160
Piccillo, Giuseppe 442
Picu, Veronica **1779**
Pienescu, Doina **801**
Pienescu, Gheorghe **801**
Pillat-Săulescu, Monica 1226
Pippidi, D. M. **74**
Piru, Alexandru **1907**
Piso, Ioan 1188, 1194
Pitiriciu, Silvia 788
Pîrvu, Ion **588**, 1227
Plant, F. [883], [887], [894]
Platon [571]
P[lămădeală], Antonie *476*, *490*, *1942* v. şi mai jos
Plămădeală, Antonie **443** v. şi mai sus
Plămădeală, Monica Livia **1780**, **1918**
Pleşu, Andrei **161**, [483], [1966] v. şi sigla **Dilema**
Pleter, Tiberiu 640
Ploscaru, Nicu **850**, **1764**
Poantă, Petru **819**
Poenaru, Ştefan [330]
Poghirc, Cicerone **1500**
Pogoceanu, Rozmari 162
Pogoneanu, Traian **726**
Pont-Hubert, Cathérine **789**
Pop, Doru 163
Pop, Dumitru **837**
Pop, Gheorghe **516**
Pop, Ioan **690**, **790**
Pop, Ioan Aurel [55]
Pop, Ion **837**, 1973
Pop, Liana **1708**
Pop, Mihai **328**
Popa, Alina **842**
Popa, Anca Monica **1787**
Popa, Cătălin 1400
Popa, Ecaterina **1428**, **1781**
Popa, Elena **1782**
Popa, Eleonora 1
Popa, Floarea 1314, 1447, 1448
Popa, Ion **1783–1786**
Popa, Mariana **1484**, **1787**, **1788**
Popa, Marinela **1783–1786**
Popa, Mircea **28**
Popa-Scurtu, Doina **1789–1792**
Popescu, Adrian *887*
Popescu, Ana **747**
Popescu, Ana Ecaterina **784**
Popescu, Constantin Th. **1793**
Popescu, Cristian Florin **791**
Popescu, Cristian Tudor v. sigla **AdLA**
Popescu, Dan **164**
Popescu, Diana *303*, *750*, *1697*, *1717*, *1787*
Popescu, Elena [483]
Popescu, Florentin **792**, **793**
Popescu, Florin D. **1794**, **1924**
Popescu, Gabriel 165
Popescu, George *203*
Popescu, Geta **1633**, **1634**, **1795**
Popescu, Gh. C. **658**
Popescu, Ion **1796**
Popescu, Ion v. sigla **Armonia**
Popescu, Ionuţ v. sigla **Capital**
Popescu, Lucian *722*
Popescu, Magdalena **167**
Popescu, Marieta **680–682**, **1504**, **1506**

Popescu, Marius 222
Popescu, Mihai **907**, 1195
Popescu, Mihai Gabriel 430
Popescu, Mircea **703**
Popescu, Raluca **1776–1778**
Popescu, Ştefania **1797**
Popescu-Marin, Magdalena **701**, **702**, 1267
Popescu-Mihuţ, Emanuela 310
Popescu-Sireteanu, Ion 1122
Popovici, Iuliana **794**
Popovici, Ruxandra **1469**, **1798**
Popovici, Simona 1008, **1690**
Popovici, Victoria 1268
Popp, Maxim **1799–1803**
Popp, Vasilie **444**
Pora, Nicolae Dorel 787
Porawska, Joanna 239
Porter Ladouse, Gillian [1957]
Poruciuc, Adrian 641
Porumb, Marius **795**
Postel, Jacques **858**
Postelnicu, Gheorghe 1401
Poszony, Ferenc 589
Potop-Butucaru, Dumitru 211
Povară, Ioan 590
Povert, Lionel **796**
Pracsiu, Teodor 1402
Preda, Ioan **778**
Preda, Ioan Aurel 1974
Preda, Marin [1667]
Predu, Ştefan **1804**
P[relipceanu], N[icolae] *141*, *398*, *670*, *711*, *714*, *719*, *760*, *832*, *888* v. şi mai jos
Prelipceanu, Nicolae, *150*, *161*, 240, *501*, *722*, *746*, *752*, *808*, *1830*, *1943* v. şi mai sus
Pricopie, Viorica *1710*, *1842*, *1883*, *1944*
Priddy, Roger **1904**
Prigoreanu, Ioan 1009
Proca, Elena **1598**, **1599**
Protase, Dumitru [55]
Protopopescu, Valentin **167**
Pruncu, Dorina M. [1079]
Pruteanu, George [233], 241, 242, **611**, 642, 1087, [1097], 1403, 1404
Prutianu, Ştefan **1805**
Psellos, Mihail 445
Puiu, Maria **797**
Pumnul, Aron [290], [447]
Pungă, Gh. 446
Pungă, Loredana 83
Puran, Aura [877]
Purcia, Sever **223**
Purdelea-Sitaru, Maria [330], **591**, 643
Puşcariu, Sextil [252], [255], [256], [266], [268], [270], [273], [274], [283], [286], [292], [297], [298], [506], 1196
Puşcaş, Florica **1396**

Rabelais, François [1249]
Rachet, Guy **798**
Rad, Ilie 447, 497, *1652*
Radan, Milja N. **1310**
Radian, H.-R. **122**
Rados, Andreas [1172], [1969]
Radosava, Doru [484]
Radu, Rodica **766**, **816**, **1720**
Raţ, Ştefan [359]
Raţă, Georgeta 1269, 1270
Raţă-Dumitriu, Nicolae 166
Raţiu, Ion v. sigla **Cotidianul**
Raveica, Titus **1986**
Razeşu, Dumitru 290
Ravier, Jean-Michel **1774**
Răcăşan, Livia **1495**
Răchiţeanu, Carmen **703**
Răducan, Adriana Elena **1629**
Răducanu, Maria 1450
Răducanu, Teodora **842**
Rădulescu, Adrian 1197
Rădulescu, Anda-Irina 1271, 1272
Rădulescu, Camelia **1806**
Rădulescu, D. St. **799**, **800**, [862], [863]
Rădulescu, Gheorghe **1807**
Rădulescu, Irinel 243
Rădulescu, Maria Octavia 1228
Rădulescu, Marian **1808**
Rădulescu, Marina 517
Rădulescu, Mihai Sorin *34*
Rădulescu, Stela 1109
Răduţiu, Petruţa **1863**, **1864**
Răduvanu, Dumitru **1629**
Rău, Aurel 448, 1010 v. şi sigla **Steaua**
Râpă, Dan 449
Râpeanu, Bujor T. [877]
Râpeanu, Elis 644
R. C. *793*, *1898*, *1907*, *1945*, *1946*
Rebuşapcă, Ioan 1315
Regep, Simona 1198

Reinheimer Râpeanu, Sanda 58, 1129, **1273**, [1290]
Remesianul, Niceta 1187
Rémillard, Jean [1285]
Retinschi, Carmen **741**
Rezeanu, Adrian 1123, 1124
Ricoeur, Paul **167**
Riedlinger, Albert **169**
Rieswick, Elena **1717**
Riffard, Pierre **801**
Riza, Adrian v. sigla **Timpul**
Rizea, Corneliu 1011
Rizoiu, Mihaela-Lavinia 1405
Roatiş, Endina 1439
Robciuc, Ioan 1316
Robins, Gertrud **1655**
Robu, Cornel **837**
Rochetti, Alvaro **1588**
Roesler [319]
Rogoşcă, Maria **794**
Rogojinaru, Adela **1414**, **1883**, **1884**
Rojişteanu, Cătălina *889*
Roman, Danuta **1809**
Roman, Dumitru 1012
Roman, Eliza 224
Roman, Petre [1420]
Roman Moraru, Alexandra [483] v. şi Moraru, Alexandra
Romaniuc, Paul 1125
Ronkov, Georgi **1644**
Rosetti, Alexandru [291]
Rosetti, Dimitrie R. [267]
Roš, Kosta [302]
Roşca, Lionel Decebal **837**
Roşca, Luminiţa **1563**
Roşca Stănescu, Sorin v. sigla **Ziua**
Roşian, Mircea [483]
Roşioru, Mădălin *890*
Roşu, Anca v. sigla **ŞtTehn**
Roşulescu, Petre **1604**
Rotariu, Simona **1928**
Rotaru, Ion **1907**
Rotaru, Neculai 1013
Roth, Stephan Ludwig **311**, [1214]
Rovatti, Pier Aldo **183**
R. R. 1975
R. T. *1549*
Rüchard, Chrisoph [483]
Ruba, Radu Sergiu 1014
Ruda, Alice **1926**
Rudică, Elena [1947]
Ruhan, Balgi v. sigla **Hakses**
Ruja, Alexandru **28**, 1015
Runcan, Miruna *698*, **1563**
Rus, Constantin *1209*
Rusan, Dumitru 645
Ruscu, Ligia 1199
Russo, Alecu [**443**]
Russu, I. I. [324]
Rusu, Aurelia **395**
Rusu, Daniela 142, *204*, *205*, 1016
Rusu, G. C. 1088
Rusu, Grigore [330]
Rusu, Ioan **1810**
Rusu, Liliana **1811**
Rusu V. [323] v. şi mai jos
Rusu, Valeriu [330] v. şi mai sus
Rusu, Victoria Mădălina 312
Ruşti, Doina [866], **1812**, **1813**, **1900**
Ruxăndoiu, Pavel 592

Sachelarie-Lecca, Doina **1497**
Sadoveanu, Ion Marin [800]
Sadoveanu, Mihail [914], [931]
Safta, Aneta **1621**
Safta, Vladimir **794**
Sala, Marius 291, **313**, **314**, 1274, [1286], 1960, 1961, 1976, 1987
Sallustius [1174]
Salvan, Florin **292**
Samoilă, Adina 1017
Sampaio e Melo, A. [1278]
Samuels, A. [883], [887], [894]
San Antonio = Frédéric Darde [155], [585]
Sandor, Petru v. sigla **Crişana**
Sanson, Pascal 168
Sántha, Jenó **1814**
Sántha, Rozália **1814**
Santos-Garcia, Gustavo 225
Saramandu, Manuela 518, 519, **1527**
Saramandu, Nicolae **28**, 40, 329, [330], 339, *1330*
Sasaki, Kan 226
Saraş, Marcel **802**, **803**, **1526**, **1815**, **1816**
Sarău, Gheorghe **804**, **805**, 1349, **1350**
Sari, Vasile [1079]

Sasu, Ana-Maria **1539**
Saulea, Simovici **836**
Saussure, Ferdinand de [91], **169**
Sava, Iosif **806**
Savin, Emilia **1817**
Savio, Michel **1538–1540**, **1690**, **1774**
Savu, Cornelia-Maria 60, 71, *704*, *844*
Sălăgean, Viorel v. sigla **AdE**
Sălăjan, Ioana 83
Săndulescu, Al. 1018
Săndulescu, Mariana **1818**, **1819**
Sărăţeanu, Leon 293
Săvinuţă, Mioara **1605–1607**, **1619**
Săvoiu, Adrian *690*, 1406
Săvulescu, Silvia 1
Sâmpetrean, Viorel 1089
Sânmihăian, Florentina **28**, 1018, **1373**, **1578**
Sârbu, Ana *98*
Sârbu, M. **1567**
Sârbu, Mirela 1407
Sârbu, Nicolae **688**
Sârbu, Richard 346, **347**, 1317
Sârbu, Rodica **1635**
Scărlătoiu, Elena **348**, 350, 351
Schackell, John **1902–1904**
Schapiro 85
Schatz, Elena-Maria [486]
Schenn, Roland **1820–1822**
Schiffrin, Deborah [204]
Schippel, Larisa 1149
Schneider, Hans W. **1823**
Scholten, O. **98**
Schwartzenbuch, Albert v. sigla **Libertatea**
Scitivaux, Frédéric de **1824**
Scornea, Elena [330]
Scorpan, Costin **808**
Scurtu, Gabriela 510, **1825**
Scutaru, George 4
Seabra, J. A-B. L. e [55]
Sebastian, Mihail [1017]
Sebe, Stelian **1726**
Sechehaye, Albert **169**
Segărceanu, Elena Monica **844**
Semcinski, Stanislav 450
Semenov, Mihai 1408, *1844* v. şi sigla **ConvDid**
Semenov, V. 15
Seren-Roso, M. L. 170, 171
Sevcenco, Anca 1, **842**, **1867**
Sfetea, Roxana 172
S. G. 1150, 1409
Shakespeare, William [1226]
Sharpe, Pamela **1826**
Shorter, B. [883], [887], [894]
Sigismund de Luxembourg [1192]
Silvan, Andrei **807**
Simenschi, Th. **1827**
Simion, Constantin **1828**
Simion, Eugen 330, 451, 452, 809, 1420, 1962 v. şi siglele **Academica** şi **CCrit**
Simion, Mariana **1829**
Simion, Vladimir **757**
Simionescu, Diana **728**
Simionescu, Ramona **694**
Simionescu, Teodor 1151
Simionică, Elena **1830**
Simon, Jolán **1495**
Simon, Michel **724**
Simonescu, Dan [451]
Simovici, Sandina **836**
Sinigalia, Tereza **703**
Sireteanu, E. **810**, **811**
Sitaru, Oana 1
Siupur, Elena 4
Sîngiorzan, Iuliu-Ovidiu [330]
Slavici, Ioan [282], [993], [1015], [1033] v. şi sigla **Tribuna**
Slăvescu, Micaela **812**, **1831**, [1939], [1942], [1943], [1949]
Smarandache, Dan 1200
Smericescu, Victoria Lăcrămioara **1832**
Soare, Angela **1484**, **1788**
Soare, Gheorghe **1808**
Sofian, Simona 1451
Sofronie, Constanţa **1874**
Solomovici, Teşu **1833**
Solunca-Moise, Elena *795*, *891*
Someşan, Maria 294
Sorescu, Marin [1052]
Sorescu, Roxana **28**, 1020
Sorkin, Adam J. [1958]
Sotirovici, Duca, tipograf [425]
Spăriosu, Mihai **173**
Speck, Hans-Jürgen [483]
Spiess, Françoise **728**
Spinei, Ioana **1834**
Stan, Alexandru I. **453**, **1835**
Stan, Constantin 1090
Stan, Grigore [330]
Stan, Ioan-Teodor 1318

Stan, Ionel [330]
Stan, Marga *1654*
Stan, Oana **853**
Stan, Vanda **1499**
Stanca, Dan *98*, *115*
Stanciu, Gabriela 174, *445*
Stanciu, Laura *444*
Stanciu, Maria 1021
Stanciu, Sorin Gh. *1449*
Stanciu, Virgil 1229, **1624**
Stancu, Victoriţa **1836**
Starobinski, Jean [26], [1973]
Stati, Sorin [6], [18], [27], 244
Staurakos, Jean [1320]
Stavariu, Daniel *813*
Stavrescu, Sanda 340
Stănciulescu, Gabriela **813**
Stănciulescu, Genica *161*, *445*, *724*, *740*, *796*, *830*, *1578*, *1587*, *1702*, *1737*, *1738*, *1787*, *1812*, *1830*, *1908*, *1947*
Stănciulescu-Cuza, Mariana **852**
Stănculescu, C. *114*
Stănescu, C. *328*
Stănescu, Nichita [988]
Stănişor, Mihaela Genţiana 1022
Stăureanu, M. **814**
Stegu, Martin 175
Stein, Samuel [1982]
Sterian, Florin 1
Sterca Şuluţiu, Alexandru [405]
Stoean, Carmen Ştefania **1554**
Stoenescu, Dan 1152
Stoian, Mircea N. *74*, *112*, *375*, *858*
Stoian-Ţifrac, Marta **1792**
Stoica, Constanţa **1837**
Stoica, Iulia **796**
Stoicescu, Nicolae **815**
Stoicescu, Paul I. *764*
Stoichiţă, Catrinel 1275
Stoichiţoiu-Ichim, Adriana 619, *832*, *892*, 1023
Stoiciu, Liviu Ioan 593
Stolojan, Grigore 44
Strat, Daniela **1838**
Stratulat, Andrei 1130
Straub, Bernard **1690**
Strelbiţchi, Mihail [364]
Stroe, Cornelia **690**
Strutt, Peter **1839**
Stubbs, Michael [205]
Stuparu, Ada **1840**
Suceveanu, Oltea 61, *791*, 1091, 1092
Suciu, Mircea 594
Sufleţel-Moroianu, Rodica 1110, 1276
Sullivan, Patricia Noble **1841**
Superceanu, Rodica 45
Surdu, Alexandru v. sigla **RAstra**
Surdulescu, Radu **1560**, **1561**, **1590**
Szathmary-Fifor, Melita 595
Szilágyi, Sándor 1410

Şaguna, Andrei [405], [443]
Şandru-Mehedinţi, Tudora 1972
Şăineanu, Lazăr [293], **816**, [1358]
Şchiau, Octavian 454, 455, **837**
Şerban, Anca **1411**, **1842**
Şerban, Felicia [843]
Şerban, Geo **300**, **1050**
Şerban, Gheorghe I. **1843**
Şerban, Rodica Ligia 1093
Şerban, Sergiu 1024–1026, **1411**, **1842**, **1844**
Şerban, Valentina **705**
Şerban, Vasile 1131, **1845**
Şerbănescu, Andra 176, 1027, 1846, 1847
Şerbănescu, Jenica [330]
Şerdean, Ioan **1412**
Şerdeanu, Ion **1848**
Şerdeanu, Monica **1848**
Şeuleanu, Ion **837**
Şindrilaru, Florin **690**, **839**
Şlapac, Stela **1849**
Şoptereanu, Virgil 1319
Şorban, Raoul v. sigla **Timpul**
Şovu, George **1516**
Ştef, Felicia **817**
Ştefan, Alex. *1827*
Ştefan, Andra **1850**
Ştefan, Bianca **1851**
Ştefan cel Mare [1020]
Ştefan, Ion 646
Ştefan, M. **1852**
Ştefan, Mariana 1977
Ştefan, Rita *1587*, *1812*
Ştefan, Simion [378], [383], [384], [390], [391], [461]
Ştefanovici, Anda **1853**
Ştefanovici, Smaranda **1854**
Ştefănescu, Ariadna 1, **105**

Ştefănescu, Ion Traian **683**
Ştefănescu, Lucia **853**
Ştefănescu, Mariana **783**
Ştefănescu, Viorel 88
Ştefănescu, Viorel v. sigla **Philograph**
Ştefănescu-Drăgăneşti, Virgiliu **1855**, **1856**
Ştefănescu-Goangă, Zizi **701**, **702**
Ştirban, Alexandru 456
Ştirbăţ, Traian 177
Ştireanu, Octavian v. siglele **Azi** şi **FC**
Ştireanu, Raluca 138
Ştrempel, Gabriel 457, 458, [492], [493], **1206**
Şuşară, Pavel 647
Şuteu, Flora 596

Tabacu, Maria [1930]
Tabacu, Şerban [888]
Tabarcea, Cezar [251], 315, **1857**, **1924**, 1963
Tache, Carolina 597
Tache, Niculae **1858**
Tafrali, Orest [1189]
Taftă, Lucia *344*
Tamas, Éva **1589**
Tamaş, Viorica **818**
Tanco, Teodor **819**
Tanner, Doreen 1230
Tappe, Eric 245
Tarabac, Izverna **169**
Tasmowski, Liliane 526, 999, [1290]
Tatar, Vasile **1859**
Tatos, Mircea **778**, **1590**
Tatulici, Mihai 1094
Tănase, Constantin Ion **820**, **853**
Tănase-Bogdăneţ, Ileana **1739**, **1860–1865**
Tănăsescu, Anca **1532**, **1560**, **1561**
Tănăsescu, Eugenia **1556**, **1557**
Tăpkova-Zimova, Vasilka 1320
Tătaru, Ieronim 1027bis
Tătărucă, Radu 612
Teaha, Teofil [330]
Teiuş, Sabina **705**
Teleagă, Maria **1928**
Teleoacă, Dana 47
Teodorescu, Ana-Maria **1563**
Teodorescu, Cristian 1068
Teodorescu, Cristiana-Nicola **987**, 1028, 1029, 1277
Teodorescu, Cristina **311**
Teodorescu, Ecaterina [483]
Teodorescu, Floarea *889*
Teodorescu, Georgeta-Felicia **729**
Teodorescu, Mirela 459
Teodorescu, Vasile **1377**, **1594**, **1595**
Teoteoi, Tudor 1170
Tetean, Diana **1866**
Teutişan, Călin **837**, 1231
Theban, Maria 1278
Theodorescu, Răzvan 316, **460**, 1201
Thibault, Madeleine **728**
Thiele, Paul **1690**
Thoraval, Yves **856**
Tiberian, Mircea **659**
Tiktin, H. **821**
Tilincă, Mihaela **1928**
Tímár, Eszter **1867**
Timoc, Călin *324*
Tiponuţ, Virgil **730**
Tiu, Nedelea *893*
Tiutiuca, Dumitru **1030**
Toader, Elena **1469**
Toană, Gabriela **1868**
Todoran, Simion 461
Todoran, Romulus **317**
Tofan, Doina 227
Tohăneanu, G. I. **318**, 1031–1037, **1907**
Tolcea, Marcel **1563**
Tolu, Maria-Viorica **836**
Toma, Dolores **1869**, [1936]
Toma, Ion 246, 247, 295, *420*, **853**, 1126, *1654*, **1686**, **1687**, **1870–1872**, *1948*
Toma, Stela 62, [483], *491*
Tomeanu, I. **810**, **811**
Tomescu, Domniţa 1279
Tomici, Mile **822**, **1873**
Tomuş, Mircea v. siglele **CN** şi **RRom**
Tomuş, Silvia **837**
Topa, Valeria v. sigla **Colloquium**
Topală, Dragoş Vlad **788**
Topîrceanu, G. [961], [1018]
Topciu, Luan 1328
Torres, Eunice [1468]
Touati, François-Olivier [1293]
Traciuc, Vasile **1563**
Traian, Ilie 1988
Trandafir, Constantina **1670**
Trandafir, Maria [1947]
Trébuchon, Renée **728**
Trifan, Alexandru 1038

Tronea, Maria 1039, 1040
Tucă, Marius [951], 1041 v. şi sigla **JurnN**
Tudor, Corneliu Vadim v. sigla **RM**
Tudor, Dragoş *475*
Tudor, Gheorghe **818**
Tudor, Ortansa 241, **1608**
Tudor, Viorica **823**
Tudorică, Al. 1042
Tudose, Olimpia **797**
Tulbă, Ana **1662**, **1874**
Tulinescu, Mădălina *1949*
Turcanu, Florin **300**
Turcu, Éva **824**
Turcu, Fulvia **1875**, **1876**
Turculeţ, Adrian **341**
Turcuş, Viorica 1280
Turgheniev, I. S. [1298]
Tuţescu, Mariana **178**, **836**, 1281

Ţăranu, Andrei 1043
Ţăranu, Maria **825**
Ţăranu, Mariana **1877**, **1878**
Ţârcomnicu, Isabela 1452
Ţeia, Marius 4
Ţeghiu, Liviu 1044, **1603**
Ţepelea, Gabriel 462, 463, 1202
Ţepeneag, D. [911]
Ţigănuş, Virgil Nistru 464
Ţigu, Gabriela **813**
Ţilică, Dana Silvia **1879**, **1919**
Ţinca, Ovidiu 598
Ţion, Alexandru **690**
Ţolea, I. *680*, *682*, *1783* v. şi mai jos
Ţ[olea], I[rina] *1597*, *1801*, *1802* v. şi mai sus, şi mai jos
Ţolea, Irina *750*, *773*, *1395*, *1725*, *1783*, *1784*, *1806* v. şi mai sus
Ţugui, Pavel 296, 297

Ujică, Marieta [483]
Ulmanu, Alexandru-Brăduţ **1563**
Ulmu, Bogdan 1045
Ungheanu, Mihail M. 1046
Unguraş, Aurel **826**
Ungureanu, Cornel 63, 1959
Ungureanu, Doina **1880**
Ungureanu, Ion 648
Ungureanu, Mihai [1935]
Ungureanu, Mihai-Răzvan 1357
Ureche, Grigore [491], [1020]
Urlan, Radu 4
Ursa, Mihaela **837**, *894*
Ursache, Petru **28**
Ursachi, Mariana 1203
Ursu, N. A. [485]
Ursuleanu, Elisabeta **1926**

Vaciu, Constantin *823*, *1587*, *1812*
Vaillant, Alain **179**
Vaimberg, S. *1326*, **1628**, 1978, 1979 v. şi mai jos
Vaimberg, Solomon 1300, **1685** v. şi mai sus
Valentin, Răzvan 180
Vancu, Ana **728**
Vanţiu, Georgeta **1881**
Varlaam, mitropolitul [413], [443]
Varta, Ion 1153
Vartic, Ion **837**
Vartolomei, ieromonahul [402]
Vasas, Ferenc **1563**
Vascenco, Victor **1321**, 1322, [1979]
Vasilache, Gh. N. 1413
Vasile, Corneliu 1047, **1882**
Vasile, Marian 181
Vasile, Mihai 248
Vasile, Radu [1420]
Vasilescu, Andra **1414**, **1883**, **1884**
Vasilescu, Doru 599
Vasilescu, Eugen S. 649
Vasilescu, Maria **794**
Vasilescu, Mircea 465, **1414**, **1883**, **1884**, 1961
Vasiliu, Emanuel 182, 520, 1132
Vasiliu, Gabriel 64, [339]
Vasiliu, Lucian v. sigla **DLit**
Vasiliu, Tudor **827**, **828**
Vasiluţă, Livia 643
Vatamaniuc, D. **466**, 467, 468, **477**
Vattimo, Gianni **183**
Văcărescu, Ienăchiţă [277]
Văideanu, Dan Ion **853**
Vălcan, Ciprian 1204
Văleanu, Benedict 1048
Văleanu, Daniela **1885–1887**
Văsaru, Gheorghe **829**
Vătăşescu, Cătălina 650, 651
Vătăşescu, Cătălina-Ioana **1330**
Vâlcu, Ştefan 1154
Vântu, Ileana 184

Vârgolici, Teodor 469, *492*, *907*
Vârjoche, Sande **412**
Vârtosu, Ileana **836**
Velciov, Luka **1643**
Velea, Dumitru 185
Velea, Stan *904*, *1327*
Velicu, Anca-Marina **1782**
Ventura, Răzvan 521, 530, 1133, 1415, 1453
Verdeş, I. [494]
Verdeş, M. 1416
Verdeş, Ovidiu **173**, 1049
Veress, Márta 1345
Vereş, Grigore **830**, [1986]
Vereş, Silvia [330]
Vergu, Melania *1950*
Verlaine, Paul [1240]
Vetişanu, Vasile *23*
Vianu, Tudor [253], [258], [275], [278], [280], [285], [287], [300], [303], **1050**, **1907**
Vicol, Mihai 1155, 1156
Vicoleanu, Ioan 531
Vidan, Sorin 1051
Vighi, Daniel 1363
Viney, Peter [1957]
Vintilă-Rădulescu, Ioana 1282
Vinţeler, O. 1980 v. şi mai jos
Vinţeler, Onufrie **831**, 1323, **1889** v. şi mai sus
Vinţi-Filimon, Elena **1890**
Viorel, Elena 298
Vişan, Florentina 1353, **1891**, **1892**
Vişan, Monica **1893**
Vişan, Liviu *697*, 1283
Vişan, Viorel **836**
Vişinescu, Pan M. v. sigla **Gândirea**
Vîlceanu, Bogdan *716*
Vîrban, Floarea 470
V. L. *1951*
Vlad, Carmen 186, 187, **1857**
Vlad, Eduard **1894**
Vlad, Felicia **1895–1897**
Vlad, Sabin [483]
Vladislav, grămăticul [1320]
Vlaicu, Sorina *831*, 1127, *1660*, *1757*
Vlasie, Călin v. sigla **Paralela 45**
Vlădescu, Andreea 1052, 1053
Vlădescu-Lupu, Andreea [483]
Vlădoianu, Ana Maria **1653**
Vlădoiu, Ion **1898**
Vlăduţ, Constantin **311**
Vlăduţ, Dumitru 1054
Vlăduţescu, Gheorghe 471
Vlăsceanu, Gabriela 1454–1456
Vodă, Ştefan 46
Voia, Radu 1361
Voia, Vasile **837**
Voican, Elena **1899**
Voican Ion **1899**
Voicu, Gheorghe v. sigla **Naţional**
Voicu, Paula **1865**
Voinea, Aurelia **1856**
Voitcu, Mariana **794**
Volceanov, Anca **832**
Volceanov, George **832**, **833**, **1531**
Volintiru, Marian **1722**
Vornicescu, Nestor [389], 472, 473
Vornicu, Roberta 249, 1457
VPR *895*
V. R. *1502*
Vrabie, Emil 652
Vrabie, Gheorghe 1055
Vulcănescu, Rodica **1499**
Vulpe, Magdalena [297], [330], 653
Vulişici-Alexandrescu, Maria [1932], *1952*
Vulpe, Nicolae **1900**

Xenopol, A. D. **319**

Wald, Henri 188, 189
Wald, Lucia **299**, 1205
Wall, David **787**
Ward, Jean de [483]
Walter, Henriette **1901**
Wiecken, Alfred 1458
Wilhelm, Henri **1869**, [1936]
Wilkes, Angela **1902–1904**
Wilkinson, Sarah **843–846**
Wolf, Siegfried [1978]
Wolff, Cristina 83

Yourcenar, Marguerite [1277]

Zafiu, Rodica 600, *896*, 1056
Zaharia, Mihaela 1232
Za' Im, Macarie, patriarh [489]

Zalis, Henri 1057
Zamfir, Dana-Mihaela 320
Zamfir, M. *897*
Zamfir, Mihai [55]
Zamfirescu, Dan [1325]
Zamfirescu, Duiliu [799], [862], [863]
Zamşa, Eleonora 532, [1933]
Zanc, Daiana Th. 190
Zane, Rodica 1058
Zăbavă, Elena Camelia *1128*
Zăhan, Partenie **834**
Zăstroiu, Ana **1615**
Zăstroiu, Victoria **816**
Zelenciuc, Valentin 1137
Zgraon, Florentina 474
Zhongh Grace, Yi Qiu **1841**
Zilot, Românul **475**
Zodian, Vladimir **697**
Zografi, Mihaela **1604**
Zorilă, Amelia **1670**
Zsigmond, Gyózo 1346
Zub, Alexandru v. sigla **DLit**
Zubaşcu, Ion *695*, *1704*
Zugravu, Nelu 321
Zugun, Petru [483], 533, 534, 601

2. CUVINTE*

ALBANEZĂ: sy 544.

ARABĂ: Al-Andalus 621, Al-Kharezmi 625, Al-Nimsa, cahoa, cahouin 621, Malamuc 625, qahwa, yaqha 621.

ARMEANĂ: Abnavagh, Anahid, Anahita, Anghura, Angura, Anigal, Anighar, Antzá, Antzghá, Aramazd, Arev, Artavaz, Asthrigh, Atinagh, Avad Dzvári, Avdal, Barastir, Barz, Batraz, Binati Hitzaub, Burkut-Babá, Daian, Daian Degher, Devegha, Dihali, Dhors, Dzanat, Enurghi, Garabed, Gveleşhari, Haig, Hikesios, Hovanes, Hrkab, Hurack, Iafet, Ihakha, Ishkhanur, Ishtabá, khaj, Khaldi, Khamaari, Kharjikal, Kharnig, Kiniş, Kurdalagon, Lakhar, Lameh, Legbah, Litonogh, Lohav, Luhi, Mahântal, Mahrem, Mairah, Mairdin, Makruhi, Mambneri, Manasak, Manuhi, Manuşag, Mard, Maro, Marşag, Matakh, Mehrani, Mekuhi, Melusiné, Men, Menaka, Menket, Meriem, Merujan, Miruhi, Misak, MGRT, Moruz, Motz, Mrşig, Nagar, Namah-Tarik, Namar, Narad, Nariné, Nart, Narţii, Njart, Nushaa, Nehava, Nesim, Nertuş, Nihavan, Niriamiş, Nurhem, Nunufar, Nuskuş, Oannes, Ogor, Olholbir, Onig, Oşurh, Ovsanuhi, Pamaş, Papug-Manug, Parsagh, Paskundji, Paver, Pelagh, Peniag, Prahad, Prubuş, Pruhi, Purpat-Dighin, Puruş, Putagh, Puţan, Remaş, Resheh, Rhugasiné, Rinamiş, Roata lui Barsagh, Ruben-Babá, Rusok, Sabdagh, Sankuş, Saprah, Sarigamiş, Sarunaşun, Saro, Satenig, Sato, Shible, Shivini, Siamanto, Simak, Siran, Sirdon, Sonja, Soslan, Surag, Suren, Şuşan, Tamar, Taraş, Taşana, Teisheba, Telepinu, Tesa, Teshub, Tir, Tlavar, Tutyr, Ubar, Ullikummi, Ulnia, Umig, Untnpishti, Upelluri, Urah, Urciamig, Urizmaeg, Urshanabi, Uttu, Vaizga, Vanth, Vanuş, Varujan, Vasiş, Vikra, Vila, Villkat, Vimara, Vişapmar, Vogor, Vobi, Vuaig, Zareh, Zaven, Zegiman, Zlad 1331.

CEHĂ: habână 640.

CHINEZĂ: Cha jing 1352, Pekin 625.

ENGLEZĂ: act of God, all risks 551, arms control 599, authoring, backbone, bit 555, boss 557, 1070, Broswer 542, 555, byte 555, Calling Line Identification Presentation, Calling Line Identification Restriction 602, CGI = common gateway interface 555, client 542, 555, clip, clir 602, combatting terrorism 599, cookie, dialup 555, disglossia 657, DNF = domain name finger, DNS = domain name server 555, e-mail 542, 600, end state, ensuring freedom of navigation, exclusion zone 599, focal area 657, frames 555, FTP = File Transfer Protocol 542, 555, gadget 577, Germain,

* Au fost incluse cuvinte din titluri şi subtitluri.

germans 621, GSM = Global System Mobile, hands free 602, hobby 557, 1070, humanitarian assistance 599, IRC = Internet Relay Chat 542, Jock, Jonathan 625, learn 1609, Linch 625, lingua franca 657, lobby 1070, lobbying 557, military support to civil authorities, nation assistance, N.G.O.'s = nongovernmental organisations 599, noncombatant evacuation operation, O.K. 601, peace (building, eforcement, keeping, operations), pidgins 657, preventive (deployement, diplomacy) 599, private shop 601, P.V.O.'s = private voluntary organisations, protection of shipping, raid, recovery operations 599, room 557, sanction eforcement maritime intercept operation 599, Search engines 542, SMS = Short Message Service 602, show of force 599, SMS MO = SMS Mobile Originated, SMS MT = SMS Mobile Terminated 602, stand-by 557, stike, Subscriber Identity Module 602, support (of counterdrug operations, to counterinsurgency, to insurgency) 599, talk-show 557, 1070, teach 1609, team 539, teaser, training 557, usenet 542, web authoring 555, WWW = World Wide Web 542.

FRANCEZĂ: aide-mémoire 1095, l'Allemagne, Allemand, Allemande 621, allors 1281, Backeland, Baptiste, Bayonne 625, Boycott 621, 625, boycotter, café 621, chartreuse 604, cognac, Cognac 625, coup 1252, cousin germain 621, devoir 1263, Eau de Cologne, Godin, Guillaume, Jacques, Jersey, Jobin, Mansard, Nicot, Pasteur 625, rêver 1274, Robert 625, Silhouette, silhouette 621, sinon 1281.

GERMANĂ: deutsch, Deutscher, Deutschland 621, Diesel, Drais von Somerbrom 625, Hauptwort 621, Maiandros, Mosul 625, Zuzel 574.

GREACĂ: Fustan, Lykeion, Medusa, Phaeton 625.

ITALIANĂ: Baldacco, Faenza, Napoli, Pandalone, Pavia 625, tedesca, tedescheria, tedesco 621.

LATINĂ: Alemanicus 621, aqua clara 644, bucca, caput, castigare, deus, deus te custet, dismerda 621, Dominus Deus, germanus, Germanus, Germanicus, gula, lucrum, lyceum 621, Mausol 625, merda, orthodoxus, os, sanatoria 644, testa 621, vox 644.

MAGHIARĂ: bárbaroi 621, cucli 574, Nemec, nemet, Niemec 621.

OLANDEZĂ: Van der Beurse 625.

ROMÂNĂ: abdica, aberaţie, abiotic, abject, abjura 604, Abisinia 621, abluţiune, abominabil 604, abonament (grupat, cu preţ sacrificat) 586, abracadabrant, abscons, abstenţionist, abulie 604, aburi 600, academie 625, accadiană 621, accelerat, acceptare (produs), acceptarea pieţei 586, acces (personalizat 586, provider 555), accesa 600, accident 551, acciz 605, accize 539, acerb, acidular 604, acoperire 551, 586, acoperire (de audienţă, brută, intensivă, netă, de piaţă) 586, indoor, outdoor 602; acord, acredita 605, acreditată 586, acreditiv, acrescământ 605, acribie 604, acroşant, activ 586, actor-director-animator 600, act nominativ 1095, actuar 551, acurateţe 604, Adam 1105, adamsită 604, adaptare (publicitară) 586, Adămuş 1105, adecvarea capitalului 606, adepţi târzii, aditiv al culorilor 586, ad litteram 604, administrator, adopţia 565, adresant necunoscut 586, Adshel, aerisire, aerograf 586, aeronavorachetomodel 600, afabil 604, afară-de-media, afilial, afiş, afiş vitrină, afişa, afişaj (sălbatic, semireţea, cartonat, de raft, de scară, de susţinere, oficial, suspendat) 586, aforism 604, Afras 625, Agachie 1105, agate 586, agent (de asigurare 551, artistic 586, economic 1098), agenţie (creativă, de creaţie, full-service, de marketing direct, de plasare, de publicitate), Agfa, agiterapie, aglomerat 586, agnozie 604, ajute-te Dumnezău 621, Akademia 625, alagea 604, alambic 621, alb 586, 902, alb şi negru 586, alba-neagra 600, albastru, albie, albină 902, albitură 586, alcool 621, aleatoriu 604, (Vasile) Alecsandri 1107, Alemanni 621, (vers) alexandrin, (rimă) alexandrină, algoritm 625, alienare, alienaţie 557, 1070, aliniat (dreapta, stânga), aliniere 586, alocuţiune, alopecie 604, altar 902, altercaţie 604, alternativă 1098, altoi 902, altruism, amabil 604, amar 902, ambalaj, ambalaj (atractiv, la comandă, cu preţ redus, folie retractabilă, gigant, grupat, cu mâner, multiplu, prezentare, special, supradimensionat, transparent), ambalaje (reutilizabile) 586, ambarcader, ambianţă, ambient, ambiguu, ambrazură, amendament 604, ameriza 539, 604, amestec 586, amiază 902, amnezie 604, Amnistia 1106, amnistie, amorf 604, amorsă 586, amovibil 604, amplasare (perpendiculară), amurg, amurgi 902, an (de menţinere) 586, An Nou 621, analgezic, analiză (media, încrucişată, prin segmente), anamorfoză, ancestor, anchetă (cititori, continuă, de audienţă, de teren,

după plată, punctuală), androgin 604, anexă 586, angajarea răspunderii 1098, angiomicrocinematografie 600, angoasă 604, animatic, animație, animație vânzări 586, anorexie 604, anotimp 902, antagonism 604, antama 539, antena (carkitului) 602, antet 586, anticomunist 600, antidot 604, antiope 586, antropoid, antum 604, anual, anuar 586, anuitate 551, anunț, anunț (anonim, codat, comparativ, comparativ agresiv, cu distribuitori, de pagină sau pagină întreagă, dublă pagină, gratuit, grupat, momeală, în tablă de șah, îngropat) 586, anxietate 604, apa chioară 621, apanaj 604, aparatcic 600, apatrid 604, apă 621, 902, apă de colonie 625, (a vărsa) apă (rece peste...) 945, apelul (în așteptare, reținut pe linie) 602, aplica 539, apologet, apologie, apoplexie, apoteoză, aprehensiune 604, april, aprinde, aprins 902, apropo 604, apune 902, apuntament 604, apus 902, arabă 621, Arabia, Arabia de Sud 621, arăta 1274, arde 902, argou, arhaism, arhetip 604, aripă, aripioară 902, aristhmos 625, arivist 604, argil, argilă, argint, armăsar 902, aroga, aroganță 604, ars 902, artroză, aserțiune 604, asesor 594, asfinți, asfințit 902, asigurare (de accidente, Casco, de călătorie, de credit, de daună consecutivă, a directorilor și funcționarilor, pentru mașini și instalații, obligatorie, personală de accidente, de persoane, de pierdere a profitului, de răspundere, de răspundere a antreprenorului, de răspundere personală, reciprocă, a terților, de tranzit a mărfurilor cargo), asasin, asasinat 594, ascet, asiduitate, asiduu 604, asigurări-reasigurări 551, asistență (națională, umanitară) 599, astenie 604, astor 600, a asuda 945, așezare 902, aștezău 621, ataman, ataraxie 604, atlas, Atlas 625, atroce 604, ață 902, augmenta 604, aur, auri 902, auriculă 604, aurolac 600, aurora 902, austeritate 538, 604, 621, Austria 621, autarhie 604, autoasigurare 551, autoband 600, autocrat 604, autocrație, autodefini 600, autoritar, autoritate 1095, avatar, aversiune, avid 604, avocatul poporului 600, azur 902.

babilonie, bacantă 604, a baccili 902, bachelită, badminton 625, baiaderă 604, baionetă 625, baladă 902, balamuc 625, balastieră 604, balaur 902, baldachin 625, balistic 604, baltă 902, bancă 605, bancrută 588, 604, bandulieră, banjo, baobab, baptism, barcarolă 604, barcă 902, baril 604, barmaniță 557, barou 604, basm 902, basorelief 604, bastion 625, batcă 604, a bate(fierul cât e cald, șeaua să priceapă iapa 945, toaca, toba) 600; batimetru, batiscaf 604, batist, batistă 625, batofobie 604, Bavaria 603, bărbat tânăr 653, bătrân 902, băută 600, Bâlbâitoare, Bâldihău, Bâltaie 1118, bea (de rupe) 600, beat 621, beatitudine 604, beladonă 604, a câștiga (la belciuge) 620, benelucși 600, Benești 1113, benevol 604, benocla, benoclu 557, beznă, bici 902, a biciui 945, bicuspidă 604 bigamie, bibliografie, bibliologie 604, bilanț contabil 561, bimbașă 558, bingo 600, biocenoză 604, bioetică, bip, bipăi 600, biserica (catolică, ortodoxă) 621, bisexual 600, bisnițâr, bisnizzaro, bisnitzzari 600, blastoderm 604, blând 902, Bleica, Bleoaca 1118, blestem 902, blocadă 621, Bobârdan 1118, bobot 558, boicot 586, 604, 621, 625, boicota 621, 625, boicotare 621, Bolbora 1118, bolerou 604, Bombonica 1106, bonitate 1098, bonom, boreal 604, Borfă 1118, borî, boschetar 600, botez 341, a spune brașoave 620, (a nimerit orbu') Brăila 620, (cunoscut ca un cal) breaz 620, brazdă 902, breviar, brevilin, brocart 604, broccoli 600, broker 600, broker (de asigurare) 551, brumă 902, Bubulău 1118, bucă 621, București 1095, budoar 604, Buduruș 1118, bufeu 604, bufniță 902, bugetivor, bulimie 604, bulz 902, bursă 586, 625, butadă 604, butic 601.

cabalistic, cabotin, 604, cadavru 902, caduc 604, cafea 594, 621, cafeină 621, caier 902, caiman 604, (cunoscut ca un) cal breaz 620, calamitate naturală 551, calcitrant 604, cald 902, calde mulțumiri 600, cale 902, (la) calendele (grecești) 655, calibard, calibardă, calpuzan 600, calvin 541, calvinism, calvițe, canalie 604, canar 600, canava, candid, candoare, canicula 604, cap 635, capital (social) 1098, caraghios 621, card 600, carierism 604, caritași 600, carnație 604, carte (de credit) 600, (a avea) carte 574, cartelă SIM 602, casa, castra 604, catastif 558, catastrofă 551, catavasie 625, catedrală 538, categorii (de asigurări) 511, caterincă, catrafuse 625, cavatină, cavernicol 604, cădelniță 607, călibarcă 600, cărăbuș 625, (a cincea roată la) căruță 945, cânta 511, 600, cântăreț 600, cârtiță 559, câștig 621, (a) câștiga (la belciuge) 620, câștigare 621, CD-Rom 600, ceas, ceaslov 621, ceasornic 625, ceasornicar 621, ceauțel 559, ceaușism 600, ceaușist 559, cefalee, celest 604, celular 600, cenotaf, cepeleag, cerbicie, cerebralism 604, certificare (de terță parte) 561, chairman, check-up 600, cherem 558, chiar 621, chibiț, chicios 600, chietudine, chilă 604, chilipir 625, chilug 600,

chintezenţă 557, chiromanţie 604, chiul, chiulangiu 625, Chivu 1105, cidru, cifră 604, (a) cincea (roată la căruţă) 945, cinic 604, ciocăni 945, (în jurul a) circa 1095, ciripi 558, 600, cişmea 621, claustră 604, clănţău 600, clemenţă, cleptomanie 604, Clincea 1118, clivaj, cloazon 604, clon 557, 600, clona 557, 1070, clonare 539, cloncăni 600, coasigurare 551, coblizan, cobur 604, cobzar 600, Coffea (Arabica, Robusta) 621, cognoscibil, coleric, colioptere 604, colnă, colniţă 545, colosal 604, colt 594, comandă, comando, comandor 604, combaterea (terorismului) 599, combinaţie 945, comitoaie 545, comodă, comoţie, compasiune 604, compendiu 557, comperaj, compila 604, complezent 604, 1070, comunicaţie 557, comunism 594, conac 545, concede 604, concesie 557, 604, 1070, concesiune 557, 1070, conchide, conciliabul, concordanţă 604, concordie, concupiscenţă, condescendent, condescendenţă, condor 604, conducător 600, congruent, conflagraţie 604, conjudeţean 539, consens 600, considerent 604, consiliu (de administraţie) 1095, Consiliul European 603, consonanţă, consterna 604, consultare, consultaţie 557, 1070, consulting 601, contiguu, contondent, contumacie 604, contract (de muncă), contraexpertiză 605, contrast 600, controlul (armamentelor) 599, conversiune 1098, copertină, copitat, copra 604, corectare 557, 1070, (inflaţie) corectivă 1098, corectură 557, 1070, corelaţie 604, corlă, corliţă, corlată, corniţă, corniză 545, (spiciul) coroziv 945, cort 545, cortină (de fier) 600, corvid, cosmogonie 604, coştei, cotarcă, cotargă 545, cotaţie (directă, fermă, indirectă, orientativă) 610, coteţ, cotineaţă 545, cotizaţie 604, cotlon 545, cotrocenizare 600, coturn 604, covercă, covergă 545, covertă, cozerie 604, cramă, crambă, crampă 545, cras, cravaşă 604, cravată 594, credita 605, crestomaţie 604, creştere 1095, criptocomunism 600, criză 622, (guvernamentală, politică) 1098, crochiu 604, cronofotografie, cronograf 621, cronologie 604, 621, cronometra, cronometraj, cronometric, cronometrie, cronoscop 621, cuhne 545, culant, culminaţie 604, culturnic 539, 600, cumătră 576, cumpărător 1095, cumul 604, cunie 545, cunoscut (ca un cal breaz) 620, cununie (religioasă) 1092, cupă, cuptor, cuptorie, cuptorişte, cupură 545, (nu-i) curat 541, curatela 565, curăţenie 945, curelnic, curnic, curriculum vitae, curte 545, curtoazie 604, cuştiubar 545, cuvânt 570.

(a) da: (bineţe 562, drumul la robinet, gaură 559, pe gheaţă, pe goarnă 600, un tun 539, un duş peste ... 945); dacapo 604, dacii (în America) 639, Daiana 1106, damasc 604, Dami 1105, damigeană 629, Damşa 1105, daoismul (în China) 639, data (tranzacţiei, valutei) 610, daună 551, daune totale 551, Dămiş, Dămuşta 1105, Dărmăneşti, Dârmina 1118, dealer 600, debut 1095, decadenţă, decalog, decameron, decela 604, decizie 1095, decrepit, decrepitudine 604, Decretu 1106, decreţel 539, decubit 604, deferenţă, defetism, deflaţie defileu, deflagraţie, defunct, degreva, degringoladă, dehiscent 604, delectabil, delfinariu, deluviu, dejivra, demagog, demnitar 604, demonstraţie (de forţă) 599, denigra 604, (Ovid) Densusianu 1107, deontologie (de plasament 604, profesională 1095), deplastifiant, deplorabil 604, derbedeu 625, derivare, derivaţie 557, 1070, derizoriu, deroga 604, desant 604, deschide pliscul, desclifta 600, descuama, descuamare 604, desena 600, desfăşurare (preventivă) 599, desfide 604, design 561, desista 604, desluşi 625, desmologie 604, desovietizare 539, despărţire (în silabe) 1098, desuet 604, detentor 601, detesta, detonaţie, detraca, dexteritate, dezabuzat, dezavua, deziderat 604, dezmierda, dezmierdare 621, Diana 1106, diaspora 621, diatribă, dictat, dielectic, dihanie digitaţie, digresiune, diluviu, dinamitard, dineu 604, diplomaţie (preventivă) 599, dischetă 600, discipol, discordie, discrimina, diseminare, disertaţie, disident 604, disipat 601, disoluţie 604, disponibilizare 600, (asta-i) distracţia 1078, distrofie, diurnă, divagaţie, diversiune 604, divertişi 600, dividend 539, 1098, dizertaţie 557, docil, doctoral 604, (a vorbi în) dodii 620, Dofteana 1113, dogmă 604, dominion 604, doniţar, doniţaş 600, donjon 604, dosariadă 600, dramoletă, drastic 604, (a trage când la) dreapta, (când la stânga) 945, driadă, druid 604, dualism, dubitativ 604, duce doniţa 600, dumneata, dumneavoastră 1077, Dumnezăi, (ajute-te) Dumnezău, (zău pă) Dumnezău, Dumnezeii, Dumnezeu 621, dumping, dună, duplicat, duplicitar, duplicitate 604, durabil 1098, (a da un) duş (peste ...) 945.

ebenist 604, eblaitică, ebraică 621, ecartament, ecolalie 604, (agent) economic 1098, Eden, edenopatie 604, educare 1070, educaţie 557, 1070, efemer, efeminat 604, eficient 1095, efracţie, efracţiune 644, egalitate (de tratament) 1098, egumen 604, elamitică 621, electiv, electorat,

electroencefalogramă, elegiac 604, elină 621, elită (politică) 1095, elocinţă, elucubraţie 604, e-mail 600, emana 539, emanaţie 600, embargonaut 539, embargou 604, 621, emfază, eminamente, eminent, emir, emondaj, empireu, empiric, emul, emulaţie, enclavă, endogamie, endomonism, eneacord, enucleaţie, eolian, epanşament, epata, epavă, epigon, epigramă, epitologie, eponim, epos, epura, eratic 604, era creştină, eră 621, eretic 541, 621, ergograf, ergonomie, erija, ermetic, erudiţie, escalada, escamota, esperanto, esplanadă, estima 604, Estronom 1106, estropia 604, eşec, (a) eşua 621, etatiza, etcetera, eterat, etern, eternitate, eterogen 604, etică 1098, etilism 604, Etiopia 621, euro 600, evaluare 1098, evaziv 604, eveniment 551, excalator 557, excela, excentric, excerpta 604, excroc 557, excurs, execrabil, exegeză, exergă, exhaustiv, exigibil, exila, exod, exogen, exorbitant, exorcism, exordiu, exotermic, exotic, expansiv, expedient 604, expert, expertiză 551, expozeu 604, ex-prefect 539, expunerea (valutară) 606, extaz, extrinsec, exuberanţă, ezoteric 604.

fabula 604, face (cântare) 600, facerea (Lumii) 621, facil, facsimil, factice, factotum, facţiune, facultativ 604, faeton 625, fagot 604, faianţă 625, fair play, faliment, falit, fanfaron, fantoşă, farfară, fariseism, farmazonie, fast, fastidios, fatidic 604, fazan 600, febrifug, febril, fecund 604, feeling 600, feldspat, felonie 604, fellow, femeie-pilot 600, fenotip, feribot 604, (terapie) fermă 1098, fesenist 600, fetid, fetiş, fezanda, fiasco, fibulă 604, ficţiunea 1095, fideism 604, fidelitate 551, fiduciar, filantrop 604, filiaţia 565, filigram 625, filigran 557, 625, filipică, filoxeră, fiord, firoscos, fisc (mercurial) 586, 604, fiscalitate 538, fistic, fistichiu 621, fitiluri 945, fiting, fixism, flegmatic, flirt 604, florar 562, fluctua, fluen 604, Fluturel 1106, foaier, fonotecă 604, Ford 625, fortuit 604, 644, forţă majoră 1095, fototactism, fototecă 604, fracţie, fracţiune 557, 1070, fraht, franchete 604, franci 621, frapant 604, frate 600, frâie 644, frondă 604, frunzar 562, frust, fulgurant, fulminant, funciar, fungicid, furier, furtiv 604, fustă 625, futil, futurologie 604.

gafă, gag, galeră 604, galibardă, galibardeală, Galibardi, galibardi, galibardină, galibardise, galibaw 600, galimatias 604, gambetă, gay 600, (a se vârî cu oiştea-n) gard 945, gălbarcă 600, Gărdurariţă 1118, gelats 600, generozitate 621, genocid 604, Genova 625, genuin 604, gepizi, german 621, gerontocraţie 604, gheişă, gheizer 604, Ghemeleică, Ghemelie, Gherţărău 1118, ghilabadem, ghilabau 600, gibon, gig 604, gilabau 600, ginşi 625, Ghiotu 1105, glicină, gliptografie, glosar, gnom 604, gnoseologie, gnoză, gnu 604, godin 625, gofraj 604, golan 559, gopher 542, gradual, grafofobie, grafomanie, grafometrie, grandilocvent, grandomanie, granivor, graseia, graten, gratitudine 604, gratula 539, graţia 604, (om cu) greutate 945, grizonat 604, guiţa 600, gulag 539, 600, gură 621, gutaţie 604, guvern (monocolor) 538, Guvernu 1106.

Habaşa 621, habitudine, habotnic 600, (a veni de) hac 620, hadroni 610, halofită 604, hap 945, hard-disk 600, harpagon 604, (Bogdan Petriceicu) Hasdeu 1107, hedonism, hegemon, hegemonie 604, Hegira 621, hemocromie, hemostatic 604, hermafrodit 604, 625, Hermes 625, heroină, herţi 625, heteroterapie, hiacint, hidalgo, hidrofobie, higrologie 604, hipercorectitudine 557, hirsut, histrion 604, hitită 621, hivernal 557, hlamidă 604, (Calistrat) Hogaş 1107, home (computer), homo 600, homunculus 604, Horoaba 1118, hotărâre 1095, Hududaie, Huduboi 1118, humus 604, hurriticâ 621.

iapa (chioară), Iaşi 621, icusaedru, ictus, idem, ideogramă 604, idiş 621, ieremiadă, iglu, ignifug, ignobil, ihtiofag, ihtiozaur, imberba, iminent, imparţial 604, impas 1095, impasibil, impecabil, impediment, impenitent, imperios, impertinent, imperturbabil, impetuos 604, implementa 1090, imponderabil, importuna, impostor, imprecaţie 604, imprimantă 600, impropriu, imprudent, impudic 604, impunerea (păcii, unor sancţiuni/operaţiuni de interceptare maritimă), imund, inadvertenţă, inamovibil 604, incognito 603, 604, incompatibil 1095, inconvenabil, incuba, inculca, incunabul incurabil, incurie 604, incursiune 599, indicativ 644, indigenţă, indisolubil, indolent, indubitabil, indulgenţă, inefabil, ineluctabil, inepţie, inerent, inexorabil, inextricabil, infamie, infantilism, infatuare, infesta 604, inflaţie 538, 1095, inflaţie corectivă 1098, ingrat, injurie 604, inodor, inopinat, inoportun 604, insidios 1095, insolit, instabil 604, instaurarea păcii 599, instrucţie, instruire 557, 1070, instrucţiune 1095, insurecţie, intangibil, inteligibil, intemperie, interacţiune 604, interbalcanic 539, interes 1098, interes naţional 1095, interlocutor, interlop, interludiu, intermitent

604, Internet 539, 600, internist 604, interogatoriu 644, interpelare 604, interpret 600, interpreta 1078, interpune, interregn, interstiţiu, interveni, intervenţionism 604, interviu 539, intervenţionism, intravilan, introspecţie, introvertit, invalida 604, investitor (de portofoliu instituţional, strategic) 1095, invitare, invitaţie 557, 1070, involt 604, ionatan 625, ipohondrie 604, ipostază, ipotecă 604, Iran 621, iredentism, ireverenţios, ireversibil, irevocabil 604, iritic 541, Islamul Sumism 621, istm 604, Itu 1105, iudeo-spaniolă 621, ivoriu 604, Ivu 1105, izbă, izmă 604, izolaţionism 603.

(solidaritate) împotriva 1095, (a mâna) înainte 945, încanaliare 646, a încălţa 945, închistat 604, înfărtăţire 580, îngheţată 600, înregistrare 561, a înţărca 655, învăţa 576, 621, învăţare 621, învăţământ (umanitar) 557, învăţător, învăţătură 621.

jabou, jad 604, jachetă 625, jalbă 558, jandarm 539, jantă 604, 644, jardinieră, jargon, jarişte 604, jerseu 625, jet 600, Jgheanţuri 1118, jivraj 604, joben 600, 625, jocheu 625, Johnei 1106, joncă, joncţiune, jubileu 604, a juca 1078, judicios 604, (în) jurul a circa 1095, juvenil 604.

Kafa 621, kidnapping 604, kit auto 602, kitsch, kitschoase 600.

laconic 604, laif 600, lamelibranhiate, lambriu, lamentabil, lanţetă, lapidar 604, laptoape 600, lapsus 604, latină 621, laudanum, lavalieră 604, lătra, lătrător 600, leac 945, lege 1095, legea asigurărilor şi reasigurărilor 551, leptoni 610, letargie, lexicografie 604, lexicon 600, liană, libertin, licenţă, licenţiat, licenţios, liceu 604, 625, lichefia 604, lichidare 600, licitaţie, lied, lilial 604, liman 558, limbă 600, limitrof, limnimetru, limnologie 604, limonadă, limonagiu 600, limonit 604, limpede 621, lingoare, liniment 604, linşaj 625, lipotimie, lis, litotă, lizibil 604, lociu 556, locvace, logoree, longevitate 604, Longobardia, longobarzi 621, lotus 604, Loveday 1106, lovitură 599, loxodromă 604, lubric 604, a lucra 1078, lucrare, lucrativ 621, lucrătoare 1078, lucru 621, lugubru 604, lumină verde 600, luminiţă 538, lumpenproletariat, lunaţie 604, lună 621, lup tânăr 600, lupanar, luping, lutier, lutră, luxmetru, luxuriant, luxurios 604.

magazin 625, mahmur 621, Mahon 625, mai 562, maieutică 604, maioneză 625, (forţă) majoră 1095, malacof, malacologie, maladiv, maliţie, maliţios 604, Mamr 621, management 605, managementul (structurii) 561, manager 601, 605, 1095, mandat, mandata 605, manej 604, manevra 600, mani 604, manifestare, manifestaţi 557, 1070, manist 539, mansardă 625, mansuetudine 604, manual despre calitate 561, marfă 600, marghiloman 604, Maria 1100, marijuana 604, Marimar 1106, marjă, marotă, martiriu, mascaradă, mascotă, mass-media 604, master 539, mastodont 604, mat 621, matador 604, matol 600, matrapazlâc 600, matricid 604, maus 539, mausoleu 625, maximafilie, maximă, mazagram, mazilit 604, măciucă, mănâncă (de stinge) 600, Mărăţăi 1122, (a se) mărita 1159, mătcălău 580, (a) mâna (înainte) 945, mârâi, mârâitor 600, meandre 625, mecena, medalistică, medicaţie 604, meduză 625, mefistofelic, melacoderm, melasă, mentor 604, menţinerea (păcii) 599, mercantil 604, Mercedes 625, merchez 558, merçi 557, mercurial, meremet, meristem, meritoriu 604, mersi 600, mesadă 604, mesagerie (vocală, profesională) 602, Mesopotamia 621, metastază, metronom, metronomic, mezalianţă, mezocarp 604, mikado 604, mii (de mulţumiri), minaret 604, mincinos 600, mineriadă 539, 600, miniexpoziţie 600, mirabil 604, Mircea 1100, mirobolant, mirtiadem, misandrie, misă, misogin, misoginiza, misopedie, mistifica, mixtură, mizantropie, mizericordie 604, moaler (pictor) 646, Mocca 621, modem 542, modic 604, molesta, molibden, mon 604, monah 567, monahism 1009, monastic, monden 604, Moneda 1106, monopol 1095, moralitate 1095, moratoriu, mordant, morfină 604, mortifica, moţiune, mozaism 604, mucenic 621, mulţam, mulţumesc, mulţumire 600, muncă, munci 621, munificenţă 621, murban 604, muselină 625, mutual 604.

Nacă 1105, nacelă 604, nambăr (oan) 600, nanism 604, naos 608, napolitane 625, narcoman 604, nart 558, naşpa 600, (interes) naţional 1095, nazuri 604, Năsturaş 1106, neamţ 621, N'dragheta 600, neaoş 604, (surpriză) neaşteptată 1095, nebun 621, necreştinat 541, necromanţie 604, negocia 539, negus 604, nelegiuit 541, nelucrat, nemeţ 621, neutrino 610, Niciu 1105, Nicolae 1100, Nicole 1106, nicotină 625, nictalofobie 604, (a) nimerit (orbu' Brăila) 620, noi-născuţi 557, nomenclaturist 600, noocraţie, normă 558, noroc 563, nosofobie, notabilitate 604, notificare 602, notificarea (cererii

de despăgubire) 551, notorietate, notoriu 604, nou 1095, noxă, nubil, numismatică 604, nuntă 1092, nunţiu 603, nupţialitate 604.

Oancea 1105, obedienţă 604, obligaţie, obligaţiune 557, 1070, obnubilaţie 604, oboroc 558, obraz 621, obscen, obscur, obscurantism, obsecvios, obsesie, obstinaţie, obtura, obtuz 604, oca 558, ocarină 604, ochi 544, 604, 621, ocult 604, o dată, odată 1095, odaliscă, oficină 604, oficios 603, ofiologie, ofrandă, oicumenă 604, oină 623, (a se vârî cu) oiştea-n gard 945, olac 558, olandă, 604, om (de bine) 600, cu greutate 945), a omorî 655, Onea, Onete, Onţea 1105, op 604, operativ 1095, operator GSM 602, operaţional 1095, operaţiuni: necombatante, de evacuare, de pace, de recuperare 599, swap, la termen, la vedere 610; opinie (publică) 1098, opona, oprobriu 604, optat, opulenţă 604, ora 1092, oral, oralitate, oratori, oratorie, oraţie, orb 621, 1090, (a nimerit) orbu' (Brăila) 620, ordin 1095, ordin (curs limitat) 610, ordinal 604, ordonanţă 538, 604, 1095, orele 1095, oreximanie 604, orfelinat 538, orfevrărie 604, organizaţii (neguvernamentale, voluntare particulare) 599, oripila 604, oroare 644, ortodox 621, ortodoxie 607, ortodoxism 621, ortoepie, ortografie, ortogramă, ostentaţie, ostraciza 604, ostrogoţi 621, otac 558.

pachebot, pacienţă, padoc, pagodă, pahiderm 604, pajură 635, paleativ 557, palinodie, palmares, palpitant 604, Pana 1105, panaceu, panariţiu, panda, pandoră, panegiric 604, paneuropean 539, papugiu 625, paradigmă, paralogism, paraplegie 604, Paraschiv(a), Paraşchiviţa 1105, paratiroidă 604, parchet 539, parcimonie, paricid 604, parizer 625, paroxism 604, partidic 539, pasteurizare 625, pastişă 604, pat 621, pataramă 558, patetic, patriarhal 604, patrimoniu 1098, paţachină 621, pauperiza, pavoaz 604, pavoazare 625, păgân 541, Pălăguţa 1105, pălăvatic 604, Păler 1107, Părăştiţa 1105, PC 600, pe 515, pedeapsă 598, 621, pegră, peiorativ 604, pekinezi 625, peladă, pelaz 604, peneţecedist, peneţist 539, penitenţă, pension, penurie 604, pepene (galben) 625, perceptibil, pergament, pergamoid 604, pericol 551, perisabil 604, persană (veche) 621, persiflant, pescador, pestilenţial 604, Petcu 1105, peţitor 600, (a stoarce ultimele) picături (din ...) 945, piedestal, pietate 604, pieţar 539, pinion 604, pişlaidăr 625, placid, plancton, planetariu 604, planificare (familială) 600, planta 1090, platitudine, plăteşte (de se usucă) 600, pleaşcă 558, 625, plebiscit, pledant, pleiadă, plenar, pleonasm 604, pleşcar 600, Pleşeşti 1113, pletoră, plutocraţie, pluvios, pogrom, polemic, polisemantic 604, politic 566, (om) politic, (elită) politică, politician 1095, poliţia 1106, ponos 558, pool (de asigurare) 551, populism 1095, porfir, portal, porto-franco, post-scriptum 604, povestirea 1095, poziţie (închisă) 604, practic 600, (a trage un) praf 945, pragmatic 604, pragmatism 1095, praştie 625, prăjină, preajmă 558, precizare 1095, prefect 539, pregnant 604, prelegere 604, premiză 557, 604, presta 604, prestare de servicii 561, preţiozitate, prezbiterianism, prezumtiv 604, pricolici 541, primă (ajustabilă, suplimentară) 551, privatizare 1095, privatizarea (din sectorul) de stat 1095, (protagonist) principal 1092, proamerican 539, proboscidieni 604, procent (de ... la sută) 1095, produsul (furnizat cumpărătorului) 561, deontologie (profesională), profesionalism, profit 1095, proiect (de management) 561, (de viitor) 1095, prolegomene, promontoriu, propagare, propensiune 604, protagonist (principal) 1095, protecţia (transportului) 599, protecţie (socială), protest 1095, protestantism 607, proteu, protoistorie 604, prototipizare 1095, provoca, prozaic 604, prozator 600, proxenet, proxim, pseudonim 604, (opinie) publică 1095, pumnaş 625, punci 604, punct 610, punctual, pupă 604, purtător (de cuvânt) 600.

quarc 610, quattrocento 604.

radio 621, raită 558, (a se) ralia 644, ranchiună, ranflua, rapt, rasat 604, rata (solvabilităţii) 606, rateu, ratifica 604, rămâne 528, răpciune 562, (angajarea) răspunderii 1095, răszice, rătuit 604, râşniţar 600, reacţie, reacţiune 557, 1070, reasigurare 551, (a vărsa apă) rece (peste...) 945, recif 604, reclamaţie 644, recluziune, reconcilia, reconversiune, recrudescenţă, recuza, recuzită, redevenţă 604, redirecţionarea apelurilor 602, Rediul 1113, redundanţă, redutabil, reeligibil 604, refec 558, reformă 1095, refractar, regată 604, regină 621, regres 604, (cununie) religioasă 1092, remake 604, renglotă 625, repercusiune, repercuta 604, reporter 600, reproba 604, resortisant 601, responsabil 644, restabilirea păcii 599, restaurant 625, restricţionarea apelurilor 602, restructurare 1095, resurecţie 604,

reticenţă, retractare 604, reţetă prealabilă 1095, revanşard 604, revendica 1095, reviriment 604, revizie contabilă 561, revizionism 603, rezolva 1095, rimă (alexandrină) 625, ripostă 604, rişcă 635, rizibil 604, (a cincea) roată (la căruţă) 945, robinet 625, rocadă 621, rogoz 604, romanist 539, romanul 1095, român 621, rom 1347, 1348, rost 558, a rosti, rostire, a rostui, rostuire 624, rrom 597, rubaiat, rudimentar 604, rugby 625, ruminaţie, rupestru, rutinat 604.

Saba 621, sabrer 604, saca 621, sacrilegiu 604, sadic, sadism 625, safari, sagacitate 604, salariu 586, saltimbanc, salutar 604, sandviş 625, sardonic 604, saxofon 625, sălciu 604, sănătos 1095, scana 559, sceptic, scheting, schismă 1095, Schivu 1105, scotom, scrupulozitate, saculariza 604, (privatizarea din) sectorul de stat 1095, securist 600, secularizа 559, semantică 604, Semion 634, senzitiv 604, septembrie 562, serafic 604, server 542, a servi 1090, serviciul (fax, de roaming) 602, seziune 557, (a da) sfoară-n ţară 655, SIDA 600, sibarit 604, sifon, sifonar 600, silabaţie 604, (despărţirea în) silabe 1095, silă 558, siluetă 621, 624, 625, simeză 604, Simeon 634, simptomatic, simulacru, sinergie 604, social 1095, (protecţie) socială 1095, soldat 653, solecism 604, solidaritate împotriva 1095, solitar, solomoni 604, soluţiona 1095, somieră 644, somitate, sorginte, specios, spectaculos, spicher 604, spiciul (coroziv) 945, spleen 604, sponsorizat 601, sporadic 604, sprijin (acordat forţelor insurgente, împotriva insurgenţei, militar acordat autorităţilor civile, militar pentru operaţiunile de luptă antidrog) 599, a spune (braşoave) 620, spurcat 600, stal 604, standing 539, stare finală 599, stat, (privatizarea din sectorul de) stat 1095, staţie, staţiune 557, 1070, stază 604, (a trage când la dreapta, când la) stânga 945, stemă 558, stenic, strapontină 604, (investitor) strategic 1095, stroi 558, stropi 600, (a) stoarce (ultimele picături din ...) 945, subevaluare 1095, subit 604, subnumerare 561, succint 604, suma 621, sumă (asigurată, asigurată în caz de deces) 551, sumeră 604, suplimentare 551, supoziţie 604, supremaţie 604 suprimare 600, supus 644, surlaş 600, surpriză neaşteptată 1095, susetă 547, (procent de ... la) sută 1095.

şah 621, şaman 604, şampanie, şarlotă 625, şatrange 621, şenal 604, şi 513, şiştoare 625, şlaidăr 629, şmen 600, şomaj 594, şotron 621, şrapnel, şuştoare, şutoare 625, Şvaiţ Negăr 1106, şvaiţer 625, ştiucă 600.

taciturn, talasofobie, tatona, tatonare, taxidermie 604, tăuloni 574, tânăr 653, Târgu 1113, tehnocrat 538, teleconferinţă 602, telenovelă 600, telnet 542, teomahie 604, terapie (fermă) 1095, terifiant, tergiversa 604, termen 570, terminal GSM 602, tiflă 600, tiradă 604, Tişeşti 1113, toboşar 600, toleranţă, tolerat 1095, Toruţ 1105, (a) trage (un praf) 945, (a) trage (când la dreapa, când la stânga) 945, transgresia (de date) 602, (egalitate de) tratament 1095, (a) trebui 1095, trăi 556, trâmbiţaş 600, trihotomie, tripou 604, troică 541, trompetist 600, Trotuş, Trotuş Ocna 1113, tu 1077, tun 600, turc 541, turnătorie 600, turul 538, tutela 565.

ţambalagiu 600, ţap, ţăgui 574, ţărănist 539, Ţâlma 1118, (a trage) ţeapă 539, 600, ţiclău 574, ţigan 597, 1347, 1348, ţigău, ţigui 574, ţincvais 604, ţoagă, ţoaşca, ţoic, ţuţălul, ţuţlu 574.

ubicuitate 604, a ucide 655, uichend 600, (a stoarce) ultimele (picături din ...) 945, ultraj 604, ultra (ocazie în superzonă) 600, (a) umbla (cu plosca, cu pluguşorul, cu râşniţa) 600, umecta 604, ura, urare, urartică 621, uruială 644, uzură de imagine 538.

valah 621, vandali 621, variaţie, variaţiune 557, 1070, Vasile 1100, văleat 621, (a) vărsa 600, 945, Vângălău 1118, vânzător 600, vârcolac 541, (a se) vârî (cu oiştea-n gard) 945, Vârlapului 1118, (proiecte de) viitor 1095, veleitate, venal 604, (a) veni (de hac) 620, verbină, vermut 604, Veronica 1100, verosimil 604, vers (alexandrin) 625, vestală, viabil, viager 604, Vic, Vica, Vică 1105, vinicer 562, vinism 604, vinuit 621, virare 604, Virginia 1100, vizavi 601, Vlad, Vladimir 1100, vlah 621, vocabulă 570, vogă 604, voinic 655, voită 604, volţi 625, vomita în gât 600, vorbă 570, (a) vorbi (în dodii) 620, a vroi 621, vulcan, vulcaniza, vulcanizare 625.

waţi 625.

Xena 1106.

Yemen 621.

zămos 625, zău (pă Dumnezău) 621, zebeu 604, zepelin 625, ziarist 553, zoolatrie 604, zonă (de excludere) 599, zo (te custe) 621.

SPANIOLĂ: alemán, alemana, Alemania, Andalucia, bárbaros, Vandalitia 621.

TURCĂ: Nevruz Bai, yugliu 621.

UCRAINEANĂ: gáci 640.

LIMBA ROMÂNĂ

Calea 13 Septembrie nr. 13
RO–76 100 Bucureşti 5
ROMÂNIA

Founded in 1952
6 issues every year

Editor in Chief: Marius Sala

Assistant Editor: Mioara Avram

Associate Editors:

Gh. Bolocan, Gr. Brâncuş, Gh. Chivu, Ion Gheţie, Valeria Guţu Romalo, Theodor Hristea, Laura Vasiliu, Rodica Zafiu

LIMBA ROMÂNĂ is devoted to the study of the Romanian language: grammar, vocabulary, the literary language and stylistics, the history of Romanian linguistics, dialectology, language refinement, orthography, etymology, onomastics and philology, articles in general linguistics, commentaries, opinions on usage, notes and reviews. The journal also publishes review articles, bibliographical notes, chronicles. The journal also publishes annually an exhaustive bibliography of works in linguistics printed in Romania.

Editorial address: Redacţia revistei LIMBA ROMÂNĂ, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Calea 13 Septembrie nr. 13, RO–76100, Bucureşti 5, ROMÂNIA.

Books for review and publications for exchange should be sent to the address above.

Subscriptions should be sent to:

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, Sector 5, P.O. Box 5–42, Bucureşti, România, Tel. (401) 411 9008, (401) 410 3200, Fax (401) 410 3983; e-mail: edacad@ear.ro

RODIPET S.A., Piaţa Presei Libere nr. 1, Sector 1, P.O. Box 33–57, Bucureşti, România, Tel. (401) 618 5103; (401) 222 4126; Fax (401) 222 64 07.

ORION PRESS IMPEX 2000, P.O. Box 77–19, Bucureşti 3, România, Tel. (401) 653 7985, Fax (401) 324 0638.

LIMBA ROMÂNĂ

Calea 13 Septembrie nr. 13
RO-76 100 Bucureşti 5
ROMÂNIA

Founded in 1952
6 issues every year

Editor in Chief: Marius Sala

Assistant Editor: Mioara Avram

Associate Editors:

Gh. Bolocan, Gr. Brâncuş, Gh. Chivu, Ion Gheţie, Valeria Guţu Romalo, Theodor Hristea, Laura Vasiliu, Rodica Zafiu

LIMBA ROMÂNĂ is devoted to the study of the Romanian language: grammar, vocabulary, the literary language and stylistics, the history of Romanian linguistics, dialectology, language refinement, orthography, etymology, onomastics and philology, articles in general linguistics, commentaries, opinions on usage, notes and reviews. The journal also publishes review articles, bibliographical notes, chronicles. The journal also publishes annually an exhaustive bibliography of works in linguistics printed in Romania.

Editorial address: Redacţia revistei LIMBA ROMÂNĂ, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Calea 13 Septembrie nr. 13, RO-76100, Bucureşti 5, ROMÂNIA

Books for review and publications for exchange should be sent to the address above.

Subscriptions should be sent to:

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, Sector 5, P.O. Box 5-42, Bucureşti, România, Tel. (401) 411 9008, (401) 410 3200; Fax (401) 410 3983; e-mail: edacad@cear.ro

RODIPET S.A., Piaţa Presei Libere nr. 1, Sector 1, P.O. Box 33-57, Bucureşti, România, Tel. (401) 618 5103, (401) 222 4126; Fax (401) 222 64 07.

ORION PRESS IMPEX 2000, P.O. Box 77-19, Bucureşti 3, România, Tel. (401) 653 2985, Fax (401) 324 0638.

Revista „Limba română" se adresează unui cerc larg de cititori interesaţi de problemele lingvisticii.

Revista abordează studiul limbii române: gramatică, vocabular, limbă literară şi stilistică, istoria lingvisticii româneşti, dialectologie, cultivarea limbii, ortografie, etimologie, onomastică şi filologie.

Revista publică, de asemenea, o bibliografie anuală exhaustivă a lucrărilor de lingvistică apărute în ţara noastră, articole de lingvistică generală, note, comentarii, consultaţii şi recenzii.

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Autorii sunt rugaţi să înainteze articolele, notele şi recenziile în două exemplare culese la calculator la două rânduri împreună cu dischetele aferente. Tabelele vor fi culese pe pagini separate, iar diagramele vor fi executate în tuş, pe hârtie de calc. Tabelele şi ilustraţiile vor fi numerotate în continuarea celor din text. Se va evita repetarea aceloraşi date în text, în tabele şi grafice. Explicaţia figurilor va fi culeasă pe o pagină separată. Toate notele de subsol se numerotează de la 1 în continuare. Titlurile revistelor citate în bibliografie vor fi prescurtate conform uzanţelor internaţionale.

Responsabilitatea asupra conţinutului articolelor revine în exclusivitate autorilor.

Răspunsul comitetului de redacţie cu privire la manuscrisele primite va fi comunicat autorilor în termen de 2 (două) luni.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

ADRESA REDACŢIEI

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ
„IORGU IORDAN"
Calea 13 Septembrie nr. 13
R 76 100 Bucureşti
Tel. 410 32 00/int. 2311

ADRESA EDITURII

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie nr. 13
R 76 117 Bucureşti
Tel. 410 32 00/int. 2116, 2119
e-mail: edacad@ear.ro
Internet: www.ear.ro

Lei 12.000 lei

LUCRĂRI APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

EMANUEL VASILIU, **Elemente de filosofie a limbajului**, 1995, 132 p.

*** **Limba română şi varietăţile ei locale.** Lucrările sesiunii ştiinţifice organizate de Secţia de Filologie şi Literatură, 31 octombrie 1994, 1995, 136 p.

INSTITUTUL DE FONETICĂ ŞI DIALECTOLOGIE „AL. ROSETTI" – BUCUREŞTI, **Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia şi Dobrogea**, de TEOFIL TEAHA, MIHAI CONŢIU, ION IONICĂ, PAUL LĂZĂRESCU, BOGDAN MARINESCU, VALERIU RUSU, NICOLAE SARAMANDU, MAGDALENA VULPE, vol. I, 1996, XVIII p. + 302 p. hărţi; vol. II, 1996, XV p. + 372 p. hărţi.

*** **Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532–1780).** Coordonator ION GHEŢIE, 1997, 496 p.

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ ŞI ISTORIE LITERARĂ „SEXTIL PUŞCARIU" – CLUJ-NAPOCA, **Atlasul lingvistic român pe regiuni. Transilvania**, vol. II, de GRIGORE RUSU, VIOREL BIDIAN, DUMITRU LOŞONŢI, 1997, XXII p. + 310 p. hărţi.

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ ŞI ISTORIE LITERARĂ „SEXTIL PUŞCARIU" – CLUJ-NAPOCA, **Atlasul lingvistic român pe regiuni. Maramureş**, vol. IV, de PETRU NEIESCU, GRIGORE RUSU, IONEL STAN, 1997, XCVI p. + 400 p. hărţi.

PETRU NEIESCU, **Mic atlas al dialectului aromân din Albania şi din fosta Republică Iugoslavă Macedonia**, 1997, 360 p. + XXXI planşe.

Sub redacţia IORGU IORDAN, ALEXANDRU GRAUR, ION COTEANU, **Dicţionarul limbii române (DLR)**, serie nouă, tomul XIII, partea 1, litera **V (V–veni)**, 1997, 326 p.

FLORIN MARCU, **Noul dicţionar de neologisme**, 1997, 1556 p.

Cărţile şi revistele publicate de Editura Academiei Române pot fi procurate de la următoarele librării din Bucureşti:

Librăria Academiei, Calea Victoriei nr. 12A, tel. 313 85 88;
Librăria Luceafărul, B-dul Unirii nr. 10, bl. 7B, tel. 315 56 74;
Librăria Minerva, Calea Victoriei nr. 126, tel. 650 39 43;
Librăria Eminescu, B-dul Regina Elisabeta nr. 5, tel. 315 87 61;
Librăria Sadoveanu, B-dul Magheru nr. 68, tel. 211 29 65;
Librăria Universul, Calea Moşilor nr. 62–68, tel. 315 70 70/int. 119;
Centrul de Carte al Editurii Academiei, Calea Victoriei nr. 178.

ISSN 0025–3523

LR, XLVIII, nr. 3–4, p. 179–390, Bucureşti, 1999

Biblioteca „AST[illegible]
– SIBIU –

II 9079

11 SEP 2014

ACADEMIA ROMÂNĂ
SECȚIA DE FILOLOGIE ŞI LITERATURĂ

LIMBA ROMÂNĂ

XLVIII

ARE 6 NUMERE PE AN

DIN CUPRINS:

• MIHAELA POPESCU, Argument pentru o a treia ediție a DEX • VERA NĂSTASE, Afirmația sigură întărită în limba română • IULIA MĂRGĂRIT, Contribuții etimologice pe baza textelor dialectale: *boală, gutuie* • ECATERINA MIHĂILĂ, Structuri nominale fundamentale în poezia românească din perioada 1960–1980 •

5–6 / 1999

EA

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

60729

12 III

COMITETUL DE REDACȚIE

MARIUS SALA – redactor-şef
Membru corespondent al Academiei Române
MIOARA AVRAM – redactor-şef adjunct
GH. BOLOCAN
GR. BRÂNCUŞ
GH. CHIVU
ION GHEȚIE
VALERIA GUȚU ROMALO
THEODOR HRISTEA
LAURA VASILIU – secretar responsabil de redacție
RODICA ZAFIU

Revista „Limba română" are 6 numere pe an.

Pentru comenzi vă puteți adresa la:
EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, Sector 5, P.O. Box 5–42, Bucureşti, România, Tel. (401)411 9008, Tel./Fax (401)410 3983; (401)410 3448; e-mail: edacad@ear.ro
RODIPET S.A., Piața Presei Libere nr. 1, Sector 1, P.O. Box 33–57, Bucureşti, România, Tel. (401)618 5103; (401)222 4126; Fax (401)222 64 07.
ORION PRESS IMPEX 2000, P.O. Box 77–19, Bucureşti 3, România, Tel. (401)653 7985, Fax (401)324 0638.

Manuscrisele, cărțile şi revistele pentru schimb, precum şi orice corespondență se pot trimite comitetului de redacție al revistei „Limba română" pe adresa: Calea 13 Septembrie nr. 13, R – 76100 Bucureşti, Tel. 410 3200, 410 3846, int. 2311.

La revue „Limba română" a 6 numéros par an.

Toute commande de l'étranger pour les travaux parus aux Éditions de l'Académie Roumaine sera adressée à:
EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, Sector 5, P.O. Box 5–42, Bucureşti, România, Tel. (401)411 9008, Tel./Fax (401)410 3983, (401)410 3448; e-mail: edacad@ear.ro
RODIPET S.A., Piața Presei Libere nr. 1, Sector 1, P.O. Box 33–57, Bucureşti, România, Tel. (401)618 5103; (401)222 4126; Fax (401)222 6407.
ORION PRESS IMPEX 2000, P.O. Box 77–19, Bucureşti 3, România, Tel. (401)653 7985, Fax (401)324 0638.

Redactor: Alexandra Ardelea
Tehnoredactor: Mariana Şerbănescu

© 2001 EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

LIMBA ROMÂNĂ

Anul XLVIII 1999 Nr. 5–6
septembrie – decembrie

SUMAR

LINGVISTICĂ GENERALĂ

CĂTĂLINA MĂRĂNDUC, Mesajul-text ca macroact intenţional multiplu sau indirect 393

CULTURĂ ŞI LIMBĂ

MIHAELA POPESCU, Argument pentru o a treia ediţie a *Dicţionarului explicativ al limbii române* 405
MARIANA NEŢ, Mentalităţi şi lexic. O perspectivă de filozofie a limbajului 413

GRAMATICĂ

VERA NĂSTASE, Afirmaţia sigură întărită în limba română 419

VIAŢA CUVINTELOR

IULIA MĂRGĂRIT, Contribuţii etimologice pe baza textelor dialectale: *boală, gutuie* 427

LIMBĂ LITERARĂ

ECATERINA MIHĂILĂ, Structuri nominale fundamentale în poezia românească din perioada 1960–1980 433

RECENZII ŞI NOTE BIBLIOGRAFICE

ASPAZIA REGUŞ, CORNELIU REGUŞ, *Numele de femei în vechi acte istorice (sec XIV–XVI)*, Bucureşti, Editura Mustang, 1999 (Maria Dobre), p. 441; GEORGETA GHIGA, *Elemente fatice ale comunicării în româna vorbită*, Bucureşti, Editura Alcris – M 94, 1999 (Andreea Enache), p. 444; LAZĂR ŞĂINEANU, *Încercare asupra semasiologiei*

LR, XLVIII, nr. 5–6, p. 391–490, Bucureşti, 1999

60729

limbei române, Timişoara, Editura de Vest, 1999 (Andreea Enache), p. 446; DORIN N. URITESCU, *Greşeli de exprimare*, vol I, Bucureşti, Editura Steaua Procion, 1999 (Andreea Enache), p. 447; STEFANA KALDIEVA-ZAHARIEVA, Румънско-български фразеологичен речник (*Dicţionar frazeologic român-bulgar)*, Sofia, Editura Academiei Bulgare de Ştiinţe, 1997 (Virgil Nestorescu), p. 450; G. G. NEAMŢU, *Teoria şi practica analizei gramaticale*, Cluj-Napoca, Editura Excelsior, 1999 (Carolina Popuşoi), p. 452; VIRGIL NESTORESCU, *Cercetări etimologice*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999 (Maria Stanciu-Istrate), p. 456; SIMONA GOICU, *Termeni creştini în onomastica românească*, Timişoara, Editura Amphora, 1999 (Dana-Luminiţa Teleoacă), p. 459

CRONICĂ

Simpozion. Comunicările celui de al XVIII-lea Simpozion al cercetătorilor români din Ungaria, Giula, 1999 (Emanuela Timotin) 465

SUMARUL REVISTEI „LIMBA ROMÂNĂ" PE ANUL 1999 467

INDICELE REVISTEI „LIMBA ROMÂNĂ" PE ANUL 1999 (Andreea Enache, Vera Năstase şi Nicoleta Mihai) 471

Cătălina Mărănduc

MESAJUL-TEXT CA MACROACT INTENȚIONAL MULTIPLU SAU INDIRECT

Proprietatea de t e x t u a l i t a t e a unui ansamblu de semne este concepută de Beaugrande şi Dressler[1] ca fiind circumscrisă de şapte standarde: c o e z i u n e a, sau modul în care componentele de suprafață ale textului sunt interconectate în secvențe, c o e r e n ț a, sau felul în care componentele lumii textuale, configurările conceptelor şi relațiilor, sunt mutual accesibile şi relevante, i n t e n ț i o n a l i t a t e a, a c c e p t a b i l i t a t e a, i n f o r m a t i v i t a t e a, s i t u a ț i o n a l i t a t e a şi i n t e r t e x t u a l i t a t e a. Nu vom insista aici asupra modului cum sunt definite în lucrarea citată cele şapte standarde, ci doar vom observa că prezentarea, după părerea noastră, are defectul de a nu ierarhiza aceste standarde în ordinea importanței.

Pentru a clarifica pe cât posibil complexul proces de formare a textului, vom încerca să-l privim din perspectiva t e o r i e i a c ț i u n i i, în relație cu scopul pe care intenționează să-l îndeplinească e m i t e n t u l şi condițiile care pot duce la optimizarea atingerii scopului propus. Vom avansa deci ipoteza că cel mai important standard textual este i n t e n ț i o n a l i t a t e a, deoarece ea este aceea care atrage după sine existența textului şi chiar existența comunicării umane în cadrul căreia textul îndeplineşte funcția unui m a c r o m e s a j.

Filosoful J. Austin[2] este cel care are primul intuiția acțiunii asupra lumii reale pe care o efectuează unele a c t e d e l i m b a j. El studiază verbele p e r f o r m a t i v e (*a afirma, a promite* etc.). Acestea au proprietatea că enunțarea lor la indicativ prezent nu constituie o descriere a realității, ci este cea care modifică realitatea, relațiile din lumea reală şi statutul participanților la comunicare, îndeplinind evenimentul pe care îl descriu. Exemplul foarte edificator al verbului *a promite*, pe care emitentul nu poate să-l pronunțe la persoana I, indicativ prezent, fără a contracta prin aceasta o anumită obligație față de receptor, a constituit punctul de plecare al continuatorilor teoriei, dar listele furnizate de fiecare dintre ei diferă mult şi oferă puține exemple de verbe tot atât de incontestabil performative. Nici alte semne lingvistice decât verbele la indicativ prezent, persoana I singular, nu sunt, după părerea noastră, mai puțin dotate cu forța de a permite emitentului realizarea intențiilor sale, chiar dacă mai puțin direct şi univoc.

[1] R. A. de Beaugrande, W. U. Dressler, *Introduction to Textlinguistics*, London, New York, Longman Linguistics Library, 1981, p. 10–34.

[2] J. L. Austin, *How to Do Things with Words*, Oxford, 1962.

LR, XLVIII, nr. 5–6, p. 393–403, Bucureşti, 1999

J. Austin arată că, performând semne verbale, emitentul îndeplineşte trei categorii distincte de acte: locuţionare (producţia de semne, referinţa, predicaţia), ilocuţionare, care sunt realizate prin chiar actul emiterii mesajului, solidar cu el (asertarea, interogaţia, ordinul, promisiunea) şi perlocuţionare, care sunt realizate indirect, printr-o strategie acţională (persuasiunea, intimidarea etc.).

Forţa pragmatică – aptă de a produce evenimentul – se adaugă enunţării în mod convenţional, potrivit unor norme precise ale jocului comunicativ, neavând nimic comun cu norma lingvistică. Actul enunţării este precedat de o intenţie şi urmat de un efect. El transformă raporturile între interlocutori, situaţia de comunicare, instituie un alt ritual comportamental (instituie alte norme socio-lingvistice).

Comunicarea, realizată prin limbă, este modul de a fi al existenţei sociale, care nu are nevoie doar de un cod, un instrument de comunicare, ci şi de regulile unui joc. Emitentul trebuie să îndeplinească nişte condiţii (cu caracter social) pentru a avea dreptul de a adresa receptorului mesajul său. Cel din urmă începe prin a-i pune în discuţie calitatea de emitent, prin a se întreba dacă să-i acorde acest statut, apoi dacă să accepte mesajul care îi este adresat, dacă acesta îl interesează sau dacă anumite condiţii îl obligă să-l accepte sau să se prefacă interesat.

Teoria lui J. Austin este aplicată în domeniul lingvistic de către J. Searle, care defineşte un număr restrâns de acte îndeplinite prin limbaj[3]: *a cere, a aserta, a interoga, a mulţumi, a sfătui, a avertiza, a promite, a saluta, a felicita.* Dar lista ar putea fi completată cu alte schimbări prin enunţare ale situaţiei de comunicare şi poziţiei partenerilor la schimbul verbal. O. Ducrot consacră o întreagă lucrare argumentării existenţei actului presupoziţiei[4], definit, în concepţia sa, după aceiaşi parametri ca şi actele de limbaj ale lui J. Searle.

Termenii consideraţi cel mai adesea a fi înzestraţi cu astfel de forţă ilocuţionară au fost anumite verbe la persoana I, modul indicativ, timpul prezent. Dar chiar cea mai tradiţională lucrare de gramatică menţionează şi alte cuvinte cu rol predicativ, interjecţii, adverbe, anumite substantive, sau alte construcţii sintactice cu rol de imperativ. Discuţiile asupra listelor de verbe ilocuţionare provin din faptul că nu toate verbele înscrise în liste au această forţă în aceeaşi măsură; probabil că trecerea de la construcţiile performative la cele descriptive se face gradat.

Se pune întrebarea în ce raport se află această forţă ilocuţionară cu sensul cuvintelor prin care se îndeplineşte actul de limbaj. Definiţia lexicografică a cuvântului ar trebui s-o menţioneze, printre alte sensuri contextuale. Dar este evident că sensul cuvântului reprezintă numai o parte, nu cea mai importantă, a acestei forţe, care este conferită cuvântului de convenţia socială.

E mai puţin simplu de clarificat dacă sensul sui-generis a apărut din necesitatea de a servi convenţia sau convenţia a conferit cuvântului puterea de a institui ceea ce

[3] J. R. Searle, *Les actes de langage, Essai de philosophie du langage*, Paris, Hermann, 1972, versiune franceză a lucrării *Speach Acts*, Cambridge University Press, 1969. În versiunea franceză, p. 106 ş.u.

[4] O. Ducrot, *Dire et ne pas dire. Principes de sémantique linguistique*, ed. a 3-a, Paris, Hermann Editeurs des sciences et des arts, 1991.

exprimă. O. Ducrot înclină spre a doua alternativă: „Vă vreau binele" ar fi performativ dacă ar exista o convenţie socială care să ataşeze o valoare fastă folosirii acestui enunţ[5].

Efectuând o laborioasă demonstraţie a existenţei unui act de limbaj al p r e s u p o z i ţ i e i , O. Ducrot[6] demonstrează de fapt idei cu totul noi faţă de teoria, devenită clasică, a lui J. Searle: că semnul cu valoare ilocuţionară poate fi absent din enunţ, păstrându-şi din umbră forţa de a institui o bază de conversaţie, pe care receptorul e constrâns să o accepte. Accentul este mutat de pe actele de limbaj spuse, pe cele care nu sunt spuse, fără a pierde prin aceasta ceva din forţa lor de acţiune asupra receptorului.

Putem astfel imagina că un emitent înzestrat cu o mare inventivitate şi cu o strategie rafinată de influenţare a receptorului poate conferi o forţă ilocuţionară oricărui semn lingvistic utilizat în comunicare, deoarece poate institui noi convenţii între sine şi receptorul său, pe care acesta este silit să le accepte, dacă vrea să nu renunţe la participarea la comunicare.

O altă încercare de circumscriere teoretică a textualităţii unui şir de fraze, ar fi definirea noţiunii de t e x t[7], prin existenţa unui s e n s g l o b a l . Acesta nu poate fi, credem, decât rezultatul i n t e n ţ i o n a l i t ă ţ i i emitentului. Sensul textual global apare pentru a servi intenţionalitatea emitentului, ca urmare a unei atente generări a mesajului-text de către acesta, ţinând seama de convenţia socială a tipului (sau genului) de text în care decide să se încadreze.

Existenţa unui sens textual global nu este contestată, în general, de cercetători, mai ales că oferă o soluţie comodă pentru a ieşi din impasul distingerii t e x t u l u i de o suită de fraze corect formate, mai mult sau mai puţin extinsă. În schimb, nu există o descriere unanim acceptată a felului cum arată acest sens textual. Dificultatea de a-l circumscrie teoretic provine în parte şi din marea varietate a tipurilor de text, despre care putem presupune că au tipuri diferite de sensuri textuale. El ar putea fi uneori obţinut prin condensarea rezumatului până la un singur enunt, sau chiar cuvânt-cheie.

Precizarea sensului textual nu este însă soluţionată astfel, căci cu aceleaşi dificultăţi se confruntă şi rezumarea textului, prin care se obţine o structură abstractă oarecare, dar reconstituirea textului pornind de la ea este imposibilă. O explicaţie ar fi sugerată de modelul lui J. Petöfi[8], în care prin a n a l i z ă s-ar putea atribui textului mai multe scheme interpretative (sau rezumate, am zice noi), iar prin s i n t e z ă , procesul invers, ar fi firesc să se poată atribui unei scheme interpretative, sau unui rezumat, mai multe texte.

Fără a ne lăsa deci dezarmaţi de imposibilitatea stabilirii unei funcţii univoce între un sens ori un rezumat şi un text, vom privi acest fenomen din perspectiva

[5] O. Ducrot, *De Saussure à la philosophie du langage*, prefaţă la J. Searle, 1972, p. 7–34. Am reprodus idei de la p. 11.

[6] O. Ducrot, *Dire et ne pas dire*, ed. citată.

[7] A se vedea, de exemplu, Carmen Vlad, *Sensul, dimensiune esenţială a textului*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994.

[8] J. S. Petöfi, *Vers une théorie partielle du texte*, în „Papiere zur Textlinguistik", vol. 9, Hamburg, Helmut Buske Verlag, 1975.

intenționalității emitentului, pentru care textul nu e decât una dintre strategiile posibile pentru obținerea îndeplinirii scopului intenționat. Descoperirea (numirea, precizarea) intenționalității ar fi una dintre posibilitățile de decodare a sensului textual, care, ca orice abstractizare, nu cuprinde toată complexitatea fenomenului, dar poate fi utilă unei abordări pragmatice.

Raportul de „identitate aproximativă" între sensul textual global și intenționalitate se aseamănă cu acela stabilit mai sus între forța ilocuționară și sensul de dicționar al cuvântului. Dacă admitem faptul că, prin text, emitentul intenționează să modifice sistemul de cunoștințe, de convenții culturale, gustul estetic sau chiar comportamentul receptorului, vom admite implicit că el înzestrează textul cu o forță menită să îndeplinească intenționalitatea sa.

Așa cum textul a fost considerat de teoreticieni un macrosemn, îl vom considera și noi un macroact de limbaj, deoarece caracterul său structural unitar face ca sensul forțelor ilocuționare ale enunțurilor componente să se compună după diverse reguli de compunere a forțelor, dând o rezultantă menită să ducă la îndeplinirea intenționalității emitentului, în cazul în care este un text corect format.

Descrierea regulilor de compunere a forțelor ilocuționare este la fel de dificilă ca aceea a normelor intrinseci de formare a textului, în care probabil că trebuie incluse. Datorită caracterului lor implicit, nu pot fi decât deduse din producțiile textuale observate experimental și din efectele lor asupra receptorului.

Fiind dependente de tipul de intenționalitate care determină formarea textului, aceste reguli ar ține de strategia comunicativă și ar putea avea o asemănare formală cu maximele conversației enunțate de Grice[9], dar având o mai mare varietate și complexitate, deoarece ele s-ar referi la strategii ale succesului îndeplinirii intenționalității la tipuri foarte variate de texte, de mari dimensiuni și cu structuri deosebit de complexe.

Varietatea și complexitatea tipurilor de texte care pot fi formate de emitent, precum și varietatea strategiilor comunicative aplicate, diferite de la un tip de text la altul, depind în mod evident de intenționalitatea emitentului.

Intenționalitățile care pot sta la baza generării diferitelor tipuri de texte au ca rezultantă ceva asemănător forței ilocuționare a actelor de limbaj, cu care emitentul își propune să acționeze asupra receptorului în moduri mai mult sau mai puțin complexe. De aceea, clasificarea *textelor* din punctul de vedere al emitentului credem că trebuie să pornească de la considerarea lor ca macroacte de limbaj, dotate cu anumite tipuri de forțe acționând asupra receptorului, asupra raporturilor lui cu emitentul, situației de comunicare. Ar trebui, probabil, să consacrăm o întreagă carte demonstrării acestei idei, așa cum a procedat O. Ducrot cu presupoziția ca act de limbaj.

Deși se apropie mult de punctul nostru de vedere, perspectiva cercetărilor lui J. Searle este diferită. El clasifică actele de limbaj îndeplinite de emitent așa cum apar în enunțuri deja formate. Demersul nostru încearcă să privească intențiile emitentului așa cum au existat înainte ca ele să fie materializate prin formarea unor texte, în

[9] H. P. Grice, *Logic and Conversation*, în P. Cole, J. L. Morgan, (Eds), *Syntax and Semantics Speek Acts*, New York, Academic Press, 1967.

momentul în care au încă un caracter potenţial şi larg opţional. De aceea vom folosi termenii de intenţie ilocuţionară în locul celui de act ilocuţionar şi, respectiv, de intenţie perlocuţionară în locul celui de act perlocuţionar.

Comunicarea umană prin text este o acţiune în sine, ca act locuţionar. Prin acest act, emitentul realizează intenţii ilocuţionare, orientate spre un scop comunicativ şi dominate de convenţiile sociale care trebuie respectate pentru atingerea lui. Scopul poate fi numai schimbul de idei sau poate fi legat de alte acţiuni umane în cadrul cărora *textul* poate fi declanşator sau adjuvant. Relaţiile cu practica adaugă textelor intenţii perlocuţionare. Acestea ar corespunde actelor perlocuţionare, care au un scop comunicativ secund, nespecific, prin convenţie socializată, acelui act.

Principiul central al concepţiei lui J. Searle[10] este acela al exprimabilităţii, care s-ar putea enunţa astfel: pentru orice act intenţionat de emitent există sau pot fi inventate elemente lingvistice prin a căror enunţare să se realizeze actul intenţionat[11]. Autorul precizează că principiul său implică faptul că există întotdeauna, sau poate fi inventată, o expresie care să traducă în act intenţionalitatea emitentului, dar nu şi că se poate întotdeauna forma expresia care să producă asupra receptorilor efectul scontat şi nici că tot ce este spus poate fi înţeles de interlocutori, căci e posibil ca fiecare participant la comunicare să aibă un limbaj al său, cu elemente logic incomprehensibile pentru orice altă persoană.

Totuşi, principiul exprimabilităţii are multe consecinţe în edificarea teoriei actelor de limbaj, printre care şi pe aceea că există norme ale enunţării şi ale îndeplinirii actelor de limbaj, cu acţiune generală asupra tuturor stilurilor individuale ale emitenţilor de a-şi îndeplini actele intenţionate. Există deci conexiuni analitice[12] între ceea ce intenţionează emitentul să semnifice şi ceea ce semnifică mesajul său, ceea ce decodează receptorul şi natura normelor la care se supun elementele lingvistice ale mesajului.

Vorbind despre actele de limbaj şi căutând să le reducă la un număr redus de acte fundamentale, pentru care celelalte ar fi cazuri particulare, J. Searle le situează la nivelul limbii, şi nu al vorbirii (în terminologia lui F. de Saussure, langue, şi nu parole[13]). Deci actele de limbaj (cele locuţionare şi ilocuţionare) au un caracter convenţional, fiind guvernate de norme, ca şi limba însăşi.

J. Searle sistematizează normele[14] care asigură reuşita actului de limbaj, adică realizarea efectului intenţionat, clasându-le în: norme de conţinut propoziţional, norme preliminare, norma de sinceritate şi norma esenţială.

[10] J. R. Searle, *op. cit.*, în versiunea franceză, p. 72.

[11] J. Searle, *op. cit.*, în versiunea franceză, p. 51 ş.u.

[12] Termenul analitic aici corespunde noţiunii de analiticitate din logică. Ceea ce intenţionează emitentul să comunice este în întregime deductibil din sensul mesajului.

[13] F. de Saussure, *Cours de linguistique générale*, ed. a III-a, Paris, Payot, 1971, p. 40.

[14] Am numit aici norme ceea ce în alte lucrări referitoare la teoria lui Searle se traduce prin reguli, considerând că sensul dat de noi termenului normă este foarte apropiat de cel intenţionat de Searle şi astfel obţinem o unitate terminologică a demersului nostru. Pentru clasificarea acestora, în loc de termenii de reguli constitutive şi reguli normative, utilizaţi de Searle, se pot folosi cei de norme constitutive şi, respectiv, norme interne.

Norma de conținut propozițional asigură corectitudinea realizării lingvistice (sintactico-semantice) a actului, adică se referă la cod. Normele preliminare se referă la statutul participanților la comunicare, precum și la informativitatea și economia comunicării. Acestea privesc deci factorii importanți ai situației de comunicare: emitentul, receptorul și referentul. Norma de sinceritate stipulează faptul că emitentul își asumă responsabilitatea asupra adevărului intenției care este codificată prin act și asupra adevărului aserțiunilor sale. Norma esențială se referă la specificitatea actului din punctul de vedere al efectului intenționat. Aceasta din urmă este definitorie pentru tipul general de act comunicativ în care se încadrează actul discutat, având, prin urmare, importanța unei norme constitutive, pe când celelalte ar fi norme interne ale tipului de act comunicativ.

Simetria sistemului de acte fundamentale al lui Searle este obținută, credem, cu prețul unei prea mari simplificări a complexității comunicative. De cele mai multe ori actele de limbaj concrete nu se pot riguros încadra în nici una dintre schemele de sistematizare a tipurilor generale de acte de limbaj. Oricare text deja format se poate încadra în același timp în mai multe tipuri și se supune simultan mai multor seturi de norme, astfel încât variația este infinită. Situația aceasta are drept cauză, credem, faptul că emitentul dorește, de obicei, să îndeplinească în același timp mai multe intenționalități sau să-și ascundă adevăratele intenții, din rațiuni tactice.

Există deci acte de limbaj în care emitentul nu spune ceea ce intenționează, datorită aplicării unei strategii mai complexe pentru indeplinirea intenționalității sale. Aceste acte sunt studiate de J. Searle în lucrarea *Expression and Meaning*[15], unde se referă la diferențele față de exprimarea literală ale enunțului ironic, actului de limbaj indirect, enunțului metaforic, ale minciunii sau ale simulării în literatură a actului comunicativ.

În această lucrare, J. Searle pare convins că toate actele de limbaj se desfășoară potrivit unui set de norme sau convenții sociale cu care emitentul trebuie să concilieze intenționalitatea sa pentru ca actul său de limbaj să poată fi recunoscut și acceptat ca atare de societate, și deci să poată reuși.

Actele imperative, care adresează receptorului un ordin oricât de categoric sau numai o rugăminte, au scopul pragmatic de a-l determina pe acesta nu numai să recunoască intenția emitentului, ceea ce ar reprezenta reușita actului ilocuționar, ci și să întreprindă acțiunea care i-a fost cerută, sugerată etc., ceea ce reprezintă reușita actului perlocuționar al emitentului.

Pentru reușita actului perlocuționar, emitentul trebuie să-și asigure cooperarea receptorului, bunăvoința acestuia, prin respectarea unor norme

[15] J. R. Searle, *Expression and Meaning*, Cambridge University Press, 1979. În versiunea franceză a lucrării citate, *Sens et expression. Études de théorie des actes de langage*, Paris, Ed. Minuit, 1982, p. 153–162.

de politeţe cuprinse într-un cod social al normelor conversaţionale[16]. Ordinul sau cererea se va adresa printr-un act indirect, aparent o întrebare referitoare la condiţiile preliminare ale acţiunii cerute prin actul imperativ: *Poţi să... ?* sau la condiţia de sinceritate: *N-ai vrea să... ?* Receptorul va avea astfel, teoretic, posibilitatea unui refuz, cu toate că aceleaşi norme ale politeţii conversaţionale i-l interzic. Susceptibilitatea îi va fi menajată, el nu va avea senzaţia că, dacă se supune, acceptă un statut de inferioritate socială faţă de emitent.

În cazul actelor indirecte de limbaj, emitentul îndeplineşte în acelaşi timp două acte. Actul direct nu este anulat, deşi intenţionalitatea emitentului se exprimă de fapt prin al doilea, actul indirect. Mesajul său va trebui să se supună, în cazul cererii indirecte, realizate printr-o întrebare, atât normelor actului interogativ, cât şi normelor celui imperativ.

Deci în cazul exprimării indirecte, se afirmă despre **S** un predicat **P**[17] care are o valoare de adevăr apropiată de 1 în raport cu situaţia de comunicare, dar intenţia emitentului este de a exprima prin acesta un alt predicat **R**, al cărui sens îl cuprinde pe **P**, dar este mult mai larg decât acesta.

Fără a încerca să epuizăm, aici, posibilităţile de îndeplinire indirectă a unui act prin intermediul altuia, ne vom mai referi la actul interogativ indirect, realizat printr-un act asertiv: *Aş vrea să ştiu dacă...* Această aserţiune declară îndeplinită condiţia de sinceritate a actului interogativ. Una dintre modalităţile de aducere în conştiinţa receptorului a actului de limbaj realizat indirect este specificarea, prin actul direct, a condiţiei preliminare sau a condiţiei de sinceritate a actului indirect.

În cazul exprimării metaforice, subiectul **S** este legat de un predicat **P**, cu intenţia de a trimite la sensul unui alt predicat **R**, sau mai multor predicate $\mathbf{R}_1...\mathbf{R}_n$, ceea ce J. Searle numeşte exprimare metaforică deschisă, dar, după părerea noastră, ar fi greu de găsit exprimări care să fie metaforice şi să nu fie deschise, cu excepţia, poate, a unor simboluri.

Sensul predicatelor $\mathbf{R}_n$ nu poate fi decodat fără a trece prin decodarea sensului predicatului **P** decât dacă este vorba de o metaforă stinsă (intrată în lexic drept sens secundar **R** al lui **P**), care s-a transformat practic într-o exprimare literală ce leagă subiectul **S** direct de predicatul **R**. De pildă, când receptăm sintagma „capul bandei", semnul „cap" trimite direct la sensul secundar „şef", fără ca cineva să se întrebe care sunt „mâinile" sau „picioarele" bandei.

Relaţia între sensul predicatului **P** şi sensul predicatelor **R** la care primul trimite este greu de precizat. Nu este vorba de o relaţie de opoziţie sau de consecuţie etc., ci am spune mai curând că este necesar să existe o intersecţie oricât de mică între sferele semantice ale celor doi termeni.

[16] H. P. Grice, *op. cit.*, p. 41–58, ap. J. Searle, 1972.

[17] Am păstrat notaţiile **S** şi **P** din J. Searle, 1982, în care **S** ar reprezenta termenul cunoscut (**tema**), de la care pornim, iar **P**, informaţia nou-introdusă în text (**rema**).

Marca exprimării metaforice ar fi constatarea unor inadvertenţe, a unei valori negative de adevăr în cazul în care raportăm sensul literal al expresiei la situaţia de comunicare sau la lumea posibilă textuală.

Exprimarea metaforică provine tot dintr-o dorinţă de eficientizare a realizării intenţionalităţii emitentului, de astă dată o intenţionalitate e x p r e s i v ă. Cele două acte de limbaj îndeplinite nu sunt în acest caz de tipuri diferite: ambele sunt referinţe sau aserţiuni. Emitentul realizează deci o referinţă indirectă prin intermediul unei referinţe directe, sau, în cazul metaforei dezvoltate, al exprimărilor analogice, alegorice, o aserţiune indirectă printr-o aserţiune directă.

Exprimarea metaforică v i e, care nu este uzată, lexicalizată, se aseamănă cu a c t u l i n d i r e c t d e l i m b a j prin aceea că, deşi înlocuieşte sensul la care pare că se referă direct cu altul, nu se poate ajunge la sensul nou eliminându-l pe cel vechi, ci trecând prin el, vehiculând o parte din semele acestuia.

Metafora d e s c h i s ă oferă posibilitatea de a ajunge, tot prin intermediul sensului la care pare că se referă direct, la mai multe referinţe indirecte, simultan sau opţional. Emitentul îşi îndeplineşte astfel intenţionalitatea de a exprima un sens nou, original (realizat din combinarea semelor celor două referinţe, cea directă şi cea indirectă), precum şi de a exprima o bogăţie de sensuri printr-o expresie restrânsă, realizând în acelaşi timp e c o n o m i a expresiei şi r e l e v a n ţ a ei.

O distincţie esenţială între metaforă şi actul indirect o constituie caracterul non-convenţional al metaforei, faptul că ea este o formă de inovaţie lingvistică ce nu se supune unui cod de norme sociale prestabilite, ci îşi creează propria normă pe care o va respecta până la invenţia unei n o r m e noi, mereu mai adecvată intenţionalităţii sale.

Numeroase comandamente tactice determină emitentul de a-şi ascunde adevărata intenţionalitate atunci când îndeplineşte un act de limbaj. În cazul actului de limbaj i r o n i c, emitentul nu adresează direct o critică receptorului sau altei persoane, neparticipante la schimbul verbal. Critica directă ar putea avea consecinţe nedorite, un conflict deschis cu persoana criticată sau necesitatea de a aduce argumente, pe care, poate, emitentul nu le deţine.

Emitentul nu îşi asumă responsabilitatea de a critica direct, ci lasă să se subînţeleagă critica sa, de obicei afirmând contrariul într-o manieră exagerată. Sensul ironic este deci exprimat i n d i r e c t afirmând o p u s u l unei caracteristici negative. Reuşita actului ilocuţionar presupune decodarea de către receptor a sensului subînţeles, care nu poate fi nici în acest caz realizată fără a trece prin sensul actului asertiv direct şi a constata, de exemplu, incompatibilitatea sa cu situaţia reală. Reuşita actului perlocuţionar ar putea consta în realizarea unei complicităţi cu receptorul, dacă nu acesta este persoana ironizată.

Prin raportare la exprimarea literală, în care subiectul **S** al enunţului trimite direct la predicatul **P**, care este chiar conceptul-referent **R** al expresiei, exprimarea ironică va trimite doar aparent la predicatul **P**, căci conceptul-referent **R = non P** (emitentul intenţionează să spună contrariul a ceea ce pare că spune).

Pentru a decoda sensul **R** intenţionat de emitent, este nevoie să decodăm mai întâi *sensul* predicatului **P**, fără de care nu putem ajunge la sensul **non P**. Mărcile care semnalează exprimarea i r o n i c ă se află în situaţia de comunicare şi/sau în c o n t r a d i c ţ i a cu sensul celorlalte elemente ale textului.

Un alt act ilocuţionar realizat simultan cu aserţiunea, interogaţia sau oricare din cele anterior discutate este p r e s u p o z i ţ i a [18]. Ea stabileşte un cadru conversaţional pe care receptorul trebuie să îl accepte pentru a coopera în schimbul verbal, un fel de premisă de la care porneşte demonstraţia emitentului. Emitentul va putea strecura astfel într-o conversaţie idei pe care dacă le-ar aserta direct ar exista pericolul de a fi respinse de receptor. Presupoziţia are deci funcţia unei a s e r ţ i u n i i n d i r e c t e.

Toate aceste relaţii între sensul literal (al structurii lingvistice enunţate) şi sensul contextual, diferit de la o actualizare la alta, demonstrează ideea că sensul real al expresiei este determinat de intenţionalitatea comunicativă a emitentului, care este necesar să poată fi decodată de receptor anterior faţă de sau simultan cu acest sens real.

Studiul lui J. Searle, rezumat de noi mai sus, a fost aplicat de el unor structuri lingvistice de mici dimensiuni, de tipul enunţurilor cu un singur predicat, sau chiar propoziţiilor din logică, în care **P** (predicatul în sens logic) nu trebuie cu necesitate să fie verb, şi care în limbile naturale ar reprezenta sintagme. Noi ne-am însuşit sistemul cu intenţia de a încerca aplicarea lui la structuri lingvistice mai mari (minitexte).

Acest mecanism al decodării care necesită din partea receptorului efortul de a reconstitui intenţionalitatea emitentului, se repetă în cazul fiecărei m i c r o - s t r u c t u r i t e x t u a l e în care sensul literal nu este identic cu cel pe care emitentul l-a codificat.

Modul în care prin aceşti mici paşi se realizează decodarea textuală depinde de tipul de text şi de lungimea acestuia. Pentru a ne face o idee despre alcătuirea unui mecanism mai complex de decodare, ne putem opri asupra oricărui studiu al p r o g r e s i e i t e m a t i c e a informativităţii unui text, fie ea l i n e a r ă, a r b o r e s c e n t ă sau c o m b i n a t ă, considerând că termenii **S** şi **P** de mai sus ar traduce perechea Temă şi Remă[19], ori cuplul Topic şi Comment etc.

O p r o g r e s i e t e m a t i c ă l i n e a r ă s-ar caracteriza prin aceea că $Tema_2$ cu care continuă textul după prima microstructură $Temă_1 \rightarrow Remă_1$, este identică informaţional cu $Rema_1$, devenită acum element achiziţionat al textului, bază pentru adiţionarea unei noi informaţii în $Rema_2$, care şi ea va deveni imediat o $Temă_3$ etc.

O progresie tematică a r b o r e s c e n t ă adaugă la aceeaşi $Temă_1$, în enunţuri succesive, diverse $Reme_{1...n}$. Uneori această $Temă_1$, care este dezvoltată de întregul text, este descompusă în elementele ei, $Tema_{1a}...Tema_{1n}$, fiecare dintre aceste Teme

[18] O. Ducrot, *Dire et ne pas dire. Principes de sémantique linguistique*, ed. a 3-a, Paris, Hermann Editeurs des sciences et des arts, 1991, p. 88 ş.u.

[19] O prezentare sintetică a acestui mod de analiză a mesajului găsim la F. Daneš, *De la structure sémantique et thématique du message*, în: A. Berrendonner, (ed) *Linguistique et sémiologie*, nr. 5 (*Travaux de Lyon II*), 1978.

fiind relaționată cu o anumită $Remă_{1...n}$. Această structură este specifică mai ales textului descriptiv. Progresia tematică combinată alternează toate aceste procedee, fiind, credem, structura cu cea mai mare frecvență în toate tipurile de texte.

Receptorul poate pune în discuție, la fiecare dintre relațiile tematice de pe oricare dintre ramurile structurii (mai mult sau mai puțin arborescente) a textului, dacă informația adiționată la Temă prin $Rema_P$ este aceea literală, sau lexicală, a termenului introdus. La fiecare astfel de pas al preluării unei noi informații, se întreabă dacă nu cumva emitentul intenționează de fapt să trimită la o altă informație (o altă $Remă_R$)[20].

Dacă s-ar studia procentual numărul de Reme prin care emitentul intenționează să transmită și altceva decât sensul literal al termenilor față de numărul de Reme care sunt utilizate numai în sens literal, procentul nu ar fi concludent. Un număr mic de Reme care stau în locul altor sensuri decât propriile lor sensuri literale, dacă sunt puncte cheie ale structurii textuale, pot face ca sensul global real, intenționat de emitent, să fie cu totul altul decât cel literal și textul să invite la o a doua lectură, la o decodare în profunzime.

Dacă studiem care dintre Remele unui text ce nu sunt utilizate în s e n s l i t e r a l au un sens i r o n i c sau m e t a f o r i c, ori sunt exprimări i n d i r e c t e, putem stabili, de asemenea, predominarea într-un tip de text a uneia sau alteia din aceste strategii de exprimare indirectă a intenționalității emitentului.

Modul în care sunt ierarhizate în structura textuală nucleele Temă – Remă care au sens ironic, metaforic sau indirect este, de asemenea, foarte important, mai important decât ponderea procentuală a uneia dintre aceste strategii de comunicare. Un text în care predomină microstructurile cu sens ironic poate avea un sens textual global metaforic, așa cum putem exemplifica prin numeroase poezii de Marin Sorescu.

Structura textuală ca întreg bine structurat poate fi privită și ea, prin abstractizare, ca un echilibru dinamic între o informație presupus cunoscută și o informație nouă pe care emitentul încearcă să o transmită printr-un complex de unități lingvistice având un sens global literal, aparent, aproximativ identic cu suma sensurilor lexicale ale unităților componente (**P**) și un posibil a l t s e n s g l o b a l, intenționat de emitent, (**R**) aflat într-un raport oarecare cu sensul (**P**), rezultat dintr-o primă lectură, literală, a textului.

În cazul unui simplu enunț există o posibilitate destul de mare ca acesta să fie transmis de emitent cu intenția de a comunica exclusiv sensul lui literal. De pildă, un enunț imperativ într-un limbaj familiar va avea doar sensul său literal (*Dă-mi...*). Dar enunțul imperativ într-un limbaj literar, respectând normele sociale ale politeții, va alege exprimarea indirectă: *N-ați putea* sau *n-ați vrea să-mi dați...*, exprimări care în sensul literal par să verifice îndeplinirea normei preliminare sau normei de sinceritate a actului a cărui îndeplinire emitentul intenționează să o provoace. Intenția este aici clară receptorului prin convenție socială și actul este decodat ca fiind imperativ.

[20] Am dat aici termenilor **P** și **R**, cu care am indexat Rema, sensul din discuția anterioară, unde **P** este predicatul asertat, iar **R** este un alt predicat, la care acesta trimite.

În schimb, în cazul unei structuri textuale mai complexe, este mult mai probabil ca emitentul să fi intenţionat să comunice şi altceva decât simplul s e n s l i t e r a l al expresiei lingvistice, căci altfel nu s-ar justifica efortul de a emite o structură textuală de o atât de mare complexitate. Textele al căror sens global este exclusiv cel literal ar putea fi doar cele ştiinţifice sau legislative.

Studiul textului ca suită de acte de limbaj indirecte şi în acelaşi timp ca macroact de limbaj indirect ni se pare important pentru marea sa putere explicativă şi mai ales pentru multiplele posibilităţi de aplicare în analiza textuală.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

Mihaela Popescu

ARGUMENT PENTRU O A TREIA EDIŢIE A *DICŢIONARULUI EXPLICATIV AL LIMBII ROMÂNE*

1. INTRODUCERE

În anul 1975, lexicografia monolingvă românească actuală s-a îmbogăţit cu un dicţionar care avea să devină cel mai cunoscut şi cel mai cumpărat dicţionar unilingv modern: *Dicţionarul explicativ al limbii române* (DEX), ediţia princeps, elaborată sub conducerea acad. Ion Coteanu, dr. Luiza Seche şi dr. Mircea Seche, la Sectorul de lexicologie şi lexicografie al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan" din Bucureşti al Academiei Române. În 1984, sub coordonarea acad. Ion Coteanu, Ion Dănăilă şi Nicoleta Tiugan, apare *Supliment la* ***Dicţionarul explicativ al limbii române*** (DEX-S). În 1996, sub coordonarea acad. Ion Coteanu şi dr. Lucreţia Mareş, este tipărită ediţia a doua a dicţionarului. Dar filiaţia DEX îşi are originea îndepărtată în anul 1949, o dată cu înfiinţarea Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan" al Academiei Române. Această scurtă retrospectivă asupra *Dicţionarului explicativ al limbii române* ne ajută să înţelegem că ideea conceperii unui astfel de dicţionar nu numai că este nouă, dar şi că, dacă astăzi putem vorbi de o a treia ediţie a lucrării, ea a fost realmente utilă publicului larg, constituindu-se, în acelaşi timp, într-o experienţă utilă pentru lexicografi. Din păcate însă, în sprijinul redactării DEX nu a existat un corpus de norme tehnice de lucru. În ceea ce priveşte ediţia a doua a *Dicţionarul explicativ al limbii române*, s-au dat, oral, câteva indicaţii generale şi o echipă de redactori a citit (nu integral şi nu cu foarte mare atenţie) textul primei ediţii, urmărind, mai ales, eventualele greşeli de tipar sau de redactare prea evidente.

Meritul principal al ediţiei a II-a, din 1996, este mărirea listei de cuvinte. Astfel, s-au preluat din ediţia princeps, aproape *tale quale*, 56.568 de intrări, dintre care 52.876 cuvinte propriu-zise, iar 3.692 variante, la care s-au adăugat 10.072 de intrări (9.082 cuvinte şi 990 variante), reprezentând lista de cuvinte din *Supliment*. Aşadar, ediţia a doua a dicţionarului însumează 66.640 de intrări.

O altă modificare importantă pe care a operat-o ediţia a doua este „depolitizarea" definiţiilor (la *marxism*, de pildă, s-a spus doar că este vorba de „doctrina economică şi politică a lui Karl Marx"). Însă la articolele care nu intrau în această categorie nu s-au operat întotdeauna modificările necesare.

Din prima ediţie au apărut, în afară de tirajul iniţial, alte 8 tiraje (numai tirajul din 1984 a avut milesimile schimbate). Cele 9 tiraje au însumat 375.000 de exemplare,

LR, XLVIII, nr. 5–6, p. 405–417, Bucureşti, 1999

cifră care s-a dovedit insuficientă pentru nevoile publicului. Succesul primei ediții a determinat deci apariția, în 1996, a celei de-a doua ediții, din care au fost trase câteva tiraje însumând, până în prezent, 180.000 de volume, ceea ce înseamnă că cele două ediții au lansat pe piață cca 560.000 de exemplare, adică, din 42 de persoane din România, una are un DEX.

La aproape 25 de ani de la apariția ediției princeps, necesitatea întocmirii ediției a III-a este justificată de două tipuri de argumente: unele *științifice*, altele *comerciale*.

1.1. *Argumentele științifice* sunt precumpănitoare și, în același timp, le întăresc pe cele comerciale.

Cel mai important argument științific este acela că inventarul lexical, în general, ca și cel neologic, în special, al ambelor ediții, poartă pregnant pecetea anilor '50 –'70, deci este relativ învechit, și nu numai cantitativ, cât, mai ales, calitativ, deoarece au apărut științe noi, cu terminologiile respective, au fost completate unele discipline, ceea ce a dus la un spor de terminologie etc.

Cele 10.072 de intrări ale *Suplimentului* din 1988 reflectă foarte slab și nesistematic terminologiile noi, apărute la începutul sau la mijlocul secolului nostru, precum informatica, criogenia, cibernetica, subdomeniile chimiei, ale medicinei moderne etc.

1.2. Chiar domeniile incluse în DEX au suferit schimbări remarcabile, reflectate în vocabular, dar nesemnalate în listele de cuvinte și în structurile semantice ale articolelor DEX cu supliment cu tot. Așa se explică de ce mulți termeni tehnico-științifici, economici, financiari, juridici, artistici, sportivi etc. au definiții depășite, inadecvate sau nu au fost incluși în DEX, după cum au semnalat câteva recenzii ale ediției princeps. În sfârșit, au fost semnalate inexactități, omisiuni etc. chiar în definițiile unor termeni uzuali.

1.3. Pe de altă parte, de la apariția ediției princeps și până acum, terminologiile tehnico-științifice și chiar registrele (ca, de pildă, vorbirea familiară, argoul) au suferit numeroase modificări, prin apariția de noi cuvinte, învechirea sau chiar ieșirea din uz a altor cuvinte ori chiar a unor sensuri ale unor cuvinte rămase în uz, apariția de noi sensuri la cuvinte existente etc.

1.4. Criticile cele mai acerbe, adesea justificate, la adresa DEX au vizat, mai ales, etimologiile, în special la neologisme. O parte dintre aceste etimologii au fost preluate din DLRM ca atare (deci au rămas la nivelul informațiilor etimologice de la sfârșitul anilor '50), iar etimologiile cuvintelor care nu apar în DLRM, deși au fost rezolvate de către specialiști ai domeniului, reflectă modestia mijloacelor de informare avute la dispoziție (este vorba de dicționare moderne ale limbilor din care româna a împrumutat neologismele actuale sau chiar de dicționare străine de terminologii). De aici, un argument în plus pentru reluarea, pe baze științifice mai riguroase, într-o ediție viitoare, a problemei etimologiei.

1.5. În sfârșit, pentru a se asigura unitatea lucrării, în sensul că situațiile identice trebuie să aibă soluții identice, este nevoie de întocmirea unor norme tehnice de lucru fără de care nu se poate elabora o lucrare colectivă de proporții ca DEX.

1.6. *Argumentul comercial* este ușor de înțeles și nu are nevoie de prea multe explicații. De fapt, acest argument este foarte strâns legat de cel științific: autorii DEX trebuie să ofere cititorilor un dicționar, cu un inventar sensibil mai mare față de cel al ediției a doua, cu informații riguroase, dar accesibile și la un preț accesibil marelui public.

1.7. Dar elaborarea unui dicționar general de mărimea DEX nu este numai un act științific cu efecte comerciale, ci, în primul rând, un act cultural.

De aceea, credem că redactorii ediției nu trebuie să coboare redactarea la înțelegerea omului de pe stradă, ci să-l atragă pe acesta cu un dicționar astfel elaborat, încât să-l ajute să înțeleagă cât mai multe cuvinte din româna vorbită și scrisă astăzi.

2. TIPUL DICȚIONARULUI ȘI DESTINATARII LUI

Ca tip, DEX a fost conceput, la origine, ca dicționar explicativ monolingv de termeni comuni. Ediția a III-a nu ar trebui să modifice tipul de bază al dicționarului. În fond, cititorii au apreciat, în primul rând, tocmai această caracteristică a DEX. În plus, este vorba de o nouă ediție, nu de alt dicționar.

2.1. De asemenea, ediția princeps nu și-a propus ca dicționarul să fie, în același timp, și dicționar de sinonime și de antonime.

Ca urmare, sinonimia (*propriu-zisă*, *analogică* și *asociativă*), precum și antonimia (*propriu-zisă*, *analogică* și *asociativă*) nu ar trebui să fie introduse nici în ediția a III-a, deoarece:

a. ar contraveni structurii fundamentale a dicționarului, care se bazează pe descriere de tip definițional, nu pe echivalență sinonimică sau antonimică;

b. ar exista riscul să se producă circularitatea definițiilor (cunoscută și sub numele de cerc vicios definițional), în care fiecare membru al seriei sinonimice să fie definit, sintetic, printr-un singur sinonim;

c. ar încărca prea mult articolele, pentru că sunt multe cuvinte sau sensuri care pot avea zeci de sinonime (care se vor putea repeta la fiecare membru al seriei);

d. s-ar mări artificial lista de cuvinte a ediției (cu circa 20-30%), deoarece, în virtutea principiului circuitului închis, fiecare membru al oricărei serii sinonimice va trebui să figureze și la locul lui alfabetic; îmbogățirii cantitative a listei de cuvinte nu-i va corespunde și una calitativă, deoarece extrem de multe sinonime nu sunt termeni literari, ci au avut, și mai au astăzi, o circulație strict regională, după cum multe sinonime sunt ieșite din uz sau învechite astăzi;

e. ar fi inutil, deoarece au apărut numeroase dicționare monolingve românești care se ocupă, e x c l u s i v, de sinonime, de antonime, de omonime și chiar de

paronime, pe care cititorul interesat le poate consulta; ca urmare, la cuvintele monosemantice şi la sensurile articolelor polisemantice nu vor figura sinonimele respective (chiar dacă, uneori, ele apar în ediţia a II-a a dicţionarului); în schimb, sinonimele vor putea fi folosite, ca unică definiţie, la membrii seriilor sinonimice.

2.2. Omonimia va fi prezentă în ediţie sub formă de intrări separate, după principiul *o etimologie = un cuvânt.*

2.3. Ca şi cele două ediţii apărute până acum, ediţia a III-a trebuie să demonstreze că este vorba de un dicţionar de uz curent, făcut de specialişti în lexicografie pentru marele public, fără să se adreseze, în mod special, vreunei anumite categorii socioprofesionale. Din acest motiv, el trebuie să fie astfel conceput şi redactat, încât să poată fi utilizat cu folos maxim de oricine îl va deschide, indiferent de vârstă, studii, nivel cultural sau ştiinţific.

3. PRINCIPII GENERALE

DEX este şi va rămâne un dicţionar într-un singur volum. Lista de cuvinte a dicţionarului ar putea creşte considerabil (estimăm că a III-a ediţie va avea cca 100.000 de intrări, cuvinte şi trimiteri de variante la cuvintele de bază, adică, practic, ediţia va avea aproape de două ori mai multe cuvinte decât ediţiile anterioare), ceea ce va implica, formal, prescurtări mai avantajoase grafic, concentrarea formulărilor din definiţii, o punere în pagină mai strânsă etc.

3.1. Unităţile de bază ale ediţiei vor fi aceleaşi cu cele din ediţiile anterioare, adică: *articole* şi *trimiteri de variante lexicale la forma de bază,* ambele unităţi de bază fiind: *simple* (*monomembre)* sau compuse (*bi-* ori *plurimembre).*

3.2. În sfârşit, atât articolele, cât şi trimiterile de variante lexicale la forma de bază vor fi dispuse în ordine alfabetică absolută; atunci când ele vor fi bi- sau plurimembre, vor fi considerate ca formând o tranşă grafică continuă care va fi plasată la locul ei strict alfabetic.

3.3. Fiecare sens din dicţionar va avea o singură definiţie.

3.4. Spre deosebire de ediţiile anterioare, noua ediţie va aplica, fără excepţie, principiul circuitului închis, ceea ce înseamnă că fiecare termen comun dintr-o definiţie trebuie să figureze şi la locul lui alfabetic.

În formulările definiţiilor din dicţionar vor putea apărea, şi nu de puţine ori, nume proprii (antroponime sau toponime). Cum DEX nu este un dicţionar enciclopedic şi nici nu va avea o secţiune enciclopedică (ca *Petit Larousse*, de pildă, sau ca prima ediţie a *Micului dicţionar enciclopedic* – MDENC), circuitul închis are în vedere exclusiv cuvintele comune din definiţii.

4. CARACTERISTICI GENERALE

Ca și edițiile anterioare, ediția a treia va păstra caracteristicile generale inițiale ale DEX, și anume de dicționar: *unilingv, general, explicativ, normativ* și *etimologic.*

4.1. Ca dicționar unilingv, DEX cuprinde, în principiu, forme-titlu din română, acestea putând fi, după caz: moștenite din latină, elemente de substrat, împrumuturi (mai *vechi* sau mai *recente*, *asimilate* sau *neadaptate* încă în română), derivate pe teren românesc, compuse pe teren românesc.

Evident, includerea în dicționar a etimoanelor străine (cu grafia limbii de origine), a cuvintelor-titlu străine (împrumutate, relativ recent, în română și păstrate cu grafia și pronunțarea de origine: *allegro, best-seller, bourée, savoir faire, cow-boy, feed-back, hacienda, know-how* etc.), a modelelor semantice din franceză, engleză etc. pentru unele expresii și locuțiuni, nu modifică DEX calitatea de dicționar monolingv.

4.2. Caracterul general al DEX presupune că lucrarea nu-și limitează inventarul de articole la un anumit tip sau la anumite tipuri de cuvinte (numai cuvinte actuale sau terminologii tehnico-științifice, exclusiv termeni literari, doar cuvinte regionale, numai termeni învechiți ori numai substantive sau verbe etc.).

Este adevărat că, spre deosebire de *Dicționarul limbii române* (DLR), lucrare de proporții considerabile, cu pretenții de inventar exhaustiv, DEX_3 nu va introduce toate cuvintele regionale sau învechite atestate în texte sau în lucrări lexicografice.

Pe de altă parte, spre deosebire de edițiile anterioare, ediția a III-a va trebui să fie mai generoasă cu: termenii de argou, sensurile argotice, termenii licențioși, termenii injurioși, sensurile injurioase, poreclele depreciative etc. (toate acestea tratate nu ostentativ, ci științific și neutru, fără informații redundante sau nesemnificative).

4.3. Fiind un dicționar explicativ, DEX va da, la fiecare sens al cuvintelor-titlu polisemantice sau la fiecare cuvânt monosemantic, înțelesul respectiv, formulat într-o definiție analitică (*gen proxim* și *diferență specifică*) sau, după caz, printr-o definiție sintetică (printr-un singur sinonim).

Definiția analitică dintr-un enunț (parte de propoziție sau propoziție, dar niciodată o frază) va putea fi: descriere (*sumară* ori *mai amănunțită*, dar niciodată *exhaustivă*) sau/și caracterizare ori/și explicație etc.

Alegerea uneia dintre aceste soluții depinde, evident, de *înțelesul* care se definește și de *categoria gramaticală* căreia îi aparține cuvântul sau sensul definit.

Pentru că DEX_3 nu este nici enciclopedie și nici lexicon tehnic, definiția analitică nu va epuiza nici *conținutul,* nici *sfera* conceptului definit.

4.4. Caracterul normativ al DEX nu este nici *explicit* și nici *scop în sine*, ca la dicționarele normative propriu-zise, cum ar fi îndreptarele ortografice, ortoepice sau de punctuație, de pildă. Caracterul normativ va reieși din:

a. forma cuvântului-titlu (va fi cea recomandată de normele ortografice, ortoepice şi de punctuaţie şi de îndreptarele pertinente în vigoare);

b. indicaţia de pronunţare a întregului cuvânt sau a unor tranşe grafice (hiaturi, diftongi etc.), conformă şi ea cu normele ortoepice în vigoare;

c. metalimbajul lexicografic (formularea *definiţiilor*, indicaţiile *morfologice*, *sintactice*, *ortografice* etc.) care va respecta şi el normele ortografice, ortoepice şi de punctuaţie în vigoare;

d. pentru că lista de cuvinte a ediţiei va cuprinde termeni neincluşi în îndreptarele ortografice existente (omisiuni sau termeni foarte recenţi), aceştia ar trebui semnalaţi redactorilor responsabili şi discutaţi cu autorii *Dicţionarului ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* (DOOM) şi ai *Dicţionarului etimologic al limbii române* (DELR), stabilindu-se grafia formei-titlu.

4.5. Etimologia la DEX nu este nici ea scop în sine, dar dicţionarul va trebui să recurgă la soluţiile etimologice cele mai recente (oferite de DELR, aflat în lucru, sau, după caz, de notele etimologice de autor apărute între timp).

5. CONŢINUTUL DICŢIONARULUI

DEX are un inventar global de informaţii lingvistice, constituit, după natura informaţiilor, din două părţi: *subinventarul informaţiilor lexicale* şi *subinventarul informaţiilor nonlexicale.*

Subinventarul informaţiilor lexicale se compune din: lista de cuvinte, lista de sensuri, unităţile frazeologice, fenomenele semantice, procese semantice.

Lista de cuvinte a ediţiei precedente are limite *cantitative* şi *calitative.*

5.1. Limitele *cantitative* ale listei de cuvinte din DEX_2 se referă la faptul că cele 66.640 de intrări din ediţia anterioară sunt insuficiente pentru un dicţionar general modern. De aceea, putem aprecia că, pentru moment, şi având în vedere faptul că DEX nu este conceput şi nici nu-şi propune să fie un dicţionar tezaur, ci numai un dicţionar general, 100.000 de intrări (cuvinte şi trimiteri la variante), aproape dublul listei din ediţia a II-a, ar fi satisfăcătoare. Problema este ca adaosul la lista de cuvinte să fie echilibrat, fără părtinire pentru un tip sau altul de cuvinte.

Cantitativ, unităţile frazeologice sunt destul de puţine în ediţiile anterioare ale dicţionarului şi explicaţia simplă este că nici DLRLM, de la baza DEX, nu a fost nici el prea generos cu această foarte bogată şi extrem de interesantă secţiune a vocabularului românesc şi a lexicologiei limbii române; de fapt, lucrurile nu puteau sta altfel, din moment ce atât DLRLM, cât şi DEX au renunţat la citatele existente în baza lor comună, DLRLC.

5.2. Limitele de ordin *calitativ* se referă la faptul că DEX nu-şi poate propune să epuizeze lista cuvintelor din terminologiile tehnico-ştiinţifice ale diferitelor domenii (vechi şi noi) din societatea contemporană.

Dacă, de pildă, ne limităm la domeniul terminologiilor științifice, este suficient să amintim că numai denumirile compușilor organici depășesc 200.000 de termeni (este vorba de numai o parte relativ mică a terminologiei din chimie, în general) și este evident că nici un dicționar explicativ general nu le va putea cuprinde pe toate (nici chiar un dicționar de tipul DLR!).

În mod similar, un dicționar explicativ, cum este DEX, nu va putea să includă nici toți termenii regionali înregistrați până acum în lucrările dialectale (vocabulare, glosare, atlase lingvistice, monografii, studii etc.) și nici toate cuvintele învechite de care dispunem în arhiva Sectorului de lexicologie și lexicografie sau în baza de date în curs de formare în Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan".

Tot din punct de vedere *calitativ*, tipurile de terminologii și de cuvinte comune introduse în edițiile anterioare ale dicționarului trebuie să fie revizuite foarte atent, deoarece:

a. lista acestor tipuri de cuvinte poate fi completată cu intrări din cele peste 1000 de noi dicționare românești generale sau speciale apărute în ultimele 3 decade ale secolului care se încheie curând, la care se pot adăuga numeroase articole de dicționar omise (intenționat sau nu) chiar din lucrările consultate pentru edițiile anterioare;

b. lista sensurilor la cuvintele existente în ediția anterioară poate fi întregită mai ales în ceea ce privește familiile de cuvinte care nu sunt complete în dicționar, dar și cu sensuri noi, curente la data întocmirii ediției a II-a.

În comparație cu DLRLC, din care provine DEX, prin intermediul DLRLM, unitățile frazeologice (construcții, sintagme, compuse, locuțiuni și expresii), au fost tratate nesatisfăcător în primele două ediții ale dicționarului, atât din punct de vedere cantitativ, cât, mai ales, calitativ.

Calitativ, cele cinci tipuri distincte de unități frazeologice au fost introduse în articolele respective din DEX de obicei nediferențiat, mai ales sub eticheta „Expr.", indiferent dacă această etichetă introducea sau nu o expresie sau dacă definiția era potrivită cu aceea a unei expresii sau nu. În noua ediție, unitățile frazeologice vor fi introduse generos.

Desigur, noua ediție ar trebui să facă o distincție clară între cele 5 tipuri de unități frazeologice prin: prescurtarea convențională corespunzătoare pusă între paranteze rotunde înaintea formei respectivei unități, formularea definiției în deplină concordanță cu eticheta care o va preceda.

5.3. *Subinventarul informațiilor nonlexicale* din ediția a III-a a DEX privește: *(orto)grafia, (orto)epia, morfologia, etimologia, stilistica, aria de răspândire, domeniul de definire.*

Informațiile (orto)grafice date în dicționar vor indica forma scrisă corectă din punctul de vedere al normelor ortografice în vigoare (la cuvinte-titlu, sensuri sau variante).

Informațiile (orto)epice se referă, evident, la pronunțarea după normele ortoepice în vigoare a unor cuvinte sau tranșe grafice (diftongi, hiaturi) în cuvinte-titlu, sensuri sau variante.

Informaţiile morfologice se concretizează prin:

a. indicarea părţii de vorbire (la cuvinte-titlu, sensuri sau variante);

b. indicarea pluralului la adjective, substantive, pronume, numerale etc. (cuvinte-titlu, sensuri sau variante);

c. indicarea diatezei la verbe (cuvinte-titlu, sensuri sau variante);

d. indicarea conjugării la verbe (cuvinte-titlu, sensuri sau variante);

e. indicarea unor forme flexionare verbale (la cuvinte-titlu, sensuri sau variante).

Informaţiile etimologice se reduc la indicarea originii directe a fiecărui cuvânt-titlu din dicţionar.

Informaţiile stilistice vor fi relativ rare, prezenţa lor fiind determinată, exclusiv, de eventualitatea că ar putea determina modificări semantice în articolul respectiv.

Informaţiile privind ariile de răspândire vor avea rolul de a semnala cuvintele, sensurile sau variantele populare, regionale, învechite, rare, livreşti etc.

Informaţiile despre domeniile de definire se referă doar la cuvinte şi sensuri şi nu vor fi date decât atunci când domeniul nu este redundant din definiţie.

6. FORMA ARTICOLULUI DE DICŢIONAR

Virtual, articolul din ediţia a III-a a DEX poate avea următoarea structură, cu cele 14 secţiuni dispuse, în ordinea succesiunii lor: cuvântul-titlu, categoria gramaticală, (variante de) scriere, (variante de) accentuare, (variante de) pronunţare, variante lexicale, forme morfologice, etimologie, număr de sens, domeniu, arie de răspândire, paranteză explicativă, unitate frazeologică, sens.

Situaţiile în care articolele din DEX vor avea toate cele 13 secţiuni vor fi extrem de rare, dar orice articol din dicţionar va avea, în mod obligatoriu: *cuvânt-titlu, categorie gramaticală, definiţie, etimologie.*

Vor fi întâlnite foarte frecvent indicaţiile de: număr de sens, arie de răspândire, domeniu, paranteză explicativă, unitate frazeologică, forme de plural la substantive şi adjective, forme de prezent indicativ la verbe.

Indicaţiile de pronunţare şi de accentuare vor fi şi ele frecvente.

Vor fi relativ frecvente variantele de scriere.

7. CONCLUZII

Desigur, o atât de succintă prezentare a problemelor legate de redactarea unei lucrări lexicografice cum este DEX nu epuizează dificultăţile concrete întâmpinate în timpul elaborării. Scopul ei este acela de a se constitui într-o pledoarie în favoarea unei viitoare ediţii a *Dicţionarului explicativ al limbii române.* Această ediţie este necesară nu numai pentru aducerea la zi a listei de cuvinte şi a sensurilor, ci şi pentru o prelucrare modernă (cu toate avantajele care decurg din abordarea electronică a

materialului), mai riguroasă din punct de vedere ştiinţific (eliminând redundanţele, circularitatea definiţională, imprecizia indicaţiilor de registru etc.), ceea ce va asigura, implicit, succesul volumului pe piaţă.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

Mariana Neţ

MENTALITĂŢI ŞI LEXIC. O PERSPECTIVĂ DE FILOZOFIE A LIMBAJULUI

În capitolul pe care îl dedică *filozofiei limbajului* în bine cunoscutul lor dicţionar[1], Tzvetan Todorov şi Oswald Ducrot (1972 : 121–128) atrag atenţia asupra faptului că „dacă, într-adevăr, abordarea filozofică a unei probleme presupune, mai întâi, elucidarea noţiunilor implicate în formularea acelei probleme – noţiuni, în general, reprezentate prin cuvinte ale limbajului cotidian, filozoful ajunge la o analiză ce s-ar putea numi *lingvistică* a sensului cuvintelor"[2].

Aceiaşi autori subliniază că una dintre problemele esenţiale ale filozofiei limbajului este aceea „de a se interoga, de exemplu, cu privire la raporturile dintre gândire şi limbă", mai exact „asupra zonelor în care acestea se intersectează"[3].

La rândul lor, autorii dicţionarului enciclopedic de filozofie, intitulat sugestiv *Filozofia de la A la Z*[4] (în continuare, *A–Z*), volum a cărui ediţie originală a apărut în 1994, arată că „filozofia nu este o ştiinţă, ci o atitudine intelectuală, adică atât un instrument critic, cât şi o interogaţie asupra căreia nici o ştiinţă nu va putea vreodată să ne ofere vreo informaţie"[5].

Deşi subscriem, în principiu, la afirmaţia de mai sus, credem totuşi că ea ar suporta un amendament.

Ne referim la faptul că acele ramuri ale lingvisticii numite generic l e x i c o l o g i e şi l e x i c o g r a f i e ne pot furniza, adesea, o serie de informaţii

[1] Tzvetan Todorov et Oswald Ducrot, *Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*, Paris, Larousse, 1972.

[2] *Ibidem*, p. 109 (t.n., s.n.: M.N).

[3] *Ibidem*, p. 123.

[4] Elizabeth Clément, Chantal Dominique, Lawrence Hansen-Love, Pierre Kahn, *Filozofia de la A la Z*, Bucureşti, Editura ALL, 1999.

[5] *Ibidem*, p. 191.

asupra sensului și condiției umane, în cazul în care disciplinele menționate implică în studiul înțelesului cuvintelor și acel palier epistemologic pe care, pe urmele Școlii de la *Annales*[6], ne-am obișnuit să îl numim, în ultima jumătate de secol, studiul m e n t a l i t ă ț i l o r .

După cum am arătat într-un articol anterior[7], dintre multiplele definiții posibile (și asemănătoare) ale conceptului de m e n t a l i t ă ț i , cea mai operantă ne pare a fi aceea datorată lui Georges Duby; autorul menționat precizează: „denumim astfel mulțimea laxă de imagini și de certitudini irațională la care se referă implicit toți membrii aceluiași grup"[8].

Posibilitatea unei convergențe între filozofia limbajului și studiul mentalităților apare implicit și în *Dicționarul enciclopedic de semiotică*[9] (în continuare EDS). În capitolul dedicat celei dintâi dintre disciplinele menționate, autorii dicționarului stipulează că „în domeniul metafizicii, faptele privitoare la lume sunt descoperite adesea prin intermediul analizei limbajului, [mai exact, a acelui limbaj] cu ajutorul căruia vorbim despre lume[10].

Tot EDS conține o precizare[11] care ni se pare esențială pentru subiectul discutat aici. Este vorba de relațiile posibile dintre filozofia limbajului și studiul mentalităților, așa cum apar acestea, dacă analizăm sensurile contextuale ale unor cuvinte la un moment dat și definițiile date acestor cuvinte în dicționarele explicative și în cele enciclopedice.

În această privință, autorii EDS adaugă că „filozofia limbajului se ocupă cu sensul, referința și uzul expresiilor, cu relațiile de sinonimie și de polisemie, de ambiguitate și de vag [sic!] dintre limbă, vorbire, gândire și lume [...]"[12]. Unele dintre subiectele menționate anterior se regăsesc și în discipline precum epistemologia, logica, filozofia științei.

Astfel, filozofia limbajului nu este numai o ramură a filozofiei – laolaltă cu ontologia, epistemologia, logica, metodologia științei etc. –, ci mai curând un anumit domeniu de reflecție, care se suprapune parțial pe obiectul de studiu al unei anumite discipline filozofice sau al mai multora. După cum am mai arătat în paginile de față (și după cum vom încerca să demonstrăm în cele ce urmează), filozofia limbajului ca domeniu privilegiat de reflecție se suprapune parțial și pe obiectul de studiu al teoriei mentalităților.

[6] Școala de la *Annales* este numele generic dat unei ramuri relativ recente a istoriei, fondată, în anii '50 ai secolului XX de Fernand Braudel și de discipolii (direcți sau indirecți ai) acestuia. Numele cele mai cunoscute sunt cele ale lui Jacques Le Goff, Georges Duby, Emmanuel Le Roy Ladurie, Jean-Louis Flandrin, Roger Chartier ș.a. Membrii Școlii de la *Annales* (numită astfel după revista în care și-au publicat inițial studiile) consideră că, pe lângă „istoria evenimentelor" și a datelor importante, trebuie studiată și „mica istorie" a vieții cotidiene, ce lasă urme „de lungă durată" în mentalul colectiv.

[7] Mariana Neț, *Limbaj, memorii și mentalități*, SCL, XLIX (1998), nr. 1–2, p. 235–241.

[8] Cf. Georges Duby, *L'histoire continue*, Paris, Odile Jacob, 1991 : 124 (t. n. : M.N.).

[9] Thomas A. Sebeok (ed.), *Encyclopedic Dictionary of Semiotics* (3 volume), Berlin, Mouton de Gruyter, 1986.

[10] *Ibidem*, p. 710 (t.n. : M. N.).

[11] *Loc. cit.*

[12] *Op. cit.*, p. 711.

Prin prisma acestei observaţii, ultima remarcă pe care o citäm aici din EDS[13] devine încă şi mai concludentă:

„Chiar unul şi acelaşi argument, aceeaşi abordare a subiectului şi aceeaşi modalitate de soluţionare pot fi considerate ca aparţinând fie filozofiei limbajului, fie uneia dintre disciplinele enumerate mai sus, în funcţie de contextul în care sunt investigate problemele şi de contextul în care apar. Această observaţie li se aplică şi disciplinelor nonfilozofice, precum psihologia sau lingvistica, discipline ce se ocupă, la rândul lor, fie şi parţial, de limbaj şi de vorbire"[14].

Cu valoare de sinteză a observaţiilor teoretice din această primă parte a studiului de faţă, reproducem o definiţie destul de comprehensivă aparţinându-i lui Eugenio Coseriu[15], şi anume:

„Filozofia limbajului nu studiază limbajul în sine şi pentru sine, ci în raport cu alte activităţi umane – în primul rând, în raport cu gândirea (motiv pentru care se ocupă în mod special de semantică sau de ştiinţa despre semnificaţie) –, încercând să stabilească esenţa şi locul limbajului între fenomenele care exprimă esenţa omului. Problema fundamentală a filozofiei limbajului este să răspundă la întrebarea «Ce este limbajul?!», pe când lingvistica cercetează nu atât ce este limbajul, în esenţa sa, cât mai curând modul cum se manifestă limbajul în formele sale istorice, care sunt limbile".

Astfel, considerăm că abordarea fenomenelor lingvistice – cu deosebire, a mutaţiilor petrecute în vocabular, în anumite condiţii istorice – din perspectiva filozofiei limbajului este în măsură să explice o serie de fapte care ţin de studiul mentalităţilor, pentru că, adesea, schimbările semantice reprezintă fenomene de durată lungă, ce ţin de m i c a i s t o r i e .

Vom încerca să demonstrăm această ipoteză prin analiza – parţială şi contextuală – a definiţiei date pentru o serie de sensuri a două verbe în diferite dicţionare româneşti de-a lungul timpului.

Primul dintre cazurile la care ne-am oprit este verbul *a da*, atunci când este folosit în locul lui *a vinde*.

Încă prima ediţie a DEX (1975)[16] înregistrează, la punctul 7 din definiţia verbului *a da*, sinonimul (colocvial) *a vinde*, în expresia: *Cum dai merele? A vinde*, ca sinonim explicativ pentru *a da*, lipseşte însă din toate ediţiile dicţionarului lui Şăineanu[17], ca, de altfel, şi din dicţionarul lui Candrea şi Adamescu (în continuare CADE)[18] şi din *Dicţionarul Academiei* (în continuare DA)[19].

[13] *Ibidem*.

[14] *Ibidem*.

[15] Eugenio Coseriu, *Introducere în lingvistică*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1995 : 19.

[16] *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei, 1975.

[17] Lazăr Şăineanu, *Dicţionar universal al limbei române*, Bucureşti, Scrisul Românesc, 1896, 1906, 1914, 1922, 1925.

[18] I. -A. Candrea, Gh. Adamescu, *Dicţionarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească"*, Bucureşti, Cartea Românească, 1931.

[19] *Dicţionarul Academiei*, apărut sub redacţia lui Sextil Puşcariu, Bucureşti, 1913–1940. Dicţionarul cuprinde un inventar cvasiexhaustiv de la litera *A* până la cuvântul *Lojniţă*.

Înțelesul implicit al întrebării *Cum dai merele?*, citată în DEX – ca, de altfel, și formularea sa corectă – este: *Cu ce preț vinzi merele?*

Aceeași explicație din prima ediție este reluată și în ediția a doua a DEX[20] (1996).

Ceea ce nu precizează DEX, în nici una dintre edițiile sale, este faptul că situația de comunicare în care poate fi folosită formularea *Cum dai merele?* implică și posibilitatea de tocmeală ulterioară, deci este mai ales specifică pentru comerțul practicat în piețele agroalimentare. Această implicație este, de altfel, conținută și de folosirea verbului la persoana a II-a singular (situație colocvială, cvasifamiliară), în locul persoanei a II-a plural (specifică relațiilor standard, impersonale, cvasioficiale).

Este total nerecomandabilă folosirea verbului *a da* în locul lui *a vinde* (și cu sensul acestuia) în magazinele – particulare sau de stat – cu prețuri fixe.

Cu toate acestea, în perioada comunistă, se încetățeniseră expresii de tipul: *Se dau ouă la alimentara*, în loc de: *Se vând ouă la alimentara.*

Raritatea produselor (alimentare) în magazinele de resort și, de multe ori, distribuirea lor pe bază de cartelă, în cantități ce nu puteau fi depășite[21], a impus, treptat, în mentalul colectiv, ideea că produsele (alimentare) erau „primite în dar" (din partea guvernanților și prin clemența lor), în loc să fie „vândute", respectiv „cumpărate". Statul socialist totalitar căuta să impună ideea că și drepturile elementare sunt „favoruri" sau „pomeni" din partea guvernanților, pentru care cetățeanul trebuia să fie recunoscător.

Adesea, vorbitorii nu erau conștienți de caracterul fals și absurd al unei astfel de situații. Cu toate că ideologia dominantă în epocă se străduia și, în multe cazuri, reușea să-i inducă populației – și prin mijloace lingvistice subversive – convingerea unei totale dependențe de Putere, rezultatul unui asemenea proces era, de multe ori, hibrid. Această constatare este determinată de faptul că puteau fi auzite, la fel de frecvent, și fraze de tipul: *Se dă carne la alimentara, dar nu am bani (să cumpăr).*

Într-o astfel de formulare, este evident faptul că *a da* era exclusiv un sinonim parțial pentru *a vinde*. Se poate totuși conchide că, în mentalul colectiv, substituția dintre *a vinde/a cumpăra*, pe de o parte, și *a da/a primi (în dar)*, pe de altă parte, era incompletă.

Abundența progresivă de produse alimentare pe piață din ultimul deceniu a făcut ca folosirea verbului *a (se) da* în locul lui *a (se) vinde* să aibă tendința de a dispărea, mai ales din vocabularul tinerilor.

Adăugăm încă un fenomen care ni se pare interesant. Mulți dintre vorbitorii de limba română care, în anii '80, foloseau verbul *a (se) da* în locul lui *a (se) vinde* au

[20] *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996.

[21] Fenomenul de a vinde mărfuri de larg consum nu numai contra unei sume de bani, ci și pe bază de cartelă, a funcționat, pentru prima dată după război, în anii 1949–1952, iar a doua oară – pe tot parcursul anilor '80. Acest fenomen merită un studiu sociologic vast, ce nu își poate găsi locul în paginile de față.

încetat să o facă atunci când se referă la prezent, dar continuă să o facă atunci când vorbesc despre trecut. Încă auzim persoane de o vârstă relativ înaintată rostind fraze de tipul: *Mă duc să cumpăr 1 kg de banane. În trecut, erau cozi mari atunci când se dădeau banane (deși nu totdeauna aveam bani să le cumpărăm).*

Într-o situație din multe puncte de vedere similară se află și verbul *a lua*, care se folosea – și încă se mai folosește – ca sinonim posibil pentru *a cumpăra* sau pentru *a încasa (o sumă de bani)*. Aceste sensuri sunt, de altfel, înregistrate și în ambele ediții din DEX (1975, 1996), dar lipsesc din toate cele cinci ediții ale *Dicționarului* Șăineanu, din CADE și din DLR.

Totuși, încă auzim un număr destul de mare de vorbitori de limba română – iar în această categorie intră și vorbitori tineri, chiar adolescenți – spunând că „și-au *luat* o casă (o mașină sau un obiect de îmbrăcăminte)". În realitate, vorbitorii amintiți nu *au luat* acele obiecte, ci l e - a u c u m p ă r a t. Au participat la o tranzacție, nu au beneficiat de un act de caritate, nici nu le-au furat.

Tot ca urmare a încercărilor – adesea, reușite – făcute de puterea comunistă de a impune ideea de „favoare" (sau chiar de „pomană"), pentru care indivizii trebuie să fie recunoscători, de la instaurarea definitivă a puterii comuniste în 1948 și până în prezent, s-au impus progresiv în mentalul colectiv și deci și în vocabularul cotidian expresiile: *Se dă salariul* și *Se dau banii de colaborări*, în loc de: „Se plătesc salariile (colaborările sau onorariile)", cum este corect.

Din fericire, nici *a da* pentru *a plăti*, nici *a lua* pentru *a încasa* nu au fost înregistrate în nici una dintre edițiile DEX. Ele lipsesc, cu atât mai mult, din Șăineanu, din CADE, din DA și din DLR.

Este un motiv în plus să sperăm că asemenea expresii vor dispărea, treptat, din vocabular, chiar dacă este lucru știut că mentalitățile evoluează încet și cu dificultate.

Studiile de filozofie a limbajului nu pot schimba mentalitățile; este știut. Ele pot sta însă la baza unor analize aprofundate ale unor astfel de fenomene, analize care, la rândul lor, ar trebui să se concretizeze într-o serie de texte explicative, cu rol normativ.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
București, Calea 13 Septembrie nr. 13

Vera Năstase

AFIRMAȚIA SIGURĂ ÎNTĂRITĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Înțelegem prin a f i r m a ț i e „mijlocul prin care se confirmă, se adevereşte, se aprobă ceva sau se exprimă un consimțământ" (vezi GA, ed. I, vol. al II-lea, p. 46, ed. a II-a, vol. al II-lea, p. 49, şi DŞL). Afirmația nu s-a bucurat de aceeaşi atenție din partea cercetătorilor ca negația, despre care s-a scris considerabil.

Probabil că subiectul a fost socotit neinteresant pentru că manifestarea personalității pare mai puternică în negație. Această atitudine este uneori aleasă şi numai de dragul contrazicerii (vezi personajul folcloric Gică Contra).

Se pare că, în dezvoltarea gândirii şi a limbii, afirmația a apărut ulterior negației, tocmai fiindcă esența gândirii este opoziția. „Partea de vorbire care conține forma infralogică – acestea fiind formele în care şi prin care se cristalizează reacțiile pragmatico-afective ale subiectului față de obiect – cea mai vie este, fără îndoială, nu ! Fiind singura ființă care a izbutit, prin inventarea uneltei, să iasă din natură, să se răzvrătească împotriva ei, să înceapă s-o cunoască şi s-o stăpânească, omul este singura ființă în stare să spună naturii: Nu !" (Wald: 1968, p. 111). Cu aceeaşi funcție apare negația şi în cazul progresului ştiințific: „Atitudinea savantului în cazul progresului ştiințific se împărtăşeşte dintr-o tehnică a negării, dintr-o filosofie a Nu-ului, care subliniază valoarea metodei polemice" (Moles: 1965, p. 200).

S-a spus, aşadar, că afirmația reprezintă o etapă a gândirii ulterioară negației, dar ambele atitudini au avut un mers asemănător sub raportul modalităților de exprimare, evoluând de la analitic spre sintetic, în cursul evoluției gândirii umane de la concret spre abstract. Exemplul cel mai elocvent îl constituie răspunsurile pozitive sau negative la întrebări: de la repetarea, cu elemente în plus sau în minus, a întrebării se ajunge la un instrument specializat, care funcționează ca un semn matematic pozitiv sau negativ: da şi nu.

Se poate răspunde afirmativ după semnale de diverse tipuri. Vom numi a n t e c e d e n t un astfel de semnal, cu un termen preluat din studiul lui H. Thesleff, *Yes and no in Plautus and Terence* (apud Ioana Costa: 1995, p. 5). Antecedentele pot fi:

a) nonlingvistice (telefon, ciocănit, sonerie la uşă etc.);
b) lingvistice:
– o propoziție enunțiativă: – *Asta e bine.* – *Da.*

LR, XLVIII, nr. 5–6, p. 419–425, Bucureşti, 1999

– o propoziție exclamativă: – *Minunate sunt merele ionatane! – Da.*
– o propoziție dubitativă: – *Să fie acesta răspunsul? – Da.*
– o propoziție imperativă: – *Pleacă de-aici! – Bine.*
– o propoziție interogativă totală: – *Ai fost la mare? – Da.*

Dintre propozițiile enumerate mai sus, obligă la răspuns numai interogativa totală. Oswald Ducrot (: 1984, p. 165) definește chiar întrebarea în raport cu răspunsul: „Utilizând un enunț interogativ, prin cuvinte obligăm persoana căreia ne adresăm să adopte un comportament special, acela al răspunsului". De altfel, afirmația a fost tratată cel mai adesea ca o varietate de răspuns, în cadrul perechilor de adiacență întrebare – răspuns (Goffman: 1987; Bouchard: 1988 ; Sacks & alii: 1988).

În funcție de diferite criterii, tipurile de afirmație sunt:

I. După calitate sau intensitate:
a) afirmație sigură;
b) afirmație nesigură.

În *Gramatica* Academiei (ediția I, vol. I, p. 46), afirmația apare ca „sigură, nesigură și întărită"; în ediția a II-a (p. 49), cea întărită este inclusă în afirmația sigură, cum este și firesc.

II. După criteriul mărcii stilistice: afirmația marcată de bucurie, fermitate, surpriză, regret etc.

În articolul nostru ne vom ocupa numai de un anumit aspect al clasificării afirmației, după calitate.

În cadrul afirmației sigure se delimitează două tipuri: 1) afirmația simplă (constând într-un singur răspuns afirmativ) și 2) afirmația întărită (dublă sau multiplă). Trebuie să menționăm că afirmația simplă poate avea grade diferite de siguranță. Astfel, acestea evoluează de la un *da* neutru până la *cert*, *absolut*, *cu siguranță* etc. Diferența dintre afirmația simplă cu un grad ridicat de certitudine și cea întărită constă numai în formă.

În *Gramatica* Academiei (ediția a II-a, vol. II, p. 49), se spune despre afirmația întărită că „se exprimă prin repetarea propoziției sau a unei părți de propoziție căreia i se adaugă un adverb întăritor (*da*, *curat*, *sigur* etc.)". În concepția Floricăi Dimitrescu (: 1955, p. 283) afirmația sigură întărită este numită „afirmație întărită prin cumul" și constă în utilizarea a cel puțin două formule de afirmație sigură simplă. Același sens îl dăm și noi afirmației sigure întărite.

Atunci când vorbitorul simte nevoia de a-și sublinia afirmația, pentru a se convinge pe sine sau pentru a-și convinge interlocutorii, utilizează afirmația sigură întărită. De asemenea, atunci când replica la care se dă un răspuns afirmativ de acest tip conține grupul *nu-i așa ?* sau când aceasta aparține unui superior dornic de aprobare entuziastă. Tot acest tip de afirmație este preferat și de oratori. El este frecvent și în vorbirea uzuală.

În cadrul afirmației sigure întărite, distingem după criteriul modului de exprimare: I. afirmația exprimată prin cuvinte ; II. afirmația neexprimată prin cuvinte și III. afirmația exprimată mixt (o combinație între I și II).

I. Afirmația sigură întărită exprimată prin cuvinte se poate realiza:

1. Prin repetiție simplă; se poate repeta în răspunsul afirmativ orice cuvânt din antecedent, cu funcție sintactică de parte de propoziție, ca de exemplu:

– subiectul: – *Tu ai fost acolo? – Eu, eu;*
– predicatul: – *Călătorești des? – Călătoresc, călătoresc;*
– numele predicativ: – *Era frumoasă? – Frumoasă, frumoasă;*
– complement de orice fel: – *A văzut-o pe mama? – Pe mama, pe mama/ – Acolo a fost? – Acolo, acolo;*

sau fără funcție sintactică, ca de exemplu:

– un pronume reflexiv neaccentuat: – *Ne întâlnim azi? – Ne, ne;*
– o prepoziție: – *Juri pe ce ți-e drag? – Pe, pe;*
– o conjuncție: – *Să moară? – Să, să.*

De asemenea, se poate repeta și un răspuns care are formă negativă și înțeles afirmativ (– *Ai înțeles problema? – Cum nu, cum nu?*).

2. Prin repetiție complexă:

– în structura *X, (X) și iar X / tot X* (unde X este cuvântul repetat): – *Pleci? – Plec, plec și iar plec; – Plec, plec și tot plec;*
– în structura *X și răs-X*: – *Te-ai hotărât ? – M-am hotărât și răshotărât;*
– prin plasarea acțiunii verbului în trecut și prezent: – *Vânează? – A vânat și mai vânează.*

3. Prin cumul de afirmații simple: – *O cunoaște de mult pe Ioana? – Sigur că o cunoaște / – Bineînțeles că da / – Absolut, o cunoaște* etc.

4. Prin repetiție sinonimică: – *S-a descurcat la primărie? – Perfect, excelent.*

5. Prin expansiune; înțelegem prin acest procedeu augmentarea răspunsului:

– prin utilizarea unui grad de comparație superior celui din antecedent: – *E grav? – Foarte grav;*
– prin prefixare cu *răs-*: – *A înțeles situația? – A răsînțeles;*
– recent, prin formula *X de X*: – *Ionescu e primar? – Primar de primar;*
– prin supralicitare: – *Și fiul dumneavoastră e bun? – Pâinea lui Dumnezeu. Să-l pui la rană.*

În limba scrisă, apare și un procedeu metalingvistic, de întărire a afirmației, prin folosirea unui verb din această sferă, chiar cu unele compliniri: – *S-au dus?*

murmură Moromete. – Da, s-au dus, ***afirmă cu tărie*** *Niculae* (M. Preda, *Moromeții*, II, p. 65); *– Adică vreai să spui că nu e pe din două, din moment ce-ți rămân ție paiele, zise Moromete. – Întocmai !* ***confirmă*** *Țugurlan* (M. Preda, *Moromeții*, I, p. 294).

II. Afirmația sigură întărită neexprimată prin cuvinte se realizează prin repetarea mișcării capului de sus în jos de cel puțin două ori; nu în toate zonele țării se afirmă cu același gest, ci cu unul specific negării de obicei (mișcarea capului de la stânga la dreapta) – de exemplu în Valea Timocului, în Banatul iugoslav sau în Peștișani din Gorj. Și alte popoare folosesc același gest (de exemplu bulgarii).

Ilustrăm cele spuse prin prezentarea în *Anexă* a hărților din *Chestionarul ALR II* cu privire la redarea gestică a afirmației (apud I. Mării: 1994–1995).

III. Afirmația sigură întărită exprimată mixt (lingvistic și nonlingvistic) se subordonează sintaxei mixte (vezi Slama-Cazacu: 1973): *– Ai fost acolo? – Da.* (semn din cap)

În încheiere, vom face un comentariu de ordin stilistic. Am remarcat în literatura artistică o preferință pentru tipul afirmației sigure întărite la anumite personaje care întruchipează un yesman (cum este Pristanda din piesa lui I.L. Caragiale *O scrisoare pierdută*) sau un orator. Rolul primului personaj fiind foarte cunoscut, îl vom comenta pe cel de-al doilea, reprezentat de notarul Jack Moraru din romanul polițist al Rodicăi Ojog-Brașoveanu *Un stilet cu șampanie*. Acesta are obiceiul de a vorbi și de a se admira în oglindă vorbind. Din totalul său de replici afirmative, un procent extraordinar de mare îl are afirmația sigură întărită. Dăm numai câteva ilustrări: *– De ce s-o aresteze dacă n-o reclamăm? –* ***Categoric! Notarul tăie aerul cu mâna*** (p. 149); *– Ești sigur că nu te-ai înșelat? –* ***Tot așa de sigur pe cât știu că mă cheamă Moraru*** (p. 132); *– Inutil insiști, Jack. Sunt pur și simplu extenuată. –* ***Corect, just, de netăgăduit*** (p. 205); *– Pe aici toate bune? –* ***Perfect! Excelent! Impecabil*** (p. 164); *– Dacă-i adevărat că Dan se duce... –* ***Se duce, draga mea. În mod iremediabil și inevitabil se duce*** (p. 176); *– Ce mai contează? –* ***Contează,*** *dom'le! sări notarul.* ***Sigur că contează! Natural și evident*** (p. 143).

ANEXA 1

OPOZIȚIA «AFIRMAȚIE»/«NEGAȚIE»

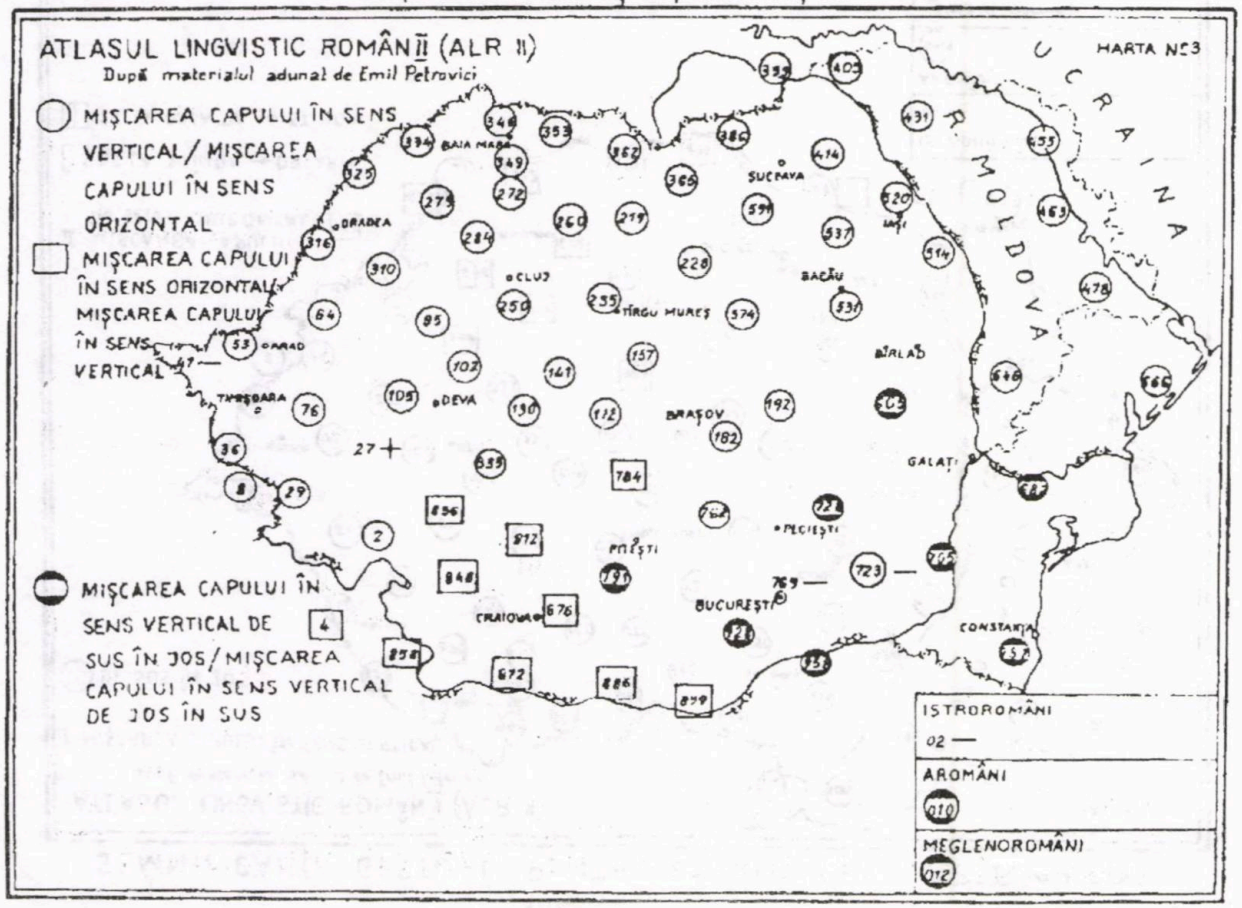

ANEXA 2

SEMNIFICANȚII GESTUALI PENTRU EXPRIMAREA «AFIRMAȚIEI»

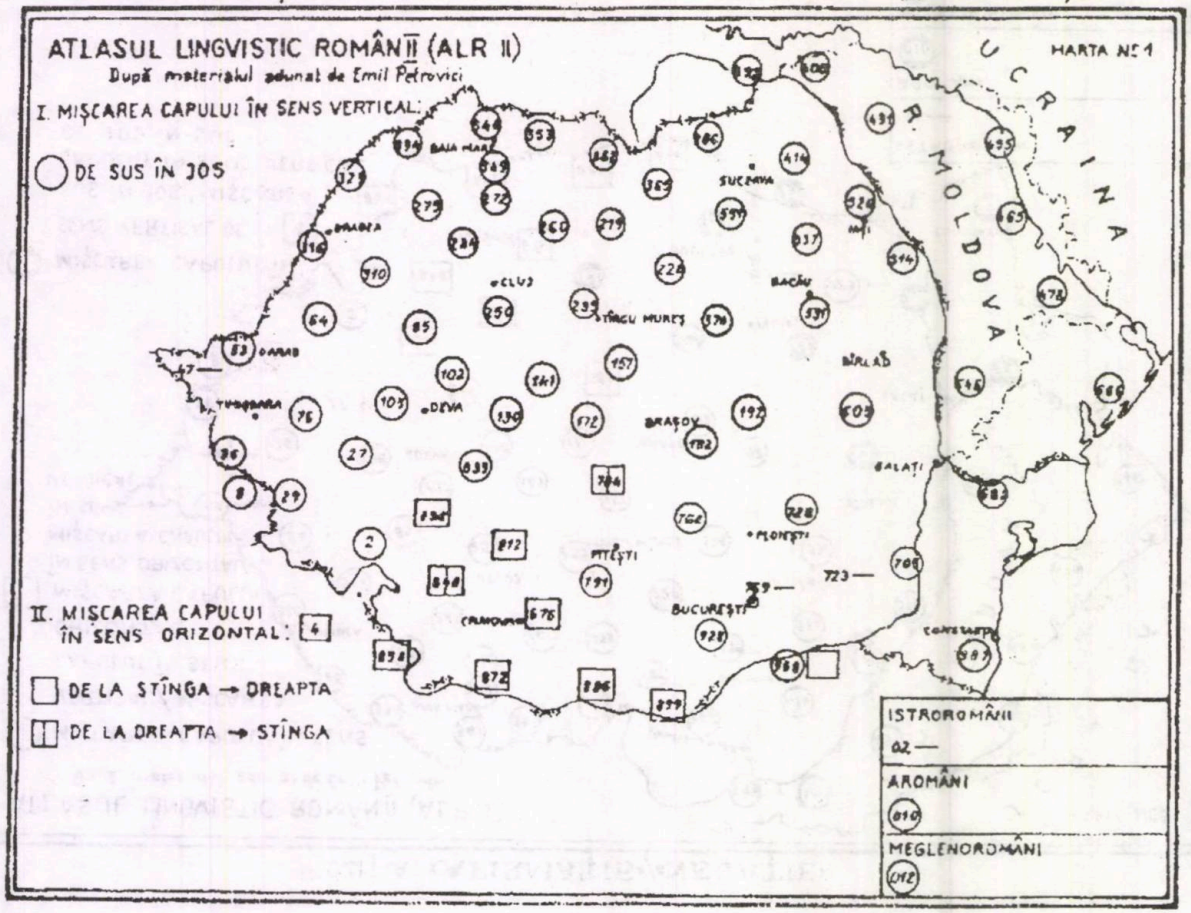

Hărțile sunt alcătuite de I. Mării (: 1994–1995).

BIBLIOGRAFIE

Bouchard, R., *La Conversation. Palimpseste*, în: Jacques Cosnier, Nadine Gelas, Catherine Kerbrat-Orecchioni, *Échanges sur la conversation*, Paris, Éditions du CNRS, 1988.

Costa, Ioana, *Cuvinte indo-europene cu formă unică*, SCL, XLIII, 1995, nr. 1–6, p. 3–19.

Dimitrescu, Florica, *Procedee de afirmaţie în limba română*, SCL, VI, 1955, nr. 3–4, p. 265–286.

DŞL = *Dicţionarul ştiinţelor limbii*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1998.

Ducrot, Oswald, *Le dire et le dit*, Paris, Minuit, 1984.

GA = *Gramatica limbii române*, vol. I, II, ediţia I, Bucureşti, Editura Academiei, 1954; ediţia a II-a, 1963, tiraj nou 1966.

Goffman, E., *Interaction ritual. Essays on face-to-face behavior*, N Y, 1987.

Mării, I., *ALR – Din însemnările unui redactor (V): Documentarea „onomasiologică" şi „semasiologică" a gesturilor în ALR II*, în „Dacoromania", serie nouă, I, 1994–1995, p. 121–131.

Moles, Abraham, *Théorie informationelle de la perception*, în *Le concept d'information dans la science contemporaine*, Paris, 1965.

Sacks, H., Schegloff, E.A., Jefferson, G., *A Simplest Systemics for the Organization of Turn Taking of Conversation*, in Schenkein, J., *Studies in the organization of conversational interaction*, N Y, Academic, 1988.

Slama-Cazacu, Tatiana, *Componente neverbale în secvenţa mesajului (ipoteza sintaxei mixte)*, în *Cercetări asupra comunicării*, Bucureşti, Editura Academiei, 1973, p. 155–163.

Wald, Henri, *Realitate şi limbaj*, Bucureşti, Editura Academiei, 1968 .

SURSE

Ojog-Braşoveanu, Rodica, *Un stilet cu şampanie*, Bucureşti, Editura Scriptum 2000,1999

Preda, Marin, *Moromeţii*, vol. I, II, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1967.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

Iulia Mărgărit

CONTRIBUȚII ETIMOLOGICE PE BAZA TEXTELOR DIALECTALE: *BOALĂ, GUTUIE*

În articolul de față ne propunem să discutăm, sub raport etimologic, doi dintre termenii care apar în materialul dialectal oferit de volumele TDM, I, II, III, și TDD: *boală* (sub anumite accepții) și *gutuie* (în expresia *a înghiți gutuia*).

1. Termen de origine slavă, *boală* < sl. *bolĭ* figurează în dicționarele curente cu următoarele sensuri: **1°** „proces patologic care afectează organismul; maladie"; **2°** „epitet pentru vitele leneșe, nărăvașe"; **3°** „capriciu, pasiune" (v. DM, DEX s.v.).

1.1. În culegerile dialectale menționate, cuvântul se întâlnește cu toate accepțiile enumerate. În mod special însă ne-a atras atenția utilizarea lui ca injurie, cu un spectru larg de posibilități, frecvent la adresa animalelor, de preferință în contexte negative, atunci când stăpânii sunt nemulțumiți de acestea: *Dau drumul la vaci, aveam două vaci, nu vrea să iasă* ***boalele*** *din grajd când a văzut fumu-ăla* [pentru a se salva de incendiu] (Baldovinești, com. Vădeni, Brăila); *Faci bilet la boi, nu-mi trebuie* ***boalele****-astea, nu-mi trebuie, faci bilet la boi, vânz boii* [nărăvași, periculoși] (Nămoloasa, Galați).

1.1.1. În mod firesc, ne-am pus întrebarea cum anume din termenul *boală*, cu sensul de bază „maladie", s-au putut dezvolta accepțiile colaterale prezentate. Am căutat răspunsul în domeniul fertil al imprecațiilor, al formulelor injurioase, unde, în contexte identice, am întâlnit un paronim: *bală*. Sensul fundamental al acestuia, consemnat în dicționare, este „monstre, être monstrueux, impur, impie, immonde ou degoûtant, bête fauve" (v. DA s.v.), iar ca arie de răspândire se indică Muntenia și Transilvania (v. TDRG s.v.). În mitologia populară, complinit prin *spurcat* sau *a dracului*, termenul denumește duhurile necurate, dracii, unele animale, în special lupul, ursul, câinele (v. DA s.v.). Însoțit de epitetele menționate este atestat în basmele culese și publicate de Petre Ispirescu sau de Ion Pop-Reteganul: *Și cât ai zice „mei" făcu mici fărâme pe necuratul zmeu,* ***bala dracului*** (Ispirescu 1969, p. 131); *Vino jos,* ***bală spurcată*** *de zmeu* (v. DA s.v.).

Termenul a generat expresii și formule hortative, uneori cu valoare de imprecații, consemnate în lucrările lexicografice: *a da bala între oi; dar-ar bala!; dă-l în bală!; du-te-n bală!; mânca-te (l, v)-ar balele!* Toate acestea se regăsesc și la perechea paronimică *boală*, în construcții identice: *a da boala între oi; dar-ar*

LR, XLVIII, nr. 5–6, p. 427–432, București, 1999

boala!; dă-l în boală (boalei); du-te în (la) boală!; mânca-te (l, v)-ar boalele! Paralelismul lor se explică fie ca apariţii independente generate de fiecare nume în parte, având un semantism relativ comun, fie în urma concurenţei, prin abandonarea unui termen, în favoarea celuilalt, care-i preia construcţiile. De fapt, cu timpul, *bală* este substituit de perechea sa paronimică (*boală*), cu un statut lexical mult mai consolidat. Nemaifiind înţeles, cuvântul *bală* cunoaşte o restrângere a posibilităţilor de întrebuinţare şi, implicit, a ariei de răspândire. Pentru etapa actuală, el a fost înregistrat, la nivel dialectal, în *Gl. Argeş*, într-o construcţie petrificată: 1° *bala necuratului* „dracul", cu sens secundar 2° „om rău la suflet, periculos, ticălos", şi în *Dicţionarul* Dorinei Bărbuţ cu toate accepţiile într-un singur paragraf: „arătare"; „fiară sălbatică"; „monstru"; „şarpe"; „fiinţă urâtă".

1.1.2. Preluând sensurile lexemului *bală*, termenul *boală* apare în contextele acestuia (fapt consemnat în DA, fără comentarii privind virtuala conexiune a termenilor sau virtualul transfer de sensuri):

– În propoziţii exclamative sau particule interogative, cu sensul „dracul, naiba": *Dar cum, **boala**, eu să-l uit/ Că ş-aseară l-am văzut* (v. DA s.v.).

– În expresii: *a vârî pe cineva în (toate) **boale(le)*** „a speria, a îngrozi, a îmbolnăvi": – *Să nu zici că vine lupul, moş Nichifor, că mă **vâri în toate boalele*** (Creangă 1980, p. 237).

– Ca imprecaţie pentru animale: *Câinele meu se vede că-i corciu de lup. De unde până unde s-a dat **boala** c-o lupoaică* (v. DA s.v.).

– În anumite contexte, pierzându-şi conotaţiile peiorative, sinonim pentru *vită*, de unde şi expresia *a lua şapte piei de pe o **boală*** (Zanne, v. DA s.v.).

1.1.3. În culegerile dialectale consultate, *boală* figurează cu sensurile atestate în dicţionare, în contexte identice:

– În propoziţii exclamative ca sensul „dracul, naiba": *Ce **boala*** [= dracu] *să-mi facă mie o fată?* (Amara, Ialomiţa); *Omizile astea **ale boalei*** [= dracului] (Bolovani, com. Cornăţel, Dâmboviţa).

– În expresii corespunzătoare: ***Dar-ar boala, găsi-le-ar*** *~: Alta* [oaie] *a fătat tot neagră! Of, **găsi-le-ar, dar-ar boala** peste ele* [oaie şi mieluţă] (Mereni, com. Conţeşti, Dâmboviţa). Comportând valori malefice asupra cărora vorbitorii sunt avizaţi, în anumite contexte, aceştia îşi interzic proferarea lor din teama de a nu atrage răul: *Găsesc eu nişte urmişoare-aşa pân sare, vo trei, e, asta-i ursitoarea, nu pot să zic **dar-ar boala**, aia a ursit băiatu* (Vadu Soreşti, Buzău).

– ***Du-te la boala*** [= dracul] exprimă nemulţumire şi dorinţa de a produce rău: ***Du-te la boala*** [= dracul], *tu eşti câine ciobănesc, d-aia faci aşa urât* (Boldu, Buzău).

– Denominativ pentru vite: *E destul de secret şi ursu, destul de priceput în atac, a venit ş-a sărit pă ea... Era o **boală*** [= vacă] bătrână. *Cum a sărit în spinarea ei, **boala** a vrut să se scoale cu el* [= ursul]. *În altă noapte... a fost o junică mai tânără ş-a fost ursu după ea ş-a prins-o, cum a prins-o, a început **boala** să orăcăie* (Lereşti, Argeş).

– Folosirea ironică a expresiei prin atenuarea conotaţiei negative: *Ei, lua-v-ar, **boala**, da unde vă duceţi?* (Stăncuţa, Brăila).

1.1.4. Interrelaţia *bală/boală* a fost înlesnită de cel puţin doi factori: atracţia paronimică şi intersectarea sferelor semantice. *Bală*, termen de origine controversată, după unii autori descinde din pl. *bale* < lat. *bava* (v. DA s.v.). Credem că nu întâmplător B.P. Hasdeu înregistrează (în HEM s.v.) două accepţii (**1°** „bête fauve"; **2°** „écume de bête fauve") între care filiaţia este posibilă atât ca formă (*bale* > *bală*), cât şi ca sens: monştrii, emiţători de *bale*, în momentele de furie, au primit numele de la secreţia nocivă[1].

După alţi autori, *bală* provine dintr-un etimon diferit, tot de origine latină (pop.): *billa* „vită de tras", devenit *beală, bală*, ca *pară* din *pira* (v. SCRIBAN s.v.) sau este considerat contras din *boală* (Ciorănescu, *Diccionario*).

1.1.5. Dacă etimonul este controversat, în privinţa sensului, dicţionarele exprimă un punct de vedere unanim. Denumind iniţial fiinţe fantastice, cu un spaţiu restrâns de apariţie (producţiile folclorice), termenul îşi lărgeşte treptat spectrul semantic ca denominativ pentru animalele sălbatice sau domestice şi ca element lexical de bază în realizarea imprecaţiilor. Curent în forma sa de singular (la plural se creează omonimie supărătoare cu lexemul din care a descins[2]), el a pututu fi sprijinit de un alt termen din aceeaşi sferă a mitologiei populare, având un sens şi o formă apropiată: *ală*[3]. Atestat pentru epoca contemporană în Banat (Gămulescu 1974, s.v.), se consideră a fi pătruns din limba turcă (cf. *ală* „şarpe uriaş,; balaur") prin mijlocirea limbii sârbo-croate. Aşadar, nu putem ignora o eventuală întrepătrundere a lexemelor *ală/bale*, în urma căreia, prin contaminare, să fi rezultat *bală*. Dar, întrucât originea acestui termen nu face obiectul demersului de faţă, ne mărginim la a sugera potenţialele „trasee" etimologice, unele deja semnalate, faţă de care adăugăm luarea în calcul a impactului *ală/bale*.

1.1.6. De fapt, ceea ce ne interesează şi ceea ce urmărim este relaţia ulterioară *bală/boală*, în urma căreia primul termen a fost absorbit semantic de perechea sa[4]. Subminat, pe de o parte, de termenii concurenţi *ală/bale*, între care se crea confuzie (de forme şi sensuri) şi, pe de altă parte, de semantismul său depreciat în timp, *bală* este invocat din ce în ce mai puţin. Potenţialele pericole provocate de acesta au fost umbrite de ravagiile „palpabile" produse de *boală*, selectat, cu predilecţie, în imprecaţii cu putere malefică sau în blesteme. Faptul că formele de acest fel,

[1] În credinţele populare se consideră că balele dracilor spânzuraţi cu gura în jos ar emana duhuri necurate, monştri (v. DA s.v.).

[2] Pentru exemplificare, oferim un pasaj dintr-un basm publicat de P. Ispirescu: *Eu vă dau voie să mă omorâţi dacă puteţi şi sunteţi voi voinici, iar de nu, sunteţi **balele dracului**, nişte buni de gură şi nişte codaci de treabă* (*Basmele românilor*, 1969, p. 133).

[3] Dicţionarele (DA, HEM) indică un spectru mai larg de sensuri care *hic et nunc* nu interesează.

[4] Opinie discordantă faţă de punctul de vedere susţinut de Ciorănescu: *bală* „probablemente contracción de *boală*" v. *supra*.

dezvoltate pe baza nucleului *boală*, au forță și cad implacabil asupra celor vizați (și nu numai), că proferarea lor devine eficientă prin concursul hazardului, sunt tot atâția factori de consolidare a termenului în detrimentul perechii paronimice *bală*. De aceea, ni se pare firesc ca într-un dicționar etimologic, atunci când se prezintă accepțiile specializate ale articolului *boală*, să se facă trimitere la termenul pe care l-a uzurpat. Sensul „dracul, necuratul", expresiile generate de acesta, uneori chiar la plural: (*Lasă-i* ***boalele*** [= dracului] *că-ți iau alți tenișI,* Cochirleni, com. Raşova, Constanța), injuriile la adresa animalelor sau a omului sunt argumente care pledează pentru recunoașterea sursei originare. Pentru edificare, oferim două texte comparabile: o strigătură din Ardeal, datând din secolul trecut, și o culegere dialectală recentă: *Ce cați, bădiță, pe luncă?/ Cat o vacă ș-o junică/Ș-o* ***bală*** [= ticăloasă, afurisită] de *ibovnică* (Jarnik – Bârseanu, p. 245); *Da, uite ce-am pățit cu* ***boalele*** [= ticăloasele, afurisitele] *astea de moașe* (Podu-Lacului, com. Poiana Cristei, Vrancea).

2. Într-un text cules din Bălteni (com. C.A. Rosetti, jud. Buzău) este atestată expresia *a înghiți gutuia*. Am identificat-o într-o singură lucrare lexicografică: *Dicționar* 1997, cu mențiunea „reg." și înțelesul „a o păți, a da de dracul".

Locuțiunea aparent clară se dovedește, în valoare absolută, ininteligibilă, prin caracterul metaforic al elementului nominal de bază. Lăsând deoparte informația oferită de dicționarul citat, încercăm decodarea ei prin contextul[5] în care apare, în fapt, o întâmplare primejdioasă, petrecută cu mulți ani în urmă, nemărturisită îndelung și care, relatată în momentul înregistrării, nu îl mai expune pe informator, un bărbat vârstnic, de altfel: *În urma mea auz „Șteleap! Șteleap!". „Mă, ce-o fi?" Când, ei trei inși cu cinci cai furați din Ciorani a trecut la pădure. Când a ajuns drept noi „Măi muntene," zice „ce-ai văzut să nu vezi", adică să nu spui, da nici n-am spus că ne era frică că* ***înghițeam*** *noaptea* ***gutuia***.

La prima vedere, expresia pare, cum am mai afirmat, dacă nu absurdă, cel puțin criptică. De ce **gutuia**, un fruct care prin dimensiuni și caracteristici (duritatea excesivă a pulpei) exclude operația de înghițire fără masticație prealabilă, este pusă în relație cu un verb incompatibil? Este suficient să ne raportăm la o altă construcție, cu același suport verbal – *a înghiți gălușca*, în cadrul căreia componentele converg semantic, sugerând o acțiune care decurge de la sine, aproape fără voia persoanei în cauză. Prin comparație, *a înghiți gutuia*, structurată din elemente divergente ca sens, exprimă tortura, supliciul pentru a se realiza imposibilul. De ce tocmai *gutuia*, de vreme ce sunt și alte fructe (indigene) care prin proprietățile lor exclud înghițirea (anumite varietăți de mere, pere etc.).

Pentru aflarea răspunsului am putea considera un posibil punct de plecare cuvântul turcesc *gütüne* „derière". Lazăr Șăineanu (1900, p. 397) atestă cuvântul

[5] Profităm de ocazie pentru a sublinia încă o dată avantajul textului dialectal pentru studiul lexicului.

pentru jud. Ilfov în grupul frazeologic *a trage cuiva o ghiudunea* (*ghiutunea*) „a lovi, cu precădere, într-o anumită zonă a corpului".

Între *gutuie* şi *gütüne* s-a stabilit, probabil, mai întâi, o relaţie formală. Dacă avem în vedere că, în graiurile munteneşti, cuvintele care încep sau sfârşesc cu velarele *c*, *g* cunosc variante de tipul *ķ*, *ģ* (*călep/chilip*, „scul"; *căminet/chiminet*, „perete de cărămidă", *dic/dichi*, „dig"; *ilic/ilichi* „pieptar" v. *Gl. Munt.* s.v.), atunci putem presupune că şi *ghiutunea* a cunoscut o fază reconstituită *gutunea*. De aici şi până la apropierea, prin etimologie populară, de o realitate cunoscută (numele fructului pe care-l amintea ca sonoritate) nu a fost decât un pas mic şi expresia a devenit, probabil, *a trage cuiva gutuia*. Fiind derutantă în raport cu sensul originar, din raţiuni de inteligibilitate a fost modificată, prin asociere cu un alt verb, selectat în contexte similare (cf. *a înghiţi găluşca, ~ în sec, a-şi ~ lacrimile* – Duda et alii 1985 s.v.) care să-i confere credibilitate.

3. Cei doi termeni prezentaţi, de origini diferite, din sfere semantice diferite, aparţin, ca problematică, vocabularului dialectal. Îmbogăţirea paletei semantice a lexemului *boală* din limba comună, la nivelul graiurilor, s-a făcut şi prin deposedarea de sens a unui paronim concurat (*bală*). De aceea ni s-a părut un fapt legitim, pentru restabilirea adevărului lingvistic, repunerea în drepturi a unui termen aproape uitat.

Cel de-al doilea cuvânt, mai precis expresia pe care a dezvoltat-o, nu se mai află la frontiera limbă comună–graiuri, ci, dimpotrivă, în intimitatea, de multe ori nu uşor penetrabilă a acestora. Textele dialectale probează încă o dată că variantele teritoriale depozitează în tezaurul lor lexical mărturii din istoria limbii noastre, despre influenţele mai mult sau mai puţin îndepărtate. Reverberaţiile unei astfel de influenţe – cea turcică – circumscrisă ariei de sud a blocului lingvistic dacoromân, transpar şi astăzi de multe ori în forme criptice. Decriptarea lor atestă capacitatea graiurilor de a asimila termeni noi, după ce au devenit comprehensibili pentru locutori.

ABREVIERI

Bărbuţ 1990	= Dorina Bărbuţ, *Dicţionar de grai oltenesc*, Craiova.
Creangă 1980	= Ion Creangă, *Poveşti. Amintiri. Povestiri*, Bucureşti.
Dicţionar 1997	= *Dicţionar de expresii şi locuţiuni româneşti*, Iaşi.
Duda 1985	= Gabriela Duda, Aglaie Gugui, Marie Jeanne Wojcicki, *Dicţionar de expresii şi locuţiuni ale limbii române*, Bucureşti.
Gămulescu 1974	= Dorin Gămulescu, *Elementele de origine sârbo-croată ale vocabularului dacoromân*, Bucureşti, Pancevo.
Gl. Argeş	= D. Udrescu, *Glosar regional, Argeş*, 1967.
Gl. Munt.	= Maria Marin, Iulia Mărgărit, *Glosar dialectal. Muntenia*, Bucureşti, 1999.

Ispirescu 1969	= Petre Ispirescu, *Opere*, Bucureşti.
Jarnik – Bârseanu 1964	= I.U. Jarnik şi A. Bârseanu, *Doine şi strigături din Ardeal.*.
Şăineanu 1900	= Lazăr Şăineanu, *Influenţe orientale asupra limbei şi culturei române*, II, *Vocabularul*, Bucureşti.
TDD	= *Texte dialectale şi glosar, Dobrogea*, publicate de Paul Lăzărescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Nicolae Saramandu, Bucureşti, 1987.
TDM	= *Texte dialectale – Muntenia*, sub conducerea lui Boris Cazacu, vol. I, de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, Bucureşti, 1973; vol. II, de Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, Bucureşti, 1975; vol. III, de Costin Bratu, Galina Ghiculete, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Marilena Tiugan, Magdalena Vulpe, Bucureşti, 1987.
TDRG	= H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, Band I–III, Bucureşti 1903, 1911, 1924.

Institutul de Fonetică şi Dialectologie „Al. Rosetti"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

Ecaterina Mihăilă

STRUCTURI NOMINALE FUNDAMENTALE ÎN POEZIA ROMÂNEASCĂ DIN PERIOADA 1960–1980

1. Lumea imaginată de poezie este mai puțin homeomorfă lumii reale în comparație cu lumile imaginate de alte clase de texte literare sau de alte clase de texte neliterare. Poezia de care ne ocupăm mărește și mai mult această distanță și tinde spre acele zone ale imaginarului în care principiul fundamental de funcționare devine deducția. Formele realizează decupaje în materialul semantic al limbii, iar tensiunea dintre aceste forme și substanța semantică creează poeticitatea.

Formele structurează toate nivelele vorbirii poetice în relații complexe, orientate spre o matrice de adâncime, formă a formelor și origine generatoare a unei lumi posibile. În acest proces formele își creează propria substanță poetică, baza pe care se instituie depărtarea față de lumea reală.

În acest articol ne vom ocupa doar de modul în care poezia din perioada 1960–1980 creează „obiectele" poetice, deci elementele primordiale ale lumilor pe care le imaginează, dar nu și de modul în care ele se relaționează pentru a forma aceste lumi posibile.

Conceptul lingvistic de bază cu care vom opera la acest nivel va fi grupul nominal (GN), în atenție fiind relațiile de determinare din cadrul grupului, prin care se realizează, în primul rând, redistribuirea trăsăturilor semantice. Perspectiva generativă, care a produs acest concept, va fi implicată, chiar dacă nu totdeauna explicitată, în relația dintre structura de adâncime și structura de suprafață la nivel sintagmatic.

Fundamentul teoretic al acestei descrieri îl formează perspectiva structurală asupra substantivului și a determinării în limba română, așa cum apare în cărțile fundamentale ale domeniului: Alexandru Graur (red. resp.), Mioara Avram, Laura Vasiliu, *Gramatica limbii române*, 1963; Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, 1967; Valeria Guțu Romalo, *Morfologie structurală a limbii române*, 1968; Emanuel Vasiliu, Sanda Golopenția Eretescu, *Sintaxa transformațională a limbii române*, 1969; Paula Diaconescu, *Structură și evoluție în morfologia substantivului românesc*, 1970; Melania Florea, *Structura grupului nominal în limba română contemporană*, 1983, unde se operează chiar cu conceptul de grup nominal din perspectiva gramaticii generative.

După cum se știe de multă vreme, un determinant nominal marcat poetic se numește e p i t e t. Cu privire la epitet, lucrări de referință pentru poetica

LR, XLVIII, nr. 5–6, p. 433–440, București, 1999

românească a dat Tudor Vianu în *Studii de poetică şi stilistică*, 1966. Autoare a primei lucrări fundamentale privind morfologia substantivului românesc pe baze structurale, Paula Diaconescu a scris şi un studiu important referitor la epitet în poezia română modernă; epitetul este analizat şi clasificat aici după criterii variate, astfel încât se creează un tablou exhaustiv al posibilităţilor combinatorii dintre substantiv şi epitet cu multiple interferenţe semantice, ca sursă de poeticitate (*v.* Paula Diaconescu, 1972).

Îmbinând perspectiva generativistă cu cea poetică asupra determinării nominale, Ion Coteanu oferă, în *Stilistica funcţională a limbii române*, II, 1985, un tablou al structurilor nominale de bază în poezia românească. Ele se regăsesc şi în poezia din perioada 1960–1980. Trebuie să mai precizăm că structurile nominale poetice, în afara epitetului, produc şi alţi tropi, aşa cum se va vedea pe parcurs.

2. Să prezentăm deci structurile nominale fundamentale pentru poezia românească din perioada 1960–1980, urmând modelul lui Ion Coteanu din studiul său *Grupul nominal (GN) în poezie*, 1982 (I, II, III), şi din *Stilistica funcţională a limbii române*, II, 1985: 60–95. Fiecare tip va fi prezentat cu doar câteva exemple*. Ne va interesa structura sintactică şi clasele de cuvinte implicate, nu şi aspectele semantice, de care ne-am ocupat cu altă ocazie (*v.* Ecaterina Mihăilă, 1986).

2.1. SUBST. + ADJ.: „negrul concav", N. Stănescu, *Elegia oului, a noua*, 1966; „vreme fluidă", C. Baltag, *Iarbă de uitare* 1970/1981; „şanse abside", D. Turcea, *Dezastre*, 1970; „plictis ivoriu", M. Ivănescu, *Plictiseală*, 1973; „gol himeric", R. Stanca, *Umbra furată*, 1980.

Substantivul poate fi urmat de mai multe adjective: „ecouri albe şi mov", A. Dumbrăveanu, *Prefigurarea primăverii*, 1961; „vidul negru şi inefabil", A. Păunescu, *Spre plus infinit*, 1966/1978; „un trup înalt, albastru, sublunar", R. Stanca, *Baladă studenţească*, 1980.

ADJ. + SUBST.: „pura suspendare", N. Stănescu, *Andru Plângând*, 1967a; „alb dezastru", I. Romanescu, *Trecea ondulatoriu paradisul*, 1968; „strălimpedele cânt", R. Cârneci, *Cuvântului un frâu de-oţel cu aur*, 1971/1975.

Simetric cu situaţia de mai sus, substantivul poate fi precedat de mai multe adjective: „un trist şi departe târziu", A. Păunescu, *Repetabila povară*, 1974/1978; „Ninsă, veselă copilărie", Constanţa Buzea, *Spre cerul deschis*, 1977.

Acest tip de GN, cel mai des întâlnit în poezia clasică, apare relativ rar în poezia anilor '60–'80. Raportul dintre primul şi al doilea tip este net în favoarea primului.

ADJ. + SUBST. + ADJ.: „suavă durere albastră", N. Stănescu, *Enghidu*, 1965; „triste înfăţişări instabile", N. Stănescu, *A mirosi o floare*, 1967 b; „divinul punct albastru", N. Stănescu, *Contemplarea lumii din afara ei*, 1978; „tenace rai

* Cuvintele sau sintagmele ce însoţesc în continuare numele autorilor reprezintă titlurile poeziilor citate, fiind urmate de anul apariţiei volumului în care se găseşte poezia respectivă.

rotund", Şt. A. Doinaş, *Vine iarna*, 1974/1979; „mitic rost ocult", R. Vulpescu, *Elegie pentru potcoave*, 1979.

Prin poziţia simetrică a celor două adjective faţă de substantiv, centrul grupului, acest tip de grup nominal exprimă un deosebit echilibru.

În oricare dintre situaţiile prezentate, adjectivul poate fi, la bază, un participiu. Aceasta, teoretic; în practică însă, grupurile nominale cu participiu nu sunt deosebit de frecvente în poezia dintre '60 şi '80. Adjectivele participiale banale sunt evitate, fiind folosite numai cele care prezintă un oarecare grad de dificultate în stabilirea relaţiilor semantice, doar presupuse, foarte rar numite: „timp suspendat", N. Stănescu, *Mister de băieţi*, 1960; „înlăuntru desăvârşit" (cu sensul „săvârşit", „terminat"), N. Stănescu, *Elegia întâia*, 1966; „lumină plânsă", I. Romanescu, *Sonet burghez*, 1966; „amiază neîngăduită" D. Verona, *Întâia noapte*, 1972; „tăcerea răspunsă", Florenţa Albu, *Peisaj*, 1973; „dans durut", R. Cârneci, *Poem cu vulturi*, 1971/1975; „trupul gândit", N. Stănescu, *Cântec*, 1978; „timpul mugit", R. Cârneci, *Atunci*, 1978; „dorul durut", R. Cârneci, *Fântână cu veghe*, 1978; „apa nehrănită", M. Ciobanu, *Arată-mi-te*, 1979; „văzduh clătinat", Şt. A. Doinaş, *Uzurpatoarea*, 1963/1979.

Uneori caracterul verbal al participiului atrage în cadrul grupului un adverb: „c u m u l t petrecute morţi m a i d i n a i n t e", N. Stănescu, *Ciudata lipsă de părinţi*, 1967; „somnorosul gâde/al timpului a t â t d e r a r sedus", M. Dinescu, *Trezind cu pleoapa*, 1973; „necuprinsele m e r e u depărtări", R. Cârneci, *Asemeni magului*, 1978; „inel închis v i c l e a n", M. Ciobanu, *Şarpele de aramă*, 1979.

Şi mai rare sunt în poezia dintre '60 şi '80 gerunziile adjectivale: „rapidă parte neexistândă", N. Stănescu, *Finiah*, 1978.

2.2. SUBST. + SUBST. (gen.): „maree-a luminilor", N. Stănescu, *O călărire în zori*, 1960; „fixitatea nefiinţelor", N. Stănescu, *Confundare*, 1967; „lumina unui strigăt", V. Mazilescu, *Bătrâni cu permis de trecere*, 1968; „golul cuvântului", C. Baltag, *Temeiul setei*, 1969; „verde/al sărutării", Şt. A. Doinaş, *Anotimpul discret*, 1975/1979; „soră a suspinelor", C. Ivănescu, *Jeu d'Amour*, 1977.

Oricare dintre cele două elemente ale grupului pot primi, la rândul lor, determinări în diferite poziţii.

SUBST. + SUBST. (gen.) + **ADJ.**: „rotundul/albastrului egeic" Şt. A. Doinaş, *Vânzarea lui Platon ca sclav în Egina*, 1968/1979; „ţara unei tăceri nencepute", C. Ivănescu, *Agamemnon*, 1977; „Misterul universului opac", R. Stanca, *Testimoniu*, 1980.

SUBST. + SUBST. (gen.) + (**SUBST.** (gen.) + **ADJ.**): „plăcerile logicii spaţiului nud", D. Turcea, *Dezastre*, 1970.

SUBST. + SUBST. (gen.) + (**ADJ. + SUBST.** (gen.)): „înfăptuitori/ ai morţii propriei geneze", N. Stănescu, *A mirosi o floare*, 1967.

SUBST. + (ADJ. + SUBST. (gen.)): „aşteptarea albastrelor dovezi", M. Ciobanu, *Mască*, 1979.

(**SUBST. + ADJ.**) + **SUBST.** (gen.): „peisajele curgătoare ale somnului", N. Stănescu, *A treia elegie*, 1966; „remuşcările albe ale poemelor", M. Ivănescu, *Să ne mărturisim*, 1968; „miezul alb al muzicii", D. Flămând, *Organist* (III), 1971.

(**ADJ. + SUBST.**) + **SUBST.** (gen.): „un posibil gălbenuş al existenţelor", N. Stănescu, *A şaptea elegie*, 1966; „sacra matrice a mirosurilor", N. Stănescu, *A mirosi o floare*, 1967; „o mişcătoare trecere a luminii", M. Ivănescu, *După-amiază cu soare*, 1976; „oculta prezenţă a morţii", C. Ivănescu, *Rimaya IV*, 1977.

(**SUBST. + ADJ.**) + (**SUBST.** (gen.) + **ADJ./SUBST.**): „bubuiturile neregulate/ale timpului interior", N. Stănescu, *Tragedii în timp de pace*, 1969; „necredinţa moale a rodiilor grele", A. Dumbrăveanu, *Liniştea plantelor*, 1971; „praful astenic al stelei în univers", Constanţa Buzea, *Şi după tine rămâne o cale de mers*, 1973.

(**ADJ. + SUBST.**) + (**SUBST.** (gen.) + prep. + **SUBST.**): „alba năruire a miezului de zi", M. Ciobanu, *Celălalt*, 1979.

GN cu genitivul este foarte răspândit în poezia postmodernă. Valorile semantice multiple ale genitivului permit variate redistribuiri ale trăsăturilor semantice, aşa cum se va vedea mai departe.

2.3. SUBST. + prep. + **SUBST.**: „oră de vid", N. Stănescu, *Peisaj final*, 1967; „salt pe secundă", N. Stănescu, *Blândele şi ferocele activităţi ale însufleţitelor şi neînsufleţitelor*, 1978; „muncă pentru oval", N. Stănescu, *Cântec*, 1978; „odihnă în ţipăt", C. Baltag, *Odihnă în ţipăt*, 1969; „alb în neîntors", H. Bădescu, *Zăpezile*, 1971; „cădere fără culoare", Constanţa Buzea, *Septembrie*, 1976.

Şi acest tip de GN are nenumărate variante, în funcţie de determinările celor două elemente de bază. Dintre acestea vom ilustra doar câteva.

SUBST. + ADJ. + prep. + **SUBST.**: „miezul fraged de miros", R. Cârneci, *Contradans lent*, 1963/1975; „pustiul sec de flaut", Grete Tartler, *Şi marea*, 1970; „Dimineaţa albă de porunci", D. Flămând, *Sub curgere*, 1971.

ADJ. + SUBST. + prep. + **SUBST.**: „invizibilul răsărit din lucruri", N. Stănescu, *Rugăciunea*, 1972.

ADJ. + SUBST. + ADJ. (prep.) + **SUBST.**: „trecătoarea geometrie fragilă de soare", D. Turcea, *Dezastru*, 1970.

SUBST. + ADJ. + prep. + **SUBST.** (prep.) + **SUBST./ADJ.** „respirarea idolatră cu lamură de şiş", N. Stănescu, *Baladă*, 1972; „helixiruri instabile în rozele spirale", D. Turcea, *Secundele*, 1970; „infuzia densă de verde-amărui", Şt. A. Doinaş, *Poiana cu sulițe*, 1973/1979;

SUBST. + prep. + **SUBST. + ADJ.**: „ev în oranj feudal", D. Turcea, *Splendorile cameleonului*, 1970; „ramuri din laurul divin", C. Ivănescu, *Mariolatrie*, 1977, „lume de sticlă/ cu apele dense", M. Ivănescu, *Parcă nu e totuna*, 1976.

SUBST. + prep. + **ADJ. + SUBST. + ADJ.**: „o pleoapă de suave omături albastre", D. Verona, *A cincea noapte*, 1972.

Uneori determinanții unuia dintre cele două elemente ale grupului sunt conectați prin conjuncție: „aroma de frig și nelucrare", Șt. A. Doinaș, *Uzurpatoarea*, 1973; „sfială de silex și agrafe întoarse în bronz", D. Turcea, *Hypnoza*, 1970; „clopot alb de realitate și spaimă tăcută", M. Ivănescu, *Frica de zăpadă*, 1972; „o mașină/de verde-gri, de aer și tăcere-apoasă", Șt. A. Doinaș, *Anotimpul discret*, 1975/1979; „un fapt divers de-azur și disperare", R. Vulpescu, *Războiul poetului – comentarii*, 1979.

GN cu prepoziție admite, după cum se observă, foarte multe dezvoltări prin determinările pe care le pot căpăta cele două elemente de bază. Acest tip de GN este, de asemenea, foarte des folosit în perioada '60 – '80, atât datorită caracterului abstract al conectorilor, care induc valori semantice dintre cele mai neașteptate, cât și datorită dezvoltărilor grupului prin noi determinări, ceea ce duce la o reconsiderare în mai multe etape a înțelesului global al grupului.

2.4. Oriunde în variantele celor trei tipuri fundamentale de GN apare un determinant adjectival; acesta poate fi, teoretic, un posesiv.

SUBST. + pos. + **ADJ.**: „sinele tău galeș", Constanța Buzea, *Ea*, 1970.

SUBST. + pos. + prep. + **SUBST.**: „durerea ta de spațiu", A. Dumbrăveanu, *Culoarea duratei*, 1969.

ADJ. + pos. + **ADJ.** + **SUBST.**: „ritmata ei verde minune", M. Ciobanu, *Semn*, 1979.

SUBST. + **ADJ.** + **SUBST.** + pos.: „linii spectrale ale vieții mele", N. Stănescu, *Axios, Axios!*, 1968.

ADJ. + pos. + **ADJ.** + **SUBST.**: „vastul meu verde nenoroc", R. Stanca, *Pasărea albastră*, 1979/1980.

Spre deosebire de perioadele anterioare, forma conjunctă a dativului apare extrem de rar în poezia actuală: „fustele-i auguste", C. Baltag, *De-a râsul*, 1973/1981; „catedrala-i creață", E. Brumaru, *Elegie*, 1980.

De asemenea, foarte rar apare GN cu dativul substantival. Iată, de exemplu, două false dative (genitive cu elipsa articolului): „tandri părinți mohorârii", Șt. A. Doinaș, *Inițiere*, 1971/1979; „Valurile orbitoare/nefăcutului născut", I. Alexandru, *Veghe*, 1973, și un dativ cerut de participiu: „mările/răpite unui țărm vinovat!" Șt. A. Doinaș, *Poemul nupțial*, 1973/1979, cu sensul „mările sunt răpite de la țărmul vinovat".

3. Referindu-ne la coeziunea GN, el este în poezia de care ne ocupăm deosebit de sudat. Prin diferite procedee, GN capătă în context un adevărat relief sintactic și semantic, autonomizându-se față de vecinătăți. Uneori termenii grupului sunt atât de sudați, încât poetul îi unește prin cratimă: „dulce-amară ninsoare", N. Stănescu, *Spirală albastră, sfâșietoare*, 1965; „somnul dulce-înzadarului", C. Baltag, *Călătorie într-o frunză*, 1966/1981; „abstracte dumnezeu-culoare", Constanța Buzea, *Norii*, 1968; „licoare pur-albastră în auriu delir", R. Cârneci, *O, am gustat neantul și taina lui oprită*, 1970/1975; „tristețe-albastră – abia

vibrând", R. Cârneci, *Peisaj mioritic*, 1971/1975; „sub-gol-înaltul", Constanța Buzea, *Tărâm devastat*, 1975; „zare lung-imaginară", R. Cârneci, *Ana lui Manole*, 1978.

Cu toate acestea, hiperbatul este destul de frecvent, fie pentru a accentua în mod deosebit unul dintre termenii grupului, fie din necesități prozodice. El apare prin inversarea ordinii elementelor GN: „– o lumină,/ de lângă genunchiul ei, verticală", N. Stănescu, *Elegia a opta hiperboreană*, 1966; „acordul pustiit/al orgii în neștire", M. Cantuniari, *Orga de vânt*, 1977 (acordul orgii pustiit în neștire), „asemeni pendulării/de înscrise-n vârstă trupuri", N. Stănescu, *Contemplare*, 1969 (asemenea pendulării de trupuri înscrise în vârstă); „fără geometrii/obsesii de distanță în timp", D. Turcea, *Șansa inefabilă a renașterii florentine*, 1970 (obsesii de distanță în timp, fără geometrii); „astrală pâclă mai perfectei/fără formă muzici/a morții", C. Ivănescu, *Memorial*, 1966/1979 (pâclă astrală a muzicii morții, fără formă, mai perfectă); „albe turme/de fluturi fără saț – ai nimicirii", M. Ciobanu, *Însuși vântul*, 1979 (albe turme de fluturi ai nimicirii fără saț).

Astfel de inversiuni măresc ambiguitatea sintagmei și a întregului text. De altfel, exemplele aparțin unor poeți ermetici la care, printre alte procedee de întârziere a sesizării sensului, nu este neglijat nici hiperbatul.

IZVOARE

Florența ALBU, 1973	*Petrecere cu iarbă*, București, Editura Cartea Românească.
Ioan ALEXANDRU, 1973	*Imnele bucuriei*, București, Editura Cartea Românească.
Cezar BALTAG, 1969	*Odihnă în țipăt*, București, Editura Tineretului.
Cezar BALTAG, 1981	*Poeme*. Ediție selectivă, București, Editura Eminescu.
Horia BĂDESCU, 1971	*Marile Eleusii*, Cluj, Editura Dacia.
Emil BRUMARU, 1980	*Dulapul îndrăgostit*, București, Editura Cartea Românească.
Constanța BUZEA, 1968	*Norii*, București, Editura pentru Literatură.
Constanța BUZEA, 1970	*Coline*, București, Editura Cartea Românească.
Constanța BUZEA, 1973	*Răsad de spini*, București, Editura Cartea Românească.
Constanța BUZEA, 1975	*Ape cu plute. Poezii de dragoste*, București, Editura Cartea Românească.
Constanța BUZEA, 1976	*Limanul orei*, București, Editura Eminescu.
Constanța BUZEA, 1977	*Poeme (Cele mai frumoase poezii)*, București, Editura Albatros.
Mihai CANTUNIARI, 1977	*Poezii*, București, Editura Cartea Românească.
Radu CÂRNECI, 1971	*Cântând dintr-un arbore*, Iași, Editura Junimea.
Radu CÂRNECI, 1975	*Heraldica iubirii 1963–1973*, București, Editura Eminescu.
Radu CÂRNECI, 1978	*Temerile lui Orfeu*, București, Editura Cartea Românească.
Mircea CIOBANU, 1979	*Patimile*, București, Editura Cartea Românească.
Mircea DINESCU, 1973	*Elegii de când eram mai tânăr*, București, Editura Cartea Românească.
Ștefan Augustin DOINAȘ, 1973	*Poezii (Cele mai frumoase poezii)*, București, Editura Albatros.
Ștefan Augustin DOINAȘ, 1978	*Alfabet poetic*, București, Editura Minerva.

Ştefan Augustin DOINAŞ, 1979	*Hesperia. Versuri*, Bucureşti, Editura Eminescu.
Anghel DUMBRĂVEANU, 1961	*Fluviile visează oceanul*, Bucureşti, Editura pentru Literatură.
Anghel DUMBRĂVEANU, 1969	*Delte*, Bucureşti, Editura pentru Literatură.
Anghel DUMBRĂVEANU, 1971	*Faţa străină a nopţii*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.
Dinu FLĂMÂND, 1971	*Apeiron*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.
Cezar IVĂNESCU, 1977	*Rod IV*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.
Cezar IVĂNESCU, 1979	*Muzeon*, Bucureşti, Editura Eminescu.
Mircea IVĂNESCU, 1968	*Versuri*, Bucureşti, Editura pentru Literatură.
Mircea IVĂNESCU, 1972	*Alte versuri*, Bucureşti, Editura Eminescu.
Mircea IVĂNESCU, 1973	*Alte poeme*, Bucureşti, Editura Albatros.
Mircea IVĂNESCU, 1976	*Alte poesii*, Cluj-Napoca, Editura Dacia.
Virgil MAZILESCU, 1968	*Versuri*, Editura pentru Literatură.
Adrian PĂUNESCU, 1978	*Poezii de până azi*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.
Ioanid ROMANESCU, 1966	*Singurătatea în doi*, Bucureşti, Editura pentru Literatură.
Ioanid ROMANESCU, 1968	*Presiunea luminii*, Bucureşti, Editura Tineretului.
Radu STANCA, 1980	*Versuri*, Cluj-Napoca, Editura Dacia.
Nichita STĂNESCU, 1960	*Sensul iubirii*, Bucureşti, Editura pentru Literatură şi Artă.
Nichita STĂNESCU, 1965	*Dreptul la timp*, Bucureşti, Editura Tineretului.
Nichita STĂNESCU, 1966	*11 elegii*, Bucureşti, Editura Tineretului.
Nichita STĂNESCU, 1967a	*Obiecte cosmice. Alfa*, Bucureşti, Editura Tineretului.
Nichita STĂNESCU, 1967b	*Oul şi sfera*, Bucureşti, Editura pentru Literatură.
Nichita STĂNESCU, 1968	*Laus Ptolomaei*, Bucureşti, Editura Tineretului.
Nichita STĂNESCU, 1969	*Necuvintele*, Bucureşti, Editura Tineretului.
Nichita STĂNESCU, 1972	*Măreţia frigului*, Iaşi, Editura Junimea.
Nichita STĂNESCU, 1978	*Epica magna*, Iaşi, Editura Junimea.
Grete TARTLER, 1970	*Apa vie*, Bucureşti, Editura Eminescu.
Daniel TURCEA, 1970	*Entropia. Poeme*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.
Dan VERONA, 1972	*Nopţile migratoare*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.
Romulus VULPESCU, 1979	*Arte şi meserie. Versuri vechi şi noi*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.

BIBLIOGRAFIE

COTEANU, Ion, 1982, *Grupul nominal în poezie*, I, II, III, în SCL, XXXIII, nr. **1**, p. 3–18; nr. **2**, p. 115–132; nr. **3**, p. 203–210.

COTEANU, Ion, 1985, *Stilistica funcţională a limbii române*, II, Bucureşti, Editura Academiei.

DIACONESCU, Paula, 1970, *Structură şi evoluţie în morfologia substantivului românesc*, Bucureşti, Editura Academiei.

DIACONESCU, Paula, 1972, *Epitetul în poezia română modernă*, în SCL, XXIII, nr. **2**, p. 135–146; nr. **3**, p. 247–270.

FLOREA, Melania, 1983, *Structura grupului nominal în limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

GRAUR, Alexandru (red. resp.), AVRAM, Mioara, VASILIU, Laura, 1963, *Gramatica limbii române*, I–II, ed. a II-a, Bucureşti, Editura Academiei.

GUȚU ROMALO, Valeria, 1968, *Morfologia structurală a limbii române contemporane*, București, Editura Academiei.

IORDAN, Iorgu, GUȚU ROMALO, Valeria, NICULESCU, Alexandru, 1967, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, București, Editura Științifică.

MIHĂILĂ, Ecaterina, 1986, *Distanța semantică și prelucrarea autonomă a vocabularului*, în SCL, XXXVII, nr. 2; p. 103–108.

VASILIU, Emanuel, GOLOPENȚIA ERETESCU, Sanda, 1969, *Sintaxa transformațională a limbii române*, București, Editura Academiei.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
București, Calea 13 Septembrie nr. 13

ASPAZIA REGUŞ, CORNELIU REGUŞ, **Numele de femei în vechi acte istorice (sec. XIV–XVI)**, Bucureşti, Editura Mustang, 1999, 226 p.

Publicarea unei cărţi de antroponimie istorică, fundamentată pe un bogat material ilustrativ, excerptat, în general, din surse inedite, reprezintă un fenomen demn de a fi salutat în contextul lingvisticii româneşti. Cercetarea numelor proprii, fie ele antroponime sau toponime, din cele mai vechi acte de cancelarie slavo-române oferă un inventar variat de fapte de limbă, care se constituie în izvoare preţioase pentru datarea şi localizarea etimoanelor – cuvinte comune. Astfel, din cele „628 de cuvinte româneşti din documentele medievale până în anul 1520, cuprinse în DLRV, un număr de 160 au fost reconstituite din nume de persoane, majoritatea supranume", la care „se adaugă alte 322 de cuvinte comune noi, deduse din supranume atestate în actele slavone originale, scrise până în anul 1601", afirmă autorii cărţii de faţă, la p. 14. Acesta este numai un aspect al importanţei studierii numelor proprii pentru istoria limbii române, la care se pot adăuga aspecte care interesează alte compartimente ale limbii, precum: fonetica, dialectologia, morfosintaxa.

În realizarea cărţii pe care o recenzăm, autorii au fructificat cu succes experienţa câştigată în calitate de redactori-colaboratori la *Dicţionarul elementelor româneşti din documentele slavo-române* (1981).

Un alt dicţionar care a stat la baza elaborării lucrării este *Dicţionar onomastic românesc* (DOR), 1963. Spre deosebire de dicţionarul lui N. A Constantinescu (DOR), în secţiunea *Dicţionarul antroponimelor feminine*, din cartea de faţă derivatele şi variantele fonetice ale antroponimelor inventariate nu se subordonează numelui de bază, ci se constituie ca articole-titlu.

Volumul se structurează în două părţi: o parte teoretică şi un inventar de nume: *Dicţionarul antroponimelor feminine* (p. 124–202). După un *Cuvânt înainte* (p. 5–10), chestiunile teoretice sunt abordate sub următoarele titluri: *Formule de denominaţie personală* (p. 10–23), *Prenume duble* (p. 23–24), *Schimbări de nume* (p. 25–28), *Continuitatea prenumelui în familie* (p. 28–37), *Particularităţi fonetice şi morfologice ale numelor feminine* (p. 37–39), *Antroponime feminine nearticulate* (p. 39–56), *Genitiv-dativul feminin* (p. 55–65), *Prenumele feminine din punctul de vedere al originii* (p. 65–90) (cu următoarele clase: *Prenume ecleziastice, Prenume slave laice, Prenume româneşti laice*), *Formarea prenumelor feminine* (p. 90–113), *Formarea supranumelor feminine* (p. 113–123). După *Dicţionarul antroponimelor feminine* urmează *Concluzii* (p. 202–207), *Note* (cuprinzând 104 trimiteri) şi *Abrevieri*.

Partea teoretică a cărţii reprezintă o sinteză a unor contribuţii anterioare ale celor doi cercetători, publicate în paginile revistelor „Limba română", „Studii şi cercetări lingvistice", „Studii şi cercetări de onomastică", la care se fac trimiteri în *Note*.

Sub titlul *Formule de denominaţie personală* se identifică în antroponimia secolelor XV–XVI o structură binară „alcătuită dintr-un nume individual", „atribuit la naştere, obligatoriu, neereditar cu funcţie denominativă unică", „echivalent cu prenumele sau cu numele de botez", şi un „nume complementar exprimat prin supranume" (p. 10–11). De asemenea sunt mult mai multe cazurile în care „persoanele denominate sunt menţionate cu un nume simplu" (p. 16), dar aceasta nu implică, după opinia autorilor, faptul că persoana desemnată ar fi avut un singur nume.

Analizând natura numelui complementar exprimat prin supranume, autorii afirmă că acesta poate fi: un apelativ: *Jumătate, Porca, Tătarul*, un supranume de grup: *Cândescul,*

Craiovescul, Florescul, un patronim sufixat: *Bârlici, Barbulov* sau nesufixat: *Petru* (p. 11).

În legătură cu aşa-zisele „supranume de grup", considerăm că nume precum *Cândescul, Florescul* sunt derivate patronimice de la un *Cândea* sau *Florescu,* fără un intermediar nume comun: *cândeşti, floreşti,* formulă valabilă în cazul lui *Craiovescul: Craiova* > *craioveşti* > *Craiovescul.*

O particularitate a denominaţiei personale din cele două ţări române – Moldova şi Ţara Românească – o reprezintă, în evul mediu, sistemul de denominaţie descriptiv constituit din unul sau ambele elemente ale numelui personal şi numele indivizilor de care denominatul depindea din punctul de vedere al înrudirii, de tipul: *Maicolea fiica lui Stoian, Stoiasă soţia lui Stoe, Ghidioana copila lui Dragoş* etc., formule analitice perpetuate şi astăzi în sistemul popular de denominaţie (p. 16–17).

Ocupându-se de numele individuale feminine, autorii au ajuns la concluzia că, în majoritatea cazurilor, acestea sunt reprezentate printr-un singur element, însă, sporadic, apar şi prenume duble precum: *Mărina Lolca, Măria Bilca, Tudora Mierioara, Ana Eftimia.* Dintre acestea s-ar putea însă omite *Mierioara,* care, după cum se recunoaşte în carte, are la bază un apelativ *mierior,* diminutiv de la *mieriu* „blond; albastru" (DLR) şi, prin urmare, poate fi interpretat ca supranume individual.

Achiziţii notabile pentru istoria numelor de persoane sunt paginile rezervate continuităţii şi schimbării antroponimelor, în cazul de faţă a celor feminine, atunci când un mirean hotăra să îmbrace haina monahală.

Referitor la genealogia familiilor domnitoare în cele două ţări române se face observaţia că „Păstrarea în familie a aceloraşi nume de botez pe parcursul mai multor generaţii explică coloratura lor predominant slavă la voievozii munteni faţă de cea predominant calendaristică la voievozii moldoveni". Întrucât numele de botez de origine slavă nu se opun numelor calendaristice, ideea s-ar putea reformula astfel: nume de coloratură predominant laică, în Ţara Românească faţă de cea predominant calendaristică, în Moldova.

Observaţiile privind particularităţile morfologice ale prenumelor feminine cu formă nearticulată din documentele secolelor XIV–XVI completează în mod fericit cercetările anterioare despre acest aspect, cercetări realizate pe baza datelor oferite de atlasele lingvistice şi de toponimie, aparţinând lingviştilor Al. Ionaşcu şi Gh. Bolocan.

În capitolul referitor la *Prenumele feminine din punctul de vedere al originii,* în urma analizei corpusului onomastic oferit de documentele slavo-române între anii 1374 şi 1600, autorii au ajuns la concluzia că inventarul prenumelor feminine „era constituit din elemente aparţinând onomasticonului ecleziastic de factură greco-slavă, fondului tradiţional slav şi fondului tradiţional românesc" (p. 67).

Într-o serie de *Note* referitoare la acest capitol autorii oferă alte soluţii etimologice unor prenume feminine, comparativ cu *Dicţionarul onomastic românesc* (DOR) pe care le vom menţiona mai jos:

Referitor la prenumele *Caplea,* autorii cărţii de faţă optează pentru o bază antroponimică de factură calendaristică, anume *Capitolina,* în timp ce DOR (p. 229) îl include în şirul antroponimelor derivate de la substantivul comun *cap* (nota 55).

De asemenea, prenume ca *Draga, Donca,* sunt interpretate ca hipocoristice detaşate din nume compuse ca *Dragomir, Dragodan* (nota 67), respectiv din *Andona,* variantă fonetică a numelui ucrainean *Iavdona* (nota 86), nu din cuvântul comun de origine slavă *drag* sau din ecleziasticul *Andonie,* cum sunt considerate în DOR (p. 14).

Prenumele moldovenesc *Luşcă* este considerat un hipocoristic de la *Oluşca,* nu un nume laic format de la nume de plantă *luşcă,* cum apare în DOR (p. 313).

Rusa, prenume atestat numai în Ţara Românească, este raportat în cartea de faţă la bulgarul *Rus, Rusa* < *rus* „blond", în timp ce DOR (p. 365) trimite la numele etnic omonim (nota 77).

A doua parte a lucrării, *Dicţionarul antroponimelor feminine,* însumează 750 de articole-titlu, dintre care 84 sunt articole-trimiteri, reprezentând variante fonetice (*Agahia* vezi *Agafia, Anasia* vezi *Anisia*), cărora li se

menţionează numai funcţia onomastică: prenume (p) ori supranume (s).

Structura fiecărui articol de dicţionar cuprinde: funcţia antroponimică, indicaţii statistice (numărul de persoane desemnat printr-un nume, separat pentru Moldova şi Ţara Românească), cele mai vechi atestări istorice, citarea ediţiilor de documente în care se găsesc antroponimele, clasa onomastică: ecleziastic (ecl.), laic românesc (laic rom.), laic slav (laic sl.), succinte indicaţii etimologice, în cazul antroponimelor cu bază comună. Spre exemplificare vom reproduce un articol de dicţionar:

Brânduşe, Brânduşa p M – 2; ŢR – 1; M, <1494>, DRH.A.III, p. 267; 1555 apr. 30, DIR.A.II, p. 83; ŢR, **<1557>** iul. 7, DRH.B.V, p. 102. Laic rom. < *brânduşă*.

Revenind la ideea importanţei pe care o are studierea numelor proprii, în cazul de faţă a antroponimelor feminine provenite din apelative, pentru dicţionarele explicative istorice, vom menţiona numai câteva nume neatestate sau cu atestări anterioare faţă de *Dicţionarul elementelor româneşti din documentele slavo-române*, carte de referinţă în domeniu.

Astfel, deşi apelativul *alb* este atestat ca antroponim masculin în DERS, anterior, anume la **1389**, *Albul*, ca nume feminin, apare, în volumul mai sus citat, abia la **1532**, faţă de **1487**, din lucrarea *Nume de femei ...*

Baba, ca antroponim feminin: fiica lui *Barbul* (cf. DIR.B.IV, p. 309), atestată la **1578**, nu apare în DERS.

Brânduşa este atestat în carte şi în Ţara Românească, în forma articulată, la **<1557>** faţă de forma *Brînduşe*, în Moldova (cf. DERS).

Creaţa, datat **1586** M şi **<1578–1579>** ŢR, îmbogăţeşte lista atestărilor din DERS.

Lupa, datat **1570** M, faţă de **1599** ŢR în DERS.

Muşata, atestat **1393** M, după o copie slavă (cf. DRH.B.I. p. 5), faţă de **1568** ŢR în DERS.

Negrita, la **1446** M şi **1519** ŢR faţă de forma *Negrită*, a. **1521** M (cf. DERS).

Păuna, ca antroponim feminin atestat la **1590** ŢR, completează atestările pentru forma masculină din DERS.

La inventarul numelor de femei înregistrate în DERS, volumul *Nume de femei...* adaugă prenume ca: *Cucoana*, atestat 1573, *Fiica*, 1546, *Joia*, 1545, *Mănunta*, 1573, *Mitutca*, 1600, *Mitutiţa*, 1590, *Surata*, 1546, *Urâta*, 1490, ca un merit al lucrării faţă de celălalt dicţionar (DOR).

Dacă în DERS antroponimul *Mălina* este considerat ca având la bază substantivul comun *mălină*, autorii cărţii de faţă îl consideră un derivat antroponimic din *Malea* cf. *Mălinca*, soluţie plauzibilă, după părerea noastră.

La sfârşitul prezentării acestei lucrări ne facem datoria să propunem câteva completări şi corecturi:

Ar fi fost interesant de precizat fondurile de documente din care s-au excerptat numele, cum se face în DERS: Fonduri mănăstireşti, Peceţi, Secţia „Istorică" etc., colecţii aflate la Academie, la Arhivele Statului din Bucureşti sau la diferite filiale din ţară.

Mai ales în partea teoretică, referitoare la diferitele aspecte de limbă pe care le oferă numele de persoane în general, nu se indică explicit izvoarele din care au fost excerptate antroponimele: în ce colecţii se găsesc, care e instituţia care le patronează.

Astfel, referindu-se la exprimarea formei de genitiv-dativ, la numele proprii, toponime şi antroponime, se afirmă: „Cele mai vechi exemple [cu desinenţa în *-ei*] provin din documentele moldoveneşti: toponimul *Luminatei* în contextul: u vrăh [Lu]minatei „la vârful... Luminatei" în actul din 1448, iul. 15 şi numele comun *monastirei*... în uricul din 1463 iul. 13".

Ar fi de dorit ca într-o eventuală a doua ediţie să se evite confuzia din *Cuvânt înainte* (p. 6) între *Oltenia*, provincie istorică aparţinând Ţării Româneşti, şi *Ţara Oltului*, ţinut ardelenesc: „Actele istorice (dintr-o perioadă mai târzie şi numai din zona Olteniei au stat la baza remarcabilei lucrări a lui Ştefan Paşca, *Nume de persoane şi nume de animale în Ţara Oltului*".

ABREVIERI

DERS – Gh. Bolocan (coordonator), *Dicţionarul elementelor româneşti din documentele slavo-române*, Bucureşti, 1981.

DIR – *Documente privind istoria României.* A. *Moldova,* Bucureşti, 1951–1954, B. *Ţara Românească,* Bucureşti, 1951–1954.

DLRV – G. Mihăilă, *Dicţionar al limbii române vechi,* Bucureşti, 1974.

DOR – N. A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc,* Bucureşti, 1963.

DRH – *Documenta Romaniae Historica,* A. *Moldova.* vol. I, Bucureşti, 1975, B. *Ţara Românească,* vol. I, Bucureşti, 1966.

M – Moldova

ŢR – Ţara Românească

MARIA DOBRE
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

GEORGETA GHIGA, **Elemente fatice ale comunicării în româna vorbită,** Bucureşti, Editura Alcris – M 94, 1999, 256 p.

Interesul pentru studiile referitoare la aspectul funcţional al limbii este tot mai mare în lingvistica românească. Cercetătorii reconsideră teoriile tradiţionale din perspectiva rolului principal al limbajului – acela de instrument de comunicare. Existenţa fundamentului teoretic impus de câtva timp în lingvistica mondială uşurează oarecum sarcina cercetătorului, care verifică, urmăreşte şi descrie particularităţile pe care limba (de fapt vorbitorii) le-a dezvoltat din necesităţi funcţionale. În această direcţie de cercetare, ocupându-se de modalităţile de exprimare a funcţiei fatice în română, se înscrie şi lucrarea doamnei Georgeta Ghiga – *Elemente fatice ale comunicării în româna vorbită,* fostă teză de doctorat susţinută la Institutul de Fonetică şi Dialectologie „Al. Rosetti".

În primul capitol, din cele cinci ale cărţii, discuţia se desfăşoară la nivel teoretic, reprezentând o introducere în principalele concepţii despre comunicare şi funcţiile limbajului. Demersul are la bază incursiunea istorică, prezentând principalele teorii asupra actului comunicativ, de la cele care intuiau funcţiile limbajului, dar nu disociau componenta psihologică de cea lingvistică (K. Bühler, S. Puşcariu, p. 11–12), la Roman Jakobson, care propune schema completă a acestor funcţii, pe baza factorilor fundamentali ai comunicării. Prin aceeaşi metodă sunt urmărite contribuţiile referitoare la funcţia fatică în particular, în studii anterioare şi, respectiv, posterioare lui Jakobson.

Capitolul al doilea, *Funcţia fatică în româna vorbită,* conţine un inventar al elementelor cu caracter fatic. Metoda de lucru utilizată pentru obţinerea acestui inventar este cea propusă de Speier în 1973 – „metoda segmentelor interacţionale" (p. 54). Elementele sunt apoi grupate ţinându-se seama de rolul pe care îl au în realizarea interacţiunii verbale: (a) de declanşare a comunicării, (b) de prelungire (continuare) şi (c) de întrerupere a comunicării (p. 63). În corpusul destinat analizei, autoarea are în vedere culegerile de texte dialectale, înregistrările audio realizate personal, conversaţiile prin Internet, emisiunile televizate. Pornind la drum cu aceste instrumente, autoarea subîmparte româna vorbită în două ipostaze, stabilind pentru fiecare un inventar, ceea ce se dovedeşte a fi nesemnificativ pentru discuţie, generând confuzii, ambiguităţi şi numeroase întrebări. Astfel, cele două aspecte disociate în cadrul românei vorbite sunt „vorbirea populară", sintagmă pe care autoarea nu o defineşte, dar care presupunem, din demonstraţie, că se referă la vorbirea dialectală, şi „limba literară vorbită", considerată drept un aspect mai îngrijit al limbii, caracterizată prin supunerea la normele limbii literare, dar cu particularităţi neliterare (dialectale) (p. 99). Pentru acest din urmă aspect, câteva exemple sunt: *mă, măi* (p. 99), *soro, tu* (p. 104), *duduie* (p. 103), *auzi* (p. 105) care se suprapun cel mai adesea cu inventarul „vorbirii populare": *mă, măi* (p. 65), *e, ei, uite* (p. 66–67), *auzi* (p. 82). Această împărţire suscită câteva întrebări. Putem considera elemente ca *măi, mă, soro* din secţiunea „limbii literare vorbite" ca aparţinând într-adevăr limbii literare? Iar, legată de aceasta, nu cumva „vorbirea populară" din terminologia autoarei este

de fapt vorbire regională, dialectală, iar ceea ce este denumit „limba literară vorbită" este de fapt vorbire populară? În sprijinul acestei păreri, iată o precizare făcută de Th. Hristea în *Sinteze de limba română*[1]: „Regionalismele nu trebuie confundate cu faptele lingvistice populare şi nici considerate o simplă categorie a acestora din urmă. Prin popular trebuie să înţelegem ceea ce este general sau aproape general, fără a fi totuşi literar".

Urmărind analiza propusă de autoare, în ce categorie putem încadra situaţiile de negociere în afaceri sau de comunicare prin Internet? Dacă acest mod de sistematizare a fost impus de considerente teoretice descriptive, unde pot fi incluse elemente ca *şefu'* (adresat nu numai unei persoane aflate pe o poziţie ierarhică superioară într-o instituţie, ci, tot mai des, unei persoane considerate ca fiind pe o treaptă socială superioară de către categoriile defavorizate: ex. *Şefu', ai o mie/o ţigară?*) sau *deci*, conjuncţia conclusivă, care a căpătat în ultima vreme un rol fatic, de declanşare a comunicării? *Deci,* element al limbii literare, utilizat în stilul ştiinţific şi oratoric, devine element cu funcţie fatică, fiind impus ca atare de persoane cu un anumit grad de cultură.

Astfel delimitate criteriile, inventarul de elemente se dovedeşte neclar si ambiguu, cu suprapuneri şi convergenţe, adesea reducţionist, deşi materialul este bine analizat şi ilustrativ pentru tema discutată. Având în vedere că subiectul tratat este funcţia fatică, care contribuie prin excelenţă la semnalarea şi stabilirea registrului ales pentru situaţia de comunicare, deci este direct influenţată de contextul social, ar fi fost potrivit, credem, ca autoarea să pornească de la teoriile sociolingvistice, accentuând relaţiile dintre interlocutori, rolul lor în funcţie de care se face selecţia modalităţii de comunicare. În felul acesta, pornind de la caracterul formal sau informal al situaţiei, ar fi putut fi cuprinse ipostazele distincte în care se poate afla acelaşi vorbitor în diverse situaţii. Această modalitate de tratare ar fi permis subsumarea limbajului familiar, a argoului, a vorbirii îngrijite, a comunicării prin Internet etc., cu exemplele specifice. Ar fi fost astfel evitată încadrarea forţată a unor exemple irelevante pentru categoriile în discuţie. De pildă, *Nu mă duc acolo fără tine* (p. 113) este un exemplu de vorbire „populară", însă nu cu sensul de „regională", cum o consideră autoarea, neprezentând o restricţionare pentru o anumită zonă a ţării. În aceeaşi situaţie de neadecvare se află şi următorul exemplu: *Domnule director, problema trebuie privită sub toate aspectele, nu să le expediem urgent pe cele care par incomode* (p. 126), care nu pare să se conformeze limbii literare „vorbite", la care este încadrat.

Perspectiva sociolingvistică este utilizată ca subcriteriu în capitolul al treilea, *Valoarea stilistică şi sociolingvistică a elementelor fatice*, însă fără a fi dezvoltată şi exploatată suficient. Astfel gândită, această secţiune a lucrării lasă impresia că materialul vast nu a fost „dominat", din cauza neutilizării unor criterii relevante.

Un capitol interesant este cel dedicat modurilor de realizare a funcţiei fatice prin mijloace nonverbale, aspect ce nu a fost abordat până acum în lingvistica românească sau în cea străină. Analiza este complexă, bine susţinută de imagini-exemplu.

Altă contribuţie interesantă şi de actualitate o constituie cea referitoare la expresia funcţiei fatice în comunicarea prin Internet. Cercetarea noului mod de realizare a contactelor în lumea virtuală este abia la început, dar particularitatea lui poate determina reconsiderarea unor teorii, pornind de la faptul că principalul, dacă nu chiar singurul interes, este comunicarea. Funcţia fatică are în acest caz un rol fundamental, ţinând cont de absenţa contactului nemijlocit între parteneri şi de lipsa sprijinului elementelor nonverbale sau a contextului. Intenţia de a transmite cât mai multe semnale afective ale oralităţii se realizează fie prin apelul la elemente codificate (:-), :-(, **xox** etc.), fie în mod tradiţional, prin diverse mijloace grafice, acumulări sau repetiţii de litere, diagrame cu efect comic, sintagme cu efect şocant.

Tratând o temă deosebit de interesantă şi punând la dispoziţie un material ilustrativ bogat, chiar dacă uneori neexplorat în toate aspectele sale semnificative, autoarea oferă cititorilor şi specialiştilor o introducere amănunţită, care orientează cercetarea asupra unui aspect puţin exploatat până acum.

ANDREEA ENACHE
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

[1] Bucureşti, Editura Albatros, 1984, p. 129.

LAZĂR ŞĂINEANU, **Încercare asupra semasiologiei limbei române**, Timişoara, Editura de Vest, 1999, 468 p.

Iniţiativa cercetătoarei timişorene Livia Vasiluţă de a reedita prima lucrare importantă a lui Lazăr Şăineanu, *Încercare asupra semasiologiei limbei române. Studii istorice despre tranziţiunea sensurilor,* la mai mult de 100 de ani de la publicarea ei în 1887, este lăudabilă din mai multe puncte de vedere.

În primul rând, repară întru câtva o nedreptate, pentru că *Semasiologia...* ar fi trebuit recunoscută ca prima lucrare de referinţă în domeniul semanticii, fiind apărută cu 10 ani înainte de *Essai de sémantique* a lui Michel Bréal (1897). Faţă de lucrarea lui Bréal, care până în anul 1924 beneficiase de nu mai puţin de şapte ediţii şi era citată ca studiu de referinţă, iar autorul era considerat „descoperitorul semanticii", lucrarea lui Şăineanu a fost oarecum neglijată în epocă, iar mai târziu receptarea ei nu a fost ferită de erori sau confuzii (p. XVII).

Pe de altă parte, constituie o recuperare preţioasă a unui text de mare valoare, repus în circulaţie (exemplare din prima ediţie mai puteau fi consultate doar în câteva biblioteci) pentru publicul larg, căci *Semasiologia...* lui Şăineanu nu se pretează doar la o abordare ştiinţifică, ci este o carte ce poate fi parcursă pentru plăcerea lecturii, pentru abundenţa informaţiilor şi explicaţiilor nu numai lingvistice, ci şi etnografice sau folclorice, pentru numeroasele expresii, proverbe, metafore populare şi cuvinte uzuale cărora li se relevă nuanţele opacizate de uzul limbii. Stilul propriu, exprimarea plastică (citărm numai un exemplu, dar ele pot fi întâlnite aproape la fiecare pagină: „Numai *Dicţionarul Academiei Spaniole* a tratat ca o mamă adevărată pe aceşti copii de suflet ai fantasiei populare – metaforele graiului – şi s-a ocupat cu dragoste de dânsele" p. 225), atribute pe care le recunoaştem din scrierile profesorului său, Hasdeu, dovedesc nu numai o preocupare de ordin ştiinţific, ci mai mult, o plăcere şi o grijă deosebită pentru materialul de lucru. De aceea, chiar cercetătorul, atent să descopere construcţia ştiinţifică, nu poate să nu fie furat de delicateţea şi poezia unor pasaje.

Semasiologia... este o lucrare de tinereţe, teza de licenţă de la Facultatea de Litere din Bucureşti, care anunţă însă principiile şi concepţia lingvistică a celui ce-şi va câştiga recunoaşterea ştiinţifică prin studiile dedicate limbii franceze (argoul, etimologia, limba franceză din sec. al XVI-lea). Cartea cuprinde, după o scurtă prefaţă semnată de Hasdeu (reprezentând alocuţiunea de acceptare a tezei de către facultate), o introducere teoretică ce precizează locul semasiologiei în sfera ştiinţelor filologice, bibliografia lucrărilor de specialitate dedicate acestui domeniu şi, bineînţeles, principiile acestei ştiinţe. Capitolul al doilea, *Creştinismul şi limba*, este o analiză a terminologiei creştine în limba română, din perspectivă etimologică. Observaţiile făcute de Şăineanu cu privire la existenţa unui fond primitiv latin al creştinismului românesc, conservat în termeni moşteniţi (*biserică, creştin, martur, cruce, altar)* stau la baza tuturor studiilor ulterioare asupra terminologiei religioase. Al treilea capitol este dedicat analogiei – „tranziţiune logică datorată influenţei unei limbi/culturi asupra alteia". Un proces care a avut loc de-a lungul istoriei şi pe care Şăineanu l-a numit „nuanţe slavice" constă în a „îmbrăca vorbe româneşti de origine latină cu accepţiuni proprii cuvintelor slavice corespunzătoare" (p. 120). Acest lucru a fost posibil în condiţiile traducerilor masive în română din texte religioase slavone. Exemplele analizate de Şăineanu sunt desprinse din primele texte româneşti şi sunt urmărite până la autori din sec. al XIX-lea (Creangă, Pann, Alecsandri). În capitolul al patrulea, dedicat metaforei, autorul dezvoltă teoria conform căreia metafora este principalul factor de îmbogăţire a limbii. În concepţia sa, metafora construieşte fizionomia proprie fiecărui popor. Pornind de la această idee, Şăineanu constată, sprijinit de exemple, că trăsăturile distinctive ale caracterului românesc dovedesc „indiferenţa religioasă şi superstiţiunea" (p. 178). Ultimele două capitole sunt dedicate altor aspecte importante ale semanticii „generalizarea şi limitarea cuvintelor" şi „scăderea sensului" (degradarea şi înnobilarea semantică).

Chiar dacă concepţia lui Şăineanu – în descendenţă humboldtiană, despre ştiinţa limbii ca fiind legată de viaţa culturală şi psihologică a

unui popor – este astăzi depăşită şi uneori afirmaţiile, demonstraţia sau metoda de lucru trebuie privite cu înţelegere, această primă monografie generală a semanticii unei limbi romanice, cum o considera Carlo Tagliavini, poate încă să constituie un punct de pornire pentru cercetarea lingvistică actuală şi un punct de reper în istoria semanticii.

Cartea beneficiază şi de un studiu introductiv solid, semnat de Livia Vasiluţă, care descrie condiţiile redactării lucrării, receptarea în epocă şi ulterior, face consideraţii asupra concepţiei teoretice şi a metodei, în comparaţie cu a altor semanticieni ai vremii. O bibliografie a lucrărilor despre Şăineanu şi a principalelor lucrări de semantică, precum şi un indice de cuvinte şi de nume proprii încheie această bine venită reeditare.

ANDREEA ENACHE
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

DORIN N. URITESCU, **Greşeli de exprimare**, vol. I, Bucureşti, Editura Steaua Procion, 1999, 296 p.

Cum peisajul publicistic s-a îmbogăţit în mod considerabil în ultima perioadă cu diferite apariţii în care cuvântul scris este folosit cu mai multă sau mai puţină adecvare stilistică şi acurateţe în respectarea regulilor gramaticale, volumul domnului Dorin Uritescu constituie o contribuţie substanţială la semnalarea şi comentarea tipurilor de greşeli din stadiul actual al limbii.

Cartea conţine un material lingvistic impresionant prin bogăţia lui (exemple foarte numeroase), precum şi prin munca asiduă necesară constituirii unui astfel de corpus (aproximativ 150 de titluri de publicaţii consultate, unele fiind menţionate cu mai multe numere!).

Volumul, dedicat „ziariştilor" (p. 5) şi adresat „elevilor şi studenţilor, învăţătorilor şi profesorilor" (p. 21), are ca scop declarat cultivarea limbii române. Problemele pe care autorul le are în vedere sunt tratate în cinci capitole (*Pleonasmul, Contradicţia în adaos, Enunţuri stupide, Degradarea unităţilor frazeologice, Nerespectarea proprietăţii termenilor*) structurate pe două niveluri, aspectul teoretic fiind completat de aplicaţii practice (texte comentate şi exerciţii).

Observăm însă câteva aspecte asupra cărora autorul nu a insistat suficient sau prin care s-a îndepărtat oarecum de scopul iniţial.

După cum autorul însuşi mărturiseşte în introducere, cartea constituie un sprijin oferit cultivării limbii române (p. 21). Ne aflăm deci în faţa unei lucrări corective, care, ţinând seama de aspectul normativ, critică şi explică formele şi construcţiile greşite. Deşi acest caracter corectiv este preponderent, pentru un asemenea demers este necesar şi un sumar reper teoretic, care permite încadrarea exemplelor şi uşurează astfel înţelegerea şi reţinerea lor. Este ceea ce autorul şi face în deschiderea fiecărui capitol, însă, din cauza clasificărilor şi subclasificărilor mult prea numeroase, deseori inoperante sau redundante, a amestecului criteriilor, sistemul teoretic propus de Dorin Uritescu se dovedeşte ineficient. Citâm, spre exemplificare, clasificarea pleonasmelor „după criteriul formei sau al structurii" (p. 28). O subclasă a acestei categorii este cea a „pleonasmelor contextuale, dependente de context, (sintactice în sens larg)" (p. 29), considerate, „după relaţia gramaticală stabilită între termenii pleonasmului", a fi împărţite astfel: „pleonasme ale coordonării copulative" şi „pleonasme ale subordonării". Cele copulative sunt împărţite, după tipul formal de coordonare (prin juxtapunere sau joncţiune), în „pleonasmul subiectului multiplu", al „numelui predicativ multiplu", al „atributelor aceluiaşi determinant", al „atributelor (coordonate copulativ)", „al complementelor directe ale aceluiaşi regent verbal" şi al „elementelor predicative (copulative) ale aceluiaşi regent verbal". Deşi există o evidentă interdependenţă între diferitele ramuri de cercetare a limbii, totuşi a folosi clasificările specifice poziţiilor sintactice într-un demers ce are ca obiect lexicul se dovedeşte puţin eficient.

Considerăm că o categorie a pleonasmelor coordonării copulative ar fi fost suficientă, fără o subîmpărţire în funcţie de părţile de propoziţie coordonate, întrucât nu acestea constituie obiectul studiului. Combinarea terminologiei specific gramaticale cu cea lexicologică nu poate duce decât la formulări ambigue, făcând totodată imposibilă clasificarea în funcţie de un criteriu clar. Este ceea ce constatăm în titlul de la pagina 250: „utilizarea segmentată a unei sintagme stabile cumulată erorii atribut fără substantiv regent şi etimologiei populare".

În aceeaşi serie a clasificărilor redundante citâm şi exemplele paronimelor „formate dintr-un corp identic de sunete, dar cu o succesiune schimbată a acestora, astfel încât două foneme ocupă inversat locul altor două din cealaltă pereche" sau „două foneme alăturate în primul termen al perechii paronimice apar în celălalt termen în succesiune inversă" (p. 239). Ideea de a inventaria paronimele în funcţie de numărul de foneme care diferă poate fi acceptată, dar a încărca inutil textul cu aceste subclase care privesc ordinea fonemelor credem că este de prisos.

Clasele pe care autorul le înregistrează din perspectiva originii pleonasmelor sunt şi ele mult prea numeroase, putând fi cu uşurinţă reduse şi inventariate prin urmărirea trăsăturilor cu adevărat importante, nu a celor redundante. Astfel, clasele „pleonasmele împrumutate (de unică proveniență externă)", „pleonasmele împrumutate (cu dublă proveniență externă)" şi „pleonasmele internaţionale (cu origine multiplă externă)" pot fi înscrise, cel puţin într-o lucrare de acest nivel, în clasa, unică, a pleonasmelor cu etimologie externă. De altfel, autorul pare să facă o deosebire între „origine multiplă" şi „etimologie multiplă", pe care o numeşte apoi „mixtă" (p. 85). Dacă nu este aşa, ci este vorba doar de dorinţa de variere a vocabularului, nu credem că autorul a procedat corect, întrucât, într-o expunere teoretică, folosirea de sinonime (nedefinite) ale diferitelor concepte nu produce decât ambiguitate.

În capitolul dedicat nerespectării proprietăţii termenilor, două subcapitole tratează confuzia paronimică, respectiv etimologia populară. Aici se impun câteva precizări. În spaţiul rezervat confuziei paronimice (pe care autorul, din păcate, nu o defineşte) este prezentat un util inventar al elementelor supuse cel mai des acestui tip de greşeală, menţionându-se şi sensul lor (p. 237 ş.u.). Autorul omite însă o etapă obligatorie într-un demers teoretic, anume aceea de definire a conceptului. Chiar dacă se poate uşor intui de către cititor, o lucrare ştiinţifică impune definirea sau menţionarea referinţelor bibliografice unde a fost anterior definit. Explicaţia etimologică a termenului „paronim" nu ţine locul unei definiţii, după cum nici formularea ambiguă „confuzia paronimică este una de ordin lexical" (p. 237) nu furnizează reperele de încadrare a noţiunii discutate. Abia în subcapitolul următor, într-o notă de subsol (p. 246), apare o trimitere bibliografică la o lucrare anterioară a autorului care expune concepţia referitoare la „confuzie", dar în care nu regăsim termenul „confuzie paronimică", acest fenomen fiind denumit, în această variantă, dacă intuim bine, „atracţie paronimică". În subcapitolul dedicat etimologiei populare ne-am aştepta să fie prezentată concepţia autorului referitoare la acest subiect mult discutat în literatura de specialitate sau măcar să regăsim diferite puncte de vedere exprimate de cercetători. Este discutat însă raportul atracţiei paronimice (despre care se menţionează că este acelaşi lucru cu confuzia paronimică, p. 246) cu etimologia populară, fără a delimita însă sfera acestor fenomene. Abia urmărind exemplele discutate de autor, cititorul poate intui de ce este de fapt necesară o discuţie în paralel a celor două concepte şi la ce nivel se interferează ele. Concluzia subcapitolului este: „...putem spune că în afara confuziilor paronimice între vocabule cu aceeaşi rădăcină...toate celelalte confuzii de factură paronimică... sunt specii ale etimologiei populare *în accepţie cea mai lungă* [sic!] *a acestui concept*" (p. 250) (s.n. – A.E.), deşi această accepţie – într-adevăr „lungă" – a termenului nu reiese absolut deloc din expunerea domnului Uritescu.

Exemplele, impresionante ca număr, nu sunt totdeauna încadrate după trăsături relevante, astfel încât aproape pentru fiecare exemplu este creată o clasă, ceea ce încarcă inutil cadrul teoretic. Astfel, la „contradicţia în adaos", autorul se opreşte asupra a ceea ce numeşte

„contradicţia conexiunii" (p. 132–133), exemplificând cu utilizări ale unităţilor frazeologice *cântec de lebădă* şi *ploaie acidă*. „Contradicţia în adaos" nu este atât de evidentă în citatele date, fiind mai degrabă vorba de o inerentă inadvertenţă contextuală, provocată de folosirea improprie a frazeologismului.

Figurează, între exemplele domnului Dorin Uritescu, unele pe care domnia sa le condamnă ca fiind pleonasme, dar care necesită anumite nuanţări. Formulări ca „discursul anost, lăbărţat, plicticos" (p. 29), „loc de pelerinaj pentru reculegere şi meditaţie" (p. 32), „ţi-ai propus să nu te mai laşi sedus şi păcălit" (p. 34), „era ceva straniu, neînţeles sau abscons în purtarea..." (p. 37) sunt, într-adevăr, pleonastice la o analiză scrupuloasă, dar trebuie să ţinem seama de o anume intenţie stilistică persuasivă pe care o impune discursul jurnalistic sau beletristic.

Capitolul rezervat unităţilor frazeologice este util prin faptul că sunt discutate, cu un număr semnificativ de exemple, modificări operate în structura unor frazeologisme. Ar fi fost însă necesară şi utilă o distingere a unităţilor impropriu folosite din ignoranţă, a celor cu sens necunoscut, de cele modificate deliberat de autori, cu vădită finalitate stilistică. Exemple de tipul „trebuie să le găsim *tendonul lui Ahile* şi să acţionăm imediat pentru anihilarea..." (p. 181), *„a trage* de partea cuiva" (p. 173), „şi-a făcut o *profesiune de credinţă* din a fi navigator..." (p. 194), *„cu brio"*, *„in extenso"* (p. 191–192) provin indiscutabil din necunoaşterea formei corecte sau a sensului, dar formulări ca „a se bate cu pumnii în *stern*", „te mănâncă *alain-delonul*" (p. 169), „urlă ca din gură de *reptilă*" (p. 187), „lacrimi de *aligator*" (p. 188), chiar dacă sunt uneori neinspirat modificate de către autori pe considerente de expresivitate, fac apel la cunoştinţele de frazeologie ale cititorului, efectul bazându-se tocmai pe elementul surpriză introdus în formula consacrată. Rămâne astfel la latitudinea cititorului să decidă dacă titlul capitolului „degradarea unităţilor frazeologice" (p. 154) este cel potrivit, dacă nu cumva conotaţia negativă este justificată doar în unele cazuri.

Semnalăm apoi câteva scăpări asupra cărora autorul va reveni, probabil, la o a doua ediţie a cărţii (menţiunea „ediţia I" de pe prima pagină ne determină să credem că aceasta va exista). La pagina 69, trimiterea din nota de subsol este „Mioara Avram, op. cit., p. 4", deşi anterior fuseseră citate două lucrări distincte ale autoarei (*Gramatica pentru toţi* – p. 59 şi *Pleonasmul şi tautologia* – p. 23). La pagina 278 este amintit *Dicţionarul Larousse*, dar, cu toate că *dicţionar* este ortografiat cu majusculă, acest fapt nu ajută la reperarea titlului exact şi a ediţiei după care se citează.

Atent observator şi critic al greşelilor, Dorin Uritescu scapă el însuşi din vedere câteva greşeli, probabil de tipar. La pagina 254 apare grafia *greşală*, deşi *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic* (Editura Academiei, 1982) indică forma corectă *greşeală*, iar la pagina 280 este greşit înlocuită conjuncţia adversativă neologică *or* cu conjuncţia disjunctivă *ori:* „ori se ştie că pleonasmul este o lacună a exprimării". Amintim şi termenul *neoromanice* (p. 255), prin care presupunem că autorul se referă la limbile *neolatine* sau *romanice*, precum şi formularea „vorbitorii care nu le cunoşteau sensul originar l-au confundat cu a altor două cuvinte..."

La finalul fiecărui capitol, ca de altfel şi în cadrul subcapitolelor, după expunerea teoretică, autorul comentează pe larg o serie de exemple. Sunt amplu explicaţi diferiţi termeni, oferindu-se precizări morfologice, semantice, etimologice, demonstrând cu argumente de ordin ştiinţific de ce *„liber, libertate* diferă de *libertin, libertinism"* (p. 267 ş.u.), de ce *productiv* se foloseşte corect numai în sens pozitiv (p. 272), ce înseamnă *a fi în vogă* (p. 206), de ce sunt incorecte formulări de tipul *dureri anodine* sau *beneficiari ai aceleiaşi suferinţe* (p. 144–145). După aceste texte comentate, este propus câte un grupaj de exerciţii care urmăresc recunoaşterea, pe texte autentice, a greşelilor discutate. Exerciţiile sunt foarte utile, cu atât mai mult cu cât constituie un tip nepracticat, din păcate, în şcoli, deşi, în urma numeroaselor exemple extrase de autor din presa curentă, ar fi, credem, indispensabil.

Această parte de aplicaţii practice este accesibilă şi totodată îşi atinge scopul, acela de cultivare a limbii.

Printr-o mai mică amploare acordată clasificărilor, care nu fac decât să estompeze exemplele şi explicaţiile, printr-o selecţie mai riguroasă a materialului, urmată de o clasificare

bazată pe criterii solide şi adecvare la scopul propus, volumul ar încununa cu succes munca susţinută a autorului.

ANDREEA ENACHE
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

STEFANA KALDIEVA-ZAHARIEVA, **Румънско-български фразеологичен речник *(Dicţionar frazeologic român-bulgar)***, Sofia, Editura Academiei Bulgare de Ştiinţe, 1997, 944 p.

Apărută sub acest titlu, lucrarea este o nouă şi importantă contribuţie la lexicografia româno-bulgară, care acoperă un domeniu până acum necercetat în relaţiile dintre cele două limbi. De la început subliniem faptul că cele peste 5000 de unităţi frazeologice tratate (inclusiv sinonimele şi variantele lor) reprezintă în sine un material deosebit de valoros. Culegerea şi selecţionarea lor s-a bazat, în primul rând, pe datele oferite de dicţionarele explicative ale limbii române. Autoarea mărturiseşte că s-a folosit totodată de dicţionarele frazeologice bilingve româneşti, precum şi de unele rezultate ale anchetelor personale întreprinse în timpul cât a funcţionat ca profesoară de limbă bulgară la Universitatea din Bucureşti. Se cuvine să ne oprim mai îndeaproape asupra noţiunii de *frazeologie* în lingvistica bulgară, pe care autoarea o discută în paginile introductive. Aşa cum o defineşte, este „elementul semantic stabil format separat, de obicei emoţional expresiv, care îndeplineşte un rol nominativ secundar în limbă" (p. 7). O asemenea definiţie nu exclude totuşi înţelegerea frazeologiei în sensul larg al cuvântului, care, pentru necesităţi de traducere, presupune interpretarea particularităţilor fiecărei limbi, exprimate de proverbe şi zicători.

În privinţa inventarului, trebuie precizat că autoarea a avut în vedere în special îmbinările libere de cuvinte, care se găsesc în dicţionarele bilingve ca material ilustrativ al cuvintelor-titlu. Nu sunt cuprinse îmbinările specifice limbii române care se disting prin structură şi valenţe semantice proprii şi nu au corespondent în frazeologia bulgară, ca: *fac armata/служа войник, fac cu ochiul/намигам* etc. Nu apar deloc îmbinări verbale, ca: *a da uitării/отдавам на забрава, a bate recordul/бия, държа рекорд* etc. sau îmbinări nominale, de tipul: *fulgi de zăpadă/снежанки, om de zăpadă/снежен човек* etc. Foarte rar sunt incluse frazeme care au mai degrabă caracter de metafore, cum ar fi: *tăcere adâncă/гробна (дълбока) тишина.* Sunt absente denumirile compuse, ca: *mărul lui Adam/адамова ябълка, lovitură de colţ (=corner)/ъглъв удар* etc., care ar trebui să se găsească în mod normal în dicţionarele bilingve explicative (ca denumiri de largă circulaţie internaţională) sau, cum am arătat mai sus, proverbele şi zicătorile, cuvintele înaripate, care aparţin altei sfere lexicale. Doar acestea din urmă sunt prezente uneori, dar numai atunci când se constată o oarecare deosebire semantică între cele două limbi, ca în *a tăia nodul gordian/развързвам гордиевия възел.* Faptul că în lingvistica românească nu sunt încă suficient lămurite problemele teoretice ale frazeologiei a creat autoarei dificultăţi mai ales în selectarea materialului. Pe de altă parte, diferenţele de prezentare a unităţilor frazeologice în dicţionarele noastre au determinat necesitatea de a se găsi o cale cât de cât unitară în interpretarea lor semantică. Lingvistica bulgară dispune de un dicţionar frazeologic bine pus la punct şi pe plan teoretic[1], precum şi de numeroase dicţionare bilingve, care nu neglijează şi unele aspecte teoretice. De aceea sunt explicabile particularităţile de tratare a materialului frazeologic în dicţionarul de care ne ocupăm. O scurtă privire asupra modalităţii de lucru adoptate este necesară, pentru a înţelege punctele de vedere de la care porneşte autoarea.

Semantica unităţii frazeologice româneşti este reprezentată întâi de toate prin traducerea ei, după care sunt date echivalentele semantice

[1] K. Ničeva, S. Spasova-Mihailova, Kr. Čolakova, *Фразеологичен речник на българския език*, I–II, Sofia, 1974–1975.

bulgăreşti, adică unităţi frazeologice corespunzătoare, urmate după semnul # de expresii, cuvinte înglobând sensuri similare sau îmbinări de cuvinte. Definiţia (sau traducerea) frazemelor româneşti alătură pe acelaşi plan toate frazeologismele bulgăreşti corespunzătoare, inclusiv cele pentru care nu se pot găsi echivalente. Un asemenea demers este necesar în special pentru cei care fac traduceri din limba română în domeniul beletristicii. Faţă de alte dicţionare de acelaşi tip, în acesta nu sunt date şi exemple ilustrative.

Este de remarcat de asemenea că, spre deosebire de unele dicţionare frazeologice bilingve, frazeologia românească este prezentată în ordine alfabetică, autoarea considerând că unităţile tratate sunt privite ca elemente structurale unitare şi pot fi puse pe plan egal cu materialul lexical obişnuit din alte tipuri de dicţionare. Trebuie subliniat că acest procedeu, mai puţin comod, este completat în partea finală a lucrării cu un indice bogat şi bine întocmit, unde unităţile frazeologice se regăsesc sub elementul component de bază al acestora, de exemplu: sub *pricepe* figurează *a bate şaua ca să priceapă iapa, a nu se pricepe să împartă un pai la doi boi, a vorbi soacrei ca să priceapă nora.*

Impresionează foarte plăcut străduinţa autoarei de a stabili de fiecare dată echivalenţe frazeologice bulgăreşti corespunzătoare unităţilor româneşti din titlu şi se poate afirma că acest lucru i-a reuşit în marea majoritate a cazurilor. Deosebit de utile sunt trimiterile la sinonimele şi variantele româneşti ale unităţilor tratate, ca: *a duce pe cineva cu cobza* (p. 190), *a duce pe cineva cu preşul* (p. 190), *a duce pe cineva cu zăhărelul* (p. 199). Este drept că uneori nu apar aceste raportări reciproce, de exemplu: *a curge cu găleata* (p. 14) şi *a ploua cu găleata* (p. 497); *a cădea din lac în puţ* (p. 107) şi *a da din lac în puţ* (p. 151).

În continuare, ne vom permite câteva observaţii cu privire la interpretarea materialului frazeologic folosit. Nu totdeauna sub cuvântul de bază al unităţii tratate se găsesc şi cele mai cunoscute frazeologisme româneşti: *ghioc* apare numai în expresia cu întrebuinţare mai restrânsă *alb ca ghiocul* (p. 32), fiind omisă cea mai cunoscută, anume *a da cu ghiocul, a căuta (cuiva) cu ghiocul* (cf. DEX), cu corespondent în bulgară *врачувам, гадая с раковина*; *haram* beneficiază numai de expresia *haram de capul lui*, dar nu şi de cea mai larg utilizată *de haram a fost, de haram s-a dus* (cf. DEX), având şi ea corespondent bulgăresc, anume *харам дошло, харам отишло*[2]; sub *duh* nu figurează expresia curentă *a-şi da duhul*, care poate fi redată prin *издъхвам*. Răspândirea unor expresii româneşti nu reiese uneori cu claritate. Am putea să ne referim la *ciorbă lungă* (p. 123), care este mai puţin frecventă decât *zeamă lungă* (de altfel expresiile având ca element de bază pe *zeamă* nici nu figurează în dicţionar); expresia *a mânca borş* (p. 422) este doar citată ca sinonim sub *a mânca praz* (p. 427), deşi în ce priveşte răspândirea lor raportul este tocmai invers; la fel stau lucrurile şi cu *jaf în ciuperci*, care este mult mai puţin întâlnită decât *pagubă în ciuperci* (ambele figurează la p. 50); în sfârşit, credem că exclusivitate la explicarea pe larg a sensului s-ar fi cuvenit să aibă expresia *a vedea pe cineva cu ochi buni* (p. 732) faţă de *a avea pe cineva la ochi buni*, rară şi cu caracter regional (care putea fi trimisă la prima).

Redactată cu profundă înţelegere a faptelor de limbă analizate şi cu o foarte mare grijă pentru interpretarea lor corectă, lucrarea Stefanei Kaldieva-Zaharieva beneficiază totodată de o înfăţişare grafică elegantă, prezentându-se ca o valoroasă operă lexicografică în domeniul frazeologiei şi de mare utilitate în munca de traducere, pentru care este menită în primul rând, precum şi pentru cercetările comparate în context interbalcanic.

VIRGIL NESTORESCU
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

[2] Nikolai Ikonomov, *Балканска народна мъдрост*, Sofia, 1968.

G. G. NEAMȚU, **Teoria și practica analizei gramaticale,** Cluj-Napoca, Editura Excelsior, 1999, 512 p.

Lucrarea lingvistului clujean G. G. Neamțu se prezintă ca o revizuire calitativă și cantitativă a cărții *Elemente de analiză gramaticală*, apărută în 1989. Această „prelucrare substanțială" (p. 5), efectuată asupra celei din urmă, a și servit drept motiv pentru formularea unui alt titlu. Cartea se adresează unei categorii largi de cititori: atât celor interesați direct de problemele gramaticii (liceeni, studenți, profesori), cât și celor pasionați de gramatica limbii române. Astfel, prin modul analitic al expunerii și prin forma unui „set de consultații dirijate" (p. 6), cartea își propune a fi o lucrare de gramatică practică, oferind mijloace de autoverificare.

Noua versiune păstrează structura celei anterioare, fiind constituită din *Prefață* (concepută de autor ca o prezentare a cărții sale), din *Teme* (în număr de 107), care au o organizare strictă: **A.** Structuri-tip, **B.** Soluții, **C.** Comentarii, și dintr-o *Anexă* (sub formă de test-grilă).

Apariția acestei lucrări evidențiază existența a numeroase chestiuni gramaticale aflate încă în litigiu (care nu sunt pe deplin rezolvate, acceptate de toți cercetătorii). În scopul elucidării unora dintre acestea, autorul pornește de la semnalarea confuziilor care au loc între diverse paradigme, structuri, funcții sintactice, clase morfologice, ajungând fie la varianta unanim acceptată în lucrările de specialitate, fie la una care reflectă concepția sa. Temele (cu excepția T0, T100, T106) sunt formulate și abordate în sistem binar (de exemplu, T55: *„A fi + participiu" – predicat verbal (diateza pasivă) / predicat nominal*), mai rar, ternar (de exemplu, T43: *Cum – nume predicativ/complement de mod/element predicativ suplimentar*). Avantajul unei astfel de expuneri constă în evidențierea fenomenelor care se pretează la interpretări greșite, făcând, în felul acesta, să se întipărească în mintea elevului *„ce* cu *ce* și *de ce* se confundă" (p. 7). La fiecare temă, autorul pune accent pe explicarea și argumentarea soluțiilor posibile, contribuind la formarea unui raționament care să ducă la rezolvarea corectă a faptelor similare.

Adesea, se ajunge la varianta corectă pe baza procedeului de excludere, care este anticipat de analiza minuțioasă a tuturor aspectelor. Spre exemplu, la T7, se face distincția între structuri-adresare de tipul: *Vere Ioane* (Vocativ + Vocativ) și *Vere Ion* (Vocativ + Nominativ). Pentru a facilita procesul de recunoaștere a cazului celui de-al doilea substantiv, se propun să fie analizate trei situații: (1) substantivul al doilea are formă proprie de vocativ (ex.: *Vecine Ioane*); (2) substantivul al doilea are formă de nominativ și exclude forma de vocativ, deși, singur, poate fi utilizat cu formă proprie de vocativ (ex.: *Tovarăşe Rusu*, nu și **Tovarăşe Rusule,* dar *Rusule*). În asemenea cazuri, primul substantiv în vocativ blochează apariția unui al doilea substantiv cu formă proprie de vocativ; (3) substantivul al doilea are aceeași formă la nominativ și vocativ (ex.: *Tovarăşe Bodea).* În continuare, autorul menționează că, dintre aceste trei situații, cel de-al doilea substantiv este în vocativ doar în prima. Așadar, prin excluderea acesteia, în celelalte două vom avea, întotdeauna, pe poziția celui de-al doilea nume, un substantiv în nominativ.

La T13, procedeul excluderii este, într-adevăr, cel mai indicat pentru stabilirea claselor morfologice din care fac parte cuvintele *un, o*. Acestea, în funcție de context, se includ fie în categoria numeralului cardinal, fie în cea a adjectivului nehotărât, fie în cea a articolului nehotărât. Astfel, o dată eliminată soluția de interpretare cantitativă (prin imposibilitatea lor de a se opune numeralului cardinal *doi, trei* etc.) și cea adjectivală nehotărâtă (prin imposibilitatea de a se opune pronumelor nehotărâte *altul, alta*), nu rămâne decât valoarea de articol nehotărât a cuvintelor în discuție (p. 71).

Datorită faptului că limba este un sistem în permanentă mișcare, unele fapte sunt interpretate diferit de la o gramatică la alta (chiar și în lucrările aceluiași autor). Astfel, în noua lucrare, lingvistul G. G. Neamțu reia unele probleme, expunându-le și într-o viziune netradițională. Dacă gramaticile școlare prezintă cuvintele *cel (cea, cei, cele)* drept articol demonstrativ (adjectival) și *al (a, ai, ale)* drept articol posesiv,

G. G. Neamţu (de altfel, ca şi alţi lingvişti[1] cu viziuni mai moderne) vorbeşte despre calitatea acestora de pronume semiindependente (vezi T15, T16). Drept argument, serveşte caracteristica lor de a substitui un nume. În această ipostază, ele se comportă morfologic şi funcţional ca un substantiv sau pronume. Spre exemplu: *Copiii lui au plecat la mare, iar ai mei au rămas acasă → Copiii lui au plecat la mare, iar copiii mei au rămas acasă* (*copiii* – m., pl., N, subiect) (p. 81).

Din această interpretare rezultă, în viziunea autorului, şi contestarea valorii de pronume în genitiv a lui *mei*. Urmând un substantiv, *mei* se acordă cu acesta în gen, număr, caz, devenind un adjectiv (pronominal) posesiv cu funcţia sintactică de atribut adjectival (p. 81; vezi şi T18-21).

Dat fiind gradul înalt „de anomalie" (formularea aparţine autorului), unele aspecte nu pot fi trecute cu vederea de către cercetător. Astfel, se pune în discuţie problema „relativelor cumulante", în enunţuri de tipul: *Du-te la cine are nevoie de tine, Am dat cartea cui mi-a cerut-o* (p. 433). Autorul examinează, mai întâi, câteva posibilităţi de interpretare cu scopul de a deduce, în final, soluţia optimă. În baza uneia dintre interpretări, aceste elemente sunt considerate ca aparţinând regentei. O astfel de rezolvare privează însă subordonata de poziţia sintactică de subiect. Deoarece verbul din subordonată este personal (cerând ocuparea poziţiei de subiect), nu putem valida această soluţionare. O altă interpretare distribuie sintagma *la cine* şi pronumele *cui* atât la regentă, cât şi la subordonată, acestea realizând în fiecare propoziţie funcţii diferite. Spre exemplu, *cui* îndeplineşte, în regentă, funcţia sintactică de complement indirect, iar, în subordonată, de subiect. Dacă acceptăm o astfel de analiză, ar trebui să recunoaştem şi existenţa unui subiect în alt caz decât nominativul (lucru neobişnuit pentru situaţiile în care predicatul subordonatei este exprimat printr-un verb personal). De aceea, autorul se pronunţă pentru interpretarea unor asemenea enunţuri (în care regenta se „împleteşte" cu subordonata) ca având un relativ cumulant. Aşadar, aceste elemente s-au obţinut prin comprimarea grupării „demonstrativ + relativ" dintr-o structură de bază. Spre exemplu: *Du-te la acela care are nevoie de tine. → Du-te la cine are nevoie de tine; Am dat cartea aceluia care mi-a cerut-o. → Am dat cartea cui mi-a cerut-o.* În felul acesta, fenomenul devine clar şi simplu de analizat: demonstrativul aparţine regentei, iar relativul, subordonatei (şi este întotdeauna în nominativ).

Nu mai puţin importantă este şi remarca despre întrebări, care constituie, uneori, „capcane" în procesul identificării funcţiei sintactice. Autorul afirmă, pe bună dreptate, că primatul în stabilirea funcţiei sintactice îi revine textului (relaţiilor contextuale), nu întrebării: „Se creează „iluzia" că prin întrebări se află funcţia sintactică, prin ele se verifică, se confirmă sau se infirmă raţionamentul anterior întrebării; ...nu putem pune întrebarea dacă nu ştim funcţia sintactică" (p. 17). Astfel, în enunţul *Ion se duce la piaţă*, pentru sintagma *la piaţă* se pune întrebarea *unde?* (nu *când?, cum?, de ce?*). În momentul când am formulat întrebarea, în mintea noastră avusese loc deja un raţionament, în baza căruia ştiam funcţia acestui cuvânt. De asemenea, autorul menţionează că, neţinându-se seama de anumite particularităţi ale sintaxei limbii române, se ajunge la interpretări eronate ale funcţiei sintactice. Confuzia de funcţie generează confuzia de caz, mai rar, invers. Spre exemplu, ignorând trăsătura pronumelor relative de a „reprezenta" în subordonată termenul din regentă la care se raportează, se interpretează greşit atât funcţia sintactică, cât şi cazul acestora. Astfel, în enunţul *Am văzut căminul în care am locuit ca student* (p. 378), pentru îmbinarea *în care* se aplică, uneori, următorul raţionament greşit: *care cămin? → în care →* atribut (adică pronumele *care* este tratat ca un adjectiv pronominal, determinând substantivul). În asemenea situaţii, ne îndeamnă autorul, trebuie să avem în vedere că la întrebarea *care?* răspunde nu pronumele relativ, ci propoziţia subordonată atributivă, introdusă prin relativ. Autorul atrage atenţia, în special elevilor, asupra

[1] Vezi: Maria Manoliu Manea, *Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, Bucureşti, 1968, p. 70–71, 90–92; Gabriela Pană Dindelegan, *Teorie şi analiză gramaticală*, Bucureşti, 1992, p. 39–40.

faptului că, în subordonată, pronumele *care* (de altfel, ca şi celelalte relative) poate avea o altă funcţie sintactică şi alt caz decât elementul pe care îl substituie. De exemplu, în enunţul de mai sus, substantivul *căminul* este un complement direct, iar pronumele *în care* are funcţia sintactică de complement circumstanţial de loc (*În cămin am locuit < unde?*).

Unele confuzii au loc din cauza necunoaşterii anumitor categorii gramaticale. Astfel, lipsa unor noţiuni despre regimul verbal tranzitiv/ intranzitiv duce la interpretarea greşită a cazului (acuzativ, în loc de nominativ) pentru cuvântul *maşina* din enunţul *I s-a furat maşina*. Dacă elevii ar şti că, o dată cu procesul de pasivizare (aici, varianta reflexivă), se consumă valenţa tranzitivă a verbului (făcând imposibilă apariţia unui complement direct după verb), nu ar mai confunda subiectul cu obiectul direct (vezi p. 126).

Interpretări greşite au loc, adesea, şi în cazul sintagmelor alcătuite din adjectiv pronominal + substantiv (tipul de construcţie: *Acestui copil nu-i place gramatica*) (p. 86). În asemenea structuri, confuzia se produce din cauza ignorării legăturii adjectivului pronominal cu substantivul şi, implicit, a calităţii lui de determinant al substantivului. În consecinţă, este interpretat în mod greşit ca pronume, atribuindu-i-se şi funcţia sintactică a pronumelui (aici, complement indirect). Interpretarea corectă: atribut adjectival. Cazul substantivului se stabileşte după desinenţa adjectivului pronominal (adică dativul şi funcţia sintactică de complement indirect) (p. 89).

Pe lângă fenomene cu largă circulaţie, autorul pune în discuţie şi idei mai puţin acceptate de către lingvişti. Spre exemplu, în lucrările de gramatică ale limbii române[2], se vorbeşte despre un raport de interdependenţă (inerenţă) între subiect şi verbul-predicat, conform căruia subiectul impune verbului-predicat numărul şi persoana, iar verbul, la rândul lui, impune subiectului cazul nominativ. După G. G. Neamţu, verbul intră cu subiectul în „relaţie cu acord" (în număr şi persoană), care „face din verb termenul subordonat" (p. 28, 434). Aşadar, conform autorului, raportul dintre subiect şi verbul-predicat este unilateral.

O interpretare aparte se face şi pentru poziţia sintactică de subiect, care, în viziunea autorului (excluzând structurile cu verbe impersonale), nu poate fi vidă. După părerea unor gramaticieni, limbii române îi este specific fenomenul PRO-drop, adică fenomenul nelexicalizării subiectului, în special, cel al infinitivului.

Un alt punct de vedere cu o circulaţie restrânsă este şi cel referitor la funcţia sintactică a sintagmelor *din cauza (cu scopul, în timpul)* + subst. în G. În manualele şcolare, asemenea grupări sunt tratate ca realizând o singură funcţie sintactică. Spre exemplu, sintagma *din cauza ploii* din enunţul *N-a ajuns la timp din cauza ploii* (p. 35) este interpretată ca un bloc sintactic, cu funcţia de complement circumstanţial de cauză. G. G. Neamţu se situează însă pe o altă poziţie. Disociind această sintagmă, susţine că *din cauza* este un complement circumstanţial de cauză, iar *ploii* este atribut substantival genitival. Autorul optează pentru această interpretare aducând argumente de natură structuralistă, pe baza observării gradului mai mic de sudură între elementele sintagmei. Aşadar, elementele acestei sintagme se analizează sintactic separat, deoarece se prezintă ca o grupare constituită din prep. + subst. art. în Ac. + subst. în G., şi nu ca o locuţiune prepoziţională urmată de un substantiv în genitiv (ca în construcţiile *de-a lungul lacului, în faţa casei*). Spre exemplu, în enunţul ce urmează, construcţia *în faţa casei* realizează funcţia sintactică de complement circumstanţial de loc: *S-a oprit în faţa casei* (p. 34). Confuzia are loc, după autor, din cauza tratării identice a acestor două sintagme, care au, într-adevăr, structuri similare. În scopul delimitării lor, gramaticianul propune, pentru cele formate din prep. + subst. art. + subst. în G., termenul de „false" locuţiuni prepoziţionale (p. 160–162), care trebuie disociate în procesul analizei. Credem însă că, pentru nivelul şcolar, distincţia dintre aceste două structuri ar fi greu de făcut.

[2] Vezi: Mioara Avram, *Gramatica pentru toţi*, Bucureşti, 1997, p. 323; Gabriela Pană Dindelegan, *Sintaxa limbii române. Sintaxa grupului verbal*, Bucureşti, 1976, p. 55; Valeria Guţu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări*, Bucureşti, 1973, p. 109.

O tratare originală se propune şi pentru pronumele personale cu valoare neutră *o, i* din expresiile de tipul *a o feşteli, a o lua la fugă, a-i da înainte*: acestora li se atribuie funcţie sintactică (fie de complement direct, fie de complement indirect) (p. 126).

Adesea, în situaţiile în care o anume problemă este tratată, de la un autor la altul, în mod diferit, G. G. Neamţu expune toate variantele existente, iar, în urma unei analize minuţioase, care este însoţită de argumente, încheie prin a propune o rezolvare unică, din punctul său de vedere. După cum ştim, problema diatezei reflexive rămâne încă în atenţia specialiştilor. Pe parcursul anilor, s-au expus păreri pro şi contra asupra acestei categorii gramaticale. Astfel, unii cercetători consideră că toate pronumele reflexive sunt morfeme ale diatezei reflexive, neavând deci funcţie sintactică. Alţii, dimpotrivă, neagă existenţa diatezei reflexive, considerând toate pronumele reflexive ca având rol sintactic. O altă abordare se situează între acestea două, prin urmare, se afirmă că unele pronume reflexive au funcţie sintactică, altele nu (adică funcţionează ca morfeme). Această „libertate" de interpretare la nivelul şcolar şi liceal, alimentează, după părerea autorului, „nesiguranţa" celui care face analiza, derutându-l. Considerând că „este mai uşor de dovedit că pronumele reflexiv are funcţie sintactică, adică nu este morfem..." (p. 127), autorul optează pentru interpretarea reflexivului ca poziţie sintactică autonomă. Se pare că această concluzie este generată de tendinţa de a facilita procesul de analiză gramaticală în şcoală şi de a oferi o soluţie „unitară, clară". Cu toate acestea, în expunerea diferitelor opinii, autorul pare a împărtăşi ideea despre tratarea unor pronume reflexive (în special, cele de pe lângă verbe impersonale, cele care însoţesc obligatoriu un verb) ca fiind morfeme, adică unităţi lipsite de funcţie sintactică (p. 124–125), de unde reiese o anume inconsecvenţă.

Pentru fiecare temă supusă analizei, autorul scoate în evidenţă subtilităţile problemelor. Spre exemplu, vorbind despre modalităţile de distingere a pronumelui demonstrativ de adjectivul (pronominal), menţionează, pe lângă cele esenţiale, că, o dată cu intercalarea unui verb sau a unei prepoziţii între substantiv şi adjectivul pronominal, acesta din urmă devine pronume. De exemplu: *copilul acela* (adjectiv pronominal) → *copilul este acela* (pronume) sau *băiatul acela* (adjectiv pronominal) → *băiat ca acela* (pronume) (p. 86). Prin urmare, intercalarea unui element poate duce la modificări morfologice şi sintactice.

Autorul explică cum se evită confuzia dintre complementul circumstanţial de loc şi complementul indirect (în grupările identice din punct de vedere structural). În asemenea situaţii, trebuie să reţinem că substantivele ce denumesc animate sau aparţin subgenului personal sunt complemente indirecte. Astfel, *Se duce la părinţi* (complement indirect), dar *Se duce la gară* (complement circumstanţial de loc) (p. 402).

G. G. Neamţu atrage atenţia şi asupra modului de interpretare a sintagmelor alcătuite dintr-un numeral cardinal + de + substantiv (ex.: *douăzeci de copii*), admiţând două soluţii de analiză: (1) numeralul, ca termen regent, iar substantivul cu *de* – atribut substantival prepoziţional; (2) substantivul, ca termen regent, iar numeralul cu *de* – atribut substantival prepoziţional (p. 143).

Fără a avea un obiectiv normativ special, cartea conţine îndrumări asupra normelor gramaticale. Spre exemplu, este condamnată tendinţa unora de a declina substantivele proprii feminine cu articolul hotărât proclitic masculin (după modelul *lui Carmen, lui Mary*). Aşadar, vom spune *Mariei*, nu **lui Maria* (p. 64). De asemenea, se recomandă varianta cu posesivul la plural (ex.: *o prietenă de-ale mele, un prieten de-ai mei* < *o prietenă dintre ale mele, un prieten dintre ai mei*) (p. 82). În cazul genitivelor prepoziţionale coordonate, este obligatoriu ca, începând cu cel de-al doilea genitiv, substantivul (sau locuţiunea prepoziţională genitivală) să fie „reprezentat(ă)" prin articolul *al (a)*. Spre exemplu: *În jurul casei şi al parcurilor* (p. 167). În schimb, în cazul dativelor prepoziţionale coordonate, este condamnată apariţia lui *al (a)* înaintea celui de-al doilea substantiv, construcţia corectă fiind: *Datorită ploii şi zăpezilor* (p. 168), şi nu **Datorită ploii şi a zăpezilor*.

Complexitatea acestei lucrări nu ne permite să facem o prezentare detaliată a tuturor fenomenelor înregistrate aici. Am evidenţiat doar câteva aspecte care ar putea crea o imagine asupra acestei cărţi. Numeroase alte fapte merită, de asemenea, întreaga atenţie. Toate cunoştinţele obţinute din parcurgerea acestei lucrări pot fi aplicate în practică şi, totodată, verificate chiar imediat după examinarea tuturor temelor. În acest scop, autorul propune, la sfârşitul cărţii, un test-grilă de morfosintaxă a propoziţiei. Testul cuprinde 20 de enunţuri, fiecare având câte o poziţie analizată şi comentată sub aspect morfosintactic.

În sfârşit, trebuie să subliniem că, de cele mai multe ori, G. G. Neamţu pune în dezbatere probleme cărora le dă, adesea, o rezolvare proprie şi, uneori, mai puţin obişnuită. Însuşi autorul menţionează că această carte este „într-un continuu «război» cu lucrările gramaticii tradiţionale, mai ales de tip şcolar" (p. 12).Totuşi lingvistul nu pretinde că, în această lucrare, a oferit o soluţionare definitivă fenomenelor. După autor, e firesc ca sugestiile propuse să ridice întrebări şi divergenţe de opinii. Deşi pot exista şi alte puncte de vedere (ca o reacţie normală la ceva nou, neobişnuit), considerăm că asemenea lucrări sunt bine venite şi extrem de utile. Este de apreciat priceperea autorului în selectarea temelor şi a problemelor de analiză gramaticală, în prezentarea şi argumentarea acestora prin fapte şi exemple variate şi chibzuit alese. Cartea *Teoria şi practica analizei gramaticale* este, pe bună dreptate, de mare ajutor atât elevilor, studenţilor, cât şi cadrelor didactice.

CAROLINA POPUŞOI
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

VIRGIL NESTORESCU, **Cercetări etimologice**, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999, 180 p.

Cu cartea lui Virgil Nestorescu, *Cercetări etimologice*, seria *Etymologica*, iniţiată de Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", a ajuns la cea de-a treia apariţie.

Volumul adună în paginile sale o serie de note şi de articole ale autorului al căror subiect l-au constituit originea şi istoria cuvintelor. Structural, volumul cuprinde următoarele secţiuni: *Introducere* (p. 5–7), *Bibliografie* (p. 9–16), *Abrevieri* (p. 17–19), *Note etimologice* (p. 21–131), *Etimonul îndepărtat sau etimonul direct al cuvântului?* (p. 131–134), *Rolul atestărilor în* ***Dicţionarul etimologic al limbii române*** (p. 135–139), *Prima lucrare de şah în limba română* (p. 140–152), *Din evoluţia limbajului şahist* (p. 153–160), *Observaţii cu privire la împrumuturile slave în limba română* (p. 161–169). La sfârşitul volumului a fost inclus un *Indice de cuvinte*, care cuprinde unităţile lexicale discutate în cuprinsul lucrării şi pe cele care se află în legătură cu observaţiile făcute pe parcurs.

După cum se afirmă în capitolul introductiv, o bună parte din notele şi articolele acum editate au fost publicate anterior în revistele de specialitate „Limba română" şi „Studii şi cercetări lingvistice", iar altele sunt rezultatul unor cercetări recente, subordonate unei teme fundamentale cuprinse în planul de cercetare al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan", anume elaborarea *Dicţionarului etimologic al limbii române* (DELR). După cum mărturiseşte autorul însuşi, în aceste note şi articole „se tratează mai ales elemente lexicale de origine slavă considerate cu etimologie necunoscută sau neclară, fie propunându-se soluţii noi, fie făcându-se precizări sau corectări ale unor explicaţii nesatisfăcătoare care persistă în dicţionarele moderne ale limbii române (DEX, DLR)" (p. 5).

Tot în introducere sunt prezentate şi criteriile care au stat la baza analizei etimologice. Astfel, pe lângă identitatea sau apropierea fonetică şi semantică, răspândirea geografică sau criteriul semasiologic, de multe ori a fost folosit şi criteriul cronologic, fapt care, după cum va rezulta într-o serie de cazuri, va duce la rezultate surprinzătoare.

Secţiunea cea mai elaborată a lucrării, intitulată *Note etimologice*, cuprinde în ordine alfabetică 124 de note lexicale, începând cu

altiţă şi încheind cu *zapat*. În privinţa modului de prezentare a notelor, cele care anterior au fost publicate în revistele amintite mai sus au menţionată la sfârşit, între bare oblice, sigla revistei, numărul acesteia şi anul apariţiei. În situaţia în care, după publicarea notei respective s-au emis şi alte păreri cu privire la originea cuvântului respectiv, care merită a fi citate, acest fapt a fost semnalat sub menţiunea *Obs.* = observaţii (ex.: *flanelă*, p. 51, *maniţă*, p. 72).

În fiecare notă, sunt sintetizate, ca punct de referinţă, soluţiile date în dicţionare. După caz, autorul fie le combate în bloc, fie subscrie la soluţia dată de unele dintre ele, după ce au fost expuse argumentele necesare. Meritul autorului constă, printre altele, în aceea că nu se rezumă la cercetarea surselor lexicografice româneşti, sau privitoare la vocabularul românesc, ci apelează ori de câte ori consideră necesar şi la lucrările cercetătorilor bulgari. Aşa se întâmplă mai ales în cazul notelor privitoare la o serie de termeni consideraţi a fi de origine bulgară şi care, la o cercetare mai atentă, se dovedesc a fi de o cu totul altă origine. În ceea ce priveşte limba bulgară, aceasta se dovedeşte a fi receptoarea, şi nu furnizoarea unor cuvinte ca: *baboi, borcan, botuş, cană, călifar, ciocni, ciocăni, cută, glugă, leucă, morcov, rochie* etc.

Studierea surselor lexicografice bulgăreşti i-a permis autorului să constate şi existenţa unor erori privitoare nu numai la limba bulgară, ci şi la limba română. Este, spre exemplu, cazul notei privitoare la originea cuvântului *masă*. În *Български етимологичен речник* (BER), III (Sofia, 1986, red. V. Georgiev şi I. Duridanov), despre care V. Nestorescu spune că „este cea mai autorizată lucrare bulgărească din domeniul etimologiei" (p. 73), pentru originea cuvântului bulgăresc *маса* se oferă două soluţii, fără a se opta pentru una dintre ele. Prima dintre acestea trimite la rom. *masă* (< lat. *mensa*), iar cea de-a doua indică drept etimon „sp. *mesa*, pătruns prin iudeospaniolă în tc. *masa* şi de acolo în bulgară şi română". În continuare, V. Nestorescu se simte dator să combată cea de-a doua teorie. Invocând argumente de ordin fonetic şi istoric, autorul demonstrează mai întâi că originea cuvântului românesc este, într-adevăr, latină. El merge mai departe cu investigaţia şi ajunge la concluzia că prima soluţie propusă de BER este cea corectă, rom. *masă* intrând în limba bulgară, după părerea sa, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea mai întâi în graiuri şi ulterior în limba literară.

Cu articolul *Etimonul îndepărtat sau etimonul direct al cuvântului?* lucrarea capătă un aspect teoretic, dat fiind faptul că în unele părţi sunt analizate diverse soluţii cu privire la alcătuirea viitorului DELR. Astfel, autorul îşi propune să afle dacă metoda indicării într-un dicţionar etimologic atât a originii îndepărtate, cât şi a celei apropiate a cuvântului poate duce la rezultate satisfăcătoare. În acest scop s-a oprit asupra studierii primelor două volume apărute din *Dicţionarul academic al limbii bulgare*, unde metoda respectivă a fost aplicată. O serie de erori întâlnite (de ex. explicarea bg. *бордей* „bordei" prin it. *bordello*, intrat, se presupune, în limbă prin intermediul rom. *bordei*, ignorându-se astfel criteriul semantic) l-au condus pe autor la concluzia că aplicarea cu succes a metodei presupune, din partea celui care o aplică, cunoştinţe temeinice în domeniul istoriei vocabularului limbilor cu care limba studiată intră în contact.

Cu secţiunea următoare, *Rolul atestărilor în* ***Dicţionarul etimologic al limbii române***, se trece la discutarea unei probleme importante cu privire la stabilirea originii unui termen, luând în considerare momentul apariţiei sale în limbă. Importanţa cunoaşterii datei cât mai exacte a apariţiei cuvântului se vede mai ales în cazul neologismelor cu etimologie multiplă. În sprijinul afirmaţiilor sale autorul discută originea unor termeni, stabilită în lumina informaţiilor oferite de datarea lor. Astfel, atestarea mai veche a cuvântului românesc *borcan* decât a bg. *буркан* face imposibilă originea bulgară a termenului românesc, autorul considerând valabilă soluţia propusă de Al. Cihac, şi anume magh. *bor-kancso* „vas pentru vin". Cercetările însă nu ar trebui să se oprească aici, dat fiind faptul că a doua parte a compusului maghiar, *kancsó*, este întâlnită în Transilvania sub forma *canceu* (cf. DA, s.v. *canceu*), iar o evoluţie fonetică paralelă a aceleiaşi formaţii, care să justifice românescul *borcan*, este greu de acceptat.

Tot aici sunt demonstrate şi avantajele utilizării materialului onomastic în datarea cuvintelor. Pornind de la ideea că „numele proprii din apelative sunt date de vorbitori printr-un transfer care, de regulă, cunoaşte următoarele stadii: apelativ → antroponim → toponim" (p. 139), autorul consideră că, prin folosirea datelor oferite de materialul onomastic, cercetările vor avea ca rezultat „deplasarea cu mult timp în urmă a atestărilor cunoscute până în prezent" (p. 139).

Următoarele două articole, *Prima lucrare de şah în limba română* şi *Din evoluţia limbajului şahist*, se abat oarecum de la specificul problemelor tratate până acum, îmbinând informaţiile privitoare la terminologia jocului de şah cu amănunte din istoria acestui joc. Ambele articole au fost publicate de altfel în „Revista română de şah", respectiv „Planeta şah". În privinţa stabilirii originii termenilor specifici jocului, se observă că o bună parte dintre aceştia reprezintă calcuri lingvistice. Astfel, se afirmă că *săritor* „cal" calchiază germ. *Springer; cavaler*, cu acelaşi sens, este un calc după fr. *cavalier* (p. 146). Nu se specifică însă şi cărui tip de calc aparţin termenii respectivi, ceea ce uneori duce la confuzii. În acest sens, cu privire la ultimul termen, câteva pagini mai jos se spune: „CALUL s-a numit mai întâi *cavaler* (la Rujiţki şi, mai târziu, la Albin), traducere fidelă a fr. *cavalier* (sau *chevalier*)". Formularea este cel puţin ambiguă, întrucât, dacă ţinem cont de distincţia care se face în privinţa calcului lingvistic între calcul propriu-zis şi traducere, ar rezulta că termenul românesc traduce cuvântul francez respectiv. Mult mai corect ar fi fost să se spună că rom. *cavaler* capătă sensul „cal" sub influenţa fr. *cavalier* (sau *chevalier*), altfel spus că reprezintă un calc semantic.

În ultima secţiune a lucrării, *Observaţii cu privire la împrumuturile slave în limba română*, autorul face unele referiri cu privire la modul în care au fost tratate cuvintele de origine slavă în dicţionarele româneşti. Astfel, celor mai multe lucrări lexicografice li se poate reproşa lipsa unei denumiri clare cu privire la originea elementelor slave. De exemplu, *Dicţionarul limbii române* foloseşte termenul *paleoslavă*, care acoperă şi cuvintele provenite din slavonă. La fel procedează *Dicţionarul explicativ al limbii române*, care, sub abrevierea „sl.", explică atât cuvintele împrumutate din vechea slavă, cât şi pe cele datorate slavonei.

Totodată, autorul atrage atenţia şi asupra faptului că unele soluţii etimologice întâlnite în dicţionare nu ţin seama de perioadele în care s-a exercitat influenţa slavei vechi, pe de o parte, şi a slavonei, pe de altă parte.

În privinţa cuvintelor intrate în română după secolul al XI-lea, când se sfârşeşte influenţa vechii slave, se pune probleme diferenţierii elementelor de origine paleoslavă de cele care s-ar putea explica prin influenţa limbilor slave în formare, mai ales a limbilor slave de sud. În legătură cu această perioadă, autorul spune că ea „corespunde cu etapele de dezvoltare a limbii bulgare şi a limbii sârbe, de constituire a sistemului lor fonetic şi a structurii gramaticale, deosebite de cele ale slavei vechi." (p. 164). Pentru stabilirea originii exacte a cuvintelor din această categorie se vor putea obţine rezultate satisfăcătoare prin aplicarea criteriului fonetic, semantic, istoric sau/şi geografic. Astfel, pentru stabilirea originii bulgare a unui cuvânt, dispariţia nazalelor [ǫ] şi [ę] este un indiciu important. De exemplu cuvântul *potecă* < bg. пътѣка, derivat din пѫт (v. sl. пѫть); *grijă* < bg. грижа, care înseamnă „grijă; teamă; nelinişte", pe când v. sl. *грижа are sensul de „boală, durere fizică".

Toate aceste consideraţii atrag atenţia redactorilor DELR asupra dificultăţilor cu care se vor confrunta în demersul pe care şi l-au propus. Tocmai de aceea putem spune că lucrarea lui Virgil Nestorescu, prin observaţiile şi sugestiile pe care le conţine, le va fi de un real folos, atât lor, cât şi acelora care sunt interesaţi de originea şi istoria cuvintelor. Prin strângerea laolaltă a notelor etimologice publicate deja, dar care au fost ignorate de lucrările lexicografice apărute ulterior, precum şi prin introducerea altora noi, privitoare la originea controversată a unor cuvinte, autorul uşurează sarcina autorilor viitoarelor dicţionare.

De multe ori lucrarea îşi depăşeşte scopul propus. Este cazul unor note în care autorul nu se rezumă la combaterea originii bulgare a unor

termeni româneşti, ci oferă soluţii şi pentru originea unităţilor lexicale respective în limba bulgară. Totodată, în unele cazuri, rezultatele la care se ajunge în cazul discutării unor cuvinte interesează în special limba bulgară, ceea ce ne determină să considerăm că inserarea lor într-o publicaţie bulgărească de profil ar fi de un real folos pentru lingvistica bulgară.

MARIA STANCIU-ISTRATE
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

SIMONA GOICU, **Termeni creştini în onomastica românească**, Timişoara, Editura Amphora, 1999, 234 p.

Cartea reprezintă teza de doctorat a Simonei Goicu, realizată sub îndrumarea prof. dr. Vasile Frăţilă. Lucrarea se deschide cu o „precuvântare" elogioasă a prof. Gh. Tohăneanu şi e structurată în cinci capitole: 1) *Privire istorică asupra creştinismului la români*; 2) *Principalele sărbători la români (Crăciun, Florii, Paşte, Ispas, Rusalii)*; 3) *Termeni creştini în onomastica românească (Botez, Preot şi Popă, Sânt)*; 4) *Termeni creştini în toponimia din Transilvania şi Banat*; 5) *Concluzii*. Studiul conţine, de asemenea: *Note, Abrevieri, Bibliografie*, un *Indice de autori şi de cuvinte* (= „apelative, antroponime, toponime"), 18 hărţi lingvistice (dintre care 17 figurează în *Atlasul lingvistic român. I*, cu privire la principalele sărbători creştine la români, ultima hartă prezentând situaţia oiconimului *Remetea* pe teritoriul ţării noastre).

Într-un stil riguros ştiinţific, autoarea tratează problema lexicului r e l i g i o s românesc (în speţă, cel moştenit din latină), investigând răspândirea a numeroşi termeni creştini în onomastică (antroponimie şi toponimie). Lucrarea depăşeşte limitele disciplinei incluse în titlu (= onomastica), autoarea procedând la o abordare complexă (cerută, de altfel, de natura temei înseşi), prin îngemănarea mai multor domenii lingvistice şi nu numai: dialectologie, vocabular autohton, filologie clasică şi romanică, slavistică şi balcanistică, istorie veche şi medievală, folcloristică. Investigarea numelor de persoane şi de locuri derivate de la termeni religioşi (creştini) nu a constituit, de fapt, decât un pretext pentru o privire mai profundă asupra terminologiei religioase româneşti şi, în egală măsură, pentru rezolvarea unor aspecte etimologice (cf. *Crăciun, piscup, râmete*).

Autoarea a pornit, aşa cum ea însăşi mărturiseşte în *Concluziile* acestei cărţi, de la „o varietate de informaţii orale şi scrise, moderne, dar mai ales antice şi medievale, indispensabile unei interpretări ştiinţifice" (p. 194). Ea nu s-a limitat la prezentarea situaţiei din România, ci a avut în vedere şi aria europeană, ţinând cont, mai ales, de popoarele cu care românii au venit în contact. Având în permanenţă în vedere faptul că limba *română* este idiomul unicului popor romanic *ortodox* (şi, prin urmare, unii termeni sunt specifici tradiţiei creştine ortodoxe, aşa cum alţii sunt caracteristici pentru cultul creştin catolic), în acelaşi timp, pe parcursul întregii lucrări, se urmăreşte demonstrarea existenţei unui *„fond principal comun religios"* pentru majoritatea popoarelor din Europa.

Unul dintre meritele importante ale cărţii constă în bogatul corpus bibliografic[1]; este vorba nu

[1] Corpusul include atât studii mai vechi, cât şi numeroase studii recente; şi totuşi, unele studii (articole) recente au fost omise: cf. Cătălina Vătăşescu – *Vocabularul de origine latină în albaneză şi în română* (teză de doctorat), 1997; Pr. Ion Ionescu – *Începuturile creştinismului românesc daco-roman (sec. II–VI, VII)*, 1998; Nelu Zugravu – *Geneza creştinismului popular al românilor*, 1997; Gh. Chivu – *Consideraţii asupra limbajului bisericesc actual* (Conferinţă – Academia Română), 1997; V. Pamfil – *Despre terminologia creştină de origine latină în limba română*, în *Omagio a Fl. Dimitrescu e Al. Niculescu*, vol. I, *Linguistica, etnografia, storia rumena*, Unipress (UP), Padova, 1995.

numai de lingvistică românească şi străină, ci şi de studii de istorie, folcloristică, mitologie, religie.

În primul capitol al cărţii (*Privire istorică asupra creştinismului la români*), este prezentat cadrul istoric în care a avut loc răspândirea creştinismului la populaţia romanizată de la nordul Dunării, începând cu prima jumătate a sec. al IV-lea – moment de referinţă în istoria românilor, pentru că deja din acest secol asistăm la crearea unei terminologii creştine de origine latină. Caracterul *latin* al terminologiei creştine din limba română este un argument privind creştinarea populaţiei, menţinerea legăturilor cu Imperiul Roman, dar, în acelaşi timp, termenii creştini moşteniţi din latină reprezintă o dovadă a „gradului *destul de avansat* al organizării comunităţilor creştine" (p. 6, 7); apreciem faptul că autoarea nu cade în exagerarea de a considera că la poporul român a existat „o organizaţie ecleziastică *superioară*" înainte de venirea slavilor (aşa cum, eronat, consideră pr. I. Ionescu, *lucr. cit.*, p. 35, 140–141). Nici de un „caracter rudimentar" al administraţiei ecleziastice nu poate fi vorba. Prin raportare la Occident, în română, *nu* există, într-adevăr, cuvinte de origine latină care să desemneze *ierarhia* şi *organizarea bisericească* (cf. *evangelium, episcopus, diaconus, parochia* ş.a.), dar acest fapt nu exclude posibilitatea *substituţiei* unor termeni latineşti din acest câmp semantic (ierarhia şi organizarea bisericească) cu elementele slave şi greceşti corespunzătoare (p. 9). Mai relevant este faptul că *aceiaşi* termeni creştini latineşti s-au conservat în *toate* dialectele românei, aspect care este mărturie a creştinării populaţiilor romanizate, de la nordul şi sudul Dunării, aproximativ *în acelaşi timp* iar păstrarea legăturilor cu populaţia romanizată de la sudul Dunării a fost permanentă[2] (p. 7).

[2] Simona Goicu nu este de acord cu teoria Matildei Caragiu-Marioţeanu (*art. cit.*, 1995) potrivit căreia la aromâni (spre deosebire de dacoromâni), creştinismul ar fi pătruns înainte de 275; susţinem şi noi teoria Simonei Goicu în legătură cu simultaneitatea (relativă) a creştinării la nordul şi sudul Dunării, iar lexicul religios moştenit din latină în ambele părţi ale Dunării se constituie ca argument forte, în acest sens (identitate formală şi semantică).

Acest prim capitol ne oferă o imagine de ansamblu asupra lexicului religios moştenit din latină: cf. *ajuna, altar, biserică, boteza, comânda, crede, credinţă, creştin, cruce, cumineca, drac*[3], *duminică, Dumnezeu, înger, Paşte, păcat, păgân, păresimi, preot, ruga, sânt, scriptură, Zeus*[4] cu sensul „*Dumnezeu*", şi *zău*. Se insistă şi se formulează observaţii pertinente asupra unor unităţi lexicale precum (p. 8–13): *biserică, Dumnezeu, duminică, paganus*[5], *sărbătoare*.

În ultima parte a acestui prim capitol (p. 14–20), se vorbeşte despre creştinarea bulgarilor, introducerea, în bisericile româneşti, a cultului slavo-bizantin şi consecinţele care au decurs de aici (îndeosebi îmbogăţirea terminologiei religioase româneşti cu unităţi lexicale legate de organizarea cultului şi ierarhiei bisericeşti şi, implicit, o serie de substituţii lexicale care s-au produs).

[3] Cercetătoarea face precizarea că sensul creştin al lat. *draco* „dragon, şarpe mitic" nu apare decât în română şi în albaneză, nemenţionând însă şi fr. sud. *drac* „diavol" (cf. REW, 2759).

[4] Nu am înţeles de ce autoarea a inclus în această listă şi termenul *Zeus*, întrucât o astfel de formă nu a fost înregistrată cu sensul de „Dumnezeu" în cazul limbii române şi nici nu este un termen moştenit din latină; într-adevăr, în limba veche, cu sensul religios amintit, apar: *zău, zeu, dzău, dzeu*, forme descendente ale lat. *deus*.

[5] Autoarea nu pare a cunoaşte teoria Christinei Mohrmann dezvoltată în *Études sur le latin des chrétiens* (I–III), Tom I, Roma, 1961; după ce combate cele două teorii tradiţionale bine cunoscute (în sec. IV, când semnificaţia r e l i g i o a s ă a lui *paganus* este atestată epigrafic, opoziţia faţă de creştinism nu mai venea din partea acelor *pagi*, pe de o parte; pe de altă parte, nici opoziţia *collegia paganorum/militia Christi* nu mai funcţiona), arată că *paganus* a ajuns să semnifice „necreştin", căpătând mai întâi o nuanţă peiorativă – „particular, profan" > „care nu aparţine unui grup bine definit" (în opoziţie deci cu comunităţile creştine caracterizate printr-un puternic sentiment al s o l i d a r i t ă ţ i i); în sprijinul acestei aserţiuni, este făcută şi observaţia că lat. *paganus* a fost împrumutat şi de gr. (pe unele papirusuri din sec. IV–V, fiind atestat παγανος cu sensul de „necreştin").

În cel de-al doilea capitol, sunt tratate „principalele sărbători la români" (perspectiva care predomină este cea onomastică), unele dintre ele cu etimon îndelung disputat, cum este cazul lui *Crăciun*. Autoarea aduce argumente convingătoare împotriva etimologiei slave (p. 21–25) şi latineşti (p. 25–27) a cuvântului, pledând pentru explicarea prin substrat (p. 27–52), chiar pentru includerea lui *Crăciun* în lista celor 89 de cuvinte *sigur* luate din substrat, listă întocmită de Gr. Brâncuş, 1983. Teoria se susţine dacă avem în vedere o serie de aspecte (coroborate cu neverosimilitatea teoriilor enunţate anterior): rămăşite ale obiceiului de a arde un butuc în noaptea Naşterii Domnului au fost semnalate în Transilvania, la începutul secolului nostru, la aromâni, unde *Crăciun* înseamnă şi „bûche de Noël"; existenţa aceleiaşi tradiţii în toată Peninsula Balcanică. Astfel, limba română a reprezentat centrul de iradiere a lui *Crăciun* în limbile vecine, unde acest termen, cu excepţia maghiarei, nu a reuşit să se impună. În ultima parte a articolului „*Crăciun*", cuvântul este urmărit în onomastică; astfel, numele de persoană *Crăciun* este studiat sub toate aspectele: grafia în română sau în celelalte limbi (sârbă, bulgară, maghiară), atestările documentare, difuzarea şi frecvenţa, funcţia antroponimică (prenume, nume de familie), derivaţii (*Crăciunescu, Crăciunel, Crăciunaş* ş.a.), funcţia toponimică.

Ţinând seama de o serie de credinţe populare, de un vast material dialectal şi onomastic, prin comparaţia cu limbile romanice şi cu limbile vecine, Simona Goicu a întreprins o analiză de mare fineţe şi complexitate şi în cazul celorlalte sărbători: *Floriile* (p. 53–65) – perspectiva *onomastică* îi permite autoarei să manifeste rezerve la adresa teoriei lui Tagliavini: rom. *Florii* nu poate fi un calc după sl. *cvětinaja*, întrucât acesta s-a impus mai târziu decât *vrubinica*, care este mai vechi; *Florii* reprezintă o creaţie românească de la subst. *floare*, păstrat ca atare în denumirile *Flori, Duminica Florilor* din Transilvania; lat. *Paschae (pascua)* (p. 66–75), termen panromanic, s-a păstrat în toate dialectele limbii române, fiind bine reprezentat şi în onomastica românească; *Ispas* (p. 76–79), vechiul nume al sărbătorii *Înălţarea Domnului*, provine din termenul vechi slav *Sŭpas* „Sauveur", extras din sintagma *praznic Sŭpasa Vŭznesenja*. Pentru *Rusalii* (p. 80–91), Simona Goicu acceptă intermediarul slav prin care a pătruns lat. *Rosalia* în limba română (în opoziţie cu alte teorii după care rom. *Rusalii* ar fi intrat direct din latină (Th. Capidan, S. Puşcariu, V. Pârvan, I. Popinceanu). Importanţa denumirilor (de loc şi de persoană) formate de la termenii religioşi aduşi în discuţie (cf. *Floare, Florea, Flora, Florica, Florescu, Floriţa; Pascu, Pasca, Pascotă, Pascal, Paştiu; Ispas, Ispasiu, Ispaş, Ispăşescu; Rusalie, Rusalim, Rusalin*) constă în faptul că acestea reprezintă o dovadă a continuităţii lingvistice şi a permanenţei geografice a termenilor creştini care sunt la baza acestor nume.

În capitolul al treilea sunt prezentaţi termenii creştini *botez, preot* şi *popă, sânt* (= *sfânt*) şi transferul lor în onomastică. În ceea ce-l priveşte pe *popă*, autoarea nu este de acord cu etimonul propus de I. Popinceanu, 1964, care îl consideră „un rest precreştin al civilizaţiei romane", iar nu împrumut din sl. *popŭ*; împărtăşim opinia Simonei Goicu, care explică trecerea sl. *pop* la *popă* prin „încadrarea în paradigma substantivelor masculine, cu formă de feminin" (p. 108). Ca de fiecare dată, este prezentată distribuţia pe regiuni şi pe judeţe a termenilor din onomastică.

Un spaţiu amplu este dedicat cuvântului *sânt* (< lat. *sanctus*) (p. 115–144), păstrat numai în substantivele compuse desemnând sfinţi şi care reprezintă, în acelaşi timp, numele populare ale sărbătorilor creştine: *Sânvăsâi, Sânţi, Sângeorz, Sânzâiene, Sâmpetru, Sântă Mărie, Sâmedru, Sânnicoară*. Sunt prezentate, în ordine calendaristică, aceste denumiri populare ale sărbătorilor creştine, formate de la nume de sfinţi, în graiurile şi onomastica românească. În urma unei analize amănunţite, autoarea ajunge la concluzia că nume de sfinţi, ca: *Sâmedru, Sângiorz, Sânzâiene* ş.a., prezintă modificări asemănătoare cu cele suferite de cuvintele comune moştenite din latină – *duminică, Dumnezeu* ş.a. (134). Frecvenţa lui *sânt* (şi a compuselor sale) în onomastică este explicată prin situaţia particulară a onomasticii medievale din Europa occidentală, care a fost marcată de

cultul pentru sfinţi, astfel încât, cel puţin în ceea ce priveşte toponimia, numele primitiv al unei anumite localităţi a fost înlocuit cu acela al sfântului – patron al bisericii din localitatea respectivă (p. 134).

Ultimul capitol al cărţii are un pronunţat caracter aplicativ, aria analizei limitându-se la Transilvania şi Banat (= regiunile cu localităţile romane cele mai numeroase); după o scurtă prezentare a creştinării Ungariei (necesară, ţinând cont de faptul că acest proces a avut importante consecinţe asupra sistemului denominativ al localităţilor din cele două provincii luate în discuţie), autoarea urmăreşte, în continuare, formarea şi difuzarea, de data aceasta numai a anumitor nume de *localităţi* din Transilvania şi Banat, care au la bază termeni creştini maghiari şi germani împrumutaţi din *latină*, slavă sau alte limbi (p. 145–183). Concret, sunt prezentate, în ordine alfabetică, următoarele toponime (evident, cu variantele lor): *Apadia (Apahida, Pagida, ...), Atea (Ateaş, Atia, ...), Bărat (Bărăteaz, Bratca, Brateş*, alături de care au fost înregistrate şi *Frata, Frăteşti), Beclean (Beclenuţ, Bethausen,...), Căpâlna (Căpâlnaş, Căpâlniţa,...), Căpleni (Coplean, Caplan, ...), Căptălan, Coştei, Cristiş (Cruceni, Cristolţ, ...), Dicăneşti, Hărănglab (Clopodia, Clopotiva, ...), Mănăştiur (Mănăştur, Mănăşturel, ...), Pişchia*[6] *(Piscopia, Episcopia Bihorului, ...), Proştea, şi Remetea*[7] *(Remeţi, Rimetea, Călugăru, Călugăriţa, Călugăreni,...)*. Analiza este, şi la acest nivel, complexă: se indică etimonul termenilor inventariaţi (maghiar sau german), cu precizarea semnificaţiei în limba de origine, primele forme documentare, menţionate, de obicei, în latină (având ca instrument auxiliar de nepreţuit bogata serie de documente latine, din Transilvania şi din Banat, începând cu sec. al XI-lea). Studiul acestor toponime îi oferă autoarei posibilitatea de a formula o concluzie valoroasă pentru istoria limbii române în general: poporul român, izolat de latinitate, în sec. VI–VII, *a învins discontinuitatea contactu-lui direct cu cultura religioasă latină (şi) prin intermediul anumitor limbi neromanice*. Nu este un paradox să afirmi că limba română s-a reapropiat de limba-mamă graţie unor idiomuri nelatine; acesta reprezintă, de altfel, unul dintre factorii adesea invocaţi de lingvişti pentru explicarea procesului de „relatinizare" a limbii române.

Valoarea de netăgăduit a studiului *Termeni creştini în onomastica românească* apare şi mai evidentă, prin raportare la ceea ce s-a scris până în prezent în lingvistica românească pe această temă (lexicul religios): studiul din 1887 al lui Şăineanu (*Creştinismul şi limba*), de cca 50 de pagini, este numai o încercare asupra „tranziţiunii

[6] Cu această ocazie (p. 172), autoarea se opreşte şi asupra lat. *episcopus*, mai precis, asupra posibilităţii moştenirii acestuia în română; I. Ionescu, 1998, p. 140–141, susţine că nu există nici un dubiu asupra moştenirii lat. *episcopus* în română (*episcopus* fiind una dintre unităţile lexicale care îl ajută să îşi dezvolte teza legată de existenţa unei „organizaţii ecleziastice *superioare*", înainte de venirea slavilor, bazându-se mai ales pe mărturii de natură arheologico-epigrafică. Însă româna nu a moştenit din latină şi alţi termeni din acelaşi câmp semantic cu *episcopus* (cf. *vlădică, popă, arhidiacon*, ş.a.), arată Simona Goicu – observaţie relevantă şi care se constituie ca un contraargument la teoria lui I. Ionescu; în plus, I. Ionescu nu are dreptate nici atunci când afirmă că *(e)piscop* apare numai o dată cu influenţa bizantino-fanariotă: *episcop* a intrat în română mai devreme, mai precis, în sec. al XVI-lea, cf. *Documente şi însemnări româneşti din sec. al XVI-lea*, 1979, p. 104; atunci, forma *piscup* (frecvent atestată în onomastică) ar fi o formă *populară* la care s-a produs afereza lui *e* (variantă care apare de altfel şi în v. sl., fapt care i-a făcut pe unii lingvişti să considere rom. *piscup* ca împrumut din v. sl. corespunzător).

[7] Întrucât oiconimul *Râmeţi (Râmetea)* nu poate fi explicat printr-un apelativ românesc neatestat **râmeţ* (un astfel de apelativ nu este atestat în română!), iar oiconimele formate de la magh. *remete* nu apar decât în Banat, Crişana, Transilvania şi Maramureş (acolo unde a existat o populaţie maghiară de religie catolică), rezultă, fără dubiu, că rom. *râmete* provine din maghiară, şi nu invers, aşa cum susţine pr. I. Ionescu (p. 175–176).

sensurilor"; I. Popinceanu, 1964 (de data acesta, un studiu întreg consacrat problemei religioase) dezvoltă unele teorii etimologice fanteziste (v., de ex., unităţi lexicale precum: *popă, colindă, Rusalii* ş.a. care sunt considerate continuatoare directe ale termenilor latineşti corespunzători – *papa, calendae, Rosalia* ş.a.); pe de altă parte, informaţiile din tratatele de istorie a limbii române sunt, prin natura lucrurilor, sumare. Deşi, trebuie să recunoaştem, „rămân": teza de doctorat a Cătălinei Vătăşescu (*Vocabularul de origine latină în limba albaneză şi în română*, 1997) care prezintă, cu obiectivitate şi rigurozitate ştiinţifică, şi terminologia religioasă a limbii române moştenită din latină, precum şi o serie de articole amintite: Matilda Caragiu Marioţeanu (cu reţinerile formulate deja), Viorica Pamfil, 1995, Gh. Chivu, 1997 ş.a. Valoarea cărţii Simonei Goicu rezidă, credem, şi în perspectiva originală în care a tratat lexicul religios: este, în primul rând, o lucrare de onomastică, dar la tot pasul ne întâmpină şi elemente de romanistică, balcanistică, slavistică, dialectologie, istorie şi folclor. Rezidă şi în aceea că lingvista timişoreană a încercat să rezolve trei spinoase probleme etimologice: *Crăciun, piscup, râmete*, studiul onomastic facilitându-i mult drumul spre găsirea soluţiilor. În plus, ultimul capitol al cărţii este absolut inedit: printr-un studiu de onomastică (toponomie) limitat, de această dată, la aria Banatului şi Transilvaniei, Simona Goicu a argumentat ideea reapropierii românei de limba-mamă graţie unor idiomuri nelatine.

DANA-LUMINIŢA TELEOACĂ
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

Simpozion. Comunicările celui de al XVIII-lea Simpozion al cercetătorilor români din Ungaria, Giula, 1999, 204 p.

Desfăşurat în 1998, la împlinirea a 150 de ani de la Revoluţia din 1848, Simpozionul cercetătorilor români din Giula (Gyula) a reunit o serie de comunicări dedicate acestei aniversări.

În aceste condiţii, lucrările de interes istoric ocupă un spaţiu amplu, cele mai numeroase fiind legate de anumite evenimente şi personalităţi ale Revoluţiei de la 1848, o temă secundară a prelegerilor susţinute fiind evocarea unor personalităţi româneşti din Giula, oraşul care a găzduit simpozionul. Astfel, studiul lui Ioan-Octavian Rudeanu, *Primele încercări ale românilor din Ungaria de înfiinţare a Mitropoliei Ardealului*, consemnează un memoriu referitor la înfiinţarea Mitropoliei Ardealului, semnat de preoţi şi laici din Giula, înaintat, în 1851, împăratului Austriei, la puţină vreme după ce episcopul Andrei Şaguna prezentase un memoriu similar Ministerului Cultelor. În plus, cei 27 de semnatari din Giula propun ca Andrei Şaguna să fie numit mitropolit, fapt ce se va întâmpla abia în 1864, când Franz Iosef aprobă înfiinţarea unei mitropolii ortodoxe române autonome. Modul în care consistoriul ortodox din Arad a pus în aplicare hotărârile sinodului de la Chişineu-Criş este ilustrat în treacăt, prin câteva exemple din Giula (*Consistoriul ortodox din Arad*, Nicolae Bocşan – Ioan Popovici).

În general, toate studiile accentuează rolul major al Bisericii Ortodoxe în viaţa românilor, eforturile acesteia de a ieşi de sub patronajul patriarhiei sârbeşti; sunt consemnate eforturile deputaţilor români de a ameliora legile discriminatorii propuse în Parlamentul Ungariei (*Deputaţi români în parlamentul Ungariei în 1848–1849*, Eugen Glück). Maria Berényi (*Românii din Pesta şi evenimentele din 1848–1849*), într-o succintă descriere făcută celor două ziare apărute la Pesta în perioada revoluţiei, delimitează rolul acestor publicaţii: „Amicul poporului", săptămânal tipărit cu litere chirilice, redactat „într-un curat grai popular", a pledat pentru colaborarea între români şi unguri, în condiţiile în care Banatul şi Crişana aparţineau politic de Ungaria, spre deosebire de Transilvania, care constituia un principat separat; celălalt ziar, „Democraţia", considerat o continuare a „Amicului poporului", a adoptat o poziţie mai radicală, influenţa lui Bălcescu fiind evidentă.

Este regretabil că recurgerea la limbajul colocvial: „Legiunile romane, începând cu împăratul August, au avut mult de furcă cu ei (cu dacii)" (Gh. Santău) sau la cel artificial retoric periclitează uneori statutul ştiinţific al comunicărilor istorice.

Studiul Elenei Csobai, *Aspecte din istoria românilor din Giula*, prezintă un ansamblu de piese din Biserica Sfântul Nicolae din Oraşul Mare Românesc, ansamblu unic în bisericile ortodoxe din Ungaria de azi. Este vorba de 137 de cuie de steag, din care în prezent mai există numai 107, atârnate de un cui-suport într-un mic dulap de sticlă, pe fiecare cui fiind încrustat un nume. Se bănuieşte că ar fi vorba de un donator cu funcţia de a înregistra numele celor ce au făcut donaţii pentru biserica ortodoxă din Giula, în vederea realizării unui scop încă nedepistat. În pofida acestor incertitudini, numele încrustate certifică existenţa meseriaşilor români în Giula, neatestaţi în materiale arhivistice, după cum au arătat studiile anterioare. Comunicarea Elenei Csobai este astfel o excelentă pledoarie pentru a se adopta, alături de cercetarea documentar-istorică, metoda *oral history* şi metodele de cercetare ale muzeografiei, atunci când se fac cercetări despre minoritatea românească din Ungaria.

Câteva comunicări au ca temă schimbările[1] ce se pot sesiza în cadrul obiceiurilor tradiţionale. Studiul Ancăi Hoţopan, *Tradiţia în societatea română modernă*, semnalează faptul că, uneori,

[1] Cf. Al. I. Amzulescu, *Cântecul nostru bătrânesc*, Bucureşti, Editura Minerva, 1986, p. 231, unde se explică accepţiunea acordată termenului „schimbare" în domeniul folcloric: „Înţeleg prin schimbare fenomenul transformării considerat în aspectul său concret, relativ uşor de sesizat, – oarecum măsurabil, în raport cu o stare anterioară".

dispariţia obiceiului (povestitul, cântatul horei mortului) trebuie legată de moartea subiectului. Bocitul mortului ajunge să fie considerat inutil şi este înlocuit de cântările corurilor din bisericile locale sau de recitarea unor poezii solemne de către persoanele tinere. Schimbări de cod apar şi în textele populare (femeile suferă nu numai din cauza plecării bărbaţilor la cătănie, dar şi din cauza timpului pe care ei îl petrec la birt): Eva Kozma Frătean, *Un manuscris cu 257 de texte populare* sau în organizarea Carnavalului din Aletea, obicei care nu mai fusese practicat o lungă perioadă de timp (Gh. Petrujan, *Obiceiuri de iarnă la Aletea – Carnavalul*). Emilia Martin (*Locuinţa românilor din Ungaria – Structură şi funcţionalitate*) inventariază transformările legate de arhitectura şi amenajarea locuinţelor românilor din Ungaria, aminteşte de obiceiuri uitate care se practicau la ridicarea unei case noi (aşezarea la temelia casei a unui ban şi a unei găini), dar şi de menţinerea unor gesturi rituale (ridicarea pe casă a unei crengi împodobite cu panglici şi cu câte o sticlă de băutură). Este regretabil că încercarea de prezentare a câtorva moduri de interpretare populară a viselor (Stella Nicula, *Lumea viselor*), în loc să se oprească la tema propusă, rămâne cantonată, în primele două pagini, într-o acumulare de enunţuri de popularizare: „Lumea viselor este acel tărâm misterios care în decursul mileniilor ne-a întovărăşit, deseori influenţând chiar şi mersul firesc al evenimentelor, fiindcă de câte ori nu s-a întâmplat ca o viziune văzută şi trăită în timpul nopţii să nu-şi lase amprenta în deciziile luate de marile personaje ale trecutului: împăraţi, mari conducători ai oştirilor, profeţi sau chiar şi savanţi".

În articolul *Schimbarea de cod la românii din Ungaria – O strategie de comunicare în discursul bilingv*[2], Ana Borbély distinge situaţii formale şi informale în cadrul cărora se poate produce schimbarea şi diferenţiază schimbarea de cod de împrumuturi, exemplificând acest procedeu prin inventarierea unor situaţii în care vorbitorii sunt cunoscători de română şi maghiară, respectiv de română, maghiară şi sârbă.

Studiul Vioricăi Goicu, *Nume de familie ale românilor din Ungaria*[3], are la bază monografia despre comuna Chitichaz, întocmită de preotul Iosif-Ioan Ardelean, publicată în 1893.

Importante, în măsura în care oferă informaţii detaliate despre fapte istorice, folclorice sau lingvistice care îi privesc pe românii din Ungaria, studiile prezentate indică, în cazul în care sunt privite comparativ cu cele din alte volume similare, preocuparea pentru legitimizarea unei tradiţii în această direcţie de cercetare. Tocmai de aceea, prezenţa unor pasaje redactate fără rigoare academică dăunează unor astfel de publicaţii.

EMANUELA TIMOTIN
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

[2] V. şi LR, XLVII, 1998, nr. 5–6, p. 316–324.
[3] Acest studiu, cu puţine modificări, a apărut şi în LR, XLVII, 1998, nr. 1–2, p. 61–71.

SUMARUL REVISTEI „LIMBA ROMÂNĂ" PE ANUL 1999

LINGVISTICĂ GENERALĂ

1. MĂRĂNDUC, CĂTĂLINA, Mesajul-text ca macroact intenţional multiplu sau indirect, **5–6**, p. 393–403.

ISTORIA LINGVISTICII ROMÂNEŞTI

2. GHEŢIE, ION, Între DLRM şi DEX, **1–2**, p. 81–82.

CULTURĂ ŞI LIMBĂ

3. DIMITRESCU, FLORICA, Materialele artificiale textile şi limba română, **1–2**, p. 47–49.
4. NEŢ, MARIANA, Mentalităţi şi lexic. O perspectivă de filozofie a limbajului, **5–6**, p. 413–417.
5. POPESCU, MIHAELA, Argument pentru o a treia ediţie a *Dicţionarului explicativ al limbii române*, **5–6**, p. 405–413.

GRAMATICĂ

6. AVRAM, MIOARA, Variante regionale ale pronumelui demonstrativ de apropiere la feminin-neutru plural, **1–2**, p. 15–18.
7. COTELNIC, TEODOR, Despre verbele cu sau fără sufixele gramaticale *-ez, -esc*, **1–2**, p. 43–46.
8. DÎRUL, ALEXANDRU, Legătura subordonatoare dintre cuvintele ce ţin de aceeaşi clasă categorială, **1–2**, p. 51–57.
9. DOMINTE, CONSTANTIN, Pronumele negativ *nimic* (Studiu micromonografic), **1–2**, p. 59–67.
10. MĂRGĂRIT, IULIA, Pronume personale cu funcţie verbală. Noi atestări, **1–2**, p. 93–99.
11. NĂSTASE, VERA, Afirmaţia sigură întărită în limba română, **5–6**, p. 419–425.

LR, XLVIII, nr. 5–6, p. 467–470, Bucureşti, 1999

12. SARAMANDU, MANUELA, Numeralul – parte de vorbire eterogenă, **1–2**, p. 129–136.
13. ŞERBĂNESCU, ANDRA, Funcţia întrebărilor în argumentaţie, **1–2**, p. 151–161.
14. VASILIU, EMANUEL, [ə/e] analogic în flexiunea verbală, **1–2**, p. 171.

VIAŢA CUVINTELOR

15. AVRAM, MIOARA, Comentarii lingvistice despre *politică* şi probleme conexe, **3–4**, p. 181–192.
16. ENACHE, ANDREEA, Banca de inovaţii lingvistice, **3–4**, p. 192–196.
17. MĂRGĂRIT, IULIA, Contribuţii etimologice pe baza textelor dialectale: *boală, gutuie*, **5–6**, p. 427–432.
18. PANĂ DINDELEGAN, GABRIELA, Formaţii substantivale recente şi rolul „clasificatorilor" în actualizarea lor contextuală, **1–2**, p. 117–127.
19. URSU, N.A., Note etimologice: *cârneleagă* (şi it. *carnevale*), *câşlegi*, **1–2**, p. 163–169.

FILOLOGIE

20. MAREŞ, ALEXANDRU, Mitropolitul Dosoftei şi cărţile populare, **1–2**, p. 89–91.
21. MIHĂILĂ, G., Un experiment (În legătură cu transcrierea *Tetraevanghelului* de la Sibiu, 1551–1553), **1–2**, p. 107–116.
22. STANCIU-ISTRATE, MARIA, Legenda sfântului Alexie. Prezentare generală, **1–2**, p. 143–150.

ISTORIA LIMBII

23. AVRAM, ANDREI, Observaţii asupra consoanelor vibrante în română şi în albaneză, **1–2**, p. 9–14.
24. GABINSCHI, M. A., Contribuţii la precizarea noţiunii de balcanism, **1–2**, p. 69–76.
25. GĂITĂNARU, ŞTEFAN, Din istoria numeralului cardinal, **1–2**, p. 77–80.
26. IONESCU-RUXĂNDOIU, LILIANA, Românesc şi romanic. Note critice de lectură, **1–2**, p. 83–87.
27. MIHAIL, ZAMFIRA, Lat. *arca*, „panroman sauf roumain" şi unele concordanţe semantice sud-est europene, **1–2**, p. 101–106.
28. VĂTĂŞESCU, CĂTĂLINA, Alb. *-ullë*, rom. *-ură* în cuvinte de origine latină, **1–2**, p. 173–178

VOCABULAR

29. BIDU-VRĂNCEANU, ANGELA, Mărcile stilistice (diastratice) ale lexicului specializat în DEX_2, **1–2**, p. 19–23.

LIMBĂ LITERARĂ

30. CHELARU-MURĂRUŞ, OANA, Particularităţi sintactico-stilistice ale construirii obiectului direct în lirica lui Nichita Stănescu, **1–2**, p. 25–33.

31. CHIVU, GHEORGHE, Neologisme latino-romanice în *Glosarul* primului dicţionar academic românesc, **1–2**, p. 35–41.

32. MIHĂILĂ, ECATERINA, Structuri nominale fundamentale în poezia românească din perioada 1960–1980, **5–6**, p. 433–440.

33. RACOVIŢĂ, FLORINA-VALERIA, Moldovenisme în ediţia ieşeană, din 1842, a *Poeziilor* lui Grigore Alexandrescu, **3–4**, p. 205–212

34. SITARU, OANA, Structuri recurente în poezia lui Nichita Stănescu, **1–2**, p. 137–141.

RECENZII ŞI NOTE BIBLIOGRAFICE

35. AGACHE, LILIANA: Gh. Moldoveanu, *Limba română în Bucovina (Statutul socio-cultural şi politic)*, Iaşi, Editura A 92, 1998, **3–4**, p. 221–224.

36. DOBRE, MARIA: Domniţa Tomescu, *Gramatica numelor proprii în limba română*, Bucureşti, Editura All, 1999, **3–4**, p. 217–219.

37. DOBRE, MARIA: Aspazia Reguş, Corneliu Reguş, *Numele de femei în vechi acte istorice (sec. XIV–XVI)*, Bucureşti, Editura Mustang, 1999, **5–6**, p. 441–444.

38. ENACHE, ANDREEA: Andra Vasilescu, *Limba română – manual pentru clasa a 7-a*, Bucureşti, Editura All, 1999, **3–4**, p. 224–225.

39. ENACHE, ANDREEA: Georgeta Ghiga, *Elemente fatice ale comunicării în româna vorbită*, Bucureşti, Editura Alcris – M 94, 1999, **5–6**, p. 444–445.

40. ENACHE, ANDREEA: Lazăr Şăineanu, *Încercare asupra semasiologiei limbei române*, Timişoara, Editura de Vest, 1999, **5–6**, p. 446–447.

41. ENACHE ANDREEA: Dorin N. Uritescu, *Greşeli de exprimare*, vol. I, Bucureşti, Editura Steaua Procion, 1999, **5–6**, p. 447–450.

42. NESTORESCU, VIRGIL: Stefana Kaldieva-Zaharieva, *Румънско-Български фразеологичен речник* (*Dicţionar frazeologic român-bulgar*), Sofia, Editura Academiei Bulgare de Ştiinţe, 1997, **5–6**, p. 450–451.

43. POPUŞOI, CAROLINA: G. G. Neamţu, *Teoria şi practica analizei gramaticale*, Cluj-Napoca, Editura Excelsior, 1999, **5–6**, p. 452–456.

44. STANCIU-ISTRATE, MARIA: Virgil Nestorescu, *Cercetări etimologice*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999, **5–6**, p. 456–459.

45. TELEOACĂ, DANA-LUMINIŢA: Simona Goicu, *Termeni creştini în onomastica românească* , Timişoara, Editura Amphora, 1999, **5–6**, p. 459–463.

46. VÎRBAN, FLOAREA: Ion Coteanu (ediție îngrijită de ...), *Crestomație de lingvistică generală*, București, Editura Fundației „România de Mâine", 1998, **3–4**, p. 219–221.
47. VULPE, MAGDALENA: Maria Marin, Iulia Mărgărit, *Glosar dialectal. Muntenia*, București, Editura Academiei Române, 1999, **3–4**, p. 213–217.

CRONICĂ

48. TIMOTIN, EMANUELA, *Simpozion*. Comunicările celui de-al XVIII-lea Simpozion al cercetătorilor români din Ungaria, Giula, 1999, **5–6**, p. 465–466.

DIVERSE

49. DĂNĂILĂ, ION, POPESCU GAVRILAȘ, MIHAELA, STERIAN, FLORIN, Bibliografia românească de lingvistică (BRL, **41**, 1998), **3–4**, p. 227–387.
50. ENACHE ANDREEA, NĂSTASE, VERA, MIHAI, NICOLETA, Indicele revistei „Limba română" pe anul 1999, **5–6**, p. 471–487.
51. Sumarul revistei „Limba română" pe anul 1999, **5–6**, p. 467–470.
52. SALA, MARIUS, Profesorul *Grigore Brâncuș* la 70 de ani, **1–2**, p. 3.
53. Lucrările profesorului *Grigore Brâncuș* (Bibliografie selectivă), **1–2**, p. 5–8.

INDICELE REVISTEI „LIMBA ROMÂNĂ" PE ANUL 1999

INDICE DE MATERII*

ABREVIERE, compuse create prin ~ 118; tendinţe de utilizare invariabilă a ~ 120–121

ACT DE VORBIRE, LIMBAJ, întrebarea ca ~ 151–161; acţiunea asupra lumii reale pe care o efectuează unele ~ 393

ACTUALIZARE, formaţii substantivale recente şi rolul „clasificatorilor" în ~ lor contextuală 117–127

ADJECTIV, ~ pronominal demonstrativ 15

AFIRMAŢIE, ~ sigură întărită în limba română 419–425

ALBANEZ(Ă), observaţii asupra consoanelor vibrante în română şi ~ 9–13; rolul ~ în istoria numeralului cardinal 71–79; sufixul ~ *-ullë* în cuvinte de origine latină 173–176

ALOLEXEM, ~ fonetice ale pronumelui negativ *nimic* 60–61

ANALOGIE, ~ în flexiunea verbală 171

ANTONIMIE, ~ propriu-zisă, analogică şi asociativă 407

ANTONOMAZĂ, 119–120

AREALISM, ~ în circumscrierea balcanică 71–72

ARGUMENTATIV, specificul realizării funcţiilor ~ în română 155–161

ARGUMENTAŢIE, funcţia întrebărilor în ~ 151–161

AROMÂNĂ, observaţii asupra consoanelor vibrante în ~ 9–10

ARTICOL, ~ în rol de „clasificator" substantival 124–125; forma ~ de dicţionar 412

ASINTAXISM, ~ operei lui Nichita Stănescu 25–26

BALCANISM, contribuţii la precizarea noţiunii de ~ 69–76

BANCĂ, ~ de inovaţii lingvistice 192–196

BIBLIOGRAFIE, ~ românească de lingvistică 227–387

CARDINAL, din istoria numeralului ~ 77–80

CARTE POPULARĂ, mitropolitul Dosoftei şi ~ 89–91

CAZUL, ~ numeralului 132

CÂMP ONOMASIOLOGIC, ~ casa mortului 101–106

CLASĂ CATEGORIALĂ, legătura subordonatoare dintre cuvintele ce ţin de aceeaşi ~ 51–57

CLASIFICATOR, formaţii substantivale recente şi rolul ~ în actualizarea lor contextuală 117–127

COEZIUNE, ~ grupului nominal 437

COMPUNERE, ca procedeu de bază în procesul formării şi individualizării semantice şi gramaticale a toponimelor urbane 197–204

* Indicele de materii a fost alcătuit de Andreea Enache şi Vera Năstase. Trimiterile se fac la paginile celor 6 numere ale revistei, corespondenţa fiind următoarea: nr. 1–2 = 1–178; nr. 3–4 = 179–390 şi nr. 5–6 = 391–466. Pentru bibliografia publicată în nr. 3–4 al revistei, cititorii sunt rugaţi să folosească indicele respectiv, care nu este inclus în cel de faţă.

COMPUS, ~ create prin abreviere 118
COMUNICARE, situaţia de ~ 394
CONCORDANŢE, ~ semantice sud-est europene ale lat. *arca* 101–106
CONOTAŢIE, ~ cuvintelor din familia lui *politic* 190–192
CONSOANĂ, observaţii asupra ~ vibrante în română şi albaneză 9–13
CONVERSIUNE, formaţii obţinute prin ~ 119
CRONOGRAF, ~ lui Ciglas comentat de Dosoftei, 89–91
CUVÂNT, includerea în dicţionar a ~ -titlu străine 409

DEFINIŢIE, formulările ~ din dicţionar 408
DEMONSTRATIV, variante regionale ale pronumelui ~ de apropiere la feminin – neutru plural 15–18
DERIVAT, ~ de la *politică* 183–187; observaţii cu privire la ~ în *Glosarul dialectal Muntenia* 215
DESINENŢĂ, ~ cu rol de „clasificator" 122–124
DIALECT, rolul pronumelui demonstrativ de apropiere în împărţirea în ~ şi sub~ 15–18
DIALECTAL, informaţii despre glosarul ~ muntenesc 213–217; contribuţii etimologice pe baza textelor ~ 427–432
DIALOG, relaţia întrebare– ~ 151–161
DIASTRATIC, mărci stilistice ~ ale lexicului specializat în DEX_2 19–23;
DICŢIONAR, mărci stilistice (diastratice) ale lexicului specializat în ~ explicativ al limbii române 19–23; neologisme latino-romanice în *Glosarul* primului ~ academic românesc 35–41; între ~ limbii române moderne şi DEX 81–82; elemente din banca de inovaţii lingvistice care nu figurează în ~ 193–196; ~ explicativ al limbii române, argument pentru o a treia ediţie 405–413; includerea în ~ a cuvintelor-titlu străine 409

EPITET, definiţia ~ 433
ETIMOLOGIC, contribuţii ~ pe baza textelor dialectale 427–432
ETIMOLOGIE, ~ unor cuvinte: *cârneleagă* (şi it. *carnevale*), *câşlegi* 163–169; ~ cuvântului *politică* 181–182;~ unor cuvinte: *advertorial* 193, *amorlâc* 193, *antenist* 193, *bizaroid* 193, *borcaniadă* 193, *bursar* 193, *calculatorist* 194, *cibercultură* 194, *cyber-corespondent* 194, *disneylâc* 194, *falimentită* 194, *fepesean* 194, *galerist* 194, *gândem* 194, *habarnist* 194, *internetist* 194, *kitschopter* 194, *mafiota* 194, *mato-friptism* 194, *McDonaldizare* 195, *multiculturalism* 195, *penetecedeu* 195, *pictorial* 195, *reatebist* 195, *senatothanasie* 195, *soap-operatizare* 195, *tatuator* 195, *telecraţie* 195, *telenovelistică* 195, *telenovelofil* 195, *ţigariadă* 195, *viagrat* 195, *videoclipa* 196, *ziaristoid* 196, *zvonistică* 196; ~ cuvintelor: *boală, gutuie* 427–432
ETIMON, ~ pronumelui negativ *nimic* 59; includerea în dicţionar a ~ străine, 409
EXPRESIE, în *Glosarul dialectal Muntenia* 213–214
EXPRIMABILITATE, ~ ca principiu central al concepţiei lui J. Searle 397

FEMININ, variante regionale ale pronumelui demonstrativ de apropiere la ~ -neutru plural 15–18
FILOZOFIE, o perspectivă de ~ a limbajului 413–417
FLEXIUNE, ~ numeralului 133; analogic în ~ verbală 171; schimbări fonetice în ~ verbală 171
FONETIC, forma ~ nepotrivită dată de latinişti 37–40; alolexemele ~ ale pronumelui negativ *nimic* 60–61; schimbări ~ în flexiunea verbală 171; diferenţe ~ între ediţia muntenească şi moldovenească a *Poeziilor* lui Grigore Alexandrescu 209–212; variante ~ în *Glosarul dialectal Muntenia* 213
FORŢĂ ILOCUŢIONARĂ, termeni consideraţi cel mai adesea a fi înzestraţi cu ~ 397

FORMAREA CUVINTELOR, ~ în poezia lui Nichita Stănescu 138–139
FRAZEOLOGIE, ~ şi paremiologia pronumelui negativ *nimic* 64–65

GEN, ~ numeralului 131–132; v. FEMININ, NEUTRU
GLOSAR, neologisme latino-romanice în ~ primului dicţionar academic românesc 35–41
GLOSAR DIALECTAL MUNTENIA, 213–217
GRAFIC, individualizarea ~ a xenismelor şi a terminologiei tehnice 117–118
GRAFIE, v. TRANSCRIERE
GRAMATICĂ, ~ numelor proprii în limba română 217–219
GRAMATICAL, verbele cu sau fără sufixele ~ *-ez, -esc* 43–46
GRUP NOMINAL, coeziunea ~ 437; ~ în poezia lui Nichita Stănescu 138–139

HIPERBAT 438

INDIRECT, actul interogativ ~ 399, actul ~ de limbaj 400, funcţia unei aserţiuni ~ 401
INOVAŢIE, banca de ~ lingvistice 192–196
INTENŢIE ILOCUŢIONARĂ, termenul ~ în locul celui de act ilocuţionar 397
INTENŢIE PERLOCUŢIONARĂ, termenul ~ în locul celui de act perlocuţionar 397
INTENŢIONALITATE, rezultatul ~ emitentului 395,
INTEROGATIV, actul ~ indirect 399
INTEROGATIVITATE, ~ ca invariantă cognitivă universală 151–152

ÎMPRUMUT, ~ legate de *politic, -ă* 182–183
ÎNTREBARE, funcţia ~ în argumentaţie, 151–161

LATIN, neologisme ~ -romanice în *Glosarul* primului dicţionar academic românesc 35–41; structura numeralului ~ în raport cu istoria numeralului cardinal 77–78; alb. *-ullë*, rom. *-ură* în cuvintele de origine ~ 173–176
LATINESC, ~ *arca*, „panroman sauf roumain", şi unele concordanţe semantice sud-est europene 101–106
LEGENDA SFÂNTULUI ALEXIE, ~ prezentare generală 143–150
LEXIC, mărci stilistice (diastratice) ale ~ specializat în DEX_2 19–23; semantica ~ dialectal în *Glosarul dialectal Muntenia* 216; mentalităţi şi ~ 413–417
LEXICAL, dinamica ~ a pronumelui negativ *nimic* 62–64; inventarul ~ stănescian 138
LEXICOGRAFIE, ~ monolingvă românească 405
LIMBAJ, o perspectivă de filozofie a ~ 413–417
LINGVISTIC, banca de inovaţii ~ 192–196; comentarii ~ despre *politică* şi probleme conexe 181–192
LINGVISTICĂ, bibliografia românească de ~ 227–387, studii de ~ generală 219–221
LIRICĂ, particularităţi sintactico-stilistice ale construirii obiectului direct în ~ lui Nichita Stănescu 25–33
LOCUŢIUNE, ~ în *Glosarul dialectal Muntenia* 213–214

MACROACT, mesajul-text ca ~ intenţional multiplu sau indirect 393, un ~ de limbaj 396
MACROMESAJ, funcţia de ~ a textului 393
MACROSEMN, textul ca un ~ 396
MARCĂ, ~ stilistice (diastratice) ale lexicului specializat în DEX_2 19–23
MENTALITATE, ~ şi lexic 413–417
MESAJUL-TEXT, ca macroact intenţional multiplu sau indirect 393–403
METAFORĂ, ~ deschisă 400
METAFORIC, exprimarea ~ 400, sens ~ 402
MOLDOVENISM, ~ în ediţia ieşeană din 1842 a *Poeziilor* lui Grigore Alexandrescu 209–212
MONOLINGV, lexicografia ~ românească 405
MORFOLOGIC, diferenţe ~ între ediţia muntenească şi moldovenească a *Poeziilor* lui Grigore Alexandrescu 209–212; variante ~ în *Glosarul dialectal Muntenia* 213

MORFOLOGIE, ~ cuvântului *politică* 182
MORFOSINTAXĂ, ~ pronumelui negativ *nimic* 61–62

NEGATIV, pronumele ~ *nimic* 59–67
NEGAȚIE, exprimarea ~ în poezia lui N. Stănescu 138
NEOLOGISM, ~ latino-romanice în *Glosarul* primului dicționar academic românesc 35–41; înregistrarea unor ~ în *Glosarul dialectal Muntenia* 214
NEUTRU, variante regionale ale pronumelui demonstrativ de apropiere la feminin- ~ plural 15–18
NOMINAL, structuri ~ fundamentale în poezia românească din perioada 1960–1980 433–440
NORMATIV, caracterul ~ al DEX 409
NORME, ~ sistematizate de J. Searle : ~ de conținut propozițional, ~ preliminare, ~ de sinceritate, ~ esențială 398
NUMĂR, v. PLURAL
NUME, gramatica ~ proprii în limba română 217–219
NUMERAL, din istoria ~ cardinal 77–80; ~ parte de vorbire eterogenă 129–136; cazul ~ 132

OBIECT DIRECT, particularități sintactico-stilistice ale construirii ~ în lirica lui Nichita Stănescu 25–33

PAREMIOLOGIE, frazeologia și ~ pronumelui negativ *nimic*, 64– 65
PERLOCUȚIONAR, actul ~ și intenția ~ 397
PLURAL, variante regionale ale pronumelui demonstrativ de apropiere la feminin-neutru ~ 15–18
POETIC, observații din perspectivă ~ asupra pronumelui negativ *nimic* 55–60
POEZIE, structuri recurente în ~ lui Nichita Stănescu 137–141; structuri nominale fundamentale în ~ românească din perioada 1960–1980 433–440; v. și LIRICĂ
POEZII de Grigore Alexandrescu, moldovenisme în ediția ieșeană din 1842 a ~ 205–212
PRESUPOZIȚIE, existența unui act de limbaj al ~ 395,
PROGRESIE TEMATICĂ, ~ lineară, ~ arborescentă 40
PRONUME, variante regionale ale ~ demonstrativ de apropiere la feminin-neutru plural 15–18; ~ negativ *nimic* 59–67; ~ personale cu funcție verbală 93–99

REFLEXIVIZARE, ~ în lirica lui Nichita Stănescu 26–17
REMĂ, temă și ~ 401
ROMANIC, neologisme latino- ~ în *Glosarul* primului dicționar academic românesc 35–41; românesc și ~ 83–87
ROMÂNĂ, observații asupra consoanelor vibrante în ~ și albaneză 9–13; materialele artificiale textile și limba ~ 47–49; specificul realizării funcțiilor argumentative în ~ 155–161; gramatica numelor proprii în ~ 217–219; ~ în Bucovina 221–224; manual de ~ pentru clasa a 7-a 224 –225
ROMÂNESC, neologisme latino-romanice în *Glosarul* primului dicționar academic ~ 35–41; ~ și romanic. Note critice de lectură 83–87; bibliografia ~ de lingvistică 227–387; lexicografia monolingvă ~ 405; structuri nominale fundamentale în poezia ~ din perioada 1960–1980 433–440

SCHIMBARE SEMANTICĂ, ~ fenomene de durată lungă 415
SEMANTIC, lat. *arca,* „panroman sauf roumain", și unele concordanțe ~ sud-est europene 101–106
SEMANTICA, ~ lexicului dialectal în *Glosarul dialectal Muntenia* 216
SEMANTISM, ~ pronumelui negativ *nimic* 61
SENS, ~ cuvintelor legate de politică 181–182, 187–188; ~ nou-atestate în *Glosarul dialectal Muntenia* 213; existența unui ~ textual global 395

SINONIMIA, ~ propriu-zisă, analogică şi asociativă 407
SINTACTIC, particularităţi ~ -stilistice ale construirii obiectului direct în lirica lui Nichita Stănescu 25–33; comportamentul ~ al numeralului 133–134; structuri ~ în toponimia urbană 197–204;
SITUAŢIE DE COMUNICARE, ~ şi ritualul comportamental 394
STILISTIC, mărci ~ ale lexicului specializat în DEX_2 19–23; particularităţi sintactico- ~ ale construirii obiectului direct în lirica lui Nichita Stănescu 25–33; ~ cuvintelor din familia lui *politic* 181–192
STRUCTURĂ, ~ recurente în poezia lui Nichita Stănescu 137–141; ~ sintactice în toponimia urbană 197–204
SUBORDONATOR, legătura ~ dintre cuvintele ce ţin de aceeaşi clasă categorială 51–57
SUBSTANTIVAL, formaţii ~ recente şi rolul „clasificatorilor" în actualizarea lor contextuală 117–127; „clasificatori" ~ 122–126
SUBSTRAT, rolul ~ în istoria numeralului cardinal 77
SUFIX, despre verbele cu sau fără ~ gramaticale *-ez*, *-esc* 43–46; ~ alb. *-ullë* şi rom. *-ură* în cuvintele de origine latină 173–176
TEMĂ, perechea ~ şi remă 401
TENDINŢĂ, ~ de utilizare invariabilă a abrevierilor 120–121
TERMINOLOGIE, grafia ~ tehnice 117–118
TETRAEVANGHELUL DE LA SIBIU, 1551–1553 transcrierea în ~ 107–116
TEXTIL, materiale artificiale ~ şi limba română 47–49
TEXTUALITATE, proprietatea de ~ a unui ansamblu de semne 393
TOPICĂ, ~ numeralului 134–135
TOPONIMIE, structuri sintactice în ~ urbană 197–204
TRANSCRIERE, ~ în *Tetraevanghelul de la Sibiu*, 1551–1553 107–116
TRANZITIVITATE, ~ în lirica lui Nichita Stănescu 26–27

VARIANTĂ, ~ fonetice şi morfologice în *Glosarul dialectal Muntenia* 213; trimiteri de ~ lexicale la forma de bază 408
VERB, ~ cu sau fără sufixele gramaticale *-ez*, *-esc* 43–46
VERBAL, pronume personale cu funcţie ~ 93–99, ə/e analogic în flexiunea ~ 171
VIBRANT, observaţii asupra consoanelor ~ în română şi albaneză 9–13

XENISM, individualizarea grafică a ~ 117

INDICE DE AUTORI*

Adamescu, Gh 37, 144, 146, 415
Adrianova, V. P. 144
Agache, Liliana **221–224**
Aggel, Moise de 91
Albu, Florenţa 435, 438
Alecsandri, Vasile 446
Alesssio, G. 166
Alexandre, C. 89
Alexandrescu, Grigore 205, 209
Alexandru [cel Mare] 90
Alexandru, Ion 437, 438
Alexie [sfânt] 143–150
Amiaud, Arthur 145–147
Amzulescu, Al. I. 465
Anagnostopoulos, S. 76
Andrei [apostol] 104
Anghel, Ioana 108
Anscombre, J. C. 152, 161

* Indicele de autori şi cel de cuvinte au fost realizate de Nicoleta Mihai.

Ardelean, Iosif-Ioan [preot] 466
Arghezi, Tudor 183, 190
Asachi, Gh. 205
Austin, J. L. 393, 394
Avram, Andrei **9–13**, 86, 87
Avram, Mioara **15–18**, 44, 94, 99, 117, 119, 120, 123, 125, 130, 132, 136, **181–192**, 217, 433, 439, 449, 454

Baciu, Ileana 161
Bacovia, George 25
Baillet, Adrien 146
Bailly, A. 78, 80
Balacciu, Jana 113
Bally, Ch. 54
Balş, Vasile 222
Baltag, Cezar 434–438
Barborică, Elena 80
Barbu, Ion 25
Bariţ, G. 35
Bartal, Antonius de 166
Battisti, C. 166
Bădescu, Horia 436, 438
Bălcescu, Nicolae 465
Bărbulescu, Ilie 111
Bărbuţ, Dorina 428, 431
Bărnuţiu, S. 183
Bârseanu, A. 430. 431
Beaugrande, R. A. de 393
Bejan, Dumitru 31, 32, 138
Belenskaia, V. 219
Belić, A. 76
Benn, G. 25
Berceanu, B. B. 129
Berea Găgeanu, Elena 16
Berény, Maria 465
Bernandez, Enrique 221
Berrendonner, A. 401
Bianu, I. 109–111
Bidu-Vrănceanu, Angela **19–23**, 127
Birnbaum, H. 73, 75
Bîrlădeanu, Mihaela 181, 186
Bocian, Martin 89
Bocşan, Nicolae 465
Bogdan, Ioan 109, 110
Bojan, Maria 108
Bolintineanu, D. 206
Bolocan, Gh. 78, 80, 442, 443
Bolocan, Şt. 130
Borbély, Ana 466
Bouchard, R. 420, 425
Boureanu, Radu 33
Boutin-Arnaud, M. N. 48, 49
Brad-Chisacof, Lia 186–188
Braşoveanul, Eustatievici D. 188
Bratu, Costin 99, 432
Braudel, Fernand 414
Brâncuş, Grigore 3–8, 9, 10, 12, 13, 15–17, 43, 45, 47, 61, 77, 79, 8081, 82, 85, 87, 108, 113, 114, 123, 124, 130, 134, 136, 152, 173, 175–177, 461
Bréal, Michel 78, 80, 446
Brøndal, V. 219
Brosset, 148
Brumaru, Emil 437, 438
Bucur, Marin 65
Budai Deleanu, Ion 222
Buyssens, Eric 192
Buzatu, D. 163
Buză, Emanuela 110
Buzea, Constanţa 434, 436–438
Bühler, K. 444
Byck, J. 108, 129

Çabej, Eqrem 7, 11, 13, 103, 174–177, 178
Camaj, M. 175, 177
Candrea, Ioan-Aurel 37, 59, 60, 63, 113, 114, 144, 146, 164, 169, 177, 415
Cange, Du 166
Canisius, Peter 161
Cantuniari, Mihai 438
Capidan, Theodor 7, 11, 13, 461
Carabulea, Elena 129, 136
Caragiale, I. L. 156, 184, 422
Caragiu Marioţeanu, Matilda 15, 16, 460, 463
Carothers, Hume Wallace 48
Cartojan, N. 90, 91, 148, 149
Cazacu, Boris 99, 127, 184, 432
Călăraşu, Cristina 80, 127
Călin, Liviu 184

Cândroveanu, Hristu 138
Cârneci, R. 435–438
Çeliku, Mehmet 11, 13
Chardonnet, Hilaire de [conte] 47, 48
Chartier, Roger 414
Chelaru-Murăruş, Oana **25–33**
Chiriacescu, Rodica 113
Chisholm, William 161
Chivu, Gheorghe **35–41,** 111, 459, 463
Chomsky, N. 220
Cib'jan, T. V. 69
Cicero 59, 62
Cigalas, 89, 91
Cihac, Al. 59, 60, 457
Ciobanu, Fulvia 17
Ciobanu, Mircea 435–438
Cioculescu, Şerban 184
Ciompec, Georgeta 17, 134
Ciorănescu, Al. 164, 169, 429
Cipariu, Timotei 8, 35
Ciurea, Doina 32
Clément, Elizabeth 413
Čolakova, Kr. 451
Cole, P. 396
Comrie, Bernard 85, 87
Comşulea, Elena 108
Condeescu, Alexandru 25, 32
Constantinescu, N. A. 441, 444
Constantinescu, Nicolae 67
Contra, Gică 419
Corbin, Danielle 19, 20
Corbin, Pierre 19, 20
Coresi [diacon] 64, 110
Cornea, Paul 221
Corominas, Joan 166
Coseriu, Eugenio 101, 117, 415 v. şi Coşeriu, Eugeniu
Cosnier, Jacques 425
Costa, Ioana 419, 425
Costin, Miron 90
Costinescu, Mariana 15
Coşeriu, Eugeniu 57, 73, 219, 220, 221
Coteanu, Ion 7, 15–17, 19, 78–81, 132, 174, 177, [219–221], 405, 434, 439
Cotelnic, Teodor **43–46**
Covaci, Aurel 33
Creangă, Ion 428, 431, 446
Crews, C. 73
Cristea, Teodora 161
Crişan, Constantin 33
Crumlish, Christian 127
Csobai, Elena 465
Cuniţă, Alexandra 161
Cvasnâi, Maria 80

Dal', Vladimir 104
Daneš, F. 401
Dardel, Robert de 85, 87
Dascălu, Crişu 140
Daveluy, A. 165
Dănăilă, I. 183, 405
Delavrancea, B. Şt. 93
Demény, Lidia A. 107–110
Demiraj, Bardhyl 176, 177
Demiri, Mustafa 176, 177
Densuşianu, Nicolae 149
Densusianu, Ovid 59, 60, 63, 64, 113, 114, 169, 177
Desniţkaja, A. V. 11, 13, 69, 75
Diacenko, Gr. 114
Diaconescu, Mihai 7
Diaconescu, Paula 38, 137, 138, 140, 433, 434, 439
Diaconu, I. 16
Dimitrescu, Florica **47–49,** 77, 80, 118, 127, 193, 420, 425, 459
Dimitriu, Daniel 26, 32, 137, 138, 139
Dinescu, Mircea 185, 191, 435, 438
Dîrul, Alexandru **51–57**
Dobre, Maria **217–219, 441–444**
Doca, Gh. 7
Doinaş, Ştefan Augustin 138, 435–438
Dominique, Chantal 413
Dominte, Constantin **59–67**
Donici, A. 212
Dosoftei [mitropolit] 89–91, 149
Drăganu, Nicolae 148, 219
Dressler, W. U. 393
Dressler, Wolfgang de 221
Dubois, C. 19

Dubois, Jean 19
Duby, Georges 414
Duca [Vodă] 90
Ducrot, Oswald 152, 161, 394–396, 401, 413, 420, 425
Duda, Gabriela 431
Dumbrăveanu, A. 434, 436, 437, 439
Dumitrescu, Sorin 32
Duridanov, I. 69, 457

Eminescu, Mihai 6, 7, 65, 126
Enache, Adreea **192–196, 224–225, 444–445, 446–447, 447–450, 471–475**
Ernout, A. 78, 80
Evseev, Ivan 144

Facca, C. 98
Fianu, Adriana 114
Filip [Moldoveanul] 107–19
Fillmore, Ch. J. 26
Fischer, I. 78, 80, 205
Flandrin, Jean-Louis 414
Flămând, Dinu 436, 439
Florea, Melania 433, 439
Florea, Viorica 129, 136
Fochi, Adrian 149
Frățilă, Vasile 459
Friedrich, Hugo 25, 27, 32
Fugariu, Florea 185

Gabinschi, M. A. **69–77**
Gaffiot, Félix 165
Gáldi, L. 67, 187
Găitănaru, Ştefan 8, **77–80,** 132, 135, 136
Găluşcă, Constantin 113
Gămulescu, Dorin 429, 432
Gelas, Nadine 425
Genčev, St. 104
Georgescu, Magdalena 206, 110
Georgiev, V. 70, 76, 457
Gheorghiev, B. 76
Gheţie, Ion 15, 36, 38, **81–82,** 108, 109, 111, 205
Ghibănescu, 219
Ghica, Georgeta [444–445]
Ghiculete, Galina 99, 127, 432

Giosu, Ştefan 16
Giuglea, G. 176, 177
Givon, Talmy 151, 152, 161
Glück, Eugen 465
Goffman, E. 420, 425
Goicu, Simona [459–463]
Goicu, Viorica 466
Golescu, D. 185, 187
Golopenţia, Ştefania 5
Golopenţia-Eretescu, Sanda 129, 132, 133, 135, 136, 433, 440
Goma, Paul 121, 127
Graur, Al. 16, 18, 63, 93, 94, 96–99, 136, 181, 189, 1919, 192, 219, 433, 439
Grecu, Doina 108
Grice, H. P. 399
Gruyter, Walter de 19
Guenther, Franz 21
Gugui, Aglaie 431
Gumperez 155
Guţu Romalo, Valeria 18, 31, 32, 121, 124, 131, 132, 136, 219, 433, 440, 454

Haarman, H. 73
Hamp, 175
Hansen-Love, Lawrence 413
Hasan, Finuţa 196
Hasdeu, B. P. 3, 6–8, 113, 174, 429, 446 v. şi Petriceicu Hasdeu, B.
Harris, Martin 83, 85–87
Hegel, Friedrich 187
Heliade-Rădulescu, Ion 212
Heman, József 101
Hinrichs, U. 69, 73
Hjemslev, L. 220
Hodoş, I. 35
Hodoş, Nerva 109, 110
Horia, Alexandru 185
Hoţopan, Anca 465
Hrisostom, Ioan 90
Hristea, Theodor 6, 118, 123, 136, 183, 196, 445
Hundsmerscher, F. 161

Iliescu, Ion 184
Iliescu, Maria 43

Ioan [sfânt] 147
Ioan Calybitul [sfânt] 146, 147, 150
Ionaşcu, Al. 442
Ionescu, Adriana 6, 8, 108, 173, 175, 177
Ionescu, Ion 165, 459, 460, 462
Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana 16, 17, **83–87,** 127 v. şi Ruxăndoiu, Liliana
Ionică, Ion 16, 17, 125
Iordan, Iorgu 5, 15, 16, 18, 77, 80, 81, 91, 111, 129, 183, 189, 190, 205, 222, 433, 440
Iorga, Nicolae 63
Iosifescu, Silvian 33
Irimia, Dumitru 127, 67
Ispirescu, Petre 427, 429, 431
Iurcenko, V. C. 57
Ivănescu, Cezar 435, 438, 439
Ivănescu, G. 37, 78–80
Ivănescu, Mircea 434, 436, 437, 439

Jakobson, Roman 219, 220, 444
James, Gregory 19
Jarnik, I. U. 430, 431
Jašar-Nasteva, O. 75
Jefferson, G. A. 420, 425
Jipescu, Gr. M. 6, 15
Jiménez 25, 27
Jokl, 103, 175, 177
Josef, Franz 465

Kahn, Pierre 413
Kaldieva-Zaharieva, Stefana [450–451]
Karataev, Iv. 109, 110
Kazazis, Kostas 189
Kelemen, Bela 107
Kerbrat-Orecchioni, Catherina 152, 161, 425
Kirilovici, E. 57
Kogălniceanu, M. 212
Koneski, V. 75
Kozma Frătean, Eva 466
Kraut, Ursula 89
Kuraszkiewicz, Władysław 147
Kurylow(i)cz, J. 219
Kurytowicz, J. 54

Labov, William 219
Laurian, August Treboniu 35–37, 39–41
Lăzărescu, Paul 99, 127, 214, 205, 432
Le Goff, Jacques 414
Le Roy Ladurie, Emmanuel 414
Lenz, Iris 89
Lombard, Alf 43
Lotreanu, Ion 137
Luca, Ignatius de 222
Lupu, Vasile [domn] 91 v. şi Vasilie [Voievod]
Luria, M. 73
Luther, Martin 109
Lyons, John 220

Macarie 108
Macrea, D. 81, 82
Mahmoudian, M. 52, 57
Maiorescu, Titu 5, 111
Mallarmé, Stéphane 27
Mallison, Graham 83, 85, 87
Mancaş, Mihaela 127
Maneca, Constant 49
Mann, S. E. 175, 177
Manoliu-Manea, Maria 61, 83, 129, 453
Marian, Simion Florea 149
Marcu, Florin 49, 186, 193, 196
Mareş, Al. 15, **89–91,** 108–110, 113
Mareş, Lucreţia 19, 405
Marin, Maria 16, 94, 99, 127 [213–217], 432
Marinescu, Anca 215
Marinescu, Bogdan 99, 127, 432
Marta, M. 80
Martin, Aurel 33
Martin, Emilia 466
Martinet, André 12, 13, 52, 57
Massin, Ioan C. 35–37, 39–41
Matcovschi, Alexandrina 110
Mazière, F. 21
Mazilescu, Virgil 435, 439
Mărănduc, Cătălina **393–403**
Mărgărit, Iulia 16, 17, **93–99**, [213–217], **427–432**
Mării, Ion 108, 422, 425
Mârza, Eva 109
Meillet, A. 78, 80
Merlo, Carlo 166, 169
Meyer, G. 103, 174, 176, 177
Meyer-Lübke, W. 59

Mihai, Nicoleta **475–487**
Mihail, Paul 102
Mihail, Zamfira 7, **102–106**
Mihăescu, Doru 89
Mihăescu, Gib I. 16
Mihăescu, H. 103, 165
Mihăilă, Ecaterina 26, 27, 32, 137–140, **433–440**
Mihăilă, G. 78, 80, 104, **107–116,** 444
Mincu, Marin 137
Mitrofan [episcop] 149
Mjede, Ndr 176
Modoran, Filofteia 197, 198
Mohrmann, Christina 460
Moldovan, Dragoş 91
Moldoveanu, Gheorghe [221–224]
Moles, Abraham 419, 425
Montale, E. 25
Montgomery, Th. 72
Moraru, Cristian 26, 32, 33, 137, 139, 140
Moraru, Jack 422
Morgan, J. L. 396
Mumuleanu, Barbu Paris 5
Munteanu, Eugen 101
Munteanu, Şt. 36, 38
Muşina, Alex. 29, 32

Năstase, Vera **419–425, 471–475**
Neagoe, Manole 113
Neagoe, Victorela 94, 99, 214, 432
Neamţu, G. G. 132, [452–456]
Neculce, I. 184
Negomireanu, Doina 108
Negruzzi, Costache 5
Nemours, Irénée Du Pont de 48
Nestorescu, Virgil **450–451**, [456–459]
Neţ, Mariana **413–417**
Nica, Dumitru 17
Ničeva, K. 450
Nicula, Stella 466
Niculescu, Al. 18, 433, 440, 459

Odobescu, Al. 36
Ojog-Braşoveanu, Rodica 422, 425
Olteanu, Şt. 102
Olteanu Matei, Draga 184
Onu, Liviu 184
Oprea, Ioan 185
Orel, Vl. 174, 177
Orza, Rodica 108

Pamfil, Viorica 80, 459, 463
Panaitescu, P. P. 90, 111
Pană, Ruxandra 99, 127, 432
Pană Dindelegan, Gabriela 25, 26, 29, 32, **117–127,** 453, 454
Pann, Anton 225, 446
Papahagi, Tache 5
Paris, Gaston 145–147
Pavel, Vasile 94
Păunescu, Adrian 434, 439
Pârvan, Vasile 461
Pedersen, H. 174, 175, 177
Pellat, Jean-Christophe 119
Petöfi, János S. 221, 395
Petrovici, Emil 107–110
Petriceicu Hasdeu, B. 110 v. şi Hasdeu, B. P.
Petrujan, Gh. 466
Phil, Z. R. 175
Philippide, Al. 7, 112, 113
Piţa, Dan 186
Poghirc, Cicerone 12, 13, 177
Pop, Ion 139
Pop-Reteganul, Ion 427
Popa, Marian 137
Popescu, Cristian Tudor 184
Popescu, Mihaela **405–413**
Popescu-Marin, Magdalena 17
Popinceanu, I. 461, 463
Popovici, Ioan 465
Popuşoi, Carolina **452–456**
Posner, Rebecca 83, 84, 86, 87
Praha, V. 76
Preda, Marin 422, 425
Predescu, Lucian 113
Prinz, Otto 166
Procopius 78
Prodromos, Theodor 104
Pumnul, Aron 223
Puşcariu, Sextil 10, 11, 13, 37, 39, 77, 80, 81, 84, 87, 109, 110, 113, 164, 169, 176, 177, 415, 444, 461

Quicherat, L. 165

Racoviță, Florina-Valeria **205–212**
Ramirez, Lis Hernán 220
Rastier, F. 21
Rădulescu, Marina 131, 133, 136
Reguș, Aspazia [441–444]
Reguș, Corneliu [441–444]
Reichenkron, G. 70
Reinheimer-Rîpeanu, Sanda 182
Rey, A. 19, 20, 49
Rey-Debove, J. 19, 119
Reyes, Alfonso 73
Rezeanu, Adrian **197–204**
Riegel, Martin 119
Rilke, Rainer Maria 27
Rioul, René 119
Robert, Paul 49
Rogojinaru, Adela 224
Romanescu, Ioanid 33, 434, 435, 439
Rosetti, Al. 3, 5, 8, 74, 77, 80, 113, 114, 129, 165, 174, 177, 184
Rudeanu, Ioan-Octavian 465
Rusu, Valeria 16
Russu, I. I. 70
Ruxăndoiu, Liliana 80 v. și Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana

Šabršula, Jan-Jaroslav 101
Sacks, H. 420, 425
Sala, Marius **3–4,** 12, 13, 81, 83, 106, 174, 177, 181
Sandfeld, K. 70, 74
Santău, Gh. 465
Saramandu, Manuela 6, 8, **129–136**
Saramandu, Nicolae 11, 13, 99, 432
Saussure, Ferdinand de 219, 220, 397
Sava [mitropolit] 91
Sânzianu, Mihai 32
Sârcu, P. A. 109, 110
Schaller, H. 76
Schegloff, E. A. 420, 425
Schenkhein, J. 425
Schneider, Johannes 166
Scriban, August 59, 112
Searle, J. R. 394–399, 401
Sebeok, Thomas A. 414
Seche, Luiza 67, 129, 206, 405
Seche, Mircea 35–37, 206, 405
Seidel, E. 79, 80
Sejdiu, Sh. 177
Sergiu [arhiepiscop] 147
Simenschy, Th. 78–80
Simionescu, Eufrosina 148
Simonescu, Dan 108, 110
Sion, G. 35
Sitaru, Oana **137–141**
Skalička, V. 76
Slama-Cazacu, Tatiana 422, 425
Sluşanschi, Dan 78, 80, 191
Sorescu, Marin 402
Spasova-Mihailova, S. 450
Speier, 444
Spinei, V. 102
Spitzer, L. 101
Stalin, I. V. 191
Stanca, Radu 434, 435, 439
Stanciu-Istrate, Maria 90, **143–150, 456–459**
Stati, Sorin 152, 161
Stănescu, Nichita 25, 26, 28–33, 137, 139, 140, 434–439
Steinke, K. 70
Suciu, Titiana 108

Şaguna, Andrei [episcop] 465
Şăineanu, Lazăr 7, 36, 37, 59, 415, 417, 430, 432, [446–447], 462
Şincai, Gh. 185
Şerban, Felicia 108
Şerbănescu, Andra **151–161**
Ştefan [Vodă] 91
Ştefănescu, Alexandru 137
Ştrempel, Gabriel 90, 148
Şuteu, Flora 36

Tagliavini, Carlo 447
Tartler, Grete 436, 439
Tasnadijan, Sandine 48, 49
Tăuşan, Victoria Ana 65
Tchauder, Gehard 161

Teaha, Teofil 214
Teiuş, Sabina 108
Teleoacă, Dana-Luminiţa **459–463**
Tenječ, L. 57
Teodorescu, Mirela 64, 80
Tesnière, L. 54
Thesleff, H. 419
Tiktin, H. 37, 59, 177, 432
Timotin, Emanuela **465–466**
Tiugan, Marilena 99, 127, 432
Tiugan, Nicoleta 405
Todoran, Emilia 108
Todoran, Romulus 16
Todorov, Tzvetan 413
Tohăneanu, Gh. 459
Toma, Elena 80
Toma, G. 222
Tomescu, Domniţa [217–219]
Tomozei, Gheorghe 33
Tomuş, Mircea 32
Toussaint Sanat, M. 47, 49
Trubaciov, O. N. 104
Trubetzkoy, N. S. 69
Turcea, Daniel 434–439

Ţâra, V. D. 36, 38

Udrescu, D. 432
Ulici, Laurenţiu 26, 32
Ungaretti 25, 27
Ureche, Grigore 111
Uritescu, Dorin N. [447–450]
Ursu, N. A. 91, **163–169,** 188

Vaillant, A. 219
Vakarelski, Ch. 104, 105
Valéry, Paul 25
Vasilescu, Andra [224–225]
Vasilescu, Mircea 224
Vasilie [Voievod] 91 v. şi Lupu, Vasile [domn]
Vasiliu, Emanuel **171,** 219, 220, 433, 440
Vasiliu, Laura 433. 439
Vasiluţă, Livia 446, 447
Vătăşescu, Cătălina 73, 103, **173–178,** 459, 463
Vârcol, Vasile 93, 99
Veniamin [mitropolit] 149
Verger, Jacques 103
Verona, Dan 435, 436, 439
Vianu, Tudor 434
Vidoeski, V. 75
Vincent, Nigel 83, 85–87
Vissarion, I. C. 93
Vîrban, Floarea **219–221**
Vlad, Carmen 395
Vrabie, Emil 74
Vulpe, Magdalena 13, 99, 127, **213–217,** 432
Vulpescu, Romulus 435, 437, 439

Wagner, M. L. 73, 174, 175
Wald, Henri 419, 425
Wald, Lucia 78, 80
Weigand, Edda 70, 161, 171
Werbermann, Clemens Peter 161
Wierczyński, Stefan 147
Woicicki, Marie Jeanne 431

Xhuvani, Al. 174, 175, 178

Zafiu, Rodica 123
Zaharia, Eugenia 102
Zamfirescu, Dan 110
Zanne, 428
Zelikov, M. V. 72
Zgraon, Florentina 110
Zugravu, Nelu 459

INDICE DE CUVINTE

ALBANEZĂ: arë 9, 10, arkë 103, arrë 9, 10, ashkë, barbull 174, -ëll(ë), famëll 175 famull 174, 175, fshat 73, gargëll 175, gargull 174, 175, grazhd 74, grumbull,

mashkall 174, mashkë 176, mashkëll 175, mashkull 175, 176, mirë 76, moshkëll 175, mrekull, ndrikullë, në ofull 174, një njeri i mirë, njeriu i mirë 76, njerkë 73, nofull, ofull 174, pegëll 175, pendull 174, 175, penëll 175, petull 174, pjergull 175, pjergullë, popull 174, reze, rreze 9, rrotill, rrotull 175, rrotullë 174, rruaj 9, rrushkëll 175, rrushkull 174, 175, ruaj 9, shakull, shekull 174, shpat 176, shpatëll 175, shpatull 174, 175, shpatullë 176, sy 8, tëmbla 174, tetë dhjëtë 79, tjegëll 175, tjegull 174, tjegullë 175, tork 176, torkullë 174, 176, turbull 174, -ullë 173, 175, ungj 174, var, varr 9, veshtull, vetull 174, vorbë 176, vorbullë 175, 176

BULGARĂ: bypkah, bopòeu 457, kovčeg 104, 105, lada 105, маса 457, пьмека, ньм 458, raka 103, rakla 103, 105, raklja 104, sandăk, sunduk 105, тпоуза 458, zpaxó 74

ENGANDINĂ: nimia 59

ENGLEZĂ: advertorial 193, cyber-correspondent, cyberculture, Disney 194, multiculturalism, pictorial 195, policeman, political correctness, politically correct 186, soap-opera 195, that 55

FRANCEZĂ: antipolitique, apolitique, apolitisme, biopolitique 183, caste, cataclysme, catacombe, cautériser 82, cavalier, chevalier 458, cosmopolite 182, cosmopolitisme 182, cotonnade 48, dépolitiser 183, deux cents 79, drac 460, géopolitique, -itiquement, macropolitique 183, mie 59, multiculturalisme 195, nemie 59, non-politique 184, polar 186, poli, -e 188, police 186, policer 181, policier 186, polir 188, politicard, politicien 183, politique 181, politiquer, politiser, politologie, politologique, politologue 183, que 55, soie 48, trente, trois cents 79

GERMANĂ: Diktat 191, Politik, Politikus, politisch 181, politisieren, Politismus 183, Polizei, Polizei[agent, -beamte, -mann], Polizist, Realpolitik 186, Springer 458

GREACĂ VECHE ŞI NEOGREACĂ: arcla 103, arclista 104, arkai 103, cellofibre 48, εγηγορζ 89, ksilokrevvaton 105, οι εγρνγορι 89, παγανοζ 460, πολιζ 181, 188, polis 191, πολιτεια 181, 182, 186, πολιτικα 182, πολιτικη 181, 182, πολιτικι 182, πολιτικ οζ 185, πολιτικν 197, πολιτικωζ 187, pteron 194, thanatos 195, zoon politikon 184

HAUSĂ: halal, haram 74,

ITALIANĂ: -amente 183, bordello 457, carlasciare, carlassare, carnasciale 166, 168, carnelevare 166, carnesciale 166, 168, carnevale 165, 166, 168, catacumba 82, che 55, fanta-politico/a 183, mica 59, nemiga 59, politica 181, policastro, politicitá 188, politico 181, polire 188, polizia 186, trenta 79

LATINĂ: aeramen, animam, annum 85, apparo 171, arca 101, 103, 104, arcae, arcula 103, ascla, ast(ula), avunculus 174, *balatrare, balteus 214, barbula 174, bava, billa 429, calendae 463, campum 85, canta(b)amus, cantamus 86, carnelevamen 166, carnelevare 165, 167–169, carnelevarium 166, carnem 164, carnem legat 164, 165, carne(m)laxare 166, 168, carnesecare 166, 18, carni(s)privium 166, 168, caro 165, 166, 169, casa 86, caseo, *caseolevare, caseum, *caseum ligat, caseus 169, cataclysmus, cauterisare 82, centum 77–79, circulus 174, comparo 171, de nihilo 59, decem et octo, decem novem, decenti 77, deus, diaconus, draco 460, duodecim 77, 79, 80, duodeviginti 77, episcopus 460, 462, evangelium 460, exuolo 10, famulus 174, fossatum 73, galgulus, grumulus 174, haud nihil 59, lana 85, laxare 166, levare 165, 166, 168,

169, levis 165, liga 164, ligare 164, 165, 168, 169, masculus, matricula 174 melum 171, mensa 457, mentem 86, mica 59, 61, miraculum 174, monumentum 102, nec mica, *nec micalia, nemica, nihil 59, nihil non 59, 62, nihil periculi, nihildum, nihili, nihilo, nihilominus, nihilum, nil, non nihil 59, nonaginta 77, 78, nongenti 78, noverca 73, octo et decem 77, octoginta, octigenti 77, 78, offula 174, paganus 460, papa 463, parochia 460, Paschae 461, pergula, pinnula 174, pira 429, pitta, *pittula 174, polire 188, politia 186, politicus, (-a, -um) 181, populus 174, privare 166, quae 55 quattuordecim 79, qui 55, quigenti 77, quod 55, radicina 115, Rosalia 463, rotula, *rrusculum, sacculus, saeculum 174, sanctus 461, septigenti 77, sinum 86, spatula, tegula 174, tempora, tempura, tempus 174, torculum 174, trecenti 77, tredecim triginta 77, 79, turbidus, turbulus 174, -ula 173, 175, -ulus 173–175, *unc(u)lus 174, undecim, undeviginti 77, vale 165, 168, valere 165, venam, ventum 86, video, videt 171, viginti 77, 79, visculum, *vistulum, vittula 174, volvere 175,*volvula 175, 176

MACEDONEANĂ: човеком, човекоп , чвеков 74, Buoybanje zo, my npujge 75

MAGHIARĂ: bor-kancso, kancsó 457

PORTUGHEZĂ: nemigalha, nimigalha 59, que 55, redoma 72

PROVENSALĂ: miga 59

ROMÂNĂ:

Aromână: cufčiug, scamnu, sinduke 105, trei dăţi, unăsprădaţe 77, unsprăyngiţi 79, xilucrevat 105, yugint 77

Daco-română:

A: -a 194, 196, (a) aclama 44, acropolă, Acropolit(ul) 181, acţionariat 196, acum, acuma 60, Adrianopol(e) 181, advertorial 193, (a)ista 15, (a) ajuna 460, al 452, 455, ală 429, alb, Albul 443, ale(a) 18, altar 446, 460, amor, amorlâc 193, (a) amurgi 73, an 85, antenist 193, antienzimă 22, antipolitic, antipolitică 183, aperi 171, apolitic, apolitism 183, 187, -ar 193, (a) ara 10, aramă 85, arată, (a) arăta 10, arhimitropolit 181, (a) aserta 394, A. S. S. P. 187, astea 17, astilea 16, 17, aşchie 174, -at 195, (a) aveni 214, (a) avertiza 394

Ă: -ăle(a) 18, ăsta, ăştea, ăştia 15–17, ăştilea 16, 17

B: Baba 443, bală 427–429, 431, bale 429, Barbul 443, barbur 174, beală 439, biopolitică 183, biserică 446, 460, (a) bitirdisi 74, bizar, bizaroid 193, boală 427–431, bolşevic 189, borcan 193, 457, borcaniadă 193, bordei 457, botez 461, (a) boteza 460, Brânduşa, brânduşă, brânduşe 443, brânele 108, brânză 74, brâu 108, (a se) bucura, bucurie, bursar, bursă 108

C: calculator, calculatorist 194, canceu 457, care 454, casă 86, castă, cataclism, catacombă, (a) cauteriza 82, cavaler 458, că 55, 56, cărunte 11, către 211, câmp 85, câne 211, (a) cânta 8, cântam, cântăm 86, cârneleagă 163–166, 168, 169, cârnelegi 163, 168, 169, câşleagă 169, câşlegi 168, 169, ce 55, 56, cel 76, 452, cela 212, celo, celofibră, celolână, celuloză 49, cepeex 187, (a) cere 394, cibercultură 194, (la) cine 453, ciut 74, (a) clama 44, colhoz 189, colindă 463, comânda 460, cosmopolit, cosmopolitism 182, Constantinopol(e), constantinopolitan 181, copropolitic 184, 190, 191, coş, coşciug 105, CPEX 187, -craţie 195, Crăciun 461, 463, Creaţa 443, (a) crede, credinţă 460, creştin 446, 460, criticastru 183, cruce 446, 460,

cruciadă 193, cui 453, culturnic 189, (a) cumineca 460, (a) cumpăra 416, cumperi 171, (a) cura 44, cyber-corespondent 194

D: (a) da 415–417, (a se) da 416, daca, dacă 211, Danielopol 181, de 211, 455, deci 445, (a) declama, (a) degaja 44, (a) depolitiza, depolitizare, depolitizat 183, deposedat 44, (a) dezlega 164, disneylâc 194, distanță 22, 23, două sute 78, douăzeci 79, 80, drac, duminică, Dumnezeu 460, (a) durea 26, (a se) durea 27

E: -ean, -em 194, -esc 195, -ește 184, -eu, euthanasie 195, (a) exclama 44, extrapolitic 184

F: faliment, falimentită 194, fantapolitic 183, fantapolitic(ă) 191, fărâmă 108, (a) felicita 394, fepesean 194, ferbinte 211, fer(ul) 211, (a) fi 27, 93, *(a se) fi 27, fibră 49, -fil 195, Floriile 461, fluier 108, (a) fluiera 108, fonem 194, formă 22, 23, F. P. S. 194, fsat 73

G: galerie, galerist 194, gard 108, gardian 186, gastropolitic 184, gata 84, 108, (a se) găti 108, gând, gândem 194, geopolitic, geopolitică 183, gerentofil 196, ghiutunea 431, gigapolitician 185, 190–192, grajd 74, grangur 174, grețesc 211, grijă 458, groapă 108, grozăvie 188, grumadz 108, grumur 174, gură 11, gutuia 430, gutuie 427, 431, gutunea 431

H: habar n-am, habarnamist, habarnist 194, hal, halal, haram 74, hilariopolitan 181, hiperbolizare 185, 190–192, (a) hotărî 84

I: -iadă 193, 195, -icesc 185, -icos 186, idiolect 187, in- 215, inducție 23, infrapolitic 184, 190, 191, inimă 85, interlop 196, Internet, internetist, -ism 194, (a) interoga 394, Ispas 461, -ist 193–195, -istică 195, 196, -ită 194, -izare 194, 195

Î: îmblă, împle 211, împregiur 212, în- 25, (a) încasa 417, (a se) începe 27, (a) îndura 28, înger 460, (a) îngropa 108, (a) înnopta, (a) însera 73, (să) înșele 211, (a se) întomna 27

J: jlob 72, jupân 85

K: kitsch, kitschopter 194

L: ladă 105, -lâc 193, 194, lână 49, 85, -le 18, -lea 16, 17, 215, (a) lega 164, 169, lemn 103, 105, liricoid 196, (a) lua 417, Lupa 443

M: macar 211, macropolitică 183, mafiot, (a) mafiota 194, Malea 443, mare 86, 108, mari 86, martur 446, marxism 405, masă 457, mascur 174, mațe-fripte, mațo-friptism 194, măcar 108, 211, Malina, mălină, Mălinca 443, măr 171, mări 86, măturat, mătură, mândz 108, mâni 211, McDonaldizare 195, megalopolis 181, mei 453, metapolitic 184, metropolă, metropolitan 181, mic 60, 67, mica 60, mică 59–61, 67, *minipolitician 192, minte 86, mire 108, mitropolie, mitropolit, mitro-politan, monopol 181, morfem 194, mormânt 102, multiculturalism 195, mulțămire 211, (a) mulțumi 394, murdar 84, (a) murgi 44, (a se) muri 27, Mușata 443, muzică, muzichie 189

N: narcă 73, ne- 215, necropolă 181, negreșit 211, Negrita, Negrită 443, nemernic 63, 64, nemernicie 63, nemic 59–67, 60, nemica 60, 62, 65, 66, nemică 60, 64, 67, nemulțămire 211, nep 187, nepolitic 184, 192, nepolitician 184, nic, nica, 60, nică 60, 61, Nicopol(e) 181, nimene, nimenea, 60, nimeni 60–64, nimerea, nimerilea 63, nimică 60, 60, 61, 65, 66, (a) nimici 62, nimicie 63, nimicire, nimicit, -ă, nimicitor, -oare 62, *nimicnic, (a se) nimicnici, nimicnicie 63, nimicuri 64–67, *ninemică, *ninică 61, nimicuț(a) 62, *nonpolitic 192

O: obiectiv 22, 23, ochi 8, ocru 22, -oid 193, 196, ortopolitică 185, -os 86

P: pace 7, panotaj 196, Papadopol 181, parapolitic 190, 191, parapolitic, -ă, parapolitică 185, pară 429, Paşte 460, patruzeci 77, 79, păcat, păgân 460, pănură 174, păresemi 460, pătur 174, Păuna 443, până 211, pe 30, 31, 211, pei 211, peneţecedeu 195, per, perdut, pere 211, pergură 174, perrde 211, pictorial 195, pictură, piscup 463, plastic 22, (a) plăti 417, PNŢCD 195, poetastru 183, -pol 181, polar 186, -polă 181 (a) polei, poleire, poleit, poleitură, (a) poli 188, policeman, policier 186, -polie 181, poleitură, policastru 183, 190, 191, polică 182, 185-187, 189, 191, polire 188, polis, -polis 181, polisman 186, polit 188, *polit 186, (a) polita 182, (a) politefsi 182, politeţe 188, (a) politevsi, politevsit 182, politic 181, 182, 184–188, 190, 191 politic, -ă, 181, 182, (a) politica 183, 190, 191, politica(le) 188–191, politicale 182, 183, 189, politicamente 183, politican 183, 190, 191, politicard 183, 190, 191, politicărie 184, 188, 190, 191, politice 182, politicei 182, politicesc 184, 185, 187, 188, politiceşte 184, 187, politichie 182, 188–191, politici 182, 190, (a) politici 184, politician 183, 186, 190, 191, politicianism 184, 188, 190, 191, politicianist 184, 190, 191, (a) politicianiza 184, 190, 191, politicianizat 184, 190, politicire, politicist 184, politicistic 191, politicit 184, politicitate 182, 183, politico-economic, politico-ideologic 187, politicos 185, 187, 188, 191, politie 182, 186, 188, (a) politifsi 182, politika 191, (a) politisi, politisire, politioară 182, politism 183, 187, politit 182, 186, (a) politiza 183, 190, 191, politizare 183, 190, politnic, polito-, politograf 187, politolect 187, 190, 191, politolog 183, 187, politologic, politologie 183, 187, politruc 183, 189–191, politrucian 185, 190, 191, poliţai, poliţar 186, *poliţian 186, poliţie 186, 191, poliţienesc, poliţieneşte, poliţism, poliţist, poliţistă, poliţmaistru, poliţmeister 186, (a) poliza 181, popă 461, 463, popor 174, (a) poseda 44, potecă 458, preîmblă 211, preot 460, 461, prepolitic 184, (a) primi 416, (a) proclama 44, (a) promite 393, 394, protevist 195, pseudopolitică 184, 191, -pter 194, publicistic 184

R: racursire 23, (a) raporta 44, RATB 195, rădăcină 115, rădică 211, (a) rămâne 28, (a) răsări 26, (a) răscoli 4, râmete 462, 463, *râmeţ 462, râs 85, reatebist 195, (a) reclama 44, (a se) respira 27, (a) ruga 460, Rusaliile 461, 463

S: (a) saluta 394, samă 211, sat 73, sălaş 103, sălbatic 211, sărbătoare 460, săritor 458, sân 86, sânt 460, 461, scaun, scândură 103, 105, scriptură 460, sculptură 22, se 211, senat, senathonasie 195, (a) sfătui 394, (se) sfârşesc 211, sicriu 105, singur 214, slăbiciune, slujesc 211, soap-operativizare 195, sociopolitic 183, spurcat 427, *stă 78, stăpân 85, 108, stână 85, *sto 78, străin, strein 211, subpolitic 184, 190, 191, (a) *superpolitiza 192, sută 78

Ş: (a) şedea, şefu 445, şerpi 211, şuetă 6, (a) şuiera 26, şut 74

T: (a) tatua, tatuator 195, (a) tăcea 26, 27, tătucă 191, tâmplă 174, tele, telecraţie, telenovelă, telenovelistică, telenovelofil 195, ton 23, -tor 195, totdauna, totdeauna 211, traistă 74, 108, traistră 108, trei sute 78, treizeci 77, 79, tron, trun 105, tulbure 174

Ţ: Ţiganiadă 193, 195, ţigară, ţigariadă 195

U: -ul 125, *ultrapolitizat 192, unchi 174, unsprezece 77, -ură , -ure 173, ureche 11, -uri 123–126, ursar 193

V: varvar 188, văz 171, vână, vânt 86, vâsc 48, vâscoză 48, 49, vede 171, Viagra, viagrat 195, videoclip, videoclipa 196, viedzuină, viedzure 108, (a) vinde 415, 416, (a se) vinde 416, volbură 175, 176, vrubinica 461

Z: (în) zadar, (în) zădar 211, zău, zbor 10, zece 79, Zeus 460, ziarist, ziaristoid 196, zoopolitic 184, 190, 191, (a) zori 44, zvon, zvoonistică 196

Meglenoromână: căşleadze 169

RUSĂ: anonumuчhьiu 183, anopumuəm 183, нопизцнеистер 186, зχцвбнм, .щпоо 72, чмо 55, kocmonopomuzm 182, kosmonopum 182, kulturnik 191, nomenclatura 191, nopucuя 186, nonuческuu 185, nonumukah 183, nonumpyk 183, raka 104

SÂRBĂ: raka 103

SPANIOLĂ: dos cientos 79, mesa 457, miga nemigaja 59, que 55, redoma 72, treinta, tros cientos 79

SLAVĂ VECHE: boli, cvětinaja 461, duva deseti 79, namerinu 63, rysi 85, seto 78, suboru 10, suto 78, тпоуа, пѫть 458, зпаζѧоζ74

TURCĂ: ala 429, gűtűne 430, 431, masa 457

LIMBA ROMÂNĂ

Calea 13 Septembrie nr. 13
RO–76 100 Bucureşti 5
ROMÂNIA

Founded in 1952
6 issues every year

Editor in Chief: Marius Sala

Assistant Editor: Mioara Avram

Editorial Board: Laura Vasiliu

Associate Editors:

Gh. Bolocan, Gr. Brâncuş, Gh. Chivu, Ion Gheţie, Valeria Guţu Romalo, Theodor Hristea, Rodica Zafiu

LIMBA ROMÂNĂ is devoted to the study of the Romanian language: grammar, vocabulary, the literary language and stylistics, the history of Romanian linguistics, dialectology, language refinement, orthography, etymology, onomastics and philology, articles in general linguistics, commentaries, opinions on usage, notes and reviews. The journal also publishes review articles, bibliographical notes, chronicles. The journal also publishes annually an exhaustive bibliography of works in linguistics printed in Romania.

Editorial address: Redacţia revistei LIMBA ROMÂNĂ, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Calea 13 Septembrie nr. 13, RO–76100, Bucureşti 5, ROMÂNIA.

Books for review and publications for exchange should be sent to the address above.

Subscriptions should be sent to:

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, Sector 5, P.O. Box 5–42, Bucureşti, România, Tel. (401) 411 9008, (401) 410 3200, Fax (401) 410 3983; e-mail: edacad@ear.ro

RODIPET S.A., Piaţa Presei Libere nr. 1, Sector 1, P.O. Box 33–57, Bucureşti, România, Tel. (401) 618 5103; (401) 222 4126; Fax (401) 222 64 07.

ORION PRESS IMPEX 2000, P.O. Box 77–19, Bucureşti 3, România, Tel. (401) 653 7985, Fax (401) 324 0638.

Tipografia Ilex:
Tel: 25022.81

24.000 lei

Revista „Limba română" se adresează unui cerc larg de cititori interesaţi de problemele lingvisticii.

Revista abordează studiul limbii române: gramatică, vocabular, limbă literară şi stilistică, istoria lingvisticii româneşti, dialectologie, cultivarea limbii, ortografie, etimologie, onomastică şi filologie.

Revista publică, de asemenea, o bibliografie anuală exhaustivă a lucrărilor de lingvistică apărute în ţara noastră, articole de lingvistică generală, note, comentarii, consultaţii şi recenzii.

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Autorii sunt rugaţi să înainteze articolele, notele şi recenziile în două exemplare culese la calculator, împreună cu dischetele aferente. Tabelele vor fi culese pe pagini separate, iar diagramele vor fi executate în tuş, pe hârtie de calc. Tabelele şi ilustraţiile vor fi numerotate în continuarea celor din text. Se va evita repetarea aceloraşi date în text, în tabele şi grafice. Explicaţia figurilor va fi culeasă pe o pagină separată. Toate notele de subsol se numerotează de la 1 în continuare. Titlurile revistelor citate în bibliografie vor fi prescurtate conform uzanţelor internaţionale.

Responsabilitatea asupra conţinutului articolelor revine în exclusivitate autorilor.

Răspunsul comitetului de redacţie cu privire la manuscrisele primite va fi comunicat autorilor în termen de 2 (două) luni.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

ADRESA REDACŢIEI

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ
„IORGU IORDAN"

Calea 13 Septembrie nr. 13
R – 76 100 Bucureşti
Tel. 410 32 00/int. 2311

ADRESA EDITURII

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

Calea 13 Septembrie nr. 13
R – 76 117 Bucureşti
Tel. 410 32 00/int. 2116, 2119
e-mail: edacad@ear.ro
Internet: www.ear.ro

LUCRĂRI APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

EMANUEL VASILIU, **Elemente de filosofie a limbajului**, 1995, 132 p.

Limba română şi varietăţile ei locale. Lucrările sesiunii ştiinţifice organizate de Secţia de Filologie şi Literatură, 31 octombrie 1994, 1995, 136 p.

INSTITUTUL DE FONETICĂ ŞI DIALECTOLOGIE „AL. ROSETTI" – BUCUREŞTI, **Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia şi Dobrogea,** de TEOFIL TEAHA, MIHAI CONŢIU, ION IONICĂ, PAUL LĂZĂRESCU, BOGDAN MARINESCU, VALERIU RUSU, NICOLAE SARAMANDU, MAGDALENA VULPE, vol. I, 1996, XVIII p. + 302 p. hărţi; vol. II, 1996, XV p. + 372 p. hărţi.

Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532–1780). Coordonator ION GHEŢIE, 1997, 496 p.

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ ŞI ISTORIE LITERARĂ „SEXTIL PUŞCARIU" – CLUJ-NAPOCA, **Atlasul lingvistic român pe regiuni. Transilvania**, vol. II, de GRIGORE RUSU, VIOREL BIDIAN, DUMITRU LOŞONŢI, 1997, XXII p. + 310 p. hărţi.

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ ŞI ISTORIE LITERARĂ „SEXTIL PUŞCARIU" – CLUJ-NAPOCA, **Atlasul lingvistic român pe regiuni. Maramureş**, vol. IV, de PETRU NEIESCU, GRIGORE RUSU, IONEL STAN, 1997, XCVI p. + 400 p. hărţi.

PETRU NEIESCU, **Mic atlas al dialectului aromân din Albania şi din fosta Republică Iugoslavă Macedonia**, 1997, 360 p. + XXXI planşe.

Sub redacţia IORGU IORDAN, ALEXANDRU GRAUR, ION COTEANU, **Dicţionarul limbii române (DLR)**, serie nouă, tomul XIII, partea 1, litera **V (V–veni)**, 1997, 326 p.

FLORIN MARCU, **Noul dicţionar de neologisme**, 1997, 1556 p.

Cărţile şi revistele publicate de Editura Academiei Române pot fi procurate de la următoarele librării din Bucureşti:

Librăria Academiei, Calea Victoriei nr. 12A, tel. 313 85 88;
Librăria Luceafărul, B-dul Unirii nr. 10, bl. 7B, tel. 315 56 74;
Librăria Minerva, Calea Victoriei nr. 126, tel. 650 39 43;
Librăria Eminescu, B-dul Regina Elisabeta nr. 5, tel. 315 87 61;
Librăria Sadoveanu, B-dul Magheru nr. 68, tel. 211 29 65;
Librăria Universul, Calea Moşilor nr. 62–68, tel. 315 70 70/int. 119;
Centrul de Carte al Editurii Academiei, Calea Victoriei nr. 178.

ISSN 0025–3523

LR, XLVIII, nr. 5–6, p. 391– 490, Bucureşti, 1999